This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på http://books.google.com

Theatercrisen og Balletten.

Af

August Bournonville.

Kjøbenhavn.

C. A. Reitzels Forlag.

1877.

[illegible]

Mit Theaterliv.

Af

August Bournonville.

Tredie Deels første Afsnit.

3 : 1

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
1877.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

BOURNONVILLE

Theatercrisen og Balletten.

Af

August Bournonville.

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
1877.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

BOURNONVILLE

Theatercrisen og Balletten.

Af

August Bournonville.

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
1877.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

PN2746
C6B6
v. 3

Theatercrisen og Balletten.

Indledning.

Da jeg i Aaret 1865 udgav 2den Deel af „Mit Theaterliv“, stod jeg netop paa Overgangen, der fører fra Kunstens travle Sysslen til Betragtningens stille Virksomhed; de Phantasiens Kilder, som i mine yngre Dage sprudlede saa rigeligt, forekom mig, om just ikke ganske udtørrede, saa dog fjernede i den Grad, at jeg neppe turde haabe mere at øse af deres Væld. Jeg havde ikke formelig gjort Afkald paa fremtidige Compositioner, men den nødvendige Selvtillid var forsvunden, og med den tillige baade Lyst og Tilskyndelse, hvorfor jeg mente, at kun den bittre Nød skulde tvinge mig til paany at optræde som Balletdigter. Hvorledes gik det da til, at der paany kom Liv og Flamme i den næsten udslukte Gnist?

Det var min Overbeviisning, at de Forhold, under hvilke det kongelige Theater, og navnlig Balletten, i Aarene 1860—61 var stillet, meget snart maatte føre til en Omvæltning, der nærmest vilde ramme den Branche, som jeg gjennem Møie og Kamp havde pleiet og opelsket. Den kolde Beregning, der mødte ethvert af mine Foretagender i Kunstens Interesse, maatte tilsidst lamme min Opfindelsesevne og nedbryde min Virkekraft. Jeg ønskede derfor ikke at fornye min Contrakt, men modtog en treaarig Ansættelse som Intendant for Scenen ved det kongelige Theater i Stockholm.

Man ansaae min Bortgang fra Balletten for Signalet til dens Hensygnen og Forsvinden, men man havde taget feil saavel af dens egen Livskraft som af Publicums Deel-

tagelse for denne Theaterbranche. Man maatte indrømme, at paa det Punkt, hvorpaa dengang saavel vor dramatiske som vor lyriske Scene stod, vilde Nedlæggelsen af et heelt veludstyret Kunstfag volde en følelig Svækkelse i Repertoiret og give Secondtheatrene en endnu lettere Concurrence end den, de allerede nu kunde opbyde.

Skjæbnen vilde imidlertid, at jeg, efter fire Aars Pause, skulde bivaane en Forestilling af Valkyrien og forbauses over den Friskhed og Energi, der var udbredt over hele Udførelsen, og da jeg paa samme Tid opdagede en anseelig Tilvæxt af yngre Kræfter, alle udgaaede fra Brodersens fortrinlige Skole, kunde jeg ikke længer tvivle paa Ballettens Fremtid. Jeg gik derfor villig ind paa det Forslag, som Gjæst og under et kortere Ophold at opfriske nogle af mine ældre Arbeider. Der blev almindelig Glæde blandt Balletpersonalet, men det kunde jo heller ikke feile, at med Publicums stigende Deeltagelse fornyedes det gamle Theatervrøvl om „Trykket paa den sande dramatiske Kunst, Udstyrelsens Kostbarhed og Byrden for det lille, fattige Land m. m.", hvilket ad officieus Vei fandt Gjenklang i Dagspressen og plumrede det Vand, der var bestemt til at virke idetmindste forfriskende. En ugunstig Stjerne syntes iøvrigt at hvile over vor redelige Stræben, thi neppe vare et Par Balletter gaaede „Abonnementet rundt", og Kermessen i Brügge bleven modtaget med stormende Bifald, førend allerede ved dens anden Forestilling Publicums erklærede Yndling Juliette Price forvred sin Fod og efter flere Maaneders Smerter maatte erklæres ude af Stand til nogensinde mere at optræde som Dandserinde. Hendes Uheld blev af „de Skadefro" betragtet som et Naadestød for den hele Genre, og sandt nok fandtes blandt Solopersonalet intet Talent, der i fjerneste Maade kunde erstatte os hendes Tab, saameget mindre, som en anden yngre Juliette (Søster til Fru Eckardt, født Thorberg), der besad Psyches Ynde og Lethed, allerede to Aar iforveien var svævet bort „paa lette Purpurvinger"!

Saaledes stode Sagerne, da Etatsraad Kranold, Theatrets daværende Chef, fandt det overensstemmende med god gammel Skik, at feire Majestætens Fødselsdag (den 8de April 1866) ved en Festforestilling. I den Anledning opfordrede han mig til at componere en Ballet eller ialfald et passende Divertissement. Jeg havde for Alvor lovet min Musa ikke oftere at plage hende; desuden maatte det Held, hun havde forundt mig ved Valkyrien, ansees for vort gjensidige Farvel. I mit Indre lød en varslende Stemme: „Hold op itide!" og jeg bildte mig ind at være rustet mod alle Fristelser i Retning af Theatervirksomhed. Tvende vægtige Motiver drev, ja næsten tvang mig atter tilbage paa den Bane, som jeg troede at have forladt for bestandig, nemlig: Nødvendigheden af at støtte mine Kunstfæller ved en Nyhed, der kunde holde Interessen vedlige, og Chefens Appel til min loyale Hengivenhed, ved at henvise til min Kunst, der muligen kunde forskaffe vor haardtprøvede Monark en Fornøielse. Det gjaldt kun om at imødekomme denne Opfordring paa en værdig Maade og hitte paa Noget, der paa eengang indeholdt et festligt Moment og om muligt et Udtryk af patriotisk Følelse, uden at berøre de Saar, hvoraf vort Fædreland endnu blødte efter den haarde Wienerfred. Efter en søvnløs Nat og en feberagtig Svæven fra det ene Billede til det Andet blev jeg endelig staaende ved „Godt Humeur" som det Eneste, der for Øieblikket kunde frembyde lykkelige Chancer, og da Kunstnerlivet er et Omraade, hvor de politiske Rivninger allermindst kunne finde Stof til Næring eller Anstød, besluttede jeg endnu engang at føre Ballettens Venner til Italiens milde Himmelstrøg.

Rom! De historiske Minders og de kunstneriske Beaandelsers classiske Jordbund, til hvilken man saa gjerne vender tilbage, naar man eengang har været saa lykkelig at betræde den. Om end den tragiske Oldtid og den romantiske Middelalder indtil Overmættelse ere blevne benyttede for Scenen, fængsler det charakteristiske og farverige Folkeliv

endnu bestandig baade Digtere og Malere, saavelsom Læsere og Beskuere, og enten Kunsten stilles som Handlingens Kjærne eller kun danner dens Ramme, besidder det italienske Liv et eiendommeligt Trylleri, som Ingen, der har følt dets Paavirkning, kan løsrive sig fra. De Sagn og Varsler, der hæfte sig ved visse navnkundige Steder, have alle en særegen Betydning for Vandreren, der ikke kan vænne sig til den Tanke, at have seet dem for sidste Gang; han kaster en Affkedspenning i Fontana Trevis klare Bølger og drikker af dens Vand i det Haab, engang igjen at møde ved dens imponerende Marmorbækken.

Den Sammenslutning, der, inden de politiske Conflikter saaede Nationalhadets Ukrudt blandt Kunstnere fra de forskjellige Lande, frembragte Scener og Grupper, der vare lige saa interessante som velgjørende for Hjertet og Erindringen, gav Anledning saavel til Affkeds- som til Velkomstfester, der feiredes ved den Bro, der over Tiberen fører den Reisende mod Nord og som er historisk mærkværdig ved Constantin den Stores Seir over Maxentius; den hed i Oldtiden Pons milvius, men har i Aarenes Løb seet sit oprindelige Navn forvansket til

Pontemolle.

En Affkedsfest for en dansk Kunstner gav mig Stoffet til en munter Ballet i to Akter. Man vil af Programmet kunne see, at Sujettet til Pontemolle hører til det Slags, hvor Staffagen og Stemningen er det Overveiende. De Vanskeligheder, jeg havde at beseire ved denne Composition, vare ikke ganske faa. Ikke blot vor Primadonna og vor eneste Bravourdandser (Hoppe) savnedes, men vore musikalske Notabiliteter hverken vilde eller kunde indlade sig paa det Hastværksarbeide, som Iscenesætningen til en bestemt Dag fordrede. Jeg skyldte derfor d'Hrr. Holm og Lincke megen Tak for det Talent og den Hurtighed, hvormed de skaffede mig en paa eengang melodiøs og effektfuld Musik. I Damerne

Stillmann og Petersen fandt jeg et Par elskværdige Romerinder; alle de øvrige forhaandenværende Kræfter stode mig kraftig bi, og en heel Flor af smukke og flinke Elever udbredte en Foraarsduft, der varslede godt for de kommende Tider.

Saavel selve Afskedsfesten som den humoristiske Slutning paa første Akt (en Episode af Cornelius' og Kaulbachs Ungdomsliv), Alfreds „Farvel" og den franske Militair-Bande, gjorde god Virkning; der var en heel Deel for Øiet og en fyldig Portion Munterhed, blandet med en Smule Følelse; femten velbesøgte Forestillinger i Løbet af to Maaneder vidnede om, at Balletten ogsaa dennegang havde forenet det Nyttige med det Behagelige. Jeg var fra nu af ved temporairt Engagement og en aarlig fornyet Contrakt bunden til min gamle Virkekreds, der paa samme Tid, som den bragte mig mangen glædelig Tilfredsstillelse, gav mig et stedse dybere Indblik i den Tilstand, som vi ville kalde

Theatercrisen.

(Saisonen 1866—67.)

Denne svævende og udmattende Tilstand skriver sig ligefra 1849, da den danske Skueplads unddroges den umiddelbare kongelige Beskyttelse og ved at lægges under Cultusministeriet blev et aarligt Discussionsemne i den lovgivende og bevilgende Rigsdag.

Medens nogle af vore Statsoeconomer mente at ophjelpe Landets Finantser ved at afknappe eller reentud stryge det sædvanlige Tilskud, troede Andre at gavne baade Staten og Kunsten ved at overlade Nationaltheatret, som en anden Fabrikdrift, til den private Industri. De forskjelligste Meninger gjorde sig gjældende, og medens nu og da et veltalende Forsvar lod sig høre, fremstod der fanatiske Ivrere, der havde udseet Theatret til Sonoffer for vore politiske Misgreb. Andre, mere praktiske og beregnende, ansaae Kunst og Poesi

overhovedet for en Luxus, der ikke anstod et agerdyrkende og qvægdrivende Folk.

Misundelsen over Hovedstadens Herligheder og de Intelligentes finere Nydelser kom ogsaa med i Spillet, og endelig gjentoges atter og atter den gamle Vise om „det lille, fattige Land"!

Jeg fandt mig foranlediget til at udgive en Piece om „Danske Theaterforhold", og meddelte deri adskillige Oplysninger, der vel vare skikkede til at aabne Øinene paa Enhver, der ønskede et klart Syn paa Sagen. Jeg haabede ved dette lille Skrift at indlede en grundigere Drøftelse af det omhandlede Spørgsmaal og om mulig angive den Tone, hvori Discussionen passende kunde føres, men det lod ikke til, at den Sort Polemik anstod vore Modstandere, der øiensynlig foretrak at tie og vente, indtil de fremsatte Argumenter vare henveirede i Glemsel.

Denne Taushed varslede intet Godt. Rigsdagens fjendtlige Holdning ligeoverfor Theatrets billigste Krav (nemlig Sædtillæget) havde til Følge, at Etatsraad Kranold (der var den femte Theaterchef siden Heibergs Afgang) ønskede sig befriet fra det besværlige og høist utaknemlige Hverv, under saa trykkende Forhold at bestyre en Kunst-Anstalt, hvis Detail han efterhaanden havde sat sig fuldkommen ind i, og hvor han havde erhvervet sig velfortjent Anerkjendelse; han indgav sin Demission, der efter nogen Vægring antoges, og nu indtraf det mærkelige Tilfælde, at den ledige Directeurpost, der til enhver anden Tid vilde have hidlokket en Mængde Aspiranter, henstod, uden at Nogen bekymrede sig om at beklæde den. Man henvendte sig til flere mere eller mindre qualificerede Personer, men Alle betakkede sig for den Ære; man var endog saa galant at spørge, om jeg muligen skulde føle mig tilbøielig til at modtage en slig Udnævnelse! Jeg svarede kun ved at henvise til mit sidste Skrift, der vistnok ikke havde været uden Indflydelse paa den Ulyst, der yttrede sig med Hensyn til Besættelsen af dette Embede, og jeg til-

føiede, at om jeg end skulde tiltroe mig administrativ Dygtighed og dertil var udrustet med de nødvendige Midler til at sætte vigtige Reformer igjennem, vilde jeg dog som Kunstner og Følelsesmenneske være ude af Stand til med roligt Sind at foretage Operationer, der tildeels maatte gaae ud over de Paagjældendes tarvelige Udkomme; desuden var jeg for gammel til uden Fare for mit Helbred at taale al den Uro og de Ærgrelser, der ere uadskillelige fra en saa combineret Bestyrelse.

Departementschef i Cultusministeriet Etatsraad Linde blev constitueret som Chef for det kongelige Theater; man kunde ikke ønske sig en mere kunstelskende og human Directeur end denne Hædersmand, men den vistnok ikke ubeføiede Ængstelighed, hvormed han traadte ind i denne for ham saa nye Sphære, gjorde en praktisk Bistand nødvendig; denne erholdt han indtil Overmaal, idet Theatersecretair Berner, som Intendant, overdroges den hele saavel kunstneriske som oeconomiske Bestyrelse, og Chefens Embede reducertes til Referatet for Ministeriet.

Disse Forhold syntes imidlertid ikke ganske skikkede til at styrke den svækkede Tillid, og Rigsdagen 1866—67 var derfor neppe aabnet, førend nye Projecter fremkom i Bladene til Veiledning for Finantsudvalget i Theatersagen. Indskrænkninger og Besparelser vare Dagens Løsen, uden Hensyn til Theatrets Bestaaen ved de forskjellige Kunstfag og disses igjen ved en heel Classe flittige Individer. Det var blandt meget Andet blevet en staaende Phrase, at „det lille Danmark“ ikke havde Raad til at holde en Ballet! Denne burde, som et bekosteligt og ufrugtbart Regal, uden videre nedlægges, hvilket med Lethed kunde udføres, da Størstedelen af dens Personale ikke var pensionsberettiget! Hvor smukt! Ved et Pennestrøg at kaste Mennesker, der fra Barndommen have offret sig til en anstrængende Tjeneste, brødløse ud i Verden!

At nævne den Livlighed og Glands, kort sagt den

Festivitas, som Balletten fører med sig, vilde kun have været at gyde Olie i Ilden; jeg maatte vexelviis gjøre Front baade imod „Fædrelandet“ og „Flyveposten“ og saavel med Talstørrelser som med Kjendsgjerninger bevise, at det kongelige Theater for at udfylde fine Aftener, holde sit Publicum i Aande og bøde paa de saa ofte indtræffende Forhindringer, aldeles ikke kunde undvære Ballettens Medvirkning. Disse slaaende Argumenter vare alligevel spildte paa dem, hvis eengang udtalte Mening er dem dyrebarere end Alverdens Kunst, og Overskou forsmaaede ikke i en af ham udgiven Piece at erklære Balletten for reentud skadelig for den sande sceniske Kunst, ja at endog dens Musik maatte ansees for i høi Grad fordærvelig for Operaens Existens! Hundredaarig Hævd kunde ikke hjemle Terpsichore Borgerret paa den danske Scene, hun var der kun som Gjæst! Nu skulde hun jages ud! En deilig dansk Gjæstfrihed!

Bedre end alle de forskjellige Indlæg, der forlængst ere begravne i Dagspressens Maculaturmasse, virkede den fornyede Udgave og Indstudering af Balletten

Valdemar.

Jeg har i „Mit Theaterliv“'s første Deel ikke lagt Skjul paa de Vanskeligheder, som dette historiske Emne frembød i Udførelsen, ei heller paa de Mangler og Feil, som jeg allerede dengang opdagede, men som forekom mig uadskillelige fra de herskende Begreber om Ballettens Væsen. Aarene have i en betydelig Grad modificeret saavel mine egne som Publicums Anskuelser og, uden at svække det Heles Virkning, bidraget til at sammensmelte det choreographiske Element med den mimiske Handling. Jeg har, ved at betragte mine Arbeider nede fra Tilskuerpladsen, kunnet opdage Svagheder, som jeg ikke mærkede, dengang jeg selv udførte Hovedpartierne; saaledes vandt adskillige Dandse levende Bifald paa Illusionens og Rimelighedens Bekostning og fandt kun deres Undskyldning i Virtuositeten; men det gaaer

med Bravoursagerne i Balletten ligesom i Operaen, de tilhøre Tiden og Personlighederne og blive efterhaanden antiquerede, hvorimod det Charakteristiske beholder sin Friskhed og Betydning.

Efter tretten Aars Hvile blev Balletten Valdemar gjenoptagen og indstuderet under følgende Omstændigheder: Ønsket om at kalde en af Galeottis store Balletter tillive igjen og paa samme Tid skjænke det musikelskende Publicum Nydelsen af Schalls geniale Toneværk, blev paa det varmeste anbefalet, og jeg følte mig strax tiltalt af Ideen, saameget mere, som jeg var den eneste Tilbageblevne fra hiin Periode og fuldkommen bevarede Erindringen af de Fremstillinger, der havde vundet saa stor Berømmelse. Spørgsmaalet dreiede sig fornemmelig om Lagertha, men ved at gjennemgaae Compositionen Scene for Scene fandt jeg — med Haanden paa Hjertet — at den største Pietet, man kunde vise Galeottis kunstneriske Eftermæle, var at lade hans i sin Tid saa høit skattede Arbeider hvile under det Laurbærtræ, som hans beundrende Samtidige have plantet til hans Forherligelse. Det er min uforgribelige Mening, at dersom jeg vilde forsøge at faae den nærværende Generation til at gaae ind paa de Midler, hvormed de tragiske Balletter efter italiensk Mønster virkede i Begyndelsen af dette Aarhundrede, og dertil med samvittighedsfuld Nøiagtighed gjengive de Optrin og Dandse, som i hine pantomimiske Dramaer gjorde et saa dybt Indtryk paa vore Bedsteforældre, vilde mit Ansvar blive saameget større, som Resultatet enten frembragte dræbende Kjedsommelighed eller steg ned til det Parodiske. Jeg maatte selvfølgelig give Afkald paa dette tillidsfulde Hverv og fandt mig mere end nogensinde opfordret til at give „Valdemar“ med de Forbedringer, som hos dette mit Ungdomsværk syntes mig paatrængende nødvendige. Med en ganske ny Rollebesætning, tildeels betydeligere, tildeels svagere end den oprindelige, var det mig magtpaaliggende at drage Opmærksomheden hen paa flere Steder,

hvor den ikke før havde dvælet, og lægge Dandsens Bravour derhen, hvor den bedre lod sig forene med Situationen og Rollernes Charakteer. De tre Konger kom til at anføre den Fakkeldands, som jeg havde indlagt efter Taffelet og Vaabendandsen; denne Composition til Fröhlichs ypperlige Riberhuusmarsch gjorde en storartet Virkning og gav det Hele et ægte Præg af den romantiske Middelalder.

Svend Eriksøn fandt i Gade en Fremstiller, der i tragisk Styrke fuldkommen tilhørte det høiere Drama; Titelrollen kunde neppe finde en ridderligere Tolk end Valdemar Price, der med sin statelige Figur og sit trofaste Udtryk forbandt virkelig Begeistring.

Jeg havde tvende betydelige Vanskeligheder at overvinde. Den Ene var Fredslutningen, hvor det danske Vaabens Deling uvilkaarlig hentydede paa den Sønderlemmelse, der saa nylig havde rammet vort ulykkelige Fædreland! Jeg søgte at løse denne Knude ved at lade Axel Hvide overrække Svend et Document, som denne nægter at underskrive. Den anden bestod i at finde en qvindelig Personlighed, som kunde skjænke Astrids Rolle den overveiende Interesse, som Balletten nu mere end nogensinde trængte til. Juliette Price havde opgivet Haabet om at gjenvinde Fodens Styrke og Vøielighed; hun var nu Pensionist! Blandt Dandserinderne fandtes Ingen, der med Udsigt til Held kunde, hvad man kalder bære denne Ballettens vanskeligste og tillige elskeligste Rolle. En lykkelig Inspiration førte mit Blik og min Tanke hen paa en ganske ung Elev, der i Forening med sine smukke Anlæg for den gratieuse Dands besad et rythmisk Sving og i sit blonde Physiognomi noget af det „Uforklarlige", der saa tidligt aabenbarede sig hos Jenny Lind.

Naar engang disse Blade komme for Lyset, vil det have viist sig, hvorlangt og ad hvilke Veie Scenens Genius skal bringe Betty Schnell mod det Maal, hvortil hun synes kaldet. At hun var særlig begavet for Scenen, viste sig

allerede i hendes Barndom ved Udførelsen af Smaaroller, saavel i Skuespillet som i Balletten, og Hoedt havde endog givet hende Underviisning i Declamation i den Forventning, at hun med Tiden skulde blive en betydelig Skuespillerinde, ialfald ved den dramatiske Scene finde en taknemligere Levevei end den, der tilbød sig ved en Kunstbranche, der idelig anfægtedes af Modstanderes Ødelæggelsesdrift. Men de høie Muser vilde hver for sig besidde Herredømmet udeelt. Det var endnu uvist, om den unge Piges ydre Evner og Midler vilde kunne opfylde Betingelserne for det reciterende Skuespil, der desuden indeholder en Mængde hemmelige Nuancer, som hverken Læsning eller Instruction ere istand til at bibringe, men som ofte kun ved Menneskekundskab kan erhverves og navnlig ved Iagttagelser i Kredse, der ikke ere tilgængelige for Enhver og mindst for det fattige Theaterbarn. I Balletten derimod, ligesom i Tonekunstens ideelle Sphære, kan de medfødte Anlæg bedre gjøre sig gjældende, og ledsages de derhos af naturlig Ynde, ville hensigtsmæssige Øvelser kunne udvikle dem til virkeligt Talent, som, naar det engang har vundet Sympathierne for sig, uden større Anstrængelse naaer op til en fremragende Plads og sikrer sig en glimrende Carriere.

En saadan syntes at tilsmile den lille Betty, der nylig havde fyldt sit fextende Aar og netop blev confirmeret, da hun udgik fra Balleteleverned Klynge, for strax ved sin første Optræden at vinde Publicums eenstemmige Anerkjendelse. Det forekom Mange at være et reent Bovestykke af mig at betroe et saa vigtigt Partie til et Pigebarn, der saavel i physisk Udvikling som i Kunstfærdighed endnu fattedes den fornødne Modenhed, men enten maatte Valdemar forblive henlagt og derved Ballettens Fremtid sættes paa Spil, eller paa den anden Side et afgjort Talent gaae tabt for denne Kunstart; her var altsaa ingen Vaklen raadelig, og den Sætning, at det er Aanden, mere end Legemet, der skjænker den sceniske Kunst Liv og Glands, maatte her beseire alle

Indvendinger. Vel var det ikke den fuldvoxne Kongedatter, men dog en elskelig Prindsesse, hvis ungdommelige Sværmeri for Valdemar kun svagt stemtedes igjennem den Kjærlighed, hvormed hun følger sin Fader. Hendes Dands, skjøndt gratieus og correct, besad langtfra den Styrke og Dristighed, der stempler Virtuositeten, men hendes Øine gave elektriske Glimt, der enten i Glæde eller Sorg, Bøn eller Beslutning, Frygt eller Haab, talede et Sprog, der fandt Veien til Hjerterne. Interessen fængsledes til alle de Scener, hvori hun fremtraadte, og Astrids Rolle har ikke under nogen af hendes talentfulde Forgængerinder gjort et saa dybt og velgjørende Indtryk som ved Betty Schnells yndefulde Fremstilling.

Maatte denne unge Kunstnerinde i Tiden holde, hvad hun ved sin lykkelige Debut lovede, og, hvad enten hendes Talent udvikler sig i den ene eller den anden Retning, blive en Prydelse for den danske Scene! Gid hun i Livet som i Kunsten stedse maa finde det Skjønne i Forening med det Sande og det Gode! Denne faderlige Velsignelse af den gamle Mester skal hun engang — som jeg haaber — med Ære og Glæde træffe blandt mine Erindringer, naar hun er moden nok til ikke at antage mine Ord for en sædvanlig Compliment.

Resultatet af denne ny Instudering oversteg de dristigste Forventninger og skyldtes vistnok baade Omarbeidelsen og Udførelsen, men fremfor Alt Nationalfølelsen, der i et begeistret Tilbageblik paa Tider af Hæder og Storbaad søgte og fandt Vederqvægelse.

Jeg tillader mig at troe, at denne Succes ikke var uden at udøve en vis Indflydelse paa Rigsdagens Stemning for den nationale Kunst-Anstalt. Balletten, der i Løbet af Saisonen var gaaet 22 Gange for fuldt Huus og havde oplevet sin 100de Forestilling, hvilket i endnu høiere Grad end Sujettets patriotiske Løftning bidrog til at reise Modet hos Bestyrelsen, feirede en virkelig Triumph. Talen om denne

Kunstbranches Nedlæggelse forstummede ganske, idetmindste indtil videre — og Theatrets Overgang til Privatforretning kom dennegang ikke mere paa Bane.

Saisonen 1866—67 sluttedes saaledes under heldige Auspicier. Theaterkassen havde et ikke ubetydeligt Overskud, hvilket hjalp Cultusministeren til en rigtignok tarvelig Seir, nemlig at det kongelige Theater endnu i et Aar foreløbig fik Lov at beholde sit Stats-Tilskud ubeskaaret, dog under den Betingelse, at en Commission skulde nedsættes til Udarbeidelsen af en ny Plan for Theatrets Virksomhed, og indtil bemeldte Commission havde fuldendt sit Arbeide, maatte ingen faste Ansættelser finde Sted, men derimod saa mange Afskedigelser som muligt — allerhelst uden Pension.

Saisonen 1867—68.

Til ovennævnte Commission blev — mærkværdig nok — ikke en eneste Fagmand tilkaldt, og det var med Nød og Neppe, at Theatrets Intendant, den i praktisk Henseende erfarne og for Personalet velsindede Justitsraad Berner, fik Lov at tage Sæde i en Forsamling, der, som sagt, bestod af Lægmænd, blandt hvilke jeg med Gru bemærkede nogle af Ballettens meest afgjorte Modstandere. Kunstens Interesser bleve imidlertid kun saare løselig berørte, og Forhandlingerne, der skrede langsomt, men usikkert frem, dreiede sig hovedsagelig om oeconomiske Spørgsmaal, som et fleraarigt Budget, en privat Pensions-Indretning og en ny Theaterbygning.

Jeg var nu uformærket lokket tilbage i den Kreds, som jeg troede at have sagt Farvel for bestandig; den glimrende Ovation, der blev mig tildeel ved Valdemars Jubelforestilling, viste mig, at jeg endnu havde en Stjerne hos det danske Publicum, og den Tillid, hvormed Balletpersonalet kom mig imøde, rokkede i Grundvolden mit Forsæt, at for-

lade en Virksomhed, der havde at kæmpe med saamegen Borneerthed — for ikke at sige Ondskab!

Jeg modtog den smigrende Opfordring, paany at berige Repertoiret med et Arbeide af en Størrelse og Betydning, der som „en Trumf paa Haanden" kunde paavirke Saisonens Loge-Abonnement. Paa mit kjære Fredensborg ordnede sig en Idee, som jeg længe havde ruget over, og jeg mødte med Programmet til

Trymsqviden.

Den Kamp, som Kunsten i Almindelighed har at bestaae ligeoverfor nivellerende og nedtrædende Bestræbelser, paatvinger uvilkaarlig Phantasien et Billede af Asernes Strid med Jetterne, hvor Loke, Løgnens og Sandselighedens Repræsentant, vexelviis tjener og forraader begge Leire. Sujettet, gigantisk i sine Former, dunkelt og usammenhængende i sine Forhold til Scenen, afskrækkende ved sin dybe allegoriske Betydning, var fortvivlende med Hensyn til det Anskuelige. Hidtil var ethvert af mine Forsøg paa at samle de forskjellige Momenter til et scenisk Hele strandet paa Utilstrækkeligheden af de Midler, som Balletten ifølge sin Natur kan raade over, og dog følte jeg, at dersom nogensinde den nordiske Mythologi skulde kunne legemliggjøres paa Scenen, maatte det skee ved den mimiske Fremstilling, understøttet af phantasirige Billeder og en stemningsfuld Musik. At Loke maatte blive den meest fremtrædende Balletfigur, var mig indlysende, men han maatte fremfor alt være forførerisk og til en vis Grad morsom, ja om muligt, i Lighed med Miltons „Satanas", interessant! Sigyns Trofasthed, der i Eddaen kun skildres ved et eneste sublimt Træk, motiverede jeg ved en virkelig Kjærlighed fra Lokes Side, og dette Forhold kom til at danne en dramatisk Traad, der sammenbandt Thryms Frieri, Hammerens Henten, Ægirs Gilde og Gudernes Undergang til en pantomimisk Handling.

Hos Finn Magnussen og Grundtvig, saavelsom

i Petersens nordiske Gudelære, men fornemmelig i Oehlenschlägers storartede Epos „Nordens Guder" vil man finde de Kilder, hvorfra jeg har hentet mit Emne. De lærde Oldgrandskere kunne vistnok have Aarsag til at bebreide mig den Frihed, hvormed jeg har behandlet det givne Stof, men den kunstneriske Opfattelse fordrer paa eengang nye Omrids og Grupperinger; hvor ofte er ikke selve Historien bleven dramatiseret og romantiseret! Tør man da ikke give Phantasien en Smule Spillerum, naar det gjælder Figurer og Situationer, der tilhøre en fabelagtig Sagnverden? Kan vore christelige Talere og Digtere med levende Farver skildre os baade Paradis og Helvede, ja endog befolke dem med Væsener af høist forskjellig Natur, maa det vel være tilladt at lempe Hedenskabets Fictioner efter Scenens Fordringer og formene, at disse flygtige Fremtoninger i en vis Grad maa kunne bidrage til at opfriske Interessen for de Skrifter, der gjemme hine nationale Skatte.

Musiken paabegyndtes i April 1867. Hartmann var begeistret for Sujettet, der saa fortrinligt passede for hans Talents hele Retning, og allerede i Løbet af Sommeren modtog jeg de to første Akter, der efter Violinstemmen at dømme ikke stode tilbage for Valkyriens skjønneste Momenter. I dette Punkt kunde jeg derfor være fuldkommen rolig. Anderledes forholdt det sig derimod med Decorationer og Maskiner, thi det var tydeligt, at uden det phantastiske Element saavel i maleriske Fremtoninger som i overraskende Forvandlinger maatte mit Forsøg i den nordiske Mythe falde til Jorden. Ægirs Borg ved Havet, Thryms underjordiske Hal, Lokes Forvandling og Jettepaladsets Sammenstyrten vare Opgaver, som tildeels laae udenfor den Kreds af Sceneri, som vort Theater pleiede at røre sig i; jeg søgte og erholdt Tilladelse til at hidkalde den geniale svenske Theatermaler Ahlgrénsson og Maskinmester Lindström fra Stockholm, der Begge bleve engagerede ved en temporair Contrakt, efterat de havde leveret de nødvendige Skizzer.

Desværre kunde intet bestemt Overslag præsteres, og det viste sig, at de materielle Bekostninger med Hensyn til Snedker- og Smedde-Arbeide, deels ved de stigende Priser, deels ved vore Haandværkeres Uvanthed med slige Gjenstande, gik op til Summer, der bragte Intendanten og mig til at ønske, at vi aldrig havde givet os ud paa dette Dyb. Vi vare endog et Øieblik i Beraad med at standse med disse kostbare Forberedelser, og Intendanten foreslog at fordele disse betydelige Udgifter paa to Theateraars Budgetter, men da Ingen af os kunde raade for, hvad der ad Aare vilde skee, skyndte jeg mig med at indstudere de to første Akter, og ved at see disse udførte af det flinke Personale, styrkedes Modet og Tilliden hos Bestyrelsen.

Da paa samme Tid Scene-Instructionen ved Operaen var bleven mig overdraget, besørgede jeg Arrangementet af Overskous og Emil Hartmanns „Elverpigen", der kun gjorde ringe Lykke, tiltrods for mange smukke Momenter. Atter et sørgeligt Beviis paa, hvor utaknemlig vore Musikcomponisters Virksomhed er ligeoverfor et Publicum, der, i Lighed med Critiken, ikke giver sig Tid til at høre et Toneværk flere Gange, men uden Skaansel forkaster det, fordi det ikke øieblikkelig kan opfattes og efternynnes. Nei, da priser jeg Balletmusiken! Den faaer dog idetmindste Lov til at spilles, indtil den kan blive populair; saaledes førte „Et Folkesagn" atter Gades og Hartmanns yndige Melodier frem for et skjønsomt Auditorium og kom fuldstændig til sin Ret, efterat Øiet havde mættet sig ved de forbisvævende Billeder.

Den mangesidig begavede Hoedt, der ikke var til at bevæge til igjen at optage sin afbrudte Virksomhed som fortrinlig Charakteerskuespiller, opgav nu ogsaa sin Stilling som Scene-Instructeur for den dramatiske Scene og vilde fra nu af kun fungere som Declamationslærer for Elever og Aspiranter. Det var et afgjort Tab for Repertoiret, der ved hans Smag og Indsigt havde vundet i æsthetisk Betyd-

ning. Tabet var saa meget føleligere, som man forgjæves blandt det mandlige Skuespilpersonale søgte at faae det nogenlunde erstattet. Der indtraf nu det mærkværdige Tilfælde, at man i sin Nød maatte tye til en Dame, vistnok en scenisk Notabilitet, Fru Heiberg! Men det kunde ikke andet end gjøre et besynderligt Indtryk at see den geniale Skuespillerinde, hvis Ynde og Elskværdighed havde været Hoved-Elementet i hendes kunstneriske Fremtræden, nu som en gammel Kone gaae omkring og commandere med en Embedsmine og en Stemme, der Intet havde tilbage af det Trylleri, der i en tidligere Periode havde henrevet Kunstens Venner. To Ting havde hun imidlertid beholdt fra sine Velmagtsdage, nemlig sin Protektionslyst og sine udprægede Antipathier. Under hendes Ledning fandt rig Afvexling Sted i Skuespilrepertoiret, og saavel Personalet som Pressen kom hende imøde med den Ærbødighed, som skyldtes en saa høitstaaende Personlighed. Alligevel vilde ingen Anden have vovet at forvandle Oehlenschlägers Palnatoke til et Melodrama, og dersom denne Anden havde tilladt sig saadanne balletmæssige Grupper og Arrangementer som dem, der altfor hyppig forefandtes, vilde han af Critiken alvorligen være bleven revset.

Hvad der end yderligere betegnede denne Saison var en Mængde 25 Aars Jubilæer; det syntes virkelig, som om endeel af Theatrets bedste Kræfter havde sat hinanden Stævne i Aaret 1842 og nu mødte som veltjente Veteraner. Men det skulde være Phister og mig forbeholdt at feire 50 Aarsdagen for vor sceniske Virksomhed, han fra det Øieblik, han som Elev indtraadte ved Balletten, jeg fra min Debut som Adonia i Salomons Dom den 29de October 1817. Denne sidste Fest vil blive mig uforglemmelig. Kongen hædrede mig med Fortjenstmedaillen i Guld, og det samtlige Theaterpersonale foranstaltede et Aftengilde, hvor jeg modtog styrkende og opmuntrende Beviser paa mine Kunstfællers Sympathie.

Jeg tog nu med forøget Kraft fat paa mit store Arbeide,

der gik rask fra Haanden, men Musikens Instrumentation udkrævede flere Maaneder, der af mig benyttedes til grundige Øvelser og af de balletfjendtlige Blade til at udskrige Omkostningerne til Beløb, der maatte slaae vore Statsoeconomer med Forfærdelse. Vistnok havde de oversteget vore bredeste Beregninger, men da den onde Villie havde taget Munden saa fuld, at 30,000 Rdlr. maatte synes utilstrækkelige, forekom Udstyrelsens 7000 Rdlr. at være ret beskedent i Forhold til de foregaaende Overdrivelser. Her gjaldt det nu ikke blot om en fortrinlig Udførelse og et paaskjønnende Bifald, men fremfor Alt om mange og stærkt besøgte Forestillinger, der tilfulde kunde erstatte Theaterkassen de betydelige Udgifter. Ogsaa dennegang svarede Resultatet til de dristigste Forventninger; Thrymsqviden, der gik første Gang over Scenen den 21de Februar 1868, ledsaget af Nornerne, et poetisk Forspil af H. P. Holst, oplevede i Løbet af tre Maaneder 25 Forestillinger for fuldt Huus tiltrods for de Anstrængelser, der fra adskillige Sider bleve gjorte for at nedsætte Arbeidets kunstneriske Værd og blotte dets svage Sider, thi disse maatte naturligviis søges og findes der, hvor Eddaens storslaaede Dimensioner oversteg Scenens Evner. Hvor skulde man vel kunne fremstille en Jettefigur, hvis Handskefinger kunde give Huusrum til Aukathor og hans Reiseselskab, og paa samme Tid tænke sig et Frieri af denne Colos til den fiintbyggede Vanadis! Skulde Gerda have slægtet sin Familie paa, hvor plump vilde hun da ikke tage sig ud ved Siden af sin udkaarede Brudgom Asafreir. Hvergang Billedkunsten har villet fremstille Kampen imellem Valhals Guder og de to Uhyrer, hvoraf det ene omslyngede Jordkloden og det andet havde et Gab, der naaede fra Himmelens Hvælving til Afgrundens Dyb, har den maattet reducere Midgarsormen og Fenrisulven til anskuelige Størrelser. Balletten har dennegang som altid, saavidt muligt, fulgt i de skjønne Kunsters Spor. Betragte vi Mythen væsentlig som Poesiens Foster og som en viid

Mark for Phantasien, tilhører den Kunsten overhovedet og ikke mindst den Green af samme, hvor Toner og Stemninger forme sig til bevægelige Billeder. Den kun flygtigt antydede Kamp paa Idasletten og selve Ragnarokkur vilde have udkrævet et større Rum, et talrigere Personale og navnlig større Bekostninger, end vore locale og pecuniaire Forhold kunde tillade og saa maaskee endog ikke have frembragt den tilsigtede Virkning. Her er det vel Stedet at tilføie, at ligesaa lidt som vi med Billighed kunne fordre den Pragtanvendelse, der staaer Stormagternes Skuespil til Raadighed, saa urimeligt er det at forlange alle Dramaets Betingelser tilstede i en Ballet, hvis Genre har sine Fortrin og sine Mangler. Der hvor Ordet fattes, forklares kun det Forbigangne af det Nærværende og dette igjen af det Kommende; Situationerne følge som oftest saa umiddelbar ovenpaa hinanden, at der for at opfatte Handlingen udkræves ligesaa megen Opmærksomhed og Theatervane, som Phantasie og god Villie. Hvad der i Lighed med de iørefaldende Sangnumre i Operaen gjør det mimiske Skuespil til Ballet, er Dandsene og de maleriske Grupperinger, hvis rige Afvexling og passende Anvendelse frembyde de største Vanskeligheder for Componisten og i Almindelighed ganske oversees af Critiken, der, tilstaaende sin Uindviethed i Choreographiens Technik, stiller sig udelukkende paa Dramaets Standpunkt for at bedømme en Ballet.

Thor, Thrym, Freya, Loke og Sigyn vare unægtelig de Charakterer, der udgjorde Handlingens Kjærne og dertil havde ypperlige Fremstillere: Valdemar Price gav et classiskt Billede af Asathor, Gade afvandt Jetten Thrym slaaende Momenter af comiskt Virkning, Fru Eckardts ædle Skikkelse var selvskreven til Nordens Kjærlighedsgudinde, Scharffs Gjengivelse af Lokes slangeagtige Natur var mesterlig, og Betty Schnell, som den rene Uskylds og trofaste Hengivenheds Repræsentant, gav Sigyns Rolle med ubeskrivelig Ynde fra det første Øieblik, da hun

lig en Sommerfugl svæver ind i Volas Klippehule, og til den høitidelige Stund, da hun holder Skaalen under Edderslangen for at opfange Giften, der drypper fra dens Gab ned i Lokes Øine. Omkring disse Figurer grupperede sig en Skare overnaturlige Væsener saavel af Asa- som af Jetteslægten, og Digtet undgik enhver Sammenstilling med Askur og Emblas jordiske Æt.

Uagtet jeg oprigtig maa tilstaae, at der i det valgte Sujet fandtes mere end een tung Steen, som jeg ikke magtede at løfte, troer jeg dog at have godtgjort bestemte Fremskridt saavel i Udarbeidelsen af Enkelthederne som i Fremstillingen af Ægirs Gilde, Hammerens Henten og de tvende Hovedfigurer Loke og Sigyn.

Efter flere Aars Forløb, naar Digteren ikke ganske er hildet i Egenkjærlighedens Taageslør, kan han ved at gjensee sit Arbeide vel nogenlunde skjønne, om det er mere eller mindre vellykket, og naar jeg derfor mindes den glimrende Triumph, som Thrymsqviden feirede, smigrer jeg mig med, at den saavel fra min som fra Hartmanns Side ikke var ganske ufortjent.

Saisonen 1868—69.

Theatercrisen syntes at have antaget en chronisk Charakteer. Den danske Scenes Opretholdelse som Stats-Institut var bleven et stadigt tilbagevendende Emne for Rigsdagens Forhandlinger, og de selvsamme Paastande, der vare blevne fremsatte, modbeviste og gjendrevne i den ene Session, lode sig uforandrede og ufortrødne høre i den næste, dog med den lille Modification, at Ballettens Nedlæggelse ikke længer saa ivrigt tilskyndedes. Man ventede med Spænding det bebudede Udkast til en ny Theaterlov, og Theatret befandt sig i et Provisorium, der ikke kunde andet end indvirke skadeligt, om ikke ligefrem paa dets timelige, saa dog paa dets aandelige Existens. Sammensætningen af den

udvalgte Commission lovede kun lidet med Hensyn til det første og endnu mindre til det sidste Punkt, thi det hele langvarige, vidtløftige og forholdsviis bekostelige Arbeide indskrænkede sig til en oeconomisk Afhandling, hvori Kunstens Interesser vare aldeles ignorerede, og de Garantier ophævede, der hidindtil havde stillet det kongelige Theaters Personale blandt Statens Embedsstand. Den løse Grund, paa hvilken det foreliggende Udkast var bygget, og den indviklede Form, hvori det fremstilledes for den lovgivende Forsamling, gav saavel i Rigsdagen som i Dagspressen rigelig Anledning til Indsigelser, og efter en lang og tildeels ufrugtbar Debat blev Loven nægtet Overgang til anden Behandling.

Det vilde være et Forræderi, at blotte alle de Skrøbeligheder, der klæbe ved Kunstner- og Theaterlivet i Almindelighed; men ved Reformer i hvilkensomhelst Retning gjælder det ikke blot uden videre Hensyn at nedbryde det Bestaaende for paa eengang at skabe nye Tilstande, men fremfor alt med varsom Haand at bortrydde de Hindringer, der stille sig iveien for en bedre Udvikling. Disse bestaae fornemmelig i for liden Indsigt og deraf følgende Mangel paa Bedømmelse hos Bestyrelsen, der ikke sjelden, for at skjule denne Mangel for de egenlige Fagmænd, lytter til Raad udenfra. Dertil komme de Fordringer, der stilles fra Publicums og Pressens Side; man forlanger saavel i Qualitet som i Quantitet Præstationer, der skulle staae ved Siden af Udlandets største Theatres, men naar der tales om Anerkjendelse og Vederlag, raabes der bestandig paa vore smaa Forhold og „det lille fattige Land“! Alligevel sætte vore Kunstnere i de forskjellige Fag mere Priis paa en i borgerlig Henseende tarvelig, men agtet, Stilling i deres Fødeland end paa den Berømmelse og de høie Gager, som Udlandet skjænker sine Celebriteter (der paa de fleste Steder danne en særskilt Samfundsclasse), thi de føle sig som medvirkende i Culturens Tjeneste og sætte en Ære i Udøvelsen af deres Kald. Men der gives foruden de fremtrædende Talenter et understøttende

Personale, af hvilket der fordres særegen Dygtighed, en passende Holdning og en ubegrændset Tidsanvendelse; dette Personale, der udgjør over Totrediedele af det samlede Corps, er forholdsviis ringe lønnet, med saakaldte ureglementerede Gager, med vilkaarlig Opsigelse og uden Pensionsberettigelse!!

Publicum har i det Hele kun Øie og Sands for de i første Linie fremtrædende Kunstnere, men ahner neppe, at disse som oftest have gjennemgaaet de underordnede Classer, hvor utallige gode Anlæg ved Mismod og Næringssorger ere blevne qvalte midt i deres Udvikling. Stundom benyttes den Sympathie, som et fremspirende Talent vækker, til en eller anden Glandsrolle, men naar det første Indtryk er forsvundet, og Opmærksomheden henvendt mod en ny opgaaende Stjerne, ansees det Præsterede for en Prøve, og efter ovennævnte Commissions Lovudkast beroer den definitive Ansættelse paa Rigsdagens Skjøn!

Skal da en lovgivende og bevilgende Forsamling tillige være Kunst-Domstol og Theater-Administration? Og hvorledes kan disse Bifunctioner forenes med den praktisk nøkterne Anskuelse af Landets materielle Behov? Jeg vil ikke engang nævne Balletten og dens Detail, thi om en Rigsdagsmand, til hvilken Side af Salen han end hørte, vovede at erklære sig tiltalt og opbygget af en mimiskchoreographisk Fremstilling, vilde han blive udleet af det hele Thing, ja maaskee beskyldt for frivole Sværmerier. Vi ville antage, at Theatrets lyriske Scene var saa heldig at erhverve en Primadonna, der med skjøn og bøielig Sopranstemme forbandt Skuespiltalent, et tiltalende Ydre og personlig Dannelse, men fremfor Alt en Sundhed, der trodsede Climatets Anfægtelser, kort sagt, var i Besiddelse af alle de Egenskaber, som vi ansee os berettigede til at fordre af den Kunstnerinde, der maatte kunne give vor Opera den Løftning, som den stedse har savnet; hvad mon da Finantsudvalget vilde sige til den Priis, som f. Ex. en fransk Provindsstad

af anden Rang gjerne betaler for en saadan Acquisition, nemlig 30,000 Francs (circa 21,000 Kroner)?

Det kongelige Theaters værste „Torn i Kjødet" er, næstefter Rigsdagskampene, den hypercritiske Stemning, der fra Bladenes Anmeldelser forplanter sig til Publicum, og om den just ikke bidrager til at luttre Smagen i en særdeles Grad, udøver den en svækkende Indflydelse paa den Evne „at more sig"; dette Udtryk, der, tiltrods for Scenens sindrige Devise: „Ei blot til Lyst", betyder det samme som at hengive sig, det være sig med Latter eller Taarer, i den poetiske Illusion, er tildeels ubekjendt for den, der ligefra Skuespillets Slutning, ja sommetider lidt forinden, maa ile hen for endnu samme Nat at udarbeide en critisk Artikel, der næste Morgen kan bringe Bladets Læsere paa det Rene med, hvad de have Lov til at fornøie sig over.

Man maa ikke troe, at jeg, i Lighed med saa mange andre Kunstnere og Digtere, ønsker, at Critiken sad paa Bloksbjerg, tvertimod, jeg anseer den for lige saa nødvendig for Kunsten, som Skyggen for Legemet, men naar man overveier den Tid og Anstrængelse, der hører til at frembringe hvilketsomhelst Kunstværk, turde man vel bede hine Aristarker, der dømme uden Appel, om et nærmere Gjennemsyn og lidt mindre Hastværk ved Dommens Afsigelse.

Dersom det kongelige Theater ikke var saa lykkeligt at besidde et ældre, uantasteligt Repertoire, vilde det have vanskeligt ved at opvise et eneste nyere Produkt, der havde fundet ubetinget Naade for Critikens Domstol eller af den var blevet anbefalet til Publicums Opmærksomhed, hvorimod Secondtheatrenes Forestillinger holdes under Armene og roses i alenlange Artikler. Den Maalestok, der anlægges for Nationaltheatrets æsthetiske Forpligtelser, gaaer i Virkeligheden ud paa intet Mindre end at forkaste Alt, hvad der ikke forterer under Cathegorien „Mesterværk", og da dette ovenikjøbet skal være „Dansk Original", vilde man neppe kunne præstere een, endsige syv antagelige Forestillinger om Ugen,

saameget mindre, som vore ældre Digtere og Componister krympe sig ved at gjennemgaae denne Vandprøve, og de yngre Forfattere tye hen til Theatrene af anden Rang, hvor Parodien og Farcen modtages som Erstatning for den ædle Pathos og den sande Comik. I Sandhed, Begrebet „Theater“ staaer Fare for at blive i den Grad forqvaklet, at enten maa den danske Scene følge med Strømmen eller i Tiden see sig forladt af hele den yngre Slægt!

Og dog, at dømme efter det flittige Besøg, synes Interessen hos Publicum snarere at være i Tiltagende, og det fortjener at bemærkes, at for et Par Decennier siden, da vore berømte Digtere hvert Aar leverede nye Stykker, og navnlig vort reciterende Skuespil stod jevnbyrdigt med det dengang blomstrende Theâtre français samt med Burgtheatret i Wien, spilledes der meget ofte for tyndt besat Huus, og Gjennemsnits-Indtægten var betydelig ringere end nutildags.

Den nærmeste Fare for Theatrets Fremtid maatte vistnok søges i den provisoriske Tilstand, hvori det allerede for længe holdtes svævende, og i det idelig tilbagevendende Spørgsmaal, om det skulde vedblive at virke som Stats-Institution eller overlades til privat Industri; ialfald var det godt paa Veie til at blive en slet og ret Pengeforretning.

Der var kommen livlig Bevægelse i det reciterende Skuespil. M. Goldschmidt leverede tvende originale Stykker, der begge optoges med Bifald. Dingelstedts Omarbeidelse af Shakespeares „Vintereventyr“ vandt kun ringe Deeltagelse, tiltrods for adskillige interessante Debuter, blandt hvilke den norske Skuespillerinde Fru Gundersen som Gjæst ved glimrende Momenter gjorde stor Virkning. Et Par mindre Lystspil gave Anledning til ypperligt Sammenspil, men Saisonens Ærespræmie vandtes af vor geniale gamle Hertz med „Tre Dage i Padua“, der uanfægtet gjennemgik en ubillig Critiks Skjærsild og paa eengang

skaffede Publicum fand Nydelse og Theaterkassen rigelig Indtægt.

Operaens Repertoire var opstillet med særdeles Omsigt, thi foruden de almindelig gangbare Sager skulde Heises „Paschaens Datter" sættes i Scene, derpaa Tryllefløiten med den franske omarbeidede Text, og endelig Hans Heiling og Jægerbruden i ny Indstudering. Som en Afvexling i en lettere Stiil havde man gjenoptaget et af de mange Syngestykker, der uforskyldt vare blevne henlagte, og da den paatænkte Følgerække ved indtrufne Forhindringer var bleven forstyrret, maatte Saisonens lyriske Virksomhed begynde med Kronjuvelerne, hvilket var saameget uheldigere, som dette Syngestykkes Gjenoptagelse allerede et halvt Aar iforveien havde været Gjenstand for flere bittre, næsten fanatiske Bladartikler. Musiken, der uimodsigelig hører til Aubers yndigste Compositioner, skete, hvad Udførelsen angaaer, fuldkommen sin Ret; Texten, betragtet fra et historisk Standpunkt, er vistnok høist urimelig, men som romantisk Intrigue et lille Mesterstykke af pikante og musikalske Situationer, der overalt i Europa har hævdet sin Plads; men Pressens Opposition, enten den nu var bearbeidet udenfra eller hildet i uovervindelige Fordomme, viste sig saa heftig og dertil saa eenstemmig, at den paavirkede de ellers saa velvillige Tilhørere i den Grad, at de ikke vovede at røre en Haand for de brillantest udførte Bravoursteder, og da Besøget allerede ved den tredie Forestilling aftog i en paafaldende Grad, henlagdes eller rettere skrinlagdes dette smukke Arbeide, hvorpaa der fra alle Sider var anvendt saa megen Omhu.

Trods alle Anstrængelser var det ikke muligt at faae de lovede Operaer frem før seent hen i Saisonen, selv Heises Opera maatte, uagtet Partituret havde henligget i Theatrets Gjemme i tre Aar, endnu friste et Aars Ventetid, hvorimod Muurmesteren og Dupuys uvisnelige Ungdom og Galskab hævdede Syngestykkets Berettigelse lige-

over for dem, der vilde have Dialogen bortskaffet af det lyriske Drama. Imidlertid gav Jødinden og Hugenotterne en meget lovende Debutantinde (Frk. Doris Pfeil) Leilighed til med Held at udfolde sine herlige Stemmemidler, og Hartmanns yndefulde Toneværk Liden Kirsten indtog atter sin Plads blandt vore fædrelandske Kunstskatte.

Endelig kom Trylleфløiten og opnaaede ved sin guddommelige Melodifylde i Forening med en efter vore Forhold særdeles tilfredsstillende Udførelse en virkelig Succes. Man vil heraf see, at Operarepetoiret, skjøndt temmelig rigt, ikke frembød nogen egentlig Nyhed; det Samme var Tilfældet med Balletten, der i Betragtning af de Omkostninger, som Thrymsqvidens Udstyr havde voldet, og af den Tiltrækning, som den endnu udøvede, maatte lade sig nøie med at opfriske ældre Sager.

Bellmann og Festen i Albano feirede henholdsviis deres 100de Forestillinger. La Ventana og Kjærligheds Spaadomme foryngedes ved Betty Schnell. Fjernt fra Danmark fik nye Cadetter. Pontemolle gik kun et Par Gange, da Militair-Banda'en medførte Udgifter, som Oeconomien krympede sig ved, og endelig fortsatte Valdemar med usvækket Kraft sin vante Seirsbane. Yndlingsballetten fra min første Optræden i 1829, Søvngængersken, blev paany sat i Scene og smukt udført, men uagtet jeg havde lempet Dandsene efter Nutidens Fordringer, vilde den ikke længer tiltale den yngre Slægt. Den miskjendte og omsider seirende Uskyld hørte til de forslidte Emner, og det idylliske Liv, der for fyrretyve Aar siden virkede saa forfriskende paa Gemytterne, forekom nu vort „mere udviklede" Publikum altfor artigt og stilfærdigt.

Saisonens finantsielle Udbytte var rigere end nogensinde. Dette Phænomen søgtes forklaret paa høist forskjellig Maade: Nogle henviste til de høie Kornpriser, Andre til Hovedstadens tiltagende Folkemængde, Andre igjen til Confluxen af Reisende, navnlig ved Jernbanerne; endelig hengav man sig

med en vis barnlig Glæde til den Tanke, at Publicums Tilstrømning fornemmelig hidrørte fra en ængstelig Deeltagelse for en Kunst-Anstalt, der truedes med Undergang ved Rigsdagens Holdning i Theatersagen. Crisen havde virkelig naaet til en foruroligende Høide, og det Mærkelige ved den var, at til hvilken Side Theatret heldede, maatte det have Uret ligeoverfor „de Uforsonlige“, thi gjorde det daarlige Forretninger, fortjente det intet Tilskud af Staten, og havde det Overskud, behøvede det intet saadant. Pro og Contra blev discuteret og veiet indtil Trivialitet, og hvad der især bidrog til at fortrænge alle Kunsthensyn, var Theatercommissionens uheldige Forsøg paa at vise, hvorledes et godt Theater i vore fordringsfulde og dyre Tider kunde opretholdes og *drives* for en billig Priis. For at bringe Ideen til Virkelighed, maatte de faste Ansættelser bortfalde, Pensionerne erstattes ved Livrenter imod Afdrag paa Lønningerne, Contrakter sluttes med det fremtrædende Personale, hvorimod det understøttende vilde blive Vilkaarligheden overladt, endelig skulde alle de stiftede og tildeels garanterede Hjælpefonds absorberes i en eneste saakaldet Understøttelses-Indretning under Navn af *Alderdomsforsørgelse*, kort sagt, Dørene aabnedes paa viid Gab for Udsigten til en *Privat-Entreprise!* Paa samme Tid fremstod Projectet til en ny Theaterbygning istedetfor det uformelige Skrummel, der vanzirede Hovedstadens skjønneste Quarteer og tildrog sig alle Reisendes medlidende Spot; man kunde alligevel ikke tilbageholde den Tanke, at inden dette nye Kunstens Tempel blev færdigt opført, vilde Tilgangen af gode Kræfter være standset, og de materielle Beregninger have bragt det derhen, at Talentet saae sig ligesaa vel stillet ved Secondtheatrene og foretrak enhver anden Levevei fremfor at tjene et Etablissement, der lønnede sine veltjente Medlemmer med en brødløs Alderdom. Theatercommissionens Formand, Etatsraad *Krieger*, en juridisk Capacitet og et parlamentarisk Talent af første Rang, vilde have kunnet frembringe og gjennemføre

et bedre Lovforslag, dersom han ikke havde været fremmed for al selvstændig Betragtning af vore Theaterforhold og dertil været øiensynlig paavirket af det heibergske System, der tiltrods for Overskous Panegyrik satte det personlige Skjøn over Anerkjendelsen af den sande Dygtighed. Regjeringen ansaae sig forpligtet til at understøtte Forslaget, uagtet den Modstand, det fandt baade i Pressen og i Rigsdagen; paa den ene Side syntes man, at der var forlangt for lidt, paa den anden paastodes, at man begjærte for meget! Professor Hoedt behandlede Sagen i en interessant Brochure, men stillede Alternativet lidt for skarpt som „fix oder nix"; han fik kun liden Tak for sine Bestræbelser, der kun fremkaldte en mindre opbyggelig Polemik, hvor, som sædvanlig, det egentlige Spørgsmaal blev stillet i Skygge for blotte og bare Personligheder.

Som allerede anført, nægtedes Overgangen til 2den Behandling, og med den Fortrøstning, til næste Aar at see Lovforslaget fremkomme i en forbedret, om muligt forkortet, Udgave, bevilgedes, foreløbig for et Aar, det sædvanlige Tilskud under den udtrykkelige Betingelse, at i dette Tidsrum maatte ingen afgjørende Beslutninger tages, hverken med Hensyn til Ansættelser eller andre locale Foranstaltninger.

Vi vare saaledes paany hensatte i den lammende Uvished, der allerede i en Række af Aar havde hvilet over Theatret. Et syntes aabenbart at fremgaae af de stedfundne Forhandlinger, nemlig at Pensionsvæsenet var vore Statsoeconomers værste Anstødssteen, og enten maatte Theatret beqvemme sig til at give meget større Lønninger eller af egne Midler forsørge sit udtjente Personale.

Den private Pensionskasse, der i 1863 var bleven oprettet til Fordeel for de Mange, der stode paa den ureglementerede Gageliste, viste sig ude af Stand til i Tiden at opfylde sine Forpligtelser og blev i Commissionsbetænkningen indstillet til Afvikling og Opløsning, medens det endnu stod

hen med, hvorledes man senere agtede at fyldestgjøre Billighedens og Humanitetens Krav.

Man vil maaskee indvende, at enten der gives store eller smaa Lønninger med eller uden Garanti for Alderdom og Svagelighed, vil der ligefuldt findes Folk nok, der enten af Letsind eller Sværmeri, Forfængelighed eller Trang til et Bierhverv ville betræde Theaterbanen og Kunsten? Ja om den end skulde staae Fare for at nedværdiges, vil den altid være god nok til Morskab og Tidsfordriv! Desuden vil der aldrig fattes Speculanter, der, om de endog kunne see en Bankerot imøde, finde en uforklarlig Tiltrækning ved Tanken om at føre Sceptret i et saadant Phantasierige. Den Institution, som vi vexelviis kalde „det kongelige Theater", „Nationalscenen" og „den danske Skueplads", vilde under slige Omstændigheder ophøre at fortjene disse Navne; Skuespillet vilde tabe sin Overvægt i Væddekampen med Secondtheatrene, Operaen maatte tye til fremmede Kræfter, og Balletten? Ja om den end fortrængtes fra den ene Scene, vilde den fremstaae paa andre, men i hvilken Skikkelse!!

Jeg kan ikke forlange af Ballettens Venner, endsige af dens Modstandere, at de skulle opdage de samme Phænomener, som fremstille sig for mig i den Kunst, hvortil jeg med Alvor har helliget mine Evner; det vilde være overflødigt ligeoverfor de Første og ørkesløst overfor de Sidste at paaberaabe sig dens Berettigelse i positiv Henseende, men i negativ kunde følgende Argumenter maaskee være overbevisende for begge Parter:

Dandsen, det være sig i selskabelig Underholdning eller paa Scenens Tiljer, afspeiler i en paafaldende Grad et Folks Smag og sædelige Standpunkt og giver ofte et træffende Billede af dets Culturtrin og sociale Forhold. Da man nu hertillands ikke er ganske fri for en vis Tilbøielighed til at efterabe fremmede Skikke og Manerer, kunde let den væmmelige Cancan indsnige sig hos os, forvirre Begrebet

om sømmelig Munterhed og medføre Udskeielser af uberegnelige Følger.

Uagtet Balletten i mere end et Aarhundrede er smeltet sammen med vore nationale Skjønhedsbegreber, har man villet nægte den Indfødsret! Men hvilken er vel den Kunstbranche, som ikke mere eller mindre stammer fra Udlandet? Hele vor musikalske Retning er enten tydsk eller italiensk; Shakespeare og Calderon ere vore tragiske Læremestere, Molière Holbergs Forbillede, og endskjøndt Balletten i Lighed med Lystspillet er af fransk Herkomst, afvige vore nærværende Fremstillinger i denne Branche saa aldeles fra Alt, hvad der i mimisk-choreographisk Henseende præsteres paa fremmede Theatre, at man overalt med rosende Anerkjendelse nævner „den danske Ballet", og dog er dens flittige og dygtige Personale hensynsløst forbigaaet i Theaterloven! Vor ædle Musa, Lyrikens og Dramaets jævnbyrdige Søster, behandlet som et Slegfredbarn uden Arveret! I denne Nød udstedte jeg et Opraab til Ballettens Velyndere, for af deres Gavmildhed at erholde en Haandsrækning til Oprettelsen af et privat Pensionsfond for dem af mine Kunstfæller, der staae paa den ureglementerede Gageliste, og disse ere desværre ikke saa faa. Foretagendet havde den bedste Fremgang og vil forhaabentlig i Tiden aabne blidere Udsigter ikke blot for Ballettens Personale, men for lignende Foranstaltninger indenfor Theatrets Omraade.

Saisonen 1869—70.

Discussionen om Cultusministerens Budget fremkaldte ligesom ifjor de samme Bemærkninger og Forslag; en omarbeidet Theaterlov blev forelagt, et Udvalg nedsat til dens Drøftelse, og Udsigten aabnedes til en ubestemt Forlængelse af den uheldsvangre Crise.

Uden synderlige Forventninger med Hensyn til en bedre Stilling aabnedes Saisonen, og min Virksomhed, der om-

fattede baade Opera og Ballet, blev temmelig betydelig. Heises „Paschaens Datter“ med Text af Henrik Hertz blev strax i Begyndelsen sat i Scene, vandt udeelt Bifald, og skjønt den ikke egnede sig til at blive et Kasfestykke, var den dog vel at mærke den eneste Opera af indenlandsk Frembringelse, der siden en Række af Aar havde opnaaet saa mange velbesøgte Forestillinger. Mozarts udødelige Mesterværk, „Don Juan“, kom paa hans Fødselsdag (den 27de Januar) frem i ny Instudering, og Richard Wagners „Lohengrin“ forberedtes til Opførelse.. Den Opsigt, som hiin excentriske Tonedigter har vakt i den musikalske Verden, baade ved sine Compositioner og sine polemiske Skrifter, tillader ingen lyrisk Scene at ignorere hans Virken; derfor besluttede Theaterbestyrelsen, ivrig tilskyndet af vore meest ansete Musikere, at byde det danske Publicum en Mundsmag af den saakaldte Fremtidsmusik, og da „Lohengrin“ syntes bedst skikket til at introducere denne for os saa nye Genre, blev den Opera valgt fremfor „Tannhäuser“, der fordrer et større Apparat, og hvis Handling, ligesaa stillestaaende som hiin, dog besidder mindre romantisk Fylde. For at Capelmester Paulli og jeg skulde kunne sætte os rigtig ind i Stykkets musikalske og sceniske Anordning, bleve vi sendte hen for at overvære Prøver og Forestillinger, men hvorhen? Jeg indledede en Brevvexling med Opera-Directionen i Berlin og med Richard Wagner selv i Luzern; af ham fik jeg i en særdeles forbindtlig Skrivelse Underretning om, at bemeldte Opera var bestemt til Opførelse i München den 28de Mai 1869, og at al mulig Imødekommen skulde vises os af vedkommende Autoriteter. Den smigrende Modtagelse, vi fik, og det Indtryk, jeg havde af Alt, hvad jeg i det kunstrige München hørte og saae, har jeg beskrevet i en lille Reiseskizze; ved Slutningen af denne Saison ville vi erfare, hvorledes Operaen blev optaget af vort Publicum. Medens den vanskelige Indstudering af disse overraskende Effekter af Harmonier og Dissonantser stod paa, foretog man

3

en liden Udflugt paa Melodiens Omraade ved at gjenoptage Boyeldieus yndige Operette: „Johan fra Paris“, men enten det nu var, fordi Forventningerne vare spændte paa en mere storartet Genre, eller fordi Udførelsen savnede den nødvendige Finhed, maaskee havde lidt Coulissesladder blandet Gift i den søde Drik, eller et Blik i Overskous Haandbog underrettet Critiken om, at dette Syngestykke i sin Tid kun havde oplevet en kort Række Forestillinger, nok, det havde samme Skjæbne som „Kronjuvelerne“: Folk blev borte, og vort Arbeide var spildt.

Kronprindsens Formæling med Sverig-Norges Kongedatter og Høitidelighederne ved det festlige Indtog satte Hovedstadens Befolkning i den livligste Bevægelse, og Stemningen forstyrredes ikke af det i høi Grad ugunstige Veir. Omtrent paa samme Tid samledes i Kjøbenhavn den archæologiske Congres, hvis Medlemmer bleve indbudne til den Gallaforestilling, der gaves i det kongelige Theater i Anledning af Formælingen. Et lille Leilighedsstykke: „Farbror“ af H. P. Holst tjente til Indledning, og det blev àtter Balletten, der repræsenterede den danske Scene ligeoverfor en talrig Kreds af høist forskjellige Natiònaliteter.

Valkyrien, der efter flere Aars Hvile paany var bleven indstuderet, feirede en trebobbelt Triumf, idet den for de fremmede Oldgrandskere fremstillede et forhistorisk Norden, dertil talte et Sprog, som de Alle forstode, og endelig gav dem et renere Begreb om denne Kunstart end det, de havde medbragt fra Udlandet; en Anerkjendelse, som de ikke blot mundtlig skjænkede os, men som fandt sit Vidnesbyrd i de Beretninger, der senere udkom om det uforglemmelige Ophold i Danmark.

Det syntes iøvrigt, at Theaterkassen i denne Saison stod sig allerbedst ved Gjenoptagelsen af ældre Stykker, navnlig paa det dramatiske Gebeet. Holbergs Barselstue gav et slaaende Beviis herpaa, idet den oplevede en Række stærkt besøgte Forestillinger, flere end i det holbergske Skue-

spils meest glimrende Periode. Blandt de faa Nyheder af Interesse indtraf den Mærkelighed, at to originale Lystspil, det ene af en dansk, det andet af en norsk Forfatter, og som begge med mere og mindre fiin Satire fremhævede Daarskaber og Latterligheder i deres respective Fødelande, henholdsviis mødte en voldsom Opposition. Henrik Ibsens „De Unges Forbund", omplantet paa dansk Grund og baaret op af et mesterligt Sammenspil, opnaaede en storartet Succes til liden Glæde for de ømfindtlige Nordmænd, der hævnede sig ved at give „Geniets Comedie" i Christiania. Dette Stykke, der kun gjorde liden Lykke i Kjøbenhavn, fandt stærk Anklang i Norge, fordi Pidskeslagene faldt som Hagl paa den danske Kritik, og denne levnede da heller ikke det originale Stykke Ære for to Skilling. Denne anonyme Forfatter var den Eneste, der iaar efter Hertz's dødelige Afgang forsøgte at holde de norske Digtere Stangen, thi Munch, Bjørnson, Ibsen og Magdalene Thoresen holdt den største Deel af Saisonens dramatiske Repertoire.

Hiin svenske Rigsdagsmands Ord: «Jag tackar Gud för hvarje dag, jag blev visare», udtalte, da man bebreidede ham Afvigelser fra hans tidligere Grundsætninger, kunde til Nød passe til den Inconsequents, hvormed de Forsæt, jeg fattede i „Mit Theaterlivs" 2den Deel, ere blevne udførte. Jeg betonede paa eengang og med Bestemthed min Retraite fra Scenens Virksomhed og det Uudførlige i saadanne Balletemner som Eddasagnene og Cort Adeler. Alligevel greb jeg den slupne Traad paany og bragte baade „mig selv" og begge de nævnte Sujetter frem igjen! Aarsagen til det første vigtige Skridt har jeg allerede i det Foregaaende angivet. Faren truede, Kampen var staaende jeg maatte møde paa Brechen og ikke forlade den, førend ethvert Haab om Forsvar var opgivet. Hvorledes den nordiske Gudeverden har aabnet sig for min Phantasie, har jeg viist i „Thrymsqviden", og endskjøndt jeg maa erkjende, at jeg ikke naaede det Maal, jeg havde stillet mig, havde

jeg ingen Grund til at angre mine Bestræbelser i den Retning. Cort Adeler har fra mine tidligste Aar foresvævet mig som en, baade i dramatisk og plastisk Henseende, heelstøbt Figur, omkring hvilken Venedigs gamle Høihed grupperede sig med sin eiendommelige Romantik. Jeg dvælede henrykt ved hans vovelige Tvekamp med „Bassaen“, og Intet har kunnet svække det Indtryk og den Tro, jeg endnu stedse bevarer, nemlig, at det glimrende Ry for Tapperhed og Sømandsskab, som han erhvervede i Datidens meest udmærkede Mariner, og som bragte Kongen af Danmark til at betroe ham, den borgerlig fødte, en saa høi Rang som General-Admiral, maa have været velfortjent.

Det er en af den nyere Tids historiske Critiks Særkjender, at den ligesom gjør sig til Pligt at undskylde, ja endog retfærdiggjøre Tyranni og Svig, medens den søger at drage de skjønneste Træk af Dyd og Heltemod ned i det Trivielle. Vistnok ere de store Verdensbegivenheder anekdotisk udsmykkede, ja ofte, betragtede i Frastand, omstraalede af en poetisk Nimbus, der ikke taaler den mikroscopiske Grandskning, men blot for at anføre et Exempel: om det end kan physisk bevises, at Tordenskjold ikke har kunnet svømme med tunge Vandstøvler paa Benene og en Staalklinge imellem Tænderne, er og bliver han dog den samme udødelige Helt, hvis Navn skal mindes, saalænge det danske Flag vaier og de danske Hjerter slaae for Ære og Fædreland.

I „Fjernt fra Danmark“ havde jeg hyldet den danske Marine under fredelige Forhold, men en Orlogsmand bør dog fortrinsviis fremtræde i Kamp mod Fjenden. Vore broderlige Sympathier for Nabolandet tillode ikke at gjenkalde Minderne om vore indbyrdes Kampe, men en Seir over Tyrkerne kunde ikke vække Forargelse, og skjønt jeg ikke dulgte for mig selv de Vanskeligheder, der vare forbundne med Fremstillingen af en Søbataille, haabede jeg dog ved Billedet af en Entring at erholde en slaaende Slutningseffekt.

Cort Adeler i Venedig.

Programmet til denne Ballet kan vise, hvorledes jeg har benyttet det historiske Stof, og i hvilken Grad Indtrykket af Venedig har paavirket min Opfattelse af Situationerne under denne Republiks Glandsperiode. Dette betydelige Arbeide gik første Gang over Scenen den 14de Januar 1870, udrustet med en fortræffelig Musik af Heise og pragtfulde Decorationer af Ahlgrensson, og opnaaede en Succes, der bekræftedes ved sexten Forestillinger i den første Saison, men hvis Tiltrækningskraft ikke kunde sammenlignes med den, Thrymsqviden havde udøvet; deels svarede Udførelsen ikke ganske til mine Forventninger, deels savnedes det Sving, som Dandsens Virtuositet nødvendig maa give en Ballet. Entringen, et Moment, som jeg havde sat min Lid til, forfeilede endeel af sin Virkning, baade fordi Opstillingen af Skibet tog en uforholdsmæssig lang Tid, og fordi Pladsen paa Dækket var for indskrænket til, at Anfaldet og Forsvaret kunde udføres med den behørige Energie; endelig forstyrredes Virkningen af Kampen den første Aften ved en forfeilet Ventilation, der drev al Krudtrøgen ud i Tilskuerpladsen istedetfor, som betænkt var, opad mod Loftslugerne; men hvad der i Løbet af de paafølgende Forestillinger væsentlig bidrog til at trykke Stemningen, var en for Theatrets Interesser høist ubetimelig historisk Afhandling af Professor Becker, udgivet efter hans Død af kgl. Bibliothekar Bruun, og som med stor Flid afklædte min Helt den nu i to Aarhundreder hævdede Berømmelse. At dette Skrift netop skulde udkomme samtidig med Opførelsen af min Ballet, var mildest talt et uheldigt Træf og bevirkede, at istedetfor som sædvanlig Critiken skulde beskjæftige sig med mit Arbeides større eller mindre Værd, yttrede den kun Beklagelser over Tabet af den Glorie, der havde kastet sin Glands over Heltens Navn, hans Fødeland og hans hæderfulde Stand. Jeg følte mig opfordret til at nævne de Kilder, af hvilke

jeg havde hentet mit Stof, og forsøgte i en udførlig Artikel at forsvare Retten til at beholde vore Hædersminder uantastede; men Stødet var givet, og Tvivlens Gift, skjøndt modvirket, havde efterladt en Svækkelse, der tildeels berøvede Handlingen sin patriotiske Kjærne, og da Cort Adelers Heltefærd herefter skulde betragtes som en Mythe, reduceredes det Hele til et blot og bart Phantasiebillede. Dandsene i første og anden Akt bleve livligt applauderede, men den Colorit, som jeg havde bestræbt mig for at meddele mine to nordiske Hovedfigurer i Modsætning til de venetianske Nobili og til Livet paa den tyrkiske Flaade, gik saagodt som nændset hen, og de finere psychologiske Træk paaskjønnedes som sædvanlig kun af en ganske liden Kreds.

Ogsaa i „Cort Adeler“ leverede Betty Schnell som den unge Adelsdame et elskeligt Billede, men ak! hendes physiske Kræfter vare ikke tilstrækkelige til endog med muligst Tillempelse at udholde de med hendes fremragende Stilling forbundne Anstrængelser, og uagtet jeg havde gjort et særskilt Studium for paa Dandsens Bekostning at fremhæve hendes mimiske Talent, mærkede jeg, navnlig i denne sidste Saison, hvorledes Aandedrættet, dette vigtige Moment, saavel i Dandsen som i Sangen, svigtede hende og lammede hendes Bevægelser; en fortsat Virken paa den med saa store Forhaabninger betraadte Bane vilde være bleven farlig for hendes Liv! Nu kom hendes tidligere dramatiske Øvelser hende tilgode, og idet hun forlod Balletten, beholdt hun de Egenskaber og den Sympathie, der deels vare Frugter af en god Skole, deels medfødte; hendes Debut i det reciterende Skuespil var i enhver Henseende vellykket, men enskjøndt hun Aar for Aar har documenteret sig som en af vore bedste Skuespillerinder — fornemmelig som „Ingénue“, bliver det endnu bestandig et Spørgsmaal, om Thalia ved hende har vundet ligesaa meget, som Terpsichore har tabt.

Endelig henimod Saisonens Slutning kom Wagners Opera „Lohengrin“ frem og gjorde en Lykke, der oversteg

Forventningerne. Udførelsen var i enhver Henseende saa respectabel, og Udstyrelsen saa pragtfuld som paa noget større Theater i Tydskland; det var mig derfor en sand Fornøielse at kunne underrette Wagner derom, og han svarede mig, at det glædede ham, at man i Danmark nu lærte tydsk Kunst og tydsk Musik at kjende. Denne Dosis af arrogant Uvidenhed kunde jeg ikke synke, men gjensvarede — som sædvanlig paa Fransk — at vel var den tydske Politik ikke vel seet i Danmark, men tydsk Musik vare vi opfødte med, thi Gluck, Mozart, Haydn, Weber, Beethoven og Mendelsohn havde lært os at elske den, og vor hele musikalske Retning skyldte vi fornemmelig hine store Mestere. Hermed standsede for stedse vor Brevvexling.

Theaterkassens betydelige Overskud bidrog væsentlig til, at Rigsdagen gik ind paa Forslaget om et femaarigt Budget med det hidtil erholdte aarlige Tilskud (50,000 Rdl.) ubeskaaret, og en Lov bestemte, at en ny Theaterbygning skulde opføres og staae færdig i September 1874.

Hermed maatte man vel ansee den egentlige Theatercrise for overstaaet, idetmindste foreløbig — men om den end i finantsiel Henseende tydede paa Fred udenfra, fortsattes dens tærende Virkning indenfor Scenens Omraade; hele den yngre Generation af Kunstnere saae sig hensat i en yderlig precair Stilling, thi med Udsigten til Pensionsberettigelse forsvandt alle de betryggende Indretninger, der fra en tidligere Periode vare beregnede paa at fæstne Kunstnerne ved det kongelige Theater og skjænke dem en agtet borgerlig Stilling til Erstatning for en, i Forhold til andre Landes Gagering, ringe Løn. Det er udenfor al Tvivl, at dersom nutildags en Rygge eller en Nielsen af Sværmeri for Skuespilkunsten fristedes til at opgive Videnskaben og Militairstanden, vilde de betænke sig paa at gaae ind paa saadanne Vilkaar. — I artistisk Henseende er Crisen heller ikke ophørt. Det reciterende Skuespil, som fremfor de tvende andre Kunstbrancher er kaldet til at give den danske Scene Charakteren af et

Nationaltheater, og paa hvilket en særegen Opmærksomhed er henvendt, lider af Mangel paa gode Frembringelser, saavel originale danske som Oversættelser; kommer dertil den stedse aftagende Smag for det Alvorlige og at det comiske Element mere og mere nærmer sig Farcen og Carricaturen og derfor revindiceres af Secondtheatrene, bliver der kun et saare indskrænket Terrain, paa hvilket vore Skuespillere kunne bevæge sig, ikke blot for at producere Talentet, men tillige for at udvikle det. Rigtignok kan man med temmelig Sikkerhed gjøre Regning paa vort theaterbesøgende Publicums Nøisomhed, der ofte tager tiltakke med dramatisk Huusmandskost, men denne leveres andetsteds for billigere Priser end i det kongelige Theater, og dersom, hvad der vel kunde tænkes, en Sammensmeltning af begge Secondtheatrene fandt Sted tilligemed en Løftning i deres Repertoire, kunde muligen de yngre gode Kræfter føle sig tiltrukne og da frembringe en farlig Concurrence, som atter kunde vække det Spørgsmaal tillive, om Statens aarlige Tilskud er hensigtsmæssig anvendt.

Saisonen 1870—71.

Ældre Sager, paany indstuderede, mere eller mindre interessante Debuts udgjorde Hovedbestanddelen af det dramatiske Repertoire, hvor kun et lille dansk Lystspil „De lykkeligste Børn“ under Anonymitetens Slør, beskedent vovede sig frem ved Siden af to norske Dramaer: „Moder og Søn“ af Munch og „Kongsemnerne“ af Ibsen. Dette Sidste opnaaede en storartet Succes, gav den unge Skuespiller Emil Poulsen Leilighed til en eminent Charakteerfremstilling og blev Saisonens fornemste Kassestykke.

Operaen anstrængte sig af yderste Kraft for at overvinde de Hindringer af forskjellig Art, der stillede sig iveien for dens Fremgang. Af ældre anerkjendte Værker, som f. Ex. „Fidelio“, „Iphigenia“ og „Tempelherren og

Jødinden“, kunde blot de første Forestillinger lokke Folk til Huset; Aubers geniale „Bronzeheft“ blev aldeles forkastet, og „Villars Dragoner“ af Maillart, den eneste Nyhed paa Operaens Omraade, var ikke saa lykkelig at finde Naade for Critikens Domstol tiltrods for en livlig og gratieus Musik til en fortrinlig Text, og uagtet vor meest yndede Sangerinde deri havde sin bedste Rolle. Publicum stolede paa Bladene og brød sig ikke om at lære Stykket at kjende, det blev altsaa henlagt blandt andre „non valeurs“. Alligevel tiltog Theaterkassen i Velstand, og man fristedes næsten til at antage Publicums flittige Besøg for fremkaldt af Trang til idetmindste for nogle Øieblikke at glemme de sørgelige politiske eller rettere verdenshistoriske Begivenheder, hvis blodige Drama oprulledes for os.

Hvad har vel Kunsten med Politiken at gjøre? vil man sige; men naar Historien reiser sig med colossale Træk lige for vore Øine, rives saavel Digterne som Kunstnerne med ind i Begivenhedernes Malstrøm, og Muserne, om de end ikke reentud tage Flugten, stirre tause og forventningsfulde paa den tvivlsomme Kamp.

Tilskyndet af Forholdene og den offentlige Mening mere end af egen Drift, erklærede Napoleon den Tredie Preussen Krig! Et elektrisk Stød gik igjennem hele Europa, Tricoloren vaiede høit, Marseillaisens begeistrende Toner brusede fra Seinens Bredder til høit oppe i Norden, hvor ikke blot Tillid til den store Nation, men Haab om en seirrig Medvirken rørte sig i Folket. En fransk Eskadre viste sig i de danske Farvande og bebudede en Transportflaade med 40,000 Mand Kjærnetropper under Anførsel af Generalerne Montauban (Palikao) og Trochu. Vi saae allerede i Aanden vor lille tappre Hær forene sig med de Franske for at lade den slesvigske Spaadom gaa i Opfyldelse, at „Rødbuxerne“ skulde i Aaret 1870 fordrive Preusserne fra Danmarks gamle Enemærker.

I saadanne Øieblikke er det godt, at en forsigtig Regje-

ring ikke lader sig rive med af en excentrisk Folkestemning, men indtager en afventende Holdning. Der viste sig snart foruroligende Symptomer af Forvirring i den franske Krigsstyrelse, ganske modsat den mønsterværdige Organisation, som vi, skjøndt med letforstaaelig Uvillie, maatte anerkjende hos det preussiske Hærvæsen. Den franske Flaades Udrustning var yderst mangelfuld, og den bebudede Transportflaade med samt Landgangstropperne udeblev aldeles! Blokaden af Østersøhavnene var høist ufuldstændig, og Sammenstød med Fjenden tilsøes kunde ikke finde Sted, da han klogelig havde bragt sine Skibe i Sikkerhed. De første Kanonskud løde ved Rhingrændsen, men det varede kun kort, inden Kampen trak sig ind over det franske Territorium; Keiserens bedste Tropper, deelte i forholdsviis svage Corps, bleve slagne af overlegne Hærmasser, og det viste sig atter, at det ridderligste Heltemod ikke kan bestaae imod den kolde Beregning og den jernfaste Disciplin, der unægtelig gav Preusserne Fortrinet for deres Modstandere, hos hvem desværre mere end een skadelig Indflydelse i længere Tid havde gjort sig gjældende og svækket denne vigtige Egenskab, der hos Soldaten som oftest gaaer forud for den personlige Tapperhed. De hurtigt paa hinanden fulgte Nederlag kunde jo ikke andet end nedtynge Sindet paa Enhver, der elskede Frankrig og beundrede dets hæderkronede Fortid, hvormeget mere da paa mig, der ved Blodets og Taknemlighedens Baand er knyttet til dette Land og til dets sympathetiske Folk og dertil som født Dansk ikke undte Preusserne Tiendedelen af det forbausende Held, der fulgte deres seirrige Vaaben!

Den feberagtige Spænding, hvormed man imødesaae hvert nyt Telegram, og den Ængstelighed, hvormed man beregnede de mulige Chancer for en lykkeligere Vending, maatte efterhaanden sløve baade Aand og Legeme, og der hørte en mere end almindelig Kraftanstrængelse til, for at rive sig løs fra de mørke og truende Billeder, der idelig omsvævede Ens Phantasie. Jeg maatte i bogstavelig Forstand gjøre Vold

paa mig selv for ikke reent at synke sammen, og ligesom jeg dengang, da Choleraen rasede i vor Nærhed, søgte at efterligne de boccaccciske Novelledigtere ved at concipere et Par muntre Balletter, saaledes gav jeg mig nu ifærd med et Arbeide af samme Art, der lidt efter lidt førte mine Tanker tilbage til den Kreds, som Naturen — ja hvorfor ikke det alviise Forsyn? — selv har anviist mig. Jeg kunde imidlertid ikke ganske forjage Krigsbillederne fra min Phantasie, men de fremstillede sig i mildere Skikkelser og indenfor et Omraade, hvor Barndomsminder og musikalske Indtryk gave mig Traaden til en lille Handling og Farver til et livligt Genrebillede af det danske Folkeliv.

Livjægerne paa Amager.

Blandt de Fremtoninger, der hævdede en Plads i Kjøbenhavnernes Yndest og som nu ere udviiskede som Følge af de nyere Væbningsforhold, var unægtelig det smukke Livjægercorps, der, ligesom saa meget andet Skjønt, skyldte Begeistringen fra 1801 sin Oprindelse og dannedes dengang af Frivillige fra de forskjellige Classer af Medborgere, hvoriblandt ogsaa bekandtes Kunstnere af alle Fag. Fra Theatret mødte Rosing, min Fader og hans geniale Ven, Sangeren, Violinvirtuosen og Componisten Edouard Dupuy, alle Tre, skjøndt af forskjellig Nationalitet, opflammede af dansk Patriotisme. Holstein, der senere blev Chef for det kongelige Theater, var Corpsets tappre Anfører og flettede med sine raske Jægere uvisnelige Blade i Danmarks Hæderskrands under den skjæbnesvangre Beleiring 1807. I Aarenes Løb fik Corpset en halv militair Organisation, Kystbevogtningen paa Amager blev det anbetroet, senere hen blev det ved alle større Troppesamlinger og Parader fortrinsviis stillet i Spidsen og udmærkede sig ved sin Lethed og elegante Holdning. Da i Foraaret 1848 den første slesvigske Krig udbrød, vare Alles Øine heftede paa dette Yndlingscorps; Frivillige strømmede til det i den Forventning, at det nu som

før var kaldet til Bedrift, men det blev ikke benyttet uden til indenbyes Vagttjeneste; den senere indtraadte almindelige Værnepligt foranledigede Corpsets fuldstændige Opløsning, og den lette Skare med de grønne Trøier og den polske Czapka forsvandt som saa meget andet, der i sin Tid har glædet den ældre Slægt, og snart vil dens Tilværelse fortone sig som en Mythe og et Sagn, hvis Overleverelse til Efterslægten er Poesien og Kunsten forbeholdt.

Livjægercorpsets Minder og Navnet Dupuy ere knyttede til hinanden, ikke blot fordi han udmærkede sig i dets Rækker, men navnlig fordi han ved enhver Lejlighed forherligede dets Fremtræden ved sin ophøiede Kunst, hvis Melodier endnu leve i Folket baade som Krigssange, Drikkeviser, ja som en uforlignelig Sørgemarsch! Vor lyriske Scene besidder en uvurdeerlig Skat i hans af Lune og Genialitet sprudlende „Ungdom og Galskab“, hvilke Egenskaber i Forening med hans personlige Elskværdighed syntes at have udgjort Hovedtrækket i hans Charakteer, thi hans Letsindighed var bleven saagodtsom til et Ordsprog. En saadan Figur maatte jo være selvskreven til Hovedrollen i en Ballet, der skulde fremstille en Carnevals-Episode under Livjægernes Cantonnement paa Amager i Aaret 1808.

Tidsbilledet og Valget af Melodierne udgjorde vistnok, tilligemed en lille Intrigue, Ballettens egentlige Kjærne, der kun tildeels paaskjønnedes af den yngre Generation, for hvem det exnerske Amagerliv og de livlige Dandse havde det meest tiltrækkende Værd, men mange Gamle følte sig dybt grebne ved Tonerne og Erindringerne fra deres Ungdomstid, og den sidste endnu levende Veteran fra Classens Have, den 87aarige Major Aaby, der havde staaet ved Dupuy's Peloton, trykkede rørt min Haand med Tak for min Ballet.

Güllichs fortræffelige Maleri, forestillende en Bondestue med Udsigt til det flade Vinterlandskab og den aabne Strand, bidrog i høi Grad til en fuldkommen Illusion. Holms smagfulde Musik-Arrangement, hvor Dupuy's

Melodier vare indflettede i en charakteristisk Composition, animerede baade de Dandsende og de Rollehavende. Blandt de Første maa jeg nævne Anna Scholl og Daniel Krum, der hvad technisk Fuldendthed angaaer, staae i første Linie blandt choreographiske Kunstnere og ere istand til at optræde med Bravour paa hvilkensomhelst af Udlandets største Scener. Endelig var det umuligt at finde elskeligere Repræsentanter for den letsindige Edouard og hans godmodige Frue end netop Valdemar Price og Fru Stillmann.

Balletten, der opførtes første Gang Fastelavns-Mandag den 19de Februar 1871, gjorde overordentlig Lykke og gik sexten Gange i den samme Saison. Dens hjemlige Tone syntes at spaae den en folkelig Fremtid i Lighed med Valdemar og Fjernt fra Danmark, min Sorg over Frankrigs Ulykker fik ved dette Arbeide en gavnlig Diversion, og idet jeg dennegang havde valgt et lystigt Sujet, troede jeg paa samme Tid at have løftet Stemningen.

Saisonen 1871—72.

Ifølge Lov skulde Plan og Tegninger til den projekterede nye Theaterbygning stilles til offentlig Concurrence, hvortil ogsaa Udlandets Architechter bleve indbudne, og allerede under Sommerferien fandt Udstillingen Sted. De fleste af disse Tegninger vare udførte med sandt Talent, men kun faa af dem røbede Kjendskab til de locale Fornødenheder, og navnlig for de fremmede Kunstnere maatte de strengt fordrede Overslag frembyde en vanskelig Opgave, da saavel Arbeidskraftens som Materialernes Priis ikke engang for vore egne Bygningskyndige stod til at beregne. — Udfaldet viste senere, at de Summer, man havde begjært, og det Tidsrum, indenfor hvilket Arbeidet skulde staae fuldendt, vare grundede paa sanguinske Forudsætninger og aldeles utilstrækkelige.

En Bedømmelses-Committee blev sammensat af

ni Medlemmer, og Ministeriet gjorde mig den Ære at tilkalde mig som Theaterkyndig. Jeg var med ved Udarbeidelsen af Programmet og bivaanede de Møder, hvori de udstillede Tegninger skulde critisk gjennemgaaes, men da det kom til den endelige Bedømmelse, befandt jeg mig i en saa afgjort Minoritet, for ikke at sige Isolation, at jeg maatte melde mig ud af Committeen som fuldkommen Incompetent! Den Tegning, der under Mærket T. t. fremstillede sig for mig som den paa eengang hensigtsmæssigste og efter det udarbeidede Overslag mindst bekostelige, blev af alle de Andre erklæret for aldeles ubrugelig! Saa gjerne jeg end vilde have medvirket til at skaffe Hovedstaden et passende Theater, maatte jeg denne Gang unddrage mig for det Ansvar, der laae i at forkaste et Arbeide, som tiltrods for enkelte let rettelige Ufuldkommenheder dog efter min Overbeviisning var det bedste. Jeg var imidlertid ikke blind for de andre priisbelønnede Tegningers Fortrin, men Erfaringen har lært mig, at ikke Alt, hvad der tager sig elegant ud som Billede, svarer til Hensigten i den praktiske Virkelighed. At det ikke var Hensyn til min egen kunstneriske Stræben, der ledede mine Anskuelser i Bygningssagen, maa skjønnes deraf, at den Tanke uvilkaarlig paatrængte sig mig, at inden det nye Theater kunde blive færdigt til at tages i Brug, vilde jeg have naaet den Aldersgrændse, der qualificerer til Afgang, ialfald vilde mine Ideer, som forældede, ikke længer svare til de nye Forhold.

Begyndelsen af Saisonen var i pecuniair Henseende saa glimrende som mulig. Shakespeares „Cymbeline“ opnaaede deels ved sine mange charakteristiske Skjønheder, deels ved den høist interessante Udførelse af Imogens Rolle, en betydelig Succes, der vistnok ogsaa skyldtes Ærbødigheden for den store brittiske Digters Navn, thi en dansk Forfatter vilde ikke have undgaaet Critikens Svøbe, dersom han havde vovet at bygge sin Handling paa et saa bizart Væddemaal som det, den lykkelige Ægtemand indgaaer, og dertil udstafferet

sit Drama med Episoder som den med Clotens hovedløse Cadaver!

Hakon Jarl, Elverhøi og Recensenten og Dyret, paany indstuderede og med en Rollebesætning, der stod langt tilbage for den oprindelige, gaves stadig for fuldt Hus, og Theaterkassens Overskud voxede i den Grad, at det endog bragte Røre i den fjendtlige Leir, hvor man forsøgte at rokke ved den Lov, der havde sikkret det bevilgede Tilskud for et Tidsrum af fem Aar. Disse gode Forretninger førte uvilkaarlig Tanken tilbage til den Tid, da vore dramatiske Forfattere for et tarveligt Honorar hvert Aar bragte os friske Produkter, og vort Skuespilpersonale, saavel med Hensyn til geniale Talenter og fortrinligt Sammenspil stod paa Høidepunktet; dengang hørte tyndt besat Huus til Dagens Orden, og Indtægter, der nutildags vilde betragtes som ringe, ansaaes for ret klækkelige! Hvad bør nu være et Nationaltheaters egentlige Opgave? Og skulde det ikke være muligt at føre de materielle Interesser lidt nærmere ind paa det Ideelles Omraade!

Med vor lyriske Scene gik det som sædvanlig haltende: et ypperligt Orchester, et vel indøvet Chorpersonale og flere særdeles gode Sangstemmer findes ved Operaen, men det egentlige lyriske Fluidum fattedes, det være sig i Syngespillet med Dialog som i Operaen med Recitativ. Det saakaldte musikalske Publicum er tildeels selv Skyld deri, thi der spørges ikke længer efter smukke, men efter store Stemmer; man bryder sig kun lidt om Foredrag og endnu mindre om en reen Intonation, men bare stærkt, dygtigt stærkt, uanseet om det passer til Charakteer og Situation, eller om det Sprog, der danner Texten, bliver mesopotamisk eller slet og ret Kragemaal!

Vore Dilletanti kunne deles i tvende Grupper: nemlig de critiske Musikelskere, der udelukkende forlange den Slags Clasficitet, som udmærker Symphonien og Oratoriet, altsaa ikke lader sig forene med det lettere melo-

disse Stof, der betegner Theatermusikens Væsen; den anden Gruppe, der hos os udgjør Fleertallet, betragter Musiken som en behagelig Tilgift til en god dramatisk Fremstilling og som Tolk for en interessant Handling; her fordres fremfor Alt Personlighed, Udtryk og Tydelighed.

Deels af ovennævnte Aarsager, deels ved idelige Afbrydelser gjennem Sygdomstilfælde har Operaen i denne Saison mere end nogensinde savnet Deeltagelse hos Publicum; det vil nu vise sig, om de Anstrengelser, der anvendes paa Mestersangerne i Nürnberg ville føre til et gunstigere Resultat. Lohengrin havde allerede givet os et Indblik i det System, som Richard Wagner vil indføre i Operaen, og paa hvilket han grunder sin formentlige Mission. Man kan ikke andet end forbauses over de dristige Harmonier og fremfor Alt over den store Dygtighed i Behandlingen af Orchestret, men Melodien overhovedet og den egentlige Sangkunst synes at være ham ligegyldig, for ikke at sige byrdefuld og forhadt; kun ganske undtagelsesviis fremtræder Sangen som noget mere end blot og bart Accompagnement til en glimrende Instrumentation, der som oftest overdøver Stemmen og knuser Texten.

Wagner har i sit Værk „Oper und Drama" med mere eller mindre Føie betegnet alle de hidtil antagne Operaformer som „Unsinn" og „Blödsinn"; med en Lidenskabelighed, der overgaaer al sund Critik, drager han tilfelts mod alle de nyere Componister og lyriske Digtere og stiller sig selv frem som den, der skal vise Verden, hvorledes en Libretto skal skrives og sættes i Musik; dog hvad hans egne Texter angaaer, lide de ofte af en betydelig Brede og tiltrods for et uhyre scenisk Apparat af en barnagtig Effektjagen og en scenisk Ubehjælpsomhed, der under lange Perioder lader Hovedpersonerne staae uvirksomme, medens Handlingen slæber sig frem i uendelige Recitativer, der, saa fornuftige, de end kunne være, ikke tiltale Følelsen og i det Hele ere langt

mindre interessante end de Arier, Duetter og Quintetter, som han foragter og forkaster hos sine berømte Forgængere.

Hvad nu egentlig Wagners Originalitet angaaer, bestaaer den for Størstedelen, navnlig i hans seneste Arbeider, i en Higen efter excentriske Virkninger, som hans Beundrere ere blevne enige om at kalde „Fremtidsmusik“ og som ved Vanskeligheden i at forstaaes og opfattes er skikket til at bringe baade Sangere og Tilhørere til Fortvivlelse; naar han derimod engang imellem nedlader sig til at være melodiøs, maa det forekomme ham underligt, at hans Publicum allerhelst følger med ham, naar han lader sit Genie gaae ad de gamle banede Veie.

Det er mere end vanskeligt for os Ældre, der ere opammede med Mozart, Mehul, Weber og Boyeldieu, vuggede med Weyses og Kuhlaus Melodier, Samtidige med Rossini, Bellini, Meyerbeer, Spontini, Halevy, Auber og Gounod, og endelig musikalsk udviklede ved Beethoven, Mendelsohn, Hartmann og Gade; vanskeligt for os, siger jeg, at skulle tænke os ind i en Fremtid, som den, Wagner opstiller for os og hvormed han i sit Hovmod, lig en Titan, vil storme Olympen og dethronisere Guddommene. Organiserede som vi ere, kunne vi ikke drive det videre end til at finde Wagners Compositioner mærkværdige, men ikke vederkvægende, bedøvende, men ikke overbevisende; kort sagt, skal for Fremtiden Poesi og Tonekunst iklædes saadanne Former eller rettere, en saadan Formløshed, maae vi beklage vore Efterkommere.

Ballettens Repertoire, der allerede ved Betty Schnells Overgang til det reciterende Skuespil var blevet betydelig svækket, led i denne Saison et nyt, føleligt Tab ved det Uheld, der ramte vor talentfulde Scharff, idet han under Udførelsen af en Dands i Divertissementet til Troubadouren fik sin ene Knæskal sprængt, et Tilfælde, der i min mangeaarige Praxis ikke er hændet nogen Dandser, hverken her

eller i Udlandet. Denne Ulykke mødte almindelig Deeltagelse, thi vel var der Udsigt til en Helbredelse, der saavel i det private Liv, som maaskee endog paa den dramatiske Scene, kunde gjøre ham skikket til ubehindret at bevæge sig, men for Balletten maatte han betragtes som tabt. Der hørte endeel Charakteerstyrke til, for ikke blot at holde Modet opreist, men ovenikjøbet lægge Planer for den nærmeste Fremtid. Vel besad vi gode, ja endog fortrinlige yngre Kræfter, men det er hverken let eller lønnende at overtage Roller, hvori en forudgangen yndet Kunstner har glimret og hvorpaa han har sat sin Individualitets Stempel; Arven maatte derfor deles imellem Flere og Opmærksomheden henvendes paa Fortrin, som den Paagjældende muligen kunde have fremfor sin Forgænger, Resten maatte overlades til Publicums Overbærenhed — og Glemsomhed!

Imidlertid vare vi stedte i en ikke mindre Forlegenhed med vore qvindelige Hovedroller, thi vel var Anna Scholl allerede en udmærket «Demi-caractère» Dandserinde og vandt i sine Solopræstationer stor Anerkjendelse hos Publicum, men det gaaer i Balletten som i Operaen med Coloratursangerinderne, der hører Mere til end en fuldendt Virtuositet, for at gjøre Fyldest i det større Repertoire. Vi maatte derfor, saa nødig vi vilde, henvende os til Udlandet og da jeg under mit sidste Ophold ved Stockholms kongelige Theater havde bemærket en ganske ung Dandserinde, Marie Westberg, som med et tiltalende Ydre og udmærkede, skjøndt langtfra udviklede Anlæg, forenede de Egenskaber, som vi sætte Priis paa herhjemme, søgte jeg at formaae hende til at tage Engagement hos os. Desværre var hun bundet ved Contrakt for et heelt Aar og det var ikke uden Vanskelighed at hun erholdt Orlov for nogle Maaneder, som skulde anvendes til videre Uddannelse og om muligt til en Debut paa den danske Scene. I September 1871 optraadte hun i Sylphiden, derpaa som Sigyn i Thrymsqviden og endelig som Zoloé i Brama og Bayaderen, i hvilken Rolle

hun godtgjorde saa betydelige Fremskridt og vandt et saa eenstemmigt Bifald, at der ikke længer kunde være Tvivl om, at hun jo maatte blive en værdifuld Acquisition for vor Ballet; hun modtog nu et ret fordeelagtigt Tilbud for næste Saison og vendte tilbage til Stockholm, tilfreds med sit Ophold i Danmark.

Det var af Vigtighed, at Balletten idetmindste maatte kunne byde een Nyhed, men Omstændighederne gjorde Opgaven saare vanskelig, thi hos Publicum findes sædvanligviis en Fordring paa, at den sidste Composition skal overgaae alle de foregaaende, og ved Siden af denne stadige Overbydelse, staaer Pressens critiske Guldvægt og Bestyrelsens Ængstelighed for de med Udstyrelsen forbundne Omkostninger.

Det gjælder først og fremmest at finde og at vælge et til Smagen og Forholdene passende Sujet, helst saa forskjelligt som muligt fra de allerede behandlede; det Burleske grændser til Harlekinaden og taales neppe paa vor classiske Scene; det Tragiske maa ende godt og muntert, ellers gaaer det med Balletdigteren som med Euripides, der blev landsforviist, fordi han havde bedrøvet Athens Theatergængere. At ballettisere bekjendte Dramaer og Operaer, en Praxis, der gjorde min Forgænger Galeotti saa berømt, vil man ikke tillade mig; den græske Mythe og den romerske Oldtid ere i den Grad hjemfaldne til den Alt besmittende Parodi, at man ikke tør nærme sig dem med Alvor, med mindre man besad Kræfter og Midler til en Udførelse; som vi ikke formaae at præstere. Saavel det Oldnordiske, som det italienske og spanske Folkeliv have allerede leveret tilstrækkelige Bidrag til mine Balletprogrammer. Vore historiske Minder fra en romantisk Middelalder ere derimod Emner, der altid kunne gjøre Regning paa Sympathi, men det er farligt at drage for hyppigt Vexler paa de patriotiske Følelser, og intet er mere nedslaaende end en ubesvaret Appel til Fædrelandskjærligheden.

Der er altsaa endnu Eventyret og Feeverdenen tilbage, og kan man i disse meest fremtrædende Momenter faae Publicum til at tage Fornuften fangen og følge med paa Phantasiens Vinger, vover man et Forsøg i det Haab og den Forudsætning, at der ikke stilles for store Fordringer til vort tarvelige Maskinvæsens Trolleri.

Jeg tog altsaa Mod til mig og udførte en allerede længe næret Idee, nemlig at levere en Illustration til vor verdensberømte Landsmand H. C. Andersens Eventyr og Fortællinger. Motivet var taget af hans standhaftige Tinsoldat, og jeg gav Balletten Navn af

Eventyr i Billeder.

Det blev nødvendigt ved Hjælp af en velgjørende Fee at forvandle baade Tinsoldaten og den lille Dandserinde til levende Væsener, der hver for sig maatte gjennemgaae adskillige Prøver og Fristelser, inden de kunde faae hinanden. Det Hele indesluttedes i en Ramme af Drøm og Virkelighed, der ganske i Eventyrdigterens Aand var beregnet paa at more „Børn og barnlige Sjæle", men som dog paa samme Tid kunde give de Voxne Stof til Eftertanke.

Opgaven var i og for sig ikke ganske let at løse; jeg indsaae, at Sujettet havde sine svage Sider, at dække disse og muligen fremhæve dets Fortrin, maatte her overlades til Scenens Virkninger. Indledningen med Børnene og deres Bedstemoder lykkedes mig unægtelig bedst, navnlig ved at lade Billedbogen reproducere sine meest yndede Fabler paa det store Skilderi, der hang paa Væggen bagved de Spillende. Denne Scene tolkedes paa en naiv Maade ved Reminiscenser af Schalls Musik til Lagertha, Blaaskjæg og Bjergbøndernes Børn (Erindringer fra min egen Barndom). Den første Deel af „Drømmen" nemlig Bedstemoderens Forvandling til en Fee, Dukkens og Tinsoldatens til virkelige Mennesker, den lille Jenny til en bevinget Alf og Richard til en Trommeslager, der kalder Høiskotterne til Kamp, føiede

sig villigt til de componerede Dandse og mimiske Optrin; i anden Akt derimod henflyttedes Scenen til et Terrain, der tilvisse ligger udenfor Grændserne af Barnephantasiens Omraade. Vi befinde os nemlig i Dandserindens Virkekreds, hvor hun omgivet af Forfængelighedens og Pragtsygens Fristelser skal bestaae sin Prøve; denne, skjøndt indklædt i Dandse og comiske Scener, der nok vare skikkede til at more de Unge, kunde dog kun forstaaes af de Ældre, for hvem Verdenslivets forskjellige Fremtoninger ikke vare ubekjendte; men her gik det mig ligesom Hamlet, der giver Skuespillerne Regler for deres Kunst; det var mig engang for Alle magtpaaliggende at hævde Dands og Mimik en Plads blandt de forædlende Skuespil og bekæmpe de Fordomme, der stille Lethed og Ynde lige med letfærdig Øienslyst! Selv Andersens lille Papirsdukke med det opløftede Been er ikke fri for denne frivole Antydning og det blev en Samvittighedssag for mig, at give hans standhaftige Tinsoldat en værdigere Gjenstand for sin Kjærlighed. Jeg har derfor fremstillet Rosalie blid og beskeden, flittig og ufortrøden, talentfuld og uberørt af Smigerens berusende Luftning; miskjendt af Verden, føler hun sig stærk ved sin Bevidsthed, og stedt i Livsfare, reddes hun af sin trofaste Elsker og forenes med ham, beskyttet af den velgjørende Fee. — Af denne Drøm bliver der ved Børnenes Opvaagnen kun Hovedmomenterne tilbage i Erindringen. Bedstemoderen kommer tilbage fra Phantasiens Feerige og fører Børnene ind til festlig Virkelighed. I min forrige Ballet feiredes et Fastelavnsgilde, dennegang sluttedes Balletten med et Juletræ, beregnet paa Barndomsminder og Forældreglæder.

Den første Forestilling nød en begeistret Modtagelse og var beaandet af Julens venlige Sindelag; elleve stærkt besøgte Aftener turde vel hos os kaldes en smuk Succes, men for at en Ballet, der kun fylder en halv Aften, skal kunne holde sig paa Repertoiret, udfordres en nogenlunde interessant

dramatisk Ledsagelse og af Saadant fremhød denne Saison kun yderst lidet; den tolvte Forestilling gav kun maadeligt Huus og hermed var Eventyrets Skjæbne afgjort; Familierne, hvem det endnu ikke var forbudt at bringe deres smaa Børn med i Theatret, havde trakteret dem med den kjære Andersens Digtning, levende fremstillet; de barnlige Sjæle blandt de Ældre mødte endeel længstforsvundne Indtryk, og Kjenderne af choreographisk Kunst beundrede Anna Scholl, der var identisk med Rosalie.

Dette Arbeide, som jeg igrunden ikke havde bygget store Fremtidsforventninger paa, oplevede dog en lidt for kort Blomstringstid; det blev vel gjentaget et Par Gange ved næste Aars Julctid, men da blot den første Akt syntes at beholde Interesse, udskiltes den til et Divertissement, der hurtig forsvandt fra Scenen.

Mestersangerne i Nürnberg af Richard Wagner, en Opera, der havde optaget et halvt Aars anstrængende Indstudering, vandt kun et høist betinget Bifald. I Lohengrin havde man havt Leilighed til at anerkjende Wagners Genie og udmærkede Dygtighed, samt paa mange Steder kunnet følge ham med ublandet Nydelse, men her var derimod det Barokke fremherskende, og uagtet Sujettet væsentlig tilhørte den comiske Opera, var Instrumentationen saa overvældende, at den endog i et Ridderdrama vilde have været temmelig stærk. Det System, at enhver af de Rollehavende skulde have sit eget Sangthema, var her i den Grad gjennemført, at den seirende Ridder repeterede sin Melodie idetmindste tolv Gange! Og den overvundne Mestersanger var en saa carrikeret Fremtoning, baade i dramatisk og musikalsk Henseende, at han snarere tilhørte Marionet-Theatret end Operaen. Stykket var sat i Scene med stor Omhue og Udførelsen fremhød mange heldige Momenter; men hvad der især tiltalte det større Publicum, var de comiske Lærebrenge, Slagsmaalet og Laugenes Optog. Medlemmerne af Orchestret fandt Musiken interessant, men Sangerne havde,

paa en herlig Quintet og nogle faa melodiøse Steder nær, ikke et eneste taknemligt Partie, hvorimod flere Hovednumere overdøvedes af en Masse Dissonantser, der ikke sjelden udartede til en formelig Kattemusik. Dette colossale Toneværk kunde ikke holde sig paa Repertoiret, det henlagdes i vort musikalske Gravcapel, for maaskee at opstaae igjen, naar Fremtiden har modnet vor Smag og hærdet vore Ørehinder.

I det reciterende Skuespil indtog de paany indstuderte Stykker en fremragende Plads, kun henad Foraaret fremstod et nyt originalt Produkt af en ung, men anonym Forfatter, De hvide Roser, der modtoges med opmuntrende Bifald; men Saisonens meest opsigtvækkende Begivenhed var unægtelig Mantzius's Bortgang fra Scenen; de Conflikter, der forvoldte Theatret dette betydelige Tab, have i sin Tid givet Anledning til en særlig Polemik og ligge udenfor denne Bogs afstukne Plan; nok, at denne talentfulde Skuespiller har ved sine folkelige Oplæsninger aabnet en Kilde af Erhverv for sig selv og af æsthetisk Underholdning for Publicum.

Umiddelbart efter Saisonens Slutning gaves den tredie Benefice-Forestilling for Ballettens private Pensionskasse. Balletten Valdemar med et Forspil af Carl Andersen til Musik af Emil Hartmann skaffede Fondet en betydelig Indtægt. Schram og Frøken Doris Pfeil tolkede det lyriske Digt, der var af patriotisk Indhold og kaldtes Dæmring. Betty Schnell optraadte for sidste Gang som Astrid og Axel Hvide fik en udmærket Fremstiller i Wilhelm Wiehe.

Saisonen 1872—73.

Disse Optegnelser, der, navnlig hvad min Virkekreds angaaer, bære Navn af Theatercrisen, bibeholde denne Betegnelse, forsaavidt som de indeholde en Forudfølelse af en Overgang til noget Ubestemmeligt. Tager man Hensyn til Kassens stigende Indtægter, bør man vistnok ansee den nær-

værende Periode for mere blomstrende end nogen af de foregaaende, men seer man hen til Kunsten og til de Kunstnelser, der lede dens Virken, kommer man til et Resultat, der, om det just ikke spaaer total Opløsning, dog vækker Bekymring for en ikke saa fjern Fremtid.

Den ny Theaterbygning, der begyndte i Februar med Nedbrydningen af Gjethuset og de gamle Magaziner paa Holmen og hvis Grundsteen høitideligen blev nedlagt den 18de October, meentes at skulle staae fuldfærdig til Indvielse ved Saisonens Aabning 1874. Planerne lovede de eleganteste architektoniske Forhold, med udvendig og indvendig Udsmykning af Statuer, Büster og Malerier; Belysning, Ventilation og Maskineri efter de nyeste og bedste Mønstre, rummelige Corridorer, smukke Foyeer og beqvemme Siddepladser, saavel paa Gulvet som i Logerne. — Alt dette for en Sum, der endog maatte overraske baade Communen og Rigsdagen ved sin Billighed! Men den egentlige Scene? Ja den skulde blive baade høiere, bredere og dybere end den forrige, med Haab om en forbedret Acustik! Men — endnu et Men! — hvorledes vilde vore litteraire, dramatiske og lyriske Kræfter stille sig i Forhold til alle disse ydre Fortrin? Der raader Tørke og Misvæxt paa den Side af Parnasset, hvorfra Skuespillet skal hente Næring, thi vore yngre Æsthetikere have taget Magister-Conferents for at hellige sig til Critiken, istedetfor selv at producere o: „hitte paa Noget" — Nuvel! man hjælper sig med ældre gode Sager, der ved ny og omhyggelig Indstudering kunne udøve en vis Tiltrækning, og som desuden have det ubestridelige Fortrin fremfor alt Nyt, at blive behandlede med Pietet af den ellers saa strenge Dagspresse. Desværre, naar det gjælder Udførelsen, kan det Gamle ikke opfriskes paany, og det er en Kjendsgjerning, at den yngre Skuespillerslægt, hverken paa det comiske eller det tragiske Omraade kan erstatte de Talenter, der enten ere forsvundne fra Scenen eller

endnu repræsenteres af nogle faa Veteraner, hvis Personlighed staaer i Samklang med deres Rollefag.

Vistnok vil man kunne indvende, at vi i denne Henseende ikke ere værre stillede end de fleste af Europas større Theatre, hvor Mangelen af Genialitet erstattes ved et velinstrueret Sammenspil, men tiltrods for en i ældre Tid ukjendt Scene-Instruction, er det kun Conversations-Stykkerne, der nutildags gives fuldkommen tilfredsstillende, og dersom ikke Tidens Bølgegange medføre en eller anden gavnlig Reaction i den dramatiske Verden, have vi ingen anden Udvei end at tye til Modificationer og stole paa Publicums Nøisomhed.

Alligevel har der saavel i denne som i forrige Saison viist sig glædelige Tegn for den høiere Dramatik, og man har ikke kunnet beskylde vort Publicum for udelukkende at hylde det Lattervækkende. Kjøbmanden i Venedig af Shakespeare, Væringerne og Hakon Jarl af Oehlenschläger, Sandt og Usandt af Forfatterinden til Rosa og Rosita, En Aften paa Giske af A. Munch, gaves for velbesat Huus, men Saisonens meest glimrende Fremtoninger vare Heibergs „Syvsoverdag" (der efter 32 Aars Hvile fandt aabne Øine for de høipoetiske Skjønheder, der paa hiin Tid kun aabenbaredes for Læseverdenen) og Bertran de Born, den første Blomst af et ungt Digtertalent, den 24aarige Ernst v. d. Recke, hvis Prøvestykke indeholder Momenter, ja hele Afsnit, der i Smag, lyrisk Fylde og tragisk Kraft vilde geraade en gammel Mester til Ære. Dette Stykke, der gik meget ofte for et talrigt og skjønsomt Publicum, gjorde forsaavidt Epoke, som det syntes at give os Tilsagn om, at vi paa det tragiske Dramas Omraade ikke længer skulde lade os overfløie af de norske Forfattere. Paa samme Tid fik vi gjennem Emil Poulsens og Agnes Dehns Udførelse af Hovedrollerne et trøsterigt Varsel om, at Melpomene endnu stedse vaager over den danske Scene.

Mangel paa sand dramatisk Bestræbelse, Misforstaaelse af Stemmens Anvendelse og Skjødesløshed i Dictionen ere efter min Formening Aarsagerne til, at Operaen ikke kommer til sin fulde Ret paa vor Scene, thi Publicum nyder i Almindelighed endog den skjønneste Musik kun som Toll for en interessant Handling. Den Omstændighed, at man, for at dække ovennævnte Mangler og hyldende den Fordom, at Stemmens Klang tabes ved Talen, har foretrukket den store Opera for Syngestykket med Dialog, har ikke blot svækket Lysten og fjernet Trangen hos vore lyriske Kunstnere til at sætte sig ind i den egentlige Skuespilkunst, men tillige trængt en Genre tilbage, der indeholder saameget baade Elskværdigt og Morsomt. Dens Berettigelse kan ikke bortdemonstreres ved den Paastand, at det er urimeligt at et Stykke vexler imellem Sang og Tale, thi Recitativerne kunne i og for sig ikke gjøre Fordring paa større Naturlighed, og desuden gives der en Mængde Sujetter, hvor Situationerne vexle imellem musikalske og dramatiske Virkninger, hvor Dialogen danner en Hvile og et Bindeled, der fremskynder Handlingen samt forbereder det kommende Musiknumer. Behøver man at fremføre saadanne Exempler som Joseph og hans Brødre, De to Dage, Den hvide Dame, Fidelio, Freyschütz og den største Deel af Marschners og Aubers Repertoire, for at bevise hvor uanvendeligt Recitativet i disse Syngestykker vilde have været?

Tiltrods for utallige Standsninger frembød Operaen i denne Saison en ikke ringe Afvexling og producerede, tildeels i ny Indstudering, Robert af Normandiet, Rødhætten og Faust; af det gangbare Repertoire: Jødinden, Figaros Bryllup, Barberen i Sevilla, Hans Heiling, Mestersangerne, Troubadouren, Elskovsdrikken og Regimentets Datter, endelig som eneste Nyhed: Corsikaneren, til Musik af Emil Hartmann; dette i flere Henseender fortjenstfulde Arbeide havde den samme Skjæbne som de fleste af vore indenlandske Com-

positioner, nemlig at blive optaget med Kulde af Publicum og med fornem Ligegyldighed af Pressen. — Gounods „Due" fløi uændset over Scenen.

Ballettens Repertoire bestod ligesom Operaens hovedsagelig af nye Indstuderinger: Valdemar, Blomsterfesten, Valkyrien og Napoli med Marie Westberg i Hovedrollerne; Kermessen i Brügge med Anna Scholl som Eleonore; saavel disse som flere ældre Balletter og Divertissementer bleve seete med Interesse og navnlig vandt de to ovennævnte Dandserinder i høi Grad Publicums Sympathie. — Flere locale Omstændigheder bevirkede, at mindre Compositioner bleve anseete for de anvendeligste, som choreographiske Nyheder, men det fortjener at bemærkes, at paa samme Tid, som der reises Indvendinger imod de historiske Balletters betydelige Dimensioner, er det kun dem og ikke de mindre, der udøve nogen Tiltrækning, hvorimod de saakaldte Balletdivertissements blive betragtede som Bagateller uden egentlig Værdi! Der gives kun meget Faa, der ane Vanskelighederne ved at concentrere en Handling eller udvikle et Motiv indenfor saa snevre Grændser, og det er ingen let Sag at give de indlagte Dandse en fremherskende Plads, hvorimod de i den pantomimiske Ballet kun tjene til Udsmykning. Medens jeg altsaa i Stilhed forberedte et større Arbeide, der skulde tjene til Introduction for Balletten i det ny Theater, maatte jeg foreløbig producere en lille let anvendelig Nyhed, og da vi netop besad en udmærket smuk Decoration fra den med Uret casserede Broncehest besluttede jeg at lade mine og Ballettens Velyndere med mig gjøre en Udflugt til China og jeg componerede

Mandarinens Døttre.

Ideen til et Schakspil bestaaende af levende Figurer, havde længe foresvævet mig og den forekom mig passende til at danne Hovedpointen i en chinesisk Ballet, men den var endnu ikke tilstrækkelig, jeg maatte have et Motiv, hvis

Charakteer nogenlunde betegnede denne mærkværdige Nations Eiendommeligheder, og fandt det i nogle franske og engelske Oversættelser af chinesiske Noveller, navnlig tiltalte mig „The fortunate union“, men jeg maae oprigtig tilstaae, at dersom jeg havde læst disse Beskrivelser, inden jeg allerede havde fæstet mig ved Ideen, vilde min Ballet neppe være kommen for Lyset, thi dette sindige, lærde og dygtige Folk, som vi kun kjende gjennem Porcelainsdukker og som vi ere vante til at more os over, egner sig i Virkeligheden allermindst til comisk Fremstilling og uagtet det selv sværmer for Skuespil, endog saadanne, hvis Opførelse medtage Uger og Maaneder, indlade de sig aldrig paa det, vi kalde Dands, da denne Legemsøvelse strider imod Mandens Værdighed og er umulig for Qvinderne formedelst den barbariske Sammenknugning af deres Fødder. — Det gik derfor med mig, som med hiin franske Historiograph, der skulde beskrive en Beleiring og svarede dem, der for silde bragte ham den officielle Beretning: »Ma foi! mon siège est déja fait«! Jeg benyttede adskillige Charakteertræk, lavede mig en Mandarin omgiven af Koner og Døttre, et fyrsteligt Frieri, en eiendommelig Brudefærd, og brugte Schakspillet som et Sammenknytningspunkt imellem Prindsen og hans Svigerfader; kort sagt, jeg gav det Hele, saavel Dandsene som Mimiken, et let Anstrøg af den Stiil, som vi ere vante til at betragte som chinesisk, men for ikke at controleres for strengt af dem, der fornylig havde besøgt det himmelske Rige, rykkede jeg Tidspunktet for Handlingen tilbage til det 16de Aarhundrede, altsaa forud for Mantschur-Tartarernes Herredømme i China. Endskjøndt Udførelsen fra Personalets Side i enhver Henseende var mønsterværdig og det sceniske Udstyr saa fuldstændigt, som det sjelden eller aldrig præsteres paa vort Theater, nød Arbeidet kun en temmelig lunken Modtagelse og bestyrkede mig mere og mere i den Overbeviisning, at saakaldte Divertissements kun forsaavidt ere tjenlige for Repertoiret, som de kunne udfylde de tre reglementerede Forestillingstimer, og

bruges til Mellemspil, naar de samme Skuespillere optræde i tvende Stykker.

En af Saisonens sidste Forestillinger, den 21de Mai 1873, var Phisters Afskeds-Benefice, ved hvilken Leilighed Publicum paa den eclatanteste Maade sagde Farvel til denne ypperlige Skuespiller, der ved sin Bortgang efterlader et Savn, der vanskelig vil kunne erstattes. Ved et mærkeligt Sammenstød af Omstændigheder, kom jeg, ved vor Pensions-forestilling den 3die Juni, til at componere en Apotheose for vor udødelige Holberg! Mon det skulde have været et Varsel om, at denne store dramatiske Forfatter ved Tabet af Phister, som Tolk for sit kostelige Lune, ogsaa vilde sige os Farvel?

Saisonen 1873—74.

Medens der, i den milde Vinter, af alle Kræfter, men for Entrepreneurerne under temmelig ugunstige Forhold, arbeidedes paa den ny Theaterbygning, der var lovet fuldfærdig til den næste Saisons Aabning og saa betimelig, at Overflytning og Prøver kunde forud finde Sted, fortsattes den kunstneriske Virksomhed for Størstedelen med ældre paany indstuderede Sager, men desuagtet med en usædvanlig Tilstrømning af Publicum, hvilket forøgede Indtægterne i en hidtil uhørt Grad. — At det ny, baade smagfulde og imponerende Musatempel vilde blive betydelig kostbarere end Overslaget havde lovet, stod aldeles klart for Enhver, baade fordi alle Materialer paa eengang vare stegne over halvhundrede Procent og Arbeidslønnen skruet op til fabelagtige Priser, men ogsaa fordi det ubegribelige Hastværk med den gamle Bygnings Nedbrydelse, inden den ny kunde blive fuldført, medførte uhyre Pengetab, baade ved Skuespillenes Standsning og ved det forceerte Bygningsarbeide, der som i flere Henseender mangelfuldt, snart igjen vilde udkræve kostbare Reparationer. De Forestillinger, der fra

Intendanden, Justitsraad Berners Side bleve gjorte og den indstændige Bøn om at udsætte det ny Theaters Aabning indtil September 1875, fandt intet Gehør hos de høiere Autoriteter, der formodentlig troede dermed at tilfredsstille den ikketheatervenlige Deel af Rigsdagen. — Udfaldet forbeholdtes de kommende Aar.

Det reciterende Skuespil præsterede kun tvende originale Nyheder: Helene og Efteraarssol, hvorimod Paludan-Müllers Ungdomsarbeide, Kjærlighed ved Hoffet, optoges med Bifald efter 40 Aars Hvile. Christiane, et pinligt „Adultère-Drama" af den nyere franske Skole, (der for Øieblikket kun behandler Ægteskabsconflikter, med Forførere, svage Qvinder, bedragne Ægtemænd og uundgaaelige Dueller) fik desværre Indpas ved Hjælp af en talentfuld Oversættelse og et fortrinligt Sammenspil. Savnet af Phister føltes meget stærkt, og navnlig for dem, der havde kjendt hans mangesidige Talent i dets fulde Udstrækning, maatte det ansees for uerstatteligt; thi for at udfylde den Brêche, der var brudt ved hans Bortgang, udfordres idetmindste fire gode Skuespillere. En saadan Fjerdepart af den efterladte Arv synes at være falden i Ole Poulsens Lod; hans friske Lune gjengav os allerede i forrige Saison en ypperlig Troels i Barselstuen og iaar en udmærket Henrik i den politiske Kandestøber; at han, som Phisters bedste Elev, holder sig tro til de typiske Billeder som hans Mester efter ældre Traditioner har fremstillet i vort classiske Lystspil, kan ikke regnes til slavisk Copie, og i hans hele Opfatning af det comiske Element ligger der Spiren til sand Originalitet; saavel i ham, som i hans Broder Emil, har det kongelige Theater vundet en værdifuld Acquisition, der kraftig bekæmper det truende Varsel om den dramatiske Kunsts Décadence. Den lyriske Scene frembød riig Afvexling af bekjendte Sager, og et hundredaarigt Mesterværk af Gluck: Iphigenia paa Tauris, var Saisonens væsentligste Nyhed og blev udført med de samme Fortrin og

Mangler, der bestandig følge vort Operavæsen, hvorfor den ogsaa kun opnaaede en „succès d'estime et de pieté". En anden Sekularfest blev feiret den 5te Marts i Anledning af vor store Tonedigter Weyses Fødselsdag (1774). Man gav „Sovedrikken", der stedse vækker og vederqvæger alle dem, som tørste efter Melodi. Jeg leverede til denne Forestilling et mimisk Forspil:

Weyses Minde.

I en Ramme, der indesluttede et Hovedparti af Rosenborghave, Weyses Yndlings-Spadseregang og Emnet til en af hans smukkeste Compositioner, fremstillede jeg en Række Dandse og Tableauer til Riminiscenser af hans herlige Tonedigtninger, som desværre ligge begravne iblandt de musikalske Skatte, som Nutiden ikke har forstaaet at drage Nytte af, men som maaskee en Eftertid vil vide at kalde frem for Lyset. Dette lille Opus var Ballettens eneste Nyhed i denne Saison, medens Hartmann og jeg vare ivrig sysselsatte med Arcona, der var bestemt til at introducere Balletten paa den ny Scene. For Resten udtømte vi saa at sige baade vort ældre og nyere Forraad, og iblandt Andet gik Thymsqviden med overordentligt Held, hvortil Krums Udførelse af Lokes Partie særdeles bidrog; Opgaven for ham var saameget vanskeligere, som Scharff iforveien havde paatrykt Rollen et eiendommeligt Stempel. — Vi sluttede Saisonen som sædvanlig med vor Pensionsforestilling og gav som Tilgift til Et Folkesagn et mimiskchoreographisk Apropos, der fandt stort Anklang i Publicum, nemlig:

Farvel til det gamle Theater!

Musernes Moder (Mnemosyne) samlede omkring sig dem af hendes Døttre, der nærmest tilhørte Scenens Kunst og bød dem flytte deres Husguder over fra den gamle Skueplads til den ny; Melpomene bar Oehlenschlägers

Büste, Thalia Holbergs, og fulgte af de fornemste Illustrationer til begge de store Digteres Værker, drog de med Vemod bort fra det Hjem, der havde seet deres Blomstringstid. Terpsichore blev endnu en liden Stund tilbage, og fik Befaling at vise en Række af ældre og nyere Balletscener og Dandse af dem, der havde høstet det meest levende Bifald. Ikke mindre end fjorten saadanne fulgte hurtigt paa hverandre og bleve hilsede som kjære Gjæster; endelig sank det Billede, der forestilte det gamle Skuespilhuus og den nye Theaterbygning viste sig i magisk Belysning. — Begeistringen hos Publicum steg til det Høieste, da et Optog af Scenens ypperste Artister, Herrer og Damer af alle Kunstfag, og i Costümer, der repræsenterede deres Yndlingsroller, drog med Muserne i Spidsen ind i det ny Kunstens Tempel. — Faa Dage derefter gjenlød Hammerslagene i den Nedbrydning, der snart jevnede den sidste Rest af Frederik den Femtes Comediehuus med Jorden.

Blandt de Haandværker- og Arbeider-Skruer, som en misforstaaet Socialisme har sat i Scene i vort fordum saa fredelige og besindige Kjøbenhavn, indtager Gasværk-Striken en særegen Plads, da den kastede Theatret, saavelsom Byens Gader, tilbage til den gode gamle Tid, da man lod sig nøie med Tiendedelen af den Lysstyrke, der nuomstunder knap ansees for tilstrækkelig. Længst forsvundne Olielamper og Tranlygter kom atter frem af deres Skjul, og Kjøbenhavnerne, langtfra at tabe Humeuret ved denne pludselige Reaction, morede sig kostelig over den og spadserede ud i Masse for at betragte Illuminationen! Demonstrationen havde saaledes gjort fuldstændig fiasco og de vildledte Arbeidere faldt efter et Par Dages Lediggang tilføie, saa vi atter saae os bragte en Menneskealder fremad til Lys og taalelig Klarhed.

I et Kunstfag, der kun yderst sjelden bliver regnet med blandt Poesiens Fremtoninger, nød jeg den Lykke og Ære, at blive anerkjendt som „dansk Digter", og som saadan

tilkjendtes mig det Anckerske Reise-Legat, hvilket jeg benyttede først til et Besøg i Ruslands Hovedstæder, og dernæst til atter at gjensee Naturens, Kunstens og Folkelivets classiske Jordbund, det skjønne Italien. De tvende første Elementer bevare endnu stedse deres vidunderlige Trylleri, men det sidste, nemlig det brogede Folkeliv, er betydelig blegnet i de 33 Aar, der ere forløbne, siden jeg sidst iagttog det og hentede et uudsletteligt Indtryk derfra. Vel dandses endnu bestandig Tarentellen paa Capri og imellem Ruinerne af Bajæ og Puzzuoli, men Nationaldragten med de livlige Farver er tildeels forsvunden, de charakteristiske Hovedtøier have veget Pladsen for Hatte og Kaskjetter, Barcarolen og Romancen til Guitarrens Lyd høres næsten aldrig, og den tiltagende Civilisation, der i sig selv er saare respectabel, har vistnok medført større Orden og Reenlighed, men tillige et Overmaal af Prosa!

Mit Udbytte for min sceniske Virksomhed var i det Hele kun ringe baade i Italien og Frankrig, hvis Theatres nærværende Tilstand jeg i et senere Skrift agter at omtale; i Rusland derimod frembød baade Folkelivet og de nationale Skuespil endeel Mærkværdigt og Originalt, som nok kunde afgive Stof til interessante Fremstillinger.

I denne Vinter døde Lystspildigteren, forhen kongelig Skuespiller Thomas Overskou, hvis Optegnelser, under Navn af Den danske Skueplads' Historie, have en vis Betydning, forsaavidt som de indeholde en chronologisk Følgerække af Forestillinger fra Theatrets ældste Periode i Danmark, samt en temmelig nøiagtig Angivelse af hvor ofte Stykkerne ere blevne opførte og hvorledes Lønningsforholdene til forskjellige Tider have stillet sig. Saa langt kan man følge dette vidtløftige Værk som Kildeskrift, men hvad den anekdotiske Deel angaaer, saavelsom de Bedømmelser af Sager og Personer, hvormed hiin Theater-Statistik er udstafferet, hører Bogen unægtelig til de apokryphiske, da Coulissesladder og individuelle Stemninger ere de høist for-

dægtige Kilder, hvoraf Beretningerne ere øfte og som aldrig kunne fortjene Navn af en Kunsthistorie.

Overskou fremstiller sig i sin Autobiographi som Autodidakt og i denne Retning kan man ikke andet end beundre Resultaterne af hans Jernflid; thi uden grundige Sprogkundskaber og berøvet musikalsk Sands, uden forsaavidt som Metronomen anviste ham Rythmen, har han leveret baade dramatiske og lyriske Oversættelser af Skuespil og Operaer fra de største udenlandske Repertoirer, og tiltrods for den Vidtløftighed, der var et Særkjende baade ved hans Skrifter og i hans Conversation, har han forstaaet at bringe en livlig, ofte vittig Dialog i sine Lystspil, der under en længere Periode have indtaget en yndet Plads paa den danske Scene.

Som Skuespiller plagedes han af Mismod over en formeentlig Mangel paa Anerkjendelse, thi han var sig ikke det Uheld bevidst, der i hans Betoninger, Minespil og Manerer bestandig frembragte den stik modsatte Virkning af hvad han i sin Phantasie havde forestillet sig og foranledigede, at der ligefra Scenens Ypperste ned til den ringeste Statist ikke var En, som jo trak paa Smilebaandet, hvergang der taltes om Overskous Fremtræden. Han søgte derfor at bane sig andre Veie til Forfremmelse, postulerede flere forskjellige Embeder, blev Redakteur af „Dagen“, Medarbeider i Flyveposten og som sidste Forsøg paa at gjøre en god Forretning undfangede han Ideen til et Folketheater, hvortil der blev givet ham Concession, men der meldte sig ikke tilstrækkelige Actionairer, hvorfor det hele Foretagende bortfaldt, for senere at optages af Andre, og det i en Form, der langtfra svarede til Opfinderens Tanke. Han vovede sig endog op paa Valgtribunen for at stilles til Folkethingsmand, men ogsaa her forfulgte en ublid Skjæbne ham; endelig faldt det Heiberg ind (tiltrods, maaskee endog til Erstatning, for en tidligere heftig Polemik, hvori han med Latterlighedens Svøbe havde reduceret Overskou til Nul), at

udnævne ham til Scene-Instructeur baade for det lyriske og dramatiske Skuespil, en Plads, hvori han efter sin lunefulde Beskytters Afgang fra Directeurposten blev anseet for en complet Umulighed og hvorfra han derfor af en paafølgende Bestyrelse blev entlediget med Pension. — Denne Afskedigelse opfyldte ham med en saadan Grad af Bitterhed, at i de sidste Bind af hans udtværede Theaterhistorie hvert Blad indeholder Anfald mod de Personer, som han ansaae for Aarsagen til hans Bortfjernelse. For mit Vedkommende tør jeg ikke klage over den Behandling, der i hans Værk er bleven mig til Deel, endskjøndt han paa flere Steder briller mig med min italienske Forgængers Storhed, klager over Mangel paa tilstrækkelig Handling i mine Balletter og dertil paa en mindre ærlig Maade slaaer mine originale Arbeider i Hartkorn med Andres aabenbare Plagiater; dog findes blandt hans Optegnelser Dagen for min første Optræden som en af Lagerthas Sønner; det var den 2den October 1813, og dens Erindring blev feiret med en hjertelig Lykønskning til den Virksomhed, som nu holdt sit Diamantbryllup.

Saisonen 1874—75.

Denne aabnedes først den 15de October, og det var ikke uden den største Anstrængelse, at den ny Theaterbygning kunde blive nogenlunde tjenlig til at begynde Skuespillene. Det er endnu den Dag idag en uopløst Gaade, hvorfor dette Hastværksarbeide blev fremskyndet, da ikke blot sex Ugers Forestillinger gik tabte for Indtægterne, men der maatte sættes en Kraft og en Ilfærdighed paa det Hele, der paa eengang forøgede Bekostningerne i en uhyre Grad og gjorde det præsterede Arbeide saa ufuldkomment, at det meget snart derefter maatte underkastes lige saa kostbare Reparationer foruden Alt, hvad der er skudt ud i en usikker Fremtid.

Disse Ulemper bevægede Intendanten, Justitsraad

Berner, der paa det iøvrigste havde fraraadet den gamle Theaterbygnings ubetimelige Nedbrydelse, til at begjære et Aars Permission, for ved en Reise til Syden at gjenvinde sit ved Anstrængelser og Ærgrelser angrebne Helbred. Theaterchefen, Conferentsraad Linde, blev saaledes berøvet den værdifulde Bistand, som en saa theaterkyndig Forretningsmand kunde yde ham under Omstændigheder, hvis Vanskeligheder man neppe kan gjøre sig et Begreb om. Vi droge ind i den ganske raa Bygning saa at sige med tomme Hænder; den vigtigste Deel af alle tre Kunstbranchers Repertoire fattedes de nødvendigste Decorationer, thi ved en mærkelig Uforsynlighed havde Theatermalerne for seent modtaget deres Opgaver, og istedetfor ved hensigtsmæssige Øgninger at tillempe det ældre Forraad af Coulisser og Bagtæpper, havde man solgt dem for Fode væk for at skaffe Plads i Magazinerne! Maskineriet, der efter Projektet skulde indrettes efter de nyeste Modeller, blev fremdeles saa ufuldstændigt, at alle Forvandlinger udføres ved Haandkraft og det beroer paa enkelt Mands Ubehændighed at sætte de Spillendes Liv og Lemmer i Fare.

Det Løfte, som Cultusministeren for tre Aar siden havde givet Folkethinget, blev, som sagt, det Afgjørende i denne Sag og det ny Theater skulde, det koste hvad det vilde, aabne sine Forestillinger i Efteraaret 1874. — Dette skete ogsaa — men for en Priis, som vi senere komme til at omtale.

For at erfare, hvorledes de acustiske Forhold stillede sig, blev der den 11te October foranstaltet en Prøveforestilling, hvortil Honoratiores vare indbudne og Billetter uddeelte gratis til det kongelige Theaters mange Belyndere. Resultatet blev, at Sangen og Instrumentalmusiken til 2den Akt af Hartmanns yndige Tonedigtning Liden Kirsten tog sig fortrinligt ud, hvorimod det reciterende Skuespil, der repræsenteredes ved Holbergs Det lykkelige Skibbrud, herefter vil gjøre Fordring paa en forøget Tyde-

lighed hos de fleste Spillende og navnlig advare mod den Vane, at sige Replikerne enten udad til Siderne eller opad mod Baggrunden.

Den egentlige Aabnings- og Indvielsesfest fandt Sted den 15de October med en Cantate af Ploug og Hartmann, reciteret med begeistret Foredrag af Wilhelm Wiehe og sunget af Operapersonalet. Derefter gaves Det lykkelige Skibbrud, og saavel foran som efter denne Comedie leverede jeg „apotheotiske“ Tableauer, det ene for Holberg, det andet for Oehlenschläger, Begge omgivne af Repræsentanter for deres udødelige Mesterværker.

Til de mange Vanskeligheder, Bestyrelsen havde at bekæmpe, og de utallige Hindringer, som Sygdomstilfælde blandt Skuespillets meest fremtrædende Medlemmer lagde iveien for Repertoirets Gang, kom som ovenanført den stadige Qval for Decorationer, thi uagtet to talentfulde Malere med tilhørende Medhjælpere vare beskjæftigede og ofte leverede de sidste Stykker faa Minuter før Tæppets Opgang og da endnu ganske vaade, maatte der i dyre Domme forskaffes det Manglende fra Berlin, München og Wien! Derved bleve flere Skuespil pragtfuldt satte i Scene, men en væsentlig Ulempe ved hele det nyere System for Theatermaleri er, at det kun lidet passer til vore Forhold, da det for det meste er beregnet paa ganske specielle Situationer og dertil er af en saa combineret Sammensætning, at alene Decorationernes Opstilling medtager en Tid, der frembringer Mellemakter af en for den dramatiske Interesse høist skadelig Længde.

Trods alle disse Gjenvordigheder, lykkedes det Chefen, ved sin fine Takt og humane Optræden, at inspirere Personalet til en Imødekommen og Ufortrødenhed, der sjelden er bleven nogen Theaterdirekteur til Deel. Neppe har nogen Saison frembudt flere heldige Nyheder eller samlet et talrigere Publicum, der, ikke ændsende de forhøiede Billetpriser, strømmede til Theatret «en masse» og bragte Indtægterne

op til en Høide, der desværre ikke forslog til at dække de ligeledes forhøiede Udgifter.

Skuespillet præsterede ikke mindre end syv nye Stykker, til hvilke Scene-Instruktionen i Fru Heibergs Fraværelse besørgedes med stor Dygtighed af Emil Poulsen. Af danske Originalia mødte kun et, nemlig Tiderne skifte, et i flere Henseender fortjenstfuldt Charakteermaleri af Paludan-Müller. Norge derimod leverede os ikke mindre end tre større Skuespil: Hærmændene paa Helgeland, tragisk Drama af Henrik Ibsen; En Fallit, et Mesterstykke i realistisk Retning af Bjørnson og endelig Fjeldsøen, en poetisk Skildring af Andreas Munch. Dette sidste Stykke trak det korteste Straa ved Siden af den overordentlige Succes, som de tvende første opnaaede, desuden trykkedes det af det smukke Foraarsveir i Saisonens sidste Uger.

Af Oversættelser efter det Franske gaves Gabrielle, Arbeiderliv og Ildløs i Klosteret; i dette sidste udfoldede Betty Schnell et saa elskværdigt Talent, at siden den Tid, da Fru Heiberg, som ganske ung, spillede «Les Ingenues» er der intet mere Fuldendt i den Genre seet paa den danske Scene.

Operaen holdt tildeels sit gangbare Repertoire oppe med sammenflikkede Decorationer, medens hele Sceneriet til Tannhäuser hentedes fra Wien; denne storartede Opera, som burde være gaaet forud for Lohengrin, danner den egentlige Indledning til den Række Toneværker, hvormed Wagner troer at kunne erobre Fremtiden. I Tannhäuser møder man endnu nogle af de musikalske Former, der svare til de antagne Begreber om det lyriske Drama; mange ypperlige Momenter ere af begeistrende Virkning og man træffer navnlig i den herlige Festmarche en overordentlig Fylde af Melodi, men paa samme Tid har man vanskeligt ved at blive fortrolig med den Vildhed, der skal skildre Vellystens Henrykkelser i Venusbjerget. — Jeg, der skulde

componere Dandse til denne phantastiske Scene, vilde med Lethed efter denne Musik have kunnet arrangere en Ildebrands-Historie, med Nødraab, Folkestimmel, Sprøiter og Redningscorps! Nu blev det Najader, Bacchantinder og Gud veed hvilke mythologiske Væsener, som Wagners Phantasie har pakket ind i det Bjerg, der ligger ganske nær ved „die Wartburg"! Handlingen, der væsentlig dreier sig om „Sangerkampen", har paa en mærkelig Maade forsømt dette Hovedmoment, der i melodisk Henseende er temmelig underordnet, hvorimod det Partie, som Componisten synes at have kjelet for, unægtelig er den forsmaaede Elsker, Minnesangeren Wolfram. Uagtet Wagner stiller alle andre Operatexter dybt under sine egne, lide disse paa mange Steder af barnagtige Urimeligheder og scenisk Ubehjælpsomhed. Mirakler, som Lohengrin-Svanens Forvandling til en lille Hertug af Brabant og Afreisen i Muslingskallen, der bugseres ud af Scheldefloden ved Hjælp af en flyvende Due, synes virkelig at ligge udenfor Illusionens Omraade. Den uundgaaelige Ligbaare i Slutningen af hver Opera og den „Nonchallance", hvormed tydske Konger og Landgrever ere behandlede i hans Texter, vidne desuden om en paafaldende Mangel paa Smag og historisk Takt. — Hvorvidt den excentriske Mester er gaaet i sine senere Compositioner, navnlig i hans bayreutske „Niebelungen-Ring", tør jeg ikke have nogen Mening om, da jeg ikke har bivaanet disse Forestillinger, men endog ivrige Tilhængere af hans Musa gaae afveien for videre Forklaring. — Tannhäuser nød en paaskjønnende Optagelse hos vort musikalske Publicum, men uagtet flere Afsnit af dette mærkelige Toneværk ville beholde Interesse, tør man dog ikke spaae selve Operaen nogen betydelig Fremtid paa vor lyriske Scene.

Af lettere Produkter gaves Postillonen i Longjumeau med god Fremgang og tvende Operetter: Pathelin og Onkels Brudegave foredroges i Vaudeville-Stiil af Skuespilpersonalet. Balletten, der nu havde god Plads

at bevæge sig paa, men øiensynlig for lidet talrigt Personale til at udfylde den meget rummeligere Scene, kæmpede, saa godt den formaaede, med Savnet af maleriske Omgivelser, thi med Undtagelse af Et Folkesagn, der havde faaet nye Decorationer, maatte Toréadoren, Conservatoriet og Kermessen i Brügge hjælpe sig med hvad der hist og her kunde findes anvendeligt, om just ikke passende. Livjægernes Amagerstue blev tillempet, og saavel Blomsterfesten i Genzano som La Ventana præsenterede deres anden Afdeling, i Mangel af det fornødne Sceneri til den første, og Svongængerskens første Akt reduceredes til et Divertissement, hvori den meget lovende. Elev Athalia Flammé debuterede med særdeles Held.

Arcona.

Allerede i Januar Maaned var Indstuderingen af denne store Ballet saagodtsom fuldstændig færdig, og endskjøndt dens tidligere Bestemmelse havde været, at introducere den mimiske Kunstbranche paa det ny Theater, maatte den dog være kommet til Opførelse i Slutningen af Februar eller Begyndelsen af Marts, hvis ikke Sygdomstilfælde saavelsom vor værste Anstødsteen „det frie Theatermaleri" havde skudt Hærmændene og En Fallit saa langt ud paa Foraaret, at man først seent kunde tage fat paa Udstyrelsen af Arcona; Musik-Instrumentationen var ligeledes blevet forsinket, og alt dette i Forening bevirkede, at Balletten ikke kom paa Scenen førend den syvende Mai, og det paa en Tid, da det stærke Tilløb til Bjørnsons Kassestykke endnu langtfra var sagtnet og Foraarsvarmen havde lokket Ballettens bedste Publicum ud paa Landet.

Om den Kjærlighed og Omhu, hvormed jeg har behandlet det interessante Sujet, der væsentlig handler om de Danskes seirrige Tog til Venden og Indtagelsen af Vendernes Hovedfæstning paa Rügen, hvortil jeg desuden havde knyttet

Charakteertræk af Heltebrødrene Absalon og Esbern Snare, samt et Phantasiebillede af Svantevits-Dyrkelsen — vil jeg ikke udbrede mig i denne Beretning; nok, at jeg var saa lykkelig at finde adskillige nye Momenter, der slutte sig til den Hylding, jeg har helliget Kunsten og Fædrelandets stolte Minder.

Modtagelsen ved den første Forestilling var enthousiastisk; hver Aktslutning hilsedes med stormende Bifaldssalver og de veludførte Dandsenumre lønnedes med livlig Applaus; Begeistringen tog som sædvanlig betydelig af ved de følgende Forestillinger, og Concurrencen med Bjørnsons Fallit og med Bøgeskovens Gjenfødelse i det deilige Foraar formindskede Besøget; ikkedestomindre gik Balletten syv Gange i den korte Tid, der endnu var tilbage af Saisonen og tjente til Gallaforestilling for det svensk-norske Kongepar, ved hvilken Leilighed Hartmann, Paulli og jeg kaldtes op i den kongelige Loge for at complimenteres af de høie Herskaber, hvilken særdeles Naade senere havde hædrende Udmærkelser tilfølge. Skulde jeg nævne alle dem, der saavel i Handlingen som i Dandsene udmærkede sig, vilde Listen dennegang blive for lang, og at udhæve nogle Enkelte kunde let føre til Krænkelse for de Unævnte. Jeg vil derfor gjemme mit Vidnesbyrd til en anden paatænkt Leilighed og kun sige, at Udførelsen var den danske Scene værdig.

Theatermaler Güllich fortjener en særdeles Tak for de herlige Decorationer, hvormed han illustrerede mit Arbeide, og Hartmanns Musik stod værdig ved Siden af hans geniale Tonedigtninger til Valkyrien, Thrymsqviden og Et Folkesagn. Samarbeidet med denne store Kunstner har end yderligere knyttet mig til hans elskelige Personlighed og opfyldt mig med Beundring for hans aandelige Begavelse.

Theatrets Virksomhed sluttedes som i de næstforegaaende Aar med Forestillingen til Fordeel for Ballettens private

Pensionsklasse. Jeg havde som Indledning arrangeret en historisk Hemicyclus i Smag med Paul Delaroches kunstneriske, men fremstillende en malerisk Halvkreds af berømte Mænd fra Danmarks Fortid, omgivne af Emblemer og allegoriske Figurer. Tableauet understøttedes af Frøhlichs Ouverture til Balletten Valdemar og fandt levende Sympathie hos Publicum, der under den paafølgende Ballet Arcona befandt sig i den ypperligste Stemning.

Man maa ikke troe, at Kunsten overhovedet skal vurderes efter Klap og Bravo, men det er indlysende, at Enhver, der har noget at byde, det være sig fra Scenen eller i det daglige Liv, uvilkaarlig paavirkes af den Stemning, hvormed det bliver modtaget, og den kan ikke anes af en Taushed, der baade kan betyde Mishag og Bifald. Endskjøndt Ytringsfrihed, saavel i Tale som i Skrift, er grundlovsmæssig i Danmarks Rige, synes den at være bleven betydelig indskrænket i det med Prædicat af kongeligt beærede „Nationaltheater". Vistnok giver Mishaget sig kun yderst sjelden Luft paa saa voldsom en Maade som i ældre Dage, men i Sammenligning med den Livlighed, der hersker i Secondtheatrene og navnlig ved tilreisende, helst italienske Operaselskabers, ofte høist mangelfulde Præstationer, maa den moderne Taushed, der blandt 1700 Tilskuere stundom kun afbrydes af et halvt Dusin velvillige Hænder, forekomme i høieste Grad paafaldende.

Man har forgjæves søgt at udgranske Aarsagen til denne Tilbageholdenhed og vexelviis troet at finde den i Mangelen af et Parterre, hvori Ungdommen for en billig Priis kunde nyde et bedre Skuespil, end det, der nu aldeles forqvakler dens Begreb om scenisk Kunst; man har, vistnok ikke uden Grund, kastet Skylden paa de efter vore Forhold altfor høie Priser, der udelukke en heel Classe af intelligente Kunstelskere fra Theaterbesøget og kun ved særegne Leiligheder fylde Huset med Nysgjerrige; Noget har vel ogsaa en kræsen og gnaven Critik indvirket paa Modtageligheden, og der gives

ikke Faa, der ved at give deres Mening lydeligt tilkjende, frygte for at sammenlignes med «Claqueurs de profession» (en Mistanke som de mindre Theatre ikke gaae ganske fri for). Vel kan det ikke nægtes, at ethvert Glimt af comisk Lune gribes med Glæde af vort til Løier og Griin særdeles tilbøielige Publicum, og en saadan Gjenklang af Munterhed er nok saa kraftig og lønnende som den bedste Applaus, men altfor ofte gaaer en fiin Dialog, en træffende Replik og de skjønneste Udbrud af sand Følelse upaaagtede hen, medmindre de ledsages af høirøstet Pathos, storslaaede Gestus og fremfor alt af en hurtig Bortgang. Ligeledes er det i vor Operasang kun det Stærke og Nervervystende, der gjør Virkning, ligemeget om baade Intonation og Foredrag ere grundfalske. Igrunden er Balletten den heldigst stillede med Hensyn til Vexelvirkning imellem Scenen og Tilskuerpladsen, thi omendskjøndt Bifaldet, med Undtagelse af Førsteforestillinger og enkelte høitidelige Leiligheder kun falder sparsomt, og mangt et Træk, der er beregnet paa at berøre velklingende Strenge, neppe bemærkes, falder Applausen dog sjelden paa urigtige Steder og man fristes næsten til at ansee Choreographien for det Kunstfag, der bedst forstaaes og paaskjønnes.

Med fuldkommen Ret er det Personalet formeent at efterkomme Fremkaldelser og takke bukkende og neiende for Applaus, hvilket er skikket til at dræbe al mulig scenisk Illusion; men paa den anden Side vilde det være ønskeligt, at „det fine Publicum", der sidder paa de numererede Pladser, ikke bestandig overlod Bifaldsyttringerne til Galleriet; derved vilde ufeilbarlig vindes Opmuntring for de Spillende og en livligere Underholdning for Tilskuerne. — Hvad der væsentlig har bidraget til at afholde den elegante Verden fra at applaudere, er tilvisse det ligesaa latterlige som fordærvelige Claqueur-Uvæsen, der har grebet om sig paa de franske Theatre og har spredt sig som en Pest ud til andre Lande; men det er alligevel et Spørgsmaal om

det er den mekanisk-organiserede Claque, der har fordrevet den sande Applaus, eller om ikke snarere den fornemme og blaseerte Taushed har forledet vedkommende Artister og Direkteurer til at hverve hine haandfaste Leiesvende, for at de med deres barkede Næver skulde forhindre Auditoriet fra at falde i Søvn.

Finantsielle Hensyn stillede imidlertid Kunst-Interesserne i Baggrunden, de sanguinske Forhaabninger, man havde næret angaaende de betydelige Indtægters Tilstrækkelighed til at dække alle Theatrets Fornødenheder, og endda give et saadant Overskud at Theatret omsider kunde give Afkald paa det offentlige Tilskud — viste sig at være smertelig skuffede; ikke blot, at Udgifterne, saavel ved de mangehaande Anskaffelser som ved det forøgede og høiere lønnede Personale, vare stegne til en uforholdsmæssig Høide, men Hastværksarbeidet og dets uundgaaelige Efterveer havde opslugt den Reservecapital, som Berner under sin Administrationstid havde sammensparet og opsamlet, vistnok i den bedste Hensigt, men uden at beregne den Omstændighed, at den bevilgende Rigsdag (hvis Fleertal just ikke seer paa Theatret med gunstige Øine) vil komme til den Slutning, at „kan Kunst-Anstalten lægge Penge op, behøver den jo intet Tilskud af Staten." — Dette Resultat lod heller ikke længe vente paa sig, thi da Aarets Cultusminister, nu efterat Tidsrummet for det femaarige Budget var udløbet, fremkom med det Forslag, at Tilskudet i Betragtning af Theatrets „gode Forretninger" fremdeles kunde nedsættes fra de forrige 50,000 Rdlr. til 80,000 Kroner, greb vore Statsoeconomer Leiligheden til endyderligere at afknappe det med 20,000 Kroner, og da saavel det forrige som det seneste Laan af Sorø Academies Midler henstod som en uhyre Gjæld og Theaterbygningen havde foraarsaget betydelige Overskridelser af den bevilgede Sum, blev en Rigsrets-Aktion stillet i Udsigt. Crisen syntes nu at have faaet en chronisk Charakteer!

Saisonen 1875—76.

I forrige Tider ɔ: for en 30 à 40 Aar siden, da Fordringerne til Scenearrangement ikke stode saa høit, da Skuespillerne indbyrdes kom overeens om deres Stillinger med dertil henhørende Ud- og Indgange, og Bohavet i et Conversationsstykke i Almindelighed kun bestod af to Borde og fire Stole, var Scene-Instructeurens Embede hverken saa vigtigt eller saa besværligt som nutildags. Vistnok kan det opfattes paa høist forskjellig Maade: Hoedt f. Ex. ved Skuespillet og jeg ved Operaen have nærmest havt vor Opmærksomhed henvendt paa Sammenspillet og søgt — hvor det behøvedes — at indvirke paa Opfattelsen af Rollernes Charakteer. — Andre, og deriblandt en stor Deel af Theater-Anmelderne, betragte nye Decorationer, pragtfulde Costümer, elegant Meublement o. s. v., som det Væsentlige, ja, man er endog gaaet saavidt i fine Fordringer paa Correkthed, at en Petroleumslampe i en Stue, hvor Handlingen foregaaer i Trediverne, er bleven paapeget som en utilgivelig Anachronisme! Emil Poulsen fandt snart dette Arbeide for trættende og tillige hæmmende for sin Virksomhed som Skuespiller; Embedet blev derfor overdraget Etatsraad H. P. Holst, der allerede tidligere havde fungeret i denne Stilling. Den nødvendige Omsorg for Balletten og, oprigtig talt, det ringe kunstneriske Udbytte af min Stræben for Operaens Fremgang, bevægede mig til at opgive mine Functioner som Scene-Instructeur, med Forbehold efter givet Løvte at arrangere Ivar Hallströms Opera „Den Bjergtagne", for hvilken Kong Oscar nærede en ganske særegen Interesse. Idet jeg altsaa pligt- og contraktmæsig paatog mig at componere alle i Operaerne indlagte Dandse, anbefalede jeg min praktiske Collega Ludvig Gade til den ledige Bestilling. For nærmere at lære ovennævnte svenske Toneværk at kjende, saavel med Hensyn til den hensigtsmæssigste Rollebesætning som til det phantasirige

Scene-Arrangement, vare, allerede i Slutningen af den foregaaende Saison, Paulli og jeg blevne sendte op til Stockholm, hvor vi bivaanede en vellykket Forestilling med Arnoldson og Mlle. Riego i Hovedrollerne, og paa samme Tid deeltoge i de Festligheder, der foranledigedes ved det skandinaviske Studentermøde, hvis Folkelighed og hjertelige Stemning staae uudslettelige i vor Erindring.

Uagtet jeg fra Begyndelsen havde meldt mig ud af den saakaldte Bedømmelses-Commitee, blev jeg alligevel tilkaldt for at deeltage i Forhandlingerne om den kunstneriske Udsmykning og havde der Leilighed til at tale de lyriske Musers Sag, for at ogsaa disse skulde faae en Plads, om ikke andetsteds saa dog over den projekterede Indkjørsel, medens Thalia og Melpomene thronede ved Apollos Side paa Theatrets Frontespice. Jeg var saaledes «ex officio» tilstede ved Afsløringen af Steins herlige Holberg-Statue, der danner „Pendant" til Oehlenschläger, som nu har faaet et værdig Plads. — Indvielsen skete den 31te October, med en fortræffelig Tale af Carl Ploug og Sang af Operapersonalet; samme Aften gaves en Festforestilling, bestaaende af en dramatisk Skizze „Renteskriveren" af Chr. Molbech den Yngre, Pernilles korte Frøkenstand og en Leilighedsballet af mig kaldet

Fra det forrige Aarhundrede.

Jeg havde heri forsøgt at skildre Hoflivet paa Fredensborg under Frederik den Femtes første Regjeringsaar, da de offentlige Forlystelser atter vare blevne løste af de Baand, der havde tynget paa dem under hans høisalige Fader. Holberg fremstilledes som den feirede Digter og Videnskabsmand og modtager Hædersbeviisninger af Kongen og hans elskelige Dronning, der have beredet ham en særegen Overraskelse ved et Skuespil i fri Luft, og ladet de kostelige Figurer fra hans meest yndede Comedier fremtræde i mimiske Charakteerdandse, ligefra Prinds Paris og den

skjønne Helene til Peer Degn og Christoffer Eysenfresser. Jeg havde til dette Phantasie-Billede benyttet den smukke Decoration fra den sidste Akt af „Tiderne skifte" forestillende et Partie af Fredensborg-Have med Slottet i Baggrunden, og dertil samlet endeel ældre Musikstykker, som min trofaste Medarbeider Wilhelm Holm med sædvanlig Smag havde arrangeret. Publicum, der ved denne Leilighed var i den behageligste Stemning, optog baade Molbechs Forspil og min lille Ballet med stor Velvillie, men hvad jeg for mit Vedkommende ikke kunde vente at see fuldkommen forstaaet, var den charakteristiske Gjengivelse af den Slags Dands, der i Roccocoperioden gjaldt for det Ypperste af Gratie og Virtuositet og som jeg med særskilt Studium og Omhue havde udarbeidet; men der er heri, som i de fleste Kunstarbeider, en Mængde Smaating, som man udfører for sin egen Fornøielse uden Fordring paa en mere udbredt Paaskjønnelse. — Man havde tænkt at beholde min Composition som et passende „Nachspiel" til enkelte af Holbergs Comedier, men da disse nufortiden saa sjelden opføres, er Interessen for min Leilighedsballet afkjølet, hvorfor den nu er henlagt og snart forglemt. Begeistringen for den holbergske Musa, har trods den fastslaaede Anerkjendelse, tabt sig betydeligt, maaskee af den væsentlige Grund, at de Traditioner, der fra Lindgreens, Frydendals og Ryges Tid endnu bevaredes ved Phister og Fru Sødring, nu tildeels ere udviskede. Disse dramatiske Notabiliteters Bortgang fra Scenen have efterladt et næsten uerstatteligt Savn. Om Phisters store Betydning som Skuespiller har jeg tidligere udtalt mig. Fru Sødring bevægede sig vistnok i en mere begrændset Kreds af Charakteerfremstillinger, men denne udfyldte hun med et Mesterskab, der hævdede hendes Talent en høi Plads i Publicums retmæssige Yndest og Beundring.

Ingen foregaaende Saison har kunnet opvise en saadan Masse af Gjenvordigheder og Forhindringer af alle Slags,

som netop denne: langvarige Sygdomstilfælde, Forkjølelser, Aandsforvirringer og Ulykkestilfælde skaffede os et heelt Oplag af røde Plakater og vilde have sat det hele Etablissement i den yderste Forlegenhed, hvis ikke de meest ufortrødne Anstrængelser fra det disponible Personales Side havde understøttet Bestyrelsen, holdt Repertoiret gaaende og bragt Gjennemsnits-Indtægten op til den normerede Sum. Ikke destomindre benyttedes denne Crisis af en mindre velvillig Presse til heftige Angreb og foranledigede mig til i en lille Piece, kaldet „Retfærdighed“, at fremstille Sagerne i det rette Lys.

Adskillige Uheld fulgte den dramatiske Scene ved Stykker, der ikke vilde „slaae an“, og andre, der vel „slog an“, men traf paa altfor ømfindtlige Steder. Blandt de Første, var fornemmelig Keiserfesten paa Kreml, der tiltrods for en betydelig Anvendelse af Tid, Kræfter og Penge blev henlagt efter faa Forestillinger. — Til den anden Cathegori hørte unægtelig Lystspillet „Lygtemænd“, der med træffende Vid og bidende Satire i en forholdsviis interessant Handling skildrede de seneste Bevægelser i Retning af „Den frie Tanke“ og den excentriske „Socialisme“. Endog længe inden Stykket var udkommet i Trykken og opført paa Theatret, sattes en storartet Demonstration igang. Social-Demokraten lynede og tordnede imod Theatret og den anonyme Forfatter, og det bekjendte Kløverblad, Pio, Brix og Geleff, der nylig havde faaet deres Straffetid eftergivet, optraadte nu som Forblæsere i en voldsom Pibeconcert, der tiltrods for det bestaaende Reglement, afbrød Scenerne paa ethvert pointeret Sted. Vistnok paafulgte Anholdelser og Mulkter, men Socialisternes Kamp imod det applauderende Publicum fortsattes ligefuldt gjennem flere Forestillinger og det blev næsten betragtet som en uundværlig Tilgift, thi da Striden endelig ophørte, tabte Stykket endeel af sit Pikante, og efter syv Forestillinger gik dette virkelig morsomme og

talentfulde Lystspil ind til den evige Hvile paa Theaterarchivets støvede Hylder.

Fritz Holst, der allerede paa Folketheatret havde produceret sig som en qvik og yndet Lystspildigter, gav os i denne Vinter et femakts Skuespil: „I Overgangstiden", hvori, ligesom i Lygtemænd, Nutidens forskruede Ideer bleve tilbørligt revsede; Oppositions-Stormen havde nu lagt sig og man fulgte med uforstyrret Ro Handlingen i dette Charakteerstykke, der igrunden meest fremhævede en aandrig og flydende Dialog, som maaskee vilde have været mere underholdende, dersom den ikke var bleven udspundet i fire Timer. — Bifaldet var udeelt og Stykket oplevede sine reglementerede 6 à 7 Aftener, men da i disse grundpraktiske Tider „Alting efter Nytten skal beregnes" og Tavlerne i Forsalen ikke udviste „Alt Udsolgt", maatte det dele Skjæbne med andre gode, henlagte Sager. Iøvrigt repræsenteredes Oehlenschläger ved „Væringerne i Miklagard", Heiberg ved „De Uadskillelige", Hertz ved „Sparekassen" og „De Fattiges Dyrehave", Hostrup ved „Gjenboerne", og Henrik Ibsen ved „Hærmændene paa Helgeland", men Saisonens egentlige Kassestykke blev iaar ligesom ifjor Bjørnsons „Fallit", der ved sin gjennemgaaende Realisme ikke blot faldt i vort moderne Publicums Smag, men synes at passe til de forhaandenværende Kræfter ved vor dramatiske Scene. Det franske Lystspil „Giboyers Søn" vandt ligeledes baade Bifald og Tiltrækning ved den samme Tendents og blev af den Grund ganske fortræffelig udført.

Operaen præsterede med enkelte Afbrydelser sit sædvanlige mere og mindre classiske Repertoire, der vandt et Øjebliks forøget Interesse ved den svenske Sangerinde Fru Willmans Optræden i „Regimentets Datter". — De to Armringe, en Omarbeidelse af Oehlenschlägers Drama til Musik af Axel Grandjean, nød kun en meget kort Tilværelse paa vor lyriske Scene; dette talentfulde Prøvestykke af en yngre Componist blev modtaget med ufortjent

Ligegyldighed af et Publicum, der aldrig vil give sig Tid til at kjende en Musik, som fordrer at høres oftere for tilfulde at forstaaes.

Doctoren imod sin Villie, en anden Omarbeidelse af en dramatisk Text til Musik af Gounod, nød heller ikke synderlig Opmærksomhed, og endelig efter langvarige Forberedelser og utrolige Forsinkelser ved Decorations- og Maskinvæsenet kom „Den Bjergtagne“ frem midt i Mai og opnaaede fem velbesøgte Forestillinger. — Denne Opera, der med Bifald er opført ikke allene i Stockholm, men paa flere tydske Theatre, har gjennem en uheldsvanger Luftning i vore musikalske Kredse mødt en ganske eiendommelig kold Modtagelse hos vort Publicum; denne uvillige Stemning viste sig strax ved de første Chor og Ballader, der saavel i Melodie som i Charakteristik indeholde saa meget Smukt og Originalt. At Ivar Hallström ikke er nogen epokegjørende Componist, men tvertimod er paavirket af de store Mestre, kan ikke berøve hans Arbeide sit musikalske og dramatiske Værd, og at han er trængt ind i Operaens egentlige Væsen, er umiskjendeligt; som sagt, det var med Nød og Neppe, at de meest gribende Momenter aftvang Tilhørerne et sparsomt Bifald, og Skam at tale om — var det først Dandsen i tredie Akt, der bragte lidt Liv i Stemningen. — Componisten, der overværede en af de sidste Forestillinger, kunde ikke Andet end beundre den correkte og smagfulde Udførelse og tilstod, at hverken i Stockholm eller Tydskland havde Balletten medvirket saa effektfuldt som hos os, og at Udstyret saavel med Hensyn til Costume som til Decorationer stod høiest ved vort Theater.

Balletten som selvstændig Kunstbranche spillede i denne Saison en temmelig beskeden Rolle, tildeels af Mangel paa det Fornødne til Udstyrelsen af sit egentlige Hovedrepertoire; vel var Arcona endnu en frisk Nyhed, men allerede ved Forsinkelsen i det sildige Foraar havde den lidt et føleligt Knæk; saavel Besøget som Applaus'en var mærkelig aftaget

og endskjøndt den fra mange Sider nød varm Paaskjønnelse, maa man indrømme, at naar en Tilskuerplads rummer 1700 Besøgende, hvoraf kun de 800 ere Liebhavere, blive de Ligegyldige i Majoritet, og naar disse udeblive, spiller Theatret med Tab. Næstefter den kolde og tørre Beregning, der tvinger en Kunst-Anstalt til at veie Arbeidet og Talentet efter det materielle Udbytte, er det Procent- og Delings-System, som raader ved de saakaldte Feux eller Spillepræmier, det, der meest bidrager til at kue Aanden indenfor Coulissernes Omraade; navnlig tynger den sidste Indretning paa Ballettens Forestillinger, da de høiestlønnede, feuberettigede Skuespillere nødig ville afgive deres Enaktsstykke til Forspil, men helst spille i flere af dem paa samme Aften og overhovedet see med skjæve Øine til Delingen med det talrige Dandsepersonale, der efter en genial Mands Udtryk ligner en Græshoppesværm, der fortærer hans Korn!

I Overskous vidtløftige Afhandling om Feu-Indretningen vil man finde min Mening som aldeles afvigende fra det fulgte System, idet jeg fastholdt, at vi med Hensyn til Spillepræmierne burde efterligne Udlandets større Theatre, nemlig bestemme en vis Feu for hver enkelt af de fremtrædende Kunstnere, aldeles uafhængig af Aftenens større eller mindre Indtægt. Istedet derfor søgte man at sikkre Kassen mod eventuel Risico, og valgte en Methode, som vi kunne rose os af at have ganske for os selv, ligesom Tusmørket paa vor Tilskuerplads.

Saisonen var usædvanlig riig paa Debuts, hvoraf nogle frembød særskilt Interesse, blandt andre de tvende Sopransangerinder Julie og Augusta Schou, der hver i sin Genre love at blive en god Acquisition for Operaen.

Vor Pensionsforestilling den 1ste Juni bestod af Ungdom og Galskab og de populaire Livjægere paa Amager. I Begge var det Dupuys Melodier, der førte Ordet. Et yndigt lille Divertissement, componeret af Brodersen og udført af hans Elever, dannede Indledningen

til Aftenens Præstationer og bar i sit Navn et godt Varsel for Ballettens Fremtid.

Saisonen 1876—77.

Theatercrisen nærmede sig Høidepunktet: Folkethingets Stemning, der allerede under forrige Session havde viist sig særdeles ugunstig imod ethvert Forslag af den ny Cultusminister, forværredes øiensynlig ved den betydelige Underballance og den enorme Byggegjeld; Aarsagerne kom ikke i Betragtning, de nøgne Facta forelaae og Talstørrelserne raabte paa gjennemgribende Reformer. Vor humane og kunstelskende Conferentsraad Linde blev foreløbig udseet til Sonoffer og modtog med allerkorteste Varsel Befaling til at fratræde sin flereaarige Constitution som Theaterchef og herefter indskrænke sin Virksomhed til Embedet som Departementschef i Cultusministeriet.

At Justitsraad Berners Indsigelser imod den ubetimelige Nedbrydelse af den gamle Theaterbygning havde været fuldkommen berettigede, viste sig nu tydeligere end nogensinde, og han vilde have feiret en mindre sørgelig Triumf, dersom han strax efter sin Hjemkomst havde ydet Chefen sin i mange Henseender værdifulde Bistand og navnlig i oeconomisk Retning havde stræbt at holde dennes Liberalitet og hensynsfulde Eftergivenhed indenfor Grændserne af vore smaa finantsielle Forhold. Istedet derfor trak han sig tilbage i en næsten absolut Passivitet og attesterede Fordringer, som han i sin tidligere Stilling vilde have bekæmpet. Enten det nu var Misfornøielse over Anvendelsen af den opsparede Reservefond, eller af Bevæggrunde, som han har forbeholdt sig at udvikle i Fremtiden, saameget er vist, at denne totale Mangel paa Samvirken maa ansees for den væsentligste Aarsag til den Omvæltning, der berøvede Theatret en Bestyrelse, hvormed det kunde have været vel tjent, og skaffede os en ny Chef, der, fremmed for vore indre Forhold, traadte

ind med det Paalæg, at fortsætte Theatrets Drift med saa ringe Udgifter og saa store Indtægter som muligt, om det saa maatte være med Underordnelse af alle kunstneriske Interesser.

Den første Deel af den administrative Opgave var igrunden ikke saa vanskelig, da den forrige Bestyrelse i rigt Maal havde forsynet Magazinerne med det Nødvendige, og fornuftige Besparelser i mange Retninger kunde indføres uden at standse Tjenestens Gang. — Anderledes forholder det sig derimod med den anden Deel, nemlig Indtægten, der ikke allene beroer paa Combinationen af Repertoiret, der saa ofte kuldkastes ved uforudsete Hindringer, men tillige paa Stemningerne hos det theaterbesøgende Publicum. Billetprisernes Forhøielse, der i de to første Aar var mindre følelig, da Penge fandtes i Overflod hos visse Classer og Nyhedens Interesse desuden var tilstede, har i en ikke ubetydelig Grad formindsket Efterspørgselen efter de dyrere Pladser, og dertil end ydermere dæmpet Livligheden ved Forestillingerne.

Hensigten med den ny Theaterbygning, hvis Tilskuerplads skulde rumme 300 beqvemme Pladser mere end den forrige, var fornemmelig at sikkre det større Publicum en lettere Adgang og derved om muligt forøge Kunst-Anstaltens pecuniaire Hjælpekilder; Gjennemsnits-Indtægten pr. Aften i det gamle Theater var i de senere Aar beregnet til circa 800 Rigsdaler, iberegnet Abonnementet; det ny fordrer derimod 2,700 Kroner, for at kunne i Forening med Statens Tilskud udrede Lønninger, Honorar, Gas, Brændsel og alle andre løbende Udgifter, samt dertil svare Renter af Gjelden!

Den Mening, at Nationaltheatret maa kunne bestaae ved egne Midler uden Nationens Bistand, synes mere og mere at være fremherskende hos Rigsdagens bevilgende Fleertal og truer med at berøve Institutionen det Tilskud, der uden Hensyn til de stigende Fornødenheder er blevet ufor-

holdsmæssig afknappet. Den danske Skueplads, paa hvis Frontespice Folket er betegnet som Bygherre og Beskytter, staaer saaledes kun aaben for de Formuende; men naar nu disse staae ligeoverfor en Crise, fremkaldt ved politiske og finantsielle Bølgegange, befindes som oftest Halvdelen af de dyre Pladser ubesatte, og den befalede Gjennemsnits-Indtægt kan tiltrods for alle Anstrængelser ikke tilveiebringes.

Det vilde give denne historiske Beretning en overskousk Vidtløftighed og Trivialitet, dersom jeg her vilde anføre Detaillerne ved den Oeconomie, som for Øieblikket griber ind i Driften af den Kunst-Anstalt, der, ikke ganske uden Grund, af en æret Folkethingsmand er bleven betegnet under Navn af Butik! Den røde Lygte er det væsentlige Criterium for de udstillede Varers Fortrinlighed og Søgningen bestemmer udelukkende Produkternes Værd.

De betydelige Summer, der gjennem frivillige Gaver vare indkomne til Theatrets kunstneriske Udsmykning, vare nu for Størstedelen anvendte og medgaaede; den imponerende Frontongruppe (efter Billedhugger Rings Model) var endelig opstillet, men endnu fattedes uendelig Meget, saavel i decorativ, som i architektonisk Henseende. Den projekterede Indkjørsel med de lyriske Musers Statuer lod bestandig vente paa sig, og ikke blot Vestibuler og Corridorer stode endnu i raa Tilstand, men den offentlige Foyer fattedes Alt, hvad der kunde give dette Navn sin Betydning. Der behøvedes derfor en ny kraftig Impuls for at fuldføre det Begyndte i en værdig Skikkelse. En høitagtet Medborger, der ved sjelden patriotisk Opoffrelse og storartet Gavmildhed har sat sig et varigt Minde indenfor Kunstens og Videnskabens Omraade: Capitain, Brygger Jacobsen, tilbød for egen Regning at lade udføre tolv Marmorbüster med tilhørende Sokler, til Minde om berømte danske Digtere, Musikere og Skuespillere, med den Bestemmelse, at disse Kunstværker skulde opstilles i den offentlige Foyer, saasnart den kunde blive decoreret efter den antagne Plan. Tilbudet blev modtaget med Tak-

nemlighed og Arbeidet udført af vore fortrinligste Kunstnere. To Aar gik hen, uden at der gjordes Mine til at give Foye'en et nogenlunde anstændigt Ydre; Sidecabinetterne benyttedes til Forfriskningss-Buffets, men den større Beværtning og Udskjænkning fandt Sted i de øvre Etager; Søgningen i Conditoriet syntes imidlertid at lide ved denne Affsondring og der blev foreslaaet, at Foyeren tilligemed Loggiaen, imod en forhøiet Afgift til Theaterkassen, skulde indrømmes til Conditorie og Beværtning og holdes aaben for Publicum indtil Kl. 12 om Natten! Denne Plan, der ganske stred imod den tidligere Bestemmelse, søgte nu Capitain Jacobsen at modarbeide ved at tilbyde 20,000 Kroner til Foye'ens smagfulde Udstyrelse, paa den Betingelse, at blot de finere Forfriskninger maatte serveres fra de tilstødende Cabinetter; Büsterne skulde danne Salonens Hovedprydelse og det Hele — saavidt mulig — svare til Theatrets høiere Betydning.

For at undgaae den Profanation, som Kneipelivet uvilkaarlig fører med sig, fordrede Giveren en bestemt Garanti for, at Foye'en aldrig maatte anvendes udenfor sin oprindelige Bestemmelse, nemlig at afgive et elegant Mødested for Publicum i Mellemakterne; men her stødte han an imod de Overordnedes finantsielle Anskuelser, thi den forhøiede Leieafgift for Beværtningen frembød en Indtægt, som Theaterkassen ikke troede at burde renoncere paa, og idet Corridoren imellem Balconens Pladsloge og Foye'en paa eengang blev tildeelt Prædicat af „Den halvrunde Foyer", anviste man den til Büsternes fremtidige Opstilling, hvorhos det blev Giveren betydet, at dersom han ikke saae sig istand til at gaae ind paa denne Indretning, maatte det staae ham frit for at beholde baade sine Büster og sine Penge!!!

At denne Behandling af Spørgsmaalet ikke kan have stemt andre Rigmænd for yderligere Bidrag til den kunstneriske Udsmykning, følger af sig selv, og de 20,000 Kroner

gik nu hen, at slutte sig til de øvrige betydelige Summer, som Capitain Jacobsen har offret til det gjenopreiste Frederiksborg. Hvor Büsterne skulle finde deres Plads, vil Fremtiden vise; imidlertid er der sluttet Contrakt med Conditoren, der som foreløbig Decoration har ladet stryge Foye'ens kalkede Vægge med guul Liimfarve og skjænket den en paafaldende Lighed med „anden Ventesal“ paa Jernbane-Stationen i Kjøge.

Medens Rigsrets-Tiltalen hænger over tvende afgaaede Cultusministres Hoveder, og et overveiende Fleertal i Folkethinget urgerer paa Standsningen af Theatrets Drift med den længe bebudede Inddragelse af Statens aarlige Tilskud, kunde det her være paa sin Plads at indlægge nogle Betragtninger om Balletten, der i dette, som i flere foregaaende critiske Øieblikke udpeges som Theatrets kostbareste og undværligste Luxusgjenstand.

Endskjøndt den i indeværende Saison med øiensynlig Flid er bleven hemmet i sin Virksomhed, har den alligevel havt det Held, ikke blot at stille de beskedneste Fordringer til scenisk Udstyr, men tillige at blive anvendt som Nødhjelp i Repertoirets største Forlegenheder. De røde Plakater, der altid skuffe de Theaterbesøgendes Forventninger, ere i det Hele mindre gunstige for de Spillende og yderst uheldige for Balletterne, som, optegnede i Cassabogen for det sidste „daarlige Huus“, staae Fare for at henlægges som værdiløse! Da Ballettens Modstandere baade inden- og udenfor Rigsdagen ikke blive trætte af at raabe paa dens Kostbarhed og raade til dens Nedlæggelse, ialfald til dens Indskrænkning, maa det være mig tilladt — endog om jeg skulde henfalde til Gjentagelser af hvad jeg paa andre Steder og til andre Tider har anført — at vise hvorledes den stiller sig til Theatrets øvrige Virksomhed. Forsaavidt der existerer nogen Plan for Saisonens Repertoire, vil Operaen og Balletten, at sige, naar de ikke med Villie holdes tilbage, tilsammen udfylde de to Femtedele af Forestillingerne.

Lad nu kun Balletten, iberegnet dens Assistance i Opera og Skuespil, fylde den ene Aften af de syv, som Theater-Ugen i Regelen indeholder, og da Aarets Brutto-Indtægt, iberegnet det offentlige Tilskud under de nuværende Forhold, beløber sig rigelig til 700,000 Kr., vilde da ikke en Syvendedeel med Rette tilfalde Balletten? Men naar nu denne med samt Lønninger, Udstyr, Lærere, Repetiteurer og Skopenge ikke koster Theatret 70,000 Kroner og sjelden præsterer mere end een større ny Ballet hvert andet Aar, hvortil den ikke blot benytter ældre Sager fra Skuespillet men villig overlader sine Decorationer, Costumer og Reqvisiter til Anvendelse hvorsomhelst — hvor er da Byrden for Staten og Theaterkassen?

Skulde nu Balletten nedlægges som selvstændig Kunstbranche, eller indskrænkes til Ornament i Skuespil og Opera, vilde Repertoiret miste en væsentlig Støtte og neppe kunne præstere det fulde Antal Forestillinger, med mindre der paa eengang kom en overflødig Tilstrømning af originale Stykker, samt af gode Skuespillere og Sangere, hvilket upaatvivelig vilde koste langt mere end Balletpersonalets tarvelige Budget og neppe mindre i scenisk Udstyrelse.

Det gjentages saa ofte, at de Uindviede lettelig kunne blive paavirkede deraf, at „Balletten betaler sig ikke"! Dersom ovenstaaende Talstørrelser ikke formaae at tilveiebringe Overbeviisning hos de i Fordomme Hildede, saa maa det dog almindelig anerkjendes, at der i enhver Kunst gives et andet og høiere Udbytte end Penge og atter Penge! Hvormegen Glæde kan ikke de Billeder af Folkelivet og Phantasieverdenen vække, som Balletten, og den allene, er istand til at fremstille, og hvem spørger vel om dens større eller mindre Andeel i Aftenens Indtægt, naar Publicum ved Tæppets Fald vender hjem oplivet ved den «Festivitas», der ligger i Dandsens bevægelige Rhytmer? Det fortjener at bemærkes, at medens det reciterende Skuespil til Hælvten og Operaen næsten udelukkende bestaaer af fremmede Produkter,

er Balletten heel og holden en Plante, fremelsket i vor egen Jordbund, og har den Egenskab tilfælles med de meest yndede Toneværker, at et vellykket Arbeide kan vedligeholde sin Friskhed og Tiltrækning i en lang Aarrække, samt med en forandret Rollebesætning frembyde Nyhedens Interesse efter mere end hundrede Forestillinger. Hertil kommer den for vort nationale Operavæsen mærkelige Omstændighed, at Balletten er saagodtsom det eneste sceniske Omraade, paa hvilket vore danske Componister kunne faae deres Værker udførte og paaskjønnede! — Foruden den Indflydelse, som Ballettens ideelle Væsen umiskjendelig har havt paa vor dramatiske og lyriske Scene, er det en Kjendsgjerning, at ikke faa af dens ypperste Kunstnere, saavel mandlige som qvindelige, ere udgaaede fra Balletten. Desuden, naar det hedder, at en Kunstbranche, enkelt stillet, skal betale sig, hvad sige vi da om Orchestret, hvis meest udmærkede Kunstnere ere usselt lønnede, men som i sin Helhed koster henved 80,000 Kroner!

Saisonens første Maaneder vare usædvanlig rige paa dramatiske Nyheder, der fremskyndedes med feberagtig Hast, en Feil, man ikke kunde bebreide Operaen, der kun igjennem idelige Forhindringer og Upasseligheder har maattet tvinge sit Repertoire frem, rigtignok med Mesterværker som Don Juan, Trylleфløiten, Jægerbruden, Ungdom og Galskab og Barberen, hvorimod Skuespillet ikke havde den Slags Held; thi det storslaaede franske Drama, Rolands Datter, gjorde ingen Lykke, ei heller En høibaaren Gjæst og kun noget betingelsesviis Mellem Slagene og Den forvandlede Konge. De tre Enaktsstykker: Væddekampen i Cremona, De tre Crispiner og H. P. Holsts A-ing-fo-hi vandt Bifald og vilde have kunnet afgive en ypperlig Understøttelse til Balletforestillingerne, dersom man ikke havde foretrukket at lade dem ledsage Operetter og Comedier, men allerhelst give dem samlede paa een Aften!

Lady Tartuffe, hvis slibrige Indhold, allerede under Heibergs Theaterstyrelse var fundet for anstødeligt, faldt nutildags ret godt i Publicums Smag og gik flere Gange for velbesat Huus, men det betydningsfulde Ord „Udsolgt" kom først paa Tavlen til Scribes interessante Lystspil „Dronning Marguerites Noveller", som tiltrods for en Rollebesætning, der staaer ikke libet under den, der blev Stykket tildeel ved dets første Opførelse paa vor Scene, bestandig holder Publicum i den livligste Spænding og i Lighed med de fleste af Scribes Comedier efterlader det behageligste Indtryk, baade ved Handlingens fortræffelige Udvikling, de fiint tegnede Charakterer og den vittige Dialog. Sammenligner man denne Lystspildigters Intriguestykker med de Hverdags-Conflikter, der danne Kjærnen af det nyere franske Repertoire, maa man vel indtil en vis Grad beundre det Talent, hvormed dets Forfattere forstaae at anslaae Dissonantserne i det moderne Samfundsliv og fremdrage pikante Træk, der mere tilhøre den crasseste Realisme end Romantiken ... men man gaaer hjem fra Skuespillet med betynget Sind og vender tilbage til Scribe, som til Mozart og Weber, efterat have studeret sig træt paa Fremtidsmusiken.

At Begivenhederne i Scribes Stykker ofte indtil Usandsynlighed følge ovenpaa hinanden, er en naturlig Følge af, at han vil undgaae en lang og kjedelig Udvikling; og at han i Handlingens Interesse ikke sjelden støder voldsomt an imod den historiske Critik, kommer væsentlig deraf, at han efter Shakespeares Exempel lader Historien tjene til Ramme for hans Phantasiebillede; thi hvilken Saga nævner vel Kong Claudius af Danmark, eller Norges drabelige Behersker, Erobreren Fortingbras? Ei heller finde vi i vore Krøniker Spor af det Hofliv, der omgiver «Hamlet, Prince of Denmark», og alligevel er denne Tragedie et uforligneligt dramatisk Mesterværk.

Operaen Den Bjergtagne, der tiltrods for den

Omhue, hvormed den var bleven sat i Scene og udført, modtoges med en Kulde, der just ikke vidnede om skandinaviske Sympathier, fik med Nød og Neppe Lov til at gaae tvende Gange, og Hans Heiling fattedes en Sangerinde, der turde paatage sig at være „Aandernes Dronning". Derimod gjordes gjentagne Forsøg med Operetter til Vaudevillesang, og De forliebte Haandværksfolk af Gasmann, en „Opera buffa", der for hundrede Aar siden var bleven sunget i Wien af Italiens største Virtuoser, gaves her, omarbeidet og forkortet til en Farce, med Noget, der skulde ligne Sangnumere. — Det vil nu vise sig, hvad den lyriske Scene vil faae Lov til at præstere indtil Saisonens Slutning.

Balletten var øiensynlig bestemt til at skydes tilside, dens største Repertoire havde mistet sine Decorationer, der istedetfor at øges og tillempes vare solgte og sønderlemmede; vel var der sluttet Contrakt med Theatermaleren om at levere to og tyve nye Decorationer hvert Aar, og da kunde maaskee Balletten komme i Betragtning, idetmindste for en liden Part, men her mødte en høist original Omstændighed, nemlig den, at Arbeidet blev betalt pr. Quadrat-Alen, enten det var malet, eller simpelthen strøget, og da ellevehundrede Quadrat-Alen blev regnet til at gjelde for en Decoration, ligemeget om det Leverede bestod af Restaureringer, særskilte Sættestykker, Tæpper for at forhindre Indkig, eller at lægge paa Gulvet, Dørre, Skilderier og andet Løsøre, nok, elleve hundrede Alen er snart strøget over, og medens Theaterkassen udbetaler Regningen for det fulde Antal efter Maal, fremstaaer neppe otte af de To og Tyve til Brug for Scenen! Lykkeligviis stod Valkyriens Decorationer paa det forrige Theateraars Conto og vare altsaa ikke indbefattede i Contraktens Forpligtelser; den tillodes derfor at komme frem og gik Abonnementet rundt for særdeles godt Huus (den ene Gang endog med røde Lygter), men af Hensyn til de aftenlige Udgifter

(Statister, Skopenge m. m.) blev den atter henlagt indtil videre! Fjernt fra Danmark gik for første Gang paa det nye Theater og blev ligesom Napoli, Livjægerne og La Ventana for det meste anvendt som Nødstykke ved pludselige Forandringer. Man tør næsten paastaae, at dersom ikke en tidligere Bestemmelse havde fremkaldt Opførelsen i denne Saison af en ny Ballet, hvortil allerede i Sommerens Løb Musiken var componeret, vilde jeg neppe have faaet Lov til at præsentere

Fra Siberien til Moskow.

Blandt de forskjellige Motiver, der have foresvævet mig, som anvendelige for Balletten, har en Forviisning til Siberien og en mulig Flugt og Befrielse forekommet mig at frembyde dramatisk Interesse og dertil give Leilighed til charakteristiske Dandse. Madame Cottins yndige Fortælling „Elisabeth“ indeholder Skildringen af en saadan Forviisning, hvor en kjærlig Datter bidrager til Faderens Benaadning, og hvad Flugten angaaer, har jeg i Stockholm hos det liberale Ridderhuus-Medlem, Aftonbladets Stifter, Lars Hjerta, truffet flere Gange sammen med den bekjendte Social-Demokrat, Bakunin, dengang gammelrussisk Revolutionær, som for sine exalterede Meninger havde været forviist til et af de strengeste Straffedistrikter, men paa den vidunderligste Maade var undveget derfra, ledsaget af sin trofaste Hustru. Endnu havde disse Elementer ikke ordnet sig i min Phantasie, endsige formet sig til en Plan, men da jeg i Foraaret 1874 besøgte Ruslands Hovedstæder og modtog en Mængde Indtryk, hvoraf jeg har skildret nogle i en Række Artikler i „Illustreret Tidende“, trængte det Sete og Oplevede stedse stærkere ind paa mig, og da mine Venner uafladelig fremkom med det Forlangende, at jeg dog skulde componere en russisk Ballet, conciperede jeg Programmet og efterat dette havde vundet Theaterbestyrelsens Bifald, udar-

beidede jeg det Hele i Forening med den talentfulde Musiker C. C. Møller, hvis Melodierigdom kraftig har bidraget til at give saavel Handlingen som Dandsene den rette nationale Charakteer.

I en sammentrængt Ramme er her fremstillet en russisk Adelsmand, der, greben af den første franske Revolutions Ideer, har paadraget sig Keiser Pauls Unaade og er bleven forviist til et fjerntliggende Jagtdistrikt i Siberien, hvor han vilde hentæres af Kummer og Nag, dersom ikke hans unge Datter ved sin barnlige Kjærlighed stræbte at formilde hans Sind og dulme hans Smerte. — Blandt de Talenter, hendes Opdragelse under blidere Kaar har skjænket hende, er Musiken; paa sin Harpe fremlokker hun Melodier, der trylle ham tilbage til lykkeligere Dage og med den ubeskrivelige Ynde, hvormed de russiske og polske Damer udføre deres Nationaldandse lykkes det hende for nogle Øieblikke at faae ham til at glemme sin fortvivlede Stilling. Iwanoff, en ung Officeer, der formedelst en Duel er bleven forviist til den samme Egn, har vundet Nathalias Kjærlighed, og da han ved en keiserlig Ordre kaldes tilbage til Armeen, beslutter og iværksætter han Faderens og Datterens Flugt; han fører dem til Moskow, hvor han næste Aar, efter at have bragt Seirsbudskab om Slaget ved Novi, modtager en Ring, med Keiserens Tilsagn, at hvilkensomhelst Naade, han forlanger, skal blive ham tilstaaet. Han benytter Leiligheden ved en Hoffest, hvor der i en allegorisk Ballet fremstilles flere af Europas Floder i tilsvarende Charakteerdandse, til at indføre Nathalia som Nevaflodens Repræsentant. Hun henriver Alle ved sin Dands og vover, opmuntret af Keiserparrets Bifald, at bede om Naade for sin Fader; men Selvherskerens Tilgivelse opnaaes først, da Iwanoff erindrer ham om Ringens Betydning og det keiserlige Løfte. — Nationalhymnen istemmes til Priis for Czarens Høimodighed.

Dette Arbeide, hvormed jeg haaber at kunne slutte

Rækken af mine Compositioner, blev modtaget med eenstemmigt Bifald, hvilket tildeels skyldtes dets eiendommelige Charakteer, maaskee endog den Interesse, som Ruslands Optræden i det orientalske Spørgsmaal for Øieblikket vækker, men ubestridelig den vellykkede Udførelse, saavel af Hovedrollerne som af Bipartierne. Frøken Westberg som Nathalia, Waldemar Price som Smirnow, Krum som Iwanoff og Carl Price som Keiser Paul præsterede hver for sig „berømmeligt".

Kosakkerne med deres fordrukne Høvedsmand (Gade) gjorde furore og blandt de forskjellige Floders Repræsentanter var det fornemmelig Jockeyernes Vædderidt, der tog Prisen. Nevaflodens Virkning dannede Toppunktet og at jeg navnlig i Compositionen af de slaviske Dandse har ladet mig stærkt paavirke af, hvad jeg i Petersborg har seet de ypperlige Charakteer-Dandserinder Radina og Madiewa udføre, vil jeg ved denne Leilighed ærlig tilstaae, endskjøndt jeg hverken har kunnet eller villet levere en Copie deraf.

Med Hensyn til Ballettens Udstyrelse slap Theaterkassen dennegang for temmelig billig Priis, da en stor Deel af Costumerne og den pragtfulde Sal i 2den Akt benyttedes af, hvad den mislykkede Keiserfest paa Kreml havde efterladt; Opgaven til den siberiske Bjelkestue var for Oeconomiens Skyld stillet saaledes, at den med lidt Forandring skulde kunne tjene til norsk Bondestue i Brudefærden og Fjeldstuen, men det frie Theatermaleri gjorde denne Plan umulig ved at lave den saa specielt, at en Tillempning ikke lader sig udføre. — Iøvrigt var der Udsigt til at denne Ballet, der havde nydt en saa gunstig Modtagelse, skulde kunne gaae ofte for velbesat Huus, men da den kun fylder den halve Aften, trænger den til at gaae sammen med Stykker, der ikke ere altfor udspillede og i denne Henseende have Combinationerne ikke været heldige, tildeels af Grunde, som i det Foregaaende ere berørte. — Hvorledes det vil gaae denne, saavelsom mine ældre Balletter

i Fremtiden, beroer paa Skjæbnen, det vil sige, paa Theaterbestyrelsen, men fremfor alt paa Publicum, der ikke blot ved sit Bifald, men fornemmelig ved et særdeles talrigt Besøg skal afgive Vidnesbyrd om Arbeidets Værd.

Opgaven, at fortsætte Theatrets „Drift“ med saa rigelige Indtægter og saa streng Sparsommelighed som muligt, syntes i denne Saison at være løst paa en for vore Statsoeconomer temmelig tilfredsstillende Maade; der blev afbetalt endeel paa Gjelden og man haabede at bevæge Folkethingets Fleertal til fortsatte aarlige Tilskud. Der maatte saaledes være al Anledning til at skjænke den ny Bestyrelse et ubetinget Tillidsvotum, men hvor findes vel den Administration og navnlig den Theaterdirecteur, der tør smigre sig med udeelt Bifald! Maaskee gjenlyder det i Billetudsalget og i Kassen, men de høie Muser, der trone majestætisk ved Apollos Side paa Bygningens Frontespice, føre kun en tarvelig Tilværelse indenfor dens Mure, det kunstneriske Element lider af øiensynlig Forsømmelse og tiltrods for den Opmærksomhed, der i quantitativ Henseende skjænkes det reciterende Skuespil, hersker ingen sand Tilfredshed indenfor dets Omraade og dets Medlemmer see med Vemod tilbage paa den nærmest forgangne Tid .... med hvilken de igrunden heller ikke vare fornøiede.

Sandt at sige, under Forhold, som de nærværende er en Theaterchefs Stilling intet mindre end misundelsesværdig, thi enten Hensynet tages til den kunstneriske eller oeconomiske Side af Bestyrelsen, møder den Anstød; Artisterne kunne ligesaalidt indlade sig paa finantsielle Beregninger, som Statsoeconomerne paa Talenternes forholdsmæssige Vurdering; lykkeligt vilde det være, om man forstod at lade disse Interesser række hinanden Haanden, men den nærværende Conflikt frembringer kun Mismod og Sløvhed. Vi staae ligeoverfor reent mercantile Bestræbelser, som allene gaae ud

paa at tilveiebringe saadanne pecuniaire Resultater, der kunne befrie Staten fra den Byrde at understøtte en formeentlig Kunst-Anstalt, der indtil Dato har baaret Navn af „Den danske Skueplads“ med Prædicat af „kongelig“. Enten nu denne langvarige Crisis skal medføre Theatrets totale Forfald eller afløses af en sundere Tilstand, synes det hverken at staae i Lovgivningens eller i Bestyrelsens Magt at forsone Kunsten med „Driften“; men Impulsen maa komme fra Forfatterne og Kunstnerne paa den ene Side, fra Pressen og det theaterbesøgende Publicum paa den anden, forudsat at enhver af de interesserede Parter er sig sit Kald og Ansvar bevidst.

De sidste Maaneder af Saisonen vare for mit Vedkommende optagne af Indstuderingen med tildeels nye Rollebesætninger af mine efterladte Compositioner. Sexten i Tallet, nemlig Valdemar, Napoli, Kermessen, Valkyrien, Et Folkesagn, Thrymsqviden og Arkona af de større; Toreadoren, Blomsterfesten, Pontemolle, Brudefærden, Fjernt fra Danmark, Conservatoriet, Livjægerne, Fjeldstuen og Fra Siberien til Moskow af de mindre Balletter. Kun en ringe Deel af disse Arbeider kan vente at komme til Opførelse i den nærmeste Fremtid, deels formedelst Omkostningerne ved det fornyede Udstyr til flere af dem, deels fordi der hverken gives Tid eller Rum til de nødvendige Prøver paa den stedse optagne Scene og endelig fordi man ikke tiltroer dem Kraft til at fylde Huset, en Betragtning, der er saa meget mere overveiende, som den Kunst, at combinere en Forestilling med et yndet Stykke til en god Ballet, complet ignoreres eller rettere undgaaes af den nærværende Bestyrelse. Naar jeg derfor under tidligere Forhold blev opfordret til at componere og producere Balletter, gjelder det nu om at erholde Tilladelse til at faae dem opførte og det kun paa Betingelser, som f. Ex. enten at lade Fjeldstuens første Akt fremstilles i en frodig dansk Bøgeskov

eller at see den henlagt til evig Hvile! At skaffe fire nye Gran- og Fyrreskovs-Coulisser istedetfor dem, man letfindigen havde solgt af det gamle Theaters Magazin, ansaae man for kostbart og uhensigtsmæssigt; jeg maatte uvilkaarlig tænke paa vore uforglemmelige Forestillinger i Drammen (1852), hvor vi gave et neapolitansk Divertissement i en Decoration, der forestillede en Plantage af kridhvide Birkestammer! O Bjerkebæk, min norske Kunstbroder, det vilde være noget for Dig!

Den franske Forfatter Victorien Sardou blev iaar en Guldfisk for den danske Scene og Folketheatret, idet han leverede Kassestykker til Begge; medens „Gamle Ungkarle" gjorde furore paa Nørregade, strømmede Folk i Masse til Kongens Nytorv for at bivaane en spændende Criminalhistorie med Krydsforhør og en heldig Opløsning derved, at Morderen hænger sig i Fængslet, hvorved Undersøgelserne standses. Man trylledes uvilkaarlig hen til «Boulevard du Crime» i Paris, hvor jeg i min Ungdom havde seet Melodramer, som Cartouche, Cardillac, Mandrin, Le Chiffonier o. fl., der hvad Talent i Fremstillingen angik fuldkommen kunde maale sig med Ferreol, og endskjøndt dette Stykke blev ypperlig givet af vore Skuespillere, fristedes jeg til at gjentage de franske Officerers Udraab, da de saae det engelske Cavaleri under Lord Cardigan gjøre det rasende Indhug ved Ballaklava. «C'est brillant, mais ce n'est pas la guèrre!» — med andre Ord: Det Stykke forekommer mig ikke at passe for vor Scene, og jeg var ondskabsfuld nok til at tænke mig et Mageskifte imellem de tvende concurrerende Theatre, maaskee vilde „Gamle Ungkarle" finde Bifald hos os, ialfald bidrage til en god Forretning; dets Iscenesætning paa Folketheatret skyldes efter Forlydende Professor Høedt, hvis glimrende, men altfor korte Skuespillerbane har efterladt Minder og Savn, blandede med Misbilligelse af hans urokkelige Beslutning, ikke mere at betræde Scenen. Han opgav, som tidligere er anført — allerede for flere Aar

siden sin Stilling som Scene-Instructeur, men vedblev indtil denne Saisons Begyndelse at virke som Lærer og Raadgiver for alle dem, der vilde uddannes for Skuespillet. Ved de constituerede Directeurers Afgang blev han af høie Vedkommende opfordret til at indtræde som Theaterchef, men enten han nu ikke følte sig denne Plads fuldkommen voxen eller de Betingelser, han stillede for Theatrets fremtidige Bestaaen, ikke stemmede med de antagne Begreber, nok, Underhandlingerne afbrødes, og den nuværende Bestyrelse udnævntes, hvilket havde til Følge, at Hoedt trak sig definitivt tilbage fra enhver Function ved det kongelige Theater, og dette Tab synes nu at skulle komme Secondtheatrene tilgode.

Et andet betydeligt Savn forestaaer ved Udløbet af nærværende Saison, idet den talentfulde og yndede Skuespiller Hultmann fratræder, tildeels af Helbredshensyn. Hans vindende Personlighed i Forening med hans friske Lune, rene Sprog og smagfulde Fremtræden, gav ham ualmindelige Fortrin i unge elegante „Bonvivants", saavel i Skikkelse af den lystige Student, som under Aristokratens mere afmaalte Former, og endskjøndt han indtil den Dag idag paa en vidunderlig Maade har bibeholdt sit ungdommelige Ydre, forstaaer han at gjengive Charakteren af ældre Gentlemen med den elskværdigste Anstand, blandet med dyb Følelse. Denne Skuespiller hører umiskjendelig til den Slags Typer, der efterhaanden forsvinde fra Scenen saavel her, som i Udlandet, og hans Bortgang vil efterlade en tom Plads, der bliver saare vanskelig at udfylde. — Vi nærme os for Resten til en Periode, hvor Alderdom og Svagelighed ville gjøre sig gjeldende hos flere af vore meest fremtrædende dramatiske Kunstnere, og uagtet endeel yngre gode Kræfter ville være istand til at opretholde Repertoiret i en enkelt Genre, er der dog al Anledning for Bestyrelsen til ikke at forsmaa den Bistand, som de andre Brancher kunne yde.

Ligesom i Stockholm den lyriske Scene er den fremherskende, saaledes vil, endogsaa da, naar de udøvende Kræfter efterhaanden svækkes, det reciterende Skuespil bestandig forblive vort Theaters Hovedbranche, fordi det danske Publicum fortrinsviis er dramatisk stemt og fordi Sprogets Klang og Bøjelighed udøver sin Tryllemagt, navnlig i Lystspillet; men naar engang Shakespeare og Oehlenschläger ikke længer finde nogen værdig Tolk, og maaskee det nittende Aarhundredes litteraire Strømninger bortskylle Molières og Holbergs Mesterværker, da vil der fremstaae en farlig Concurrence med de fremadskridende Secondtheatre og saa maa det kongelige Theater hævde sin Forrang ved Noget, som de Andre ikke formaae at præstere, nemlig Opera og Ballet.

Vi eie virkelig endnu en Ballet! Saaledes udbryder i en af sine humoristiske Feuilletoner vor geniale Erik Bøgh, hvem jeg skylder særskilt Tak for hans Bestræbelser for at udbrede sunde Begreber om den Kunstart, hvortil jeg har helliget min Virken. Denne Ytring af Forundring er vistnok ikke umotiveret, naar man seer hen til de smaa, undertiden smaalige Forhold, under hvilke Balletten har maattet kæmpe sig frem og navnlig til den usalige Lyst, at nedrive, nedsætte og nedlægge, der stadig har givet sig Luft og som ikke har været uden Indflydelse paa Stemningen. Man behage at lægge Mærke til, at om end et halvt Dusin Skuespil eller Operaer gjøre fiasco i Løbet af en Saison, rokker det ikke disse Kunstbranchers Anseelse, men lad blot Balletten møde med et eneste uheldigt Produkt, strax raabes der paa Genrens Uberettigelse og fordres dens Nedlæggelse eller Reduction!

Operaen, der ligesom Balletten, dog i mindre Grad, lider under en ligegyldig Behandling og omtrent af de samme Grunde som hiin ikke faaer Lov til at producere sit fortrinligste Repertoire, har alligevel iaar skjænket Publicum en sjelden Kunstnydelse, rigtignok paa National-

Ideens Bekostning og til dobbelt forhøiede Priser, men ligefuldt storartet og af høi musikalsk og dramatisk Interesse, ved Mad. Trebellis Optræden som Azucena i Troubadouren; hun understøttedes paa det ypperligste af vort danske Operapersonale og af den svenske Bassanger Conrad Behrens; derved opstod naturligviis en babelsk Sprogforvirring af Italiensk, Dansk og Svensk, hvis parodiske Virkning kun forsonedes ved Mad. Trebellis mesterlige Spil, fine Nuancering og — tydelige Textbehandling (en nyttig Lærdom for vore egne Operister). Mindre tilfredsstillende var den berømte Sangerinde som Rosina i Barberen, i hvilken Yndlingsopera vi ugjerne mødes med den farceagtige Behandling, der for Tiden bliver dette lyriske Mesterværk tildeel i Udlandet, medens vi altid tænke os den unge Myndling som den, der senere i Mozarts Figaros Bryllup skal fremtone som den ædle Grevinde Almaviva. I Aaret 1820 bivaanede jeg i Paris en af de første Forestillinger af bemeldte Opera; Mad. Mainvielle-Fodor sang Rosinas Partie aldeles henrivende, men var lidt for kold som Elskerinde; syv Aar senere hørte jeg Henriette Sontag i den samme Rolle, der passede saa fuldkommen baade til hendes Talent og til hendes Personlighed, men det var den geniale Mad. Malibran, der gav Rosina det Præg af Overgivenhed, som senere ved Efterabelse er udartet til Vulgaritet og har berøvet denne Typus af en forelsket Pige sin poetiske Duft.

Naar jeg i dette Afsnit af det kongelige Theater og den danske Ballets Historie har betegnet den langvarige Svæven imellem at være og ikke at være som en Crisis, der endnu ikke er overstaaet, men som maa betragtes som en Overgang enten til Opløsning eller til Opreisning, er jeg endnu Sangviniker nok, eller rettere ortodox i Haabet paa Kunstens Livskraft, til stadig at vente en lykkelig Udgang; det kan imidlertid ikke dølges, at Kunsten overhovedet mere og mere er traadt i Industriens Tjeneste og derved har tabt endeel af

den Frihed, hvori Geniet maa kunne udvikle sig. Denne Kjendsgjerning lader sig ikke bortdemonstrere, men bør lempes derhen, at selve Industrien har et høiere Formaal end netop det Ene, „at tjene Penge“, endskjøndt vistnok enhver Virksomhed betinges af de nødvendige Subsistentsmidler. Naar nu Statens aarlige Tilskud afknappes, ja endog trues med total Ophævelse, og der ovenikjøbet fremkommer Forslag om at lukke Theatret og foreløbig standse dets „Drift“, hvilket vil sige det Samme som at pensionere dets fast ansatte Medlemmer og kaste de mindre heldigt Stillede brødløse ud i Verden, hvad skal der da blive af National-Institutionen og hvorledes vil man bære sig ad med engang igjen at samle de spredte Kræfter! Maatte det dog omsider gaae op for hine Reformatorer, at Theatret, saaledes som det fra Oprindelsen er blevet opfattet af Nationen, ikke er en blot og bar Forlystelses-Anstalt, ei heller en Handelsforretning, men en Skole, der har sin bestemte Opgave, lige vigtig baade for Sæder og Smag.

Slutningen af denne Saison vil jeg ikke komme til at omtale uden forsaavidt, at jeg ønsker alt muligt Held med de Nyheder, der endnu forestaae og anbefaler Ballettens flinke Personale til Publicums opmuntrende Velvillie. Jeg for min Part maatte være meget utaknemlig, dersom jeg klagede over Mangel paa personlig Anerkjendelse, men det maa være mig tilladt at bemærke, at det kun lidet nytter at rose Mesteren, naar man stadig arbeider paa at ødelægge hans Værk, og en saadan Tendens er virkelig tilstede. Jeg har trolig kæmpet, baade i Ord, Skrift og Handling, indtil jeg nu staaer ved Maalet, ikke for min Stræben, men for min Embeds- og Kunstner-Virksomhed. Da jeg i 1847 og 1865 udgav 1ste og 2den Deel af Mit Theaterliv ansaae jeg begge Gangene min Carriere som Balletdigter for afsluttet; dennegang er det hverken Mismod eller Bitterhed, men simpelthen Aarenes Tal, der mere ved de Syv Gange Ti og derover, end ved Afkræftelse paa Legeme og Aand,

tynger paa min Bevidsthed om Trang til Hvile og Fred. Dersom jeg var ti Aar yngre, vilde jeg endnu prøve paa at forsvare min Post, men jeg staaer ved „Et Vendepunkt", og vor nylig afdøde store Lyrikers sidste Bog har forsaavidt været mig til Nytte og Lærdom, som den har advaret mig imod at blive ved til det Yderste. Vistnok vilde jeg endnu i nogen Tid kunne virke som Lærer og Dirigent, men der stilles Fordringer til min Productivitet og Balletrepertoiret trænger til Afvexling af Nyheder.

Tiderne skifte, Smagen forandres, mange af de Strænge, der fordum klang saa lifligt, ere brustne eller forstemte, og om det virkelig kunde lykkes mig at udarbeide en heldig Idee, faae den understøttet af en fortræffelig Musik, smukt udført og udstyret og dertil vel optaget af Publicum, det vilde nuomstunder ikke forslaae, naar Tavlerne i Vestibulen ikke ret ofte viste „Alt udsolgt" og de røde Lygter lokkede de Nysgjerrige til Huset. — Lykkelig den, der kan trække sig tilbage, naar han er kommen paa det Rene med, at her ikke længer er hans Plads.

Jeg troer nu at have temmelig udførligt betonet Ballettens Betydning for den danske Scene og maa til Slutning bekæmpe den falske Anskuelse, der ofte er bleven udtalt, nemlig, „at med Bournonville staaer og falder Balletten". — Allerede under min Fraværelse i Aarene 1861—65 viste det sig, at Repertoiret kunde vedligeholde baade Friskhed og Interesse, hvormeget mere nu, da jeg overlader det i omsorgsfulde Hænder og desuden har sørget for, at netop de Compositioner, som Publicum har skjænket sin Yndest, befindes fuldstændigt indstuderede og besatte, tildeels med yngre Kræfter; der er saaledes al Grund til at forudsige Balletten en Fremtid, lige tilfredsstillende baade for den selv og dens Velyndere — — — at sige, dersom den faaer Tilladelse til at virke.

Det maa vel indrømmes, at dette Repertoire ikke vil kunne holde sig i det Uendelige, men ligesom der af yndede

Digtere og Componister kun for hver af dem er bleven to eller tre Værker tilbage af den hele Masse, saaledes kunde det dog være muligt, at et Par af mine bedste Balletter, som national Eiendom bleve bevarede for en Eftertid. —

Ingen anede ved Galeottis Død (1816), at den elleveaarige Dreng, den lille August, skulde blive den berømte Mesters lykkelige Eftermand, saaledes er der maaskee Ingen uden mig, der veed, at saasnart jeg har trukket mig tilbage — men heller ikke før — vil et yngre Compositionstalent fremstaae og paa samme Maade som jeg begynde med mindre Sager, anbefalende sig til Publicums velvillige Overbærelse.

Den gamle Mesters bedste Ønsker, gode Raad og faderlige Velsignelse skulle ledsage den vakkre unge Kunstner paa hans fremtidige Løbebane.

Hermed slutter jeg det første Afsnit af Mit Theaterlivs tredie Bind, og idet jeg med Taknemlighed skuer tilbage paa de svundne Aar og med Fortrøstning gaaer de kommende Dage imøde, agter jeg i mit landlige Hjem at udarbeide de tvende følgende Afsnit, der skulle indeholde „Ungdoms- og Reiseminder" samt „Biographiske Skizzer efter Hukommelsen".

Kjøbenhavn, i April 1877.

August Bournonville.

Anm. Da jeg i Sandhedens Interesse har anført Kjendsgjerninger med Bemærkninger, der muligen kunne møde Indsigelser, maa jeg herved erklære, at jeg uden at tage til Gjenmæle villig skal lægge enhver Berigtigelse paa Hjerte.

Arbeider
udførte for det kongelige danske Theater
af
August Bournonville
i Tidsrummet fra d. 1ste September 1829 til den 30te April 1877.

Arrangerede Balletter.

Søvngængersken (3 Akter) efter Scribe og Aumer. Musiken af Herold.
Hertugen af Vendomes Pager (1 Akt) efter Aumer. Musiken af Gyrowetz.
Paul og Virginie (3 Akter) efter Gardel. Musiken af Kreutzer.
Romeo og Giulietta (5 Akter) efter Galeotti. Musiken af Schall.
Nina eller den Vanvittige af Kjærlighed (2 Akter) efter Milon. Musiken af Persius.

Bearbeidelse efter et fremmed Program.

Sylphiden (2 Akter) efter Nourrit og Taglioni. Musiken af Løvenskjold.

Originale.

Victors Bryllup (1 Akt). Keck.
Faust (3 Akter). Keck.
Veteranen (1 Akt). Zinck.
Tyrolerne (1 Akt). Frølich.
Valdemar (4 Akter). Frølich.
Don Quixote (3 Akter). Zinck.
Phantasiens Ø (3 Akter). Hartmann o. fl.
Festen i Albano (1 Akt). Frøhlich.
Toreadoren (2 Akter). E. Helsted.
Napoli (3 Akter). Pauli, Helsted, Gade.
Erik Menveds Barndom (4 Akter). Frølich.
Bellmann (1 Akt). Paulli.
Rafaello (4 Akter). Frøhlich.
Kirsten Piil (3 Akter). Helsted.
Den ny Penelope (2 Akter). Løvenskjold.
Den hvide Rose (1 Akt). Paulli.
Gamle Minder (1 Akt). Paulli.
Conservatoriet (2 Akter). Paulli.
Psyche (2 Akter). Helsted.
Kermessen i Brügge (3 Akt.). Paulli.

Brudefærden (2 Akter). Paulli.
Chrystalpaladset (3 Akter). Paulli.
Et Folkesagn (3 Akter). Gade og Hartmann.
Abdallah (3 Akter). Paulli.
I Karpatherne (3 Akter). Paulli.
Fjeldstuen (2 Akter). Winding og Hartmann jun.
Blomsterfesten (1 Akt). Helsted og Paulli.
Fjernt fra Danmark (2 Akter). J. Glaeser o. fl.
Valkyrien (4 Akter). Hartmann.
Pontemolle (2 Akter). Holm og Lincke.
Thrymsqviden (4 Akter). Hartmann.
Livjægerne (1 Akt). Holm.
Cort Adeler (4 Akter). Heise.
Eventyr i Billeder (3 Akter). Holm.
Arkona (4 Akter). Hartmann.
Fra Siberien til Moskou (2 Akter). C. C. Møller.

Summa 36 originale Balletter med 88 Akter.

Ballet-Divertissements.

Gratiernes Hylding.
Soldat og Bonde.
Herthas Offer.
Fædrelandets Muser.
Kjærligheds Spaadomme.
De Uimodstaaelige.
Matrosens Hjemkomst.
La Ventana.
Den alvorlige Pige.
Skandinavisk Quadrille.
Weyses Minde.
Mandarinens Døttre.
Farvel til det gamle Theater.
Fra det forrige Aarhundrede.

Ialt 14 Ballet-Divertissements.

Apotheoser
for
Shakespeare, Mozart, Holberg, Oehlenschläger
og en Cyclus af berømte Danske.

Dandse og Arrangements til Skuespil.

Isabella. Yelva. Oluf den Hellige. Alladdin. Gioacchino. Maskeraden.

Dandse og Arrangements til Operaer
af
følgende Componister.

Adam.

Dronningens Livgarde.
Postillonen i Lonjumeau.

Auber.

Den Stumme i Portici.
Brama og Bayaderen.
Bruden.
Muurmesteren.
Den sorte Domino.
Kronjuvelerne.
Broncehesten.

Beethoven.

Fidelio.

Boieldieu.

Den hvide Dame.
Den lille Rødhætte.
Johan fra Paris.

Bredal.

Guerillabanden.

Cimarosa.

Det hemmelige Ægteskab.

Donizetti.

Lucia af Lammermoor.
Lucrezia Borgia.

Glaeser.

Brylluppet ved Comosøen.
Røkken.

Gluck.

Orpheus (2den Akt).
Iphigenia i Aulis.
Iphigenia paa Tauris.

Hallstrøm.

Den Bjergtagne.

Hartmann d. y.

Elverpigen.
Korsikaneren.

Hartmann d. æ.

Ravnen.
Liden Kirsten.

Heise.

Paschaens Datter.

Herold.

Zampa.
Klerkevænget.

Lortzing.

Czar og Tømmermand.

Maillard.

Villars Dragoner.

Marschner.

Hans Heiling.
Tempelherren og Jødinden.

Mehul.

Joseph og hans Brødre.
Uthal.

Meyerbeer.

Robert af Normandiet.
Huguenotterne.

Mozart.

Don Juan.
Bortførelsen.
Figaros Bryllup.
Tryllefløiten.

Nicolay.

De muntre Koner i Windsor.

Rossini.

Moses.
Wilhelm Tell.

H. Rung.

Federigo.

Saloman.

Diamantkorset.

Verdi.

Troubadouren.

Wagner.

Lohengrin.
Mestersangerne.
Tannhäuser.

Ialt 51 Operaer og Syngestykker.

Charakteerdandse og særskilte Pas,

componerede og arrangerede

for

Damerne: Kretschmer, Grahn, Fjeldsted, Nielsen, Fredstrup, Funck, Juliette, Sophie og Amalie Price; Søstrene Healey; Petersen; Norberg; Schnell; Scholl; Cetti og Westberg.

Dhrr. Hoppe; Brodersen; Lund; V. Price; Krum; Johannsson; Funck; Julius Price; E. Hansen, og mig selv.

Ialt 32 forskjellige Dandse.

C. A. Reitzels Forlag.

Mit Theaterliv

af

August Bournonville.

Første Deel. 1848. **Indhold:** Ballet-Compositioner. Gratiernes Hyldning. Soldat og Bonde. Victors Bryllup. Faust. Veteranen. Tyrolerne. Valdemar. Don Quixote ved Camachos Bryllup. Herthas Offer. Phantasiens Ø. Festen i Albano. Fædrelandets Muser. Torrèadoren. Napoli. Erik Menveds Barndom. Bellmann. Orestias. En Børnefest. Kirsten Piil. Rafael. De fire Aarstider. II. Dandsen. Pantominen. Balletten. Mig selv. Celebriteter Paralleler. Resultater. III. Lyriske Forsøg. Den nittende Mai. Til Oehlenschläger. Fragment. Farvel til Sverrig. Hilsen til Norge. Runernes Magt. Digterens Træ. Ischia-Vise. Daguerreotyp-Portraitet. Wexschalls Minde. Forsvar for Nutiden

Anden Deel. 1865. **Indhold:** **I. Reflexioner:** 1) Choreographisk Troesbekjendelse. 2) Selskabs- og Nationaldands 3) Om Dandse-Underviisning. 4) Om den Folkeskik at hilse 5) Om Complimenter og Applaus. 6) Om den sceniske Kunsts Tilbagegang. 7) Om Scene-Instructionen. **II. Aaret 1848. III. Gamle Minder** (med Noticer om Ballettens fortrinligste Medlemmer fra 1829—1864). **IV. Divertissement. V. Balletcompositioner.** Anden Periode: Conservatoriet. Psyche. Kermessen i Brügge. Zulma eller Krystalpaladset. Brudefærden i Hardanger. Et Folkesagn. Abdallah. **VI. Danske Folkefester.** 1) Thorvaldsen i Kjøbenhavn. 2) Det skandinaviske Studentermøde i 1845. 3) Markedet til Fordeel for de betrængte Jyder. 4) Troppernes Modtagelse efter Feltaaret 1849. 5) Høstfesten. 6) Hjemkomsten 1851. **VII. Balletcompositioner.** Tredie Periode: I Karpatherne. Blomsterfesten i Genzano. Fjeldstuen. Fjernt fra Danmark. Valkyrien. **VIII. Tre Aar i Stockholm.** Localiteter. Mit Engagement. Kunstneriske Tilstande. Scenen og Oeconomien. Theater-Statistik. **IX. Dramatiske Celebriteter ved den danske Skueplads.** Lindgreen. Foersom jun. Nielsen. Michael Wiehe. Rosenkilde sen. Phister Jfr. Jørgensen. Mad. Søbring. Winsløw. Høedt. Fru Nielsen. Fru Heiberg. **X. Tilbageblik.**

Prisen for 1ste Deel er 3 Kr. og for anden Deel 5 Kr. Hver Deel sælges særskilt.

Mit Theaterliv.

Af

August Bournonville.

Tredie Deels første Afsnit.

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
1877.

247 VII Saga

Erindringer og Tidsbilleder.

Af

August Bournonville.

Kjøbenhavn.

C. A. Reitzels Forlag.

1877.

VIII

Bournonvilles : Erindringer
Otto Møller : Højskolen i Sorø
V Bergsøe : Hvem var han

	fra	til
Bagge	11/1 –	23/1
Jensen	25/1 –	8/2
Levetzow	8/2 –	22/2
Mathiä	22/2 –	8/3.
la Cour	8/3. –	22/3.
Petersen	22/3 –	5/4
Haar	5/4 –	19/4.
Zoirtgaard . . .	19/4 –	3/5.
Nielsen	3/5 –	17/5.

Mit Theaterliv.

Af

August Bournonville.

Tredie Deels andet Afsnit.
3:2

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
1877.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Indhold.

	Side
Indledning	3
Mine tidligste Indtryk	5
Barndomsminder fra Amager	9
Mine første Læreaar	16
En Reise til Paris	21
Paris i 1820	27
En Mellemtid	48
Sex Aars Ophold i Paris	55
Mine Gjengangere	59
Mit Ovistkammer	80
Den første Orlovsreise	89
De tre Foyerer	98
Den anden Orlovsreise	124
Danske Folkefester (Grundlovsfesten 1854)	130
Slutnings-Ord	140

Erindringer og Tidsbilleder.

Indledning.

Da jeg for henved tredive Aar siden udgav den første Deel af „Mit Theaterliv", troede jeg igrunden at have nedskrevet Alt, hvad der i kunstnerisk Henseende laa mig paa Hjertet, og fortalt det Meste af hvad der for mit personlige Vedkommende kunde interessere mine Velyndere blandt det theatervenlige Publicum. Mærkeligt nok, at netop da jeg ophørte at producere mig som Dandser, blev jeg et Stykke af en Skribent og fik Leilighed til ved adskillige mindre Piecer at udvikle mig i stilistisk Retning; dog, naar jeg kaster Blikket tilbage paa mine første litteraire Forsøg, ikke blot i Redactionen af mine Balletprogrammer, hvor Vanskeligheden at beskrive de flygtige Billeder og Ulempen med en Fortælling i Præsens bestandig staae iveien for Stilen, men navnlig paa Capitlet „Mig selv", overraskes jeg ved den Naivetet, hvormed jeg skrifter mine Feil og Mangler paa samme Tid, som jeg lader mine Egenskaber vederfares Ret. Man har vistnok mere end een Gang havt Aarsag til at trække paa Smilebaandet derover, men et Fortrin har man ikke kunnet nægte mine uforbeholdne Udtalelser, nemlig Overbeviisningens umiskjendelige Præg.

Atten Aar senere (1865) udkom 2den Deel, og indeholdt foruden mine Erindringer og Reflexioner udførlige Balletprogrammer og historiske Skildringer af Nationalfester fra en for alle Danske uforglemmelig Periode. Aarene havde allerede betydelig modnet saavel min Fremstillingsmaade som mine Anskuelser, men tiltrods for det langt rigere Stof var

der dog Flere, der savnede min tidligere naive Friskhed; denne maa alligevel tilskrives min Skribentvirksomheds Ungdom; her derimod traadte jeg ind i dens Manddomsalder, og nu, da den tredie Deel, med behørige Hvilepunkter, langsomt træder frem, haaber jeg, at den vil tolke en kraftig Alderdoms milde Følelser ved Tilbageblikket paa de svundne Tider og ved Fremsynet paa det Kommende.

Jeg vil med Hensyn til min Authobiographie henvise mine ærede Læsere til „Mit Theaterliv", 1ste Deel, der indeholder Hovedsummen af min tidligere Virken, og bede dem, ikke at undres over, at jeg, med jevngode Evner og en omhyggelig Opdragelse, har kunnet hellige min Stræben til det Hovedformaal: at hævde Balletten ɔ: den udtryksfulde Dandsekunst en berettiget Plads indenfor „Det Skjønnes" Omraade. Bortseet fra de Anstrængelser og Bryderier, som mine Forsøg paa at gjennemføre denne Idee have voldet mig, frembyder min øvrige Løbebane kun et Hverdagsliv, gjennemstrøet af Episoder, der udpyntede og indflettede med lidt Usandhed kunde danne en ret underholdende Novelle, men da jeg paa min Livsvandring, uberørt af de Storme, der frembyde eventyrlige Situationer, mere har været Tilskuer end Handlende i den Verden, der rører sig udenfor den med Gaslamper belyste Scene, vil jeg i al Simpelhed skildre de Indtryk og Begivenheder, der nu, da jeg uforstyrret af Theaterlivets Travlhed kan lade Reflexionen raade, fremtræde i stedse klarere Omrids for min Erindring.

Mine tidligste Indtryk.

Bevægelsen efter Englændernes røveriske Anfald og Ødelæggelsens Vederstyggelighed i Stadens nordre Qvarterer; de uopreiste Ruiner efter Slottets og Kjøbenhavns Ildebrande; Begeistringen for den seirrige Napoleon; Illuminationen og Fyrværkerierne i Anledning af Kongen af Roms Fødsel; den store Comet og de festlige Optog ved Elefant- og Dannebrogs-Riddernes Ordensdage staae endnu lyslevende for min Erindring. At jeg midt under Bombardementets Rædsler tjente til morende Underholdning for de Familier, der tilligemed min Moder og mine ældre Sødskende havde søgt Ly i Grossener Pechiers hvælvede Kjældere (nu Industriforeningens Gaard) og allerede da røbede det vordende Theaterbarn, er blevet mig saa ofte fortalt, at det næsten forekommer mig som et oplevet Minde, men hvad jeg tydelig husker, er de spanske Krigsfangers Dands paa Gammelholm den Dag, da de bleve udvexlede og frigivne; lang Tid derefter raslede de eftergjorte Castagnetter igjennem Kjøbenhavns Gader.

Glandspunkterne i min barnlige Tilværelse var, som hos Børn i Almindelighed, Fødselsdagene og Julen. Blandt de Første stod den 19de Mai øverst, fordi den hvert Aar lokkede os ud i den nysudsprungne Bøgeskov og desuden var mærkelig derved, at min Fader, som Dagens Helt, ikke modtog Foræringer, men uddelte dem i rigeligt Maal til os. Juleaften derimod bragte os ingen Gaver, men en festlig Glæde, som ikke lader sig beskrive. Min første Kirkegang var paa en Julemorgen, da jeg i en knagende Frost og ved en stjerneklar Himmel blev baaret hen til Froprædiken i Helliggeistes Kirke og følte mig høitidelig opløftet ved den straalende Belysning, den deilige Sang og Orgelets brusende Harmonier.

Theatret aabnede tidlig sin Trylleverden for mig, rigtignok fra Maskinloftet, hvor selve Skuespillet kun viste

sig fragmentarisk, men smeltede sammen med den travle Færden imellem Coulisserne og under Mellemakterne; her hørte jeg Operaerne Zemire og Azor af Gretry og Alma og Elfride af Schall; her saae jeg Opstanden i Rusland, Den forladte Datter og Bonden som Dommer. De forskjellige Entréer med de langs ad Væggene hoppende Figuranter og de paillettered Solodandsere fremstillede sig ovenfra i betydelig Forkortning, og forekom mig udførte af ganske smaae Væsener; malerisk Illusion kunde der ikke være Tale om, da vi kun saae Vrangen af Coulisserne, men desto større blev min Henrykkelse, da jeg fra den rigtige Tilskuerplads fik et fuldstændigt Skuespil at see, og ganske gav mig hen i Forestillingen om virkelige Træer, Skyer og Bølger!

Jeg saae min Fader komme seilende som engelsk Fisker og dandse med en forgyldt Stok, der løb som et Hjul imellem hans Fingre, medens han udførte de kunstigste Trin. — I Telemak paa Calypsos Ø sprang han, fulgt af den vise Mentor, fra den steile Klippe ud i Havet, og som Æneas overlod han den forladte Dido til grændseløs Fortvivlelse.

Min Fader, til hvem jeg beundrende saae op, som til de ædle Typer, han saa skjønt fremstillede paa Scenen, havde aldrig tænkt paa at sætte sine Børn til Theatret; mine ældre Søskende yttrede hverken Lyst eller Anlæg dertil, men jeg derimod var fra mine tidligste Aar Familiens Comediant; ved de Klude, hvormed jeg drapperede mig, og allermeest ved Foredraget af Viser og comiske Repliker røbede jeg, ofte til Ærgrelse for Forældre af Kunstnersamfundet, hvis Børn vare nogle smaa Klodrianer, — et umiskjendeligt Kald. Ved at hoppe bagved Hjemmets Dandseundervisning, blev mine Trin bemærkede ved et eiendommeligt Sving, endskjøndt jeg havde opfattet dem uden særlig Anviisning. Min Moder, der var svensk af Fødsel, alvorlig af Gemyt og dertil meget religiøs, altsaa ikke synderlig indtagen af

Theatrets Flitter, kunde ikke undlade at bemærke det Miniaturbillede, jeg gjengav af min Fader, og hun vovede at yttre for sine Stedbørn, at det ikke var umuligt for lille August engang at blive sin Faders Efterfølger. Et Ramaskrig opløftedes ved denne formastelige Tanke, men mine spæde Anlæg udviklede sig imidlertid, og min Fader besluttede at tage mig med sig op paa Hoftheatret, hvor dengang Dandseskolen og Balletprøverne holdtes. I mit ottende Aar befandt jeg mig nu introduceret i en ganske eiendommelig Verden, hvis Væsen jeg forundrede mig over, uden at forstaa det, men som senere er gaaet op for mig, og vilde kunne levere Stof, om just ikke til en Skildring af Le demi monde eller af La vie de Bohème, saa dog til en ret gemytlig Roman à la Paul de Kock. — Til Ære for Standen og for den nyere Tid have Theaterfæderne, idetmindste herhjemme, betydelig forandret sig, og Kunstens forædlende Virkning gjort sin Virkning gjeldende.

Skrig og Spektakler, ja stundom lidt Knubs, syntes at være et nødvendigt Ingrediens, saavel ved Skoleøvelserne, som ved Balletindstuderingerne, men dette forhindrede mig ikke i at see en heel ny Kreds af Phantasiebilleder fremtryllede for mit beundrende Blik, navnlig ved Prøverne paa Galeottis store tragiske Balletter; den 80-aarige Mester bemærkede med Glæde min levende Deeltagelse og tiltrods for de ældre Figurantinder, der raabte efter mig: „See paa Drengen, hvor han skaber sig!" fattede han en særdeles Godhed for mig og tildelte mig flere Smaaroller.

Min allerførste Optræden var som en af Regnar Lodbrogs Sønner i Balletten Lagertha (ved Siden af en anden lille Dreng, der senere af Mangel paa Anlæg forlod Dandsen og kom i Snedkerlære for engang at blive en af Hovedstadens meest ansete Borgere). Det var den 2den October 1813! Aldrig er nogen Dag forekommen mig saa lang! Tidsrummet mellem Theaterprøven og Forestillingen syntes mig en Evighed; jeg gjennemgik mit lille Partie over

Snese Gange, og det for Enhver, der havde Lyst og Tid til at see paa mig; jeg søgte forgjæves at udgrandske hvilken af Kong Regnars Sønner, jeg egentlig skulde forestille, enten Sigurd Snogøie eller Ivar Beenløse? Endelig oprandt det vigtige Øieblik, da Choret inde i Gotherkongens Borg havde jublet for Thora som Regnars Brud og Lagertha udenfor dens Mure havde raset over sin Ægtefælles Utroskab. En smeltende Melodie afløste den stormende Furioso, og Skjoldmøerne førte os ind til vor stolte Moder, der vexelviis øm og krænket trykkede os til sit Hjerte og stødte os bort fra sig, i den Hensigt at dræbe os Begge. Igrunden havde vi Kongesønner intet Andet at bestille, end at lade os føre frem og tilbage af Skjoldmøerne, omfavne vor Moder og falde paa Knæ med Hænderne for Øinene, men Lampefeberen greb mig alligevel, og Scenen løb rundt for mig saavelsom for min forbløffede Kammerat; det Hele var som en Drøm, og jeg kan endnu i Tankerne fornemme den fortryllende Vellugt, der omgav Mme. Schall, da hun som Thora, for at skjærme os imod vor Moders, den fortørnede Hustrus Raseri, svøbte os ind i sin Hermelinskaabe. Jeg havde nu modtaget min Indvielse, og fik Lov til at komme med i flere Balletter, men min første Applaus modtog jeg i en ungarsk Solo, som jeg dandsede ved en Beneficeforestilling paa Hoftheatret i Sommeren 1814, og det løb da fra alle Kanter, at jeg var „min Papa op ad Dage". Jeg var nu blevet en af Publicum yndet og af de ældre Elever misundt Personlighed, og hver Gang den lille Prindsesse (Vilhelmine Marie) skulde paa Comedie, blev der beordret en Entrée af den lille Bournonville.

Barndomsminder fra Amager.

(Optegnede 1871.)

De lykkeligstillede Mennesker, der kunne foretage Udenlandsreiser og indaande Italiens balsamiske Luft, ville have bemærket, at ikkun de færreste af Neapels Indvaanere have været paa hiin Side Golfen for at bestige det rygende Vesuv eller vandre igjennem det paany udgravede Pompejis tause Gader. Vi Kjøbenhavnere derimod gjøre idelige Udflugter mod Nord og Vest, ja over Sundet mod Øst og med Damp til Møen og Bornholm, men til den ganske nærliggende Ø Amager komme vi sjelden eller aldrig; i det Høieste maaske til dens vidtudstrakte Fælled, naar et militairt eller criminalhistorisk Skuespil lokker en nysgjerrig Mængde derud; men hvilken Sammenligning kan vel finde Sted imellem hine hesperiske, af Naturphænomener og historiske Minder opfyldte, Egne og den skovløse Flade, der begrændses af Kallebodstranden og Kongedybet! Der findes jo ikke en Plet, hvor man under Træernes Skygge kan lægge sig ned paa Mostæppet og overlade sig til vaagne Drømme; den slagne, snorlige Landevei fører forbi Sundbyerne, Taarn- og Maglebý til Dragør — overalt den samme Ensformighed, pæne Huse og Gaarde samt uoverskuelige Kaalhaver! Ingen Tourist er fristet til denne Reise! Den originale Klædedragt, der tildeels endnu kun er bibeholdt af den qvindelige Befolkning, kan man jo hver Dag iagttage paa Torvene, og desuden røber det hele Amagerliv en saa afgjort Sands for det reent Praktiske, at det neppe falder Nogen ind, at der skulde findes Stof til poetisk Inspiration.

Saaledes tænkte og talte Mange indtil den Dag, da vor udmærkede Kunstner, Exner, aabnede vore Øine for en hidtil uændset Skat af malerisk og romantisk Fylde i disse Øboeres Sæder og Skikke. De næsten udviskede Traditioner fra de hollandske Forfædre tonede frem paany, og uagtet den nedarvede Nationalcharakteer ikke har kunnet modstaae

Tidens nivellerende Indflydelse, har den phantasierige og dog naturtro Maler forstaaet at opsøge og samle dens interessanteste Levninger, og dertil grupperet dem saaledes, at Nutid og Fortid smelte sammen paa en Maade, saa at Lune og Følelse i Forening tiltale baade Forstand og Hjerte.

Med Skam at tale om behøvede ogsaa jeg denne Impuls for at opfriske Erindringen om de glade Dage, jeg i min Barndom tilbragte hos vor gamle Grønt- og Melkehandlerske Eidse Tønnesdatter, der eiede en Gaard i Kastrup, og var gift med en temmelig ung Mand. Man gjør sig neppe nogen Forestilling om den Glæde, hvormed jeg steg op paa den lange, smalle Vogn med den høie, kunstigt udskaarne Bagsmække og de blaae Hynder, besatte med røde, uldne Duske; hvilken behagelig Følelse det var for mig at sidde imellem Amagerfa'er og Amagermo'er og holde Tømmerne, medens Fatter smøgede sin Pibe og smilende besvarede de Forbikjørendes Vittigheder, der gratulerede ham til den nye lille Søn, som hans bedagede Kone havde skjænket ham.

Det gik Fod for Fod, og vi naaede langt om længe Gaarden, hvor jeg ifølge Aftale skulde forblive som Gjæst fra den ene Torvedag til den anden; jeg blev løftet af Vognen af en sømandsklædt, ung Mand og overleveret til en velvoxen, rødmosset Pige; det var Konens Børn af første Ægteskab, Begge flere Aar ældre end deres Stedfader, men lydige og virksomme Tyende paa Gaarden. Sønnen Jacob havde tjent til Orlogs, og Datteren Ane var Husets Perle; hun havde netop fuldendt at male Storstuen med blaae Paneler, prydede med Roser og Tulipaner; Senge-Omhængene og de fyldige Bolstre vare baldyrede af hendes egne Hænder; hun kunde en Mængde Viser og Fortællinger, dandsede ypperligt baade Réel og Langengelsk og var derhos den flinkeste baade i Marken og i Kaalhaven; Kræfter havde hun som den bedste Karl, kunde bære en Tønde Rug paa sine Skuldre og, naar det gjaldt, vende en

næsvis Springfyr paa Hovedet i en Muddergrøft. Baade hun og Broderen vare ubeskrivelig gode imod mig, men havde paa ægte Landboviis deres Morskab af at binde Kjøbenhavnsbarnet noget Fjas paa Ærmet, som f. Ex. forære mig en Ko, der malkede Fløde, og en Ditto, der malkede Kjærnemelk, give mig en Haandfuld Salt for dermed at fange Spurve o. s. v.

Jeg havde det guddommeligt hos de kjære Folk, blev trakteret med Posegrød, der var krydret med Safran og fyldt med Rosiner, red med Jacob til Vands og til Smedien og fik Lov at svømme i den bølgende Rugmark. Jeg sov i den øverste Seng, fra hvis Himmel der hang en prægtig Uldqvast; i Haven var der intet Synderligt, men Toften var desto rigere, thi der vankede Gulerødder, Hvideroer og grønne Ærter i Overflod.

Men ak! de svandt kun altfor hastigt, de deilige Feriedage! Her var for mig Landlivets og Frihedens Poesie, i Kjøbenhavn Skolegangens og Formaningernes Prosa, og skjøndt jeg havde et kjærligt Hjem, følte jeg mig underlig forknyt, naar vi kjørte ind ad den mørke Amagerport, forbi Børnehuset og gjennem Christianshavns fedtede Gader for at lande paa Hjørnet af Compagnistræde og Knabrostræde, hvor mine Forældre boede, og hvor Eidse havde sit Stade. Jeg havde imidlertid gjort mig yndet hos de gode Folk, og fik oftere Indbydelse til at følge med dem ud et Par Dage ad Gangen. — Jeg havde netop begyndt at efterabe den Kunst, der senere skulde blive mit Levebrød, men jeg kunde ikke komme til at overbevise mig om Resultaterne af mine Bestræbelser, fordi Speilene i vor Sal hang saa høit, at jeg kun med Hovedet kunde naae over Consolerne; hos mine Amagervenner havde jeg derimod Adgang til den statelige Storstue, der stod ensom og alvorlig med fine udskaarne Egeskabe, store Linnedkister, hollandske Indskrifter i Bjælkeloftet, blanke Messingfade med bibelske Basreliefer og det store Bord med de plumpe, dreiede Been, lige anvendeligt

til Festtaffel og til Sigleie: her hang et Speil, der formedelst det lave Loft ludede stærkt forover og tillod mig at betragte min hele lille Person;, det var accurat, hvad jeg behøvede, for at øve mine Spring; jeg kastede rask Benene ud til Siden og slog Saalerne sammen; det lykkedes fortræffeligt! Gaardens Beboere lønnede mine Præstationer med eenstemmigt Bifald, og da jeg viste disse ungarske Trin for min Fader, componerede han en lille Dands, hvori jeg gjorde min Debut paa Hoftheatret.

Det var henimod Slutningen af den langvarige Krigsperiode 1807—1815 med de haarde Vintre, Dyrtiden, Blokaden, Kaperfarten og fremfor Alt det forfaldne Pengevæsen med den værdiløse Seddelmasse, hvoraf der udkrævedes 400 Rdlr. Dansk Courant til et Par Støvler, 48 Rdlr. til et Pund Café og hvor man gav en Kudsk 30 Rdlr. i Drikkepenge! Det politiske Liv var paa den Tid langtfra saa udviklet som nuomstunder; Dagbladene læstes kun sjelden af Landbefolkningen, og det var igrunden de materielle Tryk, der i Almuens Kredse føltes og omhandledes.

De store Begivenheder, som dengang rystede og omvæltede Europa, fandt kun ringe Deeltagelse, hvorimod de Ældre endnu vare gjennembævede af Erindringen om Rædselsdagene fra Kjøbenhavns Bombardement, og bestandig frygtede for et nyt fjendtligt Overfald.

Som et Lyspunkt paa hiin mørke Baggrund stod Mindet om Livjægercorpsets Cantonnement i Landbyerne langs Amagers Kyster. Dette smukke Corps, der allerede i 1801 var frivillig sammentraadt og havde udmærket sig ved Udfaldene under Kjøbenhavns Beleiring, besad i sin Midte mange fortrinlige Kræfter af de forskjelligste Borgerklasser, deriblandt flere af det kongelige Theaters Kunstnere, der førte et ypperligt Humeur med sig, hvilket ikke blot i Kampens Øieblikke virkede oplivende, men væsentlig bidrog til at mildne det Kjedsommelige ved den besværlige og anstrængende Kystbevogtning.

Vinteren 1808 gjorde formelig Epoke i Amagers Folkeliv ved de hyppige Besøg af dem, der stode i Slægt- eller Venskabsforhold til Livjægerne; det ene lystige Gilde afløste det andet, navnlig var det ved Fastelavn, at man ret slog Gjækken løs, og de gamle Lege: at slaae Katten af Tønden, stikke til Straamanden og trække Halsen af Gaasen, bleve ansete for trivielle i Modsætning til de Comedier og Maskerader, der improviseredes, og hvori den geniale Dupuy var Sjælen og den ledende Tanke. Denne udmærkede Operasanger, Violinvirtuos og Componist havde som Overjæger udviist en saa glimrende Tapperhed, at han blev udnævnt til Lieutenant i Corpset, men paa samme Tid blev det ham betydet, at Portepéens Værdighed ikke tillod ham fremdeles at optræde paa Scenen! Violinen maatte han derimod producere hvorsomhelst, og da han i den Anledning modtog Ansættelse som Concertmester i det kongelige Capel, opoffrede han sine theatralske Laurbær for den militaire Glands og Samtidens Borneerthed. Ikke destomindre fortsatte han i det daglige Liv de Roller, hvori han havde glimret paa Scenen, og man vil paastaae, at han har repeteret Duetten af Don Juan med mere end een Amager-Zerlina.

Denne poetiske Tid var nu forbi, og Kystbevogtningen overladt til nogle Compagnier af Landmilitsen, men Freden nærmede sig, og skjøndt den hverken var glædelig eller fordeelagtig, blev den dog af Folket hilset med Henrykkelse. Der forestod nu en Familiefest hos mine Amagerfolk: det er bekjendt, at hos Bønder i Almindelighed ligesom ved Hofferne sluttes Giftermaalene ved Overeenskomst imellem de Paagjeldendes Forældre og Værger med særdeles Hensyn til de materielle Interesser, og navnlig blandt Gaardmandsklassen hænder det ofte, at en gammel Enke faaer en ung Mand og en ældre Enkemand tager sig en ganske ung Pige til Kone; heraf opstaaer, især blandt de Velhavende, endeel barnløse Ægteskaber, hvorimod de Fattige velsignes med talrige Børneflokke. Dennegang var det alligevel et virkeligt

Inclinationspartie (naturligviis indenfor Gaardmandskredsen, Gud bevare os for en Mesalliance!). Ane og Naboens Søn Pe'er havde fra deres tidligste Ungdom godt kunnet lide hinanden, og nu var Tiden kommen, da han kunde overtage sin Faders Gaard og sætte Foden under eget Bord. — Bryllupsdagen berammedes, og min Ven Jacob mødte som Brudesvend og Bedemand, opramsende en ziirlig Formular, hvormed han indbød mine Forældre og mig til Gildet, der skulde holdes i tre Dage itræk og i de tre jævnsides liggende Gaarde.

Logis var der sørget for i Nabolaget, og Laan af Sølvtøi og andre Requisiter udbades tilligemed endeel Theatersmykker og Juveler til Brudens Hovedpynt. Det var midt om Vinteren 1815—16 og ved et klart og stille Frostveir, Gjæsterne ankom fra alle Kanter i Slæder, Vielsen fandt Sted i Taarnby Kirke, der offredes paa Alteret, og vi kjørte tilbage til Kastrup med Faner og klingende Spil. I alle tre Gaarde bugnede Bordene af Stege, Skinker og Kager. Drikkevarer skjænkedes i Overflod, og de første Timer henrandt i taus, alvorlig Travlhed; først henad Aften blev Stemningen livligere, Musiken spillede op, og Kredsen dannedes omkring Brudeparret, der nu skulde træde sin første Dands som Ægtefolk. Den ellers saa djærve og haandfaste Ane stod her i sin lysende Brudedragt med en høitidsfuld Ynde og uskrømtet Blufærdighed, der ligesom forvandlede hende til et ganske nyt Væsen; hun dandsede med ædel Anstand og fæstede saa tillidsfulde Blikke paa sin mandige Brudgom, at Alle brød ud i Beundring, og baade Qvinder og hærdede Mænd fik Taarer i Øinene derved. Nu blev der dandset Sextour, Syvspring, Réel og den uendelige Hopsavals; en corpulent Kromand præsterede en Tøndebaandsdands, men hvad der morede allermeest, var en lille Dreng, klædt i gammeldags Dragt med pudret Paryk; han havde en stor Tobaksdaase, der tjente til Bonbonnière og indeholdt Sukkergodt til Damerne og

et Sølvfingerbøl til Bruden. Han løb i det klare Maaneskin fra den ene Gaard til den anden, fulgt af Ungdommens jublende Skare og spillende en lille comisk Scene med tilhørende Solodands. Selv den gravitetiske Sognepræst maatte offre til den smittende Munterhed, og Drengen bares i Triumph hjem til Brudehuset, hvor han, uden selv at ane det, gav Amors Rolle i et Costume, der endnu findes i det kongelige Theaters Garderobe og anvendes i Intermediet af Holbergs Maskerade.

Fem og halvtredsindstyve Aar ere henrundne siden denne Fest; de gamle Amagerfolk ere forlængst gangne til Hvile; Kastrup har ved Ildsvaade og Ombygning mistet sit charakteristiske Præg; Jacob fik sig en Gaard og en gammel Kone, og Ane, der tidlig blev Enke, giftede sig om igjen med en ung, rask Mand. Jeg har ofte mødt hende i Staden og mindet hende om de svundne Tider: efter mere end 25 Aars Mellemrum, i hvilket jeg havde bereist den største Deel af Europa og været en halv Snees Gange i Paris, uden en eneste Gang at have vovet mig udenfor Amagerport, besøgte jeg Anes Gaard og blev hjertelig modtaget af den gamle Kone, der, skjøndt høit oppe i de Halvfjerds, endnu var flink og rørig; hun viste os hele sit velhavende Indbo og tog tilsidst frem af et Gjemme et lille Sølvfingerbøl fra 1816, som hun rakte mig med et Smiil, der ligesom farvede hendes Aasyn med et Ungdomsskjær. Det var en Erindring fra den lille Dreng, der opførte en improviseret Ballet ved hendes Bryllup, og som nu i en fremrykket Alder præsenterer et større Arbeide under Navn af Livjægerne paa Amager.

Mine første Læreaar.

Theaterbørn i Almindelighed have vanskeligt ved at følge en regelmæssig Skolegang, deels formedelst Øvelserne og Prøverne, der altid holdes om Formiddagen, deels ere de smaa Hoveder opfyldte af de Phantasier og Conflikter, som Skuespilstanden endog i sin spædeste Spire medfører; det var derfor ikke underligt, at Ballettens Elever i min Barndom og længere frem, indtil den Tid, da jeg fik tilkæmpet dem en Lærer og en Lærerinde, opvoxede i en Uvidenhed, der knap levnede dem Dygtighed til at læse indenad i en dansk Bog og skrive deres Navn, hvorimod de igjennem de mere eller mindre intrigefulde og følsomme Skuespil erhvervede sig en Art Intelligents og Verdenskundskab, der ikke altid førte til de heldigste Resultater. Min egentlige Skolelærdom var derfor kun tarvelig, og skjøndt jeg allerede tidlig gjaldt for et ret godt Hoved og skulde kunne have egnet mig til solide Studier, blev jeg, i Betragtning af min theatralske Bestemmelse, sat i en privat Eftermiddags-Underviisning, der holdtes af en Hjælpelærer ved Helliggeistes Skole, theologisk Candidat Flindt. Denne Hædersmand, der i sin beskedne Stilling blev et virksomt Redskab i Forsynets Haand til det Vendepunkt, der bragte Digteren Welhavens Fader (senere Biskop i Bergen) til at fortsætte sine Studier i Kjøbenhavn, var selv en Bergenser og en Pædagog efter gammel Stiil, der holdt strengt paa Udenadslæren og haandhævede sin Myndighed med behørig Tugt og Revselse; dog blev jeg snart hans Yndling og efter et Par Aar Dux i øverste Classe; kun naar jeg stundom under hans Fraværelse havde moret mine Kammerater og hans mere verdsligsindede Kone med Dandseprœstationer og mimiske Scener, paadrog jeg mig hans Mishag, og jeg synes endnu at kunne høre ham med sin norske Accent anklage mig for min Moder, sigende: „Den Pokkers Dreng! ligesom han sidder allerbedst ved sin Lectie, springer han op fra Bænken og gjør Caprioler

paa Gulvet.“ Ambition og Lyst til at producere mig fattedes mig lige saa lidt dengang som senere, og hvad Franskmanden kalder «Amour propre» havde jeg modtaget i Fædrenearv. Jeg vilde have anseet det for en uaftvættelig Skam, i Lighed med flere af mine Meddisciple at møde uforberedt i Skolen, og derfor var jeg allerede i mit ellevte Aar Numer Et i Religion, Geographie og Historie, navnlig udmærkede jeg mig i Foredrag af Taler og Recitation af Vers. At stave udenad og skrive efter Diktat, var igrunden det Eneste, jeg nogensinde har lært af Dansk Gramatik, og jeg fæstede mig saa bestemt til den Retskrivning, som dengang og i den paafølgende litteraire Blomstringsperiode hyldedes af vore bedste Forfattere, at jeg ikke senere har kunnet gaae ind paa den Reform, der nufortiden er bleven paatvungen Skolerne, og hvis Motiver jeg i denne tredie Deels sidste Afsnit agter at bekæmpe i en udførlig Artikel. Tydsk Gramatik blev derimod meget methodisk behandlet, og i Sangtimerne bleve vi fortrolige med flere af vore Lyrikeres smukkeste Digte, f. Ex. Baggesens

„Der var en Tid, da jeg var meget lille“.

Ogsaa heri gjorde jeg mig bemærket, men dermed var i Virkeligheden vort Lærecursus færdigt, thi Mathematik og Naturvidenskaberne overhovedet var og blev for mig en lukket Bog, hvori jeg senere kun har kigget og bladet uden at gjennemtrænge dens Indhold. Af skjøn Litteratur fandt jeg tilstrækkeligt paa min Faders Boghylde: Suhms nordiske Fortællinger, Mallings store og gode Handlinger, Rahbeks Anthologie af danske Digtere, men fremfor Alt Pragtudgaverne af Peder Paars og Niels Klim med Abildgaards og Clemens Illustrationer og endelig Oehlenschlägers begeistrende Digterværker opfyldte min Sjæl i alle de Fritimer, som Dandse- og Læseskolen levnede mig; den Indflydelse, som de havde paa min fremtidige Udvikling, har jeg ved en given Leilighed omtalt i et Stambogsblad:

I Holbergs Peder Paars jeg fandt mit første Riim,
Og Livsphilosophie jeg lærte af Niels Klim;
Min første Læbskedrik af Iduns Bragabæger
Jeg nød som Ungersvend hos Adam Oehlenschläger.

Samtidig med mine Fremskridt i Choreographiens alvorlige Genre, der ikke morede mig nær saa meget som de muntre Charakteerdandse, blev jeg instrueret i smaa reciterende Roller af den berømte Skuespiller Michael Rosing og optraadte til hans Beneficeforestilling i Hakon Jarl som den lille Erling; Ryge udførte der en af sine Mesterroller og Peter Foersom spillede Olaf Trygvesøn; Rosing, der allerede i flere Aar havde været lam i begge Benene, gav siddende den ellers strøgne Scene, hvor den mystiske Olding Auden fra sin Hule frister Olaf og forsvarer den gamle Hedendom. Jeg synes endnu at kunne høre hans strenge Røst, der tilraaber den christne Drot: Dreng! vil Du lade mine Graner staae! og jeg forundrede mig over, at en Skuespiller med en saa udpræget thrøndersk Accent kunde i den Grad vække Publicums Sympathie, og dog vare alle hans Samtidige enige i, at saavel han som Schwartz vare uerstattelige i de Roller, hvori de havde glimret. Frydendahl, der altid havde Sarcasmer paa rede Haand, sagde om Rosing: „Hans Tale var hverken norsk eller dansk, vi kaldte det kattegatsk.“ Nok, denne Kunstner efterlod en tom Plads, der først seent blev udfyldt af Nielsen og, mærkeligt nok, af hans Dattersønner, Michael og Wilhelm Wiehe. — Efter Rosings Død, som kort efter Beneficeforestillingen indtraf, blev Lindgreen og Frydendahl mine Instructeurer, og under deres Veiledning spillede jeg endeel større og mindre Børneroller, blandt andre Oehlenschlägers Lille Hyrdedreng og den affekteert opskruede Heltesøn i Ridderdramaet Johanna Montfaucon. Da jeg havde en ganske smuk Sopranstemme og dertil var musikalsk organiseret, fandt man mig anvendelig paa den lyriske Scene, og den duelige Syngemester Ludvig Zinck

bragte mig i kort Tid saavidt, at jeg med Held kunde optræde i Kunzens Operette Kjærlighed paa Landet med en Vise, hvori jeg røbede Birkedommerens Spidsbubstreg. — Det var nu eengang en staaende Regel, saavel i Syngestykket som i Comedien, at Birkedommere og Præsidenter skulde enten være Narre, Klodrianer eller Skurke, sommetider alle tre Ting paa eengang. Culminationen for min lyrisk-dramatisk Carrière var min Udførelse af Adonias Rolle i Salomons Dom, et sentimentalt Skuespil med Sang og Dands, bearbeidet til Musik af Kunzen ved N. T. Bruun; det gik første Gang til Dronning Marias Fødselsdag den 29de October 1817, og var, efter den Tids Fordringer, pragtfuldt udstyret. Ryge spillede den vise Salomon, Stage hans Broder Eliphal, Jfr. Astrup den stolte Tamira og den yndefulde Mme. Zinck, født Thomsen, Barnets Moder Leila. Jeg, der dengang fyldte tolv Aar, men var temmelig lille af Væxt, skulde forestille et syvaars Barn og var det bekjendte Tvistens Æble. Man fandt i mit Spil saa megen naturlig Følelse og i min Sang et saa smeltende Foredrag, at Festens stive Etikette blev aldeles forglemt, og saavel fra Kongelogen som fra den med et Gallapublicum fyldte Tilskuerplads tordnede Bifaldssalver mig imøde. — Stykket blev Saisonens Guldfugl, og min Romance: „Moderen med sjunkne Vinger" i flere Aar derefter en Yndlingssang for Børn og følsomme Forældre.

Der blev nu for Alvor delibereret om, hvilken af Scenens Muser jeg skulde tilhøre; thi foruden min bøielige Syngestemme besad jeg en eiendommelig Gave til at efterabe de forskjelligste Dialekter og derhos det mórsomme, men farlige Talent, at gjengive Skuespillernes og Sangernes Declamation, Foredrag og Gebærder, Alt med et lille Anstrøg af Latterlighed.

Mange raadede min Fader til at bestemme mig for den dramatiske Kunst eller idetmindste for den paa hiin Tid saa yndede «Opera comique»; men deels satte min Fader sit

Fag øverst af Alt, deels var saavel min Stemme som min Person i Drengealderens Overgang, og endelig begyndte allerede da den Ulempe at gjøre sig gjeldende, som senere gjennem hele mit Liv har hæmmet min Lyst til at udvikle mine Ideer i velklingende Phraser; thi uden egentlig at stamme i daglig Tale, er jeg nødsaget til at gaae afveien for visse Consonanter, der true med at sætte mig i en pinlig Forlegenhed, til Straf for den parodiske Færdighed, hvormed jeg som Dreng morede mig selv og Andre.

Der var alligevel Noget, der talte for en forandret Carrière: thi Balletten, der efter Galeottis Død havde tabt endeel af sin forrige Glands og Anseelse, ikke blot fordi dens Repertoire var udspillet, men fordi de udøvende Kræfter vare blevne gamle og den hele Genre mindre lempet for den yngre Slægt — bekæmpedes dengang som nutildags af den samme Tendents, der, støttende sig til æsthetiske og finantsielle Fordomme, stadig underminerer denne festlige Kunstbranche. Det lykkedes virkelig for en Tid at tvinge den ned til det lavest mulige!

Terpsichore seirede alligevel! Med Blikket fæstet paa Fremtiden og, sandt at sige, paa Udlandet, fortsatte vi de Øvelser, der skulde uddanne mig til Dandser, og den Bevidsthed, at min Kunst havde det væsentlige Fortrin fremfor den dramatiske, at tale et Sprog, der forstodes over den hele Verden, forøgede min Energie og opfyldte mig med de lyseste Forhaabninger. Dertil kom, at flere fremmede Dandsere paa deres Reise til og fra Stockholm kom igjennem Kjøbenhavn og optraadte med Bifald paa det kongelige Theater; blandt disse udmærkede sig især Theresa Ginetti og Filippo Taglioni (Fader til den senere saa berømte Marie Taglioni), og af deres Præstationer erfarede jeg, hvad der endnu kunde udrettes indenfor Virtuositetens Omraade (Smag og Udtryk havde min Faders Skole forud for deres.) Det gik nu Slag i Slag med at lære Alt, hvad der kunde bidrage til at befordre min kunstneriske Ud-

vikling. Fransk læste jeg med min Broder; thi endskjøndt jeg som Barn havde lært at fremplappre nogle smaae Phraser med taalelig Accent, kunde jeg, i mit tolvte Aar, endnu hverken læse, tale eller forstaae dette Sprog. Jeg fik en Tegnelærer, der aabnede mit Øie for det Skjønne og Maleriske; Musiken, som jeg tidligere havde dyrket under temmelig tarvelige Lærere, fik nu et nyt Sving ved Wexschalls frugtbringende Underviisning, der i et Par Aar bibragte mig en ikke ringe Færdighed. Det var paa den Tid (1819—20), at Fondet «ad usus publicos» tildeelte rigelige Reisestipendier, og et saadant tilfaldt den fortrinlige Violinspiller til videre Uddannelse under Tydsklands og Frankrigs store Mestre. — Wexschall raadede nu min Fader til at ansøge hos Frederik den Sjette om en lignende Understøttelse for sig selv og for sin haabefulde Søn, og da vi Begge vare velsete af den kongelige Familie, blev Ansøgningen allernaadigst bevilget, og den 2den Mai 1820 tiltraadte vi

En Reise til Paris.

„Jeg glemmer aldrig den Reise!" Skulde derfor Beskrivelsen lide af Geert Westphalersk Omstændelighed, maa det navnlig tilskrives den Gamles Betragtning af de Indtryk, som Ynglingen modtog paa sin første Udflugt i en hidtil ubekjendt Verden.

Min Fader, der just fyldte sit tredsindstyvende Aar, vilde nu atter gjensee sit Fædreland efter 22 Aars Fraværelse, i hvilket Tidsrum saa mange vigtige Begivenheder havde fulgt paa hinanden. Jeg gik med ham som hans Benjamin. Efter en taarefyldt Afsked med min Moder og mine Søstre begave vi os ombord paa Danmarks første og eneste Dampskib, det lille Caledonia, der ikke løb mange Knob i Vagten, men lagde sig for ondt Veir tilankers ind

under Falster, hvor vi overnattede, og først næste Dags Aften ankom vi til Maalet for Geerts Valfart: Kiel, hvor vi bleve modtagne i Havnen med Hurraraab.

Næste Morgen gik det med en saakaldet Extrapost-befordring ad Hamburg til. Vi havde slaaet os sammen med en gammel Capelmusicus og hans originale Kone, en født Bornholmerinde; de skulde reise til Mandens Fødeby Erfurt, for blandt hans Slægtninge at søge sig en Arving, da de selv ingen Børn havde; han maatte altsaa forstaae sig paa de forskjellige Møntsorter, der voldte min Fader endeel Brydderier, og han blev udseet til vor Kassemester; men desværre løb det rundt for ham i Beregningen af lybske Schilling og danske Rigsbankmarker, saa Konen tilsidst maatte erklære ham for udygtig til alt Andet end til at traktere en Contrabas; nu blev det mig, der skulde besørge de løbende Udgifter, og det lykkedes mig temmelig hurtigt at sætte mig ind i den forvirrende Omvexling af Species, Courant, Dritteler, Gute-, Neue- og Marien-Groschen og rhinske Gulden, indtil vi endelig naaede den franske Grændse og den beqvemme Regning med Francs og Centimes. Det vil forekomme den yngre Slægt, der nu tilbagelægger Jern-baneveien fra Kiel til Hamburg i 2½ Time, eventyrligt at erfare den Langsomhed, hvormed man paa hiin Tid kom frem gjennem den grimmeste Deel af Holsteen, hvor Sand, Vand og Morads dannede Noget, der bar Navn af Lande-veie. Vi maatte holde Rast i Bramstedt og kom først næste Middag til Hamburg, hvor det Første, der mødte vore Øine, var Sløifningen af de gamle Volde, som senere for-vandledes til de skjønneste Spadseregange og Haveanlæg.

I de to Dage, vi opholdt os i Hamburg, besøgte vi Stadt-Theatret paa Gänsemarkt, en meget uanseelig Byg-ning, men hvorfra var udgaaet de berømteste tydske Skue-spillere og, mærkelig nok, den første tydske Opera. Vi saae et stort Ridderdrama Clorinde und Tancred oder die Befreiung Jerusalems og næste Aften Kabale und

Liebe af Schiller. Vi bemærkede blandt de Udførende: Lebrun, Jacobi, Gloy og Kühne (Lenz), hvilken Sidste umiskjendelig havde tjent vor Ryge til Forbillede ved hans første Fremstillinger. Vore Spadseretoure udad Hamburgerberg førte os til Altona. Uagtet vi dengang havde schleswigholstensk Courant, Ditto Canceli og Ditto Prælat- og Ridderskab, kjendte man endnu Intet til den politiske Schleswigholsteinisme, thi naar man kom indenfor Altonas Jerngitterport, hed det: „Nun sind wir in Dänemark", og selv Hamburgerne, der ikke havde glemt vore Troppers Samvirken med l'inexorable Davoust, nærede ingen Bitterhed imod de Danske, men forberedte endog Frederik den Sjette den smukkeste Modtagelse.

Broen, som de Franske havde bygget over Øerne i Elbmundingen, var af høist borneerte Hensyn borttagen, og en langsomt seilende Ewert besørgede Overfarten til Haarburg i det Hannoverske; herfra gik en græsselig Bør af en Dilligence over Lüneburg og Celle gjennem en Hedestrækning, der nu tildeels er opdyrket og skovbeplantet, men paa den Tid gav et træffende Billede af Ørkenen Sahara. Reisen gik Fod for Fod; Schwager ɔ: Postillonen, spadserede ved Siden af Vognen med Piben i Munden, og naar man spurgte ham, hvorfor Veiene vare saa slet holdte, fik man sædvanligviis det Svar: „Die Franzosen sind zu frühe weggegangen!" Endelig efter halvtredie Døgns dræbende Kjørsel med Ophold i Lüneburg, hvor vi fik Tid til at besee den bekjendte Saline, og i Celle, hvor vi besøgte Dronning Caroline Mathildes Grav, naaede vi en mere frugtbar Egn og Byen Hannover.

I denne Hovedstad, hvor Hertugen af Cambridge residerede som Storbritanniens Vicekonge, saae vi de fra 1807 bekjendte hannoveranske Soldater exercere paa engelsk Maneer; vi spadserede til det smukke Lystslot Herrnhausen og besaae de prægtige Stalde og Orangeriet. I Theatret hørte vi Mozarts Bortførelsen fra Serailet, hvori Gerstäcker

gav Belmonte og Fräulein Campagnoli Constance; denne Sangerinde var en Datter af den i sin Tid saa berømte Violinspiller, der nu fungerede som Capelmester, og med hvem min Fader fornyede et gammelt Bekjendtskab fra Stockholm.

Efter et Par Dages Ophold gik Reisen til Cassel ad vel anlagte Veie og gjennem behagelige Egne, forbi Göttingen og ind i de skovbevoxede Harzbjerge. Det var med en vis høitidelig Følelse, at jeg for første Gang i mit Liv besteg et virkeligt Bjerg med Steenklipper og rislende Elve, og der blev forundt os Leilighed til en Fjeldvandring tilfods, for at lette Hestene den tunge Opadkjørsel. Det var netop en tidlig Morgenstund paa Christi Himmelfartsdag, da vi i det skjønneste Foraarsveir fra Høiderne ved Münden kunde see Cassel ved den i Solstraalerne glimrende Fulda. Vi hørte i det Fjerne Kirkeklokkerne, der kaldte til Gudstjenesten, og min Fader, der i saadanne Øieblikke altid følte sig greben af Andagtens Begeistring, trykkede mig til sit Hjerte med et Udbrud af Ømhed og Glæde. — Cassel var ham kjær fra hans Ungdoms Tid; thi her havde han fra sit 16de til sit 20de Aar været engageret, tilligemed sin Søster Julie, ved den fortrinlige Ballet, der i Aarene 1770—80 holdtes af den gamle Landgreve, den Samme, der i Lighed med Danmarks fjerde Frederik leverede Subsidietropper imod visse Millioners Udbetaling, med den Forskjel, at England honorerede sin Gjeld for Assistancen i den amerikanske Frihedskrig, hvorimod Spanien endnu er i Restance baade med Capital og Renter for Danmarks Tilgodehavende fra Successionskrigen i Begyndelsen af det forrige Aarhundrede.

Her havde Jerome Bonaparte som Konge af Westphalen holdt sit glimrende Hof, og det malerisk beliggende Slot Wilhelmshöhe var endnu opfyldt af Minder fra hiin lystigt bevægede Tid. Ingen anede, at under disse med allegoriske Billeder malede Plafonder skulde et halvt Aarhundrede senere en Ætling af den samme Stamme sidde som

Krigsfange, slagen, ydmyget, svækket paa Legeme og Sjæl, forskudt og forbandet af den samme Nation, der med et Stemmeantal af otte Millioner havde kaaret ham til Keiser, og ynket af Europa, der i atten Aar med spændt Opmærksomhed havde lyttet til hans Ord som til et Orakel, ja endog lagt Betydning i hans Taushed!

Det gamle Hessen-Cassel var nu atter kommet i sin forrige Gænge; Reactionen efter det Napoleonske Herredømme var saa fuldstændig som muligt, og den gjenindsatte Churfyrste Wilhelm havde drevet «l'ancien régime» saa vidt, at Militairet maatte iføre sig den gammeldags Mundering med Stangpidsk i Nakken! For Resten havde „der alte Geizhals", som de kaldte ham, arvet sine Forfædres Byggelyst og anvendt betydelige Summer, ikke blot paa det lille Bjergslot „Die Löwenburg" med en Samling af Vaaben, Meubler og Husgeraad fra Riddertiden, men navnlig paa det projekterede Residents-Palads „Die Cattenburg", der under hans Efterfølger blev staaende ufuldendt som en Ruin i Smag med vor Marmorkirke.

Vi boede paa den store Plads, hvor Echoet gjentager sig otte Gange, naar Vægteren raaber eller Vagten træder i Gevær. Min Fader opfriskede mange kjære Erindringer og fandt endnu adskillige gamle Folk, der havde kjendt ham i hans Ungdom, blandt Andre to Søstre Bourguignon, med hvem han havde spøgt som Smaapiger, og som nu vare bedagede Matroner; de modtoge ham med et Udraab af Forundring, blandet med Bemod; de havde kjendt hans Moder, der allerede i Begyndelsen af dette Aarhundrede var død i Cassel, som hun havde valgt til sit Opholdssted, og hvor hun indtil det Sidste havde oppebaaret en aarlig Pension af sin Søn. Vi spurgte forgjæves efter to Familieportraitter, nemlig det ene af min Bedstefader, Amable Louis (ansat ved Armeens Intendantur), det andet af hans ældre Broder Pierre Jerôme (Garde du Corps de la Compagnie de Luxembourg og Ridder af Sanct Ludvigs

Ordenen), men ved en skjødesløs Behandling af Dødsboet vare de formodentlig blevne solgte til en Marskandiser og fra hans Bod vandret ud, for at pryde Væggene i en eller anden westphalsk Bondestue.

Vi bleve fire Dage i Cassel og feirede den 19de Mai, min Faders 60de Fødselsdag. Vi gjorde vor Opvartning hos den unge og nydelige Prindsesse Charlotte af Danmark (gift med Prinds Wilhelm af Hessen); hun modtog paa det venligste sin fordums Dandselærer og fremstillede for os sine yndige smaae Børn, hvoraf den allerynsgste var vor nuværende Dronning.

Theatret stod ikke i nogen særdeles Flor eller Anseelse, da den gamle Churfyrste ikke yttrede Smag for de sceniske Kunster; vi bivaanede alligevel en Forestilling af Bürgers „Die Schuld“, hvori en af Tydsklands betydeligste Skuespillere, Zahlhas, optraadte i Hovedrollen som Gjæst.

Paa Veien til Frankfurt am Main mødte vi hele Skarer af Studenter fra Marburg og Giesen, iklædte phantastiske Dragter, bærende Schlägeren ved Siden og og svingende Ziegenhaineren med det Forsæt at drage til Mannheim for at befrie den germaniske Brutus, Kotzebues Morder, Sand, men igrunden for at være Vidne til hans Henrettelse, der fandt Sted i de samme Dage. Over Frankfurt og Mainz kom vi til den franske Grændse ved Saarbrücken og bleve befordrede med Dilligencen af «Messageries Royales» til Metz. Vi følte os nu saa godt som hjemme paa fransk Jordbund; det kjære Sprog, skjøndt med en lidt haardere Udtale, tonede os venligt imøde, og paa Fæstningens Glacis hørte vi de Commandoord og de Hornsignaler, der saa ofte havde ført Franskmændene til Seir. Waterloo og de Allieredes Invasion tyngede endnu paa de Tappres Sind, men det var dem en Trøst, at Metz endnu aldrig havde været taget, hvorfor de med Stolthed kaldte denne befæstede Stad Jomfruen, la pucelle.

Reisen igjennem Lothringen og Champagne til

Paris, der nu for Tiden tilbagelægges i en halv Snees Timer, fordrede dengang to Dage og to Nætters uafbrudt. Kjørsel med ganske korte Ophold i Verdun, bekjendt for sit Sukkergodt, og Epernay, berømt for sin skummende Nektar. Jeg lærte paa denne Tour at kjende de eiendommelige, nu næsten forsvundne Typer af vigtige og vittige Conducteurer og af ridende Postilloner med store Kanonstøvler, bandende og smeldende med deres Knaldepiske, hvormed de gave Forestillinger à la Lonjumeau, men tillige mishandlede de galopperende fem Heste paa den brutaleste Maade. Det gnistrede henad den brolagte Kongevei, som da Thor og Loke fore til Jothunheim; vi vare nærved at qvæles af Støv og Hede i den tætbepakkede Karethy, og endelig den tredie Morgen efter vor Affart fra Metz rullede vi (den 25de Mai) ind i Paris gjennem La Vilette og den grimme Forstad St. Martin — en kun libet indbydende Deel af den store Stad! — og havnede i Dilligencegaarden ved Rue Notredame des victoires.

Paris i 1820.

Denne mærkværdige Stad, der igjennem Aarhundreder i flere end een Henseende har været Gjenstanden for Europas Opmærksomhed, og hvorfra Ideer og Bevægelser ere udgaade med uimodstaaelig Indflydelse paa Stemninger og Tilstande i den øvrige civiliserede Verden, denne Stad syntes paa hiin Tid at ligge langt fjernere fra os end nuomstunder, da man ad Jernbanerne i al Magelighed kan tilbagelægge Veien i mindre end otte og fyrretyve Timer, hvorimod dengang et Brev behøvede med Coureerpost elleve Dage og kostede over en Rigsdaler i Porto! Folk, der reiste til Paris, bleve betragtede med en vis Beundring, og naar de kom tilbage

til Kjøbenhavn, spurgte man, ligesom i Holbergs Jean de France: Hvorledes seer han ud? som ventede man en total Forvandling i Manerer og Klædedragt.

Uden at gaae langt tilbage i Historien, maatte man saasnart man satte Foden indenfor Parises Mure uvilkaarlig føle sig berørt af de Minder, der saa at sige ved ethvert Skridt traadte En imøde; medens den gode, gamle Parykktid fremtonede stille og fredelig i Quarteret Le marais, der syntes aldeles uberørt af Begivenhederne, brusede en urolig Folkemasse i Forstæderne St. Antoine og St. Marceau, hvor man endnu kunde møde Ansigter fra Guillotinefesterne. Palais-Royal talede om Frihedens første Begeistring, men Plâce de Grève og de Louis XV om Revolutionens Rædsler, Vendôme-Colonnen om Napoleons Seire, Tuillerierne om Skjæbnens Omskiftelser og endelig Ludvig den Fjortendes Triumfbuer St. Denis og St. Martin om Frankrigs Ydmygelse ved de Allieredes Indtog.

I Kraft af Legitimiteten og ved Hjælp af 300,000 fremmede Bajonetter vare Bourbonerne atter vendte tilbage, og Ludvig den Attende havde besteget sin Faders Throne; Chartet, som han af Klogskab og Overbeviisning havde octroyeret Frankrig, var i Aand og Form en saa liberal Grundlov, at Nationen, der efter 25 Aars Omvexlinger af Revolution, Krig, Militairdespoti, blodige Seire og Nederlag sukkede efter Fred, kunde føle sig tilfredsstillet; man var i Virkeligheden træt af det Napoleonske Regimente, og den uafladelige Opofring af Menneskeliv havde kastet et Sørgeflor over en Mængde Familier; det vilde derfor have været let at vinde det franske Folk, dersom ikke Kongens Omgivelser, der meest bestod af hjemvendte Emigranter og uforbederlige Tilhængere af l'Ancien régime, bestandigt havde modarbeidet hans gode Hensigter. Ikke blot, at de med uudsletteligt Nag bevarede deres egne bittre Minder, men den Hæder, Frankrig havde tilkæmpet sig under deres Fraværelse, var dem en Torn i Øiet, den trefarvede

Fane blev anseet som et Oprørstegn og ombyttet med den hvide Dug, Linietropperne bleve iførte hvide Uniformer, og Garden, der tildeels bestod af Keisertidens Veteraner, maatte dele Vagttjenesten med hvervede Schweitzerregimenter. Alle Mindesmærker fra Napoleons Tid fik andre Navne, og den af Regjeringen understøttede Presse beflittede sig, paa enhver Maade at nedsætte Alt, hvad der med Rette havde illustreret det faldne Keiserdømme. Dette kunde ikke Andet end krænke den nationale Følelse og frembringe en Reaction til Fordeel for Fangen paa St. Helena, hvis Martyrium udsonede de begangne Feil, og som i Stilhed blev Gjenstand for en Tilbedelse, der indtil videre dulgte sig under den liberale Oppositions Maske.

Hertugen af Berry, Kongens Neveu og Greven af Artois's yngste Søn, var den 13de Februar falden for en Snigmorders Dolk i det Øieblik, da han vilde stige i Vognen ved Udgangen fra den store Opera i rue de Richelieu. Denne skrækkelige Begivenhed ramte det Bourbonske Huus i dets stolteste Forhaabninger, thi den livsglade og energiske Prinds var udseet til, om ikke selv at beklæde Frankrigs Throne, saa dog at befæste Dynastiet, fordi hans ældre Broders, Hertugen af Angoulêmes Ægteskab med Ludvig den Sextendes Datter var barnløst, hvorimod hans med den unge sicilianske Prindsesse lovede et talrigt og kraftigt Afkom. Det var netop denne Udsigt, der drev en fanatisk Haandværkssvend Louvel til denne Udaad. Forgjæves søgte man at udspeide Misgjerningens Kilde og Forgrening i en mulig Sammensværgelse eller om den havde sin Grund i en personlig Hævn, fremkaldt ved Prindsens opbrusende Sind eller galante Æventyr; Morderen blev ved at paastaa, at han alene uden Medvidere havde udført sin Handling af Had til Bourbonernes Dynasti, som han ansaae for uværdigt til at herske over Franskmænd. Ethvert andet Spørgsmaal besvarede han koldblodigt med: «Tel est mon système!»

Denne sørgelige Catastrophe var ganske nærved at for-

styrre hele vor Reiseplan, da Rygtet gik, at Forestillingerne paa Operahuset aldeles skulde ophøre, og det var netop af disse, vi ventede vort egentlige Udbytte. Det blev imidlertid anderledes besluttet, og, underlig nok, i Modsætning til, naar et helligt Sted paa en eller anden Maade bliver profaneret, at der skeer en Renselses-Proces, fandt man her, at da den døende Hertug havde modtaget den sidste Olie i Operaens Foyer, burde dette hedenske Tempel nedbrydes og jævnes med Jorden og paa dets Grund opreises et Monument expiatoire. — En Udsoning — for hvem?

Muser og Gratier, Halvguder, Nympher og Amoriner bleve nu henviste til en mindre Skueplads: Théatre Favart, og her var det, at min Fader og jeg skulde søge Gjenstanden for vor kunstneriske Stræben.

Den i Sammenligning med den tidligere temmelig indskrænkede Scene tillod hverken storstilede Operaer eller Balletter af betydeligere Dimensioner at produceres, hvorfor Repertoiret begrændsedes, og vi i en vis Grad bleve skuffede, men paa den anden Side gave de mindre Operaer Anledning til talrigere Balletforestillinger, vistnok af en mindre pragtfuld Art, men fuldkommen skikkede til at fremhæve betydelige saavel mimiske som choreographiske Talenter, nemlig Dandserne Albert, Paul og Ferdinand, Damerne Fanny-Bias, Noblet og den for sin udmærkede Mimik saa berømte Bigottini. Balletten hævdede paa den Tid en uomtvistet Forrang for Operaen, der, uagtet den eiede fortrinlige dramatiske Sangere som Lais, Derivis d. Æ., Nourrit d. Æ. samt et Par gratieuse Primadonnaer som Damerne Albert og Grassari, dog fattedes Kunst og Methode, og i Modsætning til Italienerne, som dengang sang blidt og behageligt, anstrængte deres Lunger til voldsomme Stemmeudgydelser, — en Uvane, der nutildags har taget Overhaand og næsten overalt fortrængt «Il bel canto».

Allerede den første Aften efter vor Ankomst gik vi hen i Operatheatret, der dengang benævnedes Academie Royale

de Musique; man gav Rousseaus lyriske Idyl Le devin du village, Les prétendus af Moline og Gardels yndige Ballet Le Jugement de Paris. Vi havde kjøbt Billetter og valgt vore Pladser midt i Parterret uden at ane, i hvilket Selskab vi befandt os. Dandsene fulgte glimrende paa hverandre, og min Fader, som gammel Kjender, gav sin Tilfredshed tilkjende ved smagfuldt Haandklap, men til Høire og Venstre løb Knurren, og vrede Øiekast lynede os imøde; thi den reglementerede Applaus havde sine pointerede Steder, der blev angivet af en bredskuldret Chef, der ikke taalte noget uberettiget Initiativ. Det gik nu op for os, at vi havde taget Sæde i Kjærnepunktet af Claqueur-Compagniet, og da faa Dage derefter vor Minister, Grev Waltersdorff, skaffede os fri Entrée, holdt vi os i tilbørlig Afstand fra Bifalds-Maskineriet.

Det kun lidet afvexlende Operarepertoire bestod foruden de ovennævnte af følgende Enakts-Operaer: Aristippe af Rodolphe Kreützer, Le rossignol af Lebrun, Aspasie af Dausfoigne samt af større Arbeider La caravane du Caïre, Panurge og Anacréon af Gretry og Oedipe á Colonne af Sacchini, alle med indlagte Dandse-Divertissements. Aftenen sluttedes i Almindelighed med en Ballet, og vi saae Flore & Zephire af Didelot, Paul & Virginie og La servante justifiée af Gardel, Le carneval de Venise, L'épreuve villageoise, Nina og Clary af Milon. Denne sidste Ballet var Saisonens fornemste Nyhed, indeholdt en Mængde smukke Momenter og gav ligesom i Nina Mlle Bigottini Leilighed til at udfolde et mimisk Udtryk, der henrev til Begeistring og erhvervede hende Navn af Ballettens Mlle Mars. En yngre Balletmester fra Wien, Aumer, gav Les pages du Duc de Vendôme, der blev fortrinlig udført og senere efterfulgtes af en Række effektfulde Arbeider, hvoriblandt Søvngængersken først kom frem i 1827. De fleste af disse Balletter vare efter den Tids Fordringer Bearbeidelser

efter ældre Skuespil og Syngestykker, men udmærkede sig ved overordentlig Smagfuldhed og ypperlig Dandsecompositition.

Med Undtagelse af Austerlitz- og Jena-Broerne (omdøbte til Pont du Jardin des plantes og des Invalides) af Rue de la Paix og Rue de Rivoli samt enkelte under Keiserdømmet paabegyndte og ufuldendte Pragtbygninger, fandt min Fader sit gamle Paris, hvad det Ydre angik, næsten uforandret. De berygtede Lanterner hang paa deres vante Plads; de samme Kjøretøier, der førend Revolutionen havde befordret de Lystfarende, og de samme Karrer (Tombereaux), der havde læsseviis ført Rædselsperiodens Offere til Guillotinen, rullede forbi, forspændte med elefantlignende Trækkeheste, hvis tunge Trav i Rendestenen, der overalt laae midt i Gaderne, overspreitede Fodgængerne, der intet Fortog havde at tye til. Palais-Royal med sine glimrende Boutikker og speilbesatte Caféer husede endnu som før i sine øverste Etager Lasten og Fortvivlelsen, og medens Spillebankerne florerede og betalte et Par Millioner i Afgift til Erkebispedømmet, spadserede balklædte Damer af et tvetydigt Udseende og med utvetydige Ord og Gebærder gjennem Havens Gallerier. Fra de underjordiske Hvælvinger, der rummede Huler som Café des Aveugles og Jardin d'Idalie gjenlød Trommehvirvler, Clarinetter og hæse Syngestemmer, Alt som for to og tyve Aar siden.

Med Hensyn til Costumet og Folkelivet havde Moden, Tiden og Omstændighederne ganske anderledes gjort deres Indflydelse gjeldende: Carmagnol-Trøien og den phrygiske Hue havde veget Pladsen for Blousen og Kaskjetten. «Monsieur» og «Madame» klang atter istedetfor de republikanske «Citoyens» og «Citoyennes». De fine Folks Paaklædning havde allerede flere Gange skiftet Snit, Farve og Charakteer og udfoldede en Elegance, der af Nutidens Fashion vilde betragtes med Forundring, ja med ironiske Smiil, imod at den selv om et Par Decennier hjemfalder til Latterlighed.

Foran de ældgamle Kirker, der havde døiet megen

Vanhelligelse, og hvis billedsmykkede Façader endnu bare Præg af en rasende Pøbels Vandalisme, laae knælende, bedende og tiggende en Flok ældre Mænd og Qvinder, hvis Ansigter, gjennemfurede af Lidenskaber, tydede paa, at her kunde man finde Typer af September-Bødler, ivrige Tilhørerinder ved Blodtribunalet og flittige „Tricotteuser" ved de daglige Henrettelser. Medens deres Blikke hævede sig mod Himlen og atter sænkedes mod Jorden, opramsede de snøvlende en Mængde Paternostre og alenlange Litanier. Gud alene ransager Hjerterne; maaskee var det virkelig angrende og omvendte Syndere, — maaskee kun en Sceneforandring i deres bevægede Livsdrama!

En anden mere pragtfuld Sceneforandring fremstilledes faa Dage efter vor Ankomst ved de storartede Processioner i Anledning af «La fête Dieu» (Christi Legemsfest). Min Fader, der havde bivaanet Directoriets Saturnalier og havde hørt sine Venner beskrive Indvielsen af Fornuftens Gudinde, maatte naturligviis finde Overgangen slaaende, og dog havde Billedet beholdt sit theatralske Præg, idet de selvsamme Gobelinstapeter, der paa hiin Tid prydede begge Sider af Veien fra Tuillerierne til Cathedralkirken, endnu vare udhængte og fremstillede Momenter, der just ikke stod i Analogie med Dagens Høitidelighed; der var f. Ex. fremstillet baade bibelske og profane Sujetter imellem hverandre — Judith og Holofernes, Herkules og Omphale, Loth og hans Døttre, Perseus og Andromeda m. fl. — Gjennem en dobbelt Haie af fransk og schweitzersk Garde drog flere Afdelinger Tropper med skingrende Musik, fulgt af hele Bataillоner Præster og Kanniker (Størstedelen Statister ɔ: udklædte Lægfolk af Ligbærer- og Tjenerclassen), Munke fandtes endnu ikke, men lange Rækker af hvidklædte, unge Piger med Voxkjerter og Blomsterkurve; en heel Stab af Hofmænd og Generaler i Galla-Uniform, samt en Skare Chordrenge med Røgelsekar, omgave den prægtige Baldakin, under hvilken Erkebispen du Quelen bar det Allerhelligste

i en med Diamanter rigt besat Guld-Monstrans; de nedhængende Flige, saavel af de hellige Bannere som af Baldakinens Thronhimmel, bares i Forening af Emigrationens Udvalgte og de samme Hertuger og Marschaller, der havde bivaanet Napoleons og begge hans Keiserinders Kronings-Ceremonier. Paa mig gjorde det Hele et imponerende Indtryk, og langtfra at anstille de Betragtninger, der i en modnere Alder have paatrængt sig mig, lod jeg en velvillig Nabo blandt Tilskuerne udpege mig de meest fremragende Personligheder, der foruden Kongens Broder, Greven af Artois, og dennes Søn, Hertugen af Angoulême, bestod af Navne som Marschallerne Soult, Victor og Suchet, Generalerne Laureston, Pajol, Molitor og Maison; Emigranternes Coryphæer brøde vi os ikke om. Der var flere Hvilepunkter, blandt andre ved Kirken Saint Germain l'Auxerrois, foran hvis Indgang var opreist et provisorisk Altar, fra hvilket der læstes Messe og uddeltes Velsignelse, medens de samme Klokker klemtede, der i sin Tid havde givet Signalet til Bartholomæusnattens Blodbad! Toget fortsattes over Pont-neuf til Notre Dame Kirken under Kanontorden og Affyngelsen af Hymner, der, formodentlig for at vinde større Popularitet, gik paa temmelig bekjendte Operamelodier. Stemningen blandt den tætsluttede Folkemasse er ikke let at forklare eller udgrunde, men Holdningen var exemplarisk; Hovederne blottedes og Knæene bøiedes, som om det havde været i selve Rom.

Kort Tid derefter blev Morderen Louvel under en stærk Escorte af Cuirasserer og Gensdarmer ført til Retterstedet. Den nysgjerrige Hob strømmede til Grevepladsen, Mange i den Forventning, at skulle nyde et Skuespil, som dengang Ravaillac og Damiens bleve henrettede, men et Gode havde alligevel Revolutionsfanatismen indført, nemlig „Døden uden Pinsler". Det Instrument, hvorpaa Marat og Robespierre i Frihedens, Lighedens og Broderskabets Navn havde grundet deres Tyrani, og som havde krævet

uskyldige Offere i Tusindviis, lod nu kun yderst sjelden høre fra sig, og denne Gang — kun et enkelt Træk, og den menneskelige Retfærdighed var skeet Fyldest.

Vor Reises egentlige Formaal, nemlig Uddannelsen af mine Anlæg for Dandsen, blev ikke forsømt. Vi besøgte flittigt de forskjellige Classer, hvor Coulon, Maze og navnlig den berømte Vestris gav Underviisning; overalt bleve vi modtagne med den største Venlighed, da Alle troede, at det var min Faders Hensigt at sætte mig i Skole i Paris; det var imidlertid ikke faldet Nogen af os ind; mine daglige Øvelser fortsattes under min Faders Veiledning, deels paa Musik-Conservatoriets lille Theater, deels paa den gamle Operascene, hvis Nedbrydning endnu ikke var paabegyndt. Jeg opsnappede en heel Deel ved at see paa de udmærkede Solodandsere, og hos Kunstnerparret Baptiste Petit lærte jeg flere smukke Pas af Balletten Flore & Zephire, som skulde tjene mig til Debut ved min Hjemkomst til Kjøbenhavn, men Paul Funck, skjøndt allerede temmelig paa Retour som Dandser, kom netop paa den Tid til Paris, samlede i Hast nogle Fragmenter saavel af ovennævnte Ballet som af dens Melodier, og skyndte sig hjem førend os for at lave et Divertissement, som han kaldte Zephyr og Flora og udgav — efter den ofte fulgte Praxis — for sin originale Composition. Mine Fremskridt vare ikke ubetydelige, og da jeg fra min tidlige Theaterbane havde erhvervet en vis Routine og besad et sjæleligt Udtryk, som de franske Elever savnede, endskjøndt de i Færdighed stod langt over mig, blev jeg rost af Mange, og Marie Taglionis Moder, en Datter af den svenske Operasanger Carsten, stillede mig som et Exempel for sin endnu uudviklede Datter, der senere blev verdensberømt og det Forbillede, hvorefter jeg engang som Lærer skulde uddanne mine bedste qvindelige Elever.

Blandt min Faders gamle Venner og Kunstfæller fandt vi en hjertelig Modtagelse, og selv hos den yngre Slægt

vandt han levende Sympathie ved sin noble Personlighed. Vor Minister Waltersdorff, der i sin Tid havde været Theaterchef, viste os stor Forekommenhed; (desværre døde han under vort Ophold i Paris); i den svenske Gesandt Grev Løvenhjelm mødte min Fader en Ungdoms Bekjendt fra Gustaf den Tredies glade Tid i Stockholm. Digteren Desaugiers og Rigmanden Delamarre, der Begge for mange Aar siden havde opholdt sig i Kjøbenhavn, den Første som Legationssecretair, den Sidste som Commissarius for den franske Republik, kom os imøde med overordentlig Venlighed, og vi traf oftere sammen med den gamle General Lenormand de Bretteville, der var en af de Faa, der ikke bevarede Emigrationens Bitterhed.

Med gamle Heiberg levede vi paa den allerbehageligste Fod, og hans Søn, den geniale Johan Ludvig, der var en fuldkommen Pariser, dirigerede vore Udflugter til Sèvres, St. Cloud og Versailles. Ved disse Leiligheder slog vi os sammen med flere notable Danske, som f. Ex. Dr. phil. H. N. Clausen, Capt.-Lieut. P. M. Tuxen, Kammerraad Bang til Nørager, Mathematikeren v. Smidten og Æsthetikeren Peder Hjorth. Denne Sidste, der paa sin Reise igjennem Tydskland var bleven paavirket af det der herskende „Frankenhaß", rev ned paa Alt, hvad han hørte og saae i Frankrig, og da han udelukkende hyldede den rene Stiil, hvori vor Hof- og Stats-Architekt, Conferentsraad Hansen, gjenopbyggede Christiansborg og Fruekirke, kunde hverken Renaissancens eller Roccocoperiodens Pragtbygninger finde Naade for hans Øine, hvorfor han ved hvert Skridt i Versailles gjorde dadlende Bemærkninger. Min Fader kunde ikke afholde sig fra at spørge ham om, hvad han da egentlig vilde i et Land, hvor Alt forekom ham saa modbydeligt, og Svaret lød ordret: „Jo, kjære Herr Bournonville, det skal jeg saamæn sige Dem: jeg er kommen herhid, for ved min Hjemkomst med fuldkommen Sandhed at kunne bevidne, at det Hele er noget Sk...!"

Gamle Heiberg, der levede af en Pension fra den Tid, da han under Talleyrand fungerede som Secretair ved det keiserlige Udenrigsdepartement, havde trolig bevaret sine republikanske Ideer og kunde derfor ikke forsones med den Udvikling i monarkisk Retning, der var foregaaet med den forhenværende Demagog Malthe Conrad Bruun, som allerede i mange Aar, under Navnet Maltebrun, regnedes blandt Frankrigs meest fremragende Videnskabsmænd, og som politisk Skribent for nylig havde udgivet sin «Traité sur la Legitimilé», en Bog, der i de royalistiske Kredse blev anseet for et Mesterværk af sund og stringent Logik. Unge Heiberg, der bedre end Faderen forstod at lempe sig efter Tid og Omstændigheder, kom meget i Maltebruns Huus og introducerede os i Familien, hvor vi tilbragte flere behagelige Aftener. Fruen, en født Pariserinde, talede med en saa høi Sopranstemme, som jeg aldrig havde hørt Mage til, og vor berømte Landsmand, for hvem Modersmaalet i Tidens Løb var blevet mindre let at udtrykke sig i, havde midt i sin Franskhed alligevel beholdt sin gode gamle jydske Accent.

Gjennem Mr. Baptiste l'ainé, den franske Comedies Senior, erholdt vi oftere Fribilletter til Théatre français og havde der Leilighed til at beundre det fortræffelige Sammenspil og Talma i sine Mesterroller. (Mlle. Mars var dengang fraværende.) Desaugiers indbød os til Vaudeville-Theatret, og her saae vi blandt andre morsomme og interessante Smaastykker La Somnambule, Førstegrøden af den unge Eugène Scribes senere saa frugtbare Forfattervirksomhed. Noget Lignende oplevede vi i Théatre-Feydeau, hvor dengang Opera-comique havde sin Glandsperiode, og hvor Auber samme Aar aabnede Rækken af sine yndefulde Compositioner med La bergère chatelaine. Paa denne lyrisk-dramatiske Scene forenedes Spil og Sang i den elskværdigste Harmoni, og Boyeldieus Tonedigtninger fandt værdige Tolke i Kunstnere som Martin, Ponchard,

Gavaudan og Lemonnier tilligemed Damerne Pradher, Pallard og Boulanger. Det klinger endnu for mit Øre, men ak! disse henfarne Fremtoninger leve kun i min Erindring.

At den italienske Opera i Salle Louvois ikke tiltalte os i samme Grad som Opera-comique, hidrørte ingenlunde fra de i kjøbenhavnske Musikcoterier herskende Fordomme, men simpelthen fra Savnet af det dramatiske Talent, der udmærkede de franske Sangere; thi uagtet Mozarts Don Juan og Rossinis ganske nye Barbiere di Seviglia gik med stor Præcision og Mme. Mainvielle-Fodor sang som en Engel, kunde vi dog ikke vænne os til den totale Mangel paa Skuespilkunst; desuden havde den berømte Garcia yderst vulgaire Manerer, og Bordogni var saa iiskold, at det blev et Mundheld blandt lystige Gjæster, naar den skummende Champagne holdtes i Viinkølere, at den var «frappè à la Bordogni».

Af danske Kunstnere, der reiste paa offentlig Bekostning, var der for Øieblikket tre tilstede i Paris, nemlig Kobberstikkeren Heuer, der strax forlod Gravstikken for at hellige sig til den nysopfundne Lithographie; Professor Schalls Søstersøn Peter Funck, der skulde uddanne sit Violinspil under Habeneck og studere Compositioner hos Reicha, men som desværre uagtet den meest ihærdige Flid og Onkelens Protection aldrig kunde drive det høiere end til en tarvelig Middelmaadighed. Hans første og sidste Ouverture udførtes første og sidste Gang ved den Concert, han gav ved sin Hjemkomst fra Udlandet, og jo længere han øvede sig paa Violinen, desto daarligere blev hans Spil, der til Slutningen reent stivnede hen. Endelig den mærkværdigste af dette Trekløver var Benjamin Schlick. Han havde som ganske ungt Menneske lavet et Dukketheater med en saa sindrig Mekanisme, at det tiltrak sig Hoffets Opmærksomhed i den Grad, at man i ham saae det kongelige Theaters vordende Maskinmester. Som Saadan erholdt han Reisestipendium

og kom til Paris med saa glimrende Anbefalinger, at han gjennem Gesandtskabet strax blev introduceret i den elegante Verden og blandt de første Celebriteter i de forskjellige Kunstfag. Der var ikke længer Tale om Expectance til Maskinmester-Embedet; tvertimod, endskjøndt han ikke havde gjennemgaaet, idetmindste ikke fuldendt noget Cursus ved Academiet, optraadte han overalt som Architekt og erholdt Tilladelse til at ledsage Bygnings-Conducteurerne ved Gjenopførelsen af det nylig afbrændte Odeon-Theater. Hans fine Ansigtstræk og fornemme Holdning, forenet med et altid udsøgt og smagfuldt Toilette, gav ham Anstrøg af en Halvblods-Aristokrat, og Formodningen om en mysteriøs Oprindelse bestyrkedes ved de rigelige Hjælpekilder, der syntes at tilflyde ham, uden at man mærkede noget til Virksomhed eller Arbeide fra hans Side. Hvor forbauset blev man derfor ikke i Kjøbenhavn, da han efter et Par Aars Fraværelse medbragte et med forgyldte Spænder og i Fløil indbundet Album, indeholdende de nydeligste Tegninger, fremstillende Planer, Profiler, Façade og decorativ Udsmykning af Odéon-Theatret. Denne Copie, som han høist uegentlig kaldte „sit Værk“, blev af hans Velynder Professor Torkel Baden annonceret i Bladet Dagen, der i pompøse Udtryk fremhævede, at bemeldte Theater var blevet opført efter Schlicks Tegninger og under hans personlige Ledelse. Støttet af et saadant Vidnesbyrd, indgav han nogle colorerede Tegninger til Academiet, med det Ønske at blive agreeret; men Ulykken vilde, at de samme Tegninger befandt sig i Academiets Kobberstiksamling og udgjorde en Deel af Perciers og Fontaines Arbeide over Gallerierne i Louvre. Denne Opdagelse vakte naturligviis en ikke ringe Skandale, og den uheldige Aspirant trak sig tilbage med den Bemærkning, at hans Fortjeneste kun bestod i, at have givet Liv og Farve til „de døde Linier“. Dette Nederlag forhindrede imidlertid ikke hans Beskyttere i, at tilstille ham den vanskelige Opgave, at levere Planen til det kongelige Theaters Ombygning med

Vibeholdelsen af de gamle Mure. Han reiste atter og leverede efter nogen Tid den forlangte Plan, smukt udarbeidet og udstyret med fuldendt Smag. Academiet forkastede den som aldeles ubrugelig. Forbittret herover, fremviste han den for Quatremère de Quincy, det franske Kunst-Academies Secretair og Ordfører, og paa dennes Ansvar blev han optagen som corresponderende Medlem. Schlick var nu voxet til en betydelig Størrelse, etablerede sig i Paris og indrettede sig et smagfuldt Atelier, der rigtignok ikke frembragte andre Resultater, end at le célèbre architecte danois i Forening med tre andre Kunstnere blev omtalt i Bladene for sin Medvirkning til Variété-Theatrets vidunderlig hurtige indvendige Opfriskning. Han reiste jevnlig til London, hvorfra han den ene Gang medbragte en trykt Beskrivelse af Brunels Kæmpeværk, Tunnelen under Themsen, som han oplæste i Academiets Forsamling, den anden Gang en Mappe med en ganske ny Sort Staalstik, som han foreviste og forærede Charles X, hvorfor han umiddelbart derefter blev decoreret med Æreslegionens Ridderkors. Efter Julirevolutionen drog han til Tydskland, hvor han i enhver større og mindre Hovedstad indlagde sig Fortjenester, hvis Spor Ingen har kunnet opdage, men som overalt forskaffede ham særskilte Udmærkelser, tilsidst endog en Kammerherrenøgle. — Det sidste Glimt af denne gaadefulde Personlighed fik jeg gjennem et Brev til vor Legationssecretair i Stockholm (1863), hvem han indstændig paalagde at udvirke hos Kong Carl XV, at der tildeeltes ham et Commandeurkors, da han, som Neveu af den nylig afdøde østerrigske Feltmarschal, Grev Schlick, ikke kunde være bekjendt at modtage en ringere svensk Ordensdecoration!

For at vende tilbage til vort Pariserliv i 1820 saa bemærkes, at vore Søndage vare optagne, næstefter af vor Correspondance, af vore Besøg i Museerne, som vi studerede grundigt, Louvre for Antikerne og de gamle Mestre, Luxembourg for den yngre Skoles Frembringelser, blandt hvilke just

Horace Vernet debuterede. Uden at være ugudfrygtige, reducerede vor Kirkegang under vort hele Ophold sig til en Messe i Tuilleriernes Slotscapel, hvor et Offertorium af Cherubini blev udført af de første Sangere og Sangerinder fra alle tre Operatheatre, og hvor min Fader fik Leilighed til at complimentere den berømte Maëstro. Vi udstrakte vore Vandringer til de fjerneste Quarterer og knyttede ofte interessante Samtaler med Mænd og Qvinder af den parisiske Almue. Vi steg ned i Catacomberne ved Barrière d'Enfer, læste Gravskrifterne paa Kirkegaarden Père Lachâise og kastede Brød ned til Bjørnene i Jardin des plantes. Med hellig Ærefrygt traadte vi ind i det franske Pantheon, der gjemmer Støvet af Voltaire, Mirabeau og Jean Jacques Rousseau, men som dengang atter var indviet til Sainte Généviève; dog var der Intet, der interesserede os i høiere Grad, end Invalidernes Hotel, hvor halvfemte Tusinde mere eller mindre lemlæstede Veteraner fra Republikens og Keiserdømmets Krige nøde Hygge og Pleie efter udstandne Farer, Anstrængelser og Lidelser. De levede her i Erindringen om svundne Hædersdage og bevarede Sympathier, der just ikke vare vel sete af det herskende Parti.

Mærkeligt nok, endskjøndt baade min Fader og jeg, hvad Danmark angik, vare trofaste Royalister og sværmede for Frederik den Sjettes faderlige Regjering, heldede vi i Frankrig stærkt til den liberale Opposition; naar vi derfor gjennem Legationen erholdt Billetter til de Deputeredes Kammer, sluttede vi os ubetinget til Talere som Manuel, Benjamin Constant, Generalerne Foy og Gérard, der Alle hørte til Venstre. Debatterne dreiede sig dengang væsentlig om Valgloven med Hensyn til Sammensætningen af Valgcommittéerne og til den hemmelige Afstemning; Discussionen, der var skarp og livlig, men ikke stormende, fortsattes endog ved Udgangen, og vi saae da, hvorledes de constitutionelle Ideers Forsvarere med Ærefrygt flokkedes

omkring den gamle Lafayette. Det kunde ikke undgaaes, at den reactionaire Tendents i Kammerets Flertal jo maatte vække Misstemning i Publicum, og som en Følge deraf samlede sig talrige Folkehobe, der med Raabet: «Vive la Charte!» droge igjennem Gaderne. Ved Porte St. Denis kom det til alvorlige Optrin, da Politiet, understøttet af civilklædte Gardes du Corps, med Knipler huggede ind paa den ubevæbnede Masse, der endelig ved Kyradsserernes Indhug spredtes, efterladende Døde og Saarede. Det Sprog, som Ultraroyalisterne førte ligeoverfor Chartets Garantier, og den haanlige Maade, hvorpaa de behandlede Nationens dyrebareste Minder, maatte ufeilbarlig stille Ludvig den Attendes Regjering i et falsk Lys og føre Folkets Tanker tilbage til den Tid, hvor Savnet af liberale Institutioner erstattedes ved «le prestige & la gloire».

En lille Diversion i det politiske Røre frembragtes ved den skandaløse Proces som Storbrittaniens Konge, George IV, førte imod sin Dronning, og hvis lidet opbyggelige Detailler opfyldte, ja næsten besudlede Dagbladenes Spalter og røbede en Cynisme, der søgte sin Mage. Det italienske Vidne, der ufortrødent besvarede alle nærgaaende Spørgsmaal med sit «Non mi riccordo!», har øiensynlig, næstefter Broughams mesterlige Forsvar, bidraget til den haardt beskjæmmede Dronnings fuldstændige Frikjendelse. Imidlertid blev hendes tjenstgjørende Kammerherre, den forhenværende Coureer, Signor Bergami, Dagens og Damernes Helt, og hans Portrait med de vældige Bakkenbarter hang i alle Boglader ved Siden af Lord Byron og Walter Scott.

I Løbet af Sommeren bleve vi tvende Gangt indbudne af min Faders gamle Ven og Kammerat, Nivelon, til hans smukke Landeiendom i Normandiet, hvor han samlede en udvalgt Kreds af muntre og aandrige Gjæster, de Fleste rigtignok ældre Folk, men som gjorde den Sætning til Sandhed, at de Franske ere allerelskværdigst imellem det 50de og det 60de Aar. — Jeg kommer uvilkaarlig til at

tænke paa et yndigt Couplet af Alexander Dumas, som jeg har forsøgt at oversætte saaledes:

Tre Snese Aar! det er den Alder,
Hvor Høstens Luftning frisk og mild
I Sjælens Dyb en Ro fremkalder,
Der dæmper Lidenskabens Ild,
Mens Hjertets Godhed, liig den Stjerne,
Der funkler fra den brudte Sky,
Os viser Haabet i det Fjerne
Til Evighedens Morgengry.

En Undtagelse fra denne Regel frembød alligevel vor kjære Værts afdøde Kones gamle Cousine, der skulde gjøre Honneurs i hans Huus; hun havde i sin Ungdom tilhørt den galante Verden, havde fulgt med Emigrationen og var vendt tilbage fra Udlandet, opfyldt af Had til Frankrigs Mellemtid. Alt gik charmant og godt, saalænge Politiken eller Historien ikke kom paa Bane, men fra det Øieblik spyede hun Gift og Galde. Hun ansaae Lafayette for den sorteste Misdæder, og Buonaparte, som hun af og til kaldte Nicolas, indrømmede hun kun een eneste Fortjeneste, nemlig den, at have gjort Ende paa Pøbelherredømmet: «Il nous a délivré de la canaille!» Om det gjæstfrie og hyggelige Saint-Martin vil jeg senere faae Leilighed til at udtale mig i nogle biographiske Skizzer.

Faa Dage efter vor Hjemkomst fra Landet vækkedes vi om Morgenen tidlig den 29de September ved Drønet fra Invalidernes Kanoner. Ved det trettende Skud (der skulde fortsættes indtil fire og tyve) kom hele Paris paa Benene. «Un garçon, un garçon!» lød det fra alle Hjørner og Kanter: Hertuginden af Berry, der var frugtsommelig, dengang hendes Gemal var bleven myrdet, havde midt i sin store Sorg baaret Dynastiets sidste Haab under sit Hjerte og var nu lykkelig nedkommen med en Prinds. Der var noget providentielt ved dette Barns Komme til

Verden, der greb med uimodstaaelig Magt endog dem, der ikke yndede Bourbonerne, og da den gamle, podagristiske Konge traadte ud paa Tuilleriernes Balcon, holdende den lille Hertug af Bordeaux ud imod det i Tusindviis forsamlede Folk, gjenløb ustandselig Jubel. Hvorledes Budskabet blev optaget i Provindserne og i de Kredse, hvor andre dynastiske Combinationer vare beregnede, kunde vi, som Fremmede, ingen Forestilling gjøre os om, men hvorhen vi vendte Blikket, herskede den gladeste Stemning, der end yderligere forhøiedes ved de storartede Foranstaltninger, der fra det Offentliges Side bleve trufne for at feire den vigtige Begivenhed. Champs-Elysées blev iklædt sin Festdragt med Pyramider og Guirlander til blussende Lampioner; paa Plainerne vare opreiste Musiktribuner, Klattrestænger, Pantomime-Theatre og Træskure, hvorfra der fløb Viin og kastedes Brød, stegte Høns og Kalkuner ud til Folkets laveste Classer, der her repræsenteredes af Sansculotternes Afkom; Physiognomier, som syntes opstegne af Mørkets Huler, skreg, sloges og væltede sig i Støvet for at opfange og sønderrive de tilkastede Victualier. I Modsætning til disse Orgier var der anrettet Festbanketter for de forskjellige Corporationer. I Fiskehallerne stode opdækkede Borde for Torvets Damer, der med Sang og Vivatraab drak den Nyfødtes og hans høie Moders Skaal. Alle offentlige Bygninger vare illuminerede tre Aftener itræk, pragtfulde Fyrværkerier afbrændtes, og paa alle Pladser og Gadehjørner istemtes følgende populaire Sang, hvis tre første Vers jeg fuldkommen erindrer:

C'est un garçon! J'ai dans mon allégresse
Compté deux fois douze coups de canon.
Dans tout Paris on s'agite, on s'empresse,
Chacun s'aborde et dit avec ivresse:
C'est un garçon! c'est un garçon!

Berry n'est plus! Lui, qui de bienfaisance
A chaqu' instant donnait une leçon!
Ils l'ont frappé, mais au lieu de vengeance
Le dernièr don, qu'il a fait à la France,
C'est un garçon! C'est un garçon!

C'est un Bourbon! s'il porte la couronne,
Il se mont'ra digne d'un si grand nom;
Il aura l'âme génereuse et bonne,
Il ne voudra le malheur de personne.
C'est un Bourbon! c'est un Bourbon!

Allerede dengang vendte vor Tanke tilbage til for mindre end ti Aar siden, da en lignende Jubel og endnu mere glimrende Fester modtoge den spæde Konge af Rom, hvis Fødsel satte Kronen paa den store Napoleons stolteste Forhaabninger. Senere fremtraadte Ludvig Philip af Orléans paa den samme Balcon, omringet af sin talrige Børneflok, i hvis Midte ogsaa fandtes en præsumptiv Arving til Frankrigs Throne, og endelig tyve Aar derefter troede Napoleon den Tredie at holde Fremtiden i sine Hænder, da han for det forsamlede Folk viste sin nyfødte Søn.

Ak! hvor omskiftelige ere ikke Folkenes Sind og Rigernes Skjæbne! Af disse fire Konge- og Keiser-Emner ere endnu tre Prætendenter tilbage; de have Alle smagt Landflygtighedens Bitterhed, men vente stadig paa nye Omvæltninger i det vulkanskt bevægede Frankrig.

Det lakkede ad Efteraaret, og vort Ophold i Paris nærmede sig Slutningen; vi havde seet og oplevet en heel Deel, samlet gode Erfaringer i scenisk og choreographisk Retning, nydt megen Imødekommen og gjort høist interessante Bekjendtskaber, der senere skulde komme mig væsentlig tilgode. Endnu et uforglemmeligt Indtryk skulde vi modtage inden

vor Afreise. Det var ved et Middagsgilde hos vor Generalconsul Hoppe, hvor der blev oplæst en glimrende fransk Anmeldelse af H. C. Ørsteds nyeste Opdagelse paa Electromagnetismens Omraade. Kun Faa af os vare indviede nok i Naturlærens Hemmeligheder til rigtig at forstaae Betydningen af det store, vundne Resultat, og Ingen anede den vidunderlige Anvendelse, hvortil det i Tidens Fylde skulde føre, men vore danske Hjerter opfyldtes af Glæde og Stolthed, og et begeistret „Leve" udbragtes for vor høitskattede Landsmand.

En Hjemreise frembyder i Almindelighed intet Mærkeligt; man er træt og mæt af Indtryk og Overraskelser og higer efter Arnens Fred og Hvile i Familiens Skjød; men ogsaa ved denne Leilighed skulde vi opleve noget Usædvanligt, om just ikke synderlig Morsomt. Ovennævnte Generalconsul, der efter Watersdorffs Død og under Legationssecretairens Fraværelse havde overtaget Gesandtskabs-Forretningerne, lod min Fader kalde til sig for i al Hemmelighed at betroe ham, at der var indløbet meget alvorlige Efterretninger, nemlig Rygtet om, at en dansk Søcapitain havde bortført Napoleon fra St. Helena. Der skulde affendes vigtige Depecher til Kjøbenhavn, og der tilbødes min Fader fri Befordring om han vilde paatage sig at reise som Coureer. Det blev strax besluttet, og vi fik en Jagtvogn, hvis forreste Rum i al Hast fuldpakkedes med perigordske Trøffelposteier, adresserede til Geheime-Statsminister Rosenkrants. Postheste bleve bestilte, Coureerpas udfærdiget og foreløbige Reisepenge udbetalte, men hvad de egentlige Depecher angik, skulde vi oppebie dem paa den nærmeste Station fra Paris, i Landsbyen Bourget. Vi logerede os ind i l'Auberge de la Rose og slog os til Ro i den Forventning, at vi ufortøvet skulde høre noget fra vore Diplomater; men der hengik flere

Dage, uden at de vigtige Depecher ankom. Jeg blev sendt ind til Staden for at erfare, hvad der var iveien, og kom hvergang tilbage med Diæter og Forsikring, at om ganske kort Tid skulde det Hele komme i Orden. Tiden blev os imidlertid lang, og vi tilbragte det trivielleste Liv, Nogen kan tænke sig, i en landlig Gjæstgivergaard, der kun besøgtes af Kudske og Fragtmænd (rouliers), og paa vore Spadsere-toure i den ensformige Omegn bleve vi flere Gange standsede af Gensdarmer, der betragtede os med mistænksomme Øine og forlangte at see vort Pas. Endelig, efter næsten fire Ugers Venten, kom Consulat-Secretairen med de fornødne Reisepenge, der dog kun gjaldt til Hamburg, hvor vi havde at aflevere Pakken med Depecherne. Skulde vi ønske at benytte Vognen til Reisen gjennem Danmark, stod den til vor Tjeneste, imod at Trøffelposteierne fulgte med til Kjøbenhavn. Vinteren havde nu allerede meldt sig med afvexlende Frost, Regn og Slud, og vi fortsatte vor mindre behagelige Coureerreise over Brüssel, Aachen, Münster, Osnabrück og Bremen til Hamburg, hvor vi, efter at have faret Dag og Nat i syv Døgn, bildte os ind at have gjort Underværker af Hurtighed. Vi forundte os nu den høist fornødne Hvile, og da Pakkepostbeforbringen paa den Tid lod meget tilbage at ønske med Hensyn til Beqvemmelighed, foretrak vi at tage Extrapostheste for den omtalte Jagtvogn og ankom efter fire Dages Fart gjennem Fastland, Øer og Belter til vort kjære Hjem.

Hvormeget den blinde Allarm og deraf følgende Coureer-Expedition har kostet den danske Regjering, skal jeg ikke kunne berette, men hvad vor saakaldte frie Reise angaaer, kostede os alene Touren gjennem Danmark med Extrapost en Sum, der nu for Tiden vilde være tilstrækkelig til at foretage en Reise frem og tilbage og opholde sig en Maaned i Paris.

En Mellemtid.

Under vor Fraværelse havde Paul Funck opført sin „Zephyr og Flora“, der med ham selv og Mme. Jansen i Titelrollerne just ikke gav noget træffende Billede af Didelots poetiske Composition. Solodandser Dahlèn, der, skjøndt ti Aar yngre end min Fader, allerede for længe siden var gaaet „bag ad Dandsen“, havde, medens min Fader var borte, fungeret som Balletdirigent og antaget en Mængde Elever, som han dresserede til Amoriner og Trolde i den store Ballet Armida, hvis Iscenesættelse han forberedte. Blandt de Første befandt sig Andrea Møller, der senere gjorde Opsigt som Mme. Kretschmer, og den lille Johanne Pætges, hvis medfødte Ynde allerede som Barn tydede paa, hvad hun i Tiden skulde blive for den danske Scene som Heibergs feirede Hustru. Blandt de Sidste, nemlig Troldene, var Ingen mere iøinefaldende end en ung Fyr, der nylig var kommen fra Odense, og hvis Debut i Balletten skulde foregaae i sidste Akts Finale ved at styrte hovedkulds ud af en Klippereevne. Det var hverken meer eller mindre end H. C. Andersen, hvem en eventyrlig Skjæbne havde anviist denne Indgang som Veien til Verdensnavnkundighed som Digter og til et høit Numer i Rangforordningen! Man havde ventet betydelige Resultater af vore Studier i Paris og først og fremmest troet, at min Fader vilde medbringe nye Balletter, enten af egen Opfindelse eller af det fremmede Repertoire, men det gik med ham som med hans berømte Samtidige, Auguste Vestris, der beskedent svarede Enhver, som spurgte ham, hvorfor han aldrig havde forsøgt sig som Balletdigter: «Je ne m'en suis jamais senti la capacité!» — Smagfulde Dandse, smaa nette Episoder og maleriske Grupperinger havde de Begge et afgjort Talent for, men større dramatiske Combinationer laae udenfor min Faders Omraade; han producerede mig derfor som Debut efter min Hjemkomst i

en serieux Solo til Accompagnement af Valdhorn og i en Pas de trois med to af de bedste Dandserinder, vi dengang kunde raade over. Virkningen var kun flau; thi endskjøndt man vel kunde spore en vis Udvikling af mine gode Anlæg, var jeg dog som femtenaarig Yngling endnu i Lømmelaarene og aldeles umoden baade med Hensyn til Kræfter og Figur. Her var altsaa en Skuffelse tilstede, baade for os og for Publicum, og tiltrods for, at min Fader med sædvanlig Bravour optraadte som Rolf Blaaskjæg, hed det dog fra flere Kanter, at han var gammel og Sønnen altfor ung. Dahlèn, der nu mere end nogensinde følte sig kaldet til at blive Galeottis Eftermand, producerede en Mængde Balletprogrammer, som han oplæste for Alle — undtagen for os naturligviis! — og han fortsatte nu Indstuderingen paa sin Armida, der først blev færdig henimod Saisonens Slutning. Schall havde componeret Musiken, men ikke været synderlig inspireret af Sujettet, der iøvrigt ikke syntes paavirket af Tassos «Gierusaleme deliberata», men derimod indeholdt dunkle Reminiscenser af Glucks Opera, dog uden Hentydning til Rinaldos og Ubaldos Egenskab som Korsfarere, thi Guderne paakaldtes og Cupido præsiderede i egen hedenske Person blandt Tryllevæsenerne i Armidas Have. Bifaldet, der var ret levende ved Ubaldos Vaabendands blandt de angribende Djævle i første Akts Finale, døde aldeles hen under de paafølgende Akter, og Balletten endte med en Fiasco, der ikke betegnedes ved lydelige Mishagsyttringer, men ved en ildevarslende Fnisen. Hovedrollerne vare betroede til Mme. Schall, der havde ophørt at være ung og see yndig ud, samt til Paul Funck, hvis Nullitet som Mimiker var fastslaaet som en ubestridelig Kjendsgjerning. Dahlèn selv, der gav den ridderlige Ubaldo, havde allerede længe havt Privilegium paa at vække Munterhed, og lægges nu til Compositionens Svagheder den yderst tarvelige Udstyrelse og vort Maskineries uheldige Forsøg paa at frembringe en

Trylleverdens bedaarende Illusioner, kan man ikke undres over, at dette mislykkede Product bidrog sit til at discreditere Balletten som scenisk Kunstbranche.

Den lyriske Scene var paa hiin Tid den fremherskende og holdt sig i Publicums Yndest ved et rigt varieret Repertoire, i hvilket baade den ældre og nyere Stiil smagfuldt var repræsenteret, thi ved Siden af Schultz's Høstgildet og Peters Bryllup, Schalls Chinafarerne og Dittersdorffs Apothekeren og Doctoren figurerede Weyse, Kuhlau, Paër, C. Kreützer, Simon Mayr, Mehul, D'alleyrac, Nicolo, Boyeldieu, Meyerbeer og Rossini, den Næstsidste med sit Ungdomsarbeide Romilda og Constance, der blev ubarmhjertigt udpebet, en Skjæbne, der truede al italiensk Musik, mod hvilken der var en formelig Sammensværgelse, og som traf Rossinis Gazza ladra og med Nød og neppe skaanede Tancred og Donna del Lago, medens Il Barbiere di Seviglia fik Lov til at passere som „en elskværdig Sludderkjæft". Mozarts Figaros Bryllup var Operaens Høitidsfest, dengang som senere, og vil forblive det, saalænge Melodien ikke er fortrængt fra Kunstens Omraade. Alle disse Operaer gaves med talende Dialog og udførtes af et Sangpersonale, i hvis Midte fandtes enkelte gode Skuespillere. Indstuderingen dreves med Kraft og Indsigt af den talentfulde Syngemester Ludvig Zinck, og Sibonis ivrige Bestræbelser gav den egentlige Sangkunst et betydeligt Opsving; Schall, som Orchesterchef, havde store Fortjenester af Accompagnementet, der som en Følge af den Tids mindre larmende Instrumentation ikke overdøvede Stemmerne; D'Hrr. George Zinck, Cetti, Kirchheiner, C. N. Rosenkilde og Holm, samt Damerne Frza, Løffler, Rind og Winsløw vare Operaens Coryphæer, og hvad der næstefter hiin Periodes musikalske og digteriske Frugtbarhed bidrog til den stadige Tilvæxt af udmærkede Nyheder, var Hoffets Forkjærlighed og de bestemte Mærkedage, Dronningens og

Kongens Fødselsfester den 28de October og den 28de Januar, som den paafølgende Aften regelmæssig skulde feires i Theatret med et nyt Syngestykke. Her gjaldt ingen Indvendinger fra de Udførendes Side, og ethvert Forslag til en mulig Opsættelse blev imødegaaet med det altoverveiende Argument: „Kjære Venner, det er en Geburtsdag!"

Det reciterende Skuespil, der besad store Talenter, som Frydendal, Lindgreen og Ryge, havde i de foregaaende Aar mistet adskillige værdifulde Kræfter, blandt hvilke Nogle, der, uden at kunne regnes til første Classe, dog vare uerstattelige i visse Roller, hvori de vare fremstaaede som Typer, deriblandt Kongsted som Kandestøberen, Heinsvig som Oldfux, Rind, Kruse og Haack i en Mængde ypperlige Fremstillinger saavel af comiske som af alvorlige Charakterer. Mme. Clausen som holbergsk Magdelone var ikke naaet af hendes ellers saa talentfulde Efterfølgerske Henriette Jørgensen, og endskjøndt Stage som elegant Cavaleer besad baade Lune og Livlighed, savnede han den Erotik, der nødvendig udfordres til Elskerfaget. Der var saaledes væsentlige Huller i Sammenspillet, og Birollernes Udførelse var ikke sjelden under det Middelmaadige; då indtraf det heldige Tilfælde, at en ung Artillerilieutenant forlod den militaire Løbebane, for ganske at hellige sine Evner til den dramatiske Kunst; hans fortrinlige Declamation, der paa eengang brød med den traditionelle Maade at recitere paa, bragte saa at sige et ganske nyt Element ind i Skuespillet, og inden kort Tid blev Nielsen ikke blot Publicums udkaarede Yndling, men saavel i Tragedien som i Lystspillet den rene Kjærligheds oprigtige Tolk.

I den paafølgende Saison debuterede, under Mme. Rosings Ledelse, en ganske ung, meget blond Pige, Anna Brennøe som Dyveke, og, da hun tillige besad en smuk Syngestemme, som Stephanie i Bertons Opera Montano og Stephanie. Her havde vi fundet en Elskerinde med en Idealitet, hvis Mage hverken før eller senere har

aabenbaret sig paa den danske Scene; med et Taleorgan, fuldt af Ømhed og overbevisende Kraft, forbandt hun den meest indtagende Qvindelighed og forstod at give enhver Rolle sit eiendommelige Præg. Hun forlod tidlig den lyriske Scene, og derved vandt Skuespillet en Betydning, der i de følgende Aar udviklede sig til det Punkt, hvor den danske Scene stod i dramatisk Henseende Lige om Lige med Théatre français og Burgtheatret i Wien. (Hvad hun i Aarenes Løb, som Mme. Wexschall og senere som Fru Nielsen, har været for Theatret, har jeg søgt at skildre i „Mit Theaterliv", 2den Deel.)

Hvad min egen ungdommelige Person angik, havde jeg ved Udenlandsreisens Erfaringer vundet en vis Grad af Selvstændighed i Anskuelser og Meninger, og følte mig næsten som Voxen, da jeg ved Confirmationen ombyttede Drengetrøien med Spidskjolen og Frakken. Det gik nu gradeviis fremad med min Dands, og jeg præsterede efter vore Forhold ret Betydeligt, saavel i min Faders Compositioner som i Funcks forskjellige Divertissements. Jeg studerede paa egen Haand Historie, Mythologie og Classikerne i fransk Oversættelse, fik Underviisning i Figurmaleri, det vil sige, jeg copierede andre gode Copier, og dyrkede Musiken under duelige Lærere, baade paa Pianoforte og Violin; paa det sidste Instrument drev jeg det endog saa vidt, at jeg assisterede som Repienist ved „Harmonien"s Concerter og tvende Gange som Solospiller i Selskabet for Musikens Udbredelse, hvor jeg i Forening med en ung Student — nu vor høitskattede Tonedigter J. P. E. Hartmann — udførte Concertanter af Kreützer og Moralt.

Pierre Joseph Larcher, en ældre Elev af min Faders Skole (Søn af en fransk Haandværker, der var fulgt med Emigrationen, havde nedsat sig i Kjøbenhavn og blev ihjelslagen af en Bombe under Rædselsdagene 1807), havde ved et Par Sviptoure til Berlin og Paris erhvervet sig et moderne Sving, der, forenet med endeel physisk Styrke

og Udholdenhed, tiltalte Publicum og indgav ham Dristighed til at optræde som Componist med adskillige fra Udlandet laante Sager. Bestyrelsens Opmærksomhed henvendtes paa hans Virkelyst, og man saae allerede i ham en efter Tidens tarvelige Fornødenheder lempelig Balletmester. Dahlèn med sin Armida havde man, tiltrods for hans med Balletprogrammer fyldte Portefeuille, opgivet, og min Fader, hvis Sind var nedtynget af bittre Familiesorger og hvis naturlige Heftighed end yderligere var bleven opirret ved Smaacabaler og hyppige Conflikter, nærede selv kun lidet Haab om Ballettens Fremtid og havde indskrænket sin Virksomhed til Skolen og Arrangementet af Dandse til Opera og Skuespil, sidste Gang i Webers Preciosa. Man tænkte derfor alvorligt paa en Reduction af Ballettens Veteraner, saavel qvindelige som mandlige, og ved Slutningen af Saisonen 1822—23 afskedigedes min Fader, tilligemed et heelt Selskab ældre Colleger, af Theatrets Tjeneste, i Naade og med en særdeles god Pension. Han sværmede imidlertid bestandig for sin Kunst og besad endnu, tiltrods for sin fremrykkede Alder, flere af Dandsens bedste Egenskaber, nemlig Lethed og gratieus Anstand; han vilde derfor i en af sine Yndlings-Entréer tage Afsked med den Scene, blandt hvis Prydelser han i sin Tid med Rette var bleven regnet. Jeg søgte med al sønlig Ærbødighed at faae ham til at afstaae fra dette Forsæt, men forgjæves. Den gamle Mand dandsede — vidunderlig godt! — men jeg gav mig selv i mit stille Sind det Løfte, at dersom jeg engang skulde blive hans Eftermand som første Solodandser, vilde jeg holde op længe, længe før.

I denne Mellemtid af halvfjerde Aar var der foregaaet en betydelig Udvikling i mit hele Væsen. Ved flittig Læsning af danske og franske Digterværker og ved stadig Syslen med Kunsten i dens forskjellige Fremtoninger var min Phantasie bleven vækket i en overordentlig Grad, og mit unge Hjerte, der fra min tidligste Alder uafbrudt havde

været i om Bevægelse, svævede nu paa Zephyrvinger fra det ene Skjønheds- og Dyds-Ideal til det andet, bestandig med en fjern Udsigt for Øie til en hellig og ubrødelig Forbindelse, uden at ane, at jeg snart spillede Cherubin, snart Hans Mortensen og tilsidst endog Fætter Charles, hvilken Rolle gjerne kunde været bleven til Alvor, dersom ikke mine Forældre med Bestemthed havde opponeret imod slige Ungdomsgriller, som de med Rette kaldte Børnestreger.

Jeg oppebar allerede en pæn lille Gage og fortjente Penge ved Informationer, saavel i Skoler og Familier som til enkelte voxne Herrer, der tidligere havde forsømt at lære at dandse og nu, da de vare ifærd med at frie, nødig vilde staae og see paa, at Andre dandsede med deres Udkaarede. Tiltrods for mine sytten Aar udøvede jeg den samme Myndighed over mine Elever og forlangte den samme Disciplin ved Lectionerne, som dengang jeg blev Chef for den danske Ballet, og mærkelig nok faldt der hverken Yngre eller Ældre Andet ind, end at adlyde mine Vink.

Jeg fortsatte mine Exercitier under min Faders omhyggelige Veiledning og gjorde virkelig endeel Fremskridt, men jeg havde faaet Øinene aabnede for, hvad der udrettedes ved Pariserballetten, og indsaae, at jeg, navnlig i Dandsens Gymnastik og effektfulde Anvendelse, stod langt tilbage for de Virtuoser, hvis Færdighed og Flugt jeg i Paris havde beundret. Det stod klart baade for mig og for min Fader, at under de tilstedeværende Forhold var ingen Fremtid at vente for mig ved Kjøbenhavns Theater, og det var derfor hans Hensigt at sende mig bort, men ikke førend jeg paa hans Skole havde erhvervet mig en saadan Fuldendthed, at jeg kunde slaae Pariserne med Forbauselse og føre Choreographien til det høie Standpunkt, hvorpaa det efter hans Formening stod, dengang han endnu var Barn og saae op til Vestris den Ældre og dennes Lærer, den store Dupré. Dette Maal syntes mig dog at ligge noget for langt borte, og jeg følte, at den Methode, hvorefter jeg ud-

dannedes, vel var baade smagfuld og correct, men stillestaaende. Min elskede Fader var paa sine ældre Dage bleven ikke blot Conservativ, men i høi Grad Reactionair i Kunsten, og vore modstridende Meninger i visse Retninger fremkaldte Discussioner, hvis Heftighed ikke sjelden fristede mig til Gjensvar, som jeg vilde fortryde gjennem hele min Levetid, dersom de ikke vare blevne forsonligt opveiede ved det Væld af franske Kraftudtryk, der styrtede over mig for mine philistrøse Anskuelser. Saa inderlig vi derfor elskede og agtede hinanden, var vort kunstneriske Samliv blevet intet mindre, end behageligt, og jeg udvirkede, skjøndt ikke uden Kamp, at maatte ansøge hos Frederik den Sjette om Tilladelse til at opholde mig i fem Fjerdingaar i Paris, uden anden offentlig Understøttelse, end Vibeholdelsen af min Gage, hvis fem Quartaler bleve mig forud anviste. Jeg erholdt saaledes den ønskede Permission, og udrustet med gode Anbefalinger, ledsaget af mine Forældres Formaninger og Velsignelse samt forsynet med Contanter for et heelt Aar, forlod jeg Kjøbenhavn den 27de April 1824, i mit nittende Aar, og begav mig alene ud i den vide Verden, for at lande i Kunstflidens og Ambitionens Hjem, Paris, men tillige midt i Letsindighedens Brændpunkt:

Le foyer de l'Opera!

Tex Aars Ophold i Paris.

Det Maal, jeg eftertragtede, nemlig at opnaae den størst muelige Dygtighed i mit Fag og, efter at være optraadt med Held i Udlandet, engang i Tiden at indtage en fremragende Plads paa den danske Scene, skulde først naaes efter megen Anstrængelse og vedholdende Flid, hvis Enkeltheder neppe kunne have Interesse for Andre, end Dyrkere af denne

vanskelige, men lidet gjennemvurderede Kunstart. Alligevel, fraseet denne Specialitet, dersom det er mere end vanskeligt at gjøre sig bemærket i dette Centrum for Verdensbevægelsen, saa er paa den anden Side den opmærksomme Tilskuers Udbytte desto fyldigere, thi saa at sige hvert Skridt og hvert Øieblik frembyder noget Nyt, og det ikke blot i Kunstens og Modens Rige, men i Begivenheder og Stemninger, hvis Indflydelse ofte naaer langt udover Frankrigs Grændser.

Det Første, der udenfor min afstukne Kreds mødte mig ved min Ankomst til Paris, var Efterklangen af det spanske Felttog, hvis Formaal, til saare liden Opbyggelse for Frihedens Venner, var at befrie Ferdinand VII for Constitutionens besværlige Tryk. Det blev af alle Krigskyndige betragtet som en «Promenade militaire», men feiredes ligefuldt med en Pomp, som om Hertugen af Angoulême, Helten fra Trocadéro, havde fordunklet den store Napoleons Feltherrery. For denne Sidste kunde man nu være rolig, han hvilede under St. Helenas Taarepile, og den unge Hertug af Reichstadt, hvem Mange endnu i al Hemmelighed kaldte Napoleon den Anden, blev ved Metternichs Omsorg gjort uskadelig, medens hans høie Moder ombyttede sin keiserlige Enkestand med et morganatisk Ægteskab. — Adskillige Lovforslag i tilbagegaaende Retning havde vakt en ivrig, skjøndt afmægtig Opposition, og en Episode i Deputeretkammeret, nemlig Manuels voldsomme Udviisning, havde bragt de Liberales Forbittrelse til det Høieste; thi uagtet Mindretallets Protest gjenlød Gensdarme-Brigadierens Ordre: «Empoignez moi cet homme là!» som et truende Varsel for alle Forfægtere af Chartets Garantier.

Samme Aar (1824) døde Ludvig den Attende uden at vække synlig Landesorg, og hans Broder, Greven af Artois, besteg Thronen under Navn af Charles X. Hans gemytlige Væsen og milde, skjøndt ingenlunde spirituelle Ansigt gjorde et ret behageligt Indtryk, da han tilhest viste sig for Pariserne, og hans Ord virkede forsonende paa den

bevægede Stemning. Kroningen i Rheims fulgte hurtig paa Broderens Begravelse i St. Denis. Ved disse Høitideligheder udfoldedes en overordentlig baade geistlig og verdslig Pragt; men netop disse storartede Ceremonier bragte den romersk-catholske Clerus i den Grad i Forgrunden, at den bemægtigede sig ganske den svage Konges Sind og udbredte sin Indflydelse i de videste Kredse. Medens Jesuiterne arbeidede i Stilhed, vandrede «Les frères Ignorantins» fra den ene Sognekirke til den anden og prædikede i det vulgaireste Sprog Fordømmelse og Helvedes Pinsler over Alt, hvad der ikke var villigt til at hylde den hellige Fader i Rom. Excommunicationen traf ikke blot Antiroyalisterne, Protestanterne og Frihedsvennerne, men navnlig Theatrene, og det i den Grad, at naar Skuespillerne eller Dandserne vilde have deres Børn confirmerede, maatte Forældrenes Stand paa det Omhyggeligste forties, og kun under ganske særegne Omstændigheder kunde en christelig Begravelse tilstaaes denne Samfundsclasse. Dette kunde ikke Andet end sætte ondt Blod i den oplyste Deel af Folket; trods den strenge Censur var derfor Ministrene Villèle, Corbière og Peyronnet udsatte for de bittreste Angreb, baade paa Vers og i Prosa, og Hertugen af Orleans forstod paa samme Tid at tilvinde sig Popularitet ved sin humane Fremtræden og den Beskyttelse, han ydede de Malere, der forherligede Minderne fra Republiken og Keisertiden, hvilke Billeder af Horace Vernet, Bellanger, Hyppolite Lecomte o. Fl. prydede hans Gallerier i Palais Royal, der vare frit tilgængelige for Publicum; desuden gav han ved sine Byggeforetagender Impulsen til de betydelige Forskjønnelser, som Paris paa den Tid undergik. — Hvad der iøvrigt gav en Diversion i den stigende Misfornøielse, var Spændingen, hvormed man fulgte Grækernes Frihedskamp, og Missolonghis heltemodige Forsvar virkede elektrisk paa Franskmændenes krigeriske Sind. Den Modstand, Lovforslaget om Gjenindførelsen af Førstefødselsretten (Le droit d'aînesse) mødte i Pairskammeret,

fremkaldte et totalt Ministerskifte, og nu indtraadte ligesom en mildere Luftning, idet Martignac overtog Conseils-præsidiet og indførte friere og behageligere Former. Sympathierne fik Lov til at ytre sig, le culte de la gloire reiste sine Altere i alle Boglader, og, hvad der var det Mærkeligste, Kongen fik Tilladelse af sine bigotte Omgivelser til at lade opføre og selv bivaane en Gallaforestilling i Tuillerviernes Theater, som i mange Aar havde staaet ubenyttet. Jeg havde den Ære at dandse ved Siden af Mlle Taglioni, en Omstændighed, der gav Greve Gustaf Lövenhjelm Anledning til for Hans Majestæt at udpege os To som Børn af svenske Mødre, — min Danskhed blev ikke omtalt.

Under Ministeriet Martignac blev General Maison med et fransk Armeecorps sendt til Morea for at understøtte Grækerne, og Søslaget ved Navarino blev afgjørende til Ære for de forenede Flaader og til Fordeel for det i Aarhundreder undertrykte Grækerfolk.

Hof- og Præstekabaler fik snart fortrængt den ædle og frisindede Martignac, og Reactionen traadte mere end end nogensinde truende frem i hans skarpeste Modstander, Le prince de Polignac, der til en Begyndelse saarede Nationens dybeste Følelser ved at sætte Overløberen fra Waterloo, General Bourmont, i Spidsen for Expeditionen mod Algier, og dernæst udstedte de berygtede Ordonnancer, som fremkaldte en almindelig Reisning og de blodige Julidage (1830).

Jeg var lykkeligviis allerede fæstet ved Kjøbenhavns Theater og havde feiret mit Bryllup, da denne Catastrophe indtraf; jeg erfarede senere med dyb Beundring, at netop Martignac var bleven udseet til Polignacs Defensor i den Høiforræderi-Proces, der var reist imod de styrtede Ministre. Dette ansvarsfulde Hverv udførte han med en Værdighed og et Talent, der paa eengang var en Aristides og en Cicero værdig.

Dette er i Korthed de historiske Momenter, der med

store Træk have fæstet sig i min Erindring fra de sex Aar, i hvilke jeg aspirerede og fungerede ved Academie Royale de Musique. At levere en Dagbog over mit „Leben und Treiben" under denne Periode, vilde blive lidt for trivielt, men da den alligevel indeholder den vigtigste Deel af mit Ungdomsliv og ligesom alle Noveller ender med et lykkeligt Giftermaal, har jeg forsøgt at indfatte dens Genrebilleder i Rammer, som jeg med mine Læseres Tilladelse vil benævne:

Mine Gjengangere, Mit Qvistkammer, Den første Orlovsreise, De tre Foyéer og Den anden Orlovsreise.

Mine Gjengangere.

Denne Overskrift kunde letteligen blive fortolket som indeholdende et Anstrøg af Spiritisme og som et Forsøg paa at føre mine Læsere ind paa en eller anden Spøgelsehistorie, men uden at høre til de stærke Aander, der fornægte Alt, hvad der ikke physisk og mathematisk kan bevises (væsentlig af den simple Grund, at Physik og Mathematik ikke hørte med ind under min tarvelige Skolelærdom), troer jeg dog lige saa lidt paa Bankeaander som paa Homøopathie og dandsende Meubler; ei heller indseer jeg, hvorledes Drømme kunne forespeile tilkommende Begivenheder, men der, hvor Phantasien bestandig iler fremad og Erindringen tilbage i Tiden, naar Begge forenes i Drømme, fremstaae længst forsvundne Billeder i forynget Skikkelse, og den gamle Mand seer sig, skjøndt med en dunkel Bevidsthed af Aarenes Tal, tryllet tilbage til Ynglingsalderen, der viser sig for ham som et Fata Morgana paa de svundne Dages fjerne Horizont.

Kun den, der gjennem Legemsanstrængelse nyder Søvnens Hvile, kan rigtig forstaae at skatte dens Comfort og Vederkvægelse, naar den ledsages af behagelige Drømme; disse maae for enhver Tænkende og Virkende være at see de

Opgaver løste, som han meest har grublet over, og Ens hidtil frugtesløse Bestræbelser kronede med Held. Bliv derfor ikke forundret, min høitærede Læser, naar Du erfarer, at der for mig ingen herligere Drøm gives end den, at kunne svæve i Dandsen uden at berøre Jorden. I min Ungdom stod altid mislykkede Præstationer, svag Memorering og ufuldendt Paaklædning for mig, og jeg vaagnede som efter et Mareridt; nu derimod, da jeg som Pensionist nyder mit Otium langt borte fra Theatret, hænder det ofte, at saasnart jeg har hengivet mig i Søvnens Arme, føres jeg paa Tidens Vinger tilbage til mine tidligere Sysler, og Reisen gaaer da i Almindelighed til Paris, hvor jeg standser foran de tre Speile i Operaens Balletfoyer, der i Aarene 1824—30 gjengave mine flittige Øvelser. Til mine omstaaende Kammeraters Forbauselse overvinder jeg da med Lethed alle de Vanskeligheder, der fordum voldte mig det værste Bryderi. Jeg staaer som fastnaglet i Attituderne, dreier mig med fuldendt Sikkerhed i de forskjellige Pirouetter og behøver blot at tilbageholde mit Aandedræt for lig en fyldt Luftballon at hæve mig til Loftbjælkerne, samt, ved at strække Fødderne bagud ligesom Fuglene i deres Flugt, svømme igjennem Rummet og fra Scenen ud i Tilskuerpladsen. Man gjør sig neppe nogen Forestilling om den opløftende Følelse af Begeistring og Tilfredsstillelse, som disse phantastiske Resultater frembringe; det er Seirens Henrykkelse, Løsning fra de jordiske Baand, Frihed! — Jeg siger da til mig selv (thi Reflexionen lister sig umærkelig bagved Phantasien): „Dennegang er det ikke længer nogen Drøm, nu har Du grebet det ene Rigtige, pas bare paa, at Du ikke glemmer Methoden, og din Lykke som Bravourdandser er grundfæstet for bestandig!“ Saa omfavnes jeg af min gamle Fader, vi gaae Begge hen at complimentere Vestris, Balletmester Gardel fornyer mit Engagement, og min Faders Ungdomsven Nivelon indbyder os til sit Landsted i Normandiet! — Vel føler jeg mig skuffet ved

min Opvaagnen som Jeppe efter sin Paradisfart, men jeg træffer snart igjen sammen med disse venlige Skikkelser, og dersom jeg ikke paa min flygtige Vandring opholdes af længst hensovede Venner og Velyndere, eller bliver staaende foran den kongelige Loge, hvor Frederik den Sjette og hans Familie tilvinke mig deres Bifald, kan jeg være vis paa at lande ved Dandseskolen i Paris.

Mange ville vistnok forundres over, at en fornuftig gammel Mands Tanker kunne dreie sig om et — efter de almindelige Forestillinger — saa frivolt Emne som Dandsen, men uden at gjentage, hvad jeg saa ofte har fremført til Fordeel for denne Kunstbranches Berettigelse og for den Virksomhed, hvortil jeg af Kjærlighed og Overbeviisning har helliget mine Kræfter, vil jeg skatte mig lykkelig, om jeg indtil den Stund, da jeg skal vækkes af min sidste dybe Blund, ikke hjemsøges af andre Drømmesyner end dem, der omsvæve mig fra Terpsichores luftige Regioner. Imellem den hele Vrimmel af hedenfarne Personligheder, der frem- stille sig for mig i Drømme og ligesom Aanden i „Hamlet" tilraabe mig «Remember!», staae de ovennævnte Tre i første Række, som de, der i levende Live have stillet det Maal for mig, hvortil jeg indtil denne Dag har stræbt.

Pierre Gardel, født i Nancy 1758, var allerede i sit to og tyvende Aar en fortrinlig „serieux Dandser" og anseet Choreograph, hvem Noverre i sine Breve omtaler med fortjent Anerkjendelse. Som Elev af sin ældre Broder, Philippe Gardel, havde han arvet Noget af dennes stive Skole, og var dertil i sit ydre Væsen kold og tilsyneladende phlegmatisk, men hans ædle Statur og store Correcthed i Forening med en, i Sammenligning med hans samtidige Kunstfællers, ualmindelig Dannelse og musikalsk Dygtighed stillede ham ubetinget i første Linie blandt Ballettens Celebriteter. Imidlertid saae han sig snart overstraalet som

Dandser af Vestris d. Y. og forlod tidlig den udøvende Kunst, for ganske at hellige sig til Compositionen. Hans første Arbeider i denne Retning fremkom i Republikens Tid og vare Psyche, Telemaque og Le jugement de Pâris. La Dansomanie, Achille à Scyros, L'enfant prodigue og Paul & Virginie opførtes under Keisertiden, og endelig under Restaurationen sattes Proserpina og La servante justifiée i Scene. Alle disse Balletter bare Fuldendthedens Stempel og vare med Undtagelse af Paul & Virginie og La servante justifiée af fuldkommen selvstændig Opfindelse; dog blev han med Hensyn til dramatisk Virkning overgaaet af Milon, der uden at besidde Gardels Genialitet, bedre forstod at anvende de mimiske Kræfter udenfor den egentlige Dands. Saaledes havde man fra denne Mesters Haand Le carneval de Venise, Les noces de Gamache, L'épreuve villageoise, Nina ou la folle par amour og Clary. Disse tvende sidste Balletter opnaaede en Succès, der stillede Gardels classiske Arbeider noget i Skygge, men Ingen formaaede at concurrere med ham i Scene-Arrangement af de store Operaer, hvori Dandse og pragtfulde Optog spillede en vigtig Rolle. Saadanne Divertissements som dem, der vare indlagte i Le triomphe de Trajan, Les Danaïdes, Fernand Cortez og La lampe merveilleuse har hverken før eller senere nogen anden Balletmester kunnet præstere; man vidste ikke, hvilket man meest maatte beundre, enten hans uudtømmelige Opfindsomhed eller den velberegnede Anvendelse af Tid og Kræfter ved den fortrinlige Indstudering. Hvormeget jeg i den indskrænkede Kreds, der er blevet mig anviist, har ladet mig paavirke af denne store Mester, er vanskeligt at bestemme, men efter hans Exempel har jeg i stik Modsætning til Noverres og mine fleste udenlandske Collegers Methode altid udarbeidet Enkelthederne ved mine Compositioner og underkagt dem Violinstemmen, inden jeg paabegyndte Indstuderingen, der ellers altfor ofte

forstyrres ved en følgende Improvisation. Gardel, skjøndt saagodtsom jævnaldrende med min Fader, havde i sin Tid givet ham Veiledning, og blev af ham bestandig betragtet med en vis sønlig Respect; han var allerede en gammel Mand, da jeg lærte ham at kjende, og meget forskjellig i Udseende fra de Portraiter, der fremstille ham som ung i Republikens flotte Klædedragt med det flagrende Kalvekryds og det pudrede Geniehaar. Nu bar han en mørkebrun Paryk, og den krumme Næse var i Tidernes Løb bleven gloende rød, hvilket gjorde hans Blik endnu mere sarcastisk; hans urokkelige Koldblodighed var den samme, som jeg havde hørt omtale fra tidligere Dage, skjøndt den ikke udelukkede Hjertelighed og Lune i daglig Omgang; men i Theatertjenesten var den ofte saa isnende, at den kunde faae den kjækkeste Fod til at vakle; han var derfor langt mere anseet, end yndet af Personalet.

Den Glands, der omgav ham i Napoleons glimrende Dage var betydelig formindsket under Bourbonerne, der ikke havde noget synderlig godt Øie til Usurpatorens Yndlinge; han indtog alligevel en overordnet Plads og gik forud for sine Colleger Milon, Aumer og Albert, men da de rige Emolumenter, hvormed Keiseren havde lønnet ham og hans talentfulde Hustru, tildeels vare inddragne under den nærværende Regjering, deels tilsatte ved hans Lidenskab for Hazardspil, havde den berømte Mester paa sine gamle Dage tabt endeel af sin forrige Nimbus, og da hans Genie ligeledes var i sin Nedgang, fyldtes ofte hans Sind med Mismod og Bitterhed. Mod mig var han Velvillien og Gjæstfriheden selv, jeg kom ofte i hans Hjem, hvor jeg traf sammen med Notabiliteter af forskjellig Stand og Rang fra ulige Perioder, men Husets Perle var og blev dog Mme. Gardel, der tiltrods for sin allerede fremrykkede Alder bevarede en sylpheagtig Lethed og Ynde, og ligesom hun i sin Tid havde henrevet Publicum ved sin gratieuse og fuldendte Dands, saaledes forstod hun nu at udbrede Hygge og Behagelighed

omkring sig og mangengang ved et opmuntrende Ord at bringe den unge Kunstner til at vove den yderste Anstrængelse. — En saadan Hilsen fra hendes Mund gav ogsaa mig en kraftig Impuls til heldig at bestaae den Examen, der fordredes for at opnaae en Debut. Jeg veed ingen Udmærkelse, der har løftet mit Sind i den Grad, som dengang Juryen à l'unanimité erklærede mig værdig til at optræde paa Théatre de l'academie Royale de Musique, og da Gardel som Præses i Administrationens Navn tilbød mig Engagement ved Europas berømteste Ballet som Solodandser!

Jeg stod nu ved Maalet for to Aars vedholdende Stræben, og jeg paaskjønnede den Ære, at blive regnet med blandt Les illustres du foyer de l'Opera, men hvad der allermeest tiltalte min Forfængelighed — om man saa tør kalde denne Hjertetrang — var Forestillingen om den Virkning, som min Fremgang maatte gjøre i Kjøbenhavn blandt mine Venner og Kunstfæller, men fremfor Alt hos min Fader, hvis dristigste Forventninger nu skulde opfyldes. I min ungdommelige Begeistring tænkte jeg ligesom Alexander Magnus, da han efter sine herligste Seire og glimrende Bedrifter udbraabte: „O, Athenere! hvad gjør jeg ikke for at roses af Eder!"

Dog var denne Roes ingenlunde ubetinget, thi da den danske Theaterbestyrelse, der igrunden ikke brød sig om Ballettens Opkomst, erfarede mit Engagement, fremstillede den mit egenmægtige Skridt som en virkelig Desertion, hvilket det langtfra fortjente at kaldes; thi for det Første trængte jeg, som tyveaarig Yngling, til at modnes for den Plads, som jeg engang skulde indtage ved det kongelige Theater, dernæst var min Debut i Paris, uden hvilken jeg vilde være kommen tilbage med uforrettet Sag og have seet min hele Carrière forspildt, betinget af en toaarig Ansættelse, og endelig havde jeg tilbudt at erstatte de tvende Aars Lønning (à 400 Rd.), som jeg under min Fraværelse havde

oppebaaret, en Forpligtelse, som jeg senere fik Leilighed til samvittighedsfuldt at opfylde.

At være ansat ved den store Opera og navnlig ved dens Ballet, gav en Anseelse i Theaterverdenen, der ikke alene virkede paa Udlandet og Provindserne, hvorfra stadig de fordeelagtigste Tilbud indløb, men gjorde sig gjældende, naar vi Yngre stundom sendtes til Beneficeforestillinger ved Porte St. Martin eller andre underordnede Theatre, for at understøtte et eller andet velgjørende Foretagende; vi bleve da behandlede som henhørende til Kunstens Aristokrati, man indrømmede os de bedste Paaklædningsværelser og kom os imøde med en Forekommenhed, der grændsede til Ærefrygt; vi fik en begeistret Modtagelse af Publicum, og Arrondissementets Maire lod indrykke en Artikel til vor Berømmelse i Journal des Débats.

Uagtet «le jeune Bournonville» regnedes blandt de flinkeste Aspiranter ved Terpsichores Hof, stod han, i Betragtning af Regulativet, endnu kun i Rangforordningens tredie Classe. Operaens Solodandsere og Mimer vare ligesom i vor Armeeorganisation inddeelte i Linien, Reserven og Forstærkningen, kun med den Forskjel, at den sidste Afdeling bestod af de yngste og meest ufortrødne Kræfter; saaledes indbefattede paa den Tid den franske Ballet ikke mindre end femten Solodandsere af forskjellig Genre og Force samt ligesaa mange Dandserinder. Man kan forestille sig, at alle disse større og mindre Talenter, hvoraf de to Trediedele som oftest maatte lade sig nøie med secondaire Partier, ikke vare særdeles tilfredse med deres respective Stillinger, endskjøndt Lønningerne vare forholdsviis høie, men da der i Reglen dandsedes fire Gange om Ugen i Operaen og større Balletter med mange forskjellige Pas, gaves rigelig Leilighed til Doublering, og da gjaldt det om at være «au courant du répertoire», for i paakommende Tilfælde at kunne, uden videre Forberedelse, udfylde de vacante Pladser. Heri havde jeg min Styrke, grundet paa hurtig Opfattelse og en skarp

Hukommelse; jeg dandsede da med en Iver og Lyst, som bragte Adolphe Nourrit til en Aften at udbryde:

„Den lille Satan! om end Huset brændte over Hovedet paa os, vilde han ikke forlade Scenen, førend han havde sluttet sin Pas indtil den sidste Entrechat."

Den samme Overfyldning, der generede os Yngre, var endnu mere trykkende for de fire Balletmestre, hvis indbyrdes Rivalitet ikke sjælden frembragte Collisioner, saavel med Hensyn til Sujetvalget som til Fortrinet ved Opførelsen. Et Dobbelttilfælde frembragte imidlertid en Omvæltning i det hele System. Det første var nemlig Marie Taglionis Optræden, der ikke blot gjorde Pariserskolen tilskamme ved en hidtil ukjendt Virtuositet, men tillige ved sin overordentlige Tiltrækning lærte baade Publicum og Theaterbestyrelsen at concentrere Opmærksomheden paa en enkelt fremragende Personlighed, hvorved det hidtil saa fortrinlige Ensemble blev betragtet som overflødigt, ialfald ligegyldigt for Kassens Indtægter. Det andet og farligste var den Omstændighed, at Scribe indleverede Programmet til Søvngængersken (en ny Version af Emnet til hans yndede Vaudeville), hvis Handling frembød endeel interessante Momenter og desuden gav en yndet mimisk Dandserinde (Mme. Montessu) Leilighed til stor Bravour. Aumer paatog sig at sætte Balletten i Scene, Herold arrangerede Musiken, og det Hele udførtes med ligesaa megen Smag som afgjort Held; men hermed var Signalet givet til denne Digtarts Overgang i Vaudevilleforfatternes Hænder og senere til et Monopol for Firmaet Saint-Georges & Leuven. Det blev nu slaaet fast, at for at være en dygtig Balletmester behøvedes hverken Genie eller Kundskaber, kun et vist Maal af technisk Dygtighed, og som en Følge af denne Anskuelse maatte Mænd som Gardel og Milon ansees for qualificerede til Afgang. Fra den Stund sank den franske Ballet gradeviis i kunstnerisk Betydning; en sund Tankegang og en nogenlunde fornuftig Sammenhæng vil man forgjæves søge at opdage deri, da

det Hele for Størstedelen er beregnet paa et overraskende Sceneri og en enkelt Primadonnas Kunstfærdighed eller legemlige Fortrin.

Da jeg i Aaret 1838 for sidste Gang besøgte Mr. Gardel i hans Retraite, var hans elskelige Hustru gangen forud, og fire Aar derefter fulgte han hende i Graven, uden dog at have været Vidne til Ballettens senere Nedværdigelse. Hans Billede staaer endnu ganske tydelig for mig, og jeg troer at kunne høre hans Bemærkninger, der, udtalte i den blideste Tone, bleve siddende, som mærkede med et gloende Jern. Han holdt alligevel meget af mig og sluttede sig oprigtig til sin Kones Opmuntringer, naar hun spaaede mig en kunstnerisk Fremtid. Jeg paa min Side beundrede hans store Talent og har indtil det Sidste hyldet hans Grundsætninger, der have ledet og styrket mig tiltrods for Modens og en blaseret Smags Anfægtelser.

Vestris er et Navn, der er blevet ligesaa identisk med Dandsekunsten som Garrick med Skuespillet og Mozart med Musiken. Da det har tiltrukket sig en saa stor Opmærksomhed, falder det af sig selv, at det i sin Tid har maattet vække Opposition, og endskjøndt det aldrig vil kunne udslettes af Theaterhistorien, have Anekdotsamlere og Vaudevillister forstaaet af Faderen og Sønnen Vestris at sammensmelte en enkelt Figur, der ikke hår den fjerneste Lighed med hine samvittighedsfulde Kunstnere, der i fortsat Stræben efter Skjønhedsidealet have glædet og belært deres Samtid.

Vi ville foreløbig holde os til den Skildring, som Noverre giver os af Vestris den Ældre med Fornavnet Gaëtano, en født Florentiner og begavet med et saa billedskjønt Ydre, at han strax ved sin første Optræden i Paris vandt Tilnavnet «L'Apollon» eller «Le Dieu de la Danse». Hans serieuse Dands bestod meest i maleriske Stillinger, smukke Armbevægelser og langsomme Trin, kort

5*

sagt, i Præstationer, der fremhævede de ydre Fortrin, som han var i Besiddelse af; han var derfor efterspurgt ved alle Hoffer som et Mønster paa Anstand og mandig Gratie, ikke blot paa Scenen, men i de høiere Kredse, hvor hans elegante Toilette og smagfulde Frisur antoges som Regel for den herskende Mode. Der blev gjort betydelige Opoffrelser for at sikkre sig hans Talenter, baade for Versailles's gyldne Sale og for Operatheatrets Ballet, hvor alle de Guddomme og homeriske Helte, som paa hiin Tid udelukkende figurerede paa den franske lyriske Scene, fandt en værdig Repræsentant i Gaëtano Vestris, der tillige gjorde sig fortjent af den store Costume-Reform, som Noverre iværksatte ved at banlyse Maskerne, Pocherne og de uhyre Fjærbuske, der indtil da vare uadskillelige fra Arkadiens Hyrder og Hyrdinder. Medens saaledes den berømte Balletmester skrev sine lærerige «Lettres sur la Danse» (1760), definerede Vestris den Ældre Dandsens Væsen ved „Kunsten at forskjønne den menneskelige Gestalt".

Ved at læse Molières Bourgeois gentilhomme, vil man gjennem den comiske Rangstrid imellem Fægte-, Dandse- og Sprogmestrene kunne gjøre sig en Forestilling om den Forargelse, en saadan Anmasselse paa Æsthetikens Omraade maatte vække hos Choreographiens Modstandere og det feilede heller ikke, at Vestris med sin uovervindelige italienske Accent og den høie Følelse af sit Kalds Vigtighed jo maatte blive en Skive for Vittighedsjægernes Pile; der tillagdes ham en Mængde Pralerier, der ere blevne til Ordsprog og som alene for deres Løierlighed i Opfindelsen fortjene at opbevares.

Han skal f. Ex. have udpeget følgende store Samtidige: Voltaire, Sig selv og Kongen af Preussen.

I sin Beundring over Hertuginden af Devonshires Skjønhed skal han have udraabt: „Dersom jeg ikke var Vestris, vilde jeg være Hertug af Devonshire!"

Da hans Søn Auguste ved en pludselig Upasselighed

var bleven forhindret i at optræde ved den Gallaforestilling, der gaves til Ære for Sverigs Gustaf den Tredie, og denne Sygemelding blev saa ilde optaget af Hoffet, at Monsieur Auguste Vestris maatte vandre i Arrest, skal den Gamle have beklaget, at den gode Forstaaelse, der altid havde herskket imellem Huset Bourbon og Huset Vestris, ved denne Leilighed var bleven forstyrret!

Endelig da General Bonaparte forbausede Verden ved sit første italienske Felttog, skal Vestris have været ude af sig selv af Begeistring og udraabt: „Den Mand fortjener, at der gjøres noget Eclatant for ham!“ Man stimlede omkring ham for at erfare, hvori denne Nationalbelønning skulde bestaae. Svaret lød: „Han skal see mig træde op paany!“

Endskjøndt nu denne «Grand danseur du Roi» ved sine mange Triumfer kunde være kommen paa den Idee, at han var en stor Mand og som Saadan have seet sine Colleger mere end tilbørligt over Skuldrene, skal han dog have været en ædel og godmodig Charakteer, og da han desuden var vant til at bevæge sig i den fine Verden, maa han have besiddet for megen Takt til at lægge et saa latterligt Hovmod for Dagen. Vi kunne derfor betragte ovenstaaende Anekdoter som lavede og opdigtede af hans Misundere, men følgende Træk, som jeg har opbevaret gjennem troværdig Tradition, betegner meget charakteristisk saavel hans Stilling som Tonen paa den Tid, da han levede og virkede. Han havde nemlig i en Række af Aar havt de meest glimrende Engagements og ikke alene i Frankrig, men navnlig ved tydske og italienske Hoffer og fremfor Alt i England tjent betydelige Summer; dertil var han paa ethvert Sted bleven overøst med kostbare Foræringer, som han omhyggelig gjemte, og havde desuden ved en fornuftig Oeconomie samlet sig en klækkelig Formue, der tillod ham at leve paa en gentil Fod. Kjed af at blive kaldt Charlatan, indbød han en Dag nogle af de værste Spottefugle til et splendid Middags-

gilde, og da man kom til Desserten, løftede han Laagene af et Dusin forgyldte Sølvkummer, fyldte tildeels med Diamantringe og Brystnaale, Guldbaaser og Juvelspænder, deels med Guinéer og Louisdorer, og spurgte sine Gjæster, om de ansaae dette for Charlatanisme? De anerkjendte da enstemmig, at Ingen bedre end deres ærede Bært forstod at documentere sin Soliditet.

Det kunde ikke undgaaes, at en saadan Apollo ligesom hiin Guddom i Ovids Forvandlinger, jo i sin Ungdoms Tid maa have havt adskillige galante Eventyr. Blandt Andre nævnes den letfodede Mlle. Allard, hvis pas de deux pastoral findes afbildet i et fortrinligt Kobberstik; men den feirede Dandserinde Mlle. Heinel (tydsk af Fødsel) var ligesaa serieuse af Charakteer som af Stiil, og vor Apollo blev ved hende smeddet i Hymens Lænker. Dette velassorterede Ægteskab blev ikke velsignet med Børn, og Savnet begyndte at føles trykkende, da Vestris en Dag ved at inspicere Balletskolen, der ledebes af Trancard (med Tilnavnet «Le charpentier de la Danse»), fik Øie paa en niaars Dreng med ganske ualmindelige Anlæg og et næsten udviklet Talent. Forbauset spurgte han Læreren, hvem dette Barn hørte til. Svaret lød: „Det er den lille Allard!“ — „Dog vel aldrig en Søn af Mademoiselllen?“ — „Netop af Mlle. Allard!“ — „Men Du min Gud! saa maa det jo være min Søn! Veed Du hvad, min flinke Gut, Du seer paa min Ære ud til at slægte din Fader paa!“

Fra det Øieblik tog Vestris den lille Auguste hjem til sig, lod ham nyde en omhyggelig Opdragelse og bragte ham inden to Aar saa vidt, at han i Aaret 1771, altsaa kun elleve Aar gammel, debuterede med største Bravour. Ligesom Mozart var han et Mirakelbarn og førtes omkring ved Hofferne, hvor han blev kysset og trakteret med Sukkergodt. I Begyndelsen gik han under sit Døbenavn, senere kaldtes han Vestrallard, men det varede ikke længe, inden

Ægteparret Vestris lovformelig adopterede ham som deres eneste Søn og retmæssige Arving. Hans Kunstnerbane blev en uafbrudt Række af Triumfer, og lykkeligere end hiin udødelige Tonedigter saae han sig rigelig lønnet og paaskjønnet i sit Fædreland.

Da han kun var af Middelhøide og hverken havde sin Faders fine Ansigtstræk eller hans classiske Legemsbygning, blev Stilen i hans Dands «Demi-caractère», hvortil hans forbausende Elasticitet og Hurtighed i Forbindelse med hans bevægelige Physiognomie og livlige Lune gjorde ham fortrinlig skikket; emanciperet fra Faderens strenge Skole, skabte han en aldeles ny Genre, der svarede til hiin, som Maleriet med den glødende Colorit til det i classisk Fuldendthed fremtonende Marmorbillede. Han udviklede i alle Gardels Balletter en mimisk Begavelse, der anerkjendtes af den Tids største Skuespillere, og navnlig skal hans Fremstilling af L'enfant prodigue (Den forlorne Søn) have været et sandt Mesterstykke. Endnu i sin Alderdom, naar han i Underviisningstimerne indstuderede nogle Scener af bemeldte Ballet med os, lod han sig ofte henrive i den Grad, at Illusionen blev fuldstændig, og vi troede at see den nittenaarige Yngling lyslevende for os, med alle hans Daarskaber og Forvildelser, med hans Fortvivlelse og Anger.

Hans rene Smag og rhytmiske Sands gjorde sig fortrinlig gjældende i Compositioner af enkelte Dandse, men naar man spurgte ham, hvorfor han ikke leverede mere omfattende Arbeider, gav han sædvanligviis det beskedne Svar, som jeg allerede tidligere har nævnet. Denne Begrændsning kom væsentlig hans yngre Kunstfæller tilgode, da han med den største Beredvillighed arrangerede deres Pas og forstod at stille deres Evner i det fordeelagtigste Lys.

Baade før, under og efter den store Revolution var han Dandsens ypperste Repræsentant; han optraadte ved Trianons landlige Fester, ved Fornuft-Gudindens Indvielse, ved Directoriets Saturnalier og ved Keiser-

tidens Gallaforestillinger; hans Talent var saa identisk med Parises øvrige Herligheder, at da han af Napoleon udbad sig Reisetilladelse for at modtage et temporairt Engagement i Neapel, fik han Afslag med de Ord: „Udlændingene skulle komme til Paris, for at see Vestris dandse.“ Han fik en Beneficeforestilling til Erstatning, og saavel ved denne som ved mangfoldige andre Leiligheder modtog han fyldige Beviser paa den store Keisers Gavmildhed.

Han burde være bleven, om ikke en hovedrig, saa dog ialfald en meget formuende Mand, men en høi Grad af Letsindighed, en daarlig Oeconomie og Lyst til at spille en Rolle blandt sin Tids «aimable roués», voldte, at ikke blot hans rige Emolumenter, men endog hans Fædrenearv smeltede bort imellem hans Hænder. Alderen indfandt sig og med den unge og talentfulde Rivaler, blandt hvilke navnlig Louis Duport udmærkede sig ved en vidunderlig Technik. Vestris maatte taale at blive kaldt „Zephyrernes Oldermand“, og det var tilsidst kun hans mimiske Talent og Keiserens umiddelbare Beskyttelse, der hævdede hans gamle Renomée; men ved Napoleons Fald forsvandt den Nimbus, der i saa mange Aar havde omgivet den store Dandsers Navn; vel spurgte de Allierede efter ham, thi ogsaa disse Fremmede havde hørt ham nævnet blandt Parises Herligheder, men han undgik at vise sig for Frankrigs overmodige Fjender. Med Vemod kunde han skue tilbage paa den glimrende Carriere, hvis materielle Udbytte han letsindigen havde bortødslet, og han stod nu som Pensionist med det Tillæg til sine tarvelige Indtægter, som Lectionerne ved hans Perfections-Classe kunde yde ham.

Men endog i denne reducerede Stilling var han bestandig Vestris! Hans muntre Lune forlod ham lige saa lidt som hans lette Gang og ungdommelige Holdning; med Violinen i Haanden begeistrede han baade sig selv og sine Elever, og med Undtagelse af et enkelt Suk, der gjaldt hans uforglemmelige Keiser, hørte man ham aldrig beklage

de Tab, som Tiden havde bragt ham, og — mirabile dictu! — ei heller nogensinde omtale sit eget Talent eller de Triumfer, han i sine Velmagtsdage havde feiret.

For Elever, der allerede vare nogenlunde udviklede, var hans Veiledning uvurdeerlig; Marie Taglioni, Fanny Elsler og Carlotta Grisi, skjøndt saa godt som fuldendte Kunstnerinder, tyede ofte til hans Skole, for at lære noget Smukt og afslibe mulige Feil; bestemt i sine Fordringer med Hensyn til Smag og Charakteer, var han mild i sin Dom, ingenlunde ensidig og dertil villig at anerkjende enhver Art af Dygtighed; paa samme Tid som han forstod at opflamme os Andre til feberagtig Kappelyst, var han Godmodigheden selv og lod sig aldrig forlede til Udbrud af Hidsighed. Blandt sine bedste mandlige Elever har han selv fremhævet Tre, nemlig hans ældste Søn Armand, (død i Wien 1825), Jules Perrot og — man maa undskylde, at jeg ikke tør fortie det — Auguste Bournonville, som dem, der bedst havde opfattet og heldigst udbredt hans choreographiske Grundsætninger. Desværre gives der for Øieblikket i Udlandet kun meget faa Dandsere, der ikke ere reducerede til at være Løftemaskiner og Afstivere for equilibristiske Grupperinger, medens Dandserinderne overbyde hverandre i Kraftkunster; herved taber Balletten sin Betydning som scenisk Fremstilling og udarter til Noget, der burde være henviist til Fjæleboderne.

Jeg nød i sex Aar Fordelen af hans fortræffelige Underviisning, det morede ham at give mig Lection; under hans Ægide fremstillede jeg mig til Debut, og han fulgte mig trolig gjennem hele mit Ungdomsrepertoire; ogsaa sluttede jeg mig til ham med en Søns Hengivenhed, og hvergang jeg i Aarenes Løb besøgte Paris, gjentog jeg mine Øvelser paa hans Skole — naturligviis imod at erlægge et passende Honorar, der altid betaltes forud, thi den kjære Mester var bestandig i finantsiel Klemme, og en af hans

værste Creditorer var hans fordums Kammertjener, der nu var avanceret til Proprietair og — Aagerkarl.

Vestris den Yngre døde samme Aar som min Fader (1843); de vare jevnaldrende og opnaaede det 83de Aar. Han viser sig endnu stadig for mig i Drømme, og skulde man troe det: der overfalder mig da en ængstelig Følelse, som om jeg havde forsømt at udbetale ham de sidste hundrede Francs!

Louis Nivelon var Gardels og Vestris's Samtidige og deelte med dem Publicums Yndest og Bifald, endskjøndt han langtfra kunde maale sig med dem i Kunstfærdighed, men hans indtagende Ydre og den Lethed og Intelligents, hvormed han opfattede og udførte Roller og Partier af høist forskjellig Genre, gav ham et særegent Værd, som Noverre i sine Breve omtaler med Anerkjendelse. Han forlod tidlig sin Theaterbane, og i den Anledning finde vi i bemeldte Breve følgende Passus: „Nivelon lever nu stille og lykkelig, dyrker sin Have og sine Venner, hvilke Sidste Ingen bedre end han forstaaer at vinde og bevare."

Det er saaledes mere en Novellefigur end Portraitet af en Kunstner, jeg her paatager mig at tegne; thi ingen Skildring kan være mere træffende end den, der indeholdes i ovenstaaende Linier. Den Trofasthed og naturlige Elskværdighed, som jeg fandt hos denne min Faders Ungdomsven, staaer for mig som Idealet af, hvad enhver Kunstner maatte ønske at opnaae, naar han engang ombyttede det virkende med det betragtende Liv.

Min Fader havde været hans Kammerat i London i Aaret 1781. Sytten Aar senere besøgte han ham i Paris, fandt ham gift med den yndede Skuespillerinde Carline ved Opera comique og nød megen Gjæstfrihed i deres Hus. To og tyve Aar uden synderlig Correspondance henrandt, inden de atter mødtes i 1820. Et Tidsrum, opfyldt af

mærkelige Begivenheder og skuffede Forhaabninger! Nivelon havde imidlertid mistet sin elskelige Hustru og to voxne Døttre; han stod nu alene. Gjensynet bragte alligevel hans Øine til at straale med Ungdomsglands, og endskjøndt han ikke havde bevaret den Lethed og Spændkraft, som min Fader endnu i sit 60de Aar var i Besiddelse af, kunde man neppe forestille sig en smukkere Gestalt paa Grændsen af Oldingsalderen. Hans letpuddrede rige Sølvhaar i Modsætning til de mørke Øienbryn, de milde blaa Øine, den friske Ansigtsfarve og de velconserverede Tænder, gjorde det behageligste Indtryk, og som han stod der i sin lette Sommerdragt med Guldlorgnetten hængende i et bredt sort Silkebaand om Halsen, lignede han et af disse juelske Portraitter, hvis evige Friskhed og Ynde bestandig tiltaler os, om vi end aldrig have kjendt Originalen.

Der behøvedes kun faa Minuter til ligesom ved en Mellemakt at udfylde Tidsrummet, der nu laae som en Drøm for de gamle Venner, og ved gjensidig at huske hinanden paa enkelte Træk af deres muntre Ungdomsliv, fik de sig en hjertelig Latter. Det var alligevel ikke uden Vemod, at han hørte paa min Faders Glæde over mine Anlæg; skjøndt Rentier og Proprietair følte han sig fattig ved Siden af sin gamle Kammerat; Alt, hvad Kjærligheden havde skjænket ham, havde Døden bortrevet; kun Erindringen havde han tilbage og et Hjerte, fuldt af trofast Venskab!

Vi maatte love at besøge ham paa hans Landeiendom i Normandiet, og paa en gjentagen skriftlig Indbydelse begav vi os med Dilligencen til Flækken Estrepagny, der ligger paa Veien til Rouen. Vi brugte otte Timer til en Reise, der nu kun behøver to, men vi fik til Gjengjæld Leilighed til at see os anderledes om end nuomstunder med den brusende Jernbanefart. Vi kom forbi Gisors, hvor en malerisk Borgruin gjenkaldte Mindet om den berømte Tournering, «Le champ du drap d'or», som fandt Sted ved Philippe Augusts og Richard Løvehjertes Møde i

Anledning af deres forenede Korstog (1190). Desuden morede det os at anstille Sammenligninger imellem dette fra de øvrige franske Landskaber saa forskjellige Terrain og vort kjære Danmark, hvis krigerske Forfædre netop havde valgt denne Provinds, hvis frodige Græsgange, levende Hegn, straatakte Bønderhuse og spredte Skovpletter mindede dem om deres nordiske Fædreland. Kun Flodernes glindsende Slangebugter og de med Æbletræer beplantede Marker gave det nuværende Normandie et forskjelligt Physiognomie. Ved Estrepagny holdt vor Vens Kjøretøi, der i mindre end et Quarteerstid førte os til hans landlige Hjem, L'Ermitage de Saint Martin au Bosc, hvor han bød os hjertelig Velkommen og gav os Husets Reglement, der lød paa ubunden Frihed, dog med Iagttagelse af Spisetiden. Vi levede her som i Slaraffenlandet, spadserede i den deilige Have, hvor Ferskenspalieret var overladt til vor Discretion, og hvor Druerne i de italienske Buegange hang og modnedes til vort næste Besøg; vi gjennemstreifede Omegnen, hvilede ved Vandmøllen, besøgte Forpagteren paa Génétré og Landsbypræsten i Longchamps. Skovene kunde rigtignok ikke fremvise Stammer som dem, der udgjøre vor nationale Stolthed, men de frodige Bøgegrene hilsede os dog som beslægtede Venner og indbøde os til at drømme i deres Skygge.

Efter et Ophold af en halv Snees Dage tog vi bort tidlig om Morgenen uden at sige Farvel, en Skik, der var fastslaaet af vor Vært, der helst undgik rørende Affskedsscener, men Maanedsdagen derefter modtog vi en ny Indbydelse, da han ventede Gjæster, for hvem han vilde præsentere sine «braves Danois». (Paa St. Martin fik man gjerne et eller andet Tilnavn, og saaledes havde vi i Selskabet en Marquis, en Præsident og en Baronesse m. m.; min Fader gik i Almindelighed under Navnet «le Général»). Ved dette andet Besøg bar Husets Anordning et festligt Præg i Anledning af en gammel, meget riig

Dames forventede Ankomst; det var en Cousine til den allerede omtalte Mme. Quincy, og som man kaldte Emigrationens Ninon. Memoirer og Chroniques-galantes fra Perioden før Revolutionen 1789 nævne Rosalie Duthé som en Celebritet i sin Genre, og hendes Forbindelse med Kongens yngste Broder, Greven af Artois, satte hende meget høit i Datidens elegante Demi-monde. Hun var nu 75 Aar, men hendes slanke Figur og hendes store himmelblaa Øine lode endnu skimte, hvor bedaarende denne blonde Aspasia maa have været i sine unge Dage. Efter et mangeaarigt Ophold i England levede hun nu i Paris under Navnet Mme. Gérard, holdt et gjæstfrit Hus, modtog med en Prindsesses Værdighed sine fornemme gamle Venner og hørte med en Moders eller Tantes hjertelige Deeltagelse paa unge Kunstneres fortrolige Meddelelser. Hun havde en aaben Haand for de Nødlidende, og langtfra at ligne hine bodfærdige Magdalener, der troe at udsone deres Ungdomsvildfarelser med ubønhørlig Strenghed imod den yngre Slægt, var hun Overbærenheden selv; modtagelig for de Glæder, Livet endnu kunde tilbyde hende, fandt hun sig smigret ved den Hyldest, der omgav hende, og da Soiréerne paa det glade Saint Martin altid sluttedes med Dands, figurerede hun i Françaisen med en Gratie, der var eiendommelig for den gamle Skole.

Ved vor Hjemkomst til Kjøbenhavn underholdt vi en flittig Correspondance med vor Ven, der Vinteren igjennem opholdt sig i Paris, og da jeg stadig pønsede paa den længere Kunstreise, der skulde lægge Grunden til min fremtidige Løbebane, stolede jeg paa Nivelon, i hvem jeg ogsaa fandt en trofast Støtte og faderlig Raadgiver, da jeg i mit nittende Aar stod overladt til min egen Conduite i det farlige Paris.

Han interesserede sig forresten ikke synderlig for min Kunst, uagtet han selv engang havde været en yndet Dandser, thi han havde for Alvor vendt Theatret Ryggen og nærede

mod Buggen for sin tidligere Virksomhed en Bitterhed, der ikke er usædvanlig hos retirerede Artister; derimod var han, hvad sociale Forhold og Menneskekundskab angaaer, en Veileder, som man skulde søge Mage til; hans Principer om Æren vare complet ridderlige, og dem var han trods sin Alder rede til at forsvare med Kaarden i Haanden.

Rivelon havde ikke kunnet holde det ret længe ud med Mme. Quinchs politiske Fanatisme og havde ombyttet hendes Selskab med en anden ældre Dame, Mme. Deshayes, der herbergerede ham om Vinteren, medens hun til Gjengjæld med sin Familie tilbragte Sommeren paa Landet hos ham. En lille Datterdatter af hende, en femaars Engel, havde føiet en ny «Charme» til dette Opholdssted, og for ret at betegne, hvor sød hun var, gik hun i hele Omegnen under Navnet «Cécile la Vanille», men ak, i den hede Sommer 1825 blev hun angreben af en typhoid Feber, og inden faa Dage var hun Dødens Bytte. Hele Familien, iberegnet min gamle Velynder, hensank i den dybeste Sorg. Netop paa samme Tid havde en voldsom Gigtfeber kastet mig paa Sygeleiet og forhalet min Debut over et halvt Aar. Rivelon, der havde fulgt sine sørgende Gjæster til Paris, kom til mig i det Øieblik, da jeg stod op af Sengen som en stakkels udmagret Reconvalescent; han tog mig strax med sig ud paa Landet og pleiede mig med faderlig, ja næsten moderlig Omhu i fem Uger, der vare tilstrækkelige til at erstatte mig baade Huld og Kræfter, medens paa samme Tid min Nærværelse syntes at tjene ham selv til en Opmuntring efter hiint ulykkelige Dødsfald.

Lidt efter lidt havde der dannet sig ligesom en lille Kunstner-Colonie omkring l'Ermitage de St. Martin: der boede den i sin Tid saa feirede Sanger Philippe fra Opera-comique, den udmærkede Miniaturmaler Vincent, Balletmester Aumer og en forhenværende Operadirecteur Courtin, Alle med Koner, Søstre eller Tanter af en vis Alder, thi med Undtagelse af Clothilde Courtin, den

unge Mainvielle (en Søn af den fortræffelige Sangerinde) og mig bestod Selskabet for Størstedelen af mandlige og qvindelige Veteraner. Om Aftenen mødte Gjæster fra den nærliggende Flække: Lægen Mr. François, Fredsdommeren l'Enfant, Notaren Mr. Boulain, der havde tjent som Lieutenant i den store Armee og faaet Æreslegionskorset under de skjæbnesvangre hundrede Dage i 1815 og som Følge deraf var blevet berøvet dette Hæderstegn af Bourbonernes Regjering; men han bar den trefarvede Cocarde paa sit Hjerte. Her var altsaa flere modstridende politiske Elementer tilstede, men i et Punkt vare de Alle enige, nemlig i et uforsonligt Had til Englænderne, og vi tre Unge fik Ordre af vor Vært, naar Discussionen blev for varm, til at mildne Stemningen med Musik. Mainvielle spillede paa Pianoforte, Clothilde gav nogle smukke Romancer til Bedste, og jeg sang Viser, blandt andre den gamle norske „Køre Vatten og køre Ved", der blev en Yndlingsmelodie i den normanniske Gaard. Dandsen fuldendte at forsone Gemytterne, og „Aftenen gik". Her skulde min Fader atter møde, da han i 1827 besøgte Frankrig for at glæde sig over mine Fremskridt og min Stilling ved Operaballetten; han prisede da den tro Mentor, der havde raadet og pleiet hans Telemak, men han anede ikke, at denne, der saa standhaftig havde modstaaet Trylleriet paa Calypsos Ø (Operafoyeren), var paavirket af Luften i det frodige Normandie og i Stilhed sukkede for en Eucharis, hvis bløde, klokkerene Stemme fremsang «Je t'aimerai» i den samme Romance, hvis Melodie dukker frem i Pontemolle, hvor Alfred tager Afsked med sine romerske Venner. Det var kun en Viftning fra Illusionernes Himmelstrøg! Forældrene Courtin havde allerede for længe siden bestemt Clothilde for den unge Mainvielle, der var eneste Arving til en betydelig Formue; hun skulde desuden under hans berømte Moders Veiledning uddannes til en stor Sangerinde og til den Ende med Fader og Moder reise til Neapel, men de

kom ikke længere end til Marseille, hvor en ondartet Feber bortrev den blomstrende unge Pige. Forældrene stode nu skuffede i deres Forhaabninger, fortvivlede og barnløse!

Mange Sympathier drage mit Hjerte til Frankrig, mine Forfædres Hjem, men jeg fødtes i Danmark, og her skulde jeg føle Patriotismens Begeistring og finde Brød, Hæder og Lykke. Mine Tanker dvæle dog ofte ved de Steder, hvor Gardels Mesterskab viste mig Veien til Balletdigtning, og hvor Vestris indviede mig i en ny Sphære af Dandsens bevægelige Rhytmer; endelig stillede Nivelon mig det Maal for Øie, der bør være enhver scenisk Kunstners efter fuldendt Virksomhed, nemlig: i en uafhængig Stilling at kunne leve for noget Bedre end den stadige Higen efter Publicums lunefulde Bifald.

Paa mine ofte gjentagne Smaareiser til Paris forsømte jeg aldrig at besøge mine tre gamle Mestre, men allerede i Sommeren 1838 var den ædle Nivelon gaaet til Hvile, og da jeg i 1846 vilde opsøge Gardel og Vestris, fandt jeg kun deres Grave paa Cimetière Montmartre og Père Lachaise.

Jeg vil aldrig glemme disse Aander, der omsvæve min Erindring i mit landlige Otium, ligesom før under min travle Færden i Theaterverdenen; maa disse Optegnelser blot ikke forjage dem fra mine Drømme, thi hellere vil jeg offre dette skriftlige Mindesmærke til Luerne, end sige et evigt Farvel til mine kjære Gjengangere.

Mit Kvistkammer.

I Rue de Provence, tætved Forstaden Montmartres Hovedgade og ikke langt fra det provisoriske Operatheater, der, efter at have staaet i 50 Aar, feirede sit Jubilæum ved at gaae op i Flammer, ligger endnu den Dag idag et

Trattori (Tracteursted vilde neppe passe), hvor gjennem flere Generationer Murere, Steenhuggere og andre Arbeidere hver Morgen Kl. 6 mode med deres store Brød under Armen og indtage deres Frokost med en Tallerken Suppe, et Maaltid, som de med Tilsætning af Oxekjød, Kartofler, hvide Bønner og et Glas Viin Aar ud og Aar ind uforanderligt tracteres med til Middag Kl. 11 og til Aften Kl. 6, og det for en saa overordentlig billig Priis, at kun den uhyre Masse og Værtens beskedne Fordringer i Forening med Viinskjænkningen kunne tilveiebringe et lidet Overskud. Hver Aften eftertælles Kassen, Leverancerne udbetales prompte, og Restudbyttet henlægges til Husleien og til «Les économies». Disse Træk af det praktiske Pariserliv ere fremsatte for at give et Begreb om den Nøisomhed og Orden, men fremfor Alt om den Ihærdighed, der udmærker saavel de arbeidende som de næringsdrivende Classer i Frankrig og som tiltrods for politisk Virvar og trykkende Skattebyrder i Almindelighed fører til en jævn Velstand, der forbauser det øvrige Europa, hvis indgroede Fordomme taxere den franske Bevægelighed for Letsind.

Dette Etablissement blev omtrent samtidig med min Ankomst til Paris overtaget af et ungt Ægtepar fra Savoyen, Pierre Mugnier og Veronique Grosset, som for deres Sparepenge havde udstyret et rummeligt Qvistkammer med et efter Forholdene meget elegant Meublement; men ved Synet af denne Herlighed (der bestod af Mahogni-Commode og Secretair med Marmorplader, et stort Speil over en Marmorkamin, tre Alkover, den midterste med en Seng af første Qualitet) fandt de, at denne Luxus var for storartet til dem og besluttede da at tage en Logerende, hvorimod de selv indrettede sig i en saakaldet «soupente» under Loftet i Gjæstestuen.

Jeg fik underhaanden Tilbud om dette Logis og flyttede ind hos disse brave Folk, der snart fattede en Godhed for mig, som om jeg havde været en kjær Slægtning. Her

fandt jeg Hygge og Hvile, naar jeg kom hjem fra mine anstrængende Øvelser, der i den hede Sommer 1825 fortsattes med en saa overdreven Iver, at jeg, ligesom jeg stod ganske nærved Maalet for mine Bestræbelser, kastedes paa Sygeleiet af en inflammatorisk Gigtfeber. De brave Mugniers pleiede mig med en Omhu, som om de havde været mine egne Forældre; men hvad der satte Kronen paa det Hele, var den ualmindelige Dygtighed, hvormed den i samme Gaard boende Læge, Dr. Huet, behandlede min Sygdom, og den hjertelige Maade, hvorpaa han afslog at modtage de 50 Francs, jeg med Taksigelse bragte ham som Honorar. „Skulde jeg ikke være stolt af at have bragt en flink ung Dandser igjen paa Benene?" Med disse Ord trykkede han min Haand og tvang mig til at beholde mine Penge. Denne fortræffelige Mand har senere spillet en vigtig Rolle som Chef for det i 1832 oprettede Cholera-Hospital, erhvervet hædrende Udmærkelser og, hvad der staaer uforglemmeligt ved Siden af ovennævnte smukke Træk, frelst min Hustrues Liv, da hun i Sommeren 1834 pludselig blev angreben af hiin forfærdelige Pest.

Til min daglige Opvartning havde jeg den gamle Svigermoder Mère Grosset, og da jeg efter min Sygdom voxede og udviklede mig stærkt, forærede jeg hende mine aflagte Klæder til hendes to Sønner, der vare bestemte for den geistlige Stand og studerede paa Seminariet i Sallanches. De unge Menneskers Taksigelsesbreve vare affattede i den mest rhetoriske Form og hævede min Gavmildhed i den Grad til Skyerne, at da deres gamle Abbed kom til Paris og blev herbergeret af Familien Mugnier, var et af hans første Spørgsmaal efter Monsieur de Bournonville (ringere kunde det ikke være). Jeg blev da præsenteret for ham og indbudt til det straalende Middagsgilde, der foranstaltedes til hans Ære, dog, vel at mærke, med den strengeste Fortielse af min Stand, hvilken

han heller ikke spurgte efter, da han ansaae mig for en rig «fils de famille».

Den Tid, jeg havde tilovers fra mine choreographiske Studier og temmelig sparsomme Læsning, anvendte jeg deels til Besøg hos min Faders gamle og mine egne nye Venner, der alle viste mig en gjæstfri Imødekommen, som jeg ofte generede mig for at modtage af Frygt for at gjælde for en Pique-Assiette (Snyltegjæst), deels til at være „Fremdenführer" for mine Landsmænd, blandt hvilke jeg først maa nævne vor yndede Skuespiller og Instructeur Nielsen, med hvem jeg bivaanede de fortrinligste Skuespil og gjorde interessante Udflugter i Paris's Omegn; men han nød dog ikke Paris i fuldt Maal, thi hans Sind var opfyldt og hans Higen optaget af hans forestaaende Gjæsteroller paa Hoftheatret i Braunschweig. Jeg traf i Aarenes Løb sammen med flere notable danske Videnskabsmænd og Kunstnere, blandt Andre Brøndsted, Eschricht og Abrahamson, Musikeren Frøhlich, Maleren Aumont og Skuespillerinden Henriette Jørgensen; endelig stiftede jeg et behageligt Bekjendtskab med den elskelige gamle Kunsthandler Hermann Bing, hvis Sønner jeg tør regne blandt mine bedste Venner. Med Secretair Wiehe vandrede jeg flere Gange ud til Sèvres, hvor han paa den berømte Fabrik lagde sig efter det finere Porcellainsmaleri, og naar Juleaften kom, samlede jeg gjerne en lille gemytlig Kreds af Danske paa mit Værelse til et ægte dansk Aftensmaaltid, i hvilken Anledning jeg lærte min Værtinde at lave Risengrød, en Ret, der gjorde megen Lykke i Kjøkkenet og senere blev anvendt ved festlige Leiligheder som Entremet-sucré (sød Mellemret).

En Mand, hvis Bekjendtskab jeg særlig dyrkede og navnlig om Søndagformiddagene besøgte og underholdt mig med, var gamle P. A. Heiberg, der ved mit Komme ligesom forjog enhver politisk Bitterhed og paa den elskværdigste Maade tracterede mig — med morsomme Anekdoter fra det

gamle Kjøbenhavn. Han holdt virkelig af mig, hvilket jeg tilfulde paaskjønnede, og tvende Beviser paa hans Sympathie, hvilke jeg aldrig skal glemme, modtog jeg mod Slutningen af mit Ophold. Det ene var en skriftlig Indbydelse til af hans Mund at erfare, hvad en gammel Adling, Marquis N. N., havde sagt til min Roes i Anledning af min Begeistring for den dramatiske Kunst, der ganske nylig var fremtonet ved Shakespeares Mesterværker, opførte i Paris af de berømteste engelske Skuespillere. Det andet var, at han, der i sytten Aar ikke havde havt sin Fod i noget Theater, modtog min Indbydelse til i Selskab med Frøhlich at overvære en Operaforestilling, hvori jeg havde et brillant Dandseparti, om hvilken Præstation han næste Dag sendte mig en i al Oprigtighed streven Compliment, som jeg trolig har opbevaret.

Imidlertid stundede Foraaret 1826 til, og den lykkelige Examen, der var afgjørende for min hele Fremtid, førte til en ligesaa heldig Debut den 5te April. Ved denne Leilighed viste mine brave Værtfolks Deeltagelse sig i det klareste Lys. Mugnier sparede ikke sine Næver og skammede sig ikke, fordi han var min Ven, ved med Begeistring at slutte sig til den opmuntrende Applaus, der hilsede min første ungdommelige Optræden. Fra nu af blev jeg ogsaa Lærer og omplantede den Vestriske Skole paa Edouard og Gustave Carey, Drenge paa henholdsviis elleve og otte Aar. Disse Elever bleve mig anbetroede af deres Forældre, der, skjøndt bosiddende i Paris, maatte søge temporairt Engagement snart hist, snart her; og jeg havde den Glæde, først paa mit Qvistkammer, senere i et større Locale, i Løbet af tre Aar at see deres udmærkede Anlæg saa vel udviklede, at det ikke forundrede mig, da jeg nogle Aar derefter hørte dem nævne blandt de mest yndede Dandsere og navnlig erfarede de betydelige Engagements, som de i Italiens første Hovedstæder havde contrakteret.

En gavnlig Diversion i mit temmelig ensformige

Dandserliv blev Ankomsten af en sextenaarig Violinspiller Carl Ebner, der tilligemed sin Broder Anton var bleven mig paa det Varmeste anbefalet af Wexschall og Nielsen, med Anmodning om, saavidt mulig at producere dem i de musikalske Kredse. Desværre var Anton død underveis, og Fader Ebner kom med sin tilbageblevne Søn til Paris, nedtynget af den dybeste Sorg. Her var virkelig Noget for mig at udrette, og jeg tog mig med en saadan Iver af den unge Virtuos, at Folk troede, at jeg var hans Broder. Jeg lod ham spille for Kreützer, Baillot og Lafont, og han forbausede dem Alle, ikke blot ved sin ualmindelige Technik og klokkerene Intonation, men tillige ved en saa eiendommelig Toneklang, at det mindste Thema, uden Hensyn til Foredrag, derigjennem fik et særegent Trylleri. Han var mærkelig nok den Første, der offentlig præsterede Mayseders Compositioner i Paris, navnlig hans E-Dur Polonaise og Variationerne, tilegnede Paganini, og høstede ved de i Paaskeugen paa Operatheatret givne «Concerts spirituels» et saa enthousiastisk Bifald, at de gamle Mestre bleve lidt flaue derved, medens Ungdommen lod sig i en betydelig Grad paavirke af denne nye og gratieuse Stiil. Ogsaa jeg tog atter med fornyet Lyst fat paa Violinen. Ebner gav mig nogle nyttige Vink, og vi mødtes oftere i de Quartet-Soiréer, der hver Uge fandt Sted hos Familien Anatole (hvor Manden, en forhenværende dygtig Dandser, nu lagde sig efter Balletcomposition og speculerede paa et Engagement i London, og Fruen, en af Operatheatrets betydeligste Dandserinder, beredte sig til at følge med ham). Her samledes i Almindelighed et udvalgt Selskab af Kunstnere og «hommes d'ésprit», og disse musikalske Soiréer krydredes af den franske Munterhed, der her syntes at have fundet et værdigt Asyl. Carl Ebner nedsatte sig nu i Paris, hvor han omgikkes meget med sin jevnaldrende Landsmand Franz Lißt, men uagtet det Bifald, han høstede for sit udmærkede Violinspil, maatte han, for at kunne subsistere, give Under-

viisning paa Pianoforte. Hans praktiske Fader raadede ham til at lægge Violinen paa Hylden og indrette et Musik-Institut efter Logiers Methode; dette Foretagende kronedes med Held og dreves ivrigt i nogle Aar, indtil Overanstrængelse lagde den unge Musiker i Graven og knuste Faderens stolte Forhaabninger.

Min Correspondance med Hjemmet gik efter den Tids Postforhold temmelig flittigt, men voldte mig ved Breves længere Udeblivelse smaa Anfald af Hjemvee, især om Søndag-Eftermiddagene om Sommeren, naar mine Venner vare tagne ud paa Landet og jeg sad ene paa mit Qvistkammer, forstyrret i min Læsning ved Nabo-Urtekræmmerens Svend, der i timelange Forsøg famlede sig frem paa Fløite. Jeg rev mig da løs og søgte Adspredelse i Théatre des Variétés, som dengang besad ganske ypperlige Kræfter. Naar derimod Breve fra Hjemmet ankom, var der Glæde og straalende Ansigter hos hele den Mugnierske Familie; man styrtede mig imøde, holdende det Længeventede høit iveiret, og Gaarden gjenlød af Haandklap ved at see mig i fem Spring tage de tre Etager, der førte op til mit Værelse.

Et saadant Brev bragte mig den glædelige Efterretning, at min Fader var underveis, for efter tre Aars Adskillelse at see med egne Øine, hvorledes det gik med hans kjære Søn. Dagen og Timen til Ankomsten var paa det nøieste beregnet, og ledsaget af min ufortrødne Vært, ilede jeg til Messagerie-Gaarden for at modtage ham; tilfældigviis havde han taget en anden Beforbring fra Brüssel, og vi gik lidt modfaldne hjem; men en Timestid senere indtræder i Gaarden en smuk gammel Mand, der spørger efter et ungt Menneske ved Navn Bournonville. «C'est le Papa!» udbryder Mugnier med en saa skingrende Stemme, at jeg kunde høre det oppe paa mit Værelse; med en Følelse, der ikke lader sig beskrive, fløi jeg ned ad Trapperne, og i samme Øieblik laae jeg i min elskede Faders Arme. Jeg

kunde nu under hele hans Ophold være hans Vært; jeg havde efter knap Leilighed indrettet mit Qvistkammer for os To, og den bedste Seng var naturligviis for den Gamle. Efter de første Hjerteudgydelser spadserede vi ud i det allerede da saa betydelig forskjønnede Paris, og den Første, vi mødte paa vor Vei, var hverken meer eller mindre end Componisten Auber, der gjorde sig til Pligt, at glæde min Fader med de mest rosende Vidnesbyrd baade om mit Talent og min Conduite. Vi mødte endnu flere notable Bekjendte, og Papa var stolt af alle de udmærkede Venner, jeg havde været saa lykkelig at vinde. I stalles d'Orchestre (1ste Parket) havde jeg end yderligere Leilighed til at præsentere min Fader for endeel berømte Frigængere og Abonnés, paa hvem han ved sit noble Ydre og urbane Sprog gjorde et saa fordeelagtigt Indtryk, at de endog flere Aar derefter talte om ham med Ærefrygt og Deeltagelse. Henimod Efteraaret (1827) toge vi Afsked i det Haab, snart igjen at mødes. Vinteren kom med sit afvexlende Kunstnerliv, og ved Juletid erholdt jeg min contraktmæssige Congé for at modtage et Fjerdingaars-Engagement ved Kings-Theater i London — en Orlovsreise, som jeg forbeholder mig herefter at omtale.

Mugnier, der i sin Skjænke- og Spisestue havde indført den urbaneste Tone, idet Alle uden Undtagelse betitledes «Monsieur» og hverken Spil, Sang eller Tobaksrygning tillodes, var tillige sine Stamgjæsters høitbetroede Factotum, baade med Hensyn til Breves Modtagelse og Pengeforsendelser, da de Fleste vare fra fjerne Provindser; han og hans utrættelige Hustru havde nu Aar efter Aar lagt Skilling paa Skilling og allerede kjøbt sig nogle «Rentes», hvis Obligationer de i glad Fortrolighed viste mig med de Ord: „Vi have begyndt sammen!" hvilket næsten skulde betyde, at jeg havde været deres Lykkebarn. Nogle smaa Foræringer fra min Haand havde givet dem Smag for Sølvtøi, og det første Couvert var nu ynglet

til tolv med Tilbehør. Under begge mine Orlovsreiser beboede de mit Værelse, og efter min definitive Bortreise (1830) fik ingen Fremmed Lov til at benytte de smukke Meubler, som jeg havde indviet og conserveret. Da jeg i 1834 besøgte Paris, ledsaget af min Kone og den ganske unge Lucile Grahn, var Mugnier bleven en holden Mand og Sapeur i Nationalgardens fineste Legion (den 2den). Vi saae ham marchere forbi Kong Louis Philippe, der med sin glimrende Stab holdt paa Vendômepladsen, hvor vi gjennem Bekjendtskab havde erholdt en heel Mezzanin-leilighed til Disposition for os og vore Landsmænd. 25,000 Mand Linietropper og 80,000 Mand Nationalgarde defilerede med høie Jubelraab, der besvaredes af Kongen ved at løfte paa Hatten for hver enkelt Afdeling. Nogle sprang, henrevne af Begeistring, hen og trykkede Kongens Hænder, medens Andre løftede Smaabørn op til hans Saddelknap. Hvilket varmt Udbrud af Folkefølelsen! Men ak! neppe fjorten Aar derefter, i hvilket Tidsrum ikke mindre end otte mislykkede Mordforsøg havde været rettede mod den samme tilbedte Borgerkonge, stødtes han med Vold og Haan fra Frankrigs Throne, og hans hæderlige Slægt maatte vandre i Landflygtighed.

Man kan jo ikke gaae fra sit Ovistkammer ned paa Gaden og gjennem det bølgende Paris, uden at berøres af Historien og ved denne igjen af Politiken; men for at komme tilbage til mine trofaste Værtfolk, maa jeg blot bemærke, at den Hjertelighed, hvormed min Kone omfattedes af dem, ikke nøksom kan fremhæves, og deres gjæstfrie Venlighed udstrakte sig til min Elev Hoppe (1838) og til flere Danske, som jeg i Aarenes Løb anbefalede til dem. I Begyndelsen af Fyrretyverne overlod Mugnier sin Forretning til sin yngre Broder, kjøbte sig en Eiendom paa Menilmontant og lagde sig til Tidsfordriv efter Havedyrkning, hvorved han havde et saadant Held, at han blev tilkjendt en Priis-medaille, hvoraf han var meget stolt. Her besøgte jeg ham,

hvergang jeg kom til Paris, og blev modtaget som en kjær Slægtning; kun maatte jeg være belavet paa et eller andet diplomatisk, tvetydigt Svar paa det stedse tilbagevendende Spørgsmaal om mine Formuesomstændigheder; det lød da sædvanligvis paa, at „jeg, takket være Forsynet og min flittige Virken, havde Brød for min Alderdom“, hvilket med betydningsfulde Nik blev udlagt til, at jeg var Rentier, og fæstede mig endnu dybere i mine franske Venners Agtelse. De havde gjerne hjulpet mig, om jeg havde værét i Nød, men Erhverv og Sparsommelighed havde været deres Livs Opgave og Uafhængighed, det Maal, som de nu troede at have naaet.

Da jeg i 1856 atter kom til Paris, var desværre min brave Mugniers Bryst stærkt angrebet og hans Kræfter nedbrudte ved en Sygdom, tildeels forvoldt ved et betydeligt Pengetab. Med stakaandet Stemme maatte han dog gjennemgaae vort Samliv i Rue de Provence og fortælle sine Omgivelser om „vore Begyndelsesdage“, navnlig maatte han fremhæve, hvor høit han skattede de Danske, ikke blot fordi han havde læst om deres Patriotisme og Tapperhed, men i mig og mine Venner havde han grundigt studeret «le caractère du Danois». De gode Egenskaber, som hans Venskab lod ham ane hos mig, skulde alle være eiendommelige for «cette brave nation», og blandt andre Charakteertræk troede han fornemmelig at burde fremhæve følgende:

«Le Danois est vif, mais il n'est pas rancuneux.»

Den første Orlovsreise.

Den væsentlige Fordeel ved at tilhøre den franske Operas Ballet bestod fornemmelig i, at alle større Hoftheatre recruterede deres Personale derfra, om ikke altid ved definitive Engagements, saa dog for en enkelt Saison og ofte kun for

nogle Maaneder; Petersborg, Berlin, Wien, Milano, Neapel og Madrid forsynede sig fra Paris's Dandseskoler, men det var især London, der frembød det rigeste Marked, de brittiske «Pounds» havde altid den betydeligste Vægt, og medens Fordringerne til høie Honorarer bleve opfyldte, forlangte det engelske Publicum til Gjengjæld Navne, der allerede havde naaet en vis Celebritet. Saa vidt havde jeg langtfra bragt det, da jeg overraskedes ved, at Mr. Anatole, der var ifærd med at contrahere Sammensætningen af en Ballet med de engelske «Menagers», tilbød mig at slutte mig til det Selskab, der bestod af vor ypperste Premier-Danseur Albert og Mme. Anatole, Mr. Gosselin og Mlle. Brocard samt en meget smuk engelsk Elev, Miss Louisa Court, der skulde være min Dandserinde. De vare Alle engagerede for den hele Saison, men jeg havde kun tre Maaneders Orlov; min Løn blev derfor forholdsviis ringere, men dog ret klækkelig, da jeg af mine 350 Lstrl. (8,750 Francs) magelig kunde bringe de to Trediedele med mig tilbage til Paris.

Inden jeg modtog dette efter mine Forhold glimrende Tilbud, havde jeg sværmet mig ind i det engelske Skuespil, der under hele Efteraaret (1827) have præsteret shakespearske Tragedier og originale engelske Lystspil, som opførtes paa det italienske Theater. Charles Kemble som Romeo og Hamlet, Edmond Kean som Othello, Shylok og Richard den Tredie, Macready som Macbeth og udenfor det classiske Repertoire som Wilhelm Tell og Virginius, Comikeren Liston og Miss Foote afløste hverandre, men som et stabilt Elskerpar beholdt vi den udmærkede Mr. Abbot og Miss Smithson, hvis Fremstillinger af Julie, Ophelia, Desdemona, Virginia og Jane Shore bare Præget af den høieste tragiske Skjønhed. Disse ypperlige Forestillinger, der bleve fulgte med levende Begeistring af et Publicum, som ligeoverfor Talentet glemte alle nationale Antipathier, traf mig i Begyndelsen complet ukyndig i det

Engelske, men endskjøndt jeg ligesom saa mange Andre nogenlunde kunde følge med Handlingen og den udtryksfulde Mimik, blev det mig dog paatrængende nødvendigt at lære Sproget, og paa min indstændige Anmodning skaffede gamle Heiberg mig en indfødt Lærer, der mod et ugentligt Honorar kom til mig hver Dag. Uden videre Forberedelse lagde han en engelsk Bog for mig med de Ord: «Read Sir!» og da jeg med nogen Hjælp havde hakket mig igjennem nogle Sider, lagde han Bogen tilside med «Talk Sir!» Denne Methode førte han til min store Forundring igjennem, da han hverken talede eller forstod Fransk, og i Virkeligheden erhvervede jeg i ganske kort Tid en vis Færdighed, navnlig en god Udtale, deels ved Selvstudium, men fornemmelig ved vore kaudervelske Samtaler, der ofte varede i flere Timer, da Mr. Clyde havde Tid nok til sin Disposition og i Almindelighed tog tiltakke med den Frokost, jeg kunde byde ham. Vi fortsatte vore Sprogøvelser indtil min Afreise til London, og hine otte Ugers Underviisning er Alt, hvad jeg senere har kunnet hjælpe mig frem med.

Min ny Balletmester, Mr. Anatole, førte mig gjentagne Gange sammen med min unge Dandserinde for at vi itide skulde indstudere vort Repertoire, og det kunde ikke feile, at jo hendes smukke Øine mere end hendes temmelig middelmaadige Talent gjorde Indtryk paa mit letfængelige Hjerte. Mr. Anatole var allerede reist forud for at ordne sit Balletcorps, men den tredie Juledag fik vi Ordre til Opbrud. Vi fyldte en heel Dilligence; Albert med Familie i forreste Coupée, Mme. Anatole med sin Moder og to Børn i den midterste og Gosselin, en Dlle. Leclerq, Miss Louisa og jeg i den bageste. Mlle. Brocard besørgedes i en magelig Reisevogn tilligemed sin gamle Moder; hendes forelskede Ven Lord Bruce (senere Marquis af Halesbury) havde bestilt Posthefte, og Alt var indrettet paa det Comfortableste. I susende Fart tilbagelagde vi Veien gjennem Picardiet til Calais, men brugte ligefuldt

tolv Timer, saa vi ankom i Mulm og Mørke til Havnemolen, der netop i Flodtiden tillod os at træde umiddelbart ombord i den engelske Damp-Paket «The Salamander». Under frygtelige Angstfyl fra de gamle Mødre, der aldrig før havde seet, endsige været paa det brusende Hav, lettede vi og gave os Gud i Vold, thi Magen til den Søgang, der ved Juletiden kan findes i Canalen, har jeg idetmindste aldrig oplevet. Ved Morgengry øinede vi Dovers hvide Klinter og lagde kort efter til ved Pier'en, der ved Ebbetid fremstiller sig som et taarnhøit Bjelkestillads. Vi bleve omsorgsfuldt satte, Nogle baarne iland, men ak, i hvilken Tilstand! Et overveiende Flertal af Selskabet besluttede at blive Dagen over i Dover, men at sende mig, „den Sprogkyndige", iforveien for at bebude de Andres Ankomst. Jeg havde netop faaet mig en styrkende Thevandsknægt i en nærliggende Tavern og allerede fornummet den Skuffelse, ikke at kunne forstaae Folks hurtige Tale, da «the Mailpost» i en statelig Kareth med fire Heste holdt udenfor, og uden lang Deliberation blev jeg og mit Reisetøi hivet op paa Vognens «Outside» blandt flere velindpakkede Passagerer.

Jeg bemærkede strax, med hvilken Anstand den hvidbehandskede Kudsk modtog Tømme og Pidsk af den ærbødige Gaardskarl; Conducteuren (the guard) blæste nu en irsk Melodie paa sit Bugelhorn, og afsted gik det med en Fart af to danske Miil i Timen gjennem det deilige Grevskab Kent, hvor Qvæg og Faar endnu græssede paa de fløielsgrønne Enge. Vort Fiirspand, der skiftedes ved hver femte engelske Miil (1 dansk), bestod af Heste af den fineste Race, og Beslagene paa deres Seletøier blinkede i Solen, som om de havde tilhørt Herskabs-Equipager.

Disse Bemærkninger have igrunden kun Værd, forsaavidt som de støtte sig til et længst forsvundet Stadium af Reiselivet i England, hvor nutildags et Net af Jernbaner gjennemkrydser Landet i alle Retninger og hvor man i et

Par Timer tilbagelægger Strækninger, der før udkrævede en heel Dag, men det yndige Land seer man kun et forvirret Glimt af, og de elegante Stage-Coaches med deres charakteristiske Personale og veldressérede Heste ere forsvundne.

Henad Aften kom jeg til det gasoplyste London, steg af paa Charing-Cross og lod mig føre til mit forudbestilte Logis. Jeg udførte strax mit Ærinde til Mr. Anatole og blev af ham modtaget paa det Hjerteligste. Næste Morgen ankom det øvrige Selskab, yderst udmattet af Nattens Reise. En Gentleman af kæmpemæssig Statur præsenterede sig for mig med mange Taksigelser for al den Opmærksomhed, jeg havde viist hans Datter; det var Miss Louisas Stedfader, Mr. William Court, «Taylor» af Profession, men gentil i hele sit Væsen. Jeg maatte følge med til hans Hjem i Great Pultney-Street og blev af begge Forældrene behandlet med udsøgt Artighed. Dette Hjem, der snart skulde blive saa farligt for min Rolighed, var ganske indrettet efter «english fashion» og vidnede om sand borgerlig Comfort. Hvad der strax tiltrak sig min Opmærksomhed, var et stort Oliemaleri, forestillende Miss Louisa som Barn i en Amors Rolle, spændende sin Bue og iførd med at afskyde den skæbnesvangre Piil.

Forestillingerne paa Kings Theater aabnedes paa selve Nytaarsdagen med en italiensk Opera, hvori Mme. Pasta som Primadonna nød en glimrende og velfortjent Hylding. Mr. Anatoles ny Ballet Abu Hassan fulgte umiddelbar ovenpaa og gjorde Lykke. Dandserparrene Albert-Anatole og Gosselin-Brocard bleve modtagne med stormende Applaus, men hvem havde vel troet, at vi Unge, hidtil ubekjendte, skulde blive hilsede med Bifaldssalver og vore Soli lønnede med kraftig Paaskjønnelse! Vistnok havde jeg Mr. Court mistænkt for at have organiseret en patriotisk Clique i Galleriet til Fordeel for «the pretty english girl», men det sprudlende Liv, der animerede min Dands i Modsætning til mine Formænds

større Correktthed, lod ikke sin Virkning udeblive, og vor Pas de deux høstede til de Andres Ærgrelse «les honneurs de la soirée». Glædesyttringerne over denne Succès vare lige saa mange Pust til den Glød, der allerede ulmede i min Barm. At Miss Louisa var coquet og allerede som Saadan var blevet bemærket og courtiseret, var ikke skjult for mit Blik, og jeg besluttede derfor at unddrage mig hendes Forældres Gjæstfrihed og alene træffe sammen med hende paa Theatret; men denne Plan blev mig umuelig at gjennemføre. Jeg havde eengang for alle vundet Familiens Yndest, de loe ad mine Fornuftgrunde, men uagtet de lode som om de betragtede mit Sværmeri som rene Børnestreger, kunde det nok være mueligt, at de i mig saae den Svigersøn, der i Fremtiden bedst vilde convenere dem. — Jeg lokkedes som Fluen i Lyset!

Miss Louisa, sytten Aar gammel, var ingen regelmæssig Skjønhed, besad ingen huslige Færdigheder og udmærkede sig ikke ved Renlighed, men hendes Øine havde en uimodstaaelig Tiltrækningskraft, og hvad der virkede med en særegen Trolddom, var hendes bløde, velklingende Organ, thi aldrig havde jeg anet, at det engelske Sprog besad en saadan Klang, som fra hendes Læber. Jeg behøvede alligevel ikke mange Uger, for tilfulde at overbevise mig om, at min stigende Lidenskab ikke fandt Gjenklang, snarere forekom det mig, som om Forældrenes Godhed for mig fjernede hendes Sind endnu mere fra mig og mine grundredelige Hensigter. Sommetider fløi der ligesom et Glimt af Haab forbi min pinte Sjæl, f. Ex. naar jeg ved Udgangen af en eller anden Bravourpræstation følte et varmt og begeistret Haandtryk, og da jeg paa hendes Fødselsdag overrakte hende en Bouquet, ledsaget af en fransk Romance, hvortil jeg havde skrevet baade Text og Musik. Jeg nærede den ulyksalige Idee, at min Vedholdenhed tilsidst skulde gaae af med Seiren, men jeg opdagede snart til min store Sorg, at det Ideal, der foresvævede hende, var den Stilling, som Mlle. Brocard

og flere Damer af den høiere «Demi-monde» indtog, eller ogsaa et Giftermaal med en meget rig Olding, der snart vilde efterlade hende i en fri og ubunden Enkestand. Jeg søgte forgjæves at fremstille for hendes Phantasie Billedet af et hyggeligt Kunstnerhjem med Muligheden af at holde et Enspænder-Kjøretøi, men hun traf haanligt paa Smilebaandet med Udraabet: «No, no, I want a carriage!»

En Vinter, tilbragt i det taagede London, er just ikke skikket til at opretholde Humeuret, allerminbst hos en forsmaaet Elsker; jeg havde nylig læst Walter Scotts Kenilworth og fandt mig selv deri som Tressilian ligeoverfor Amy Robsart; baade mit Ydre og mit Indre stod i skjærende Modstrid med den Kunst, jeg øvede, og som dog endnu stundom forskaffede mig baade Tilfredsstillelse og — Illusioner!

Jeg besøgte paa mine Friaftener Theatrene Coventgarden og Drurylane og gjenfandt der de samme store Talenter, som jeg havde beundret i Paris, men paa samme Tid den maadelige Besætning af Birollerne, hvilket deels hidrørte fra en utilgivelig Ligegyldighed for Sammenspillet, deels fra Vanskeligheden ved at udfylde en shakspearsk Personliste paa en nogenlunde værdig Maade. Hvad der forresten imellem Julen og Fasten dannede et uundgaaeligt Appendix til alle baade alvorlige og lystige Skuespil, var den traditionelle engelske „Pantomime“, i hvilken de vanvittigste Clownskunster og «Lazzi» afvexlede med Harlekins og Colombines Dands. Man gjør sig intet Begreb om en saadan umotiveret Sammenhobning af Enormiteter, men Et maatte man beundre, nemlig det uforlignelige Maskineri, der udførte de vidunderligste Forvandlinger med en Hurtighed og Præcision, som intet andet Land kan opvise. Londons øvrige Herligheder: Museer, Kirker, Parker, Broer og Monumenter, gjorde i min forkvaklede Stemning ikke noget synderligt Indtryk paa mig, eiheller gav jeg mig af med at studere Englænderne, og endskjøndt jeg blev yderst venlig

modtaget i et Par engelske Familier af Middelstanden, kunde jeg dog ikke tilfredsstillende besvare det sædvanlige Spørgsmaal: «How do you like the english living?» da jeg spiste ved et sluttet Bord hos en fransk Familie.

Jeg fulgte om Søndagen med Familien Court til det nærliggende «Chapel» og engang imellem til deres Yndlingstheater Adelphi, hvor der fandtes fortrinlige Kræfter og Navne, som Reeves, Mathews, Yates og Cook. Damerne vare for det Meste ubetydelige, men udmærket smukke og begavede med gode Syngestemmer. Imidlertid havde min fixe Idee taget voldsomme Dimensioner, jeg omtumledes paa stigende og synkende Bølger af Fortvivlelse og Haab, og som der kun er et Skridt fra det Sublime til det Latterlige, havde jeg i Virkeligheden naaet det Sidste: at sønderrive mine Handsker og styrte ud i det Frie, hørte til Dagens Orden, men hvad Ingen havde nogen Anelse om, var, at jeg hver Morgen besøgte Mr. Hamons Fegteskole, for i paakommende Tilfælde at kunne løbe en supponeret Rival min Kaarde gjennem Livet!

Jeg skammer mig ikke ved at nævne disse Excentriciteter, som betegne et Stadium i mit ungdommelige Kunstnerliv, der vistnok ikke har været uden Betydning for min fremtidige Livsanskuelse, thi uagtet min senere Virksomhed ikke har udelukket en levende Phantasies Forespeilinger, ei heller Yttringer af et heftigt Sind, har dog aldrig siden Lidenskaben løbet af med min Fornuft, og jeg maa betragte denne Prøve som en Storm paa Havet, der skulde lære mig at bjerge Seilene i rette Tid og styre til den sikkre Havn!

Foraaret nærmerede sig og med det samme Slutningen af mit Engagement. Miss Louisas Opførsel imod mig var mere forekommende end sædvanlig, og jeg maatte være hendes Talsmand hos Fader Court for at erholde Tilladelse til at bivaane en Soirée dansante, som Lorderne Bruce, Hereford og Capt. Brunnow havde anordnet til Ære for

Ballettens Notabiliteter. Mr. Court vilde nødig gaae ind derpaa, men indvilligede dog tilsidst paa den Betingelse, at jeg skulde være Datterens Cavaleer, en Tillid, der opfyldte mig med Glæde og Stolthed, saameget mere som Miss Louisa syntes henrykt over mit Følgeskab. Festen var glimrende; vi befandt os omgivne af det høiere Aristokrati — NB. Herrerne —, Damerne tilhørte Alle Theaterverdenen, og Tonen var heelt igjennem comme il faut. Det kunde alligevel ikke undgaae mit Blik, at jeg her var blevet benyttet som Skalkeskjul for en længere udspunden Intrigue, og skulde jeg ikke selv have kunnet bemærke det, vilde mine Kameraters Vink snart have oplyst mig om, at der herskede en hemmelig Forstaaelse imellem Miss Louisa og Capitain Brunnow. Hvad der foregik i mit Indre af Harme og Smerte, er ikke let at beskrive, men jeg tog mig sammen og beherskede mig selv i den Grad, at Ingen anede den taabelige Rolle, der her var bestemt for mig.

Mine Luftslotte vare nu styrtede i Gruus, men Ilden rasede endnu i Grunden, og Stormen i mit unge Bryst truede med at nedbryde min Sundhed, dog, et Par Dage inden min Afreise, da jeg i Selskab med Mr. Anatole besøgte de berømte «London-Docks» (hvor en af vore franske Venner tracterede os med nogle ganske fortræffelige Vine), tog min brave Balletmester Ordet og foreholdt mig det Ødelæggende i, saaledes at overlade sig til en ubesvaret og igrunden uværdig Passion. Det lykkedes ham at overbevise mig om min Daarskab, og næste Dag, efterat jeg havde besørget mine Afskedsvisiter, sagde jeg Farvel til den venlige Familie Court og «shoke hands» paa ægte brittisk Viis med Miss Louisa, uden at lade mig mærke med det mindste Gran af Sentimentalitet. Helbredet var jeg alligevel ikke, men jeg kæmpede tappert.

Det gik nu med den sædvanlige Befordring til Dover, og her ventede jeg at gaae ombord i den hurtigseilende Steamer «The Salamander», men Capitainen paa den

franske Paket »Henry Quatre» overbeviste mig om, at det var min Pligt som Franskmand at fare med ham, saameget mere som han havde en halv Times Forspring for sin engelske Medbeiler; men Salamanderen indhentede os ligefuldt, foer os forbi og ankom til Calais inden Ebbetiden, hvorimod vi Andre maatte ankre op udenfor Barren og Passagererne sættes iland i Baade, der med ligesaa megen Kunst som Besvær arbeidede sig igjennem Brændingerne. Jeg var halvdød af den grueligste Søsyge, men, o Mirakel! aldrig saasnart havde jeg sat Foden paa fransk Grund, førend min Sjælesygdom var radicalt cureret. Dette Fjerdingaars Begivenheder og Stemninger forekom mig som en Feberdrøm, hvoraf jeg nu karsk og vel tilmode opvaagnede. Mine forrige Interesser indfandt sig paany, jeg spadserede omkring i Calais og saae ved Raadhuset Busterne af Eustache Saint Pierre og hans tvende Colleger, der med Strikken om Halsen havde fremstillet sig for Englands Konge, Edward den Tredie, som Gidsler og Sonoffere for Stadens fortvivlede Modstand.

Deligencen til Paris standsede en Time i Amiens, hvor jeg beundrede den herlige Cathedralkirke, i hvilken tre Slægtled af Navnet Bournonville have fungeret som Organister og Capelmestre (den Sidste var Jacques B., Sønnesøn af Jean Valentin; han blev over 80 Aar og døde 1758). Jeg naaede Paris om Aftenen, hvor den Stumme i Portici feirede sine første Triumfer og hvor jeg paany overtog mine vante Functioner, dyrkede mine trofaste Venner og gjorde min Indtrædelse i Finantsverdenen som Rentier!

De tre Foyerer.

Dette Capitel, der for adskillige Aar siden i en noget bredere Form har været indrykket i et af vore meest yndede Ugeblade, danner et Tidsbillede, der slutter sig saa nøie til „Mit Theaterliv“ og navnlig til mit sexaars Ophold i Paris,

at det her har maattet finde ikke blot en berettiget, men en uundgaaelig Plads. Idet jeg altsaa stoler paa, at en stor Deel af Publicum forlængst har glemt de forekommende Details og endnu Flere aldrig have gjort sig bekjendt dermed, fremstiller jeg dette Affsnit og haaber, at det ikke ganske skal være uden Interesse.

Foyer betyder egentlig det samme som Arnested og repræsenteres i Almindelighed ved den store Kamin, omkring hvilken en Kreds af Familie og Venner kan leire sig og udvexle Tanker og Meninger, medens store Favnestykker, stablede paatværs over de med Messing-Sphinxer prydede Jernknægte, opsende knittrende Flammer og hele Bouketter af sprudlende Gnister. Det var i et saadant Baal, at Sangeren Philippe kastede Folkerepræsentanten Grandmont. da denne truede ham med Guillotinen, fordi han vægrede sig ved at synge en af Rædselsperiodens Blodhymner. Det var med Nød og neppe, at Grandmont slap derfra med Livet, men Philippe, der maatte tage Flugten, fandt Beskyttelse hos en Karrekudsk ved Navn „Brutus", der som ivrig Patriot stod høit anskreven hos Magthaverne og desuden yndede og protegerede den berømte Sanger, der var fra hans Fødeby Montpellier.

Mangengang, naar man i kolde Vintre samledes om en saadan Ildbrase, traf man i Kredsen Veteraner fra det uforglemmelige russiske Felttog; de mindedes da de Aftener, hvor de, udmattede af Marcher og idelige Skjærmydsler, leirede sig, selv Tredivte, omkring en Vagtild, og naar om Morgenen „Reveillen" lød, besvaredes den kun af Trediedelen af af de Indsovede: Resten af Pelotonen var frossen ihjel! — Dog, disse Foyerbilleder tilhøre kun den strenge Aarstid, der i Frankrig ikke varer længe; det hjemlige Navn tyder derimod mere hen paa den Virksomhed og Bevægelse, der her hele Aaret rundt finder Sted. I forrige Tider samledes

alle Theatres Medlemmer i en eneste Foyer, hvor ogsaa enkelte Stormænd havde Adgang for at yde Artisterne, navnlig de qvindelige, deres Hylding, men ved den senere Ombygning udvidedes Localerne: Balletten fik sin egen Foyer, Operaen sin, og da det fashionable Publicums Besøg imellem Coulisserne blev befundet „mindre hensigtsmæssigt", indrettedes der i Bel-Etagen over Vestibulen en pragtfuld Salon, der herefter kaldtes Foyer-public.

Vi ville begynde vor Inspections-Runde med

Le Foyer de la Danse.

Da Hotel Choiseul i Forstaden Chaussée d'Antin med tilliggende Have var bleven udseet til Byggeplads for det nye „provisoriske" Operahuus, reistes det egentlige Theater paa Havens Grund, men det smagfulde Palais indrettedes til Administrationslocale, Garderobe og Foyerer; den med lueforgyldte Ornamenter udstyrede Salon deeltes i Høiden og i Længden; den nederste Deel benyttedes til Magaziner, hvorimod den øverste med det hvælvede Loft og de corinthiske Capitæler overlodes Balletten og Operaen til Samlings- og Øvelsesrum.

Den Foyer, som vi her ville fremstille, havde ligesom selve Scenen et skraat Gulv, og den Væg, der dannede Front mod denne Helding, var heelt bedækket med Speile; Lyset kom ovenfra og i Baggrunden reiste sig en colossal Marmorkamin. En bred Trappe førte op til den Corridor, der dannede Scenens Baggrund og herfra traadte man ind imellem Theatrets Coulisser. Her dyrkedes fra den tidlige Morgenstund Terpsikores smukke, men møisommelige, og overhovedet lidet forstaaede Kunst, deels under erfarne Læreres Veiledning, deels ved Selvstudium. Choreographiens Mestre æredes af de Yngre, hvem de opmuntrede ved nyttige og behagelige Vink, og blandt de første Solodandsere bemærkedes fornemmelig Albert Decombe, der ikke blot ved sin betydelige Kunstfærdighed, men ved sit elegante Væsen og

sine solide Formuesomstændigheder indtog en ærefrygtbydende Stilling. Næstefter ham kom Antoine Paul, der for sin Fugleletthed havde faaet Tilnavnet l'Aërien og var Publicums udklaarede Yndling, endelig bør Ferdinand la Brugniére nævnes som den, hvis Virtuositet kun bevægede sig i en indskrænket Kreds, men der fornemmelig som Mimiker havde vundet sig et velfortjent Renommée. Det var egentlig Mændenes Glandsperiode, lige indtil Mlle. Taglionis og hendes udenlandske Efterfølgerinders Tid. Mme. Gardel havde forladt Scenen, Damerne Chameroy og Gosselin vare døde i en ung Alder og Fanny-Bias var, uagtet en vis Fuldendthed i hendes Dands, for lidt smuk til at fængsle det større Publicum, derimod henrev den yndefulde Bigottini alle Hjerter ved sin udtryksfulde Mimik og besad ved sin Personlighed og sine Forbindelser det Pikante ved sig, der mindede om Ludvig den Fjortendes eller rettere om Perikles' Tidsalder.

Saamegen forfængelig og letfærdig Snak der end under Hviletimerne kunde herske i Dandsefoyeren, saa opmærksom og alvorlig blev Stemningen fra det Øieblik, da Mesterens eller Repetiteurens Violin lod sig høre; det stod da for Enhver som en Livsopgave at erhverve sig en eller anden Færdighed, for om muligt at opnaae den Ære at debutere og beklæde en fremragende Post, om ikke ved selve Operaen, saa dog ved et af Europas større Theatre. Endnu alvorligere, ja næsten høitidelig, blev Situationen, naar de paa Skolen vundne Resultater skulde prøves og bedømmes af en Jury, sammensat af fem Fagfolk og fire administrative Embedsmænd. Foyeren var da forvandlet til en Kampplads, indesluttet af en Halvkreds mere critiske end deeltagende Tilskuere, der hvad Techniken angik ikke lode sig blænde af Flitterstads.

Dommersædet var i Fronten ved Speilvæggen; de mandlige eller qvindelige Candidater fremtraadte blege og med bankende Hjerte; thi det gjaldt om at beseire ikke blot sine Concurrenter, men fremfor alt sin egen Bevægelse.

Opgaven var i Almindelighed to af Repertoirets Bravourdandse og en eller anden pantomimisk Scene. Den samvittighedsfulde Jury var kold og stiv som ved en Criminalproces og Stilheden afbrødes kun af Violinerne og de Dandsendes Aandedræt; men efterhaanden som Talentet banede sig Vei gjennem de overvundne Vanskeligheder, steg hos Examinanderne Blodet op i Kinderne, Øinene tindrede og Haabet om Seir fordoblede de anspændte Kræfter. Dommerne stræbte forgjæves at betvinge Tilfredshedens Smiil og snart gav Bifaldet sig Luft i Forsamlingen ved stormende Applaus!

Enhver, der har bestaaet en Examen, kan gjøre sig et klart Begreb om det Indtryk, der bevirkes ved en Seir, der er afgjørende for Ens hele Fremtid. Juryens Kjendelse meddeles skriftlig og Debuten med dens Forpligtelser bliver nærmere bestemt. Den vigtige Dag nærmer sig og er heller ikke uden Ængstelser; thi havde man blot med det velvillige Pariserpublicum at gjøre, vilde Sagen snart og paa det behageligste være afgjort, men en Bande Claqueurs skal tilfredsstilles og en Skare truende Aander besværges, inden man med nogenlunde Sikkerhed kan betræde de knudrede Brædder. Medens Censuren paa hiin Tid holdt den politiske Presse i de haardeste Baand, var Theatret givet til Priis for den hensynsløseste, ja endog den gemeneste Behandling af en heel Deel saakaldte literaire Blade. Courier des Theatres var paa hiin Tid de sceniske Kunstneres «Bête-noire»; dets Redacteur og Eiermand, Mr. Charles Maurice, havde i Lighed med Revolutionens Père Duchêne sat Ubluheden og Cynismen i System. At gjøre denne Mand sin ærbødige Opvartning og lade sig indskrive som Abonnent paa hans Blad, var en uundgaaelig Røvertribut, som Enhver maatte underkaste sig, for ikke at begynde sin Carriére med at blive tilsølet og behæftet med et Øgenavn, der, ret ofte gjentaget, omsider maatte vinde Hævd. Gud trøste og naade den, der forsømte eller vovede at fornærme ham! Hverken

Kjøn, Alder eller erhvervet Anseelse kunde skjærme den Ulykkelige for hans Angreb, der ved Siden af deres Smudsighed tillige vare saa ondskabsfuldt træffende og for Udenforstaaende ofte saa morsomme, at de største Célébriteter, for at undflye hans giftige Pen, saae sig nødsagede til at parlamentere med denne Fribytter, der med Stolthed fremviste den Lænestol, hvori Talma havde siddet for ham, og den i Glas og Ramme indfattede 500 Francs Banknote, som Skuespillerinden Mlle. Bourgoin havde bragt ham som Honorar for en rosende Artikel. Stundom vankede der et Livfuld Prygl fra en eller anden fortørnet Artist, der blev da duelleret, men da han var en øvet Fægter og dertil skjød sikkert med Pistolen, var han næsten altid saa heldig kun at tilføie sine Modstandere lette Saar. Iøvrigt kunde han, naar der blev viist ham den behørige Opmærksomhed, blæse i Berømmelsens Basun for de Store og vise sig beskyttende for „Neophyterne“, som han kaldte de Unge, ved hvilke Leiligheder han slog om sig baade med æsthetiske og techniske Floskler. At saavel han som hans mere eller mindre værdige Colleger havde Adgang til Dandsens Foyer, var en selvskreven Ret, der kun modificeredes ved de Ubehageligheder, de stundom maatte døie af det underordnede Personale, der, staaende udenfor Critikens Skudvidde, betalte hines Uforskammenhed med Mynt af lignende Gehalt.

Paa Forestillings-Aftnerne frembød Dandse-Foyeren et temmelig broget Skue: alvorlige Øvelser af dem, der forberedte sig til med Bravour at træde ind paa Scenen, Mønstring for Speilene af Haarpynt og Costume, Conversation og Cokettering med Diplomater og fyrstelige Personer, der idelig udsattes for Puf og Spark af de pirouetterende Hyrder og Sylphider. Roccocoperiodens meest feirede Balletheltinde, Cardinal de Rohans erklærede „Herskerinde“, den gratieuse Mlle. Guinard, hvis Buste prydede en af Salens Nicher, syntes med Velbehag at skue ned paa den yngre Slægt, der lovede ikke at vanslægte fra de nedarvede

Traditioner! — Dog, Regisseurens Klokke lyder, et elektrisk Stød gjennemfarer baade de Civile og de Costumerede. Alle styrte mod Opgangen til Scenen, Forspillet er tilende og Tæppet ruller op for Balletten.

Le Foyer du Chant.

Corridoren gjenlyder af det meest skingrende Hanegal! Det er Tenoren, der prøver sit «Ut de proitrine» (det høie C). En huul Torden bringer Trappegangens Vinduer til at dirre; det er Bassisten, der nynner sin faderlige Forbandelse. Sopranen er derimod ligesom Nattergalen sparsom med sine Toner (der veies op med Guldstykker) og vandrer taus, indsvøbt i sit Cashemirs Shawl, fulgt enten af sin ærværdige Moder eller sin spagfærdige Ægtefælle, til Sangrummet, hvor Componisten, der af hendes Bistand venter sin Operas Fremgang, træder hende imøde med Haandkys.

Hvem formaar vel at skildre de Gjenvordigheder, som navnlig en yngre og endnu uberømt Tonedigter tilligemed sin litteraire Medarbeider har at friste ligeoverfor dem, der af Naturen have modtaget det Pund, der af alle Slags Capitaler giver den høieste Rente, nemlig en Syngestemme! Som oftest ere disse af Naturen Begunstigede i ringe Grad musikalske, og med et Bravour-Repertoire engang for Alle indhamret i Hukommelsen og fastslaaet ved Routinen, nære de et afgjort Had til alle nye Compositioner med samt deres Indstuderinger; Kunsten selv begeistrer dem sjelden, uden forsaavidt den er ledsaget af Fremkaldelser og Reclamer, der som oftest ere fordægtige nok.

I denne Kreds fandtes alligevel paa min Tid Flere, der udenfor Theatertjenesten vare baade dannede og behagelige Mennesker, men der var iblandt dem kun En, hvis Genie og hele Opfattelse af den lyrisk-dramatiske Scene gav ham Ret til i Ordets sande Betydning at kaldes Kunstner og en stor Kunstner: Det var Adolphe

Nourrit! Af en indtagende Personlighed og begavet med en ligesaa velklingende som uddannet Tenorstemme, forenede han det dramatiske Talents Mangfoldighed med den fineste musikalske Sands og var i alle sine Forhold en ædel Fremtoning. I mere end et Decennium var han den franske Operas oplivende Princip og en kraftig Støtte for alle de Componister, der under hans Periode fik deres Værker opførte. Med Varme og Intelligents foredrog han de ældre classiske Sager af Gluck, Sacchini, Salieri og Spontini, og de Roller, han indviede i Corinths Beleiring, Moses, Comte Ory og Wilhelm Tell af Rossini; Den Stumme, Gustav den Tredie, Brama og Elskovsdrikken af Auber; Robert og Hugenotterne af Meyerbeer samt Jødinden af Halévy bare alle Mesterskabets umiskjendelige Præg. Selv Mozarts Don Juan gav han med dyb psychologisk Opfatning, men omdannet til et Tenorparti havde Rollen tabt endeel af sin oprindelige Stemning og Klangfarve. Mindre heldig var hans Forsøg paa at fremdrage Jean Jacques Rousseaus lyriske Idyl: «Le devin du village»; thi her strandede hans gode Villie paa en Spottefugls naragtige Indfald. Den lille Opera var nemlig naaet til Runddandsen i Finalen, da der pludselig fra Prosceniets øverste Loge neddaler en Gjenstand midt i den glade Kreds og udbreder en hvid Støvsky! En olympisk Latter udbryder blandt Tilskuerne ved at opdage en god gammeldags Paryk, og denne kaade Vittighed var mere end nok til for stedse at vise det uskyldige Partitur tilbage til sit Hvilested i Operaens Musik-Archiv.

Herold og Halévy vare dengang Syngemestre og Repetiteurer i Forening med den geniale Schneitzhoëfer, hvis tydske Navn var saa vanskeligt for Franskmændene at udtale, at han altid humoristisk tilføiede «Prononcez Bertrand»! Medens de tvende Ovennævnte erhvervede sig europæisk Berømthed, drev han, der besad ligesaa meget

Talent og harmonisk Fylde, det ikke videre end til Balletmusik og Melodramer; hans Kunstnerliv svandt hen i gemytlig Ladhed og vittige Indfald.

Den store Operas Hovedrepertoire bestod af de allerede nævnte gamle Componisters classiske Værker, i hvis Fodspor Gretry, Lesueur, Catel, Berton og Kreützer med nogen Modification vandrede; enhver lettere Genre blev henviist til Opera-comique. Spontinis to første Compositioner, Vestalinden og Fernand Cortez, fremkaldte, skjøndt Texten havde det traditionelle Tilsnit, en ivrig Opposition hos Tilhængerne af det Gamle, men opnaaede ligefuldt en colossal Succes; med disse hans Mesterstykker synes ogsaa hans Triumfbane at være afsluttet, thi hverken Olympia eller Nurmahal svarede til den Glands, som deres Forgængere havde kastet over den stolte og uforbragelige Maëstros Navn.

Romantismen saavel i Musiken som i Skjønliteraturen optraadte paa den Tid i det Naturliges, Folkeliges og Interessantes Navn imod det i aristokratisk Fornemhed indsvøbte Regelbundne og tildeels jævnt Kjedelige. Det kan vel ikke nægtes, at den nye Retning gjorde sig skyldig i adskillige Udskeielser, men den frembragte dog et friskere Liv, der i mange Aar derefter skulde virke velgjørende i Melodiens og navnlig i Harmoniens Tjeneste. Det var Webers Freyschütz; der, under Navn af Robin des Bois, brød Isen og blev givet med uhyre Tilløb paa Theatre de l'Odèon; kort efter kom Boyeldieus Den hvide Dame paa Feydeau, og medens Auber med sine nydelige Syngestykker forberedte sig til det Skridt, han vilde vove ind paa Operaens Omraade, indrettede Rossini sin Mahomet den Anden og sin Moses for den store lyriske Scene. Han var dengang 34 Aar gammel og i sit Talents fulde Flor, men uagtet hele det musikalske Europa revolutioneredes ved hans nye Former, mødte hans Berømmelse den meest fanatiske Opposition og de parisiske Theater-

blade vare ikke de Sidste til at fordømme denne Billedstormer, der skulde rive den gamle Operastiil ned fra sin Piedestal. Disse Angreb forhindrede imidlertid hverken Korinths Beleiring eller den fortræffelige Opera Moses fra at gjøre en lignende Epoke som Spontinis tidligere Arbeider.

Det vakte et usædvanligt Røre i Sangfoyeren, da Rossini selv bemægtigede sig Flygelet og med den ham egne Blanding af Begeistring og Ironi ledede Indstuderingen, hvorved han, med sit grundige Kjendskab til Stemmens Behandling, vidste at frembringe Virkninger, som man ei tidligere havde sporet hos de franske Sangere; man bønfaldt om Tilladelse til at maatte bivaane Claveerprøverne, og idet Henrykkelsen gav sig Luft i levende Bifaldsytringer, gaves der Øieblikke, i hvilke den forgudede Maëstro maatte skjule sine Hænder for ikke at see dem bedækkede med Kys. Alligevel var denne gribende Effekt, der foruden Compositionens Værd tildeels skyldtes det sjælfulde Foredrag, Skyld i, at Virkningen i en ikke ubetydelig Grad formindskedes ved den fyldige Instrumentation, der ligesom qvalte Melodien og skadede Declamationen. Under disse Omstændigheder var det ingen let Sag for Auber at trænge igjennem med sit første Forsøg i den store Stiil, nemlig med Operaen „Masaniello“, der for at undgaae Mistanke for oprørske Tendentser, men vistnok ogsaa for et sikkre sig en formaaende Dandserindes Protection, blev omdøbt til Den Stumme i Portici. Under Indstuderingen af dette geniale Produkt herskede der kun liden Tiltro til de Evner, den beskedne Componist og hans af Pressen temmelig fornemt behandlede Medarbeider, Scribe, paa dette Gebet kunde udvikle. Musiken behandledes som ret ørefaldende «Pont-neufs», men tiltrods for disse ilde varslende Forløbere viste Udfaldet, at de to Fostbrødre havde truffet det ene Rigtige, nemlig Kunsten at interessere paa samme Tid, som dens strengere Fordringer skete Fyldest. Fordom-

mene tyngede endnu lidt paa den første Akt med sin Brude-Arie, sine Dandse og sin mimiske Dialog, men neppe var Tæppet rullet op for Fiskergruppen i Morgendæmringen og Nourrit traadt ind med sin Barcarole, førend Stemningen blev opvarmet af Neapels glødende Sol og da han, i Forening med Dabadie som Pietro, af sin skjønne Stemmes hele Fylde udstrømmede Gjenklangen af den forbudne Marseillanerhymne «Amour sacré de la patrie», udbrød fra det elektriserede Publicum en Jubel, saa vild og stormende, at den syntes at indeslutte en forbigangen og to tilkommende Revolutioners Lidenskaber i sit Skjød. Sammensværgelsen, Markedet, Oprøret, den vidunderlige Bøn og det pragtfulde Indtog bleve fulgte med megen Begeistring. Vanvidsscenen satte Kronen paa Nourrits Mesterskab som lyrisk Skuespiller og Vesuvs Udbrud tordnede Glædes-Salver over den fuldstændigste Seir.

Titelrollen (Fenella) blev mindst bemærket, da den igrunden fattes dramatisk Nuance, bestandig bevægende sig indenfor Trøstesløshedens Omraade, og ligesaa gjerne kunde være belemret med enhver anden Skrøbelighed end netop den at være stum, hvilket ikke et eneste Øieblik har Indflydelse paa Handlingen, hvorimod den vistnok er forsømt endeel ved at Fenella ikke er blevet en Sangrolle. Imidlertid er der al Sandsynlighed for, at dersom den ikke var blevet dannet til en mimisk Fremstilling og betroet til den altformaaende Dandserinde, vilde Partituret endnu have henligget i Direktionens Gjemme og ventet paa sin Antagelse. Fra nu af indtog Den Stumme i Portici en Hædersplads ikke alene paa den franske Opera, men paa alle Europas lyriske Scener, og har nu i et halvt Aarhundrede bibeholdt sin Friskhed og Ynde.

Nu kom Touren til Rossini; men for ikke at møde en Sammenstilling med hiint storartede Sujet, valgte han en lettere Genre og producerede i den af Lune og Qvikhed sprudlende „Comte Ory" sin bedste komiske Opera næstefter

hans uforlignelige Barbeer; den kunde alligevel ikke holde sig ved Siden af den stedse mere og mere tiltalende Stumme, med hvilken Auber selv ikke vovede at kæmpe, men tyede tilbage til sin vante Scene, hvor Fra Diavolo gik i Spidsen for den hele Række af yndige Syngestykker, der vedvarende danner Kjærnen af Opera comiques Repertoire. Kun et Par Gange senere lod han sig bevæge til at skrive for den store Opera, men tiltrods for det Bifald, hvormed Brama og Bayaderen og Gustav den Tredie bleve optagne, formaaede de ikke at fortrænge Masaniello og hans stumme Søster, der vistnok ere kaldede til at overleve baade deres ældre og yngre Sødskende og gjøre deres Faders Navn udødeligt.

Endnu engang skulde Rossini henrive Sangfoyerens Stamgjæster med et Toneværk, hvis Dele, hver for sig, frembyde fuldendte Mesterstykker, men hvis Heelhed, deels af Mangel paa dramatisk Holdning, deels formedelst Hovedrollens Sentimentalitet, danner en trættende Masse. Den berømte Maëstro havde i dette store Opus lagt sin hele Skat af musikalsk Opfindelse, og alle sande Musikelskere bemærkede med Glæde, at han var slaaet ind paa en ny Vei, der lovede at føre til en Række Arbeider af ganske anderledes gediegen Beskaffenhed end hans tidligere Compositioner. Haabet om en storartet Succes blev dog for en Deel skuffet. Begeistringen ved de første Forestillinger var langtfra levende nok, og Rossini, der havde Overbeviisningen om i Wilhelm Tell at have givet sit Allerbedste, svoer i sin billige Harme ikke mere at ville skrive for Theatret. Han holdt desværre Ord og maaskee har han heri givet et Exempel til Efterfølgelse; thi den Ærefrygt, ja næsten Dyrkelse, som han paa sine gamle Dage blev Gjenstand for, vilde neppe have fulgt ham, dersom han vedblivende havde piint sin Musa og beilet til Popularitet.

Meyerbeer løste ham af og feirede Triumfer, der i lige Grad gjaldt Mesteren og de Udførende, men fremfor

Alt Theaterkassen, der fra nu af regnede sine Indtægter i Millionviis. Denne Periode ligger alligevel uden for Grændserne af mine sex Aar, nok, at med Nourrits umotiverede Bortgang forsvandt det Beaandede indenfor Sangfoyerens Mure og fra den Stund hed det kun at give saamegen Stemme ud og tage saa stor en Løn ind, som muligt; Kunsten blev saavel fra Artisternes som fra Bestyrelsens Side udelukkende betragtet som en Forretning, og denne Anskuelse har senere udbredt sig til hele det øvrige Europa.

Striden imellem «le Romantique og le Classique» fortsattes med stigende Iver og det Mærkelige ved denne Kamp var, at hvad der i Musiken for 30 Aar siden henregnedes til den romantiske Skole og af dens Modstandere forkastedes som „vildt og barokt", syntes nu at vinde Hævd for Classicitet!

Operaens «Chef d'Orchestre« Habeneck, der en kort Tid havde været udnævnt til Theaterchef, men snart igjen var vendt tilbage til sin Dirigentpult, var en varm Tilhænger af Beethoven og besluttede at skaffe hans Værker Indgang i den franske Musikverden; det holdt i Begyndelsen haardt nok, det høist Uvante i disse Symphoniers Tankegang stødte de gamle Routinisters Øren i den Grad, at de raabte „Charivari", og Rudolph Kreutzer løb sin Vei fra den første Prøve paa Symphonien i D-Dur, der endog maatte forkortes og tillempes for at nyde den Ære at blive udført paa Operatheatrets «Concert spirituel«.

Kun yderst Faa og iblandt disse den fantasirige Hector Berlioz vare istand til at vurdere dette Toneværks utallige Skjønheder, men ved en omhyggelig Indstudering blev Udførelsen saa glimrende, at paa selve Concertaftenen vandtes Proselytter i Masse, og de meest forstokkede Modstandere maatte indrømme, at der dog var noget Mere end det blot „Aparte" ved den tydske Vildmands Inspirationer.

Paa samme Tid agiteredes stærkt for Opløsningen og

Nedlæggelsen af Musik-Conservatoriet, hvis Resultater undervurderedes af en fjendtlig Clique. Habeneck, der var Medlem af Bestyrelsen og dertil Professor ved Violinskolen, følte sig dybt krænket ved saa uretfærdige Domme og besluttede at imødegaae dem paa en éclatant Maade: han udstedte et Opraab til alle, baade ældre og yngre Elever af Conservatoriet og mobiliserede saaledes af dets Linie, Reserve og Forstærkning en musikalsk Hærstyrke, hvis Lige endnu aldrig var bleven samlet i Paris, maaskee neppe noget andet Sted. Ved Hjælp af nogle og fyrretyve Prøver lykkedes det ham at danne et Repertoire, hvori Haydn, Mozart og navnlig Beethoven indtoge Hæderspladserne. Man vil neppe kunne gjøre sig en Forestilling om den Præcision, der maatte blive fremherskende i en saadan kunstnerisk Falanx, sammensat af Elementer, opfostrede i den samme Skole, og hvad der især bidrog til Virkningen, var, at man næsten intet mærkede til Anføreren, der stod beskeden ved sin Violinpult og kun af og til markerede Takten med Buen.

Conservatoriets Concertlocale i Form af et lille Theater var netop stort nok til at rumme en udvalgt Kreds af Musikyndere; de abonnerede Pladser bleve revne bort og i hver Familie bevarede som Arvegods, og dette sluttede Selskab antog Navnet: «Société des Concerts». Det paa Scenen amphitheatralsk opstillede Orchester frembød et imponerende Skue, og de lyriske Theatres ypperste Sangtalenter sluttede sig som Chor til de halvfemsindstyve Instrumentister af første Rang, der i Lighed med den gamle Keisergarde kun ventede paa et Vink for at afgjøre Seiren.

Den meest levende Deeltagelse fulgte hvert særskilt Numer, men det er umuligt at skildre de Stemninger, der fremkaldtes ved Beethovens Mesterværker, udførte til den yderste Grad af Fuldendthed. Kun eet Moment maa være uforglemmeligt for Enhver, der bivaanede hine Musikfester. Det var nemlig ved den første „Audition" af Symphonien i C-Moll: efter den mørke og mystiske Trefjerdedels-

takt, der kun forsaavidt tør kaldes Scherzo (Spøg) som den indeholder et sandt Spøgeri af Aander og Fantomer fra en „Wallpurgisnacht". Sabbaten fjerner sig lidt efter lidt og Strænge-Qvartetten ligesom slumrer hen paa et «As», medens Paukerne underholde en svag Tordenhvirvel paa C; den nærmer sig «crescendo» og Violinerne forberede en Overgang til C-Dur..... Orchestret falder nu ind i denne lyse, brusende Toneart med Trombonernes fulde Kraft og «Marche-triomphale» bryder frem med en Styrke, som om paa eengang Himlens Porte bleve aabnede! Den hele Forsamling reiste sig som een Mand, og efter et Øieblikks aandeløs Bæven udbrød en Bifaldsstorm med en Trampen, der indhyllede Salen i Støvskyer....... Musiken maatte standse for at give de Henrykte Tid til at gjenvinde deres Fatning; men da Symphonien var tilende, forlangtes der med høie Raab: «Da Capo«! Dette Ønske kunde først opfyldes ved at udelukke det averterede Slutningsnumer. — Nu stod det hele Mesterværk klart og tydeligt for de opmærksomme Tilhørere og Applausen, skjøndt ligesaa begeistret som første Gang, holdt sig dog indenfor Sømmelighedens Grændser.

Jeg kom uvilkaarlig til at tænke paa det Berserkeraseri som Saxo skildrer i Erik Eiegods Saga, hvor en mystisk Spillemand frembragte de vidunderligste Stemninger; thi en Person, som sad ved min Side, greb mig krampagtigt i Armen og udbrød: „Min Herre! om Beethoven i dette Øieblik stod op af sin Grav og traadte frem for mig, vilde han ikke forbause mig, efter hvad jeg her har hørt!"

Mange mere koldblodige Musikvenner vægre sig ved at tiltroe de Franske en saa levende Modtagelighed for den høiere Tonekunst. Nogle have endogsaa mistydet deres Begeistring som en Virkning af Øiebkikkets Exaltation, ja, simpelthen tilskrevet den en affecteret Modesmag, men næsten et halvt Aarhundredes vedvarende Deeltagelse, tiltrods for alle nye tydske Antipathier og Dannelsen af en heel ny

Skole af franske Componister som Berlioz, Felicien David, Gounod o. fl., alle paavirkede af Beethovens Aand — kunne vidne for Sandheden og Grundigheden af det modtagne Indtryk.

I Sangfoyeren var Bevægelsen ubeskrivelig: Nourrit faldt med Taarer Habeneck om Halsen og tilstod, at nu først var det gaaet op for ham, hvad Instrumentalmusiken var istand til at udrette, men meest begeistret af alle var Dabadie, der i sin Beundring sammenlignede Beethoven med Shakesspeare! Den samme Sanger var igrunden Foyerens Humorist, men i en fortrolig Kreds overlod han sig gjerne til sit Sværmeri for den glorværdige Keisertid; han foredrog da med eiendommelig Pathos Sange af historisk Indhold, og blandt andre en, der under Jublen over Julirevolutionen er bleven travesteret og bekjendt som La Parisienne, men som allerede i 1828 illustrerede Bonapartes Overgang over St. Bernard og var digtet af Casimir Delavigne til en østerrisk Marche-Melodie, der senere af Mendelssohn er bleven paaduttet Auber.

Det tør vel neppe blive anseet for Fyldekalk, naar jeg her maaskee redder et ypperligt Digt fra Forglemmelse ved efter Hukommelsen at optegne de vigtigste Stropher af

Le passage du mont Saint Bernard!

En avant! garde consulaire:
Vois-tu briller sur l'étendard
Ce beau jour, que l'azur éclaire
Les blancs sommets du Saint-Bernard,
Ce jour, levè sur notre gloire,
Sera sans déclin dans l'histoire.
En-avant marchons.
Par delà ces monts
A travers les rocs, les pics et les glaçons
Courons à la victoire!

Honneur au drapeau tricolore!
Fièr d'un passage si hardi
De ses plis il ombrage encore
Le chapeau vainqueur à Lodi.
Par leur fraternité de gloire
Tous les deux vivrons dans l'histoire.
En-avant marchons & &

Chantons au milieu des nuages
Et que l'âigle des vieux romains
Méle en fuyant ses cris sauvages
A nos concerts républicains
D'échos en échos dans l'histoire
Ces chants redirons notre gloire.
En-avant marchons & &

Halte à l'hospice, buvons, frères!
Au succes d'un premier combat,
Chièns fidéles de ces bons pères.
Partagez le pain du soldat!
Qu' un de vous nous suive à la gloire
Il aura son nom dans l'histoire!
En-avant marchons & &

Les trois couleurs sont parvenues
Au sommet du pic indomptè
Et font luire à travers la nue
L'arc-en-ciel de la libertè!
Puisse-t-il fidéle à la gloîre
Ne jamais pâlir dans l'histoire!
En-avant marchons & &

La plaine au combat nous invite
La voilà! nous la voyons tous!
Le torrent qui s'y prècipite
N'y doit arriver qu' aprés nous.

L'Italie! à nous l'Italie!
Battez tambours! Qu'on se rallie!
En-avant plus prompts
Que les flots des monts,
Qui de roc en roc, s'en vont, tombant par bonds.
Tombons sur l'Italie!

Le Foyer public.

Revolutionens og Keiserdømmets trefarvede Fane „Frihedens Regnbue" vaier nu (indtil 1875) paa Frontespicen af det samme provisoriske Theater, der for mere end et halvt Aarhundrede siden modtog sin Indvielse under det hvide Flag med de gyldne Lilier. Restaurationen, Juliregjeringen, Republiken og det gjenfødte Keiserrige have i dette Tempel offret til de Huldgudinder, af hvilke rigtignok kun otte have faaet Plads paa Façadens Søilerække, der efter Architekturens Love ikke taaler det ulige Tal; men dersom den letfodede Terpsicore har seet sig udelukket fra hint ophøiede Stade, er der givet hende fuld Erstatning indenfor Helligdommens Mure, ikke blot paa selve Scenen, men ved de brogede Carnevals-Baller, hvor hun desværre er gaaet en Deel videre i Emancipation end Parnasfets Grundlove tilstede.

Under den Frise, over hvilken de maiestætiske Muser throne uden at agte paa den travle Folkevrimmel, strækker sig i hele Bygningens Bredde en Balcon, fra hvis aabne Vinduer man seer ind i et langt Galleri, prydet med Speile, Gaskroner og fløielsbetrukne Sophåer; fem Døre føre ud derfra til den første Logerækkes Corridor og i denne pragtfulde Sals ene Hjørne serveres Forfriskninger, medens i det andet er en Boghandel. Her er det sædvanlige Mødested for de Theatergængere, der kun i Frastand have kunnet hilse paa hverandre; man drager frisk Luft, indtager Sorbet og mønstrer med Lorgnetten i Øiet den pyntede Mængde.

Hovedemblemet for en Foyer, nemlig den flammende Kamin, findes ikke, men erstattes i den kolde Aarstid ved saakaldte Caloriféres eller Varmerør, der hvisle og suse fra de Piedestaler, der bære berømte Digteres og Componisters Marmorbuster. Disse ærværdige Huusguder, der have fulgt med Operahusets forskjellige Flytninger og som sandsynligviis ville illustrere den nye Pragtbygning, have, uden Hensyn til den Rivalitet, der engang bevægede deres irritable Sind, beholdt deres Plads i Rangforordningen, hvorimod Magthavernes Billeder altfor ofte have været Omskiftning underkastede.

Grændserne for denne Beskrivelse indskrænke sig til en kort Periode af Restaurationen under Charles X., og vi ville begynde med en Aften, hvis Forestilling er given saa ofte, at den ikke længer interesserer Operaens Stamgjæster og Frigængere, hvoraf de Fleste have været Vidner til interessante Optrin, saavel paa Verdens store Scene som paa Kunstens; de have seet de stærkest funklende Stjerner stige, dale, blegne, forsvinde og fattes ikke Stof til fortrolig Underholdning.

I den midterste Vinduesfordybning, tæt indenfor Glucks geniale Buste sidder «l'Eremite de la Chaussée d'Antin», den statelige Jouy, der som Forfatter til Vestalinden, Cortez og Wilhelm Tell har indskrevet sit Navn i den franske Operas Annaler og dertil (1824) i en versificeret Tragedie Sulla givet Talma Leilighed til som romersk Diktator at fremstille et levende Portrait af Napoleon den Store! Foran Jouy staaer i livlig Samtale Medredakteuren af »Courier français», den for sine smukke Texter til en Mængde Opera-comiques velbekjendte Etienne. Om disse Veteraner fra en bevæget Tid grupperer sig en lyttende Kreds af ældre og yngre Meningsfæller, thi Ingen af dem sværmer for Bourbonerne. Anderledes forholder det sig med det Kløverblad, der med hurtige Skridt maaler Salen i Længden; Hovedfiguren er Hertugen af

Doudeauvilles ældste Søn Vicomte Sosthènes de la Rochefoucauld, Direkteur for de skjønne Kunster og øverste Instans i Alt, hvad der angaaer de kongelige Theatre. Han har stillet sig som Opgave, at forsone Scenen med de Begreber af Moral og Værdighed, der stemme med Hoffets æsthetiske og ethiske Retning. Det bør virkelig indrømmes, at i kunstnerisk Henseende blomstrede Theatrene under hans Overtilsyn, men tiltrods for hans ærlige Villie strandede dog hans Bestræbelser paa et eneste delicat Punkt, der priisgav hans Person til Spottefuglenes Persiflage, og det var „Dandserindernes Skjørter", som han befalede forlængede et Par Tommer! Netop dette Emne er i dette Øieblik paa Bane. Den dydige Reformator befinder sig imellem en dobbelt Ild: paa den ene Side Operadirekteuren Lübbert, der mere end tilbørlig paavirket af en „fritsvævende" Veninde, protesterer i Kunstens Navn mod en Foranstaltning, der maatte lægge en Hemsko paa al kvindelig Virtuositet; paa den anden Side bestormedes han af sin 70-aarige Onkel, den evig ungdommelige Marquis de l'Aigue, en ægte „Voltigeur" fra Versailles „gyldne Dage", men tiltrods for sine Rynker og totale Mangel paa Tænder bestandig Medlem af Jockeyclubben og Bisidder paa Løvebænkene i Theatrene. Han fraraadede paa det Bestemteste dette arbitraire Skridt, der muligen kunde fremkalde en Reaction i Retning af „det Gjennemsigtige."

En anden lille Comité har valgt sig en Plads under Kongens Buste, og synes fordybet i Emner af høist alvorlig Natur; de tvende Ordførers Physionomier ere bekjendte nok fra Bogladerne, hvor deres Portraiter pryde deres nys-udkomne Skrifter; det er Digteren Lamartine og Romanforfatteren Vicomte d'Arlincourt, begge varme Royalister og sværmende for Minderne fra Ridder- og Trobadourtiden; den Tredie i denne Gruppe er Vicomtens Broder, der har været Adjudant hos Kong Gioacchino (Murat), og deler kun til Halvten Broderens politiske Anskuelser; snart

kommer en Fjerdemand og forstyrrer den alvorlige Stemning ved sine burleske Indfald, der inden faa Minuter bringe Poeterne og den barske Militair til at bryde ud i en ubetvingelig Latter: det er Marquis de Montaigu, en ældre Cavaleer, der besidder den Gave at glatte Rynkerne og ryste Lungerne paa sine Medskabninger lige fra Souverainen ned til Skopudseren, et Privilegium, han har vidst at hævde under alle Thronskifter, og da Nationalgarden blev organiseret under Julitregeringen, indtraadte den 60-aarige Marechal de camps i dens Geledder som simpel Grenadeer! En lille Klynge har taget Plads i Nærheden af Buffeten og nogle unge Mennesker omringe to gamle Herrer. Den ene af disse bærer en mørk Paryk, hans Ansigt er magert og temmelig illumineret; den Anden har en Skramme over Næsen og slæber paa en lemlæstet Fod." „Ja, mine Heerer", siger den Første til sine unge Tilhørere, „det er ingen Sag at vedligeholde det franske Humor under fredelige og behagelige Forhold, men naar man som jeg har fundet en ypperlig Calembourg midt i Tajos rivende Strøm, hvor jeg i Slagets Hede og nærved at drukne tilraabte mine Tropper: »Camarades! Ne me laissez pas Otage (au Taje)! og dertil har havt flere udmærkede «Bonmots» ved Haanden, dengang jeg haardt saaret kjørtes i en Marketenderkarre over Berisinas knagende Bro, saa kan man tillade sig at tale med om det nationale Lune og «Esprit«. Alligevel har man ikke forundt mig den «Gloire», som jeg med Rette kunde gjøre Krav paa, baade for mine Tjenester og mine gode Indfald." Det var Cavallerigeneralen Baron de Lahoussaye, der nu tiltrods for sin fremrykkede Alder og sine Blessurer søgte Trøst mod de ham tilføiede Forurettelser i en «liaison anacréontique» med en af Arcadiens Hyrdinder. Den anden gamle Herre besad det Fortrin, at han bestandig blev kaldet „den Unge", fordi han var Søn af den forlængst afdøde Marechal Kellermann, Hertug af Valmy. Endskjøndt den nu-

værende „Unge" allerede ved Marengo i Spidsen for Cavaleriet havde sprængt Østerrigernes Quarréer og med Hæder bivaanet de fleste af Napoleons Felttog, havde han ikke erholdt Marechal-Staven og stod nu, ligesom Lahoussaye, paa de afgaaede Generalers Liste. Han nød nu sit Otium i Skjødet af de frie Kunster, hvortil ligeledes en af Terpsichores yngre Præstinder havde indviet ham og han blev derfor en sagkyndig Belynder af os yngre Dandsere, der gjerne hørte paa hans Historier og fulgte de Raad, som han med Kjendermine meddelte os.

Baronerne Gros og Gérard, som begge under Keisertiden havde foreviget Slagene ved Abukir, Austerlitz og Eylau med deres Pensel og nufortiden malede straalende Apotheoser for Bourbonerne, saae man sjelden i Selskab med yngre Kunstbrødre, der næsten Alle hyldede liberale Anskuelser og nød Beskyttelse hos Hertugen af Orleans, i hvis Gallerier deres Billeder fandt et høimodigt Asyl; blandt disse nyere Historie- og Genremalere stod dengang Horace Vernet, Paul Delaroche, Camille Roqueplan, Hersent o. fl. i første Linie. Disse fortræffelige Kunstnere samlede sig gjerne om den geniale Theatermaler Cicéry, der altid havde Bataillemaleren Carle Vernet og Miniaturmaleren Isabey hos sig i Prosceniumslogen, men stundom spadserede med dem i Foyeren, hvor de da sædvanligviis sloge sig ned i Boghandlerens Hjørne. Her førtes mangen lærerig Discussion om det Naturlige, Correkte og Skjønne i Kunsten og mere end een Videbegjærlig sankede paa dette Sted Krummer fra de Riges Bord.

Ingen havde dog saa travlt som en vis Duponchel, et Individ, om hvem Ingen vidste, hvem han var, hvad han tog sig for, eller hvorfra han skrev sig; kun maatte man forbauses over den Fripostighed, hvormed han forstod at indfiltre sig i alle Coterier, hænge sig fast paa Alt, hvad der kunde bære Navn af øieblikkelig Celebritet og slaae om sig med laante Kunstord og æsthetiske Floskler. Han syntes

at have stillet sig til Opgave at føre Skjønhedsbegrebet tilbage til et Middelalder-Stadium, der var ligesaa grimt og barokt som hans egen ubehagelige Person. Ved nogle Costumetegninger, som han udgav for sin egen Composition, snakkede han sig ind i Operatheatrets Garderobe, derfra til Oeconomievæsenet og til den letbedaarede Administration; da han paa samme Tid havde skaffet sig Indpas hos den rige spanske Banquier Aquado, der i vanskelige Tilfælde havde været Theatrets Pengemand, anbefaledes han af denne til en Secretairpost og efter nogen Tid til enevældig Chef for denne Kunst-Anstalt, hvor han i Løbet af nogle Aar samlede sig en klækkelig Formue. I Sandhed et charakteristisk Billede af en «Parvenu» under den orleanske Periode!

Opslaaede Logedørre, klaprende Bænke og snøvlende Raab af Lorgnetsælgere og Aviscolporteurer bebude, at Operaen er ude og at en lang Mellemakt behøves til Ballettens Opstillinger. Publicum strømmer ind i Foyeren, hvor Temperaturen er endeel lavere end i den af Gasflammer ophedede og slet ventilerede Tilskuerplads; man indtager Forfriskninger, spadserer op og ned, speidende efter Bekjendte og søger Kjøling paa den aabne Balcon.

Det er indlysende, at de ovennævnte Grupper ikke alle have været tilstede paa en og samme Forestillings-Aften, men da disse Tegninger efter Virkeligheden indbefatte Billeder fra et heelt Tidsrum, ville vi tænke os dem ligesaa concentrerede i denne Ramme som i det længst forsvundne Afsnit af vor egen Livsvandring.

Hvem er de to yngre Mænd, der ligne hinanden som om de kunde være Tvillinger og have saa nordiske Ansigter, at man ikke skulde antage dem for Franskmænd? Det er Brødrene Casimir og Germain Delavgne, fødte i Normandiet; de møde en Landsmand af høi Statur, ædle Ansigtstræk og graasprængt, kruset Haar; det er Boyeldieu, der med et Haandtryk besvarer en Compliment for sit nyeste Værk „Den hvide Dame“!

To unge Fyre ile hen til Malernes Gruppe: den ene af dem er lang og smekker, med et krøllet Mulathaar; den anden rød og hvid som Blod og Melk og med flagrende Lokker; de betegnes begge som haabefulde Litterater; den Første er en Søn af den afdøde General Dumas, og kaldes Monsieur Alexandre og har allerede produceret sig som dramatisk Forfatter; den Anden, ved Navn Philaréte Chasles, er en anerkjendt »Homme d'esprit« men mere critisk end productiv. Coteriet forøges snart med en særdeles smuk ung Mand, af hvis fyldige Ansigtstræk fremstraaler en høi Grad af Selvtilfredshed; hans originale Skrivemaade har skaffet ham en Plads som æsthetisk Referent i Journal des Débats, hvor han hver Mandag leverer en Feuilletonartikel, der koger over af vittige Indfald i et Sprog, saa fuldspækket af potenserede Adjectiver og pikante Ordføininger, at hans Stiil udelukkende tilhører ham og neppe tør anvendes af nogen Anden end — Jules Janin!

De politiske Størrelser have i Almindelighed nok at bestille med deres egen offentlige Fremtræden og bryde sig kun lidt om Theatrene; derimod møder man ofte Digterne Mery og Barthelemy, som med juvenalsk Bitterhed forfølge Ministeriet Villéle, paa samme Tid som de hæve Napoleonismen til Afguderi. De episke Pamphletter: La Villéliade, la Corbièreide og la Peyronnéide samt Rome à Paris (et Indlæg imod Jesuitismen) vandt ved deres Lune, Kraft og fuldendte Form en overordentlig stor Udbredelse. Hvorledes disse to talentfulde Skribenter arbeidede sammen, er endnu en Gaade; thi endskjøndt man var vant til Compagniskab imellem dramatiske Forfattere, maatte man forbauses over det Heelstøbte i disse mærkelige Satirer. Da imidlertid Barthelemy reiste til Wien for at overrække Keisersønnen, den unge Hertug af Reichstadt et Exemplar af det større Digt Napoléon en Egypte og der senere blev anlagt Proces i Anledning af Beretningen om denne frugtesløse Reise, paatog Mery sig at plai-

dere Sagen om «Le fils de l'Homme» paa rimede Vers og man drog deraf den Slutning, at Planen og den dristige Opfindelse skyldtes Barthelemy, hvorimod den metriske Bearbeidelse væsentlig tilhørte Mery. Endnu et mærkeligt Poem skulde udgaae fra dette Digterfirma, nemlig Waterloo! Epitre au Général Bourmont! Den troløse Overløber, der Natten før hiint skjæbnesvangre Slag flygtede til den fjendtlige Leir og forraadte sit Fædreland, var af Bourbonerne udnævnt til Marechal og Øverstcommanderende ved Expeditionen mod Algier (1830), men Historien havde paatrykt ham sit Brændemærke og Heltedigtets Musa pidskede ham ved denne Leilighed med Skorpioner. Julirevolutionen forjog Jesuiterne, afskaffede Censuren og satte Napoleons Statue atter op paa Vendômesøilen..... fra den Stund havde den politiske Poesi tabt sit egentlige Krydderi, Fællesskabet mellem Mery og Barthelemy ophævedes og enkeltviis synes de ikke senere at have frembragt noget Mærkeligt.

Man bemærker stadig en Mængde Reisende og fornemmelig en Mængde Engelskmænd, der her holde den første Rast paa deres Fastlandsreise. Vi møde Canning, den store Statsmand, omgiven af sin talrige Familie; han har tiltrods for al den Fortræd, hans Politik har tilføiet Frankrig (ikke mindst vort kjære Danmark!) dog vundet Popularitet ved sin Deeltagelse for det kjæmpende Grækenland; derimod er Walter Scott bleven modtaget med paafaldende Kulde, tiltrods for hans fortræffelige Romaner, der i Oversættelse læses af Høie og Lave; men Bladene havde strax ved hans Ankomst gjort Publicum opmærksom paa hans „Edwards Breve", hvori han paa en uværdig Maade haaner de Beseirede ved Waterloo! Fjendtlige Bayonetter saare ofte mindre dybt end den lette Gaasefjer i den Uforsonliges Haand; det viste sig tydeligt ved Dronning Victorias Kroning (1838), da Marechal Soult mødtes Haand i Haand med sin gamle Modstander fra Valpladsene i Spa-

nien, den alderstegne Hertug af Wellington, og det brittiske Folk tiljublede dem med «Honnour to the Braves«!

Der gives adskillige andre Maader at vække Opsigt paa, som den exentriske Britte ikke forsmaaer; man vender sig om for at betragte den rødhaarede Lord Stair, som forleden Aften med største Ligegyldighed tabte 60,000 Francs paa «Rouge & noir» i „Salon des Ambassadeurs". Længere borte see vi den smukke, athletisk byggede Lord Seymour, der altid er rede til at offre en Haandfuld Sovereigns til hvilkensomhelst stærk Mand, der vil prøve Kræfter med ham i Bryde- eller Boxkamp; denne Manie skal han dog senere være bleven cureret for af en Steenhugger, der imod et passende Honorar paatog sig at mørbanke den ædle Lord. En anden brittisk Celebritet lader sig see i Foyeren til stor Forargelse for hendes ærbare Landsmandinder, det er den bekjendte Courtisane Harriet Wilson, der i sine trykte Memoirer har stillet alle sine fornemme Elskere i en Gabestok, der vilde prostituere Enhver, der ikke heldigviis tilhørte det engelske Aristokrati.

Der spadseres parviis frem og tilbage, Scribe og Melesville, Daguërre og Bouton, Thiers og Villemain, Talma og Baptiste l'ainé, Rubini og Lablache, Rothschild og Grev Apponyi! — den Eneste, der gjennem lange Aarrække, gaaer alene og aldrig taler med noget christent Menneske er den persiske Gesandt med sin spidse, lodne Hue og sin lange Kaftan, uforandret i Klædedragt Sommer og Vinter. Med sit ubevægelige Aasyn og sit mørke Blik har han fulgt saavel de politiske Omvæltninger, som de sceniske Forestillinger, og ligesom Billedet af „den evige Jøde" gik han der endnu, medens Slægt efter Slægt gled hen over det bonede Gulv. Revolutioner og Dynastier have afløst og fortrængt hinanden og de fleste af de i denne Ramme indfattede Personligheder have forlængst indskibet sig paa Charons Barke og vandre nu under de elysæiske Markers skyggefulde Plataner, medens de enkelte Overlevende endnu

i 1873 sade paa de samme Bænke, mønstrende den yngre Generation og sammenlignende den med Perioden — før Julirevolutionen!

Den anden Orlovsreise (1829).

Efter min Hjemkomst fra London forekom min Virkekreds ved Paris's Operatheater mig for indskrænket, og skjøndt mine «Chefs d'Emplois» af og til gave mig Leilighed til fordeelagtige Doubleringer, tilstode de oprigtigt, at med alt Venskab for mig kunde de dog ikke beqvemme sig til at lade deres Pladser fyldes af yngre Kræfter, da det meget vel kunde falde Bestyrelsen ind, at disse for en billigere Priis vare istand til at frembringe en Virkning, der stillede de ældre Talenter i Skygge. Disse Omstændigheder bidroge mere og mere til, at jeg laante Øre til de Tilbud, der fra flere Sider meldte sig: Saaledes stod Wien mig aaben med 12 à 15,000 Francs aarlig, Bordeaux med 10,000 Francs og Berlin med et fast Engagement og 4,000 pr. Thaler. Selv fra Kjøbenhavn indløb Forespørgsel om mine Betingelser, men endskjøndt jeg for den tredobbelte Function, som Solodandser, Lærer og Dirigent, havde lempet min Priis efter de mig bekjendte smaa Forhold, fandt man den alligevel for høi og Underhandlingerne afbrødes. Contrakten med Berlin laae allerede til Underskrift, da Balletmester Aumer gjorde Operabestyrelsen opmærksom paa den Fremtid, der kunde ventes af mit unge Talent, og paa samme Tid paavirkede han min Ærgjærrighed saa stærkt, at jeg lod det fremmede Engagement fare og indgik et nyt, hvorved jeg i tre Aar gradeviis rykkede op indtil 11,000 Francs og sikkredes saavel Orlovsreiser som et smukt Repertoire af Roller og Bravourpartier. Paul Taglioni gik i mit Sted til Berlin, hvor han opnaaede en ærefuld Stilling og senere erhvervede et betydeligt Renommée som Balletcomponist.

Mine Venner fandt bestandig, at der i mig var Stof

til en god Ægtemand og der fattedes ikke Vink fra ældre Damer om, at her og der vare passende Partier for mig! Blandt Andre henvistes jeg til den ligesaa agtværdige som yndefulde Dandserinde Marie Taglioni, der var født i Sverige, Protestant af Religion, altsaa saa godt som min Landsmandinde. Jeg var desuden en velseet Gjæst i hendes Forældres Hjem, sang Romancer for dem og morede dem med mine Smaatalenter, men fraregnet, at det vilde have været et Fornuftgiftermaal, der skulde have stillet mig i et underordnet og afhængigt Forhold, var Maries Hjerte ikke frit, thi hun elskede en ung italiensk Musiker ved Navn Carlini, der havde componeret flere af hendes smukkeste Dandsenumre; Forældrene, der havde høitflyvende Planer med deres Datter, modsatte sig denne Forbindelse og Følgen deraf blev, at den senere saa berømte Sylphide blev belemret med en fornem Døgenicht af en Primadonnamand, Mr. Gilbert Desvoisins, Søn af en «Pair de France», men som gjorde sig til Pligt efterhaanden at ødelægge i Spil Alt, hvad hans Frue under sit Pigenavn fortjente, saa da endelig en Separation fandt Sted, efterlod han hende en saa betydelig Gjæld, at hun dengang, allerede ved nogle og tredive Aars Alder, maatte begynde sin Carriere forfra. Min gode Skjæbne havde imidlertid forbeholdt mig en Lykke, som jeg endnu ingen Anelse havde om. Min contraktmæssige Congé faldt netop imod Slutningen af Sommeren 1829 og Spørgsmaalet var, om hvor jeg skulde gjøre den frugtbringende. Gjentagne Forsøg vare blevne gjorte for at faae mig til at optræde som Gjæst i Kjøbenhavn, men Frederik den Sjette, hvem alle Theatersager blev forelagte, var bestandig vred paa mig og svarede: „Han skal saamænd sige Pater peccavi! inden jeg indlader mig med ham!“ Dette blev mig meddeelt ad officieus Vei, og jeg undlod ikke i en allerunderdanigst Skrivelse at lægge mine Hengivenhedsfølelser for min Konges Fødder. Resultatet blev, at der indledede Underhandlinger om Gjæsteroller, og mine Betingelser, der

løde paa tyve Forestillinger à 60 Specier, hvoraf Trediedelen som Afdrag skulde erstatte de tvende Aars Gage, som jeg under min Fraværelse havde oppebaaret — bleve accepterede, dog uden Garanti for Antallet af Forestillingerne. Jeg lod det staae til, idet jeg af Hjertet længtes efter at gjensee mit Fædrehjem. I Begyndelsen af August Maaned begav jeg mig paa Veien og havnede efter en hurtig Reise i mine kjære Forældres Favn, hilset og omarmet af Søstre, Slægtninge og Venner. Baade Theaterbestyrelsen og Balletpersonalet vare glade ved at see mig igjen, men der forestod mig en personlig Audients hos Majestæten og der ventede mig just ikke den behageligste Modtagelse! Jeg traadte ind til Kongen, der mod Sædvane ikke kom mig imøde fra Sidegemakket, men stod lænet til Bordet i Midten af Salen. Jeg begyndte med en velforberedt Phrase om „undersaatlig Hengivenhed og Kjærlighed til Fødelandet“ ..... „Det er Altsammen godt nok“, afbrød Kongen mig, „men De blev borte!“ Lidt forbløffet vovede jeg at anføre til min Undskyldning, at der ikke var yttret nogen særdeles Lyst til at anvende mig ved det kongelige Theater. — „Det er noget forbandet Snak! Hvem har sagt, at vi ikke ønskede Dem hjem!“ — „Men, Deres Majestæt, jeg var altfor ung til at overtage en styrende Plads og i en underordnet Virksomhed var min Smule Talent gaaet tilgrunde.“ — „Ja, ja! jeg kan godt begribe, at De foretrækker Operaen i Paris for Kjøbenhavns Theater; De tjener jo godt derovre, og saa høie Salairer kan vi ikke give.“ — „Jeg beder Deres Majestæt at være overbeviist om, at jeg allerhelst vil offre mine Kræfter til Deres Majestæts Tjeneste.“ — „Ja, nu faae vi jo at see, hvad De kan præstere, Alle paastaae, at De har gjort forbausende Fremskridt.“ — „Deres Maiestæt er da ikke længer vred paa mig?“ — „Nei vist ikke! vi sees ved Gallaforestillingen; Gud befalet!“ — Dermed slog han Sporerne sammen til Afsked og jeg traadte ud i det

tætbefolkede Forgemak med et af Tilfredshed straalende Ansigt, som om jeg havde nydt den allerhøieste Naade.

Hvorledes jeg i et Par Maaneder, med et i flere Henseender høist mangelfuldt Balletcorps, gav Gratiernes Hylding, Søvngængersken og Soldat og Bonde, samt flere særskilte Bravourdandse, har jeg omtalt i Mit Theaterlivs første Deel, men at min dilletantmæssige Optræden som et Stykke af en Sanger og en Skuespiller vakte en ligesaa ivrig som latterlig Opposition, vil man finde hos Heiberg i hans Beretning om Skuespillet Isabellas sørgelige Skjæbne. Den berømte Forfatter havde nemlig faaet den Idee at forene mit lille Sangtalent med de dandsende Divertissements, hvormed jeg havde udstyret hans Stykke og dertil ladet mig træde ind i Handlingen med et Par Repliker; det Hele beregnet paa den Yndest, jeg som Gjæst havde erhvervet mig. Det var ikke uden nogen Modstræben, at jeg indlod mig paa det Kunststykke, men det faldt mig heller ikke ind, at dette skulde fremkalde en Storm blandt Skuespilpersonalet, blandt hvilket min ædle Ven Nielsen geberdede sig paa det voldsomste og raabte paa Scenens Profanation og Prostitution. Denne udmærkede og feirede Kunstner, der i sine Breve nævnede mig som den, der ved min Omsorg havde forhindret det saakaldte Paradiis (Paris) fra at blive et Helvede for ham, syntes nu ikke at kunne taale den overordentlige Succes, som jeg ved min Hjemkomst opnaaede, thi allerede efter mine første Forestillinger vendte han mig Ryggen og gik i flere Aar formelig afveien for mig! Han stillede sig nu i Spidsen for det Parti, der i Ballettens mulige Opkomst saae en bestemt Fare for den egentlige dramatiske Kunst!

Det reciterende Skuespil stod virkelig da paa det høieste Punkt, det nogensinde før eller senere har naaet, og skulde Tidens Omvexlinger gjøre sig gjældende, maatte det engang dale ned fra sin Høide, uden at hverken Operaen eller Balletten turde bære Skylden derfor.

Naar vi opregne Størrelser som Frydendal, Ryge, Lindgreen, Nielsen, Winsløv, Stage, Foersom, Rosenkilde, Phister og Holst; Damerne Wexschall (siden Fru Nielsen), Pætges (siden Fru Heiberg) og Jfr. Jørgensen, samt de unge Skjønheder Heger og Lange (senere Fru Holst og Larcher) vil man neppe paa noget Theater, allermindst nufortiden, finde et saa udmærket Ensemble. Lægge vi dertil, at frugtbare Forfattere som Oehlenschläger, Hauch, Boye, Heiberg og Overskou forsynede Repertoiret, der tillige underholdtes af det Bedste, som Frankrig, Tydskland og England paa den Tid producerede, vil man indrømme, at hiin gyldne Periode, der tiltrods for adskillige Dødsfald strakte sig ind i Halvtredsserne, ikke i mindste Maade blev forstyrret ved Ballettens Fremgang.

Der blev imidlertid med Heftighed stridt baade for og imod Hensigtsmæssigheden af at reise Balletten op fra dens forfaldne Tilstand, og medens den bornerte Anskuelse fandt Gjenklang hos en stor Deel af Dagspressen, stillede Ballettens Venner sig paa samme Side som Hoffet, der i denne fordum saa glimrende Kunstbranche saae et festligt Regal, som et kongeligt Theater ikke burde undvære. Directionen, der bestod af fire Medlemmer, var af delte Meninger og Collin paa Skuespillernes Parti. Holstein, der gjerne vilde føie „de høie Herskaber", men heller ikke ønskede at at lægge sig ud med de dramatiske Forkæmpere, stillede sig forsigtig i en «juste-milieu» og overlod mit eventuelle Engagement til en personlig Overeenskomst mellem Majestæten og mig! Det klinger nuomstunder høist besynderligt, at slige Details bleve henviste til Monarkens Drøftelse, men jeg blev ikke desmindre flere Gange kaldt op paa Amalienborg for at bestemme de Vilkaar, paa hvilke jeg muligen kunde indtræde i Theatrets Tjeneste. For ikke at støde de maadeligt lønnede Skuespillere (der for Resten forstode at holde sig skadesløse ved Gratialer, Aftenunderholdninger og Sommer-

forestillinger) maatte min Gage deles i tvende Parter, nemlig 1000 Rdlr. som første Solodandser og 500 Rdlr. som Lærer i Dands og Mimik; min Titel som Dandsedirecteur og mine Balletcompositioner medførte ingen Emolumenter! Hermed kunde jeg, der fra Udlandet var vant til ganske andre Ciffre, ikke lade mig nøie, men postulerede som Tilgift Hofdandsemester-Embedet, der var saa godt som vacant ved den gamle Laurents Affældighed. Dette Punkt gav Anledning til mange Vanskeligheder og da jeg ikke kunde gaae ind paa de andre Betingelser, blev Kongen for Alvor vred og lod mig høre, at jeg allerede havde taget „en ganske god Brokke" med mig. „De faaer ikke mere!" lød det kongelige Ord, og jeg maatte dybt beklage at skulle reise bort, betynget med min Konges Unaade. — „Nei vist ikke! jeg ønsker Dem en lykkelig Reise og at De maa tjene ret mange Penge, som De jo holder saa strængt paa, men jeg beder Dem at betænke, hvorledes De har opført Dem mod Deres Herre og Konge!" — Det var en drøi Afskedshilsen fra en Konge, hvis mærkelige Personlighed man altid nærmede sig med en vis Bæven, og dertil en ubehagelig Slutning paa en Seirsbane af 22 stærkt besøgte Forestillinger. Jeg maatte nu antage den hele Affaire for strandet og belavede mig paa min Afreise; men den for min Sag saa særdeles velvillige Kammerherre Holdi vovede at stille sig som Mellemmand og fik mig til at indgive en sønlig Underkastelses-Skrivelse til Kongen, hvilken havde tilfølge, at jeg foruden min Theatergage opnaaede 700 Rdlr. og Constitution som Hofdandsemester indtil Laurents dødelige Afgang. Jeg kom saaledes foreløbig til at staae paa 2,200 Rdlr., en smuk Stilling for en ung Mand paa 24 Aar! Det kunde jo ikke feile, at disse Fordele fremkaldte et Ramaskrig hos Mange, der ikke syntes at forstaae, at netop jeg ved denne Leilighed havde brudt Isen for dem til et bedre Lønningssystem. Jeg underskrev Contracten saa at sige med Foden paa Vogn-

trinet, dog med det Forbehold, at det først maatte lykkes at frigjøre mig for mit treaarige Engagement i Paris.

Jeg behøver neppe at skildre mine Forældres Glæde over at skulle beholde mig i Hjemmet; ei heller skulde henhøre til „Mit Theaterliv" den lykkelige Begivenhed med min Forlovelse, dersom jeg ikke i min trofaste Livsledsagerinde foruden Hjemmets Hygge og Fred tillige havde fundet Opmuntring til mine Arbeider, Trøst i mine kunstneriske Gjenvordigheder og værdifulde Raad i mangfoldige Sager, baade med Hensyn til Smag og Conduite. Jeg forlod altsaa Kjøbenhavn som forlovet, tilbragte Vinteren i Paris, var saa heldig med Opoffrelsen af nogle pecuniaire Fordele at faae min Contrakt annuleret, vendte tilbage over Berlin, hvor jeg optraadte et Par Gange som Gjæst og kom tidsnok til Kjøbenhavn for at slutte Saisonen 1829—30.

Midsommeraften den 23de Juni stod mit Bryllup i Slotskirken. Confessionarius Münster viede os og den Velsignelse, han lyste over os, har baaret Frugter i et lykkeligt Samliv, der, om Gud vil, feirer sit halvhundrede Aars Jubilæum om tre Aar!

Hvad der fra hiint Tidspunkt og indtil min definitive Aftrædelse ved forrige Saisons Slutning er indtruffet af nogenlunde Betydenhed indenfor min anviste Virkekreds, har jeg i de foregaaende Dele af „Mit Theaterliv" optegnet og ønsker, at det maa vidne om min Kjærlighed og Agtelse for det Hverv, der er blevet mig anbetroet, og hvortil jeg har anvendt mine bedste Kræfter.

Danske Folkefester.

Den Part af Medvirkning, der er bleven mig anbetroet ved adskillige af mig tidligere beskrevne nationale Fester, kan vistnok med Rette henregnes til Episoder af „Mit Theaterliv", da

fremfor alt den Tillid, jeg har været saa heldig at vinde ved min sceniske Virksomhed, har bragt Vedkommende paa den Tanke, at benytte mine Kræfter i Egenskab af Arrangeur, hvilket Hverv jeg ogsaa efter bedste Evne og med den loyaleste Opfattelse har paataget mig at udføre.

Til en saadan Folkefest i fri Luft udfordres fornemmelig Stemning og smukt Veir; det Første kan man næsten altid gjøre Regning paa hos det danske Publicum, der, samlet i Masser af Tusinder, medbringer en Aand og en Tone, som man forgjæves skal søge Mage til i Udlandet; det Sidste derimod er i vort ustadige, af Vindene beherskede Klima saa mange Chancer underkastet, at det kun er med Frygt og Bæven, at man skriber til et Foretagende, hvor Anstrængelser og Bekostninger staae Fare for at blive aldeles frugtesløse.

En saadan tildeels mislykket Fest var den, der i Anledning af Kronprindsens Formæling blev anordnet i Rosenborg Have den 11te August 1869. Overpræsident Bræstrup og Borgmester Gammeltoft havde gjort mig den Ære at udbede sig nogle Ideer og Forslag af mig til Havens Udsmykning og Festlighedernes Ordning. Jeg meddelte dem en Plan, der kun med betydelige Modificationer blev fulgt, navnlig blev intet Seiltag spændt over den Rotunde, der dækkede og omgav Springvands-Bassinet, et af Festens Hovedmomenter, hvor de høie Herskabers Modtagelse og Hylding skulde finde Sted. Det Architektoniske var iøvrigt yderst smagfuldt arrangeret med drapperede Estrader og Sæder for Hoffet og Stadens Honoratiores, en orientalsk Kiosk for Lumbyes Orchester, ophøiede Pladser for de syngende Chor o. s. v. — dog Alt aabent for Vind og Veir! I Hovedalleerne Guirlander af Gasflammer og imellem Træerne Buster af berømte Mænd fra alle tre nordiske Riger, Exerceerpladsen omskabt til en Circus med Tribuner for de forskjellige Sangforeninger og prydet med Statuer, i hvis Kreds et storartet Fyrværkeri stod forberedt.

Alt dette vilde have afgivet en romantisk-eventyrlig Aften, lig dem man kan læse om i de italienske Noveller, men ak! Italiens Clima fattes os. Allerede fra Morgenstunden viste sig tunge Skymasser af den Slags, der ved vor unge Kronprindsesses Indtog udgjød deres Velsignelses-Fylde „som Guld i Brudens Skjød“, medens en uoverskuelig Mængde af Paraplyer bølgede hende jublende imøde. Den ene voldsomme Byge afløste den anden og der opstod Uvished om Muligheden at holde den berammede Fest; men efter nogen Ventilering overlod man sig til Haabet om, at Veiret dog inden Aften kunde opklares; der indtraf virkelig en beroligende Pause af nogle Timer, men paa samme Tid som Havens Jernporte oplukkedes for det tilstrømmende Publicum, aabnede Himlen sine Sluser, og Regnen styrtede ned over vor skjønne utildækkede Rotunde! Et Øjebliks Mellemrum af Opholdsveir gjød nyt Haab i vore Hjerter og vi skyndte os saa godt som muligt at bøde paa de lidte Havarier; men netop som tusindstemmige Hurraraab bebudede den kongelige Families Ankomst, brød en ny, endnu heftigere Skylregn løs og Fortvivlelsen malede sig paa de pyntede Damers og galla-uniformerede Herrers Physionomier — ikke mindst knugede den Festens Dirigenter, skjøndt vi «ex officio» hyklede Glæde og Behagelighed. To uvurderlige Egenskaber synes imidlertid at tilhøre Suverainer i Almindelighed og vor elskelige Kongefamilie i Særdeleshed: den ene bestaaer i at kjende Folk og erindre deres Navne og Forhold, den anden, at kunne taale Climaets Omvexlinger og holde Modet og Humeuret oppe under alskens Storme og Tilskikkelser; disse udmærkede Dyder viste sig ved denne Leilighed i deres fulde Glands og virkede magisk paa den hele talrige Forsamling; thi endskjøndt Havens Gange vare forvandlede til Morads og Gasflammerne for Størstedelen nægtede deres Tjeneste, hilsedes der huldrigt til alle Sider og henvendtes behagelige Ord, som om det kunde have været til en Cour paa Christiansborg; Velkomst-Talen blev besvaret af Kronprindsen

med en Varme, som om den skjønneste Solglands havde bestraalet Festen, men Musiken løb kun maadeligt, da Instrumenterne boblede af det indtrængende Vand, og de unge Damer, der midt i det vaade Element skulde synge en Hymne til den høie Brud, følte Nodepapiret i deres Hænder gaae tilbage til sit oprindelige Kludestof! Henimod Kl. 9 stilledes Veiret nogenlunde og Præstationerne paa Exerceerpladsen, saavel Sang som Fyrværkeri, lede intet væsentligt Afbræk. — Høidepunktet af enhver nordisk Festlighed er og bliver dog Mad og Drikke, og dette vigtige Element savnedes heller ikke ved denne Leilighed; thi medens Exerceerhuset i sin hele Længde var indrettet for det større Publicum, serveredes en elegant Souper for den kongelige Familie og nogle Hundrede Indbudne i et dertil indrettet storartet Telt, hvor de høie Nygiftes Skaal blev udbragt i en Tale, der rigtignok gik istaa i den Grad — at der opstod en Pause, hvori man med tilbageholdt Aandedræt kunde høre Græsset groe ..... Ligegodt! Finalen var god og Stemningen fortræffelig tiltrods for de udstandne Gjenvordigheder. Her var atter Anledning til at rose det kjøbenhavnske Publicum, der, vistnok i et Antal af 30,000 Mennesker af de forskjelligste Classer, udviste en Takt og Agtelse for god Orden, der paa en elskværdig Maade forenedes med et unedbrydeligt godt Humeur.

Stemningen var langtfra saa behagelig, dengang Talen var om at feire

Grundlovsfesten 1854.

Et Møde sammenkaldtes i Studenterforeningens daværende Locale i Boldhuusgade for at overveie om og paa hvad Maade denne Fest skulde høitideligholdes. Saavel ved Indledningen som i de forskjellige Udtalelser gav der sig en ikke ringe Bitterhed Luft imod det Ørstedske Ministerium;

der ved adskillige strenge Forholdsregler havde gjort sig mistænkt for at nære et mindre gunstigt Sindelag imod Grundloven og Friheden overhovedet. Jeg var indbudt til at overvære Mødet, men maatte formedelst Theatertjeneste bortfjerne mig inden Forhandlingen var bragt tilende. Samme Aften blev jeg i høi Grad overrasket ved at modtage en Opfordring til selv Niende at indtræde i Comiteen for Festens Anordning og at samles næste Dag hos den høitagtede Medborger Sadelmager Christensen. Den politiske Horizont herhjemme var svanger med truende Uveirsskyer og overalt i de liberale Kredse herskede en panisk Skræk for Magtens Tordenkiler: Familie og Venner trængte ind paa mig, for at jeg skulde undslaae mig for den tiltænkte Ære, og jeg var i Sandhed et Øieblik vaklende, men da jeg ret betænkte, at jeg med Held havde medvirket ved tidligere uforglemmelige Folkefester og desuden var mig bevidst at kunne udrette endeel til at bibringe en mildere Opfattelse af denne Demonstration, ansaae jeg det for Feighed at svigte den mig viste Tillid og besluttede, tiltrods for alle Modforestillinger, at gjøre mit Bedste til alle Parters Tilfredshed. Jeg udkastede en Plan, der væsentlig gik ud paa at undgaae Pøbeloptøier ved at fjerne os saa meget som mueligt fra den bevægede Hovedstad og forlægge Festen til det naturskjønne Sted paa den østlige Plaine ved Foden af Eremitagen. Ligeledes conciperede jeg en Indbydelse i Form af et Program, saaledes lydende:

I den Overbevilsning, at den 5te Juni er en Mindets, Haabets og Taknemlighedens Fest, ville Undertegnede ifølge Bemyndigelse af en stor Deel Medborgere foranstalte en Grundlovsfest, der vil blive arrangeret Grundlovens Aarsdag paa Plainen ved Eremitagen. Vi ville bestræbe os for at give denne Fest et smukt, loyalt, til Formaalets Opnaaelse svarende Præg og til at udføre dette vort Hverv stole vi trygt paa vore Medborgeres Understøttelse, der fornemmelig vil ydes ved, at saa Mange som

mueligt, Mænd og Qvinder, Høie og Lave, Rige og Fattige, der jo alle ere deelagtige i vor Forfatnings Goder, give Møde. Men vi nære ogsaa den Forvisning, at vore Medborgere ville, Enhver efter Evne, sætte os istand til at give Dagen en saa festlig og høitidelig Charakteer, at den kan oplive og styrke Frihedens og Fædrelandskjærlighedens Aand i Folket.

Da jeg til den bestemte Tid mødte hos Sadelmager Christensen fandt jeg til min Forbauselse ikke mindre end fem Udmeldelser fra de betydeligste Udvalgte! Vi vare altsaa kun fire tilbage, iberegnet Folkethingsmand J. A. Hansen og Oldgesell Jacobsen! Vi vare et Øieblik i stor Uvished, om vi ikke skulde frasige os det hele besværlige Hverv, men som en «Deus ex machina» indtraadte ganske uventet Medailleur Petersen, der netop havde faaet sin Grundlovsmedaille præget i Berlin og nu præsenterede os den i et smagfuldt Etui, indholdende tre Exemplarer, henholdsvis i Guld, Sølv og Bronze. Vi bleve grebne af en og den samme Idee og besluttede allerede næste Dag at reise til Frederiksborg, for at sikre os Frederik den Syvendes Bifald og overrække ham Medaillerne. Jeg erindrer ikke, om vi alle Fire stededes til Audients, men jeg stod ved Siden af vor ærede Formand, Christensen, da han med en underdanig Henvendelse overrakte Gaven, der gjorde overordentlig Lykke og havde den øieblikkelige Virkning, at Hs. Majestæt tilsagde os sin allerhøieste Bistand og lovede at give Ordre til, at Alt, hvad vi behøvede til Festens Forherligelse, skulde staae til vor Raadighed.

Henrykte over denne store Imødekommen vovede vi at fremføre Ønsket om Hans Majestætets allerhøieste Nærværelse ved denne loyale Folkefest — men da blev Kongens Ansigt paa eengang højtidelig alvorligt og han svarede med Eftertryk: „Den Dag pleier jeg altid at tilbringe i Stilhed med min Gud og med min Kone“. Hermed vare vi

færdige, og da Ingen holdt os tilbage paa Slottet, nød vi vor Frokost paa Gjæstgivergaarden og vendte ret tilfredse tilbage til Kjøbenhavn.

Det gjaldt nu om at udstede vort Program og at forsyne vor Indbydelse med et passende Antal notable Underskrifter, men allerede her mødte os Tegn paa Authoriteternes Uvillie; thi en høitstaaende militair Embedsmand, der tillige var Medlem af Rigsdagen, fik en peremtorisk Ordre til at udslette sit Navn af Indbydernes Liste eller søge sin Afsked! Kongens Ordrer, der løde paa al mulig Assistance, syntes ikke at blive paaagtede og den herskende Terrorisme lovede just ikke nogen betydelig Tilstrømning af de Pengemidler, der vare nødvendige til de projecterede Anordninger. Paa Børsen blev jeg complet overfuset af en af vore allerliberaleste Grosserere, der med Heftighed spurgte mig, om vi vare gale, som vilde holde Fest for en Grundlov, der havde hørt op at være til!

Imidlertid skred Tiden fremad, og vi maatte anstrænge os for at skaffe os baade kunstnerisk og digterisk Bistand samt Tilsagn fra vore meest veltalende Liberale om fædrelandsksindet Optræden. Med stor Beredvillighed modellerte vor fortræffelige Bissen en colossal Buste af Frederik den Syvende, og Professor Nebelong sendte os sin talentfulde Elev Architekt Ove Petersen til Opreisningen af Colonnen, der skulde danne Midtpunktet af den med Faner og Emblemer indhegnede Festkreds. Henrik Rung var villig til at componere Musiken til Hymnen for Grundloven, men tvende af vore bedste Digtere vægrede sig — af Frygt for ubehagelige Følger — ved at skrive Texten, der endelig fandt en modig Forfatter i Sognepræsten H. Bisby. Det Vanskeligste for os var at formaae vore Frihedsmænd til at tale for Grundloven og Fædrelandet: den Ene undslog sig efter den Anden og dersom ikke Pastor F. Hammerich og Instructeur Nielsen havde forbarmet sig

over de nævnte Gjenstande, vilde vi selv efter tarvelig Leilighed have været nødsagede til at præstere det Forlangte.

I vidunderlig kort Tid blev ved Architekt O. Petersens overordentlige Energi Colonnen reist og Festkredsen smagfuldt decoreret. Søilen, hvis Kjærne bestod af den længste og tykkeste Bjælke, der fandtes paa Kjøbenhavns Tømmerplads og hævede sig 25 Alen over Jorden, og dens Basis, der tillige tjente som Sang- og Taletribune, bar paa dens fire Sider Tavler med Valdemar den Andens, Christian den Fjerdes, Frederik den Femtes og Frederik den Syvendes Valgsprog, („Med Lov skal man Land bygge", «Regnum firmat Pietas», «Prudentia et Constantia» og „Folkets Kjærlighed min Styrke.") Danebroge vaiede fra Søilens Top og Kongens Buste ved Slottets Terrasse dominerede det Hele.

Medens dette Arrangement under Christensens og mit Tilsyn blev fuldført, havde Jacobsen sat de forskjellige Haandværks- og Handelslaug Stævne, og I. A. Hansen, i hvem vi med en vis Frygt havde ventet en bitter Opponent til alle vore Forslag, men som tvertimod viste sig som den behageligste og meest fremkommelige Collega, blev i Betragtning af sin formeentlige Indsigt i Finantssager anbetroet det Administrative ved Billetsalget og vort Kassevæsen overhovedet.

Det musikalske Element kunde naturligvis paa ingen Maade undværes, desuden trængte Grundlovshymnen til et betydeligt Orchester-Accompagnement, men her stødte vi an paa uforudsete Hindringer; thi saavel Gardens som Brigadens og de enkelte Bataillоners Musikcorps var det paa det strengeste forbudt at assistere — man paastaaer endog, at Instrumenterne vare efter høiere Ordrer afleverede og opbevarede i Casernernes Depots! — Til al god Lykke havde jeg snildelig og itide sikkret mig General Bruhns Tilladelse til at erhverve Borgervæbningens og Livjægernes

Musikscorps og disse fungerede nu under den utrættelige Rungs Anførsel.

Den femte Juni, anden Pintsedag, oprandt med klar Luft og temmelig stærk Blæst, der dog lagde sig henad Aften, altsaa Veirforholdene gunstige. — Allehaande Rygter omsusede os, om Troppernes Consignering i Casernerne, om Dragonernes opsadlede Heste, færdige til Indhug paa den revolutionaire Folkemasse, og om Forbud til enhver Militair mod at bivaane Festen. Den hele Magtudvikling reduceerte sig dog kun til en Snees Politibetjente, der fik deres Observationspunkt i Jagtslottets øverste Etage og forsynedes med de fornødne Levnetsmidler og Forfriskninger.

Frihedsvenner, Nysgjerrige og Skuelystne af begge Kjøn og alle Aldre strømmede til, saavel fra Omegnen som fra Hovedstaden. Plainen fyldtes af en bølgende Folkevrimmel; men da det var en Helligdag, blev det paa det strengeste forbudt at begynde nogensomhelst Festlighed, førend Klokken var slagen Fire. Laugenes Medlemmer vare derfor enkeltviis dragne ud til Dyrehaven og havde leiret sig under de Skovpartier, der omgive Eremitagen; men da Klokken slog Fire, var det som ved et Trylleslag, at den hele Skare reiste sig og lig et af Middelalderens Optog, med klingende Spil og flyvende Faner marcherede op imod Festpladsen, hvor den tog sit Stade nærmest omkring Colonnen.

Vor ærede Formand aabnede Talernes Række med et Leve for Kongen, „Grundlovens Giver, Folkets og Frihedens Ven", derpaa tonede Rungs og Visbys høitidelige Hymne; nu betraadte F. Hammerich Talerstolen og i et beaandet Foredrag fremhævede han Grundlovens Betydning og betonede dens Kraftudvikling som hos et Barn, der var voxet til og havde faaet alle sine Tænder. Med en Røst, hvis Klang fik Skovens Echo til at svare, talte Nielsen for det danske Fædreland og udmalede dets Skjønhed i Billeder, der glødede af Begeistring. Rimestad sluttede med en varm og hjertelig Henvendelse til det danske Folk. Alle

disse Taler, der ikke krydredes af nogensomhelst Malurt, men bare Loyalitetens oprigtige Præg, bleve modtagne af den tætsluttede Tilhørermasse med stormende Bifald. Den trykkede Stemning var forsvunden og medens det ene Musikcorps samlede Sangforeninger til fædrelandske Melodier, flokkedes dandselystne Grupper omkring det andet, der blæste Lumbyske Galloppader og Polkaer. Marketendernes Telte havde stærk Søgning, og fredelig Munterhed herskede overalt.

Dog fattedes Adskilligt i Dagens og Aftenens Festlighed, thi de flagsmykte og saluterende Skibe, der af en særdeles frisindet Rigmand var blevet lovet os som Decoration i Udsigten til Sundet, udebleve aldeles og Fyrværkeriet maatte ikke afbrændes, for ikke at skræmme Dyrehavens Vildt!

I det Hele kunde vi glæde os over det heldige Resultat; thi medens man paa Tivoli morede sig med at udsprede Rygter om Oprør, Dragon-Indhug og Vognlæs, fyldte med Saarede, gik Alt her til med den største Orden og Politiet kom aldeles ikke tilsyne. Det Eneste, der ikke svarede til Forventningerne, var Organisationen af Billetudsalget til Festkredsen; thi medens den var opfyldt af en Menneskemasse, der ansloges til nærmere 40,000, vare neppe 3,000 Billetter à en Mark afsatte. Vi truedes derfor af en betydelig Underballance, og hvorledes Omkostningerne senere bleve dækkede, fik jeg ikke at vide, da jeg faa Dage efter Festen maatte afreise til Wien, hvorhen jeg var kaldet for at sætte flere af mine Balletter i Scene.

Jeg modtog de meest smigrende Complimenter for min Medvirkning ved denne vanskelige Grundlovsfest og endog visse Authoriteters Tak for den Retning, jeg havde givet en Demonstration, der i sin Oprindelse ikke var fredelig; vel havde man ikke nogen Emeute at befrygte, men en Skandale kunde altid være skadelig nok. — Imidlertid modtog jeg det Raad af min ædle Chef, Overhofmarschal Levetzau, ikke i Wien at gjøre mig til af dette Held, men tvertimod inden min Afreise forklare min Stilling til den constitutionelle

Sag for den østerrigske Gesandt. Jeg adlød dette Vink, og og den særdeles høflige Grev Hartig lod til at forstaae mig fuldkomment; men ikke destomindre havde Rygtet om den tildeels af mig dirigerede Frihedsfest trængt igjennem til alle tydske Blade og jeg behøvede et Vidnesbyrd af den for Danske saa velvillige Baron Langenau, forhen østerrigsk Gesandt i Kjøbenhavn og da Chef for Gendarmeriet, for ikke at gjælde for en Demagog, endskjøndt jeg overalt fremstillede mig som en politisk Nullitet og maître de plaisirs ved den meget omtalte Fest.

Med dette Tidsbillede slutter jeg det nærværende Afsnit af „Mit Theaterlivs" 3die Deel og nærer det Haab, at naar min Bog ikke betragtes som en Novelle med en gjennemgaaende Handling, men kun som en sandfærdig Skildring af et bevæget Kunstnerlivs Udvikling og Afslutning, vil den ikke fattes psychologisk, men maaskee endog have en vis historisk Interesse.

Det næstfølgende og formodentlig sidste Afsnit, der skal completter den tredie Deel af „Mit Theaterliv", vil, naar det engang udkommer, indeholde:

Reiseminder,
Reflexioner og
Biographiske Skizzer.

Fredensborg den 3die August 1877.

August Bournonville.

T.S.V.

Mit Theaterliv.

Af

August Bournonville.

Tredie Deels andet Afsnit.

Kjøbenhavn.

C. A. Reitzels Forlag.

1877.

Reiseminder, Reflexioner
og
biographiske Skizzer.

Af

August Bournonville.

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
1878.

Mit Theaterliv.

Af

August Bournonville.

Tredie Deels tredie Afsnit.

3 ; 3

Kjøbenhavn.

C. A. Reitzels Forlag.

1878.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Reiseminder, Reflexioner

og

biographiske Skizzer.

Af

August Bournonville.

Kjøbenhavn.

C. A. Reitzels Forlag.

1878.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Indhold til tredie Deel.

Første Afsnit.
Theaterreisen og Balletten.

Andet Afsnit.
Erindringer og Tidsbilleder.

Side.
Indledning . . . . 3.
Mine tidligste Indtryk . . . . 5.
Barndomsminder fra Amager . . . . 9.
Mine første Læreaar. . . . . 16.
En Reise til Paris . . . . 21.
Paris i 1820 . . . . 27.
En Mellemtid . . . . 48.
Sex Aars Ophold i Paris . . . . 55.
  Mine Gjengangere . . . . 59.
  Mit Qvistkammer . . . . 80.
  Den første Orlovsreise . . . . 89.
  De tre Foyerer . . . . 98.
  Den anden Orlovsreise . . . . 124.
Danske Folkefester (Grundlovsfesten 1854) 130
Slutnings-Ord . . . . 140.

Tredie Afsnit.
Reiseminder.

Berlin (1836) . . . . 2.
London og Paris (1838) . . . . 5.
Stockholm . . . . 11.
Mine Kunstreiser i Sverige . . . . 17.
Christiania (1840) . . . . 36.
Italien (1841) . . . . 40.
Hamburg (1843) . . . . 64.

	Side.
Minden (1846)	68.
Paris og atter Paris (1856—60—65)	74.
München (1869)	87.
Petersborg og Moskou (1874)	99.
Moskwa	120.
Hjemad	131.
Rundreise og Tilbageblik (1874)	133.

Reflexioner.

Orthographie	195.
Affectation	200.
Skandinavisme	202.

Biographiske Skizzer.

Vincenzo Tomaselli kaldet Galeotti	214.
Claus Schall	220.
Pierre Jean Laurent	228.
Mette Marie Astrup	232.
Antoine Bournonville	234.
Margarethe Schall født Schleütter	243.
Frederik Torkildson Werschall	245.
Hans Christian Andersen	249.
Johan Frederik Frøhlich	254.
Hans Christian Lumbye	262.

Indhold.

Side.

Reiseminder.

Berlin (1836) . . . . 2.
London og Paris (1838) . . . . 5.
Stockholm . . . . 11.
Mine Kunstreiser i Sverige . . . . 17.
Christiania (1840) . . . . 36.
Italien (1841) . . . . 40.
Hamburg (1843) . . . . 64.
Minden (1846) . . . . 68.
Paris og atter Paris (1856—60—65) . . . . 74.
München (1869) . . . . 87.
Petersborg og Moskou (1874) . . . . 99.
Moskwa . . . . 120.
Hjemad . . . . 131.
Rundreise og Tilbageblik (1874) . . . . 133.

Reflexioner.

Orthographie . . . . 195.
Affectation . . . . 200.
Skandinavisme . . . . 202.

Biographiske Skizzer.

Vincenzo Tomaselli kaldet Galeotti . . . . 214.
Claus Schall . . . . 220.
Pierre Jean Laurent . . . . 228.
Mette Marie Astrup . . . . 232.
Antoine Bournonville . . . . 234.
Margarethe Schall født Schleüter . . . . 243.
Frederik Torkildson Wexschall . . . . 245.
Hans Christian Andersen . . . . 249.
Johan Frederik Frøhlich . . . . 254.
Hans Christian Lumbye . . . . 262.

Reiseminder.

Ved at gjennemsee disse Optegnelser, der indbefatte en lang Række af Aars ofte gjentagne Besøg i fremmede Lande, gribes jeg uvilkaarlig af en vis Skamfuldhed over at kjende saa lidt til de interessanteste Egne i mit eget Fødeland. Hvor ofte har jeg alligevel foresat mig at gjøre en Tour til Jylland og en lille Afstikker til Bornholm, for at beundre disse Landes Naturskjønheder, som jeg har hørt og læst saa meget om, men som i Lighed med Møens Klint ingen Beskrivelse, knap nok det fortrinligste Maleri, formaaer at gjengive. Dette sidste Sted har jeg først ganske nyligen besøgt og tilstaaer, at det ikke blot fremtoner som noget Eneste i sit Slags, men taaler Sammenligning med SydItaliens meest fortryllende Kyster. Jeg maatte sande vor fortræffelige Holbergs Ord, naar han i sine tre Epistler, der omhandle hans egne Udenlandsreiser, bebreider sin Samtid dens Ligegyldighed for de Mærkværdigheder, som Hjemlandet frembyder; men ligesom han foretog sine Reiser, deels for at lære Noget, deels for at see sine Værker reproducerede i fremmede Lande og dertil ikke var Landskabs- men Genre- og Historiemaler, saaledes maa det tjene min Ringhed til Trøst og Undskyldning, at den Retning, hvori jeg var kaldet til at virke, ikke har ført mig til Jylland eller Bornholm; men nu, da jeg har ophørt at componere Balletter, der vexelviis slaaer ind i de ovennævnte Billedfag, maa Landskabet drage mig til sig med forøget Kraft, og dersom min fremrykkede Alder ikke formener mig slige

Excursioner, haaber jeg at oprette det hidtil Forsømte. Efterat jeg i Mit Theaterliv, 1ste og 2den Deel, har ført mine Læsere med mig paa adskillige af mine Kunstreiser og i mine Balletter har forsøgt at gjengive afvexlende Billeder, saavel af Virkeligheden som af Phantasien, fremdukker nu, da jeg har ombyttet Scenen med det landlige Otium, en Mængde Episoder, Personligheder og Charakteertræk, der alle mere eller mindre staae i Forbindelse med min kunstneriske Udvikling og som, idet de fuldstændiggjøre Beskrivelsen af Mit Theaterliv, muligen kunne interessere ikke blot Theatrets og Ballettens Velyndere, men enhver opmærksom Iagttager af Tidens og Kunstens Fremtoninger.

Berlin (1836).

Det Held, der havde fulgt mine første Balletforsøg i en større og bredere Genre, fandt en berømmelig Gjenklang i flere tydske Blade, foranlediget af Reisende, der med Fornøielse havde bivaanet Forestillingen af Faust og Valdemar. Jeg blev derved bragt paa den Tanke at benytte vor Sommerferie til, om mulig, at reproducere mine Compositioner paa Udlandets større Scener, et Foretagende, der ivrig tilskyndedes af mine Venner herhjemme, og da jeg allerede var bekjendt i Berlin, hvor Balletten som scenisk Kunstfag nød almindelig Yndest og blev særlig beskyttet af Kong Frederik Wilhelm den Tredie, ansaae jeg det for tjenligst at begynde med denne Stad og nærede det Haab, i mine ærede Kammerater: Balletmester Hoguet og Solodandser Paul Taglioni, at finde en kraftig Støtte for mit Forehavende. Jeg blev venligt og gjæstfrit modtaget saavel af mine Kunstfæller som af Over-Intendanten Herr von Redern; men Erfaringen havde endnu ikke lært

mig, at naar et Terrain engang er godt besat, taales ugjerne en fremmed Occupation, det være sig for nok saa kort en Tid. Man vilde med Fornøjelse have set mig optræde som Dandser og Rollehavende i de forhaandenværende Balletter, men til mine originale Arbeider vilde der neppe uden den ivrigste Modstand forundes mig Plads; desuden saae jeg allerede tydeligt, at min hele digteriske og choreographiske Retning ikke svarede til det berlinske Publicums Begreber om mimisk Fremstilling. Man gav netop paa den Tid Hoguets nyeste Compositon Der Polterabend, (et Slags Omarbeidelse af Scribes «Le plus heureux jour de ma vie») hvor paa Aftenen før Brylluppet en Mængde Festligheder finder Sted i Brudehuset, med Tableaner, Dandse og Overraskelser af forskjellig Art; det Hele blandet med huslige Scener og afbrudt ved en Ildsvaade, der foranlediger det tililende Brandcorps til at oversprøite Brudgommen, en følle Fyr, der i sine bedste Klæder bliver saa vaad som en druknet Muus! Denne Ballet, der tiltrods for den rigeste Afvexling savnede baade Handling og Mening, var Øieblikkets Yndlingsskuespil og den gamle Konges Aftenglæde, som han aldrig forsømte; her var altsaa, indtil videre og vistnok for bestandig, Intet for mig at udrette og jeg lod mig derfor nøies med at nyde Berlin «en amateur». Jeg besaae Stadens Mærkværdigheder, besøgte Potsdam og bivaanede flere Forestillinger saavel i Operaen, som i Skuespilhuset. Paa den førstnævnte Scene gasterede Henriette Sontag (nu Grevinde Rossi) med stor Bravour som Desdemona i Rossinis Othello, og i Lystspillet Der Ball zu Ellerbrunnen saae jeg med sand Fornøielse, den ligesaa talentfulde som smukke Charlotte von Hagn. For Resten tilbragte jeg et Par Uger særdeles behageligt og blev ikke berørt af den Kjedsommelighed, som denne store, pragtfulde Stad ikke formaaer at afryste, tiltrods for, ja maaskee snarere paa Grund af sit Casernevæsen og sine militaire Parader. Disse sidste overværede jeg gjerne

formedels den fortræffelige Regimentsmusik, og havde ikke den fjerneste Anelse om den Bitterhed, der engang skulde opfylde min Sjæl ved Mindet om den Uret, Preussen har tilføiet Danmark.

Endskjøndt jeg øiensynlig havde forfeilet det Maal, hvorefter jeg tragtede, havde jeg dog eet ikke uvæsentligt Udbytte af denne Sviptour og det var Sammentræffet med den franske Skuespillertrup, der var kongelig engageret og spillede under Mr. Delcours Ledelse paa Schauspielhaus, vexelviis med den tydske Comedie. Der havde allerede Aaret iforveien været Spørgsmaal om en Gjæstereise til Kjøbenhavn, men som ikke kom istand; nu blev Forslaget fornyet, og da jeg kunde bringe Efterretning og sikkert Vidnesbyrd om Selskabets fortrinlige Sammensætning og ypperlige Ensemble, lykkedes det mig at føre Sagen til et Resultat, der blev lige saa gunstigt for Delcour og behageligt for det kjøbenhavnske „franskforstaaende" Publikum, som nyttigt for vort eget Skuespilpersonale, der ved hint mesterlige Sammenspil fik en kraftig Impuls til Efterlignelse. Det kongelige Theater overlodes fra den 11te til den 31te August 1836 til fransk Comedie, og da man endnu ikke var mæt af denne sjeldne Nydelse, spilledes endnu nogle Gange paa Vesterbroes Theater: Delcour Francisque-Lallement, samt Damerne Brice, Deschanel og Lancestre ere omtalte med fortjent Roes i Overskous „Danske Skueplads", men ogsaa Dhrr. Isidore, Marius og Kime samt den gratieuse Dlle. Edelin fortjene at nævnes, uagtet de ikke vare saa fremragende som hine «Premiers Sujets». To Aar senere indfandt den samme dygtige Trup sig igjen, forøget med en udmærket Elsker, Mr. Pechena, der blev Damernes Yndling og bidrog til at Bifaldet bestandig tiltog. Jeg kunde desværre ikke bivaane disse sidste Forestillinger, da jeg just paa den Tid havde forberedt mig paa en Excursion til.

London og Paris (1838).

Et keiserligt Besøg, nemlig den unge Storfyrst-Thronfølger, Ruslands nuværende Selvhersker, Alexander, der paa sin første Udenlandsreise gjæstede Kjøbenhavn og blev festligt modtaget af Frederik den Sjette og hans Hof, satte hele Hovedstaden og dens nærmeste Omegn i Bevægelse. En stor Militairparade med et betydelig forstærket Musikcorps holdtes paa Slotspladsen og en Gallaforestilling, der forberedtes i det kongelige Theater, holdt Personalet inde under en Deel af Sommerferien. Balletten Valdemar opførtes og lod til at behage den høje Gjæst, der lod mig tilstille en Diamantring, ledsaget af en særdeles smigrende Skrivelse. Et glimrende Hofbal var ligeledes tilsagt, men maatte afsiges igjen formedelst Storfyrstens indtrufne Sygdom, der holdt ham længere i Kjøbenhavn end der var paatænkt, og greb forstyrrende ind i de med saamegen Omsorg lagte Planer. Imidlertid fik Theaterpersonalet Lov til at opløse og sprede sig, og jeg benyttede Leiligheden til at overvære Dronning Victorias Kroningshøitideligheder i London. Desværre kom jeg et Par Dage for seent og nød kun Efterklangen af alle de Festligheder, der havde illustreret den storartede Ceremoni, hvis Pragt skal have overgaaet alle Forestillinger; men mærkværdigt nok — Dagens Helt var Frankrigs Ambassadeur, den gamle Hertug af Dalmatien, Marechal Soult! Man havde i Begyndelsen, da der var Tale om hans Sendelse, næsten fundet det fornærmeligt af Kong Louis Philippe, at lade sig repræsentere ved denne berømte Feltherre, der i Spanien havde kæmpet imod de engelske Hjælpetropper og tilføiet Wellington et Nederlag ved Toulouse; men Times, Londons politiske Orakel, tog Sagen fra den nobleste Side og viste Publikum, hvor smukt det vilde være at see tvende alderstegne Helte, som Soult og Seirherren fra Waterloo, række hinanden Haanden, som Symbol paa den hjertelige Forstaaelse, (entente

cordiale) der nu knyttede Storbritanien og Frankrig til hinanden. Man var ikke seen til at gribe denne Opfatning og den uhyre Folkemasse, der trængte sig frem paa Veien fra St. James Palads til Westminster Abbey, hilsede med stormende Jubel Marechal Soult for ever! tilraabte ham «Hou do you do?» og forsømte næsten det officielle Hurraraab for den kronede Maiden Queen, der i sit Følge havde ikke blot Storbritaniens og Udlandets fornemste Magnater, men tillige et Udvalg af unge Fyrster, blandt hvilke hun kunde udkaare sig en Gemal. Vor smukke Prinds Christian af Glücksburg stod ogsaa med paa Listen og kunde være bleven en anden Prinds Jørgen til en ny Dronning Anna, men Forsynet, hvis Beslutninger endnu laa tilslørede i en skjæbnesvanger Fremtid, havde udseet ham til engang at beklæde Danmarks Throne, og hans milde og humane Væsen passede vistnok bedre til vore Sæder og Skikke end til den stive brittiske Hofetikette; det modtog jeg et Bevis paa i selve London, da han i sin Glæde over at møde sin Dandselærer, tog mig op i sin Vogn og kjørte mig til sit Hotel, til ikke liden Forbauselse (ja næsten til Skandale) for sin aristokratiske Cavaleer. Jeg besøgte mine gamle Venner fra mit forrige Ophold og forsømte heller ikke Huset i Great pultney Street, hvor jeg havde gjennemgaaet en Skole, der, saa haard den end var, havde givet mig en gavnlig Erfaring. Master Court levede ensom og forladt af sin Hustru, der var fulgt med Miss Louisa ud i Theaterverdenen paa det store Fastland. Paa den Scene, hvor jeg for ti Aar siden havde dandset, traf jeg nu de to Rivalinder, Marie Taglioni og Fanny Elsler. Den Første havde just sluttet sit Engagement og erstattedes af den Sidste, der henrev sit Publikum ved den pikante Bagatel, La Cachucha, som hun beaandede med et Trylleri, hvis Momenter jeg har forsøgt at beskrive i Mit Theaterliv, 1ste Deel. Den italienske Opera var netop i sin høieste Flor: Rubini, Lablache og Tamburini;

Damerne Grisi, Persiani og Albertazzi udførte henholdsviis Don Octavio, Leporello og Don Juan; Donna Anna, Zerlina og Elvira i Mozarts udødelige Mesterværk, der tiltalte i den Grad, at ikke mindre end elleve Numere bleve «encored» ɔ: forlangt Da Capo, hvilket endog faldt ud til en Gjenopvækkelse af den dræbte Commandant, der maatte reise sig, bukke og synge sit døende Parti om igjen i Terzetten af 1ste Akts 1ste Scene. «La prova d'un Opera seria» gav den geniale Lablache Anledning til at udfolde sit comiske Lune og divertere John Bull med nogle gebrokne engelske Udbrud midt i de italienske Recitativer. Lidt Ballet fik jeg ogsaa at see; men er det formedelst Compositionens Svaghed eller fordi jeg bilder mig ind at have nærmet mig det Rigtige? Nok, mine Forventninger bleve langtfra tilfredsstillede og jeg betoges uvilkaarlig af den Frygt, at skulle ligne Skuespillere og Sangere (Herrer og Damer), der komme fra deres Udenlandsreise, med den Overbevisning, at hjemme, og navnlig af dem selv, præsteres noget langt Fortrinligere! Ved en Lysttour til Richmond, der ligger yndigt ved Themsen, oplevede jeg det eiendommelige Skuespil, af en Lægprædikant, der fra Flodens modsatte Bred holdt en Straffeprædiken til de i Theehaverne forsamlede Søndagsgjæster og til Lystbaadenes muntre Passagerer. Det vare som sagt, en af de sidste Dages Hellige, der med en Stentorstemme, som gav Gjenlyd fra Parkens gamle Egetræer, ivrede imod Samtidens Forlystelsessyge, — som, Gud skal vide det, i England er beskeden nok, da baade Musik, Skuespil og enhver offentlig Udstilling er strengelig forbudt om Søn- og Helligdagene. Nogle overgivne unge Fyre gave sig til at parodiere ham, men nu fik han først rigtig Blod paa Tanden og ledsagede sine Tilraab med Gestus og Spark, som om han vilde give et Billede of Djævelen i egen Person; det var næsten en Scene, som den, Capucineren leverer i Wallensteins Leir.

Jernbaner fandtes nu paa alle Strækninger, de elegante Stage-Coaches med deres statelige Heste og Kudske vare forsvundne og man foer nu med rivende Hurtighed fra London til de forskjellige Havnestæder, Dower, Brighton og Folkstone; dog var Concurrencen mellem Canal-Dampskibene saa heftig, at man dengang for en uhørt billig Pris kunde komme ikke blot den korteste Vei over Canalen, men directe fra London til Boulogne. To Actieselskaber vedbleve at underbyde hinanden og holdt hinanden Stangen lige indtil at tilbyde fri Passage, men da det ene Compagni gav Frokost ovenikjøbet, maatte det andet erklære sig overvundet og fallit. Nu indtraadte paany de normale Taxter og jeg kom ad denne Vei til Boulogne og derfra til Paris, hvor jeg havde sat Stævne med min Elev og Myndling Ferdinand Hoppe, for hvem jeg havde udvirket et lille Reisestipendium og halvandet Aars Permission, som han benyttede til et temperairt Engagement ved Operatheatret i Wien og til uden bindende Forpligtelse at optræde i Paris. Paa samme Tid debuterede i en gratieus Pas de deux Lucile Grahn og vandt meget Bifald; hun havde i et Par Maaneder nydt Veiledning af den dygtige Lærer Barrez, der annoncerte hende som sin Elev og jeg har senere med en underlig Følelse seet hende anført i „Nordisk Conversations Lexicon“ som udgangen fra Larcher's Skole, endskjøndt det er vitterligt, at hun fra sit tiende til sit attende Aar har nydt min omsorgsfulde Underviisning og under min specielle Instruktion udført sine meest fremtrædende Roller paa Kjøbenhavns kongelige Theater. Det blev mig atter beskikket at være Cicerone i Paris for Instrukteur Nielsen, som dennegang ledsagedes af sin aandfulde Hustru, vor uforglemmelige Anna Nielsen! Vi besøgte sammen alle Seeværdigheder saavel i som udenfor Paris, men dvælede meest ved Theatre français, hvor Mlle. Mars, skjøndt allerede noget tilaars, gav Louise de Lignerolle og Célimene i Molières Misantrope med

fuldendt Mesterskab, der tilfulde anerkjendtes af vor danske Kunstnerinde. Vi forsømte alligevel ikke de mindre Theatre, hvor Nielsen og jeg nær havde gjort Skandale med vor ubetvingelige Latter over den mageløse Comik, hvormed Vaudevillen Moustache (efter Poul de Kock) blev udført. Mine kjære Landsmænd vare henrykte over Alt, hvad deres korte Ophold havde frembudt; anderledes forholdt det sig med Sveriges største dramatiske Celébritet Lars Hjortsberg, der paa sin gamle Alder for første Gang var kommen til Paris, og havde fundet saavel Franskmændene, Pariserlivet som selve Theatret langt under det Ideal, han som Veteran fra Gustaf den Tredies Tid havde dannet sig af Frankrigs vidtberømte Hovedstad; hans grundprosaiske Søn, der nylig havde ægtet den unge Skuespillerinde Mlle. Vesterdal, et medfødt, men uden videre Dannelse aspirerende Talent, deelte fuldkommen den Gamles Anskuelser, og da de alle tre vare enige om at finde Paris kjedsommelig, tilbragte de den meste Tid af deres Ophold paa deres Værelser i Hotellet, spillende Vira til Tidsfordriv.

Den Beskrivelse, jeg havde givet mine Landsmænd af London og dens Herligheder, lokkede dem til at vove en lille Svip over Canalen og jeg maatte paany være deres Fører, da ingen af dem var det engelske Sprog mægtig. Nielsen, hans Frue og Hoppe fulgte mig altsaa over Boulogne og ind ad Themsen, der ikke kunde andet end forbause dem ved sit Mylder af Skibe, sine uhyre Værfter og tætbepakkede Dampfartøier, der med rungende Hurraraab foer os forbi i Snesevis for at lande i Greenwich ved de pyntelige Theehaver. Vi ankom først silde paa Aftenen til London og da Veien til mit gamle Hotel ved Leicester-Square var temmelig lang, hørte jeg Nielsen gjentagne Gange udraabe: O, Du evige London!" Vort Ophold var kun nogle faa Dage, som vi flittig benyttede til at besee St. Paulskirken med Nelsons og flere berømte Krigeres Monumenter, det fra Edward Confessors Tid

ærværdige Westminster Abbey, der endnu var smykket med Kroningsdecorationerne, men hvor vi fornemmelig fandt os tiltalte af Shakespeares, Garricks og Mistress Sidons Gravmæler, der havde saameget større Værd for os Theaterfolk, som de bare Vidnesbyrd om den Hæder og Anseelse, Scenens Kunst har hævdet i det frie England.

De store Theatre holdt Ferie paa den Tid af Sommeren, men vi fik dog Leilighed til at bivaane en Concert, som et veldædigt Øiemed blev givet i Drurylane og hvor Rubini henrev os ved sin deilige Stemme, men hvad der gav denne Aften en særegen Illustration, var Indtrædelsen i en Loge af Wellington og Soult! De bemærkedes øieblikkelig og hele Publicum reiste sig, Parterrets staaende ovenpaa Bænkene; der viftedes med Tørklæder af alle Farver og tusinde Stemmer, ledsagede af Orchestrets Fanfarer, jublede Heltene imøde «Honour, honour to the braves!»

Det historisk mærkværdige Tower blev ligeledes besøgt og efterlod Indtryk af høist forskjellig Natur, Fængselstaarnene med Erindringerne om de politiske Offere, der fra den hvælvede Port (The treators gate) førtes til Døden paa Skafottet! Kronjuvelerne, der blinkede som Stjerner igjennem det med Jerngitter forsynede Muurgjemme og endelig det prægtige Rustkammer (The armory), hvor ikke blot værdifulde Samlinger af ældre og nye Vaaben vare opstillede i symetrisk Orden, men talrige Seierstrophæer, saavel fra Land- som Søbatailler vare theatralsk grupperede, iblandt andre ogsaa en til Minde om Slaget paa Copenhagens Rhed 1801! Men her opdagede vi den Mærkværdighed, at to sexpundige Malmkanoner, der bare Aarstallet 1806 (altsaa hidrørte fra et Felttog, som Englænderne af en letforstaaelig Blufærdighed helst ville bringe Verden til at glemme,) ogsaa vare komne med i Pyramiden! Nielsen tvang mig til at gjøre den i Middelalderens Drabantcostume klædte Fører opmærksom paa denne latterlige Anachronisme, og Svaret blev, idet Manden

smilende traf paa Skuldrene: «You will find several mistakes of that kind.» (De vil finde flere slige Feiltagelser).

Reisen gik nu hjemad over Hamburg, hvor jeg mødtes med den sørgelige Efterretning, at Righosten havde bortrevet min spæde Søn Theodor og saa glad jeg var draget ud fra Hjemmet, saa bedrøvet kom jeg tilbage!

Stockholm.

Min treaarige Funktionstid som Intendant for den svenske Scene, har jeg udførlig omtalt i Mit Theaterlivs 2den Deel, men idet jeg for et Øieblik forlader Beskrivelsen af det sceniske Væsen, turde jeg give en kortfattet Skildring af de forskjellige Indtryk, som Sveriges gamle Hovedstad har efterladt hos mig baade som Dansk og som Dyrker af det Skjønne og Mindeværdige.

Fra umindelige Tider har der imellem Svensk og Dansk hersket en Rivalitet, der nu, takket være Tidsaanden og Bevidstheden om fælles Interesser, er forvandlet til en ædel Væddestrid. Man har ofte villet stille Sammenligninger imellem Stockholm og Kjøbenhavn, og den Forkjærlighed fraregnet som enhver Nation har til sit Fædrehjem, er man kommen ind paa det samme Dilemma, som om man vilde sammenligne Brunetten med Blondinen, to Skjønheder af høist forskjellig Fremtoning; thi hvad Kjøbenhavn besidder i sine mere regelmæssige Gader og større offentlige Pladser, erstatter Stockholm ved sin maleriske Beliggenhed og sin Vandrigdom, der adskiller Stadens vigtigste Partier. Den Udvidelse, som Kjøbenhavn i de senere Aar har faaet ved Voldenes Sløfning, har berøvet os de faa Høider; hvorfra man kunde nyde en fjernere Udsigt, hvorimod Stockholm paa flere Punkter frembyder saa henrivende Situatio-

ner som kun faa Stæder i Europa formaae at opvise. Vistnok findes der intet Museum af den Art som Thorvaldsens, ei heller saa kostbare Samlinger, som dem, Prindsens Palais og det yndige Rosenborg, indeslutter men til Gjengjæld har Stockholm et Academi for svensk Sprog og Litteratur, og et andet Academi for Tonekunsten i dens hele Udstrækning; desuden indeholder dets Nationalmuseum uvurdeerlige Skatte saavel af Kunst som af historiske Minder. Et umiskjendeligt Fortrin har Kjøbenhavn i Nærværelsen af et Universitet, der uvilkaarlig paavirker den øvrige Befolkning ved sit attiske Salt, uden at Studenterne, saaledes som i Upsala og Lund, danne en fremherskende Classe. Endskjøndt Militairstanden er talrig repræsenteret i Stockholm, savner man dog Marinens oplivende Element, der har sit Sæde i Carlskrona, men til Erstatning for Orlogsflaaden har man den uhyre Mængde større og mindre Dampskibe, der krydse hinanden i alle Retninger og frembringe en lignende Travlhed tilsøes, som den, vi møde paa Kjøbenhavns Gader. Stockholmerne overhovedet ere ikke flittige Spadserende, thi mærkelig nok, uagtet Sverige ikke fattes Granit, ere Gaderne for Størstedelen brolagte med smaa Rullestene, der ere en sand Tortur for Fodgængerne; Touren til den nærliggende Djurgård foretages derfor hyppigst tilsøes. Denne deilige Egeskov, besunget af den eneståaende Bellmann, frembyder atter en usammenlignelig Contrast til vor Dyrehave, og man staaer i Uvished om, hvilken af dem man skal give Fortrinet, thi, medens vi Danske fremhæve vore løvrige Bøgekroner, vor blomstrende Hvidtjørn og de talrige Flokke af Hjorte og Raadyr, vise Svenskerne hen til Fjordene og Vigene, der skjære sig ind imellem de skovklædte Bakker og hvert Øieblik skjænker det livlige Skue af forbiseilende Skibe.

Paa en Korsvei, midt i en Kreds af de forskjelligste Træarter, staar en Granitsokkel med Bellmanns Buste, støbt i Bronce efter Bystrøms Model, men desværre mere lig en halvdrukken Faun med Viinløvkrandsen om Hovedet,

end den ironiske Sanger til Bachi Priis og den skjønne Naturs begeistrede Tilbeder. Fra den udmærkede Restauration paa Hasselbacken, hvor en sekelgammel Eg bærer Bellmanns Navn, vandrer paa en bestemt Sommerdag en heel Procession af lystige Ordensbrødre til dette Valfartssted, for at bringe Digterens Minde en Hylding med Faner, hvis Emblemer ingenlunde stemme med vore Forestillinger om den Aand, der gaaer igjennem hin Dithyrambikers eiendommelige Toner. Denne Fest, ligesom saa mange andre, feires med storartede Libationer, thi det maa man indrømme vore nordiske Brødre, at hver Enkelt af dem kan taale et større Qvantum Drikkevarer, end tre af vore Landsmænd tilsammen. Det har i den Anledning oftere faldet mig ind, naar der klages over, at Sverige er et magert og fattigt Land, der ikke formaaer at lønne Kunsten efter Fortjeneste navnlig med Hensyn til Theatret at, om man f. Ex. reducerte den aarlige Forbrug af Arrak, Vine og den tilvante svenske Sup til Halvten af den sædvanlige Overflod, vilde der uden betydeligt Afsavn af den opsparede Capital kunne udredes et klækkeligt Tilskud til Theatret og de andre frie Kunster, og desforuden bygges et Pandserskib hvert andet Aar; regner man dertil de utallige Leiligheder, der søges og gives til Calas og store Gjæstebud, staaer det klart, at i Sverige udfoldes i hine Retninger en Luxus, der ikke træffes i noget andet Land.

Stockholm og dens nærmeste Omgivelser indeholder historiske Minder af stor Betydning, nogle endog tilhørende det mørkeste Drama. Naar man træder iland ved Ridderholms Bryggen, bemærker man strax en colossal Bygning uden architektonisk Charakteer. Det er „Kungshuset" hvor nufortiden Regjerings-Collegierne have deres Sæde, men hvor Carl den Tolvte residerede efter Branden af det gamle Slot Trekroner, fra hvis Taarn Sten Stures heltemodige Enke Christina Gyllenstjerna trodsede de fremstormende Danske og fra hvis brændende Trappe Carl den Elevtes Lig bares ned fra sit «Lit de parade!» —

Paa Ridderholmens Torv staaer Statnen af Birger Jarl, Stockholms Grundlægger, ligeoverfor den Kirke, der paa hans Tid hørte til Graabrødreklostret, men som senere er bleven Kongegravenes Helligdom; her gjemmes de jordiske Levninger af den store Gustaf Adolf og den ridderlige Carl den Tolvte, begge faldne i Kamp og med Mistanke om Snigmord, vistnok høist ugrundet, thi kun for faa Aar siden blev Carls Hjerneskal undersøgt og man fandt, at den Kugle, der havde gjennemboret den, var af en Caliber, som kun en Voldbøsse og ingen Pistol kan have udskudt, altsaa var her Skjæbnens og ikke nogen Forræders Haand tilstede. Anderledes forholdt det sig med Gustaf den Tredie, der ogsaa baade til Lands og Vands havde hørt Kuglerne hvine, men maatte falde for en fanatisk Snigmorders Skud, midt i Forlystelsernes Vrimmel. Flere andre berømte Heltekonger af Vasaslægten hvile her i deres Marmorsarcophager og under Hvælvingerne hænge i Hundredeviis erobrede Faner og Standarter, hvis Farver og Mærker Tiden har afbleget og udvisket, men som vidne om en forgangen glimrende Krigshistorie, rig paa store Bedrifter. Kun for faa Aar siden standede imellem hver af Kirkens Piller en staalpandsret Rytterfigur tilhest, med Rustninger, der skal have tilhørt flere af Sveriges Konger, deriblandt Calmarunionens danske Monarker: Christian d. 1, Johan d. 1 og Christjern den Anden! Den kostbareste af disse Harnisker var Carl den Niendes, kunstigt udført af Benvenutto Cellini. Disse Mærkværdigheder ere nu opstillede i Nationalmuseet.

Over Munkebroen fører Veien ind i den egentlige Stad, det gamle Stockholm, hvor Øiet først møder det anseelige Ridderhuus, foran hvilket den fortræffelige Statue af Sveriges Befrier Gustaf Vasa fremtoner i en ærefrygtbydende Stilling (en herlig Composition af den franske Billedhugger L'Archevécque, der paa samme Tid som Sally og Falconet blev kaldet til Norden). Man

kommer nu igjennem smalle og krogede Gader forbi lange, mørke og fugtige Gyder og naaer op til Stortorget, en forholdsviis lille Plads, men fra hvis Raadhuus-Altan engang en dansk Konge lod anrette det stockholmske Blodbad, som tiltrods for ligesaa talrige Henrettelser under Vasasønnerne dog aldrig glemmes af Stockholms Beboere, der lige indtil det mindste Barn kunne vise os Rendestenene, hvorfra Blodet strømmede ned i de lavere liggende Gader!

Vi ville vende Blikket bort fra denne Rædselsvraa og begive os til den nærliggende Storkyrka, et prægtigt Gudshuus, men hvis Chor heelt og holdent er bleven afskaaret, for at give Plads til den nuværende Slotsbygning, hvilket forstyrrer den kirkelige Harmoni i en betydelig Grad. Her forefindes flere store Malerier af den tydske Maler Kløcker, der af Carl den Ellevte blev adlet med Navnet Ehrenstrahl, og som i Nærheden af Alteret har givet os en Fremstilling af den yderste Dom, hvor Øiet uvilkaarlig blændes af en Masse overordentlig yppige kvindelige Skabninger, der vende baglænds Saltomortale ned i Helvedes Svovlpøl! Øverst under Kirkens Hvælving hænger til saare liden Opbyggelse for de ømfindtlige Normænd deres Skytspatron Oluf den Helliges Hjelm og Sporer, en Levning af det store throndhjemske Kirkeran!

Vi nærme os nu Slottet, der i Omfang staaer tilbage for vort Christiansborg, men som med Hensyn til Stil og Beliggenhed bærer Prisen. Fra den imponerende Opkjørsel, den saakaldte Lejonbacke, (hvor den ene Løve efter Sagnet skal have tabt sin Jernkugle, netop den samme Stund da Carl den Tolvte dræbtes foran Frederiksteen,) overskuer man Stadens nordre Deel, der er den nyeste og eleganteste, gjennemskaaret i sin hele Længde af Dronning- og Regerings-Gatorna og bygget paa den sydlige Skraaning af Brunkebjerget, hvis ominøse Navn hæfter sig til Folkungastammens blodige Minder og som for os Danske gjenkalder Erindringer om det Slag, hvor Chri-

stian den Første, efter at have udviist den største personlige Tapperhed, maatte vige for Steen Stures seirrige Skarer. Ikke langt fra det Sted, hvor Kampen rasede, staaer nu den ædle Gustaf Adolfs Rytterstatue og det Operahuus, som den kunstelskende Gustaf den Tredie indviede til Fædrelandets Muser Patriis Musis, men længere tilhøire, hvor skyggefulde Alleer omgive Carl XIII's og Carl XII's Statue med Molins pragtfulde Fontaine i Midten, var i gamle Dage dybt og aabent Vande, der adskilte Bjerget fra den lige overfor liggende Blasiiholm, her fandt 700 danske Ryttere deres Død i Bølgerne, da Broen, hvis Træstøtter vare oversaugede, svigtede under Hestenes Trav. Nu er dette Svælg udfyldt og frembyder en behagelig Spadseregang forbi det smukke Museum, over den nye Jernbanebro ud til Skepsholmen, hvorfra man tilhøire har Udsigt imod den befærdede Norrbro, under hvis Buer Mælarens Vande med rivende Fart styrte ud i Saltsjøn, der danner Stockholms Havn. Denne prægtige Bro hviler i Midten paa den lille Ø Heligandesholmen, paa hvis yderste Pynt i det saakaldte Strømparterre Musik og Bægerklang lyder ved de af det nydelseslystne Publikum besatte Borde, medens paa Broens modsatte Side den kongelige Staldbygning giver Gjenlyd af Hestenes Vrinsken paa den samme Grund, hvor Kong Birgers og Meretes Søn, den unge Prinds Magnus, maatte lade sit Liv for Bøddeløxen! — Midt for Tilskueren udbreder sig Havne-Quaien med Logårdstrappen op til Slottet og til den steile Bakke, hvorpaa Obelisken staaer, som Stockholms Borgerskab reiste til Ære for Gustaf den Tredie, hvis Statue i en Stilling, der efterligner Apollo af Belvedere, staaer længere nede ved Stranden. Her rører sig et kraftigt Handelsliv og hele denne Strækning hører unægtelig til Stadens smukkeste og livligste Deel. — Til Venstre reiser sig amphitheatralsk den søndre (sydlige ɔ: Stad, kronet af Cathrine-Kirkens Kuppel. Paa den Tomt,

hvor den er bygget, brændtes efter Stockholms Blodbad Ligene af de talrige Offere! — Fra dette tragiske Sceneri have vi kun et Par Skridt til et af de meest underfulde Panoramaer, nogen Stad i Verden kan opvise, det er Udsigten fra den vidtberømte Mosebacke! Her løftes Sindet til Begeistring, og man vilde synke hen i poetisk, for ikke at sige hellig Henrykkelse, dersom ikke Klang af Kopper, Glas og optrukne Bouteiller, samt de vimse Opvartere mindede om, at dette fortryllende Punkt var bortforpagtet til Beværtning! Saaledes forstyrres ofte den skjønneste Illusion ved Realismens Prosa, og det kan ikke nægtes, at saavel Stockholmslivet, som den svenske Nationalcharacteer frembyder endeel skarpe Modsætninger, men hvorom Alting er, maa man oprigtig tilstaae, at Stockholm er en særdeles „treflig" Stad, og om Svenskeren gjælder med Sandhed Visens Ord:

»Det folket det är godt i sin innersta rot,
Och går man det tillmötes, så kommer det emot,
Och då man vinner mer änn halfva vägen.»

Mine Kunstreiser i Sverige.

Den Anseelse, som den danske Balletskole havde været saa lykkelig at erhverve sig i Udlandet, bragte Directionen for det kongelige Theater i Stockholm paa den Idee, Tid efter anden at sende mig nogle af sine fortrinligste Elever til videre Uddannelse. Den Første i Rækken var den unge Johannsson, der efter et Aars flittige Øvelser bragte det saa vidt, at han med Held debuterede paa vor Scene og, forsynet med et lille Repertoire, vendte tilbage til Stockholm, hvor han som Solodandser strax indtog en fremragende Plads. Den gjæstfri Modtagelse, han havde nydt i Kjøbenhavn, og det Venskab, han havde knyttet med sine danske

Kunstfæller, frembragte Ønsket hos ham at virke sammen med dem paa Stockholms Theater og foranledigede ham til at kalde mine flinkeste Elever, Ferdinand Hoppe, Caroline Fjeldsted og Augusta Nielsen, derop, for under min Ledelse at give en Række Forestillinger paa Operatheatret. Vi fulgte hans Opfordring paa Lykke og Fromme uden nogetsomhelst officielt Tilbud; han paastod, at vi vilde blive modtagne med aabne Arme, og det slog heller ikke feil. I de sidste Dage af Mai 1839 begave vi os (de unge Piger ledsagede af min Hustru) tilsøes over Gøtheborg, min Moders Fødeby, som jeg betragtede med særskilt Interesse og hvor jeg i en høist elskværdig Familiekreds opdagede en vidunderlig deilig Sopranstemme, der efter min Tilskyndelse sendtes til Paris, for at uddannes hos den bekjendte Sanglærer Garcia, og senere vandt en vis Grad af Celebritet, navnlig som Concertsangerinde. Den unge Pige hed Henriette Nissen! Reisen gik videre i det behageligste Selskab ad Götha-Canal, Trollhättan og gjennem de store Indsøer, indtil vi efter fire Dages Seilads blandt de meest maleriske Egne naaede den imponerende Indseiling fra Mälaren til Stockholm. Vi stege iland paa Ridderholmen, hvor Johannsson, omgiven af venlige Kammerater, modtog os og førte os til det forud bestilte Logis. Allerede en Time efter Ankomsten var jeg presenteret for Operatheatrets Triumvirat, Dhrr. Oberst Backman, Krigsraad Forsberg og Secretair Schyberg, og en Overenskomst sluttet paa honorable Vilkaar. Vi gave med stort Bifald forskjellige Divertissements, Fragmenter af Tyrolerne, Sylphiden og Phantasiens Ø samt hele Søvngængersken, men Glandspunktet i Forestillingernes Række var den Fanny-Esslerske Cachucha, hvori Jfr. Fjeldsted høstede Fremkaldelser, Bouquetter og sværmeriske Vers.

Ved Siden af den Tilfredsstillelse, vi havde af vore Præstationer paa Scenen, mødte vi udenfor samme en Forekommenhed og hjertelig Gjæstfrihed, der som bekjendt er eiendommelig for Svenskerne. Istedetfor at man i andre

Lande pleier at gjøre Journalisterne sin Opvartning, kom Aftonbladets Redacteur og Eiermand, Lars Hjerta, os personlig imøde og ikke blot anmeldte vore Forestillinger med Lovtaler, men førte os ind i sin Familiekreds, hvor min Hustru og jeg sluttede et Venskab, der, grundet paa inderlig Sympathi, har bestaaet indtil denne Dag. Et Par anbefalende Ord fra min ædle Velynder Adam Oehlenschläger til Digteren, Friherre Beskow skaffede os denne udmærkede Mands Bekjendtskab og gjennem ham et høist interessant Besøg hos Billedhuggeren Byström, der levede i Stockholm ganske paa romersk og byggede sig en Marmorvilla paa en af Djurgårdens Høider med en henrivende Udsigt. — Vor Virksomhed og de talrige Indbydelser foraarsagede, at vi kun fik Lidet at see af Stockholms Mærkværdigheder, men min Hustru hørte en Prædiken af den store Psalmedigter, Ærkebiskop Wallin — vistnok en af hans allersidste, thi han bar allerede dengang paa sin Helsot; derimod havde jeg den Ære flere Gange at træffe sammen med Frithiofs berømte Sanger, Esaias Tegnér, men desværre kun til liden Opbyggelse, da hans Høiærværdighed førte yderst letfærdige Talemaader og øiensynlig havde tittet lidt for dybt i Glasset. Den gamle Excellens Grev Jacob Pontusson Delagardie, der havde kjendt min Fader fra den glade gustavianske Tid, viste os en smigrende Opmærksomhed og indbød os til at besøge ham paa hans Gods i Skaane. Den kongelige Familie, iberegnet Kronprindsesse Josephines Søster, Keiserinden af Brasilien, vare stadige Gjæster i Theatret, men Kong Carl Johan var ikke til at lokke didhen. Han var nylig kommen hjem fra Norge i temmelig daarligt Humeur og græmmende sig over den ringe Paaskjønnelse, han troede at finde hos den svenske Nation, hændte det ham stundom, naar han nærmede sig Altanvinduet, der vendte ud imod den nordre Deel af Staden, at udstrække sin knyttede Haand og udbryde med smerteqvalt Røst: «Les ingrats!»

Vore Balletforestillinger, der som sædvanlig ledsagedes af det reciterende Skuespil, vexlede hver anden Aften med Operaen Robert af Normandiet, som dengang var i sin Nyhed paa Stockholms Theater; Alices Rolle udførtes af den 19aarige Jenny Lind med en Inspiration og et allerede udviklet Talent, der vakte almindelig Opmærksomhed og erhvervede hende Publicums udeelte Sympathi; hun var allerede dengang i Besiddelse af de Egenskaber, der senere, forhøjede ved en større Technik, skulde gjøre hende verdensberømt, nemlig den uforklarlige Evne til ved Stemmens Magt at elektrisere sine Tilhørere og bemægtige sig baade Følelsen og Illusionen ved en ejendommelig dramatisk Opfatning, gjennemtrængt af sjælelig Reenhed. Uden at ane den Fremtid af Célébritet, der ventede hende, stod hun som Eleve af den dygtige Sanglærer Berg paa en ringe Begyndelsesgage og maatte, tiltrods for det Ny, der var ilet forud til Gøtheborg, til sin Concert i denne rige Handelsstad nedsætte sine høieste Billetpriser fra 48 til To og Tredive Skilling, da man havde forenet sig for at blive borte, dersom hun fastholdt den forlangte Rigsdaler Rigsgeld!

Blandt de mange Beviser paa hjertelig Forekommenhed, vi modtoge i det gjæstfrie Stockholm, maa jeg i første Linie nævne det hyggelige Tilhold, vi havde i St. Jacobskirkens Præstegaard hos Pastor Primarius, Abraham Petersson, der havde kjendt min Hustru fra hendes tidligste Tid i Landskrona og staaet som hendes Forlover ved vort Bryllup i Christiansborgs Slotskirke. Vi bleve af ham og hans elskelige Frue omfattede med en Varme og Deeltagelse, der skal staae uudslettelig blandt mine Reiseminder.

Med et ligesaa smigrende som begeistret Farvel, saavel fra Publicums som fra vore Venners Side, forlode vi Stockholm, for i Selskab med et talentfuldt Kløverblad af den dramatiske Scene (Almløf med Frue og den udmærkede Skuespillerinde Fru Eriksson) at give nogle velbesatte og med Bifald fulgte Forestillinger i Gøtheborg. — Paa Nedreisen gjennem Halland til Skaane mødte vi efter gjen-

tagen Opfordring og venlig Indbydelse paa Delagardies Herresæde, det yndige Løberød, hvor vi nød en behagelig Hvile efter vor Kunstreises Anstrængelser og hvor det gamle svenske Aristokrati, saavel der, som paa Øfvedskloster hos Baron Ramel og hans elskværdige Gemalinde (født Delagardie), kom os imøde i sin allerurbaneste Skikkelse.

Otte Aar gik hen, inden jeg atter gjæstede Stockholm; vi havde i Mellemtiden givet nogle Forestillinger i Malmø og der nydt den samme velvillige Modtagelse som i Hovedstaden; men dennegang førte jeg med mig en svensk Dandserinde, Mlle. Charlotte Norberg, der, ligesom før Johannsson, var sendt ned til Danmark for at deeltage i min Underviisning og havde udviklet sin medfødte Sylpheletheb til en betydelig Grad af Virtuositet. Efterat være optraadt med Bifald i adskillige af mine Compositioner og have indøvet Célèstes Partie i Toreadoren, Sylphiden og Margaretha i Faust, vendte hun tilbage til sin Hjemstavn, ledsaget af mig og tvende fortrinlige Assistenter, vore uerstattede Mimikere Stramboe d. æ. og Andreas Füssel. Vort Foretagende, der dennegang var baseret paa et ordentligt Engagement, kronedes med det eclatanteste Held. Mlle. Norberg høstede levende Bifald og mine talentfulde Colleger hævdede deres Renommee i de Roller, som vare anbetroede til deres Dygtighed. Hvad mig personlig angik, stod jeg min Eleve bi i alle de Bravourpartier, som vi udførte tilsammen, spillede min Toreador med sædvanlig Effekt og gjaldt for en Tusan-Djefvul i Mephistofeles; men hvad der overgik Alt, hvad jeg af Virkning har opnaaet paa nogen Scene, var min Optræden som Bellman i Polskdandsen paa Grønalund. Man kan neppe gjøre sig en Forestilling om den Slags Bevægelse, der opstod i det svenske Publicum, da jeg kom vandrende ind paa Djurgården med Luthen hængende over Skulderen; min Portrait-Lighed

med deres Yndlingsdigter slog alle med Forbauselse, og da jeg drog Kjolen af og i Skjorteærmer gav mig til at klimpre „Hvila vid denna källa“, udbrød en Bifaldsstorm blandet med taareqvalte Bravoraab. — Bellman stod lyslevende for sin Efterslægt og Jubelen syntes ikke at ville tage Ende. — Snart mødte den vevre Ulla Vinblad, repræsenteret af den smukke Johanna Gillberg, og blev modtaget med Glædesraab; Mollberg (Füsel) og Mowitz (Stramboe) hilsedes som gamle velbekjendte Stamgjæster og fulgtes af hele Selskabet fra Fredmans Epistler. Menuetten og Polskdandsen gjenkaldte yndede Melodier, Slagsmaalet mindede om de brogede Billeder, men Allegorien med Amor, Bachus, Gratierne og Aabenbarelsen af Anacreon og Olympens Guder førte Tilskuerne hen til en mere ideel Anskuelse af den store Lyriker, end den, der i Aarenes Løb var bleven herskende blandt Svenskerne, og jeg hørte dem paa flere Steder udtale, at det egentlig var i Danmark, hvor man tilfulde forstod at opfatte Bellman fra den sande poetiske Side.

Dette Omsving i Begreberne førte efter nogen Tid til en Yderlighed, der gik ud paa at fremstille Bellman som Elegiker og udfinde en dyb Melancholi endog i hans letfærdigste Dithyramber! Istedetfor det Portrait, der viser ham i Skjorteærmer, spillende paa sin Luth, fremdrog man nu et andet, svøbt i en Reisepelts og med Haanden under Kind! En yndet Digter havde betegnet hans Musa som „Sorgen i rosenrødt“, skjøndt hans Samtid meget vel vidste, at hans periodiske Mismod kun reiste sig af momentan Pengeforlegenhed. — Nok, da jeg i 1858 atter fremdrog Balletten paa den svenske Scene og hos den yngre Generation vandt et livligt, skjøndt mindre begeistret og stormende Bifald end hos den ældre, paa hvem jeg havde gjort et saa stærkt Indtryk, yttrede den samme Critik, der for elleve Aar siden fandt, at jeg havde løftet Ideen, at Bellmans Minde nu var blevet profaneret!

Stockholm var for mig den samme „trefliga“ Stad som i 1839, og mine trofaste Venner og Hædersbrødre fandt jeg uforandrede. Carl Johan var nu gaaet til sine Adoptivfædre i Ridderholmskirkens Gravhvælvinger, og den kunstelskende Oscar den Første var nu Konge, mild og vennesæl. Theatret bestyredes af en udmærket Chef, Baron og Generalpostdirecteur Hugo Hamilton, der havde den store Fortjeneste af Fædrelandets Muser, at være en af de Første, der med Kraft opmuntrede den indenlandske dramatiske Litteratur. Ikke destomindre stod Theatrets Finantser paa yderst svage Fødder, og blandt andre Experimenter for at hjælpe paa de kummerlige Omstændigheder havde man hittet paa at indrette Skuespillernes og Sangpersonalets Lønninger „på lott“, det vil sige, med Quotadele af de eventuelle Indtægter! Besøget havde i Saisonen 1846—47 været meget sparsomt — Operaen havde allerede længe savnet Jenny Lind, som var blevet nægtet den beskedne Gage af 3000 Rdlr. Banco (6000 francs) — og Lodberne gave kun ringe Udsigter til Fuldstændighed, da vor dandsende Forstærkning ved Saisonens Slutning ankom og bragte det ene fulde Huus ovenpaa det andet. Det var ikke uden en vis bitter Følelse af misforstaaet Ydmygelse, at Matadorerne blandt det dramatiske og lyriske Interessentskab maatte erkjende, at Balletten dennegang havde bidraget til at „Lotterna“ ikke blot gave det normerede Beløb, men endogsaa et lidet Overskud.

Der var iøvrigt Tale om, at jeg det følgende Foraar skulde komme igjen som Gjæst; en Overenskomst blev afsluttet, Mlle. Gillberg blev anbetroet til min yderligere Veiledning og Napoli forberedt til Opførelse i Stockholm; men netop henad den Tid, da Reisen skulde gaae for sig, indtraf de store Begivenheder, der greb alle Danske og gjorde mig det umuligt, i denne feberagtige Spænding at forlade det truede Fædreland. Jeg skrev strax til Baron Hamilton for at blive løst fra de Forbindelser, jeg Aaret iforvejen havde indgaaet. Han gik villig ind derpaa, og da vi plejede

at correspondere paa Fransk, udbad han sig en oprigtig, om mulig omstændelig Forklaring om Beskaffenheden af den kjøbenhavnske Bevægelse og det slesvigholstenske Oprør. Jeg fremstillede det Oplevede for ham, saa klart, som det var muligt i dette Virvar af indviklede politiske Spørgsmaal, og fik til Gjensvar, at Kong Oscar havde læst min Beretning og yttret til min Roes, at slige Depecher fik han ikke af sine Diplomater. Dette smigrende Vidnesbyrd fulgtes af en Række fortrolige Meddelelser fra Hamiltons Side, der alle gik ud paa, at Sverige vilde betragte Overskridelsen af Ejderen som en «casus belli» og yde kraftig Hjælp imod enhver Agression fra tydsk Side! Hvad der har standset dette „Elan" af kongeligt Nabovenskab, er ikke let for Lægpolitikere at udgranske, men Resultatet indskrænkede den lovede Bistand til det Allertarveligste, og enten nu Hamilton var gaaet for vidt i sin Iver eller havde udtalt sig altfor djærvt til Oscar, der havde været hans Barndoms Lege- og Skolekammerat, blev Udgangen af det Hele, at han indgav sin Demission baade fra Theatret og Postembedet og trak sig tilbage til sin Virksomhed som Jernværks-Godsejer og Rigsdagsmand.

Efterat jeg i Saisonen 1856—57 paany havde overtaget mine Functioner ved det kongelige danske Theater og contractmæssig for et vist Antal Aar sikkret mig Orlov for April og Maj Maaneder, kom det svenske Operatheaters ny Directeur, Herr Hylten Cavalius, til Kjøbenhavn for at conferere med mig angaaende Oprettelsen af en Læseskole for Balletbørnene, i Lighed med den, jeg havde tilkæmpet vore Dandse-Elever, men paa samme Tid for at engagere en Solodandser, der kunde fungere som en Slags Balletmester. Jeg anbefalede Sigurd Lund, der strax erholdt en fordeelagtig Ansættelse. Det gjaldt imidlertid om at skaffe et Balletrepertoire tilveje, og til den Ende blev jeg opfordret

til at sætte nogle af mine lettere Compositioner i Scene. Jeg reiste altsaa derop i April, ledsaget af min Hustru og en ny lille svensk Eleve, Mlle. Jenny Hjorth. — De Kræfter, jeg havde til min Raadighed for at skaffe Balletten Indpas paa den svenske Scene, vare kun svage. Mamsellerne Norberg og Gillberg, som jeg havde gjort Regning paa, vare nu Fruerne Torner og Sundberg, begge paa eengang meldte indisponible for Theatertjenesten; heldigviis fandtes en ung Dandserinde, Mlle. Arrhenius, med smukke Anlæg og et Par «Second-Danseuser», der tilligemed Herr Lund og en ung Tydsker Theodor Marckl, som i nogen Tid havde freqventeret min Skole i Kjøbenhavn, udgjorde mit Hovedpersonale; med dette indstuderede jeg Sylphiden, Festen i Albano og Conservatoriet, der mærkelig nok alle gik med en vis Runding og Applomb, men oplevede kun faa Forestillinger, da Publicum ikke røbede synderlig Sands for denne Kunstart, og dertil lod sig paavirke af en mindre velvillig Presse; hertil kom, at min gamle Ven Nielsen, der Aaret iforveien havde gjort Furore i Stockholm som Declamator, i dette Aar var engageret ved det store Theater for at give Gjæsteroller; til Gjengjæld, fordi jeg havde blæst i Trompet for hans eminente Talent, fortalte han nu overalt, at Balletten havde været en Kræftskade for det danske Theater, og et saadant Vidnesbyrd, skjøndt grundfalsk, blev ikke uden skadelig Indflydelse paa Udfaldet af mine Bestræbelser. — At den danske Skueplads allerede da havde mistet flere af sine kraftigste Støtter, saavel af Kunstnere, som af Digtere, kunde da vel ikke regnes Balletten til Last; men den Kræftskade, der, tiltrods for alle de Gaver, Vorherre havde skjænket Nielsen, tærede paa hele hans aandelige Existens, uagtet den almindelige Anerkjendelse og de timelige Fordele, hans store Talent forskaffede ham, var hans „Avindsyge", der var udartet til en næsten latterlig Lidenskab. — Da han ikke havde givet et fuldkommen bestemt Tilsagn om sit Komme, var Cavalius entreret med

en anden berømt Gjæst, nemlig den tragiske Negerskuespiller Ira Allridge, der som en grel Copie af Edmond Kean gav Othello og Schylock — naturligviis paa Engelsk, medens de Medspillende talte Svensk! — Nielsen, der rigtignok havde givet sit skjønne danske Sprog et lempeligt skandinavisk Tonefald, fandt dog ikke dette sorte Naboskab passende, men brød efter et Par Forestillinger af Slottet i Poitou med Operadirectionen og vendte tilbage til „Mindre Teatren“, hvor han havde høstet Laurbær og Indtægt forrige Aar; og den practiske Directeur Stjernstrøm forskaffede ham rig Leilighed til at producere sig i sine bedste Roller.

Arveprinds Oscars (den nuværende Konges) Formæling med Prindsesse Sophia af Nassau gav ved Fyrsteparrets Hjemkomst Anledning til et Gallaskuespil, hvorved et Leilighedsstykke af den talentfulde Skuespiller og Digter Johan Jolin opførtes, og da Rigsdagen paa samme Tid var forsamlet, valgte Cavalius netop dette Moment for af „Stænderne“ at opnaae et rundeligere Tilskud til det kongelige Theater. Han lod foranstalte en solemn Præsentation for Landets Deputerede af alle Operatheatrets Localiteter: Comptoirer, Magaziner, Skoler, samt Bibliothek og Musik-Archiv; paa dette sidste Sted laae, som ved et Tilfælde, opslaaet Partituret af en ældgammel Opera, „Den velgjørende Bonde“! Slaaet ved dette Syn, udbrød en bomstærk Dalekarl af en Rigsdagsmand, der just ikke var synderlig stemt for Udgifter til æsthetiske Nydelser: «Nå, det tror jag rasande väl!» men da de ærede Statsoeconomer bleve førte ned i Parterret og havde besat Balconen, rullede Tæppet op for et dramatisk-lyrisk Apropos, der sluttedes med et allegorisk Tableau, forestillende Svea, beskyttende Muser og Gratier, paa samme Tid, som de fire Rigsstænder vare repræsenterede paa den glorværdigste Maade. — At jeg her, saavelsom ved Gallaforestillingen, assisterede af bedste Evne, er en Selvfølge, og den nidkjære Theaterchef nød den store Tilfredsstillelse, at Rigsdagen gik ind paa hans Forslag,

at fordoble det aarlige Tilskud. Hyltén Cavalius (den tredie Theaterchef efter Hamiltons Fratrædelse) var en Mand af en ædel Tænkemaade og af bestemte æsthetiske Grundsætninger; han besad en udstrakt litterair Dannelse og var dertil Skandinav i Ordets bedste Betydning; thi ikke blot svenske dramatiske Produkter, men flere af de bedste danske Skuespil bleve under hans Bestyrelse opførte med Bifald og udstyrede med kunstnerisk Omhu. Desværre fordrede det stockholmske Publicum en saa idelig Afvexling, at der uafladelig maatte suppleres med Nyt, saavel af det tydske, som af det franske Repertoire, ofte kun af temmelig underordnet Gehalt. Operaen derimod var og er endnu Stockholmernes Yndlingsskuespil, og da der i Sverige aldrig fattes paa smukke Stemmer, faaer sædvanligviis den musikalske Deel sin fulde Ret, medens som oftest den dramatiske bliver skjødesløst behandlet.

Balletten, der i tidligere Dage nød stor Yndest og stod paa en respectabel Fod ved det svenske Theater, havde nu den største Møie med at holde sig oppe, og Cavalius' Bestræbelser for at revindicere den en hæderlig Plads blandt de andre sceniske Kunstfag, bleve saavel af hines Personale, som af en stor Deel af Dagspressen mødt med en Uvillie, der gav sig Luft i de bittreste Udfald imod hans Bestyrelse overhovedet. — Ikkedestomindre vilde han endnu vove nogle Forsøg i denne Retning og forbeholdt sig derfor min Medvirkning til det næste Foraar.

Min Datter Charlotte, hvis ubetvingelige Lyst til Scenens Kunst, forenet med en særegen musikalsk Begavelse og en velklingende Altstemme, syntes at spaae en Fremtid af Held og Hæder indenfor det theatralske Omraade, havde allerede bestemt sig for denne Løbebane, og da jeg ikke troede mig berettiget til at modsætte mig et saa decideret Kald, men tillige havde mine Grunde, hvorfor jeg helst ønskede at see

hende gjøre sit Talent frugtbringende i Udlandet, tog jeg hende med mig til Wien, hvor hun, ligesom senere i Milano, modtog sin videre Uddannelse under de bedste Mestres Veiledning. — I Paris optraadte hun med særdeles Bifald i flere offentlige Concerter, men det var i Stockholm, at hun første Gang betraadte Scenen i Meyrbeers „Profeten“ og høstede ved sin Udførelse af Fides' betydelige Rolle ikke blot en stormende Applaus, men almindelig Anerkjendelse for sit dramatiske Foredrag og sin fortrinlige Udtale af det svenske Sprog. Hun blev strax engageret for Saisonen 1857—58 og deeltog i Operarepertoiret med flere fremtrædende Altpartier. Webers herlige „Oberon“, indrettet efter en fransk omarbeidet Text, stod just for Touren til Indstudering, da jeg i April 1858 indfandt mig for i samme Opera at foretage forskjellige Arrangements saavel af Dandse, som af Grupperinger. Jeg havde paa samme Tid den Glæde at erfare, med hvilken tragisk Styrke min Datter gjengav den ømme Moder i Profeten, og modtage Beviser paa hendes flersidige Talent ved hendes humoristiske Opfatning af Slavinden Fatimas Rolle, hvilket Sangpartie laae ypperligt for hendes Stemme. — Man vil maaske indvende, at i Domme, der have Smag og Sympathi til Gjenstand, er endog den kunstkyndigste Fader ikke competent, naar det gjelder et elsket Barn; derfor har jeg ogsaa indskrænket mig til at anføre simple Kjendsgjerninger, der ikke kunne bortdemonstreres og som baade fortjene og behøve at optegnes.

Da min Virksomhed i disse elleve Uger af Saisonen var deelt imellem Elev-Instruction og Balletindstudering, gik denne sidste Deel ikke med samme Fart som i den foregaaende Saison, men da jeg nu atter havde mine Primadonnaer, Fruerne Tørner og Sundberg, til Disposition, faldt de mindre Compositioner, som jeg producerte, ulige bedre i Publicums Smag, og Bellman, La Ventana og Kjærlighedsløs Spaadomme modtoges med livlig Paaskjønnelse. Kermessen i Brügge indstuderedes fuldstændigt,

men da Aarstiden allerede var stærkt fremrykket, blev Ballettens Opførelse udsat til næste Saison under Sigurd Lunds Styrelse. Da Operaforestillingerne i Almindelighed fortsættes til langt ind i Juni Maaned, udfordres særegne Anstrængelser for at lokke Folk til Huset, og det var derfor bleven Skik at tilkalde fremmede Gjæster. Denne Speculation var lykkedes med vore Balletforestillinger, men da disse ogsaa trængte til lyrisk Afvexling, fik Operaen Forstærkning, sædvanligviis fra Wien. Den udmærkede Sanger Alois Ander havde i to Somre henrykt det stockholmske Publicum, og ved Siden af sit eget betydelige Honorar skaffet Theaterkassen en klækkelig Indtægt; men hermed var ogsaa de gyldne Tider forbi, thi hverken Barytonisten Beck eller Frau Dustmann-Meyer formaaede at holde Bestyrelsen skadesløs for de store Udgifter, som disse „Gastspiel" medførte. Denne sidste Dame gav med meget Talent baade Norma, Donna Anna og Linda di Chamouny (i hvilken Rolle hun smukt assisteredes af min Datter som Pierrotto), men Erindringen om Jenny Lind stod hendes Succes iveien, og saavel Bifaldet som Besøget forblev sparsomt.

De samme indfødte Talenter, som jeg i „Mit Theaterlivs" 2den Deel har omtalt med fortjent Anerkjendelse, prydede allerede i 1857—58 den svenske Scene; dog, med Hensyn til det reciterende Skuespil, havde Mindre Teatren under Stjernstrøms Bestyrelse bemestret sig Opinionen, vistnok med stor Uret, og neppe til Anbefaling for den herskende Smag, da Overskous „Fandens Overmand", omarbeidet til „Den Ondes Besegrare", satte hele Publicum i Bevægelse og oplevede over hundrede Forestillinger i kort Tid.

Ogsaa i denne Vaar indtraf en Glædesfest, bebudet ved Kanontorden; det var den førstefødte Prinds af den ifjor sluttede Ægtepagt, der ankom til Verden og hvis Horoscop syntes at vise paa en tilkommende Konge til Sveriges og Norges forenede Riger! — Desværre var Kong Oscar

den Første, hvem jeg havde seet og kjendt i hans Krafts og Skjønheds Fylde og med det intelligente Blik, nu kun en Skygge af sig selv! Sløvet paa Aand og Legeme sad han som et Vorbillede i Vognen ved Siden af sin med alle qvindelige og kongelige Dyder prydede Gemalinde, der med sagte Tryk bevægede hans Arm og Hoved til Gjenhilsen paa sit hengivne Folk, der overalt blottede Hovederne paa Veien til Djurgården, hvor Majdagen kaldte Stockholmerne hen for at hilse den sig nærmende Vaar og «dricka merg i benena» — en Ceremoni, der af Høie og Lave, hver paa sin Viis, iagttages med Samvittighedsfuldhed.

Vi vilde dog ikke forlade det „trefliga" Stockholm, uden ved Midsommerdagen at have besøgt det livlige Løvmarked paa Munktorget i Nærheden af Ridderholmskirken. Den nys udsprungne Birk spiller her en Hovedrolle, ligesom Grantræet ved Julen. Store og smaa Maistænger, prydede med Løv, Blomster og forgyldt Flitterstads, kjøbes af mere eller mindre Formuende og foræres til de Fattige; thi hver svensk Mand og Qvinde skal have sin Dør, sit Gaardsrum, sin Hest, sin Vogn og sin Baad pyntet med Gjenfødelsens friske Palmer, de grønne Birkegrene! — Stockholm ligner paa den Dag en stor Løvsal, og fra Dampskibet, hvis Master og Raaer prunke med Skovenes Rigdom, svinge ogsaa vi den grønne Green til Farvel og Tak for al Godhed, Venskab og Gjæstfrihed.

Til de Minder, som mine gjentagne Besøg i Sveriges Hovedstad have efterladt hos mig, troer jeg at burde føie nogle Momenter, som jeg i Mit Theaterlivs 2den Deel har ladet uberørte i Beretningen om mit Treaars Ophold i Stockholm (fra October 1861 til Juni 1864), hvilke maaskee ikke vilde være uden Interesse for mine velvillige Læsere.

Som Intendant for Scenen havde jeg en medvirkende Indflydelse paa Stykkernes Antagelse og Rollernes Besæt-

ning, medens den egentlige Theatercensur besørgedes af Chefen Friherre v. Stedingk og Hofintendant Hwasser; hvad derimod Bedømmelsen af selve Compositionen og navnlig det Praktiske ved Iscenesættelsen angik, havde min Stemme en ikke ringe Vægt. Den dramatiske Litteratur var, med Hensyn til svenske Originaler, i betydelig Opkomst, og nationale Dramaer, som Beskows Torkel Knutson, Børgesens Erik den Fjortende, Blanches Engelbrecht, Hedbergs Fru Märtha og Dagen gryr, samt Jolins Unghanses Dotter, udgjorde et Repertoire, som enhver Skueplads kunde have Ære af at fremstille, og ligeoverfor slige talentfulde Forfattere kunde der ikke være Spørgsmaal om min critiske Mening, saameget mindre som alle disse Stykker vare antagne inden jeg tiltraadte mine Funktioner; men saavel Hedberg som Jolin modtoge gjerne mine beskedne Vink, og jeg havde den store Tilfredsstillelse, baade som Ven og erfaren Raadgiver at bidrage til det Held, der senere fulgte deres Bane. Vanskeligere blev det for mig, naar, som det ikke sjelden skete, unge excentriske Gemytter faldt paa at indlevere Førstegrøden af deres dramatiske Productivitet i det Haab, at deres Snillefostre vilde blive antagne med Acclamation, og da Dhrr Censorer, for at undgaae det Ubehagelige ved at fælde en forkastende Dom, forsøgte at vælte Ansvaret over paa mig ved at anmode mig om, enten skriftlig eller mundtlig at affærdige Forfatterne. Disse have i Almindelighed behandlet de meest blodbestænkte Episoder af Sveriges Historie og malet med saa tykke og grelle Farver, at ikke blot de sædvanlige Mordredskaber ere blevne anvendte, men til Overflod Bøddeløxen sat i Bevægelse, ja i et af de leverede Dramaer endog med en saadan Virkning, at de afhuggede Hoveder ved et sindrigt Maskineri forestilles rullende hen ad Gulvet ned mod Soufleurhullet! Saavel Carl den Tolvtes Ungdom som hans Felttog have ofte været Gjenstand for mere eller mindre uheldige Bearbeidelser i dramatisk Form, og en af disse, som jeg særskilt havde bemærket, fremstillede

svenske Soldater med Koldbrand i Fødderne marscherende fremad paa Ukraines sneebedækte Sletter! At berøre den æsthetiske Side af disse dramatiske Misfostre, vilde have været mere end voveligt af mig som Dansk og som Balletdigter; jeg indskrænkede mig derfor til at hentyde paa Vanskeligheden ved at gjøre slige Scener anskuelige og fremfor Alt at faae Publicum til at følge med, og idet jeg søgte at opmuntre de unge Genier til at fortsætte deres dramatiske Studier, for senere med rolig Selvcritik at foretage de fornødne Rettelser, lykkedes det mig stundom at lindre Smerten ved de skuffede Forhaabninger. Fleertallet af de mislykkede Dramatikere opgav det paabegyndte besværlige Arbeide, men udviklede sig, ligesom i andre Lande, til docerende Dramaturger.

Min værste Hyre havde jeg imidlertid med en fanatisk Ritmester B., som for mange Aar siden havde skrevet et Skuespil, kaldet: „Kalabaliken eller Carl den Tolvte i Bender", og som han ved hvert Directeurskifte (et saadant indtraf gjerne hvert fjerde eller femte Aar) stadig havde indleveret, men faaet tilbagesendt med Protest; for at faae sin Helt fremstillet, var han forgjæves gaaet fra den ene Skuespiller til den anden og var tilsidst kommen til Comikeren Sevelin, der undskyldte sig med sin Genre, men tilbød, om det forlangtes, at spille Carl den Trettende! Fortvivlet over al denne Modgang, besluttede han at oversætte sit Stykke paa Fransk, og reiste derpaa til Paris for at faae det opført; men først henvendte han sig til Scribe, for at høre hans Mening. Den berømte Skuespildigter henviste ham med en særdeles høflig og opmuntrende Skrivelse til Opera comique, for at han kunde faae Stykket omarbeidet for den lyriske Scene, men der fandt man atter, at det bedre egnede sig for Theatre de la porte St. Martin, som, endog uden Honorar-Erlæggelse, ikke turde indlade sig paa at sætte det i Scene. Endelig, da jeg var bleven ansat som Styresmand ved den svenske Skueplads, vovede han et fornyet Stormløb, og Kalabaliken vandrede fra Theatercancelliet ned i mit

Arbeidsværelse, og jeg maatte, som alle de foregaaende Læsere af det ulykkelige Manuscript, erkjende, at den heltemodige Carl den Tolvte havde faaet en complet Statistrolle, omgiven af en Masse flaue og smagløse Episoder, hvoraf et betegnende Moment var den benderske Stations Ildebrand, hvor de svenske Cavalerer løb om for at slukke, men ved en Feiltagelse øste af et Fad, der istedet for at dæmpe, forøgede Luernes Raseri, hvorved Akten endte med Tuttireplikken: «Kors! det var brännvin!» — Da den af Skjæbnen forfulgte Ritmester havde skrevet mig til paa meget smukt Fransk og i sit Brev havde indesluttet Scribes smigrende Vidnesbyrd, blev det mig saameget lettere, i det samme Sprog at forgylde ham den bittre Pille ved at forestille ham, at Carl XII ligesaalidt som Napoleon den Store egnede sig til scenisk Fremstilling, og at man neppe vilde kunne finde en eneste Acteur, der nogenlunde passede til at repræsentere en saa udmærket historisk Figur. Ritmesteren blev naturligviis rasende og lod mit franske Brev indrykke i et af Bladene med en heel Deel spydige Bemærkninger om min æsthetiske Competence! — Langt om længe fik han dog sit Stykke opført paa Södra Teatern med en Fiasco saa fuldstændig, som det kunde forudsees.

En Eiendommelighed ved det svenske Samfund overhovedet er det herskende Ordensvæsen, der foruden Frimureriet (hvis offentlige Virksomhed fremtræder med en Velgjørenhed efter en storartet Maalestok) indbefatter over en halv Snes Selskaber med tildeels hemmelige Statuter, men hvis aabenbare Formaal er at befordre broderligt Samqvem og pleie den Aand af Ridderlighed og Religiøsitet, der ligger til Grund for den svenske Nationalcharakteer. Disse Foreninger, hvis halvmystiske Former fjerne sig saa mærkelig fra de Danskes Opfatning af Selskabs- og Clublivet, have dog en væsentlig Fordeel og en særdeles smuk Side, nemlig at nærme de forskjellige Samfundsklasser mere til hverandre end Tilfældet er i Danmark. Uagtet Sverige besidder et

Aristokrati af virkelig historisk Betydning, udjevnes Standsforskjellen, idetmindste i daglig Omgang, ved den personlige Charakteer, uden Hensyn til Livsstilling, og vi møde med Forundring fortrolige Dusbrødre paa de forskjelligste Trin af Rangens og Formuens Trappe. Der opstaaer stundom Tvivl om disse Fostbroderskabers Oprigtighed og Holdbarhed i Længden, da de som oftest ere sluttede ved Bægernes Klang; men ikke blot jeg, men utallige Andre have modtaget betryggende Beviser paa en Trofasthed, der blot forlanger en Leilighed, for at sættes paa den meest opoffrende Prøve.

At jeg i den Kreds, hvori jeg paa Embedsvegne færdedes, har fundet slige Brødre, udgjør min Stolthed og Glæde, men ogsaa udenfor Theatrets Omraade har jeg mødt en Deltagelse og Hengivenhed, som jeg stedse skal bevare i taknemlig Erindring. Hos den bekjendte Romanforfatter August Blanche, der eiede en Gaard med Have i Udkanten af Staden, traf jeg oftere sammen med Digterne Braun, Adlersparre (Albano), Carlén og Bjurstén, alle Ordensbrødre af Selskabet P. B., hvori ogsaa jeg var bleven optaget af den uforglemmelige Præsident Westerstrand. Min ædle Velynder Friherre Beskow beviste mig den Ære, hvert Aar paa det svenske Academies Stiftelsesdag at indbyde mig til det Festmaaltid, som han i Egenskab af Academiets Ordfører gav til dets atten Medlemmer, blandt hvilke fandtes Digterne Malmstrøm og Strandberg (Talis qualis), Bisop Franzén og Erkebiskop Reuterdal, Statsminister Manderstrøm og flere Notabiliteter, samt nogle af det diplomatiske Corps og vor danske Gesandt Greve W. Scheel-Plessen. Alle disse Navne ere nu udslettede af Livets Bog, men ikke af Mindets, og idet jeg i disse Linier vier en beskeden Krands til deres Bauta, opfylder jeg en hellig Pligt ved at fremhæve Grev W. Scheel-Plessen som den, der paa en i alle Henseender værdig Maade repræsenterede Danmark ligeoverfor Naborigerne, ikke blot ved den Anseelse, hans Rigdom og storartede Gjæst-

frihed gav ham fremfor alle de andre befuldmægtigede Ministre, men ved sit trofaste danske Sind, som han, skjøndt Holstener og Heelstatsmand, bevarede i den for os alle saa skjæbnesvangre Tid. Han var almindelig yndet af Høie og Lave og forlod først sin ansvarsfulde Post, da Alderdomssvaghed tvang ham til at søge Hvile og Fred paa sine Godser.

Der staaer mig nu tilbage at nævne den særdeles Bevaagenhed, jeg nød af H. M. Kong Carl den Femtende, hvis elskelige Personlighed fængslede mit Hjerte. Hans altfor korte Regjeringstid, der var betegnet af Sveriges tiltagende Velstand og Cultur samt af den vigtige Reform i Landets indre Repræsentation, gav ham ikke den Leilighed til Stordaad, som hans livlige Aand higede efter. Endskjøndt han ikke fattedes Statsklogskab og desuden med fleersidig Begavelse dyrkede baade Kunsten og Poesien, stod hans Hu og Tanke fremfor Alt til Bedrifter, der kunde sikkre ham et Navn blandt Sveriges Heltekonger, og hans ofte udtalte Ønske var, i Lighed med Gustaf Adolf, at finde Døden paa en seirrig Valplads! — Denne Lykke skulde ikke forundes ham! — Han havde opfattet den Garanti, som Sverige i Forening med tre Stormagter paa London-Conferencen 1852 havde indgaaet til Stadfæstelse af det danske Monarkis Ukrænkelighed — som et Tilsagn om et virksomt Forsvar for det af en fjendtlig Overmagt betrængte Danmark, og hans Deeltagelse for den danske Sag var derfor baade oprigtig og uegennyttig, tiltrods for de fristende Vink, der fra flere Sider henvendtes til hans Magtudvidelses-Lyst. Da han med Begeistringens Varme lovede den ivrige Skandinav Magister Solman at møde ved Eideren med 22,000 Mand svenske Tropper til Undsætning for de kæmpende Danske, var det hans bestemte Mening, der fandt Gjenklang hos den største Deel af Befolkningen, og ved de Musik-Soiréer, som gaves ved Hoffet, betroede han til Operasangerne, at «nästa vecka så smäller det!» saa vis var han paa sin Sag! Men den næste Uge kom og med den

Krigsminister Reütherskölds Optræden i Rigsdagen med den Forklaring, at til et saadant Hærtog, som det foreslaaede, udfordredes flere Maaneders Forberedelser, da hverken Hær eller Flaade vare fuldstændigt udrustede, og at der til at mobilisere Armeen vilde medgaae et øieblikkeligt Tilskud af 17 Millioner Rigsdaler Rgd., foruden et maanedligt Ditto af 7 Millioner til Lønninger og Underholdning! — Ligeoverfor disse knusende Talstørrelser maatte de høimodigste Forsætter falde magtesløse til Jorden, og Sverige maatte med forslagte Arme og blødende Hjerte være Vidne til den Vold og Uret, der tilføiedes det haardtprøvede Naboland.

I hine for mig saa qvalfulde Maaneder var jeg Vidne til den feberagtige Bevægelse, der gik igjennem hele Befolkningen; med Jubel modtoges Efterretningen om det første Sammenstød ved Midsunde, men Gaderne gjenløde af rasende Kampraab ved Budskabet om Dannevirkes Rømning, — dog ligeoverfor den materielle Umulighed reducertes den oprigtigste Villie til, at nogle tappre Frivillige drog ud for at deeltage i de Danskes haabløse, men hæderfulde Kamp.

Christiania (1840).

Kongesorgen efter Frederik den Sjette var tilende, og hans faderlige Regjering, grundet paa Enevoldsmagtens Principer, havde veget Pladsen for en gjennem hele Danmark gaaende Luftning i liberal Retning ved Christian den Ottendes Thronbestigelse. Haabet om en octroyeret fri Forfatning blev desværre skuffet, og det Misnøie, som derved udbredtes og navnlig yttrede sig i Pressen, bidrog i en ikke ringe Grad til at forbittre Kongen hans korte Regjeringstid. Disse otte Aar vare ligefuldt en Blomstringstid for Dan-

mark, baade i materiel og aandelig Henseende. Videnskab, Kunst og selv Friheden — indenfor visse Grændser — havde i Kong Christian en varm og oprigtig Ven. Den strenge Hofetikette løstes fra sine forældede Baand, og de glimrende Fester, hvortil Samfundets forskjellige Classer vare admitterede, udmærkede sig ved den behageligste Stemning og den smagfuldeste Anordning. Det være sagt, ikke blot af mig, men af enhver Kunstner, der paa hiin Tid havde Noget at præstere for Kongen, at en paa eengang kyndigere og skjønsommere Beskytter fandtes ikke.

At jeg begynder min Beretning om en Kunstreise til Norge med et Stykke Fædrelandshistorie, har væsentlig sin Grund i et Møde, som jeg ved Indseilingen i Christianiafjorden havde med nogle ultranorske Studenter, der uden given Anledning fra min Side begyndte med nedsættende Bemærkninger om Danmark, det danske Folk og navnlig om vor ny danske Konge! Jeg søgte at bevare min Koldblodighed, saa godt Omstændighederne tillode det, og tilbageviste deres umotiverede Angreb med saa klare Argumenter, som jeg formaaede at præstere, men da deres Formand, en Candidat O... paa en høist naiv Maade spurgte mig: „Hvorfor vi ikke havde skaffet os en Constitution, lig den den norske," svarede jeg paa staaende Fod, uden at ane hvor dybt vi selv engang skulde betale vor fri Forfatning: „Kunde vi faae den for lige saa godt Kjøb som Normændene, vilde vi ikke have noget imod at modtage den." — De istemte nu Alle med een Mund, „at de vare komne saagodtsom sovende til den", og fra nu af bleve vi fidele Venner. Champagnen bragtes op paa Dækket og en hjertelig Skaal for vor theatralske Succes udbragtes og tømtes tilbunds. Faa Dage derefter mødte den ovennævnte Candidat i mit Logis og tilbød sig at føre mig hen til Digteren Henrik Bergeland, i hvem jeg fandt en venlig Mand og kjærlig Husfader istedetfor den Fantast, jeg havde forestillet mig, og som modtog mig med den elskværdigste Gjæstfrihed. Jeg tilbragte en særdeles

behagelig Aften i hans Hjem, og ved Afskeden trykkede han min Haand, spørgende, om jeg vel syntes, at han var en saadan Bjørn, som hans Modstandere udgav ham for? Men det er paa Tiden, at jeg kommer til Reisens egentlige Formaal, nemlig en Række Balletforestillinger paa Christiania Theater i Selskab med de tre talentfulde Elever, som Aaret iforvejen havde gjort Lykke i Stockholm. Nogle Brovlerier, der ikke fortjene at omtales i dette Capitel, reduceerte vort Fiirkløver til et enkelt Par, nemlig Jfr. Fjeldsted og Undertegnede; vi ledsagedes af Edward Helsted som Orchester-Anfører og af min Svigerinde som Sauvegarde for vor unge Sylphide. Man blev lidt forundret ved at see det forventede Selskab indskrænket til det Halve, og vi maatte lempe vort Engagement derhen, at Forestillingernes Antal blev afhængig af Publicums Deeltagelse. Alt gik imidlertid over Forventning: livligt Bifald og fuldtbesat Huus kronede vore Bestræbelser. Vi leverede Bravour- og Charakteerdandse, og jeg paatog mig det Bovestykke, med velvillig Assistance af Skuespilpersonalet at sætte baade Soldat og Bonde og Søvngængersken i Scene! Det gik mærkværdigt godt: Choreographien og den dramatiske Kunst rakte hinanden søsterlig Haanden, og dertil var det en Fornøjelse at see vore Statister af det aggershusiske Jægercorps med roesværdig Iver og Præcision deeltage i Handlingens vigtigste Momenter.

Det storartede Indtryk, jeg under mit Ophold modtog af Norges herlige Natur og characteristiske Folkeliv, har jeg baade beskrevet og besunget i Mit Theaterlivs to første Dele, men i selve Hovedstaden frembød det gamle, historisk mærkværdige Aggershuus Stemninger af høist forskjellig Art. Den offentlige Opmærksomhed var paa hiin Tid fornemmelig henvendt paa to berygtede, næsten berømte Mestertyve: Ole Høiland og Jens Bårdsen, hvis Bedrifter ganske tilhøre den romantiske Skole, og medens Colonner af sammenlænkede Straffefanger daglig togede igjennem Hoved-

gaderne fra Fæstningen til Havnen, bemærkede man imellem Bastionerne en ganske eiendommelig Slags Tvangsarbeidere, der uden Jern og med en reglementeret Læderkaskjet paa Hovedet trillede Skubkarrerne under militair Bevogtning. De kaldtes Krone-Arbeidere og dannede et halvcomisk Element midt i Slaveriets Elendighed. Det var nemlig letsindige Fyre af forskjellig Alder, som ved at spille „Don Juan" havde forsømt at betale de pligtskyldige Allimentationsbidrag, der nu maatte udredes ved tvunget Dagværk i den blidere Aarstid, sex Maaneder ad Gangen og saaledes fremdeles indtil fuldstændig Liquidation. De politiske og litteraire Celebriteter, hvis Bekjendtskab jeg gjennem vor elskelige Landsmand, Boghandler Johan Dahl, var saa lykkelig at gjøre og som paa hiin Tid virkede med fuld Kraft, ere nu for Størstedelen indgaaede til den Fred, hvor ingen polemiske Rivninger mere finde Sted; man havde endnu ikke begyndt at samle de forskjellige Provindsdialekter til et saakaldet „Landsmaal", og vi glædede os ved at see det unge Norges begeistrede Digtere slutte sig til den Række af berømte Landsmænd, der havde saa mægtigen bidraget til Fællessprogets Udvikling.

De danske Skuespillere dannede endnu paa den Tid Kjærnen af det norske Theaterpersonale, og Talenter som Jørgensen med Frue, Hagen og Mdme. Schrumpf, samt senere Wilhelm Wiehe og Adolf Rosenkilde med Frue repræsenterede paa en værdig Maade baade deres Kunst og det Land, der engang i Sprog og Aandsretning havde været broderlig forenet med Norge.

Italien (1841).

Hvorfor og med hvilke Forsætter, jeg i Foraaret 1841 forlod Kjøbenhavn for at begive mig paa en længere Udenlandsreise, har jeg i „Mit Theaterlivs" 1ste Deel udførlig omtalt og i Capitlerne Napoli og Rafael forsøgt at skildre de Indtryk, jeg dengang modtog i Neapel og Rom, hvor Kunsten, Oldtiden og Middelalderen traadte mig imøde ved hvert Skridt, men hvor fornemmelig Folkelivet og den skjønne Natur fængslede mig og gjengav mit Sind den Ligevægt, som det høiligen trængte til. Jeg samlede der et Forraad af levende Billeder, der efterhaanden udfoldede sig i min Erindring og berigede min Phantasie, men da jeg med egne Øine havde seet og erfaret, at de samme Bryderier, der havde hemmet og forbittret min Virken herhjemme, ogsaa, tilmed efter en større Maalestok, vilde møde mig ved Udlandets Theatre, bevæbnede jeg mig med en Portion Livsphilosophie og vendte tilbage til mit gode danske Publicum, der hilsede min Hjemkomst med Glæde og skjænkte mine Bestræbelser en Deeltagelse, der overbeviiste mig om, at jeg nu var indtraadt i en ny og lykkeligere Periode.

Jeg havde hentet rigeligt Stof til Bearbeidelse og ønskede at tilveiebringe saa stor Afvexling i mine Compositioner som muligt, men hverken Sujetter af Kunsthistorien, af den classiske Oldtid eller dens Mythologie vilde slaae an paa den herskende Smag, hvorimod Blomsterfesten i Genzano, Pontemolle og navlig Napoli bleve Yndlingsballetter, fordi de gjengave det farverige Folkeliv, tryllede dem, der allerede havde reist, tilbage til uforglemmelige Dage, og vakte Lysten hos Andre til at besøge hine hesperiske Egne. Der er imidlertid foregaaet betydelige Forandringer siden 1841: den italienske Natur vedbliver altid at være den samme; Kunstperiodens underfulde Frembringelser vække stadig vor Beundring, og de mægtige Ruiner fra Verdensherredømmets Tidsalder træde tydeligere end nogensinde frem

af Aarhundredernes skjulte Gjemmer, men selve Folkelivet er betydelig blegnet saavel i Sæder og Skikke, som i Klædedragt. Den fremadskridende Civilisation, Tilstrømningen af reisende Fremmede, men fremfor Alt Revolutionerne og deres storartede Resultat, „Italiens Enhed", have i en mærkelig Grad udvisket det Eiendommelige og Charakteristiske, der i al sin brogede Forvirring var saa overordentlig malerisk og til en vis Grad „poetisk". Men førend vi naae dette nærliggende Tidspunct, torde jeg bede mine velvillige Læsere at følge mig lidt paa Veien, over Hamburg, hvis smukkeste og livligste Quarterer laae i Ruiner efter Branden, og hvorfra jeg indskibede mig om Natten for ved Daggry at afgaae med en engelsk Damper. I den med Skibe tætopfyldte Elbhavn tonede Psalmesang fra Udvandrerne, medens omborb hos os Matroserne i Bælgmørke trampede Takten til en lystig „Hornpipe", spillet paa en usynlig Violin.

I det ønskeligste Veir gik det over den rolige Nordsø med den samme «Countess of Lonsdale», der Aaret iforveien havde overført Louis Napoleon fra England til den fantastiske Boulogne-Tour. Jeg lod mig sætte iland i den hyggelige lille Stad „Gravesend", hvorfra jeg næste Formiddag agtede at gaae med Londonpaketten til det nysnævnte Boulogne. Det var just Palmesøndag og Foraaret var allerede i fuldt Løvspring. Skvulpende i en lille Baad paa Themsen, ventede jeg paa den „Steamer", der skulde tage mig op i Forbigaaende, men den udeblev over den bestemte Tid; min „Waterman" blev urolig og mente, at der i London maatte være «something wrong!» Han tog ikke feil, thi det ordinaire Paketskib var gaaet op i Flammer; men der var ellers „Ingenting iveien", thi en Time derefter mødte en Reservedamper med sit «All right!» og jeg tilligemed mit Reisetøi blev hivet op paa Dækket, medens Skibet foer afsted med rivende Fart.

Samme Aften silde var jeg i Paris, hvor jeg forblev i flere Uger, besøgte mine gamle Venner, øvede mig hos

Vestris, lagde Planer for en fremtidig Carrière og studerede Italiensk paa Kraft. Jeg havde fri Adgang saavel til Operaforestillingerne som til Balletprøverne, hørte den nye feirede Tenorist Dupré (der remplacerede den ulykkelige Nourrit, men var langtfra at erstatte denne eminente Kunstner) og bivaanede Indstuderingen af Giselle, hvor Theophile Gautier og Balletmester Coraly deelte Ideen og Arrangementet med Dandseren Perrot, hvis formeentlige Kone Carlotta Grisi udførte Titelrollen med en Fuldendthed i choreographisk Henseende, hvis Lige ikke er fundet hos nogen anden Dandserinde, men som dog i Retning af „Gratiens Poesie" stod langt tilbage for Marie Taglioni. I Sanglæreren Garcias musikalske Soireer traf jeg sammen med mit heldige gøtheborgske Fund, hans talentfulde Elev Mlle. Henriette Nissen, som ved halvandet Aars fortrinlige Studier havde gjort høist mærkelige Fremskridt og i teknisk Henseende erhvervet stor Færdighed, men den vidunderlige Sølvklang i Stemmen, der paa eengang havde forbauset og rørt mig, da hendes Talent endnu var som den uslebne Diamant, fandt jeg ikke mere, den var nu absorberet af en mere kunstnerisk Uddannelse.

Paa samme Tid kom min Ven og trofaste Medarbeider Holger Paulli paa sin Kunstreise fra Wien for at erfare, hvad der i Paris præsteredes i musikalsk Retning, og fandt sig særdeles tilfredsstillet ved Conservatoriets ypperlige Concerter. Vi bleve enige om at helligholde Paasken ved en Altergang i den lutherske Kirke (Rue des Billettes), men den tydske Forberedelsesprædiken var saa ualmindelig streng og trykkede saa haardt paa Læren om Arvesynden, der stillede hele Menneskeheden i et fremmed og fjendtligt Forhold til Gud, at den høitidelige Stemning forgik os og vi besluttede at ransage os selv lidt nøiere, inden vi vovede at nærme os „Herrens Bord" under saa afskrækkende Betingelser.

Med mine franske Kunstfæller pleiede jeg det behageligste Samqvem, og da jeg havde bestemt at følge min forhen-

værende Elev Mr. Edouard til Neapel, hvor han var engageret og hvor jeg agtede at optræde som Gjæst, deeltog jeg i et muntert Affkedsgilde, hvor der udviklede sig en Roman i moderne Stiil, idet en ung Seconddandserinde ved Operaen, Mlle. Albertine, der nærede en heftig Lidenskab for min temmelig phlegmatiske unge Ven og for hans Skyld havde opoffret meget høit vurderede Forbindelser, nu skulde lades i Uvidenhed om Dagen til hans Afreise. Mig betragtede hun med mistroiske Øine, som den, der ved mine Raad drog hendes Elsker fra hende; Selskabet skiltes ad, efterat have tømt adskillige Glas for alle Olympens Guder og Gudinder; næste Morgen sad Edouard og jeg ovenpaa Diligencen til Châlons sur Soane, hvorfra vi med Floddampskibet gik til Lyon (min Faders Fødeby!) og efter et kort Ophold videre nedad den maleriske Rhone, forbi de romantisk beliggende Stæder Tarascon, Avignon og Beaucaire til Arles, hvor vi overnattede og benyttede den paafølgende Formiddag til at besee de mærkværdige Oldtidslevninger fra Romernes Tid: Amphitheatret (der først af Saracenerne var forvandlet til et Citadel og senere opfyldt af Huse, men endelig af Napoleon den Første blev gjengivet sin oprindelige Form), Tempelruinerne og de elyseiske Marker, en Begravelsesplads, hvor iblandt andre romerske Epitaphier jeg fandt et for en Søster til Cajus Marius! — Vi naaede Marseille samme Aften, og fra denne berømte Søstad skulde vi næste Dag afgaae til Neapel. Alt, hvad der i Hastværk kunde overkommes at sees af Staden og Havnen med det brogede Handelsliv fra Skibe med alle Nationers Flag, blev besørget, tilligemed en Udflugt til Klippekysten. Til min Overraskelse læste jeg paa en Theaterplakat at Mlle. Louisa, min favre Ungdoms ulykkelige Flamme, var engageret ved Balletten, og da det interesserede mig at møde hende igjen efter fjorten Aars Omskiftelser, lod jeg mig føre til hendes Bopæl, for at aflægge en høflig og venlig Visit. Hun var desværre ikke hjemme, men hendes

Moder modtog mig i den meer end tarvelige Bolig; her var intet Spor af den Pragt og Rigdom, som Datteren i sine fantastiske Drømme havde forespeilet sig, men en Vugge med et yndigt lille Pigebarn tjente derimod til Forklaring paa, hvad der var opnaaet, og uden at udvexle vore Tanker i Ord, havde den Gamle og jeg fuldkommen forstaaet hinanden. — Nitten Aar senere erfoer jeg under et kort Ophold i London, at der var en Dandselærerinde ved Navn Mme. Louise, der boede i Lincolns-Inn-street; jeg begav mig derhen i den Forudsætning, at det maatte være min Dandserinde fra Kings Theater (1827). Meget rigtig! men kun paa Øinene og det klangfulde Organ gjenkjendte jeg det Verdensbarn, der nu sad som en gammel Kone i en mindre hyggelig Dagligstue. Hendes Portrait som Barn i den skjelmske Amors Rolle hang paa Væggen, ligesom i hendes Forældres Hjem, men tilrøget og bedækket med Kulstøv, som den hele øvrige Omgivelse. Mødet var igrunden vemodigt, men hendes Aasyn opklaredes, da en udmærket smuk ung Pige traadte ind; det var den nittenaarige Datter, for Øieblikket aspirerende Skuespillerinde ved Princess Theater. Vi bleve præsenterede for hinanden, jeg som en gammel Ven og Kunstbroder, hun med den Bemærkning, at hun var meget stolt og havde fast besluttet kun at ægte en meget rig Mand! Tiltrods for 34 Aars sørgelige Erfaringer vare de gamle Illusioner dukkede frem paany! Jeg drog et Suk, takkede Gud i mit stille Sind og tog Farvel for bestandig.

Men for atter at komme tilbage til 1841: vi belavede os just til at gaae ombord i det store Dampskib, da vi erholdt det høist uvelkomne Budskab, at Mlle. Albertine var ankommen med Extrapost og allerede var paa Skibet, for at følge med til Neapel! Edouards ellers saa rolige Sind geraadede i det heftigste Oprør, og han vaklede et Øieblik imellem at bryde sit Engagement og vende tilbage til Paris eller at anstille sig complet fremmed for sin hen-

synsløse Forfølgerske; det Sidste blev naturligviis foretrukket, men neppe holdt længere end til den samme Aften, da vi i det skjønneste Maaneskin glede hen ad Middelhavets krusede Flade, hvor Morilden gnistrede foran Skibets Boug og under Hjulenes Skovler. Medens det gjenforenede Elskerpar i Stilhed, men i høist forskjellig Stemning opgjorde deres Hjerters Mellemværende, spadserede jeg op og ned ad Dækket i Samtale med en ung fransk Geistlig, der var fulgt som Vicarius med en ældre Præst, der godmodig og jovial holdt sig til Salonens rigtbesatte Aftenbord. Den Unge derimod var lidt efter lidt kommen ind paa det religiøse Gebeet og gjorde sig nu al mulig Umage for at omvende mig til den ene saliggjørende catholske Tro og navnlig til Anerkjendelse af Paven som Christenhedens retmæssige Overhoved. Der var endnu ikke dengang Talen om nogen høitidelig Proclamation af Jomfru Maria som Himmeldronning, ei heller af den hellige Faders Ufeilbarlighed, skjøndt begge Sætninger vare indbegrebne i den romersk-catholske Troesbekjendelse, men Gregorius den Sextende var en gemytlig gammel Herre, der efter Sigende holdt af Druesaften og gjerne læste Paul de Kocks Romaner; han gav sig derfor ikke af med at paabyrde de Troendes Samvittighed fornyede Dogmer. — Jeg holdt mig tapper med min evangeliske Confirmationslærdom og idet jeg respecterede den unge Præsts Overbeviisning, ønskede jeg at beholde min egen. Han kunde jo ikke nægte, at jeg var ganske nærved at være, hvad han kaldte «illuminé», men det gjorde ham inderlig ondt, at en saa tilsyneladende brav Mand skulde som «hérétique» gaae tabt for den evige Frelse! Vi skiltes alligevel ad som gode Venner og gik tilkøis, hver med sin Overbeviisning.

Vi vækkedes ved Indseilingen i Genuas Havn og der blev betydet os, at Opholdet vilde medtage sex Timer, som vi benyttede til at besee den mærkværdige Stad, førte af en gammel Leietjener, der for mange Aar siden havde været „Garçon“ paa Comestabilis Caféhuus i Kjøbenhavn og

opvartede mig med Smaabrokker af Dansk. — Vi besøgte de prægtige Marmorpaladser paa Strada nuova, og opfyldte af historiske Minder fra Doriaernes og Brignolierne Tid, beundrede vi overalt de betydelige Kunstskatte og den kostbare Udstyrelse. I Domkirken dell' Anunciata, over hvis Portal staaer et skriftligt Tilsagn om hundrede Dages „Aflad" for hver, som betræder Helligdommen, viste man os dens gyldne Skatte af hellige Kar og Reliqvier, rigt besatte med Perler, Rubiner og Diamanter. Paa eengang følte jeg min Skulder sagte berørt og idet jeg vendte mig om, opdagede jeg min unge Frister fra Dampskibet; hans Øine funklede af Begeistring over al den Herlighed og han tiltalte mig med følgende Ord: Hvad siger De nu? Er det ikke en deilig Religion? Jeg maatte give ham Ret med Hensyn til den ydre Pragtudvikling, men videre fik han mig ikke, og han forlod mig med et Suk, overladende mig til Fortabelsen, eller i mildeste Tilfælde til en streng Overhaling i den luttrende Skjærsild.

Den nedre og øvre Stad adskilles ved en dyb Klippekløft, over hvilken en Bro eller Viadukt fører til Kirken Madonna di Cavignano, hvis Kuppelform og Beliggenhed i høi Grad minder om Stockholms Catharinakirke på söder; men øverst oppe ligger Citadellet, der med sine gabende Kanonmundinger er bestemt til at holde Genueserne revolutionaire Tilbøieligheder i Tømme. — Mlle. Albertine fulgte med os overalt, hængende ved sin Edouards Arm, og gav et saa levende Billede af de Uadskillelige, at det var med Nød og Neppe vi bleve hende qvit, da vi ønskede at tage et Svømmebad i Middelhavets salte Bølger.

Dampskibsklokken kaldte os ombord og til den velanrettede Diner: vi stødte fra Land og stod udefter forbi den lille sardinske Orlogsflaade og de nærliggende Søforter. Kysten havde vi for Øie, indtil Mørket faldt paa, og efter en blid natlig Seilads, naaede vi om Morgenen tidlig

Livorno, hvor alt i Havnen tydede paa den travleste Handelsvirksomhed. I denne forresten smukke og folkerige Stad syntes der ikke at være noget synderligt Udbytte for kunst- og poesiebegjærlige Tourister, men da vi havde otte Timers Landlov, greb vi Leiligheden til at besøge det ældgamle og berømte Pisa. Albertine, der ikke sværmede for Oldsagn, blev tilbage i Livorno tilligemed sin lænkebundne Ven, der trøstede sig med at gjøre Skole og sætte sig „en train“ til sin Debut i Neapel. Jeg slog mig sammen med nogle af Dampskibets Passagerer for at leie en Veturin, og gjennem Egne, der lignede en Række af frugtbare Haver kjørte vi til den gamle Stad, der ligger omtrent halvanden Miil fra Livorno og gjennemstrømmes af Arnofloden, som i det tolvte Aarhundrede var seilbar lige til Havet og ad hvilken Pisanernes Flaade førte Korstogenes Hære til Syriens Kyst. Det var i Pisas Velmagtsdage, da den som selvstændig Republik var Medbeiler til Genuas voxende Magt. Nu er der stille og i Forhold til Byens Omfang temmelig menneskketomt; af de stolte Fortidsminder er der kun Universitetet med Galileis Navnkundighed og de prægtige Marmorbygninger af Kirker og Paladser tilbage. Blandt disse er det fornemmelig Domkirkens firdobbelte Complex, der tiltrækker sig den Reisendes Opmærksomhed, samt den lille architektoniske Juvel: Kirken «Madonna della Spina» ved Arnoens Bred. Utallige Reisebeskrivelser have udførligt omtalt Domkirken med sin Pragt af billedsmykkede Capeller og sit Bjelkeloft af Cedertræer fra Libanon. — Baptisteriet med sit Marmorbassin, hvori Daaben fordum modtoges som i et Bad; «Campo-Santo», den mærkværdige Begravelsesplads, indesluttet af Buegange, hvori findes Frescomalerier af Kunstperiodens berømte Mestre, (Jorden i denne Dødninghave skal i Korstogenes Tider være bragt fra det hellige Land som Ballast i de hjemdragende Transportskibe), og endelig det fra alle Billedværker bekjendte heldende Taarn, der er tredive Alen høiere end vort

Rundetaarn og luder circa femten Fod fra Sydvest til Nordost! — Det er endnu uafgjort, om virkelig det tolvte Aarhundredes Bygmestre skulde have havt den bizarre Idee, at opføre et saa pragtfuldt Monument i en saa uheldig og truende Stilling og beregnet dets Middel- og Tyngdepunkt saa nøie, at det kunde trodse Tidens og Stormens Tryk, eller om Jordbunden efterhaanden har givet efter for den uhyre Steenmasse, der muligen ikke har været solidere grundlagt og med Pilottering befæstet, end f. Ex. Taarnene Asinelli og Garisendi i Bologna og La Ghirlandaja i Modena, der Alle helde mere eller mindre; nok, ved Opstigningen til Platformen fandt jeg baade Taarnets Kjærne og dets Gangvei eller Vindeltrappe saa consequent skjæve, at jeg betoges af en ubehagelig Svimmelhed. — Jeg vil for Resten henvise mine ærede Læsere til de ovenmeldte Reisebeskrivelser, for at erholde et fuldstændigere Billede af Pisa end det, jeg ved et saa flygtigt Besøg har kunnet fremstille.

Vi dampede afsted om Aftenen, for næste Morgen at lægge til ved „Civitta vecchia". Jeg maatte iland og ile igjennem den smudsige, tilsyneladende fattige By, for om muligt at opdage Ruinerne af en romersk Vandledning fra Trajans Tid, men jeg havde undladt at spørge om hvorlænge Opholdet i denne Havn skulde vare. Jeg gav mig derfor god Tid, ligesom i Genua og Livorno og vandrede ud til Fæstningsværkerne, hvor jeg snakkede lidt med de pavelige Soldater . . . paa eengang hører jeg Raabet „«Il vapore! il vapore!» og seer Røgen af det bortseilende Dampskib! Jeg styrter ned til Havnen, hvor der møder mig forfærdede Skrig og Gebærder! Nogle forfløine Marinari, med gnistrende Øine under den phrygiske Hue, tilbyde sig at roe mig ud for at indhente Skibet. Jeg tvivler, men de nøde mig ned i Baaden, og «a Brio!» hale de ud med voldsomme Aaretag. — Jeg aner ikke, hvorledes det vil blive dem muligt at opnaae noget Resultat, men bemærker snart, at vi skyde en Gjenvei over Grunde, som Dampskibet ved

et længere Sving maa omgaae. Haabet oplives paany, men omtrent midtveis forlange mine Førere deres Betaling. Jeg tager beredvillig et Femfrancs-Stykke frem . . . Aah! — Med lange Ansigter lade de Aarerne synke — Ti Francs! eller tilbage til Civitta vecchia! — Nu vel, »par là ou par la fenêtre!» En Louisdor byttes paa Toften og afsted gaaer det igjen med Opsang og lystige Tag. — Captainen havde imidlertid opdaget os og ladet Maskinen standse — vi naaede lykkelig ombord til stor Glæde for mine Reisefæller, og idet jeg fik en blid, men velfortjent Irettesættelse af Captainen, yttrede han ironisk, at jeg var den første Reisende, der havde forsinket sig i det usle Civitta vecchia!

Om den vidunderlig deilige Indseiling til Neapel og de Indtryk, jeg modtog saavel af Folkelivet som af Alt, hvad Staden og dens fortryllende Omegn frembyder, har jeg, saa varmt og livligt, som det strømmede fra min Pen, udtalt mig i Mit Theaterlivs 1ste Deel. Jeg har nu kun at berette de smaa Tildragelser, der slutte sig til min Optræden paa San Carlo Theatret som Gjæst og til den behagelige Omgang, jeg havde med Kunstfæller og Landsmænd under mit sex Ugers Ophold.

San Carlo ansees for det største Theater i Europa, men skjøndt det er en kongelig Bygning og ligesom vort bærer Navn af „kongeligt", er det overladt til privat Entreprise og engagerer sit Personale „saisonviis". — Uagtet Skuespil overhovedet virkede under trykkende clerikal Censur, glimrede dog paa hin Tid baade Opera og Ballet paa den nævnte Scene, og medens Mercadante hævdede Musiken en hæderfuld Plads ved sine storslaaede Compositioner, eiede Chorégraphien og det mimiske Drama en udmærket Mester i Salvatore Taglioni, den berømte Gjojas værdige Efterfølger. Man gav næsten hver Aften i Mai og Juni Operaen Belisario, hvori Fraschini og Tamberlick (Danieli) samt Bassisten Collini udførte Hovedrollerne. — Balletten Marco Visconti frembød meget Fortræffeligt

og gav de ikkedandsende Mimikere, Dématthia og Bolognetti samt Signora Brioli Leilighed til udtrykfuldt Spil, rigtignok efter den samme conventionelle Gesticulation, som min italienske Forgænger Galeotti anvendte i sine Balletter, men med en eiendommelig rythmisk Virkning, der danner en Methode, som fjerner sig temmelig meget fra det Naturlige. — Dandsene udførtes tildeels af fremmede Kunstnere, hvoriblandt min Ven Edouard og Mme. Saint-Romain. Baade med denne Dame og med Balletmesterens Datter Mlle. Louise Taglioni dandsede jeg min store pas de deux af Valdemar og Boléroen af Toréadoren, som begge vandt levende Bifald med Fremkaldelser og stor Anerkjendelse fra Kammeraternes Side, men da Directeuren havde sit Personale fuldstændigt, kunde han ikke for denne Saison tilbyde mig et Engagement, hvorimod han nok skulde ønske at entrere med mig for Carnevalstiden næste Aar. Jeg kunde ikke give ham noget bestemt Løvte og maatte derfor indskrænke mig til mine faa Gjæsteforestillinger, efter hvis Slutning jeg ganske hengav mig til Touristlivets og den selskabelige Omgangs Behageligheder. Vor forhenværende Gesandt, Conferentsraad Voght, viste mig den største Forekommenhed, og paa hans Villa i Nærheden af Capo di Monte tilbragte jeg mangen glad Aften; der traf jeg ofte sammen med en 80aarig Kammerjunker Brockenhuus, der havde levet i Neapel fra Christian den Syvendes Tid; men hvad der var en sand Forfriskning for mig og en Løftning i min trykkede Stemning, var Mødet med Digteren H. P. Holst, der paa Øen Ischia havde opslaaet sit Paulun, for i Ro at skrive sine smukkeste Oder og Stanzer; han besøgte mig i Neapel, forelæste mig sit Digt Runerne og indbød mig til at dele hans Locanda hos Vignarolen Vincenzo i det yndige Casamicciola. Jeg fulgte hans Indbydelse og tilbragte otte uforglemmelige Dage i de meest maleriske Omgivelser og hos en Familie, hvis patriarchalske Naivetet og Godmodighed mindede om den længst forsvundne

Guldalder. Her havde i sin Tid Maleren Marstrand og Musikeren Rung boet; den Sidste mindedes under Navnet Don Enrico, ligesom Holst blev kaldet Don Giovanni, et ominøst Navn, hvis Betydning de ærlige Folk ikke anede, da de aldrig havde hørt hverken Mozart eller hans Mesterværk nævnes.

Hvorledes jeg færdedes med min fortræffelige Landsmand omkring paa Øen og besteg den gamle udslukte Vulkan Epoméo, der var bleven omdøbt til San Nicolo, har jeg besunget i min Ischiavise, og mit Digt om „Runernes Magt" improviserede jeg paa vor Ridetour opad Bjerget og skrev Stropherne paa Saddelknappen af min langørede Pegasus; men aldrig har min Forfængelighed som Dandser faaet et saadant Stød som en Dag, da vor Værts smukke Datter Carolina og hendes Broder Francesco spillede og sang en Tarantella (thi dandse den torde de ikke af Frygt for Præsternes Vrede); de havde hørt af Holst, at jeg var en berømt „Ballerino" og ønskede at see en Prøve paa min Kunst, men da hverken Locale eller Costume tillod nogen virkelig Præstation, engagerede jeg Holst til en Gallopade, der gik til Tarentellens Takt. Vi svingede lystig omkring til stor Glæde for Familien; nu blev der spurgt, hvormeget saadan en «Maëstro di Ballo» som jeg kunde oppebære i aarlig Løn, og da Svaret lød paa circa Et Tusinde Scudi, slog Carolina Hænderne sammen og raabte til min ærede Landsmand: «Ma quanto avra lei?» (Hvormeget skal da De have?) Holst var aabenbart i hendes Øine min choréographiske Overmand!

Paa Ischia havde jeg den patriotiske Glæde, at høre vor forhenværende Minister Voghts Navn blive nævnet med Velsignelse formedelst den Hjælp og Gjæstmildhed, han havde ydet Casamicciolas Beboere, dengang Jordskjælvet havde omstyrtet deres Huse; han eiede nemlig den smukke Villa «La Sentinella», som blev staaende uskadt. En anden Fornøielse havde jeg i Castellamare ved at see Badehuse

«all' uso di Danimarca«, som Erindring fra den Tid, da Christian den Ottende som Prinds opholdt sig der tilligemed sin skjønne Gemalinde, som de gamle Fiskere meget godt mindedes.

Breve fra Hjemmet kaldte mig tilbage til Familiens Skjød og til min gamle Virkekreds, der i Sammenligning med hvad jeg havde observeret paa denne Reise, ikke længer stod for mig saa tornefuld og utaknemlig som tidligere. Jeg tog nu et kjærligt Farvel fra Ischia og Neapel, fra Beundrere og Venner, fra Kunstbrødre og Søstre, Edouard og Albertine ikke at forglemme. De Scener, der stadig fremkaldtes ved hendes Heftighed og hans Koldsindighed, havde lidt efter lidt fjernet mig fra deres Selskab; hendes pludselige Bortgang fra sin Tjeneste ved Pariserballetten havde foraarsaget offentlig Efterlysning og Trudsel med betydelige Bøder; Politiet havde fordret Legitimation, som Edouard maatte præstere; hun kjedede sig grusomt og plagede sin stakkels Elsker saalænge, til han maatte skaffe hende Engagement ved San Carlo, hvor hun kun gjorde en maadelig Figur; kort efter faldt hun i en smertelig Sygdom og døde ligesom «La Dame aux Camelias» som et Offer for sine Lidenskaber.

Reisen gik nu mod Nord i spændt Forventning om Alt, hvad jeg skulde see og erfare i Rom; hvad jeg paa Veien dertil og under de fire Ugers Ophold oplevede, har jeg allerede for 30 Aar siden beskrevet i „Mit Theaterlivs" 1ste Deel (Capitlet Rafael), det var en sand Indvielses Tid, baade i Kunstens og Historiens Helligdomme, og skulde jeg gaae i Detail med de Herligheder og storartede Indtryk, som holdt mig i en stadig Extase, vilde det blive til en vidtløftig Bog, der igrunden maatte komme til at ligne hundrede andre, forfattede af begeistrede Reisende. Jeg vil kun omtale mine behagelige Møder med danske Kunstnere: Küchler, der endnu ikke var gaaet over til Papismen og Klosterlivet; Constantin Hansen, som ved Siden af Malerkunsten

dyrkede Lyriken og skrev ypperlige Viser; Roed, med hvem jeg gjorde en interessant Udflugt til Sabinerbjergene; Billedhuggeren Holbeck, som fulgte mig paa den yndige Tour over Frascati gjennem de skovrige Egne, der føre forbi Monte Cavo, Rocca di Papa til Albano. Vi gjorde Holdt ved Tusculum, hvor vi paa Ruinerne af det derværende Theater declamerede Stanzer af danske Digtere, til stor Forbauselse for vor Æseldriver, der vistnok troede, at vi vare Aandebesværgere, der fremmanede Skyggerne af Oldtidens Helte. Den ganske unge og talentfulde Jerichau levede mere afsondret, men Historiemaleren Eddelien deeltog munter og glad i vore Sammenkomster i Restaurationen all Lepre, i Café Greco og under Viinløvhytterne udenfor Porta-pia. Ugerne forløb som Dage, og efterat have kastet nogle Bajocchi i Fontana Trevi og drukket af dens Vande, øste i min hule Haand, til Varsel om et fremtidigt Gjensyn, bestilte jeg paa Piazza Navone min Plads i en Vogn, hvis Eier til min Forundring trykkede mig en Scudo i Haanden som „Cappara" eller Sikkerhed for at han vilde møde efter Accorden, der formelig afsluttedes ved mit Navn og hans Kors og indeholdt Betingelser for Maaltider og Natteleie i to Nætter og tre Dage, herfra og til Florentz. Næste Morgen indtraf Vognen til det bestemte Klokkeslet og indeni sad en Benedictinermunk, en Herre og en simpel Kone, men til min Skuffelse var det ikke den samme smukke Kudsk, med hvem jeg havde sluttet Accord, der skulde kjøre os til Florentz, men derimod en Karl med et nederdrægtigt og fordrukkent Physionomi, der gav sig ud for den Andens høitbetroede „Fratello". — Det maatte nu gaae som det kunde: min Kuffert surredes bagpaa Vognen og med et rørt Farvel, «a rivederla», til den evige Stad gik det ud af Porta del Popolo over Pontemolle fremad mod Nord. — Jeg blev snart bekjendt med mit Reiseselskab, der foruden Konen bestod af en Sanger, der skulde til et mindre Provindstheater og af den ovennævnte Munk, der ganske

nylig var udnævnt til General for Benedictiner-Ordenen og reiste til Klostret Montolivetto ved Florentz, for der at holde Inspection; det var en særdeles smuk Mand med et bonapartisk Ansigt og fine hvide Hænder; han kunde være omtrent fyrretyve Aar og havde de urbaneste Manerer. Han førte en livlig Conversation og røbede Indsigt i mange Ting, navnlig ogsaa i Musik, som han dyrkede, og efter Sigende havde han componeret flere Motteter og Offertorier. Særdeles interessant var hans Beretning om den forfærdelige Choleratid i Palermo, hvor han hørte hjemme, og hvor Munkene havde bistaaet de Lidende og Døende uden at en Eneste af dem var bleven smittet! Jeg betegnede dette Held som en umiddelbar Styrelse af det guddommelige Forsyn, men blev imødegaaet med et alvorligt: Miracolo della Madonna! Efter et Par Minuters Pause henvendte han sig mildt og høfligt til mig med: „De er formodentlig Protestant." Jeg bejaede det og tilføiede, uden at berøre hverken Paveherredømmet eller Madonnadyrkelsen, at jeg nærede den største Ærbødighed for den catholske Cultus, hvis Høitidelighed var særdeles stemningsfuld, men at vor evangeliske Lære ikke nævnede et Ord om Skjærsilden. Sangeren, der sad ved min Side, flyttede sig bort fra mig med et Udraab af Indignation, men Abbaten beroligede ham og indrømmede, at Dogmet om den rensende Skjærsild først tre hundrede Aar efter Evangelisternes Tid var proclameret af de forsamlede Concilier, da Skrækken for den evige Fordømmelse havde forhindret Christendommens Udbredelse og man havde maattet udfinde dette «Mezzo termine» for nogenlunde at stille Gemytterne tilfreds. Hermed ophørte al religiøs Samtale og Talen dreiede sig om alleslags Gjenstande, blandt andre ogsaa om Danmark, som Abbaten vidste ret god Besked om, navnlig dvælede han gjerne ved Historien om Struensee og Caroline Mathilde. — Vor Veturin tøvede ikke længe med at bekræfte, hvad hans Ansigt lovede, thi allerede, da han skulde betale Bompenge, gav han Paven

den tredobbelte Titel af „Ladro, Ruffiano, Galëotto", og ved vort første Bedested drak han sig, just ikke pære-, men ondskabsfuld og tiltalte baade den Geistlige og Konen paa en høist brutal Maade; det varede heller ikke længe, inden han faldt i Søvn paa Bukken, og da jeg gjentagne Gange maatte prikke ham vaagen, blev han rasende og brugte endeel Talemaader, som jeg ikke forstod, men da jeg forsøgte at bringe ham til Fornuft, truede han mig med sin Kniv og jeg maatte, tilskyndet af mine Reisefæller, trække mig taus tilbage i Vognen. Det gik nu ud over de stakkels Heste med Skrig og Pidskeslag og vi fore afsted i en Sky af det hvide Kalkstøv. — Vi naaede om Aftenen det paa Apeninernes Høiderỹg beliggende Radicoffani, hvor vi overnattede, og næste Dag gik det med temmelig sindig Kjørsel og sædvanlige Ophold til Sienna. Vor Kudsk var imidlertid blevet mere fremkommelig, da han formodentlig frygtede, at vi skulde anklage ham for det mere nøieseende toscanske Politie. Det var en deilig Maaneskinsaften, og blandt Stadens Bygninger tonede den af sort og hvidt Marmor opførte Domkirke os imøde med en særegen Glands. Vor Abbate fik den Idee, at han næste Morgen inden Afreisen vilde forrette Messen ved et af Kirkens Altere og indbød os til at være nærværende, idet han bemærkede, at jeg, skjøndt Protestant, kunde have godt af at bivaane en høitidelig Morgenbøn. Jeg gik ind derpaa og fandt mig virkelig opbygget ved den Værdighed, hvormed han „officierede", skjøndt Sacristanen, der skulde assistere ham, havde en paafaldende Lighed med Phister i den sorte Domino og knælende forstyrrede min Andagt ved at vise mig sine tykke sømbeslagne Sko. Resten af Veien til Florentz tilbragte jeg alene med min Benedictinergeneral, der var Elskværdigheden selv og indbød mig, dersom jeg engang skulde komme til Sicilien, til at besøge ham i Palermo, hvor han vilde være mig til al den Behagelighed, som hans Stilling var istand til at forskaffe mig. — Ved Afskeden i Florentz, hvor han drog til Klostret og jeg til Hotellet

all Leone bianco, omfavnede vi hinanden paa det hjerteligste, og det skulde glæde mig om denne vakkre Mand havde beholdt et ligesaa godt Indtryk af mig, som jeg af ham. (Han hed Patti ligesom den berømte Sangerinde.)

Af alle Italiens Stæder var der ingen, der forekom mig hyggeligere end netop Florentz, navnlig paa en Tid, da den clerikale Absolutisme sydpaa og den militaire nordpaa virkede trykkende paa alle Forhold, medens man i Toscana fornam en friere Luftning, skjøndt Landet regjeredes uden constitutionel Forfatning af en østerrigsk Erkehertug. Men Liberalismen erstattedes af en Liberalitet, der fuldkommen svarede til Florentinernes urbane Sæder; thi i Forening med et Sprog, der vel stod tilbage i Velklang for Romernes, men udmærkede sig ved Elegance og velvalgte Udtryk («Lingua toscana in bocca romana»), mødte man endog af Ubekjendte uskrømtet Velvillie og en bramfri Høflighed. Vel besad Florentz ikke det fremtrædende originale Præg som Rom og Neapel og indeholdt hverken af Naturphænomener eller Oldsager Noget, der kunde maale sig med hine Stæders Mærkværdigheder, men den romantiske Beliggenhed, Middelalderens stolte Minder, og fremfor alt Besiddelsen af uvurdeerlige Kunstskatte stille Flørentz som en kostelig Juveel i det skjønne Italiens Midtpunkt.

Jeg boede i Nærheden af Strozziernes Palads og ikke langtfra «Piazza del gran Duca», hvor Medicæernes gamle Borg med sit slanke Taarn dominerede Torvet, der vrimlede af Karle, bevæbnede med Høstredskaber. Det lignede i en Hast en af den gamle Republiks larmende Forsamlinger, hvor Folketribunerne fra «Loggia dei Lanzi» holdt Taler til det bevægede Demokratie, — men det Hele var kun et fredeligt Tyendemarked for Landmænd, der leiede Arbeidere til den forestaaende Høst. — Snart var Accorden sluttet og Pladsen rømmet; jeg kunde da i al Ro og Mag betragte og beundre Michel-Angelos, Donatellos, Benvenuto Cellinis og Gjovanni di Bolognas Mester-

værker, der pryde Pladsen og Loggiaens hvælvede Hal. — Ad Trapperne til Palazzo vecchio, hvor Regjerings-Cancellierne havde Sæde, gaaer man op til et Billedgalleri, der vistnok er det righoldigste i Verden. Her traf jeg sammen med Licenciat Kolthoff og Frue, og i Forening med disse elskværdige Landsmænd studerede jeg i flere Dage ret grundigt saavel dette Galleri som Palazzo Pittis uskatteerlige Samlinger.

I „Mit Theaterlivs“ 1ste Deel har jeg omtalt mine Vandringer i den yndige Omegn, Concepten til Balletten Rafael og den Behagelighed, jeg havde af „Cavalière“ Brøndsteds Anbefalingsbrev til Grevinde Lenzoni-Medici; jeg maa kun tilføie Beretningen om mine Besøg i Operatheatret «della Pergola», hvor man hver Aften gav Bellinis Beatrice di Tenda, fortræffelig udført, navnlig af Tenoristen Roppa, hvis malmfulde Stemme og dramatiske Foredrag var i høi Grad begeistrende.

Efter et altfor kort Ophold, men med Haabet om engang endnu i mit Liv at gjensee Florentz, erlagde jeg pligtskyldigst en passende Tribut til Blomsterfeen, der uanmodet hver Dag lagde en frisk Bouquet paa mit Bord i Cafeen; jeg bestilte min Plads i Diligencen til Bologna, og idet jeg udenfor Stadens nordre Port vendte Hovedet tilbage til Farvel, opdagede jeg med en Følelse af ægte Danskhed paa Portens Fronton den latinske Indskrift: Fredericus Quartus Rex Daniæ & Norvegiæ med mere, som i Aaret 1709 havde hædret Florentz med sin høie Nærværelse.

Særdeles mærkelig var Overgangen fra det veldyrkede og humant administrerede Toscana til det pavelige Romagna, der som en vigtig Deel af Sanct Peters fyrstelige Efterladenskab (Patrimonio di San Pietro) nu var Pavestolens Fideicommis. Hvorvidt Kunst og Videnskab her havde deres Hjem og om det berømte Universitet endnu hævdede sit ældgamle Ry, vilde jeg ikke være competent til at bedømme, om end jeg paa den hurtige Gjennemreise havde

havt Tid dertil, men i de fire og tyve Timer, jeg opholdt mig i Bologna, lagde jeg fornemmelig Mærke til, at paa begge Sider af Hovedgaderne vare Husenes underste Etage fortløbende Buegange uden Vinduer, og disse dækkede Fortog syntes alle at føre ud til den store Campo Santo; thi paa de indre Vægge fandtes næsten ved hvert tyvende Skridt en Anmodning til de Forbigaaende om en Bøn for den og den afdøde Barons eller Marchese's i Skjærsilden sig vaandende Sjel. I en af disse Buegange mødte mig en ganske eiendommelig Kunstfremtoning, nemlig et fattigklædt ungt Menneske, der pludselig kastede sig ned og paa Fliserne begyndte med et Stykke Kridt at tegne, først Skyer, derpaa syngende og spillende Engle og endelig Madonna med Jesusbarnet, det Hele som en fuldstændig Apotheose, og det ikke blot i mindre end et Quarteerstid, men særdeles smukt og med et decideret Anstrøg af den gamle florentiske Skole. Jeg blev ganske forbauset og da Ynglingen rakte sin Kaskjet frem til de omstaaende Tilskuere, ydede jeg villig min Skjærv til Opmuntring for et Talent, der under Italiens lykkeligere Periode vilde have fundet Understøttelse og videre Udvikling hos en af de store Mestre.

Kirkegaarden ved Stadens Yderpunkt udgjorde Bolognas Stolthed og Gravenes Cypreslund indesluttedes af en Muur med lignende Buegange som dem i Gaderne, men i hver Arcade fandtes en muret Gravkjælder, der for en Sum af hundrede Scudi kunde erhverves til evig Besiddelse af den Familie, der vilde paatage sig Forpligtelsen, inden en vis Tid at lade opføre et Billedhuggerværk i Marmor som Monument over Graven, og saaledes fandtes der allerede flere udmærkede Arbeider af Marchesi, Tenerani, af Canova og hans fortrinligste Elever.

Noget i en ganske anden Genre fik jeg at see samme Eftermiddag ved det offentlige Boldspil (Giuoco del Pallone), som drives med en Lidenskab, der ligner Englændernes Boxkamp og Spaniernes Tyrefægtninger. — Paa Gadehjørnerne

var opslaaede Plakater med Boldspillernes Krigsnavne: Diavolo, Diavolone, Diavolino og Diavoletto. Skuepladsen var en med amphitheatralske Estrader indhegnet aaben Plads, hvortil der betaltes en meget billig Entree; Publicum var meget talrigt repræsenteret og fulgte Spillet med feberagtig Spænding. Der udfoldedes virkelig en betydelig Kraft og Behændighed; Boldene, der vare saa store som vore sværeste Keglekugler, fløi himmelhøit i Veiret og tilbagekastedes med knyttet Haand. Bifaldsklap og skingrende Bravoraab belønnede de heldige Kast, men Hujen og Piben gjenlød, hvergang der indtraf en Feil. Ingen af Djævleslægten vandt Prisen, men denne tilkjendtes en fremmed Pseudonym „Diebimi", der fremkaldtes og overdængedes med Krandse og Bouquetter. Hvad Staden for Resten frembød af Kirker, Museer og andre Mærkværdigheder, forundtes mig ikke at beskue (jeg fik netop Tid til at aflægge et Besøg hos Rossini), da jeg allerede næste Morgen var paa Veien i Veturin over Modena og Parma til Piacenza, hvor der overnattedes. Reiseselskabet bestod, foruden to unge Italienere, af en fransk Borgermand med Kone, to ægte Typer af den senere saa velbekjendte Familie Benoiton; de kjendte naturligviis intet andet Sprog end deres Modersmaal og vare saa lidt hjemme i Geographien, at vi maatte lære dem Navnene paa de Hovedstæder, som vi kom igjennem, ikke at tale om, at Danmark og Dalmatien for dem indbefattedes under det samme Begreb. De kom fra Rom og Florentz og vare saa lede og kjede af alle de Madonnabilleder og Portraiter af ubekjendte Personer, at de ikke gad følge med os Andre for at beundre Correggios Mesterværker i Cathedralkirken og Billedgalleriet i Parma. Vi fik med det Samme beseet Residentsslottets store Theater, hvis Tilskuerplads af Ælde og Forsømmelse nu var saa skrøbelig, at ingen menneskelig Fod mere torde betræde dens Logerækker. I Slotsparken bemærkede vi den colossale Marmorbuste af Erkehertuginde Marie Louise og med

blandede Følelser fløi Tankerne tilbage til hendes første Gemal: Napoleon den Store.

Over Posletten med sine uoverskuelige Riismarker og Morbærplantager, gjennemrislede af utallige Vandløb, gik nu Veien til Milano, dengang Hovedsædet for den østerrigske Regjering i Lombardiet og Kjærnepunktet for Italienernes Tydskerhad. Jeg traf der et Par Kammerater fra Vestris Skole: Lefebvre og Casati, samt en særdeles vakker Kjøbmand, Signor De Anthoni, med hvem jeg havde gjort Bekjendtskab i Neapel. Da jeg agtede at opholde mig et Par Ugers Tid i Milano, maatte dertil erholdes særskilt Tilladelse af Stedets østerrigske Politi, der endogsaa bemærkede, at jeg ikke behøvede fjorten Dage for at see mig om i Staden og Omegnen. Om det nu var mit franske Navn eller mit, over hele Europa bekjendte Eventyr fra „Toreadoren", der muligen gjorde mig mistænkt for „demagogische Umtriebe", nok, jeg behøvede De Anthonis og Lefebvres betryggende Vidnesbyrd for at faae udleveret det fornødne Opholdskort, dog vistnok ikke uden en hemmelig Observator i Hælene paa mig for at udspeide ethvert af mine Skridt. Jeg havde endnu ikke aabenbaret min Hensigt at optræde paa Theatret «alla Scala», hvor en anden god Bekjendt af mig, Signor Blasis, var Balletmester, men da netop den første Solodandser Merante var upasselig, forekom Leiligheden at være særdeles gunstig for en Debut, og jeg traf Overeenskomst med Directeuren, Merelli, om tvende Forestillinger, med de samme Dandse, som jeg havde udført paa San Carlotheatret. Det var igrunden en fantastisk Idee, ikke at ville vende hjem uden at være optraadt paa Europas største Scener — enfin! Den første Aften gik brilliant; jeg høstede Bifald, Fremkaldelse og Gratulationer af samtlige Artister; næste Dag mødte et fuldstændigt Musikcorps udenfor Hotellet, hvor jeg boede, og imellem Numerne hørtes Udraab, som jeg ligesaalidt kunde forstaae, som vide hvad denne Concert skulde betyde, men Hotelværten gjorde mig snart

opmærksom paa, at det var mig, min Debut og min Lomme, det gjaldt. Jeg maatte deran; en Louisdor blev sendt til de Musicerende og jeg takkede fra mit Vindue, medens Pladsen gjenlød af: «Evviva il reputatissimo Ballerino Augusto Bournonville!» — Alt dette var nu grumme rart, men da jeg samme Eftermiddag gik forbi Café Martini, hvor i Almindelighed Theater-Liebhaverne samledes, mødte mig mørke og truende Blikke, saadanne som kun italienske Øine formaae at udlyne, og jeg erfoer nu gjennem mine Venner, at det Rygte var udspredt, at Merelli havde afskediget den yndede Dandser Merante og engageret mig i hans Sted. Uagtet der blev gjort Alt for at dementere dette ubehagelige og grundfalske Rygte, var Stemningen blevet paavirket til Ugunst for mig og jeg stod paa den, i det yderliggaaende Italien saa befærdede Skillevei imellem Fanatismo og Fiasco. Man raadede mig til at undgaae min anden Debut, men jeg var mig min ærlige Færd og ... min Dygtighed bevidst, lod mig derfor ikke afskrække og fristede virkelig i den «serieux» Pas de deux et ikke aldeles ublandet Bifald, hvorimod jeg i Boleroen tog en glimrende Revanche og trak mig tilbage med »Les honneurs de la soirée». Jeg havde nu faaet min ærgjerrige Lyst styret og tilbragte de sidste otte Dage som videbegjærlig Tourist og Mand af Verden. Jeg besøgte Kunstacademiets Billedgalleri, hvor den lombardiske Malerskole dominerede med Mesterværker af Leonardo da Vinci og hans store Elev og Efterligner Bernardino Luini; her mødte jeg ogsaa Thorvaldsens yndige Basrelief „Gratierne". I Klostret «Maria della Grazia» beundrede jeg den tildeels beskadigede, men endnu stedse vidunderlig deilige „Nadvere" af Leonardo. Paa en Lysttour til Longobardernes gamle Hovedstad, det nærliggende Monza, havde jeg Leilighed til at besee den mærkværdige Cathedralkirke og lade mig forevise den berømte Jernkrone (en Hovedring af Guld, der omslutter

et Søm af det hellige Kors), samt en Samling af betydnings-fulde Reliquier. Med lidt Phantasie og eenfoldig Hen-givelse kan man finde sig ret opbygget ved Synet af disse Gjenstande, tiltrods for Striden om deres Ægthed, men hvad der ikke kan være deelte Meninger om, er det impo-nerende Indtryk af Milanos maiestætiske Domkirke. Fra Grunden opført af hvidt Marmor og med hele Præget af Middelalderens Gothik, hæver den fine slanke Hvælvinger, kronede af ligesaamange kniplingsudskaarne Spir, som der er Dage i et Aar og som omgive det kneisende Midtertaarn. I Hundreder af Nicher og paa ligesaamange udstaaende Sokler hvile Statuer og Statuetter i Tusindviis, forestillende baade det gamle og nye Testamentes Helte, Profeter og Helgene, samt Legendens og Historiens fremragende Personlig-heder. Alt leveret som Fromheds-Offere af Italiens Billed-huggere gjennem flere Generationer. Facaden, der i Lighed med de fleste af Italiens største Kirkebygninger har staaet ufuldendt i Aarhundreder, blev først under Napoleons Herre-dømme fuldført, men i en moderne Stiil, der ikke harmonerer med Domkirkens øvrige Charakteer; men naar man træder ind i Helligdommen, gribes man af en høitidelig Andagts-følelse, der, efter min Mening, langt overgaaer den Stem-ning, som den prægtige Peterskirke i Rom indgyder. Det er vistnok en Smagssag, men her glemmer man Forskjellen imellem det catholske og det protestantiske Væsen, det er i Sandhed et Gudshuus og her kan enhver Troesbekjender forrette sin Bøn.

Selve Operaen paa La Scala frembød under Sommer-saisonen intet mærkeligt; Balletten derimod præsterede et større Arbeide, uddraget af Walter Scotts Kenilworth, der efter italiensk Methode gik med mekanisk Præcision og hvori Mimikeren Cati havde Anledning til som Forræder at skjære nogle frygtelige Ansigter. Balletcorpset var meget talrigt og indeholdt endeel yngre Kræfter, der fra Blasis Skole senere skulde udfylde de første Pladser ved Pariser-

balletten; de indlagte Dandse, saavel enkelte som collective, vare smukt combinerede og fortrinligt indøvede, navnlig havde jeg stor Fornøielse af Mr. Merante, der nu var restitueret og unægtelig den bedste Dandser, jeg paa denne Reise havde mødt. Hos ham, saavelsom hos de andre Kammerater nød jeg den behageligste Omgang og da Lefebvre befandt sig uden Engagement, gik jeg ind paa hans Ønske at søge Ansættelse ved det danske Theater. Jeg fik ved min Hjemkomst Leilighed til at anbefale ham og haabede i hans anerkjendte Dygtighed at vinde en værdifuld Bistand, men desværre fik jeg kun saare liden Glæde af hans Nærværelse, da han istedetfor at gaae mig redelig tilhaande, cabalerede imod mig og forbandt sig med min Virksomheds bittreste Modstandere.

Ved Bredden af den deilige Comosø sagde jeg Farvel for dennegang til Italien og samme Aften gik det opad, med otte Heste og Muldyr for Diligencen, til Sanct Gotthards Hospicium, hvor vi ankom i det stærkeste Sneeveir, skjøndt vi endnu vare i August Maaned. En Beskrivelse af denne Alpefart vilde være mig umulig at meddele, da vi kjørte om Natten og overalt omgaves af tykke Skyer og Sneefog, men nedad gik det hurtigt og vi naaede smilende Egne i de Cantoner af Schweitz, hvor Minderne om Wilhelm Tell traadte os imøde. Vi overnattede i Altorf og foer med Dampskib henad Vierwaldstädter-Søen, forbi Capellet ved Kusnacht og under Skyggerne af Træerne ved det mægtige Rigghis Fod. Alt dette burde være seet nærmere ved og besøgt paa en Fodtour, men Hjemmet kaldte og jeg maatte haste afsted. Luzern og Basel bleve neppe bemærkede paa Gjennemfarten og med Coureerpost gjennem Elsaß og Champagne ilede jeg til Paris. Her udhvilede jeg mig en Ugestid, saae med sand Tilfredsstillelse et Par Forestillinger af Balletten Gizelle, besøgte mine Venner, bivaanede paa „Polygone de Vincennes" den første Presentation af 10 Bataillоner orleanske Jægere, fulgte Dandseren Mabille hen til hans Broders nye Etablisse-

ment, den senere saa „rygtbare" Have, hvor jeg blandt Tilskuerne ved den væmmelige Cancandands saae den nysafgangne Minister, Historikeren Mr. Thiers med Familie; endelig, idet jeg præsenterede min talentfulde unge Landsmand Carl Helsted for Fløitenisten Tulou, for Componisten Halevy og for Sanglæreren Garcia, blev jeg uvilkaarlig Aarsag til, at den begavede Musiker forlod Fløiten, renoncerede paa Compositionen og valgte den Carriere, i hvilken han har virket saa betydeligt til Sangkunstens Fremme i vort Fødeland.

Jeg kom hjem til Kjøbenhavn med et lettet Sind og en Skat af Indtryk og Erfaringer, der i mange Henseender kom mig tilgode, ikke mindst ved mine Compositioner, som nu indtraadte i en ny Periode, betegnet ved det lykkeligste af alle mine Arbeider, Napoli.

Hamburg (1843).

De Minder, jeg bevarer fra denne grundprosaiske Stad, danne en temmelig skjærende Contrast til dem, jeg samlede fra min første Reise i det skjønne, med Kunstskatte og historiske Mærkværdigheder saa rigt udstyrede Italien. Forretningslivet er her det fremherskende og den materielle Velvære sættes over al æsthetisk Nydelse; derfor vil dette Capitel blive et af mine korteste, endskjøndt det ikke vil savne adskillige for det bevægede Theaterliv eiendommelige Momenter.

Det store Stadt-Theater var paa den Tid overladt i Forpagtning til tvende forhenværende Skuespillere, Mühling og Cornet, der ikke, som i Frankrig, erholdt aarlige Tilskud af Communen, men tvertimod maatte betale en dyr Leie for Afbenyttelsen af Localet, og da det var dem umuligt at tiltrække og vedligeholde Hamburgernes Opmærksomhed ved det

ordinaire Sang- og Skuespilpersonale, understøttedes Repertoiret og Theaterkassen meest ved „Gastierungen", der, eftersom de frembød større eller mindre Celebriteter eller Curiositeter, betaltes enten med særskilt Honorar eller Part i Indtægten.

Det Ny, der gik af Kjøbenhavns Ballet, navnlig efter Napolis glimrende Succes, bragte ovennævnte Directeurer paa den Idee, muligen at kunne skaffe fuldt Huus i de vanskelige Sommermaaneder ved at tilkalde os. Jeg fik i den Anledning den meest smigrende Anmodning om at give Gjæsteforestillinger i Forening med Eliten af mit Balletcorps; det varede noget, inden jeg kunde bestemme mig dertil, da Hamburg just ikke var det Sted, hvor jeg brød mig om at producere min Kunst, men gjentagne Forsikkringer om Foretagendets Ypperlighed og mine danske Kunstfællers ivrige Tilskyndelser bevægede mig endelig til at gaae ind paa Forslaget, der løb paa femten Forestillinger med Halvparten af Theatrets Nettoindtægt.

Det gjaldt nu om at sammensætte mit Selskab saaledes, at de væsentligste Partier kunde udføres paa bedste Maade; jeg engagerede derfor Dhrr. Hoppe, Brodersen, Funck, Gade, Füssel, Stramboe (Fader og Søn), Hoppensach, Fredstrup d. æ. (med Søn og to Døttre), dertil Jfr. Larcher til Udførelsen af ældre Roller og som Beskytterinde for to unge Dandserinder Funck og Bruun... men en Primadonna fattedes: Jfr. Fjeldsted led af en alvorlig Knæskade og Jfr. Nielsen, paa hvem jeg havde gjort Regning, svigtede os for at følge med Mr. Lefebvre! Jeg maatte altsaa søge at erhverve et udenlandsk, fremstaaende Talent til mine Hovedroller og Valget faldt paa Mlle. Maria, en af de meest yndede Dandserinder ved Pariseroperaen og dertil en elskværdig og intelligent Personlighed. (Ved et særegent Tilfælde fik jeg at vide, at hun var Jødinde; den Fordom, jeg indtil da havde næret, at Israels Børn vare

begavede i alle Retninger med Undtagelse af Dandsen, blev saaledes paa det bestemteste modbeviist, da Mlle. Maria besad en høi Grad af choreographisk Virtuositet.) Mit Arbeide blev alligevel ved denne Acquisition saagodtsom fordoblet, da en heel ny Indstudering maatte finde Sted for hendes Skyld, og medens jeg med Ære havde kunnet byde en af vore egne Solodandserinder 1000 Rdlr. for disse sex Uger, lød hendes Contrakt paa 8000 Francs. Desuden havde jeg sluttet skriftlig Overenskomst baade om faste Honorarer og Reisepenge for hver Enkelt af mit assisterende Personale, saa at min Risico ikke blev ganske ringe.

For at dressere det Balletcorps, der var blevet lovet mig som Supplement, mødte jeg et Par Uger tidligere end det øvrige Selskab, men her begyndte Gjenvordighederne, thi hele det hamburgske Balletpersonale bestod af en gammel stivbenet Balletmester, en ret god ung Dandser og en smuk qvindelig Elev. Resten recruteredes af tildeels uvillige og klodsede Chorister og Piger (reentud sagt fra Gaden), som kunde komme og blive borte efter Leilighed og Lyst. Med disse Kræfter udrettede jeg det Utrolige, men tiltrods for alle Anstrængelser blev det alligevel neppe Skyggen af hvad man af Ensemble var vant til herhjemme. Der var imidlertid malet ret gode nye Decorationer og Udstyrelsen af Balletterne var i det Hele anstændig. Vi gave Napoli, Toreadoren og Søvngængersken, Alt med levende Bifald; saavel jeg som min Prima-Ballerina høstede Applaus og Fremkaldelser, men det var fornemmelig Zoloés Rolle i Brama og Bayaderen, der gav hende den største Bravour, og vor lille Petrine Fredstrup holdt sig tappert ved hendes Side i den dandsende Væddestrid. Det var med en særegen Tilfredsstillelse, at jeg bemærkede i hvor høi Grad vort danske Personale var anerkjendt baade for dets Dygtighed og for en Conduite, som maatte være noget Usædvanligt i det i sædelig Henseende temmelig lavt stillede Hamburg.

Det hele Foretagende var anlagt paa, at jeg, under

nogenlunde gunstige Forhold, skulde for mit anstrængende Arbeide og mit betydelige Ansvar kunne paaregne et Overskud af circa 2000 Rdlr., og den første Halvdeel af vor Forestillingsrække syntes virkelig at love et saadant Resultat, men den stærke Julivarme indtraadte og Besøget aftog tiltrods for den Opsigt, vore Præstationer havde vakt. Jeg udbetalte ugeviis de stipulerede Honorarer og endte med, efter Afslutningen at have tilsat 1200 Rdlr. af min egen Lomme! Jeg maatte beflitte mig paa at holde gode Miner til et saa ruineust Spil og vi gave endnu en sidste Forestilling til Fordeel for Orchestrets Pensionskasse. Ved denne Leilighed udviste Mlle. Maria en sjelden Grad af Energie. Hun havde nemlig gjennem Forkjølelse paadraget sig et rheumatisk Hold af en saa voldsom Natur, at hun ikke uden frygtelige Lidelser kunde røre sig af Stedet og netop samme Aften skulde Toreadoren gaae. Jeg vidste ingen anden Udvei end at arrangere nogle Divertissements uden hendes Assistance, men det var hendes Ære for nær, at svigte en Forestilling til et veldædigt Øiemed var en Skam, som hun ikke kunde bære. Hun søgte hele Dagen igjennem at overvinde Smerterne, skjøndt de afpressede hende baade Suk og Skrig, men det lykkedes i den Grad, at hun ikke blot dandsede sit Partie fortræffeligt, men efter Forestillingen inviterede os Alle til et Aftengilde, hvorved hun gjorde Honneurs med udsøgt Gratie og Anstand. Midt under Maaltidet bleve vi overraskede med en Serenade, som Orchestrets Medlemmer havde foranstaltet, det hamburgske „Liedertafel" traadte ind og opvartede os med flere smukke Sange. Formanden henvendte en Tale til mig og mit Selskab, og vi lod bringe Champagne, for ved fyldte Glas og skingrende Hurra at bringe de brave Hamburgere vor Tak og vort hjertelige Farvel.

Som om vi ikke havde faaet nok af Dandsen, endte denne Aftenfest med en lille Svingom og med sande kamme-

ratlige Følelser tog vi Afsked med vor Primadonna, der næste Dag vendte tilbage til Frankrig.

Directeurerne, der havde gjort gode Forretninger, overøste mig med Complimenter og sluttede sig til det almindelige Ønske, at see os igjen til næste Aar, ja forbeholdt sig den danske Ballet som stadig Sommergjæst, men jeg takkede undvigende for den Ære og besluttede i mit stille Sind, ikke oftere at vove mig ind paa den Slags Foretagender.

Minden (1846).

Til videre Uddannelse for min ældste Datter Augusta, der netop fyldte sit 15de Aar, foretog jeg i Foraaret 1846 en Reise til Paris; hun ledsagedes af sin Tante og hendes Ophold var foreløbig beregnet paa halvandet Aar. Jeg havde desuden til Hensigt som kortest at besøge Theatrene, for, saavidt som den gode Smag gik jævnsides med Kunstfærdigheden i mit Fag, at berige mine Erfaringer og følge med Tiden. Alt tydede paa en behagelig Reise og vi nærede de gladeste Forhaabninger med Hensyn til dens Resultater; men allerede i Hamburg meldte sig hos min Datter en voldsom Hoste, der tvang os til et Par Dages Standsning, som jeg for Resten benyttede til at høre Operaen Oberon, hvori den fortrinlige Tenorist Tichatsceck gasterede som Huon. Vi maatte imidlertid videre fort, og med den sædvanlige Befordring gik det igjennem det Hannoverske til Preussisch-Minden, hvorfra vi næste Morgen skulde afgaae med Diligencen til Cölln og derfra over Aachen og Brüssel til Paris; men samme Nat indfandt sig Febersymptomer, ledsagede af en blussende Rødme, og da jeg ved Morgengry hentede Lægen, erklærede han, at Mæslingerne vare i Udbrud og udtalte som sin bestemte Mening,

at førend om tre à fire Uger maatte vi ikke tænke paa at fortsætte vor Reise. Herved var nu intet Andet at gjøre end at væbne sig med Taalmodighed, sikkre sig den brave Doctor Consboroughs stadige Tilsyn og træffe Overenskomst med Hotelværten om vort forlængede Ophold. Vi havde Aftenen forud bestilt vore Pladser til Cölln og det gjaldt nu om at faae dem reserverede til en ubestemmelig Dag, hvilket Postexpeditionen med Beredvillighed gik ind paa; men ligesom jeg temmelig modfalden stod og betænkte, hvad jeg i disse fire Uger skulde tage mig for i denne Stad, der forekom mig at være et kjedsommeligt Hul, rullede Diligencen fra Berlin ind i Postgaarden og en velklædt Herre modtog med Tegn paa hjertelig Glæde sin halvvoxne Datter og spurgte, om hun nu i Berlin havde „hübsch tanzen gelernt". Det foer mig som et Lynglimt gjennem Hovedet, at her i Minden maaskee kunde være Trang til en Dandselærer og at jeg ikke blot kunde finde en passende Beskjæftigelse, men ovenikjøbet et Middel til Dækning af vore uventede forøgede Udgifter ved at give nogle Lectioner; dog til hvem skulde jeg henvende mig for at see denne Plan iværksat? Jeg stod just og speculerede herpaa, da en ældre Mand med et mildt og intelligent Ansigt kom gaaende forbi, og jeg tog ikke i Betænkning paa en høflig Maade at antaste ham; det var tilfældigviis Gymnasiets Rector, Dr. Immanuel, til hvem jeg henvendte mig for at sige, hvem jeg var og i Korthed fortælle ham vort Uheld, samt den Idee, jeg havde faaet, for ikke at henfalde til Leddiggang og Melancholie. Han hørte paa mig med Venlighed og henviste mig til Stadens Gouverneur, Generallieutenant François, hvis Døttre vistnok gjerne ønskede at gjennemgaae et Dandsecursus. Jeg takkede den vakkre Mand paa det forbindtligste og opsatte ikke et Øieblik at foretage de nødvendige Skridt. Generalen med det franske Navn modtog mig temmelig koldt og formelt og svarede paa Tydsk, da jeg præsenterede mig paa Fransk; men da han mærkede, at jeg ogsaa var det tydske Sprog

mægtig, blev han paa eengang særdeles behagelig og lovede strax at meddele min Plan til sine Døttre, samt til flere kongelige Embedsmænd, der muligen kunde ønske at lade deres Børn deeltage i Undervisningen. Jeg gik nu hjem i Hotellet og fortalte om det Held, jeg havde havt, men min brave Vært, Hr. Bieber, gjorde mig opmærksom paa, at jeg først maatte indhente Borgmesterens Tilladelse, inden jeg torde begynde mit Cursus; jeg gik altsaa op paa Raadhuset og traf den høie Øvrighedsperson siddende maiestætisk ved sit grønne Bord og betragtende mig med forskende Blikke. Jeg forebragte ham den omtalte Sag med dens Motiver og legitimerede mig ved at fremvise mit Ministerpas, der var redigeret paa Fransk. Han undersøgte det baade ind- og udvendig med den alvorligste Mine, ligesom det kunde have været salig Hermann von Bremenfeldt og kom endelig til det Resultat, at han af dette Pas ikke kunde skjønne, at jeg var en virkelig Balletmester; men da jeg fremtog mine Creditiver, henholdsviis paa 4000 og 2000 Francs, udbrød han med Tegn paa sand Høiagtelse: „Sie sind ein wircklicher Balletmeister!" og undskyldte sin Mistro med, at der mødte saameget reisende „Rakkerpak", der Alle gav sig ud for Balletmestre, saa at han kun med den største Forsigtighed torde meddele den forlangte Bemyndigelse. Jeg kunde ikke Andet end give Manden Ret og forlod Raadhuset med Følelsen af det latterlig Eventyrlige i Situationen.

Medens min stakkels Augusta gjennemgik den farlige Sygdoms forskjellige Stadier og hendes kjærlige Tante ikke veg fra hendes Leie i den mørke Stue med de nedrullede Gardiner, stræbte jeg at bekæmpe min Ængstlighed gjennem den Virksomhed, jeg havde paataget mig, og ved at besee de faa Mærkværdigheder, som Staden kunde frembyde. Faren var imidlertid snart overstaaet, det gjaldt kun at anvende den største Forsigtighed og at forebygge de uberegnelige Følger. Jeg fortsatte nu med stor Behagelighed de begyndte Lectioner, hvori endeel unge Damer og senere et Selskab af unge

Officerer deltoge; der lærtes det Meste af hvad der henhører til den høiere Selskabsdands, men det var især Polka-Mazurka, der gjorde Lykke, som Dagens nyeste choreographiske Fremtoning. Jeg havde herved Leilighed til at komme i Berøring med et særdeles dannet Samfund og fandt blandt de unge preussiske Militaire en fortrinlig urban Tone, der paa hin Tid ikke lod ane den aggressive Stemning, som længere hen skulde saa tungt gaae ud over Danmark. Flere Navne, som François, Arnim, Borries, Funck o. fl., have senere figureret i Krigsbulletinerne; dennegang brillierede de kun paa Exercerpladsen, hvor man rigtignok maatte beundre den udmærkede Præcision i Greb og Bevægelser, samt efter endte Maneuvrer Soldaternes harmoniske Sang paa Hjemmarchen.

Paa mine Vandringer i Staden og dens nærmeste Omegn besøgte jeg den ældgamle Domkirke, hvor efter Sagnet den sachsiske Høvding Wittekind blev døbt i den Kilde, der endnu sprudler i Chorets Midte. Historien nævner Paderborn som Heltens Daabsplads, men det gaaer vistnok her, som med Tvisten om Homers Fødeby. En forhenværende Kjøbmand Moyer eiede en betydelig Samling af Oldsager, meest germaniske og nordiske, og stod efter Sigende i stadig Correspondance med vor uforglemmelige Thomsen; han var temmelig hjemme i den danske Litteratur og i det Hele en særdeles vakker Mand, som jeg havde megen Fornøielse af. Iøvrigt besad Staden kun lidet Seeværdigt, med Undtagelse af dens cassematterede Fæstningsværker, der for mit Øie syntes saa stærke, at en ringe Styrke indenfor de tykke Mure og gjennem de lumske Skydehuller maatte kunne modstaae en langt overlegen Beleiringshær. Rundt omkring vare Glacierne anlagte som de yndigste Spadseregange og langsmed Weserens Bredder løb i Buske og Krat den lifligste Nattergale-Concert.

En anden, efter Kunstens Regler, correktere og alvorligere Concert forberedtes paa samme Tid i Domkirken, hvor, under

Capelmester Müllers Anførsel, Haydns Skabelse skulde gives af Stadens musikalske Dillettanter. Jeg sluttede mig efter Opfordring til Orchestrets Primo-Violiner og assisterede med sand Opbyggelse ved denne vellykkede Musikfest, der havde en Lysttour i Omegnen tilfølge. Paa den bestemte Eftermiddag samledes Selskabet (hvortil jeg var indbuden som Gjæst) paa Glaciet udenfor den vestre Port og i et ordnet Tog marcherede Herrer og Damer udad den brede Landevei til Porta Westphalica, et malerisk Punkt, hvor Weseren løber imellem to skovbevoxede Høie. Foran os gik Regimentsmusiken, spillende Preussernes „Tappre Landsoldat", den hundredaarige „Dessauermarsch", og hvem saae jeg gravitetisk dundrende paa den store, tyrkiske Tromme? Vor ærede Capelmester i egen Person, iført Uniform med Underofficers-Distinctioner og Felthue. Vi leirede os under Bøgetræerne og nøde en Collation, der var smagfuldt anordnet af en Herr von Borries. Der blev skjænket Maitrank (Rhinskvin med Tilsætning af aromatiske Urter) og afvexlende med firstemmige Sange og livlige Musiknumre udbragtes Skaaler, hvoriblandt een paa improviserede Vers af den elskelige gamle Rector Immanuel. Hjemtouren gik med Sang og Klang og Selskabet skiltes ad med Indtrykket af en deilig Foraarsfest.

Jeg blev ligeledes indbudt til at bivaane en Presentation af Turn-Øvelser, udførte af Gymnasiets Elever; jeg maatte atter beundre den militaire Opdragelse, der ligefra Skolen meddeles den preussiske Ungdom, og det faldt mig endnu ikke ind, at disse Færdigheder om faa Aar skulde tjene en Politik, som jeg vel vogter mig for at charakterisere, da det let kunde volde mig Tiltale for Injurier imod en venskabelig Magt.

Ugerne svandt og jeg kunde melde i Breve til Hjemmet, at vor elskede Datters Sygdom nu var lykkelig overstaaet. Efter en kort Reconvalescents kunde vi nu atter tiltræde den afbrudte Reise. Schnellposten bestod dennegang af flere Vogne,

og da vi just mødtes med den svenske Professor Gejer og Familie, fordeelte vi os saaledes, at Damerne blev tilsammen i een Vogn og Herrerne i en anden. Det blev for mig en yderst interessant Tour i Selskab med den berømte Historiker, hvis Udflugter paa Musikens Omraade har skaffet os saa stor Nydelse ved de udmærkede Sange, der næsten alle indviedes af Jenny Lind. Han var dengang svagelig og reiste for sin Helbreds Skyld til Aachen, hvor vi skiltes ad for aldrig mere at mødes.

Om mit korte Ophold i Paris, hvor jeg installerede mine Fruentimmer, og om min Sviptour til London, hvor jeg traf min talentfulde Kammerat Perrot som Balletmester og Lucile Grahn som hans feirede Premiere Danseuse, har jeg Intet af Betydenhed at berette, medens derimod Aaret derpaa baade min Kone og jeg kom til Paris for at glæde os over vor Datters Fremskridt, der nu fornemmelig vare i Retning af Pianofortespil under Professor Marmontels fortræffelige Veiledning. Vi gjorde flere behagelige Excursioner i Paris' smukke Omegn, blandt Andet til Saint Germain en Laye, hvor jeg fandt det rørende Motiv til min Ballet „Conservatoriet", som jeg har omtalt i „Mit Theaterlivs" 2den Deel. Ved at besøge Egnene ved Marly og Bougival kom vi til den Villa, som Alexander Dumas d. æ. lod indrette til sin Eremitage og kaldte Monte Christo efter sin bekjendte Roman. Hovedbygningen var endnu ikke fuldfærdig, men da den var opført i maurisk Stiil, havde han tilkaldt arabiske Malere til Ornamenteringen, og det saae høist eventyrligt ud med disse mørke Ansigter og disse halvnøgne Skikkelser siddende og staaende paa Stillads under Lofterne. I et lille Vandbassin midt i Haven reiste sig en fantastisk Pavillon, halv gothisk, halv schweitzersk, opført af Quadersteen, paa hvis ydre Flade var indgravet Navnene paa de Bøger og Digte, som Eieren i Hundredviis havde forfattet. Den frugtbare Digter traadte ud af sin Dør og over den lille Vindebro, netop som vi spurgte om Tilladelse

til at see os om i Haven. «Vous êtes chez vous!» tilraabte han os med den venligste Mine og nogle Dieblikke efter var han hos os, for med den største Forekommenhed at vise os omkring i den med exotiske Vexter beplantede og med alleslags sjeldne Dyr befolkede Have. Vi havde allerede dengang læst hans interessante Impressions de Voyages og nu sluttede dette Møde sig til vore paa den behageligste Maade.

Jernbanen gaaer nu forbi Minden, der ligger i nogen Afstand fra Banegaarden, hvor man kun opholder sig et Quarteerstid for at indtage et Hastværksmaaltid; men hvergang jeg paa Gjennemreisen siner denne gamle Stad, tænker jeg paa de ængstelige Uger, hvor jeg bad til Gud for mit syge Barn, søgte Trøst i mit Arbeide og vandrende lyttede til Nattergalens Sang, der indgav mig Ideen til et lille Erindringsdigt med Omqvædet: Udi Minden!

Paris og atter Paris (1856—60—65).

Begivenheder, der ville forblive uforglemmelige for os Danske, som have oplevet Aarene 1848 indtil 1851, tilhøre allerede vort Fædrelands Historie. De Følelser, der gjennemstrømmede alle Hjerter, henrev ogsaa mig, og den Deel, jeg tog saavel i tunge som i glædelige Anledningers offentlige Demonstrationer, har jeg beskrevet i „Mit Theaterlivs“ Capitel om „Folkefester“; der kunde saaledes ikke være Tale om Udenlandsreiser i hele dette Tidsrum. Mine Excursioner til Norge i 1852—53 findes omtalte ved Brudefærden og Fjeldstuen og mit Ophold i Wien samt Tilbagereisen over Norditalien staaer omstændelig fortalt ved Abdallah og Blomsterfesten. For nu ikke at trætte mine Læsere med Gjentagelser, vil jeg fritage dem for at

følge mig paa de forskjellige kortere og længere Besøg i Verdensstaden, men derimod forsøge at samle mine Indtryk og Erindringer ved det sidste af ovennævnte Aarstal.

I Løbet af 45 Aar har jeg med ulige Mellemrum besøgt Paris otte Gange og bestandig fundet nye Forskjønnelser og betydelige Udvidelser, Blomstring af Industrie og Handel, forøget Velstand, tiltagende Luxus, mærkværdige Opfindelser af enhver Art og overordentlig Lettelse i Communicationsmidlerne. Af de forskjellige Stemninger, der ligesom Storme og Epidemier have bevæget Masserne af Befolkningen, har jeg kunnet observere flere høist interessante Phænomener i de særskilte Epoker. Begeistringen for Julirevolutionens «journées glorieuses» og for den populaire Borgerkonge veg Pladsen for Misfornøielse og ubilligt Had; den demokratiske Strømning plumredes snart af de communistiske Utopier paa den ene Side og af Ærgjerrigheden og Vindesygen paa den anden. Efter i faa Aar at have gjennemgaaet alle den meest ubundne Tale- og Presfrihedsstadier, var man endelig naaet til den meest reserverede Taushed i alle Emner, der angik Regjeringen, de politiske Declamationer vare forstummede, Marseillaisen hørtes intetsteds og de patriotiske Sange vare afløste af Viser, der stod i Forhold til Lyrik, som Cancan til anstændig Dands. (Disse Viser udgik fornemmelig fra et Forlystelsessted kaldet Alcazar og foredroges med en eiendommelig Chique af en Mamsel Teresa, der uden at besidde hverken Sangkunst eller Stemmemidler var bleven berømt ved sit emanciperede Væsen og ved et Repertoire, hvori Alt var tilladt med Undtagelse af Religion og Politik.)

Ved min Ankomst efter flere Aars Fraværelse mødte mig overalt det Udraab: „De vil neppe kjende Paris igjen!" og i Sandhed, der var saa store, ja næsten voldsomme Forandringer, at man paa mangfoldige Steder havde ondt ved

at finde sig tilrette. Hele Quarterer vare nedrevne for at gjøre Plads for nye Gader og Boulevarder, bebyggede med Paladser; de før saa smudsige Torve vare forvandlede til Kæmpehaller med Vandspring og hvælvede Kjældere til Opbevaringssteder. Alt ordnet med Smag og exemplarisk Renlighed. Paa de fleste aabne Pladser, saavelsom ved Louvre og i Champs Elysées, var anlagt Haver og Træplantninger anbragte paa de fordum skyggeløse Quaier. Flere nye Theatre vare allerede tagne i Brug og et colossalt Operahuus, hvis Dimensioner kan lignes ved Flaviernes Amphitheater og hvortil der anvendtes ligesaa kostbart Materiale som til Peterskirken i Rom, nærmede sig sin Fuldendelse. (Denne Pragtbygning, begyndt under Keiserdømmet og fuldført under Republiken, behøvede tolv Aar for at blive complet færdig og skal have kostet 56 Millioner Francs! Saavel dens Ydre som dens Scene og Tilskuerplads samt Trappegange og Foyeer kunne ikke Andet end forbause ved Storhed og Rigdom, og alligevel gjør den ved Overlæsning af Ornamenter og Forgyldninger Indtrykket af noget Tungt og Trykkende, navnlig ere Sculpturarbeiderne mere eller mindre maniererede og Carpeaus Gruppe, der skal forestille Dandsen, er et saa oprørende Billede af tøilesløs Ubluhed, at det snarere synes at ville repræsentere Nutidens Sædefordærv end Terpsichores yndefulde Kunst.)

De ældgamle Kirker vare fuldstændig restaurerede og befriede fra de vanzirende Omgivelser og sex nye storartede Gudshuse stode under Bygning. Louvre og Tuillerierne forenedes ved Gallerier og Pavilloner, alt i stor Stiil, øiensynlig for at ikke Keiserborgen skulde staae tilbage i Pragt for Seinepræfektens Residents, Hotel de Ville, thi det kan ikke nægtes, at den gode Monsieur Hausmann spillede en lidt for fremtrædende Rolle i det milliardfortærende Skuespil, der opførtes indenfor Parises Mure. Man spurgte med en vis Ængstelighed om, hvor Pengene til disse kostbare Foretagender skulde komme fra og hvorfor Alt dette skulde

fremskyndes i en saadan Hast, som om man frygtede for en nærforestaaende Catastophe, eller var det blot for at sysselsætte 400,000 Arbeidere, der muligen kunde blive farlige for Statens Ro? Imidlertid maatte man beundre den ledende Tanke og den organiske Kraft, der gik igjennem disse Foranstaltninger, og den Fremmede modtog et Indtryk, der forsaavidt var velgjørende, som det idetmindste for en Stund rev ham løs fra det Smaalige.

Det meest Storartede er og bliver dog Versailles, ikke blot ved den Pragt, som Ludvig den Fjortende har ødslet paa dets Bygninger, Haver og Vandspring, men fremfor Alt ved det historiske Museum, hvorved Ludvig Philippe har sat sig selv og sit utaknemmelige Fædreland et betydningsfuldt Mindesmærke, ved en Samling af Malerier, Portraiter, Statuer og Buster, der alle illustrere den store Nations Krigsbedrifter, ligefra de ældste Tider indtil vore Dage, og hertil har Napoleon den Tredie tilføiet Fremstillinger af de sidste Felttog paa Krim og i Italien. Men hvilken Følelse af Lede og Afsky griber ikke Betragteren ved Synet af den realistiske Fuldendthed, hvormed Maleren Yvon har fremstillet Marechal Ney paa Tilbagetoget fra Rusland og Stormen paa Malakof! Begeistringen for Heltegjerningerne forsvinder for Virkelighedens Rædsler, og langtfra at takke Kunstneren for hans Phantasie, anklager man ham for at have nedbrudt vore Illusioner. Da priser jeg Horace Vernet, der i sine Batailliestykker med poetisk Opfattelse har forstaaet at stille Slagets Tummel i det Fjerne og Seirens Jubel i Forgrunden, og deri har han vistnok havt fuldkommen Ret; thi ikke engang Soldaten selv, midt i Krudtrøgen og under Kampbulderet, faaer et Billede af det Frygtelige i den blodige Færd.

„Keiserdømmet er Freden!" Disse Ord gave Gjenlyd over hele Europa, men det varede ikke ret længe, inden de franske Tropper i Hundredetusindeviis indskibedes til Orienten for at kæmpe mod Russerne til Fordeel for „Den

syge Mand". Hvad det krimske Felttog har kostet af Menneskeliv, derom vidne Hospitalsberetningerne udførligere end selve Krigsbulletinerne; det paafølgende italienske Felttog opslugte ligeledes Folk og Penge i Massevis, og foruden hvad Afrika aarlig udkræver, har China, Cochinchina og den mexicanske Expedition ligeledes stillet store Krav, og de Medailler ere dyrt betalte, som bæres af de tiloversblevne Tappre, der efterat have trodset Kardætskerne, Choleraen og den gule Feber ere komne nogenlunde velbeholdne tilbage og til Belønning ere indlemmede i den keiserlige Garde. — Et herligt Syn var for Resten disse Voltigeurer, Grenaderer og Artillerister, sande Typer for det krigerske Genremaleri, disse Chasseurs, beredne med berberiske Hingste, disse vældige Cuirasserer, der livagtig gjengave Billedet af Ransoutys og Cambronnes paa Waterloos Marker begravne Helteskikkelser! Og nu de phantastiske Bataillоner af udsøgte Vovehalse i tyrkisk Maskeradedragt, bestemte til at kastes frem, hvor Faren er allerstørst, disse verdensberømte Zouaver, hvis Rækker stedse fortyndes og atter completteres, fordi den brusende franske Ungdom altid er beredt til at vove Livet — «pour la gloire!» Mange mene, at et saadant Folkefærd maa have Krig, for at det ikke skal forfalde til Oprør, men alligevel, hvormegen Energie og Dygtighed bliver ikke her Dødens Bytte, medens ved en ganske særegen Anomalie vor Tids Philantroper urgere paa Dødsstraffens Afskaffelse og pleie de værste Forbrydere, Udskuddet af Menneskeslægten, i Fængsler, der ere indrettede paa det Comfortableste!

Et ganske eget Slags Krigsfolk ere de algierske Jægere, de saakaldte Turcos, bestaaende af Maurer, Arabere og Negere, velexercerede, men kun til en vis Grad disciplinerede, og hvis barbariske Militairmusik synes at tyde paa deres nedarvede Skik, kun at vende tilbage fra Slaget med de afhugne Hoveder af de dræbte Fjender hængende i deres Livremme. Slige Tropper holder man ikke til Fredsparade, og naar man dertil lægger en staaende Armee paa 500,000

Mand, understøttet af en formidabel Pandserflaade, faaer man just ikke nogen beroligende Forestilling om den gyldne Verdensfred, til hvis Bevarelse Danmark i 1864 skulde opoffres. Endskjøndt «La Gloire» bestandig er de Franskes „Idole", har den dog forandret sit Physionomie fra den Tid, da den kronede med uvisnelige Laurbær de udvalgte Helte, hvis Bedrifter blive Historiens og Nationens stolteste Eiendom. Skulde det ligge i det moderne Nivelleringssystem eller i vor Tids Krigsførelse med dens uhyre Hærmasser og de nyeste Opfindelser i Ødelæggelseskunsten, hvilke snarere gjøre et Felttog til et finantielt end til et taktisk og strategisk Spørgsmaal? Det er fornemmelig de Meniges Dødsforagt og Udholdenhed, det nuomstunder kommer an paa; den enkelte Vaabendaad fremhæves ikke, man holder sig til Tingen og glemmer Personen. Denne Tendents til det Positive og Materielle synes ikke blot at gjøre sin Indflydelse gjældende i Krigsvæsenet, som jeg, sandt at sige, kun er faare lidt indviet i, men desværre ogsaa i Kunsten, hvis forskjellige Fremtoninger stadig have fængslet min Opmærksomhed.

At Kunsten, ifølge Livets Fornødenheder, gaaer ud paa at tjene Penge, er høist naturligt, men at offre Aand, Overbeviisning, ja selve Samvittigheden for Øieblikkets Vinding, er en virkelig Ulykke og en Smitte, der fra Frankrig truer med at udbrede sig i videre Kredse.

Spørger man Malerne og Billedhuggerne, hvorfor de have forladt den ædle, rene Stiil, den friske, uskyldige Natur for at tjene Blaseertheden og den laveste Sandselighed, svare de som oftest med et Skuldertræk, at de maae rette sig efter Nutidens Fordringer. See vi hen til den nyere franske Romanlitteratur, finde vi neppe en eneste Bog, der fra Ende til anden kan læses høit ved Familiearnen; man opdager ved Siden af et umiskjendeligt Talent og en levende Stiil de crasseste Usandsynligheder og en Trang til, ikke alene at blotte Skrøbeligheder, der danne Vrangsiden af den menneskelige Natur i alle Lande, men til at calumniere Samfundet

i deres eget Fædreland. Bebreider man Digteren disse Udskeielser af en usund Phantasie, faaer man til Svar: „Skriver jeg en dydig Novelle, finder jeg ingen Forlægger, hvorimod det netop er det, som Moralen forkaster, der gjør Lykke hos Publicum og indbringer baade ham og mig betydelige Summer." Vistnok klages der overalt over Theatrenes slette Productioner, men alligevel have disse aldrig været saa stærkt besøgte, som netop i de senere Aar; Sagen er nemlig denne: at, da Theater-Entrepreneurerne kun have Valget imellem Tilløb og Fallit, tage de deres Tilflugt til Enormiteter, understøttede ved pompøse Reclamer. Folk narres heri i Theatret, blues over det Fremstillede, men vække Andres Nysgjerrighed ved deres Ramaskrig; beregner man nu, at idetmindste een Million Mennesker, om endog kun for een Gangs Skyld, maa derhen, kan man ikke undres over, at «La belle Hélène» og «La biche aux bois» have oplevet en fabelagtig Række af fuldtbesatte Forestillinger. Heri maatte man vel kunne finde sig, forsaavidt det kun angik Secondtheatrene, men ogsaa det høiere Skuespil har ladet sig henrive af den nyere franske Forretningsaand, der gaaer igjennem Størstedelen af den nyere franske Kunst. Gymnase og Vaudeville, to Theatre, der, hver i sin Genre, fordum vare saa friske, vittige og morsomme, bestaae nu kun ved de saakaldte «Comédies de moeurs», som efterat have gjennemgaaet alle Forførelsens og Ægteskabsbrudets Stadier, nu tære paa Demimondens og Cameliaplanternes Forraad! Men hvad skal man vel sige om Théâtre français, dette Tempel for dramatisk Kunst, hvor Frankrigs litteraire Hæder har vundet sine skjønneste Laurbær! Vel have endnu Traditionerne vedligeholdt sig i Molières fortræffelige Lystspil, men det nyere Repertoire følger desværre en fordærvelig Retning og den Tilstrømning, der fandt Sted ved «Le supplice d'une femme», indeholdt et uheldigt Varsel. Man vovede sig et Skridt videre med „Henriette Marechal", men tiltrods for en høitstaaende Persons

Beskyttelse og for Theophile Gauthiers svulmende Lovtaler, faldt Stykket for Yttringerne af den almindelige Indignation.

Mon der ikke for fem og tyve Aar siden fandtes gamle Theatervenner, som roste en forgangen Periode paa den nærværendes Bekostning, og mon vi ikke ogsaa kunne tænke os en yngre Generation, der om lige saa mange Aar vilde see tilbage til Nutidens Kunsttilstande, som til en gylden Fortid? Vi Gamle, der bilde os ind at have oplevet en æsthetisk Vaar og Sommer, kunne alligevel ikke Andet end ønske, at den yngre Slægt maa see en ny Blomstring fremspire af Øieblikkets sørgelige Løvfald.

Til al god Lykke er Musiken tilstede for at stemme os til lysere Forhaabninger. Skjøndt heller ikke ganske uberørt af Materialismen, besidder den dog i sig selv en aandelig Kjærne, der ikke lader sig kue, og det er baade trøsterigt og opmuntrende at vide hvor stort et Publicum der i Paris hylder den gode og classiske Musik.

Conservatoriets Concerter ere bestandig besøgte i den Grad, at det hører til en særdeles Begunstigelse for Ikkeabonnenter at erholde Adgang dertil, hvorfor ogsaa en anden Musikforening under Mr. Pasdeloups Anførsel giver Haydns, Beethovens og Mendelsohns Symphonier med stort Bifald.

Opera comique opretholder ufortrødent sit smukke gamle Repertoire ved Siden af nyere lette og melodiøse Sager. Gounod og Felicien David, stærkt paavirkede af den tydske Skole, og Hector Berlioz, jagende efter Originalitet, indtage en fremragende Plads blandt Nutidens Tonedigtere.

Militairmusiken har ligeledes taget et betydeligt Opsving og besidder nu et eget Conservatorium, under Ledelse af en forhenværende dansk Basunist Dieppo. Som et Curiosum maa anføres en „Concert-Monstre", der i Sommeren 1856 blev holdt i den aabne Hippodrome, og

hvor atten hundrede blæsende Instrumenter virkede tilsammen og deriblandt en Solo udført med stor Præcision af halvandet hundrede Tromboner.

Ligesom for en Menneskealder siden Rossini havde sine ivrige Tilhængere og fanatiske Modstandere, saaledes har i den nyeste Tid Meyerbeer været Gjenstand for aldeles modsat Bedømmelse. Begge have i Paris grundfæstet deres Renommee, men da Rossini meente at have præsteret sit Allerbedste i Wilhelm Tell, og tilfreds med, af den hele Masse mere eller mindre vellykkede Operaer, at have efterladt Barberen og Wilhelm Tell til vor Beundring og Glæde, modstod han alle Opfordringer og Fristelser og satte sig til Hvile i det Høisæde, hvor han nu (1860) throner som en Heros, uanfægtet af Critiken. Jeg saae ham hver Dag spadsere igjennem den Gade, der bærer hans Navn og med sit ironiske Smiil betragte sin laurbærkronede Buste i Vinduerne hos alle Musikhandlere, og naar jeg stundom berørte det Savn, man følte ved hans for tidlige Retraite fra den musikalske Arena, yttrede han den Overbeviisning, at en fortsat Higen efter nye Triumpher vilde have blottet hans Svagheder, fordunklet hans vundne Berømthed og forbittret hans Alderdom.

Meyerbeer derimod har stræbt og virket indtil sit Yderste, offret Sundhed og Fred for Mængdens Bifald, og endskjøndt Ingen med Rette vil kunne frakjende ham store Fortjenester af den dramatiske Musik, har hans Talent alligevel culmineret i Huguenotterne, tiltrods for de Anstrængelser af enhver Art, der ere anvendte paa Profeten, Nordstjernen og Dinorah. Ved Afrikanerinden, der først blev opført efter hans Død, traadte Critiken i Baggrunden og man blev enig om at beundre dette Arbeide, der, skjøndt mindre rigt paa Melodie end hans tidligere Compositioner, dog vidnede om en overlegen Begavelse.

Fra disse Operaer, der vare udstyrede med en uhyre Luxus af Decorationer, Optog og Balletvirkninger, tyede

man med Fornøielse hen til det langt tarveligere Théâtre lyrique; her gav man Gounods Faust med den yndefulde Mme. Miolan-Carvalho i Margarethas Rolle, og paa denne Scene fandt, 70 Aar efter dens Tilblivelse, Mozarts Tryllefløite en Modtagelse og en Tilstrømning af Publicum, større end paa noget andet Sted i Verden. Udførelsen var i enhver Henseende mønsterværdig: Duetterne imellem Pamina og Papageno (Mm. Carvalho og Mr. Troy) bleve gjengivne med et saa poetisk Foredrag, at man med Mozart henreves til paradisiske Drømme, og en ung svensk Sangerinde, Christina Nilsson, fortsatte sine Debuts som Nattens Dronning med en frisk og klangfuld Stemme, ypperlig Vocalisation og et saa naturligt Spil, at hun vandt det franske Publicums udeelte Sympathie.

Endelig bivaanede jeg i den italienske Opera Donizettis Poliutto (en lyrisk Omarbeidelse efter Corneilles Tragedie Polyeucte ved Scribe og oversat paa Italiensk). Handlingen skildrer Christenforfølgelsen under Decius, der sender Proconsulen Severus til Armenien, hvor Felix er Statholder. Dennes Datter Paolina er gift med Poliutto, der i Hemmelighed hylder den nye Lære, men da han efter adskillige Conflikter aabenbarer sig, nedstyrter Afgudsbillederne og bekjender sin Tro, følger hun ham til Martyrdøden.

Disse tvende Roller udførtes mesterligt af Tenoristen Fraschini og den fra sin tidligste Debut i Kjøbenhavn os velbekjendte Signora Penco; de var Begge inderligen grebne af Handlingen, men i det Øieblik, hvor Poliutto omstyrter de hedenske Altere og proclamerer „Den eneste sande Gud", udfoldede Fraschini en Fylde af Stemme og tragisk Begeistring, der virkede opløftende paa det hele Auditorium, og det stormende Bifald dæmpedes kun af Rørelsens fremvældende Taarer.

Der laae ligesom noget i kunstnerisk Henseende Profetisk i dette storartede Optrin, thi i den Retning, Kunsten og navnlig Theatret har taget, er der en Art Hedenskab

tilstede; hvad enten Afguderne kaldes Pengegridskhed, Sandsevækkelse eller forlystelsessyg Nysgjerrighed, ville de ikke for bestandig beherske Smagen, og deres Altere maae omsider synke i Gruus! — Med Indtrykket af det Sandes og Skjønnes Seir forlod jeg denne Aftens herlige Præstation og tiltraadte Dagen derpaa Hjemreisen til Kjøbenhavn.

Som et Supplement til disse Parisertoure maa jeg nævne en lille Afstikker til London, der siden mine forrige Besøg havde forøget sit Indvaaner-Antal med en Million og modtaget betydelige Forskjønnelser, navnlig ved det storartede Trafalgar-Square med Nelsons Standbillede paa Tinden af en uforholdsmæssig høi Søile, der af Skumlere sammenlignedes med en Mast, paa hvilken en „Midshipman" er sat til Straf og Poenitents. Jeg besøgte Theatret paa Haymarket, hvor Vaudevillen florerede med Buxton, Charles Mathews og Mistress Vestris, Queens Theater med sin sædvanlige italienske Opera og Saint. Leons ny Ballet Lalla Rookh, repræsenteret af hans gratieuse Hustru, født Fanny Cérito. Alle kjende den engelske Helligholdelse af Hviledagen, der forvandler det vrimlende London til et stille og menneskletomt Øde, alene oplivet af Kirkeklokken, der kalder de Andægtige til Gudstjenesten. Jeg fulgte dens Kald og da jeg logerede i Norfolk Street, mødte jeg i den nærliggende „St. Clemens-Dane", en Kirke, der havde historisk Interesse for mig ved at Knud den Stores Søn, Harald Harefod, her laae begraven. Jeg benyttede Resten af den lange Søndag til en Udflugt i Omegnen og aflagde en Visit hos min verdensberømte Veninde Jenny Lind-Goldschmidt paa hendes elegante Villa i Wimbledon; hun modtog sin danske „Farbror" med en Hjertelighed, som bragte hendes lille Søn til at spørge, om det var hans Bedstefader, som nu var kommen, og jeg tilbragte i hendes hyggelige Familiekreds nogle fornøielige Timer, illustrerede ved hendes herlige Sang. — Et Brev fra H. C. Andersen bragte mig i

Rapport til hans Eventyrs Oversætterinde, Mistress Bushby, i hvis Selskab jeg bivaanede en større Concert i St. James' Hall; men Høidepunktet af min Reises Overraskelser naaedes først i Sydenham ved Indtrædelsen i det mærkværdige Chrystalpalads, der nu var flyttet fra Hydepark og forvandlet fra en Industriudstilling til et Museum, der skulde opvise Alt hvad der var stort og seeværdigt i Retning af Kunst, historiske Mindesmærker og Naturphænomener, det Meste kun ved Efterligning, men udført med en forbausende Nøiagtighed og udsøgt Smag. Det uhyre Rum, hvis Dimensioner jeg ikke formaaer at angive, var deelt i tvende Zoner, den nordlige og tempererte adskilt fra den sydlige og tropiske ved en dobbelt Glasvæg. I begge fandtes ikke blot de Planter og Dyrearter, der tilhøre de respective Regioner, men tillige de Fremtoninger af Architektur, Maler- og Billedhuggerkunst, der udmærke de forskjellige Lande; saaledes førtes man fra Ishavet til Æqvator, fra Florentz og Rom til Alhambra, ja til Pyramiderne, Pagoderne og Oldtidslevningerne baade fra Ninive og Mexico!

En rindende Aa, indesluttet af Marmorbredder, løb igjennem Hallens Midte med sjeldne Vandplanter paa sin Overflade og Guldfiske i sine Bølger. Tvende Rækker af Marmorstatuer efter de berømteste antike og moderne Mestre (blandt hvilke ogsaa vor Thorvaldsen) speilede deres Skjønhed i Aaen og de Blomsterbede, der omgave de sprudlende Vandspring udbredte Vellugt trindt omkring.

Under den midterste Kuppel udbredte sig et Concert-Amphitheater, indrettet for flere Tusinde, saavel Sangere og Instrumentister som Tilhørere, og i en af Sidegangene fandtes et mindre Concert-Room, hvor der netop holdtes Prøve paa Hændels Messias. — Man blev uvilkaarlig rykket hen i en Sphære af det Vidunderlige! I Fonden af dette Tryllepalads var etableret en pragtfuld „Restaurant", hvor Tjenere med puddret Haar, Livrée, korte Beenklæder,

hvide Silkestrømper og ditto Handsker besørgede Opvartningen, og her var det, at den i London bosiddende danske Grosserer Simonsen, i hvis Huus jeg havde nydt den meest forekommende Artighed, førte mig ind, tilligemed nogle andre Reisende fra fjerne Himmelstrøg, og ved et splendid Middagsmaaltid — der rigtignok lod til at koste adskillige gyldne Souvereigns — bragte os tilbage fra Phantasiens Verden til Gjæstfrihedens yppigste Realisme.

Paa min Hjemreise (i Forsommeren 1860) traf jeg i Jernbanecoupeen sammmen med en fransk Godseier, Mr. de Chatenay, der med sin unge Søn agtede sig op til Lapmarken for fra Torneå og Sulitelma at betragte Midsommersolen ved Midnat. Disse Reisende opholdt sig nogle Dage i Kjøbenhavn og besøgte mig i Selskab med en russisk Professor Grot paa Fredensborg, hvor jeg havde den Fornøielse at vise dem Egnens Naturskjønheder. Veiret var tilfældigviis smukt og mine Fremmede vare henrykte over den tilbragte Dag. Russeren, der talte alle Sprog, tilmed særdeles godt Svensk, gjorde størst Lykke hos mine Damer, hvorimod Franskmanden med sit udelukkende Modersmaal fortrinsviis vakte mine Sympathier. Begge lovede at skrive mig til, og nu gjaldt det i Familien om, hvem af dem der først skulde lade høre fra sig, — der væddedes for og imod Franskmanden og Russeren! Henimod Nytaar indløb der Brev fra Mr. de Chatenay, der med sin Søn havde gjort en europæisk Runde gjennem Norge, Sverige, Finland, Rusland, Polen, Ungarn, Østerrig, Tyrol, Italien og endelig over Marseille var ankommen til Paris, hvor han havde sit Hotel i Forstaden Saint Germain. Danmark og Fredensborg stod blandt Glandspunkterne i denne vidtløftige Reise, og idet han med en vis Overdrivelse prisede den danske Gjæstfrihed i min Person, bad han mig betragte sit Huus i Paris og sit Slot Vernicourt i det nordlige Frankrig

som aabne Herberger, baade for mig og ethvert Medlem af min Familie. Jeg benyttede mig af hans elskværdige Tilbud paa min Tilbagereise fra Paris i Efteraaret 1865 og tilbragte et Par høist behagelige Dage paa hans landlige Herresæde, hvor Alt endnu bar Præget af det gamle legitimistiske og clericale Frankrig, modificeret og oplivet ved ægte fransk Urbanitet. Saavel med Sønnen, der nu residerer i Picardie paa et andet stort Gods, Bonneleau, som med den gamle Fader har jeg siden den Tid underholdt en jævnlig Brevvexling, men først elleve Aar efter vor Afsked paa Helsingørs Havnemole faldt det vor russiske Professor ind, at han skyldte mig et Brev! — Naa, bedre seent end aldrig! Men han undskyldte sig og oprettede det Forsømte paa den elskværdigste Maade ved efter nogen Tid at sende mig sin Broder, Statsraad Constantin Grot, for hvem jeg ligeledes blev Cicerone og Gjæstevært. Disse vakkre Mænd viste mig til Gjengjæld den største Venlighed under mit Ophold i St. Petersborg og i deres Familiekreds blev jeg betragtet som en gammel Ven og Bekjendt.

Disse Møder føre fornuftigviis til den Betragtning, at naar den Ene efter den Anden af vore Ungdomsvenner og Samtidige vandre heden, staae vi Gamle Fare for at blive ene tilbage som paa en stor og tætopfyldt Kierkegaard, dersom ikke en lykkelig Skjæbne forunder os det Held at stifte nye gode Bekjendtskaber og erhverve Venner, enten paa Reisen gjennem Livet eller paa Jernbanerouter gjennem Europa.

München (1869).

Anledningen til denne Reise findes omtalt i denne 3die Deels første Afsnit ved Saisonen 1869—70, og da Lohengrin med Rette maatte ansees for den af Wagners Operaer,

der bedst vilde finde Yndest hos vort musikalske Publicum, besluttede Theaterbestyrelsen, for at skaffe sig Vished om vore Kræfters Tilstrækkelighed til dette Værks passende Udførelse, at sende Capelmester Paulli og mig til Tydskland, for paa et af de større Theatre at bivaane nogle Forestillinger af bemeldte Opera. Gjennem Brevvexling saavel med Wagner selv, som med Theaterchefeme i Berlin og München, erfarede jeg, at Lohengrin efter længere Tids Hvile var ansat til Opførelse i München „auf allerhöchste Befehl" den 28de eller 30te Mai 1869.

Vi begave os altsaa paa Veien derhen over Hamburg, Frankfurt a. M. og Hanau til München. Skjøndt jeg havde gjennemreist Tydskland i flere forskjellige Retninger, var det første Gang, at jeg befandt mig i det egentlige Bayern og forundrede mig over, ved en idelig Opadstigen, at naae en Slette med Tørvemoser og hyppige Vandløb 2000 Fod over Havets Overflade. — Efterat have passeret Würzburg og Augsburg, nyder man ingen flere maleriske Prospecter, thi München selv ligger omgiven af en temmelig eensformig Natur og kun i lang Afstand øiner man de bayerske Alper. Vi fik for Resten hverken Tid eller Leilighed til Landskabsbetragtninger formedelst den Jernbanefart, der paa mindre end tre Døgn førte os til Maalet for vor Reise.

Jeg havde hørt og læst saa Meget om denne skjønne, paa Kunstfrembringelser saa rige Stad, men mine Forventninger bleve i enhver Henseende overtrufne. Hvad Kong Ludvig den Første har virket for München, vil forevige hans Hæder tiltrods for de Excentriciteter, der plettede hans sidste Regjeringsaar; hans varme Kunstsands og Følelse for sit Lands Ære har givet sig Vidnesbyrd i stolte Mindesmærker; Pragtbygninger for offentlige Institutioner, Broncestatuer for berømte Mænd af alle Fag, Frescomalerier saavel inde i Slottet som i Hofparkens Buegange og uvurdeerlige Skatte af ældre og nyere Kunst, samlede og smagfuldt ordnede i Glyptotheket og i begge Pinakotheker, føre Beskueren

tilbage til Grækenlands blomstrende Tidsalder. Nationalmuseet, grundet af ham, staaer nu færdigt med Indskrift: „Mit Folk til Ære og Exempel," og sandelig, de Millioner, han her har anvendt, fandt en værdigere Gjenstand end de, der for Tiden ødsles paa Krigsudrustninger og Ødelæggelsesmaskiner.

Vistnok forstaaer Bayern i disse Mindets og Berømmelsens Haller at tilegne sig Alt, hvad der i de fjerneste Led kan sættes i Forbindelse med Huset Pfalz-Wittelsbach-Zweibrücken og saaledes finde vi de svenske Konger Carl den Tiende og Tolvte opstillede blandt Bayerns Helte, ikke at tale om Markgreve Christoffer, der modtager Hylding af de tre nordiske Riger! Adskillige Phantasie-Seire ere ligeledes illustrerede, som f. Ex. Slaget ved Hanau, hvor Levningerne af den ved Leipzig slagne franske Hær feiede sine troløse Allierede af Marken som Avner for Vinden, og den bekjendte „Erstürmung" (d. 13de April 1849) af de Skandser, der først bleve opførte og bestykkede fjorten Aar senere!

Men jeg mærker, at jeg uvilkaarlig er kommen ind paa det historisk-politiske Gebeet og jeg havde inden min Afreise fra Kjøbenhavn givet mig selv det Løvte, at afholde mig fra alle Betragtninger og navnlig fra alle Discussioner om disse Materier, der unægtelig danne Tydskernes ømmeste Berøringspunkt, paa hvilket alle Fornuft- og Billighedsgrunde strande. Er man saa heldig at kunne undgaae denne Anstødsklippe, finder man overalt i Tydskland den venligste Imødekommen, og jeg har flere Gange havt Leilighed til at paaskjønne den Delicatesse, hvormed Spørgsmaal, der angik mit Fødeland og min Nationalitet, ere blevne behandlede i min Nærværelse.

Altsaa til Kunsten, uden Hensyn til foregaaende eller fremtidige Conflikter. Med berettiget Stolthed gjenkjende vi vor store Thorvaldsens Mesterhaand i Maximilians Rytterstatue paa Wittelsbachspladsen, i Eugene Napoleons Gravmæle i Michaelskirken og i den uforlignelige Adonis,

der staaer ligeoverfor Canovas Bacchus i Glyptotheket, seirende i den høiste Kunsts ædle Væddekamp.

Udenfor dette Marmortempel staaer vor udødelige Landsmands Billede ved Siden af Canovas og Rauchs i Selskab med Phidias, Praxiteles og Michel Angelo. Der staaer han meislet i Marmor og støttende sig til Haabet. Maatte han end erkjende, at det Ideal, hvorefter han stræbte, ikke blev naaet, var der dog Ingen kommen det nærmere end netop han!

Endskjøndt ingen europæisk Hovedstad kan rose sig af at eie en saadan kunstnerisk Mærkværdighed som vort Thorvaldsens Museum, findes der dog i München en saare værdifuld Samling af Modeller og Gibsafstøbninger efter den berømte, altfor tidlig bortrykkede Schwanthaler. De Fleste af disse Statuer og Grupper, der ere blevne udførte i Marmor og Bronce, vidne ligesaa meget om hans skabende Genie som om hans utrolige Frugtbarhed. Hermannsslaget paa Frontespicen af Valhallatemplet ved Regensburg og Bavaria ved Ruhmeshalle udenfor München ere sande Mesterstykker af Composition og ædle Dimensioner. Ad 56 Trappetrin gaaer man opad, indeni Piedestalen, til den colossale Bavaria og ad et lignende Antal Trin fører en Vindeltrappe af Bronce op til Gudindens Hals, gjennem hvilken man træder ind i hendes skjønne Hoved, hvor sex siddende og fem staaende Personer kunne finde Plads; gjennem de Glugger, der ere anbragte i hendes Øine, nyder man en vid Udsigt over Staden og de fjernere Bjerge; med den høire Haand støtter hun sig til en hvilende Løve og med den Venstre rækker hun Hæderens Laurbærkrands. Denne Kolos, der gjenkalder for vor Indbildningskraft Oldtidens gigantiske Fremtoninger, er ligefuldt let og harmonisk i sine Legemsforhold og seet i en ganske ringe Frastand besidder den, i Lighed med de fineste udarbeidede Marmorstatuer, en fængslende Ynde. — Selve Ruhmeshallens Porticus, der i en Halvkreds omgiver den

taarnhøie Billedstøtte, indeholdt paa hiin Tid Busterne af 72 berømte Mænd, der have levet og virket i Bayern, deriblandt ogsaa Minne- og Mestersangere fra Middelalderen som Walther von der Vogelweide, Hans Sachs og flere. . . . Det maa man lade Tydskerne, at de holde paa Celebriteterne blandt deres Landsmænd, og vee den, der critisk vil forsøge at rive deres Heroer ned fra den Piedestal, hvorpaa den nationale Stolthed og Anerkjendelse engang har stillet dem.

Et Brev fra vor egen verdensberømte Digter H. C. Andersen introducerede os til Kunstacademiets Directeur, Professor Kaulbach, der modtog os med en Venlighed og Ligefremhed, der paa det Behageligste mindede mig om mangen uforglemmelig Indvielsens Time i Thorvaldsens Atelier. Han var dengang, skjøndt 64 Aar gammel, endnu i sit Talents fulde Kraft og ubestridelig Tydsklands største Maler. Herhjemme kjende vi hans Værker gjennem en Mængde ypperlige Kobberstik og Photographier, og medens vi beundre hans rige Lune i Illustrationerne til Reinecke Fuchs, forbauses vi over den næsten profetiske Aand, der fremtræder i saadanne Compositioner som Babelstaarnet og Jerusalems Forstyrrelse. Han foreviste os flere nye Arbeider, blandt andre nogle Cartoner og Anlæg til større Malerier, hvoraf adskillige vare Bestillinger fra Amerika og smagte mere af Protestantisme end tjenligt var i det grundcatholske Bayern. — Ved Siden af Christenforfølgelserne under Nero, der vil blive et Sidestykke til de historiske og allegoriske Billeder, der pryde Berlinermuseets Hovedtrappe, saae vi de yndige Kjærlighedsidyller: Romeo og Julie samt Walther von der Vogelweide og hans Elskede, begge bestilte af den unge Konge. Sit satiriske Lune havde han givet frit Spil i en Fortsættelse af Dødningdandsen i Lübeck, og de Bemærkninger, hvormed han ledsagede dette Opus, vidnede ganske om det Humør, der i hans Ungdom bragte ham til at springe igjennem

Fuskerens Carton, saaledes som jeg har fremstillet det i Balletten Pontemolle. Han mindedes med Glæde de muntre Timer, han havde tilbragt sammen med sin gamle Kammerat Simonsen og bad os med Inderlighed hilse sin kjære Ven Andersen, hvis svævende Engel han saa smukt har illustreret. Deres Aander ere nu baarne paa Troens og Haabets Vinger til Lysets Hjem, men deres Værker ville længe glæde og vederqvæge de Levende hernede.

Der findes neppe nogen Stad i Europa, Florentz og Rom undtagne, hvor Kunsten saaledes som i München træder En imøde; den er her ligesom i Perikles' og i Mediceernes Tid trængt ud i Livet, ja selv til de Dødes Hvilested. Jeg raader Enhver til ikke at forlade Staden uden at have besøgt den store Gottesacker, der gjennem en majestætisk Portal fører til Urtegaarde, omgivne af murede Buegange lig dem i Bologna. I disse Arcader findes pragtfulde Marmormonumenter og bibelske Frescomalerier; ude i Haverne staae de beskednere Gravmæler i frodigt Blomsterflor og beskyggede af Cypresser og Acacier, hvorfra netop i hine Vaardage Nattergale i Hobeviis sloge deres liflige Triller; flere rigtudstyrede Capeller hæve sig over de med Statuer og Buster prydede Familiegrave, og næsten overalt, selv ved Foden af den simpleste Tue findes en lille Steenkumme med Vievand og en Pensel til Besprængning efter catholsk Skik.

Strax ved Indtrædelsen i denne Necropolis fæstes Opmærksomheden ved en stor Glashal, hvor de Afdøde hensættes i de aabne Ligkister, flere Dage inden de stedes til Jorden; her saae vi Generaler i Gallauniform, Præster i Ornat og Øvrighedspersoner i Ordensdragt, samt Børn, gamle Qvinder og unge Piger, Alle blidt slumrende, omgivne af Blomster og med en Snor i Haanden, der ved den letteste Bevægelse sætter en numereret Klokke i Svingning og advarer dem, der med behørig Afløsning bevogte de Hensovede Nat og Dag. Denne Foranstaltning gjelder det

mulige Tilfælde af Skindød, men det er vistnok meget sjeldent, at Nogen opvaagner i denne Evighedens Forgaard. Haabet derimod tilsmiler den Sorgbetyngede ved den deilige Urtegaard, hvor Aftensolen forgylder Marmorbillederne og kaster sine Straaler ind i Buegangene til Jairi Datter, Enkens Søn i Nain, Lazari Opvækkelse og den herlige Paaskemorgen.

Den overveiende Deel af Befolkningen bekjender sig til den romersk-catholske Religion, dog uden Fanatisme og selv hos den yngre Slægt med en vis Tilbøielighed til at emancipere sig fra Pavevældet. Imidlertid fortsættes bestandig de pragtfulde Kirkeprocessioner, og under vort korte Ophold høitideligholdtes den store Frohenleichnamsfest, som Kongen, ledsaget af Rigets Dignitarier og Drabantgarden, overværede i den ærværdige gamle Frauenkirche, der indvendig var forvandlet til en Birkeskov. Den herlige Kirkesang til fuldstændigt Orchester vexlede med Præsternes og Munkenes brummende Messe, og da Hovedportene aabnedes, lød Kanontorden og Klokkeklang; en uendelig Colonne af Nonner, Poenitenser, hvidklædte og blomstersmykkede Smaapiger, Haandværks- og Handelscorporationer med rigtbroderede Bannere, Embedsmænd og Hofcavalerer i Gallauniform, forskjellige Munkeordener med deres Sølvhelgener, Erkebiskoppen under en Baldakin med den smukke unge Konge bagved sig. Det Hele udført med afmaalte Skridt efter Takten af Militairmusiken og sluttet med en Afdeling Drabanter.

Vi beundrede Ludvig den Andens ridderlige Figur og sporede i hans milde Øine et Udtryk af Intelligents blandet med Melancholie; han paastaaes at være meget menneskesky og navnlig utilgængelig for Qvindens Tryllemagt; Musiken skal være hans erklærede Passion og Richard Wagner hans Ideal af en Tonedigter. Under den allerhøieste Beskyttelse ere Tannhaüser, Lohengrin, Der fliegende Holländer, Die Meistersinger og Tristan und

Isolde bleve udrustede og opførte paa Hofoperatheatret; til Rheingold, hvis første Akt spiller under Rhinens Bølgeflade, maltes fantastiske Decorationer, og saavel Theatergulvet som hele Maskinsystemet undergik en storartet Forandring, Alt som Forspil til den bayreutske Kæmpeforestilling af Niebelungen Ring, der nogle Aar derefter skulde forbause, om just ikke tilfredsstille alle Yndere af Fremtidsmusikens Vidunderе.

Lohengrin, der ved de senere Forestillinger var gaaet over Scenen med væsentlige Forkortninger, skulde nu efter Kongens Ønske gjenoptages i sin oprindelige Heelhed og udkrævede derfor en saagodtsom ny Indstudering. Paulli og jeg indtraf netop samme Formiddag, som den første fuldstændige Prøve skulde holdes; Theaterchefen Herr von Perfall, der var reist til Wien for at overvære det ny Operatheaters Indvielse, havde paa Forhaand anbefalet os til sin Secretair, Herr v. Stehle, der viste os en Forekommenhed, som ikke nok kan fremhæves. Vi bleve førte op i en Balconloge, hvorfra vi ubemærkede kunde see og høre Alt. Det første Indtryk var slaaende, ja næsten afgjørende, thi vi traadte ind i Logen netop som Brudefølgets Chor tonede i Begyndelsen af 3die Akt, og da den yndefulde Duet imellem Elsa og Lohengrin fulgte umiddelbart derpaa, henreves vi af den melodiske Stemning! Capelmesteren Hans v. Bülow, hvis Functioner udelukkende indskrænke sig til Compositioner af Wagner, for hvem han nærer en til Fanatisme grændsende Beundring og opoffrende Hengivenhed (Følelser, som Profeten paa sin egen Maade har gjengjeldt), anførte med Myndighed det af 80 veldisciplinerede Musici bestaaende Orchester og gav en Scene af gymnastisk Behændighed, idet han sprang fra sin Pult over Lamperækken op paa Scenen for at correxe nogle uheldige Blæsere i Baggrunden. Samme Mand, til hvem vi havde et Brev fra Professor Gade, viste os megen Venlighed, men da hans Frue, en Datter af Litzt, var fraværende (hos Wagner

i Luzern), holdt han ikke noget Huus, men trakterede os med en Lysttour til Nymphenburg og spiste med os ved table d'hote i Hotel Leinfelder. Her vexledes adskillige interessante Udtalelser, men da jeg var saa uheldig at nævne Gounod som den af de nyere Componister, der havde ladet sig paavirke af det System, som Wagner forfægtede, blev Bülow heftig og udbrød: „Ach! sprechen Sie mir nicht von Gounod mit seinem Faust! Ich ziehe die schlechteste Oper von Auber vor!" Jeg forsøgte at forsvare mit Standpunkt, men blev kastet tilbage med Tab — dog ikke af min Overbeviisning! — Næste Aften skulde Generalprøven finde Sted med alle Attributer, og Hans Majestæt vilde selv overvære den — alene, uden Følge! En beqvem Plads blev os ligefuldt anviist, men der indløb Contraordre og vi maatte lade os nøie med en fragmentarisk Repetition af de vanskeligste Momenter. Da vi imidlertid med lige Interesse omfattede Theatrets øvrige Kunstbrancher, blev Fribilletter til de bedste Pladser os tilsendte og Adgang til alle locale Indretninger aabnet for os med det meest udsøgte Galanteri. Theatermalerne viste os deres Skizzer og Modeller; Decorationer og Maskineri bleve opstillede for os, vi toge Garderobens fortrinlig ordnede Magaziner i Diesyn og havde Leilighed til at skjænke de udmærkede Slukningsapparater i Ildebrandstilfælde vor fuldeste Anerkjendelse. Jeg besøgte et Par Gange Balletskolen, der bestyres af en Herr Fäenzel og staaer under speciel Overtilsyn af min forrige Elev, Frau Lucile Grahn-Young, der, bosiddende i München, velhavende og gift med en forhenværende Tenorsanger, arrangerer som temporair Balletmeisterinn de Divertissements, der forekomme i de wagnerske Operaer. Jeg fornyede Bekjendtskabet og vore fælleds bedste Erindringer paa den behageligste Maade.

Münchens „Hof und Nationaltheater", forbundet ved et Galleri med det mindre Residenztheater, er ubestridelig det paa eengang største og smagfuldeste i hele Tydsk-

land; Tilskuerpladsen, der har fem Etager og rummer 2,500 beqvemme Pladser, besidder det uberegnelige Fortrin i acustisk Henseende at være lige saa tjenligt for Talestemmerne som for Sang og Instrumentalmusik. Paa den samme Scene præsteres med lige Held Skuespil og Opera, navnlig staaer Lystspillet paa en respectabel Fod og frembyder blandt det mandlige Personale fortrinlige Kræfter; Skuespillere som Dhrr. Lang, Hertz, Possart og Rüthling vilde paa ethvert Theater hævde deres kunstneriske Rang. Det tydske Drama tilhører en Smags- og Følelsesretning, der for os Danske maa ansees for et tilbagelagt Stadium, selv naar det gjælder Schillers „Kabale und Liebe", hvori en Fraulein Haußmann som Louise godtgjorde et betydeligt Talent.

Den Flid og Omsorg, der offres paa Wagners Operaer, synes at skulle gaae ud over det øvrige lyriske Repertoire, der, efter hvad vi kunde skjønne, behandles med en utilgivelig Skjødesløshed; saaledes stod Udførelsen af Mozarts Figaro og Boyeldieus Hvide Dame langt under det, der præsteres herhjemme; vistnok er Barytonisten Kindermann trods sin allerede fremrykkede Alder en udmærket Sanger, men udenfor en vis Genre af Tyranroller, som Friederich von Terlamundt, er han kun en maadelig dramatisk Fremstiller.

Den forventede Forestilling af Lohengrin fandt Sted paa den bestemte Dag og medtog henved fem Timer, der alligevel ikke forekom os lange, deels formedelst vor spændte Opmærksomhed paa alle, saavel musikalske som sceniske Detailler, deels fordi Udførelsen i sin Helhed var mønsterværdig. Vogel og Fraulein Mallinger vare fortræffelige i Hovedrollerne. Frau Vogels Ortrud og, som sagt, Kindermanns lumske Friederich dannede med de Ovennævnte et talentfuldt Fiirkløver. Chorene udmærkede sig ved Fylde og Velklang. Sceneriet, hvortil alle Optegnelser velvillig overlodes mig af Regisseuren, Herr Siegel, var ganske efter Wagners egen Forskrift. Orchestret,

der i alle hans Operaer spiller en maaskee lidt for fremtrædende Rolle, ledebes med stor Dygtighed og fiin Nuancering af von Bülow, der, som allerede bemærket, ikke blot har offret sin hele Existents til Wagners Forherligelse, men ogsaa deler hans Anskuelser i Et og Alt og nævner med Haan og Medlidenhed Mendelsohn og Meyerbeer! — Denne Cultus er dog ikke almeen, hverken i München eller i det store Tydskland, navnlig har Wagner ved sin Brochüre om „Das Judenthum in der Musik" stødt den musikelskende israelitiske Menighed fra sig og faaet et bittert Gjensvar i en anden Brochüre, betitlet: „Wagner der Judenfresser". Hvorom Alting er, maa Wagner, tiltrods for sine excentriske Ideer, sin Foragt for de antagne Former og sine lidenskabelige og uretfærdige Domme, dog anerkjendes som en musikalsk Størrelse af ualmindelig Betydning, og med Hensyn til Lohengrin var Paulli enig med mig om, at denne Opera med fornødne Forkortninger og en omhyggelig Indstudering maatte gjøre Epoke paa vor lyriske Scene og indtage en maaskee isoleret, men ialfald eminent Plads paa vort Repertoire.

Efterat jeg i mit eget og min Vens Navn havde skriftlig complimenteret Wagner og Baron Perfall, bevidnet Theatrets kunstneriske og administrative Notabiliteter vor Tak for deres venlige Imødekommen og endnu engang besøgt de uskateerlige Samlinger, beredte vi os til Hjemreisen, tilfredse med vort korte Opholds rige Udbytte og prisende den mod os Fremmede udviste Liberalitet og Gjæstfrihed.

Af det bayerske Folkeliv bemærkede jeg fortrinsviis den Gemytlighed, der er Sydtydskerne eiendommelig, deres Færden ved Tobakspiben og Ølkruset i Værtshuushaverne og i de charakteristiske „Kneiper", hvor det skummende Faßbier skjænkes og drikkes i Potte- og Kandeviis, og hvor Vært og Værtinde, ja selv Oppvartningspigen sætte sig ved Bordet og underholde Gjæsterne. At Øllet spiller en vigtig Rolle i München ligeoverfor Regjeringens ideelle Bestræbelser, er

en Kjendsgjerning, men ogsaa — hvilket Øl! — alle fremmede Efterligninger ufortalte — en saadan Drik nydes kun i München!

Hjemveien lagde vi over Dresden, hvor Paulli forblev for at overvære en Forestilling af Mestersangerne; jeg derimod skyndte mig til Berlin for at see Paul Taglionis nye Ballet Fantasca. En priisbelønnet Æsthetiker har engang i et agtet Blad fremsat det Spørgsmaal, om Bournonville virkelig kunde fortjene Navn af Balletmester, naar man saae hen til hvad der i hans Fag præsteres paa Operatheatret i Berlin? Jeg tilstaaer, at Taglionis Balletter ere høist forskjellige fra mine og indeholde Elementer, som det tildeels er mig formeent at anvende, nemlig de store Masser af Dandsepersonale og den uhyre Rigdom i Udstyrelsen. Jeg beundrer hans Dygtighed i den choreographiske Anordning, der, uden Hensyn til dramatisk Gehalt eller poetisk Beaandelse, maa henrive de Skuelystne; naar jeg derfor seer Fantasca forelsket i en Toreador, blive bortrøvet af en fyrstelig persisk Troldmand og dandse Solo i Ispahans gyldne Palads; seer hendes uheldige Friere gjennemgaae mange haarde, tildeels groteske Prøver og blive slæbte fra Nordpolens Iis til Tropernes brændende Sol, enfin, overalt bemærker den velgjørende Indflydelse af Feen Aquaria, der af og til giver sig tilkjende ved tydske Inscriptioner og endelig forener de trofaste Elskende i sit storartede Aquarium, hvor Gjedder og Aborrer svømme over deres Hoveder og Brudepigerne ligge malerisk grupperede i aabne Østersskaller, omgivne af Coraller, Polyper og — kogte Hummer! — da føler jeg mig fuldkommen fremmed for den Slags scenisk Kunst og deler som Uindviet den almindelige Henrykkelse. Den kongelig preussiske Ballet udgjør en Bestanddeel af Stormagtens „Prestige" og taaler ikke at fordunkles, hverken af Rusland eller Frankrig! Det

var med en vis Stolthed at man fortalte mig hvilket „barbarisches Geld" denne Ballet havde kostet, og naar man foruden Bekostningerne til Decorationer og Maskiner beregner fire, fem, ja flere Omklædninger til et Personale af henved 200 Personer, og hvoraf en enkelt Amazondands af 48 Dandserinder koster i Costume og Armatur for hvert Individ 60 pr. Thaler, vil en Sum af 30 à 40,000 pr. Thaler neppe forslaae til en saa pragtfuld Udstyrelse. — Det faldt mig alligevel ikke ind at beklage mig over de smaae Forhold, under hvilke det danske Theater er nødsaget til at virke; det maa endog, indtil en vis Grændse, ansees for gavnligt, at Kunsten ikke overlæsses med ydre Flitter og at dens Stræben gaaer ud paa at tilfredsstille Aanden mere end Sandserne; kun vilde det være ønskeligt, om Publicum vilde overlade de oeconomiske Beregninger til de rette Vedkommende og ikke selv fordærve sig Nydelsen ved bestandig at gruble over, hvad det Skjønne koster i Penge.

Med lignende Betragtninger satte jeg Coursen hjemad tilsøes fra Stettin og havnede i mit landlige Hjem paa Fredensborg, hvor jeg sysselsatte min Phantasie med Arbeidet til den næstpaafølgende Theatersaison, medens jeg under de herlige Bøgekroner følte mig stolt og glad over en Pragt, som ikke Jordens mægtigste Fyrster kunne fremkalde ved Herskerbud.

Petersborg og Moskou (1874).

Den store Feltherre Condé skal have sagt, at til at føre Krig udfordredes fornemmelig tre Ting: Penge, Penge og atter Penge! Den samme Sætning kunde i disse dyre Tider anvendes paa Lysten til at reise udenlands, dersom der ikke stilledes endnu tvende andre Hovedbetingelser for at reise

med Nytte og Behagelighed, nemlig Sundhed og et muntert Sind; det Sidste afhænger tildeels af det Første. Lad mig forresten sige det i en god Tid, at i denne Retning var jeg lykkelig udrustet, og hvad det Pecuniaire angik, havde det Ankerske Legat for Digtere ydet saavel mine Finantser som min Selvbevidsthed en kraftig Bistand.

Jeg begav mig altsaa i mit niogtredsindstyvende Aar ud i den vide Verden for at modtage nye Indtryk, opfriske min Phantasie og om muligt samle Stof til fremtidige Compositioner. Italien og Frankrig ere i Almindelighed de Steder, hvor Kunstreisende fortrinsviis tye hen; i det ene Land for at qvæges ved Naturens, Folkelivets og Mesterværkernes oplivende Varme, og i det andet for at paavirkes af Nutidens Stemninger og Fremskridt. Schweitz er specielt indrettet for rige Tourister og Folk, der trænge til at indaande reen og sund Luft; en saadan findes for Øieblikket ikke i hele Tydskland, hvor en anmassende politisk Tone har fortrængt den gamle Gemytlighed, og hvor vi Danske desuden befinde os under Trykket af bittre og smertefulde Minder. Norge og Sverige, skjøndt rige paa Naturskjønheder, eiendommelige Folkesæder og historiske Skatte, regnes mærkværdigt nok ikke med til de Lande, hvortil Reisestipendier anvises, og det kan heller ikke nægtes, at den skandinaviske Gjæstfrihed med sine Gilder, Familiefester og Lystfarter just ikke levner den kunstreisende Fremmede megen Tid til Arbeide og grundigt Studium.

Men hvem tænker vel paa Rusland, naar det ikke ligefrem gjelder at reise derhen for at fortjene Penge eller at repræsentere ved høitidelige Leiligheder? Afstanden, Climaet, men fremfor Alt den Fordom, at dette mægtige Rige ligger paa hiin Side af Civilisationens Omraade afskrækker Touristen og forhindrer Kunstelskeren fra at besøge det; man lader sig som oftest nøie med Beskrivelser, der snart ere affattede i Romanstiil, snart i Form af eensidige Critiker; men har man Lyst til at see og høre Noget, som

ikke ganske ligner det, man er vant til, og vil man med velvillige Øine opsøge og opfatte det Eiendommelige og Storartede, som navnlig i Ruslands Hovedstæder frembyder sig for Beskueren og Tænkeren, kan Udbyttet af et Besøg i mange Henseender overgaae Forventningerne.

Allerede fra min tidligere Theatervirksomhed i Paris og i de første Aar efter min Tilbagekomst til Hjemmet har St. Petersborg tildraget sig min Opmærksomhed, deels ved de Engagements, som mine franske Kunstfæller contraherede, deels ved de Tilbud, der gjentagne Gange ere gjorte mig, senest efterat den nuværende Keiser i 1838 som Thronfølger havde besøgt Kjøbenhavn og seet Balletten „Valdemar". En kjær og udmærket Elev, Svenskeren Johannsson, havde ligeledes fundet en meget fordeelagtig Ansættelse der; mit Forhold som Dandselærer hos flere russiske Diplomater havde end yderligere vækket min Lyst til at kjende dette interessante Land; men hvad der endelig gav Stødet til at reise derhen, inden Alderen gjorde mig en saadan Udflugt umuelig, var Beaulieus fortræffelige Artikler i «Revue des deux Mondes», der med grundigt Kjendskab og stor Upartiskhed giver en klar og lærerig Fremstilling af «La Russie et les Russes».

Jeg havde endnu aldrig besøgt noget fremmed Land, hvor jeg ikke kunde hjælpe mig frem med Sproget, og jeg gøs ved Tanken om at befinde mig som et vildfarende Faar midt imellem Ord og Lyd, der vare mig aldeles uforstaaelige. Jeg tog derfor Mod til mig og søgte, saa gammel jeg var, at erhverve idetmindste en overfladisk Kundskab i det Russiske, hvis største Vanskelighed bestaaer i dets totale Forskjellighed fra de gængse europæiske Tungemaal. Jeg lærte at læse, skrive og stave dets underlige Alphabet, proppede min Hukommelse med et Par hundrede Ord, lidt Grammatik og nogle af de meest brugelige Talemaader, og bragte det ved et Par Maaneders vedholdende Flid til at gjøre mig ret godt forstaaelig; men ak! naar jeg selv blev tiltalt paa

Russisk, maatte jeg som oftest med en forlegen Hovedrystten gjentage mit «Ne ponimaju!» For ikke at blive ganske desorienteret, skrev jeg til vor fortræffelige Consul Pallesen og bad ham sætte mig lidt ind i Forholdene; min lykkelige Stjerne vilde, at netop ved mit Brevs Ankomst to yngre Landsmænd, Kjøbmand Jøhnke og den udmærkede Violinist Hildebrand, befandt sig i Selskab hos Consulen og løste Opgaven ved paa staaende Fod at indbyde mig til at være deres Gjæst under hele mit Ophold. Overrasket og glad, modtog jeg, dog kun med et vist Forbehold, deres venlige Tilbud og tiltraadte den 16de April 1874 Reisen over Stettin og Kreutz directe uden at berøre Berlin, hvis Seiersmonumenter jeg ikke brød mig om at beundre, hvorimod jeg nødtes til at anerkjende det mønsterværdige Jernbanevæsen og det Mesterskab, hvormed den store Bro ved Dirschau var bygget. Ved Eidkuhnen kom vi over paa det russiske Territorium, og her fik Alt i Sammenligning med Preussen et temmelig lurvet Udseende: Stationerne, Betjeningen og Waggonerne stode i alle Henseender tilbage for Nabolandets, og endskjøndt jeg villig indrømmer, at Aarstiden endnu ikke var gunstig for Vegetationen, frembød Landet et bedrøveligt Physionomie, med lange udyrkede Strækninger, Moradser og mishandlede Skove, lige indtil Kowno og Wilna, hvor der var smukke Egne; maaskee blev det bedre eftersom vi nærmede os Hovedstaden, men den Vei fore vi om Natten. Næste Morgen dukkede Isaacskirkens Kuppel og Admiralitetets forgyldte Spiir frem af Horizonten, og kort efter holdt vi ved den vestlige Banegaard, hvor mine elskværdige Værter stode for at modtage mig med et hjerteligt dansk „Velkommen", og førte mig til det elegante Logis, som de havde indrettet til mig.

I mindre end tre Dage var Veien mellem Kjøbenhavn og St. Petersborg tilbagelagt, overalt traf jeg behageligt Reiseselskab, og da jeg er saa lykkelig at besidde et godt „Sovehjerte", fornam jeg Intet til Reisens Anstrængelser,

dog følte jeg mig ikke beføiet til at efterkomme vor Consuls venlige Indbydelse til Bal samme Aften, men foretog med Hildebrand en lang Spadseretour omkring i Staden og fik et tilstrækkeligt Begreb om dens Storhed og Pragt. Nevaen laae endnu tilfrossen, med sorte Landeveie fra den ene Bred over til den anden, men ganske faa Dage senere bebudede Kanonsalver fra Fæstningen det forestaaende Opbrud, og fra St. Nicolaybroen saae jeg de colossale Iisflager med frygteligt Brag og rivende Fart strømme udad mod den finske Bugt. For at Skibsfarten skal kunne begynde, venter man blot Iisgangen fra Ladoga-Søen, der nu ogsaa bryder op, men dog kun sender den mindste Deel ud gjennem Nevaen, thi dersom den ikke selv absorberede sine Iismasser, vilde et saadant Udløb medtage flere Maaneder. Med Undtagelse af Almuens stille Glæde over Vaarens Nærmelse er der intet Spor mere tilbage af de fordums Høitideligheder ved Nevaens Opbrud, og i det Hele frembyder St. Petersborg ganske Charakteren af en moderne Hovedstad med glimrende Boutiker, Cafeer og Restaurationer. Damernes Toilette er ganske efter parisisk Mønster, medens Herrerne endnu langt hen paa Foraaret gaae indsvøbte i varme Foerværkspeltse. Af og til møder man nogle charakteristiske Fremtoninger af Finner, Tartarer og Tcherkessere, men den oprindelige Nationaldragt, navnlig for Qvinder, bæres kun af de rige Herskabers Ammer og Barnepiger, som prange med Guldtresser og skinnende Farver, helst Rødt, der paa russisk er synonymt med Skjønt, «prékrasnui» (meget rødt).

Hvad der imidlertid strax falder i Øinene som noget Eiendommeligt, ere de smaae aabne Enspænderdrosker og deres Kudske, „Iswotschik", klædte i lange blaae Kaftaner, under hvilke de sædvanligviis bære en Faareskindspelts, der giver deres Figur en Rundhed, som, især naar de ere unge og skægløse, bringer dem til at ligne trivelige Madammer. De myldre i tusindviis, have hverken Taxt eller Holdeplads, men pile efter En for at tilbyde deres Tjeneste. De ere i

Almindelighed muntre, godmodige og sande Virtuoser i at styre deres Heste; med dem er der ikke Tale om at tage sig ivare for Vognene, thi de forstaae i den meest flyvende Fart at kjøre afveien for de Gaaende; de vide desuden, at dersom de tilfældigviis ere saa uheldige at overkjøre et Menneske, er deres Levebrød forbrudt! Iøvrigt er der her, ligesom paa Corsoen i Rom, en daglig Kjøretour af fornemme Equipager gjennem Newsky-Prospect og Store-Morskoy, og man træffer da de originale Kjøretøier, kaldede „Troika", med een Hest, som traver, og to, som galoppere med Hovedet tvunget ned mod Jorden. Det er den høieste Fashion for unge Adelsmænd.

En anden Mærkværdighed, der slaaer den Fremmede, naar han kommer silde hjem fra Theatrene eller fra Gjæstebud, er at opdage udenfor de større Huses Porte et sovende Væsen, indsvøbt i sin Skindpelts og hvilende paatværs imellem to Afviisere. Det er Gaardens Factotum, den høitbetroede „Dwornik", der paa eengang fungerer som Gaardskarl, Portner, Vicevært og Vægter; han kjender intet andet Natteleie og en skraaliggende Planke tjener ham til Madrats, dersom han ikke foretrækker at ligge paa de bare Steenfliser.

Det var igrunden ikke den rigtige Saison til at nyde Livet i St. Petersborg; thi Overgangsperioden fra Vinter til Foraar bliver betragtet som mindre heldig for Sundheden, og den italienske Opera med Stjernerne Adelina Patti og Christina Nilsson var allerede draget bort ved Fastens Begyndelse; men Tøveiret generede mig ikke som Dansk, og at det store Theater gav tre à fire Balletter om Ugen, var netop Vand paa min Mølle; de andre keiserlige Theatre vare alle i fuld Gang, og saavel til den franske Comedie, som til den russiske og tydske Opera, samt til det russiske Skuespil var der med den meest indtagende Forekommenhed tilstaaet mig fri Adgang.

Veiret var under hele mit Ophold, med ganske faa Undtagelser, klart og forholdsmæssig mildt, og jeg benyttede

det til at gjøre mine Iagttagelser tilfods og studere Folkelivet ved Floden, paa Torvene og i de riigholdige Bazarer. Dagen efter min Ankomst var det netop Affkeds-Søndagen for Ballaganen, en Art Dyrehavslystighed, der begynder i Carnevalstiden, standser under hele Fasten og fortsættes i den første Uge efter Paasken. Det er en Markedsleir af Telte og Fjælleboder, opslaaet paa Marsmarken i Nærheden af den saakaldte Sommerhave; paa begge Steder var Jordsmonnet opbløbt i et ubeskriveligt Søle, men Brædder og Maatter vare udbredte paa langs og tvers af Hensyn til det spadserende Publicum, og medens man i Haven færdedes i det høieste og fineste Selskab, traf man i Leiren den meest brogede Blanding af Soldater, Søfolk og Almue af begge Kjøn, Alle med de fornøieligste Ansigter og med en gjensidig Høflighed, der er den russiske Menigmand eiendommelig. — Stærke Drikke maatte ikke udskjænkes, hvorimod „Samovarerne“ (Selvkogerne) vare i stadig Bevægelse med Theeskjænkning, og store Glaskander bares omkring, fyldte med den bekjendte Yndlingsdrik „Kwasch“, der har en Farve som Hindbærlimonade og smummer som Øl, men neppe vilde være tjenlig for danske Maver. Der jublebes fra de svimlende Gynger, bedøvende Musik i de forskjelligste Tonarter og Trampen af jernbeslaaede Støvlehæle tolkede den festlige Stemning, men Glandspunkterne vare paa den ene Side Bergs Theater og paa den anden de comiske Udraabere paa Altanerne udenfor Dandseboderne og Carouselbanerne; blandt disse udmærkede sig især en gammel Fyr i en gyselig pjaltet Nationaldragt og med Paryk og Skjæg af gammelt Tougværk; han kunde holde ud med at brøle sine Vittigheder og Brandere fra Morgen til Aften og henrev sit talrige Auditorium til ustandselig Latter. Jeg blev uvilkaarlig smittet af denne Munterhed, og Manden, der var overbeviist om, at jeg havde forstaaet og opfattet ham, sprang triumpherende ned til mig for at modtage mit skyldige Contingent. Bergs Theater var en

storartet Fjællebod med udvendige Trapper og Svaler op til Galleriet, hvorimod en pænere lukket Indgang førte til Parkettet; en Masse Mennesker stod udenfor til den næste Forestilling, medens der endnu gaves den syvende af de tolv, hvoraf Dagens Repertoire bestod. Den hele Præstation medtog kun lidt over en halv Time og det Hele blev meget vel udført; Harlekin og Columbine dandsede virkelig nydeligt. Jeg forlod Ballaganen med et behageligt Indtryk og med Tak til mine Værter for den gode Anvendelse af min første Dag i St. Petersborg.

Det vilde blive for vidtløftigt her at omtale mine Visiter hos høie Honoratiores saavel som hos gamle og nye Venner, samt at give en tro Beretning om den overordentlige Gjæstfrihed, der overalt vistes mig, ikke mindst i mit hyggelige Logis, hvor, tiltrods for mine Forbehold og Indsigelser, Alt blev mig tildeelt, som om jeg havde været en ældre Broder eller anden kjær Slægtning, og hvor jeg tillige havde en udsøgt musikalsk Nydelse ved den Kammermusikforening, som den talentfulde Hildebrand var Stifter af. Jeg kan imidlertid ikke forbigaae den ligesaa hjertelige som hædrende Modtagelse, jeg fandt hos mine Kunstfæller ved det store Theater. Med Johannsson og Balletmester Marius Petipa i Spidsen, kom de mig Alle imøde med en næsten sønlig Hengivenhed, viste mig deres Præstationer, hørte paa mine Bemærkninger og foranstaltede en lille Fest til min Ære. Man kan derfor ikke undres over, at jeg under saa behagelige Omstændigheder saae Alt i Rosenrødt, og endskjøndt jeg ikke er blind for, hvad der navnlig i mit eget Fag kan være at udsætte paa Et og Andet, vil min Beskrivelse dog aldrig komme til at ligne Custines; thi jeg hverken kan eller vil paatage mig — efter et Ophold af fem Uger — at skildre „Rusland, som det er“, men kun saaledes, som det har viist sig for mig.

Hvilken Dansk kommer vel til St. Petersborg uden at føle sig bevæget ved den Yndest og Kjærlighed, der omsvæver

Storfyrst-Thronfølgerindens Navn, hvilket rigtignok officielt er Maria Feodorowna, men som ligefuldt baade i Paladset og udenfor samme klinger blidt og ømt med hendes Fædrelands hjemlige Toner og dyrebare Minder? Dagmar kaldes hun af sin Gemal, af sin nærmeste Kreds og af Alle, der ere berørte af hendes Elskværdighed og naturlige Ynde. Det første store Skildt, der møder vort Øie ved Udtrædelsen af Banegaarden, bærer som Devise: „Hotel Dagmar". Baade som Dansk og som hendes gamle Lærer faldt det af sig selv, at jeg maatte gjøre Hendes keiserlige Høihed min Opvartning, og da jeg desuden var Overbringer af Brev, Musikalier og Photographier fra hendes kongelige Moder, præsenterede jeg mig foreløbig hos Hofmarschallen i Paladset Anitschkoff for at spørge om, naar det var Storfyrstinden beleiligt at skjænke mig Audients. Buddet, der blev sendt op, kom øieblikkelig tilbage med den Besked, at jeg kunde komme lige strax! Hans Excellence var saa artig at udruste mig med en hvid Slips og ditto Handsker, og da saaledes Etiketten var skeet Fyldest, blev jeg ført op ad den blomstersmykkede Marmortrappe, gjennem Sale, der straalede af Chrystal, Forgyldning, Porphyr og Malachit og stod nu foran den samme lille, søde Prindsesse, som jeg under hendes Forældres Øine og i Selskab med hendes ældre Sødskende havde lært at dandse Menuet. Hun kom mig glad imøde, rakte mig Haanden og tiltalte mig i sit kjære Modersmaal; hendes flinke smaae Sønner, hvoraf den ene engang er udseet til Selvhersker over alle Russere, hoppede omkring hende som Amoriner, og dette Billede af huuslig Lykke, forenet med fordringsfri Høihed midt i al den gyldne Pragt, rørte mig indtil Taarer. Efter en god Stunds gemytlig Samtale blev jeg indbudt til næste Dag, paa en Tid, da Storfyrst-Thronfølgeren selv vilde være tilstede. Jeg indfandt mig med de ovennævnte Sager, der vakte megen Fornøielse, og jeg for min Part havde Aarsag til at glæde mig baade over den smukke Modtagelse og den Lighed,

der indenfor denne Huuskreds herskede med vor egen danske Kongefamilie.

Jeg modtog Tilsagnet om særlig „Patronage“ til Alt, hvad der kunde interessere mig at see og lære at kjende, men da der med den største Liberalitet gives Publicum Adgang til alle Museer og offentlige Samlinger, var der kun ganske specielle Tilfælde, hvori jeg muligen kunde trænge til allerhøieste Bistand, hvilken jeg heller ikke undlod at anholde om. Disse reserverede Steder vare, foruden Vinterpaladset, Fæstningen med de keiserlige Begravelser og Mønten, Clinik-Hospitalet og det lille Huus ved Nevaens Bred, hvor Czar Peter den Store boede, medens han anlagde St. Petersborg. Storfyrsten sendte mig en Vogn med en Embedsmand til Ledsager, og det er en Selvfølge, at vi overalt bleve modtagne med Hatten i Haanden som særdeles begunstigede Personligheder. Jeg blev meget forundret over de keiserlige Gravminders Simpelhed og Eensformighed, hvilket hidrører fra alt Billedhuggerarbeides Udelukkelse fra den græsk-russiske orthodoxe Kirke, hvor kun Maleriet har Berettigelse; derfor vare alle Sarcophager kun glatte, fiirkantede Marmorkister med de Høisaliges Navne, deres Fødsels- og Dødsdatum og et stort forgyldt Kors trykket midt paa Laaget. — Jeg havde aldrig tilforn seet, hvorledes man bar sig ad med Prægningen af Mønter og Medailler, og det interesserede mig meget at være Vidne til de forskjellige Grader af dette Arbeide, der blev os forevist af Directeuren selv, tilligemed den rige Beholdning af ædle Metaller.

Czar Peters lille Huus holdes i en ærefrygtsfuld Hævd, og for at bevare det mod Tidens og Climatets Anfægtelser, er det overbygget med et andet Huus, hvorigjennem man maa gaae, inden man træder ind i denne Helligdom, der udenfra beskyttes af Glasvægge. Det lille Huus er ganske i nordhollandsk Stiil og ikke uligt vore Amagerstuer; Alt staaer her, som dengang Peter den Store

levede og arbeidede, og i et Skuur under Glastaget hænger den Baad, som han selv har tømret og som var det første Tilløb til en vordende russisk Flaade. Det var netop en Aarsdag og Mindefest for Czar Peter: hans Sovekammer var i den Anledning optaget til Gudstjeneste eller et Slags Sjælemesse; tre Poper med store Skjæg og langt nedhængende Haar, samt iførte guldbræmmede Messeklæder, læste brummende op af en stor Bog med gammelslavisk Skrift, og min Ledsager, forresten en fiin Verdensmand, der med Lethed talte baade Tydsk og Fransk, knælede ned i dyb Andagt med Panden bøiet mod Gulvet; denne Adfærd svarede fuldkommen til den Pietet, hvormed han, hvergang vi kjørte forbi en Kirke eller et gudeligt Emblem, løftede paa Hatten og betegnede Bryst og Pande med tre Korstegn. Disse religieuse Skikke ere meget gængse blandt de orthodoxe Russere, dog meest hos Almuen, der f. Ex. i Moskwa, hvor der findes henved 400 Kirker og ligesaa mange Capeller, er i stadig Andagtsøvelse med Korstegn, Bønformularer og Knæbøininger. Man gjør sig neppe nogen Forestilling om de Rigdomme af Guld, Sølv, Perler og Ædelstene, der ere opdyngede i de russiske Kirker, hvis Kupler som oftest ere luefórgyldte eller idetmindste oversaaede med Guldstjerner. Hovedpunktet i det Indre er den saakaldte „Ikonostat" eller Skillevæg imellem Menigheden og det Allerhelligste; denne Væg er i Almindelighed af forgyldt Sølv eller Bronce, med fem store Tavler, hvori foruden Frelseren, de fire Skytshelgene St. Andreas, St. Georg, St. Nicolay og St. Alexander Newsky ere afbildede. Madonna med Barnet har her ikke den høie Plads som i de romerskcatholske Kirker, men findes dog, fordetmeste i mindre Format og, mærkelig nok, med saa mørk en Hudfarve, at man skulde troe Billedet havde hængt i Skorsteensrøg. Det Hele bærer Præget af den byzantinske Stiil, med Guldgrund paa Malerierne og med Helgenglorier, der ikke sjelden funkle af

de kostbareste Diamanter, skjænkede ved Testamente af fromme og bodfærdige Damer.

Hovedkirkerne St. Isaack og Kasan ere tilstrækkelig bekjendte gjennem Reisebeskrivelser og ere ved deres colossale Former og pragtfulde Bygningsmateriale af Granit og Bronce mere imponerende end egentlig andagtvækkende. Ved Enden af det tre Fjerdingvei lange Newsky-Prospect ligger Klostret St. Alexander, der fortjener at sees, for at man der kan faae et Begreb om Munkelivet i Rusland, og et andet storartet Kloster, der ligner et Slot i Stiil som Versailles, hedder Smola og er indrettet til Opdragelses-anstalt for Døttre af Embedsmænd og Officerer; her hørte vi atter en Gudstjeneste med fortræffelig Sang af den unge qvindelige Menighed, og det er en Kjendsgjerning, at endog blandt simple Folk synges smukt og harmonisk, sædvanligviis i Mol og langsomt Psalmetempo; saaledes hørte jeg en Choral ypperlig sungen af en Afdeling Soldater, der fulgte en afdød Kammerat til Jorden, og jeg maatte tilstaae, at hvor et saa forædlende Element var tilstede, kunde Ordet Barbar ikke nævnes.

Keiseren, der skulde reise udenlands den 1ste Mai (efter vor Kalender), holdt Dagen iforveien en Affkeds-Revue eller Parade paa Marsmarken. 40,000 Mand af alle Vaaben-arter vare tilstede, Veiret var udmærket, Landsernes smaae Flag vaiede for den lette Foraarsvind, Chevalier-Gardens forgyldte Hjelme og Kyradser gave blændende Gjenskin af Solens Straaler, Bajonnetterne blinkede fra de tætsluttede Infanteri-Colonner og de blankpolerede Malmkanoner stode opstillede «en grande toilette». Under skingrende Fanfarer og begeistrende Krigsmusik defilerede Tropperne, og Tcher-kessernes fantastiske Escadroner sprængte i susende Galop forbi Keiseren og hans glimrende Stab, indhyllende den hele Gruppe i tætte Støvskyer. Det var et imponerende Skue-spil, ridderligt og opløftende, men — kom man tilfældigviis til at tænke paa den moderne Krigsførelse, hvor det ikke

gjælder at rykke frem med ædel og dristig Holdning, men tvertimod at dække sig behændigt, harcellere Fjenden paa saa lang Afstand som muligt og nærme sig ham krybende paa Maven, saa tabte Illusionen sig og man saae i Aanden disse Helteskarer sprængte fra hverandre ved Granater, der kom Mile borte fra, og knuste af Kugleregnen fra de skjulte Baghold.

Først efter Keiserens Afreise var Vinterpaladset tilgængeligt for Fremmede. At beskrive dets Herligheder vilde udkræve flere Ark, end denne Skildring tør gjøre Regning paa; man behøver flere Timer for at gjennemvandre dets Riddersale og Gallerier; Alt, hvad orientalsk Luxus, forenet med fransk Smag og Elegance, kan opvise, findes her i en saa riig Overflod, at intet kongeligt eller keiserligt Palads af dem, jeg har seet i Udlandet, kan taale at sammenlignes dermed. To Hovedpunkter af høist forskjellig Charakteer vil jeg dog tillade mig at fremhæve, nemlig Vinterhaven, hvor man i Sommervarme og paa sandede Gange spadserer gjennem en Feeverden af duftende Blomster, yppige Frugter og tropiske Væxter, medens man hører Sangfuglenes Qvidren blande sig med Springvandenes Pladsken. Den anden Mærkværdighed er det Gemak, hvor Kronjuvelerne, omgivne af paalidelige Vogtere, fremvises for de Skuelystne. Under en mægtig Glaskuppel sees Kronen, Sceptret og de øvrige Rigsregalier, der ere besatte med Ædelstene til en Værdi af 33 Millioner Rubler (88 Millioner Kroner i vore Penge) og rundt om dette kostbare Centrum staae „Montrer", hvori Diamant-Stjerner, Kjæder, Brocher, Bævrenaale og Smykker af alle optænkelige Former opbevares, og som efter Custodens Udsagn skal indeholde en samlet Værdi af 140 Millioner Rubler! Enten bliver man hovedsvimmel eller aldeles kold ved Synet af al den Pragt, og sandt er det, at man meget hurtig vænner sig dertil og betragter det Hele som en brilliant Theaterforestilling.

At Theatrene, der alle staae under umiddelbar keiserlig

Beskyttelse, spille en vigtig Rolle i det russiske Hovedstadsliv, er nokſom bekjendt, og det skal være mig en Fornøielse at meddele, hvad jeg indenfor denne Sphære har erfaret, men da mine dybeste Indtryk ikke skrive sig derfra, men snarere fra andre kunstneriske og historiske Fremtoninger, maa jeg iforveien omtale mine hyppige Besøg i Eremitage-Museet, der er St. Petersborgs Louvre og indeholder uvurdeerlige Skatte af Malerier, Antiker, Gemmer og Curiositetsgjenstande; desuden en riig og velordnet Mønt- og Medaillesamling og høist interessante Oldtidsfund, navnlig fra Halvøen Kertsch (Skythernes Hjem). I Billedgallerierne ere saavel den italienske og spanske som den nederlandske og franske Skole smagfuldt repræsenterede, og ved Siden af ypperlige Portraiter af Van Dyck og Velasquez findes herlige Billeder af Rembrandt og Murillo, henrivende Landskaber af Ruisdael og Claude le Lorrain. En kostbar Fresco af Rafael fra Villa Spada hører til Museets Perler. Af national Kunst findes fortrinlige Malerier af Russerne Eivasoffsky, Boguluboff, Neff, Bruni og Bruloff, Liflænderen Steuben ikke at forglemme, der tildeels skylder den franske Skole sin Uddannelse. Hvad de skjønne Kunster i det Hele angaaer, er Rusland i umiskjendelig Fremadskriden, og skjøndt der ikke ligefrem stræbes efter at danne en særegen national Malerskole, frembyde dog de offentlige Udstillinger meget Fortrinligt, fornemmelig i Portraitfaget, hvori Van Dyck synes at tjene til Forbillede. En genial Genremaler er ganske nylig fremstaaet i en ung Lieutenant ved Navn Verischakin, der fra Felttoget i Khiva havde medbragt en heel Række større Billeder, fremstillende Krigsepisoder og Scener af hiint Lands Folkeliv; de vare udstillede i et særeget Locale, med en Belysning som i et Diorama og af en vidunderlig slaaende Virkning. Folk strømmede til for at see dem, og Keiseren undlod heller ikke at tage dem i Øiesyn. Han standsede forbauſet ved tvende mærkelige Billeder: det ene forestillende en Seierspyramide

af Dødningehoveder og Knokler midt paa en Hede; det andet en paa Valpladsen dræbt og forladt Soldat, omflagret af graadige Ravne! Hans Majestæt vendte sig bevæget om til Maleren med Spørgsmaal om disse Fremstillinger vare Realitet eller Phantasie, og da Svaret lød paa det Sidste, fik han af Selvherskeren et af det Slags talende Blikke, der var ham nok til ufortøvet at skaffe de tvende nævnte Malerier afveien. Imidlertid vare allerede en Mængde Photographier udkomne af den hele Samling, og idet Publicum beundrede det betydelige Talent, fik man tillige et Begreb om den ringe krigeriske Begeistring eller rettere den philosophiske Betragtningsmaade, som den unge Officeer havde medbragt fra hiint mærkværdige Felttog.

Alt, hvad der i den korte Tid kunde overkommes, gjorde jeg mig til Pligt at see: Bibliothekerne, Bjergværks-Academiet, Marine-Museet, Arsenalet og det Tauriske Palads, hvor Minderne om Potemkin og hans høie Herskerinde tale igjennem en luvslidt og forfalden Pragt, de store Pladser, der nu efter Parisermønster ere gjorte mindre uhyggelige ved indhegnede Squares, og endelig de stolte Monumenter af Bronce, der ere reiste saavel til Ære for enkelte fortjente Mænd, som for mærkelige historiske Begivenheder og for stormægtige Souverainer. Blandt disse maa især fremhæves Peter den Stores Statue tilhest i væligt Fiirspring opad en uhyre Klippeblok, der med særdeles Møie og Bekostning blev didbragt fra Finland; den dristige Composition og mesterlige Udførelse skyldes Franskmanden Falconet, der blev forskrevet til St. Petersborg paa samme Tid som L'Archevècque til Stockholm og Sally til Kjøbenhavn; de vare alle Tre udmærkede Kunstnere, men efter competente Dommeres Udsagn bærer Frederik den Femtes Rytterstatue paa Amalienborg (af Sally) Prisen, ikke blot for hans Collegers Mesterværker, men for alle lignende Monumenter i Europa.

Da vi nu ere komne langt ind paa det Skjønnes

Omraade, gaaer Veien ganske naturlig til Theatrene og Alt, hvad dertil hører, med den Forudsætning, at om vi end ikke altid finde vor æsthetiske Sands fuldkommen tilfredsstillet ved de Producter, der offres paa Musernes Alter, bør vi dog ikke aflade at troe paa Scenens høie Kald, men stadig kæmpe for dens Ære og Værdighed.

De Summer, der anvendes paa Theatrene i Ruslands Hovedstæder, overgaae alle vore Forestillinger om Budget og Bevillinger; her er ikke Tale om Staten, det er Keiseren, der lønner Kunstnerne fra den Første til den Sidste og pensionerer dem — at sige, naar de ere Indfødte eller Nationaliserede — og lader det Hele udstyres med en Luxus, der svarer til Begrebet „Stormagt af første Rang". Med Undtagelse af Bergs Fjællebod er ingen privat Theaterentreprise tilladt i St. Petersborg; det Hele styres af et særeget keiserligt Cancellie, hvis Chef og Intendanter alle ere Generaler og Excellentser! Paa de fire keiserlige Theatre er Virksomheden fordeelt paa følgende Maade:

Maria Theatret giver Opera paa Russisk; her hørte jeg Webers „Freyschütz", hvori Bassisten Palletscheck, en Bøhmer af Fødsel, udmærkede sig som Caspar; paa Keiserens Fødselsdag bivaanede jeg den festlige Opførelse af Glinkas berømte Opera „Livet for Czaren", der er componeret i streng Stiil og ikke synderlig melodieus uden i de psalmeagtige Numre, der synes at være den russiske Musiks egentlige Styrke. Sproget tager sig ret godt ud i Sang, og den dramatiske Action er naturlig og fri for de sædvanlige Overdrivelser. Til Slutning istemtes den russiske Nationalhymne af en utallig Folkemasse, der fremstilledes forsamlet paa det store Torv under Kremls Mure i Moskwa.

Alexander Theatret er væsentlig indrømmet det russiske Drama og Lystspil, hvorimod det tydske Skuespil giver sine Forestillinger snart paa dette og snart paa Maria og Michael Theatrene. Den nationale russiske Scene eier et betydeligt Repertoire af originale Forfattere, blandt hvilke

Van Wiesen (Ruslands Holberg), Tragikeren Ozeroff samt Gribojedoff, Gogol og Ostrofsky i den lettere comiske Genre have et udbredt Renommee indenfor deres Fædreland. Jeg fandt desværre ikke Leilighed til at overvære Forestillingerne paa dette Theater, men efter de Prøver paa dramatisk Talent, jeg senere fik at see i Moskwa, modtog jeg Indtrykket af, at Russerne overhovedet spille godt Comedie og hylde den samme ædruelige Retning som vore bedste Skuespillere herhjemme.

Michael Theatret præsterer for det Meste fransk Comedie og har et udvalgt Personale. Uagtet Stykkerne ere skrevne med et umiskjendeligt Talent og give Skuespillerne Leilighed til pikante Charakteerfremstillinger, er Repertoiret, med faa Undtagelser, af det Slags, der svæver mere eller mindre over paa det usunde Omraade: en Forfører, en svag og sværmerisk, stundom dybt falden Qvinde, en bedragen Ægtemand og en uundgaaelig Duel er det bestandig tilbagevendende Materiale, hvoraf disse moderne Bygninger ere sammentømrede, og om de endog mueligen kunne indeholde en gavnlig Moral til Skræk og Advarsel, gaaer man sjelden opbygget, endsige opmuntret fra disse Forestillinger. En lille Mundsmag af en renere Stiil fik jeg dog ved et yndigt Eenaktsstykke «La saint François» af Mme. Amelie Peironnet; det handler om en riig Tømmermester, der tiltrods for sin Kones Taarer og en fortræffelig Kokkepiges Indvendinger har forstødt sin Søn, fordi denne, istedetfor at følge sin Fader i Forretningen, har valgt at blive Skuespildigter, og først da han i Bladene læser om den Lykke, Sønnens nye Stykke har gjort, forsones, tager ham til Naade og giver ham den elskede Pige tilægte. Dette lille Stykke blev spillet til en høi Grad af Fuldendthed af Dhrr. Luguet og Dieudonné samt Damerne Vigne og Paul-Ernest; forresten besidder dette Selskab Medlemmer, der vilde være en Prydelse for Parises bedste Theatre, og jeg nævner med dyb Anerkjendelse Dhrr. Dupuis, Renard,

Worms og Lagrange tilligemed den første Elskerinde Mlle. Delaporte.

Vi komme nu til Boltschoj-Theater (det store), der udelukkende er indrettet til italiensk Opera og Ballet. Den første havde allerede sluttet sine Forestillinger ved Indtrædelsen i den strenge Fastetid, men Efterklangen mærkedes endnu i den ivrige Polemik, der fandt Sted imellem Adelina Pattis og Christina Nilssons fanatiske Beundrere. St. Petersborgs „Dillettanti" vare deelte i tvende Leire, der hver kæmpede for sin Udkaaredes Fortrin, og omendskjøndt den italienske Trup havde været sammensat af de fortrinligste Kræfter, var det dog, som om der ikke var bleven hørt anden Sang, end hine tvende Nattergales fra saa modsatte Himmelstrøg.

Næstefter Sværmeriet for deres ypperlige Præstationer var Opmærksomheden optagen af de fabelagtige Gager, som disse Stjerner havde oppebaaret og endnu til næste Saison skulde hæve, nemlig 40,000 Rubler for sex Maaneders meget moderat Tjeneste! Et ganske smukt Honorar, naar man dertil regner de med Diamantbrocher og ditto Armbaand fyldte colossale Bouketter, der ikke som andetsteds blive kastede ned eller op paa Scenen, men gjennem den anførende Capelmester præsenteres den paagjældende Primadonna i Publicums Paasyn. Om disse enorme Lønninger kunne erstattes ved de høie Priser paa de heelt igjennem bortabonnerede Pladser, skal jeg lade være usagt, men vist er det, at Operisterne betragte Rusland som deres Eldorado og finde i det begeistrede og applauderende Publicum Varme nok til at modstaae Climatets Barskhed*).

*) At Enthousiasmen for de italienske Virtuoser ikke forhindrer Russerne fra at paaskjønne deres egne Landsmænd, sees af den Hylding, deres yndede Bassanger Petroff modtog ved sit Jubilæum, idet hans Beneficeforestilling indbragte henved 20,000 Rubler, en Subscription af hans Beundrere 60,000 Rubler og der tillige sendtes ham en Laurbærkrands af Guld, besat med Diamanter!! (1876).

Stormen havde lagt sig og en blidere Luftning svævede over den store Scene, hvor nu Balletten var eneraadende og præsterede tre til fire Forestillinger om Ugen med Compositioner, der fyldte den hele Aften. Jeg saae vexelviis «Le Papillon», «La fille de Pharaon», «Don Quixote», «Esmeralda» og «Le Roi Candaule», og gjorde mig til Pligt at glemme — idetmindste skjule — det System, som jeg i mere end fyrretyve Aar har fulgt med Hensyn til mine egne Arbeider. Jeg lod den phantasierige Anordning, saavel af pragtfuldt Udstyr, som af Decorationer og Forvandlinger, vederfares Ret, anerkjendte de betydelige Fordele, der laae i Benyttelsen af et Personale, bestaaende af over to hundrede tildeels unge, smukke og flinke Mennesker og var ikke blind eller ligegyldig for de ypperlige Anlæg, navnlig hos de qvindelige Individer, hvis gymnastiske Virtuositet maa forbause Enhver, der ikke har gjort sig Regning for den Sandhed, at det Skjønne og Yndefulde netop er det Sjeldneste og Vanskeligste i Dandsekunsten.

Handling, dramatisk Interesse, logisk Sammenhæng eller Noget, der i Afstand kunde ligne sund Sands, søgte jeg forgjæves at opdage, og var jeg stundom saa heldig at komme paa Spor derefter (som f. Ex. i Petipas D. Quixote) blev Indtrykket øieblikkelig udviisket af en uendelig og eensformig Mængde Bravourpræstationer, der alle lønnedes med Bifaldssalver og Fremkaldelser, thi det maa man lade Russerne, et livligere og taknemmeligere Publicum findes intetsteds i Verden og det uden at stimuleres af en organiseret Claque. Jeg tænkte mig i mit stille Sind tilbage til vort kjære Musatempel paa Kongens Nytorv, hvor en «Silence approbateur» er den meest brugelige Ytring for almindelig Tilfredshed, og hvor i en Forsamling af 1700 Tilskuere Begeistringen giver sig Luft ved at i det Høieste ti Par Hænder vove sig til en paaskjønnende Applaus!

Jeg kunde imidlertid ikke altid samstemme med de henrykte Beundrere, thi den tilsyneladende lascive Tendents, der

gik igjennem den hele choreographiske Bevægelse — dog med Undtagelse af de slaviske Nationaldandse — var af samme Art som den, der for nogle Aar siden forrykkede Hjernerne paa Casinos Publicum ved Spanierinden Pepita, kun med den Forskjel, at de russiske Bayaderer havde lært at dandse. Den qvindelige Klædedragt, om man saa tør kalde den, var ganske som man seer den paa de meest carrikerede Billeder, og de overdrevne korte Skjørter, der muligen kunde passe til Valkyrier ridende igjennem Luften paa vingede Heste, synes ikke at lempe sig for en Hoffest, en Brudefærd eller et Bal i godt Selskab. Hvorom Alting er, møde Ballettens Heltinder bestandig i det samme mere eller mindre pailletterede Costume, ligesom de obligate Svømmebeenklæder ere fastslaaede for Dandserne. Disse barokke Moder ere hjemlede paa Parisertheatrene og som sædvanlig efterabede med smagløs Overdrivelse i Udlandet. Kan man end af Vane hærde sig imod det Anstødelige, maa dog det complet Latterlige og Absurde falde Enhver i Øinene og omsider trække Kunsten ned til det usleste Gjøgleværk.

Jeg kunde umuelig tilbageholde disse og lignende Bemærkninger under mine Samtaler med Johannsson og Balletmester Petipa. De gave mig fuldkommen Ret, paastode, at de i deres Inderste afskyede og foragtede denne Retning, men yttrede med et Skuldertræk, at de vare nødte til at følge med Strømmen, idet de paaberaabte sig Publicums blaserede Smag og de høie Overordnedes bestemte Villie.

At den Nydelse, der eftertragtedes ved Beskuelsen af Balletterne var alt Andet end af æsthetisk Natur, kunde ikke tages feil af, og naar jeg undtager de russiske og polske Nationaldandse, der udførtes med Liv og Kraft af Dhrr. Ivanoff og Kzeschinsky og med uforlignelig Ynde af den noble Madieva, havde jeg mere Sorg end Glæde af de udmærkede Kræfter, hvis Anvendelse var saa aldeles stridende mod mine Begreber om Terpsichores Kunst. Og dog, hvilke storartede og velgjørende Indretninger vare ikke

foranstaltede til en kunstnerisk Opdragelse af Balletcorpset! I et Palads i Nærheden af Alexandra-Theatret var der et fuldstændigt Institut for 60 faste Elever (36 Piger og 24 Drenge), der paa Keiserens Bekostning blive logerede, bespiste, klædte og underviste i alle Skolediscipliner, foruden i deres Hovedfag, Alt under vedbørligt Tilsyn af mandlige og qvindelige Lærere. Der var luftige og comfortable Sovesale, Badestuer og endog et efter græsk-catholsk Ritus pragtfuldt lille Capel. Det Hele bærer Præget af en fornem Pensions-Anstalt, hvor foruden de 60 faste Elever endnu et ligesaa stort Antal Externe deeltager i Underviisningen; Dandsetimerne gives i tre store Sale af Johannsson, Petipa og Regisseuren Bagdanoff. Balletprøverne holdes tildeels ogsaa i disse Sale og her blev jeg præsenteret for Solodandserinderne Wazem, Kemmerer, Radina, Simskaja og Sakalova, Alle nette unge Damer.

Omtrent ligeoverfor bemeldte Ballet-Institut ligger det keiserlige Musik-Conservatorium, hvor Rubinstein er Directeur, og hvor en dansk Mand (Søn af den afdøde Præst Johannsen ved Petri Kirke i Kjøbenhavn) forener Inspecteurembedet med Lærerposten i Harmonie. Under hans Ledsagelse besaae vi det Hele grundigt og maatte her som overalt anerkjende det Storslaaede i alle herværende offentlige Indretninger. Flere bekjendte Celebriteter fungere her som Lærere, og Fru Nissen-Saloman danner de unge Sangerinder for Scenen. Da de fire keiserlige Theatre udkræve fem fuldstændige Orchestre — den italienske Operas Musik er uafhængig af Ballettens — vil man ikke forundre sig over Antallet af de lønnede og tildeels pensionsberettigede Capelmusici, der overstiger trehundrede Medlemmer, hvoraf omtrent Halvdelen er Fremmede, men Resten Elever af Conservatoriet. Iøvrigt var den musikalske Saison forbi med Undtagelse af de sidste Kammermusik-Soireer, som jeg bivaanede, og hvor min Ven Hildebrand henrev ved sit mesterlige Qvartetspil og deelte Aftenens Laurbær med

Violinisten Albrecht, den danske Pianist Hartvigson og sin talentfulde Broder Richard.

Ved en Frokost, som mine ærede Kunstfæller gave mig i „Café Borell" paa Store Morskoy, sluttede sig en fornem, ung og flot Theaterven til vort Selskab, og efter paa den elskværdigste Maade at have forøget vort Viinforraad med noget Extrafiint, opmuntrede han mig til at besøge sig i Moskwa, hvorhen han om faa Dage vilde vende tilbage. Jeg behøvede blot at spørge efter ham i Slovansky-Bazar (Hotel Slave) og han vilde da gjøre sig en Fornøielse af at være min Cicerone i den mærkværdige Stad, hvor jeg først rigtig skulde lære Rusland og Russerne at kjende. Da det fuldkomment stemmede med min Reiseplan at see Moskwa og maaskee flere andre historiske Stæder, som Kiew og Novgorod, modtog jeg med Taknemlighed hans venlige Tilbud, og da der efter nogle Ugers Ophold i St. Petersborg endnu levnedes mig Tid til nye Excursioner, tog jeg Billet til Jernbanens Sovecoupé og tilbagelagde i 16 Timer de 88 Miil til Czarernes gamle Hovedstad:

Moskwa.

Ved dette Navn opruller sig for vor Tanke et historisk Drama, ikke blot fra Rurik's længstforsvundne Dage, fra Michael Romanoff og hans Efterkommere, men allernærmest fra Napoleon den Store og hans Armee, der ligesom Philip II.s uovervindelige Flaade strandede paa Elementernes og Patriotismens Magt. Over uendelige Sletter farer Jernbanetoget med ustandselig Iil, og neppe har man faaet Øie paa de i Morgensolen glimtende Kirkekupler, førend man allerede ruller ind ad Banegaardens Hvælvinger og Omnibussen fører En til det betegnede Hotel.

Man kjører en lang Tour igjennem ilde brolagte og i Sammenligning med St. Petersborg temmelig smalle og krumme Gader, hvor Paladser og smaae uanseelige Huse

staae tæt op til hinanden, men hvis moderne Stiil vidner om, at de maa være byggede efter den store Brand, der dog kun ødelagde de to Trediedele af den uhyre Stad. Over et stort Torv, hvor en broget Brimmel af Bønder, Fiskehandlere og Kludekræmmere flokker sig under den høie hvidkalkede Muur, der omgiver den indre Stad, og hvor maleriske Grupper af vadskende og vandbærende Qvinder omkring den store Fontaine give det Hele et særeget orientalsk Præg, kommer man ind i Hovedgaden gjennem en snever Taarnport og standser ved det omtalte „Hotel Slave", der i Comfort og Elegance ikke staaer tilbage for de bedste i Tydskland og Schweitz. Hele Betjeningen bar Nationaldragt, og da Temperaturen her er betydelig mildere end mere nordpaa, var Costumet aldeles sommerligt og let. Jeg spurgte strax efter min fine Velynder fra „Café Borell"; han ventedes hjem fra en længere Udflugt, men da jeg ikke vilde tabe et Minut af min knapt tilmaalte Tid, tog jeg en Vogn og en Leietjener hen til Banquieren Zencker, til hvem jeg havde Creditiv og hvor jeg traf en særdeles vakker Landsmand, Hr. Louis Nägler, som allerede var underrettet om mit Komme; derfra kjørte jeg til det keiserlige Operatheater og leverede et Brev fra Balletmester Petipa til Regisseuren Smirnoff, der modtog mig med udsøgt Artighed og indbød mig saavel til denne Aftens Forestilling som til de følgende under mit Ophold. Resten af Dagen drev jeg omkring paa egen Haand, spiste i Hotellets Restauration, der ligner en Tryllehave fra „Tusind og een Nat", og begav mig endelig hen i Theatret, hvor man gav Operaen „Rognieda" af den nylig afdøde Tonedigter Sjeroff. Musiken, der af Kjendere ansees for et Mesterværk, forekom mig saa lærd og, paa nogle religiense Chor nær, saa lidet ørefaldende, at Wagner ved Siden af hiin Componist kan gjelde for en Lumby eller en Offenbach. Handlingen, forsaavidt jeg ved Hjælp af Mimiken, min ringe Sprogkundskab og Regisseurens venlige Veiledning kunde følge den,

dreiede sig om den hedenske Vlademirs Omvendelse til Christendommen og indeholdt flere interessante og gribende Momenter; Udførelsen var i det Hele god, Sangstemmerne klangfulde og velskolede, Sceneriet storartet og pragtfuldt. Ogsaa her gives om Vinteren italiensk Opera, men Balletten, der for nogle Aar siden kappedes med St. Petersborgs i Personalets Antal og Dygtighed, synes ikke mere at nyde den samme høie Beskyttelse som før, dog var den endnu i Besiddelse af ret gode Kræfter. Ved en Beneficeforestilling fik jeg enkelte Akter af tre forskjellige Balletter at see, nemlig af „Cendrillon“, «Le Diable à quatre» og „Kaniok“ (efter en russisk Fabel). Alt, hvad jeg fik ud af denne løierlige Combination, var en umaadelig Mængde Dands af det sædvanlige letfærdige Slags, men hvori jeg alligevel maatte beundre den mageløse Udholdenhed og den umiskjendelige Færdighed hos to Dandserinder med de curieuse Navne Korpakowa og Slobetschanskaya.

Et lille russisk Drama blev givet samme Aften som Mellemspil og fremstillede landlige Scener, hvori en ung Pige bliver forladt af sin Elsker, der tilfældigviis er en forklædt Prinds. Den talentfulde Skuespillerinde, der udførte Landsbypigens Rolle, gav den stille Sorg, der gaaer over til Vanvid og ender med Døden i Bølgerne med et sandt Mesterskab af tragisk Opfatning, og den øvrige Omgivelse udmærkede sig ved Naturlighed og smuk dramatisk Holdning. Sprogets Klang var behagelig, og jeg opfangede Ord nok til at gribes af den rørende Handling.

Saavidt mine Iagttagelser indenfor den moskowitiske Theaterverden. Et endnu mere malerisk og charakteristisk Skuespil frembød dog selve Stadens utallige Mærkværdigheder af Bygninger, Kunstsager og Mindesmærker, Folkelivet ikke at forglemme.

„Hotel Slave“ (Slovianskj-Bazar) ligger ganske nærved den Plads, hvis ene Front begrændses af den store Bazar, kaldet „Gostiney Dwor“ og den modsatte af Kremls

majestætiske Ydermure med dens Porte og bizarre Taarne. Endepunktet tilhøire dannes af de gamle Fæstningsgrave, der ere forvandlede til yndige Spadseregange, hvor Træer og Buske stode i Udspring, og tilvenstre hæver sig Wasilikirkens eventyrlige Bygning, hvis grønne Kupler ligne en Masse opstablede Kæmpe-Artiskokker. Denne Kirke blev opført paa Befaling af Iwan IV, der med Rette har faaet Tilnavnet „den Grusomme", og Sagnet beretter, at han lod Øinene udstinge paa Architekten, for at der fra dennes Haand ikke fremdeles skulde kunne leveres Noget, der i Originalitet overgik denne forunderlige Bygning.

Jeg maatte tilstaae, at dens lave Hovedskib og de Vindeltrapper, der føre op i Kuplernes forskjellige Capeller, de smalle, hvælvede Gange, der forene disse, og de eiendommelige Forziringer omkring de guld- og juveelbesatte Helgenbilleder var noget Enestaaende i sit Slags; men alligevel, da lignende Sagn om Øines Udstikkelse versere om flere Kunstværker, f. Ex. om Altertavlen i Slesvigs Domkirke, kunde man vel tænke sig, at Kunstneren ved Overanstrængelse kan have mistet Synet uden at en saa oprørende Handling er bleven øvet. Forresten er denne store og skjønne Plads ikke fri for at have været Vidne til Rædselsscener: her foretoges i ældre Tider talrige Henrettelser og her var det, at Peter den Store lod de oprørske Strelitzer bøie Nakken for Bøddelsværdet; foran Spazkyporten henvendte de Dødsdømte deres sidste Bøn til den Helgen, der befriede Smolensk fra Fjendevold.

Gjennem hiin Port gaae Alle, Keiseren ikke undtagen, med blottet Hoved, og den Fremmede maa følge Landets Skik. En anden Port, der ligeledes vender ud til den store Plads, er Nikolskyporten, gjennem hvilken Tartarkhanen Toktamysch, Polens Konge Sigismund III og Napoleon den Store have holdt deres Indtog. Den er helliget Sanct Nicolay, hvis Billede hænger over Indkjørselen og frembyder den Mærkelighed, at da Taarnet tilligemed

andre Dele af Kreml ved Napoleons nødtvungne Tilbagetog blev sprængt i Luften, forblev Helgenens Niche uskadt og Lampen foran Billedet vedblev at brænde! Dette Jertegn er af Alexander I foreviget ved en Indskrift i Bronce over Porthvælvingen.

Inden vi træde ind ad denne Port til det navnkundige Kreml, — hvilket jeg havde forestillet mig som et mægtigt Slot i Lighed med Tower i London, men ikke som et Complex af Paladser, Kirker og Statsindretninger, der udgjør en heel Stad for sig selv af omtrent halvanden Fjerdingveis Omkreds — ville vi gjennemløbe de vidtløftige Gange paa langs og tvers, som danne det bedækkede Quarteer under det bekjendte Navn Gostiney-Dwor og som forbause ved den Mangfoldighed af alle muelige Slags Varer, der her ere udstillede til Salg i forholdsviis ganske smaae Boutiker. Guldsmedarbeiderne ere især mærkelige ved deres byzantinske Former og Forziringer; de ere for Størstedelen bestemte til helligt Brug i den orthodoxe Kirke. Udenfor denne Bikube af travle Sælgere og pruttende Kjøbere rører sig en summende Sværm af Markedsfolk i de forskjelligste Costumer og med fantastiske Kjøretøier, og midt i denne Menneskevrimmel hæver sig en i classisk Stiil mesterlig udført Gruppe af Bronce til Minde om Kampen for Fædrelandet 1812.

Saameget troer jeg at have lært at kjende af den russiske Nationalcharakteer, at Vedhængen ved Religionen, brændende Fædrelandskjærlighed og en barnlig Hengivenhed for Souverainen danne dens Hovedtræk. Den patriarkalske Gjestfrihed mod Fremmede kan ikke noksom prises, men efterhaanden som Interesser og Sympathier udvikle sig, vil ogsaa denne faae Leilighed til at træffe sit Valg. Tydskerne f. Ex., der for nogle Decennier tilbage spillede en saa vigtig Rolle i Rusland, have her, ligesom paa mange andre Steder, forstaaet at gjøre sig ilde lidte ved deres anmassende Tone, hvorimod Franskmændene, tiltrods for alt det Blod, der saavel i Napoleonskrigene som i Krimfelttoget er flydt imellem dem

og Russerne, ere velseete af Høie og Lave, deres Sprog og Litteratur almindelig udbredt og en offensiv og defensiv Alliance med deres Land ikke anseet for en Umulighed. — Dette Forhold har igrunden en vis Lighed med vort ligeoverfor Sverige, hvis Historie ligesom Danmarks er opfyldt af gjensidige Beskyldninger, blodige Feider og navnlig fra vor Side med Minder om bittre Tab — alt dette har imidlertid ikke forhindret os Danske fra at sværme i den Grad for „Broderlandet", at vi for at knytte Venskabsbaandet endnu fastere, forandre vort Møntsystem, vor Retskrivning, ja indtil vort Alphabet efter svensk Mønster.

Det Første, Øiet møder, naar man træder indenfor Kremls hellige Porte, er en lang amphitheatralsk Opstabling af Metalkanoner og Haubitzer, 875 i Tallet, alle erobrede fra de Franske under deres skjæbnesvangre Tilbagetog, dog ikke med væbnet Haand, men opsamlede i Sneedriverne ved Siden af de Tappre, der i tusindviis maatte bukke under for Vinterkulden og Marchens Anstrængelser. Omtrent Halvdelen af disse Feltstykker ere franske med Favoritnavne paa Fænghulspladerne, Resten har tilhørt Bayrere, Würtembergere, Sachsere, Westphalere, Polakker og Italienere, der alle med Haab om glimrende Seire fulgte Napoleons Ørne. En Forklaring, indgravet i Bronce, findes ved Arsenalets Indgang baade paa Russisk og Fransk.

Vi gaae videre, stottende til de talrige Rekrut-Afdelinger, der indøves paa Exerceerpladsen i Nærheden af den vidtberømte store Klokke, der ved Iwansstaarnets Brand (1703) styrtede ned, revnede og blev omstøbt med en Forøgelse i Vægt fra 350,000 til 440,000 Pund, faldt atter ned ved Ildebranden 1737 og sank dybt i Taarnets Grund, hvor den blev liggende i ni og halvfemsindstyve Aar, indtil Keiser Nicolaus med Bistand af engelske Ingenieurer lod den løfte op af Dybet og bringe hen paa den Steensokkel, hvor den nu staaer. Den er prydet med udmærkede Basreliefbilleder af Frelseren og Evangelisterne, saavelsom af Czar

Alexis og Keiserinde Anna. Efter nøiagtige Opgivelser skal den maale 19 Fod og 3 Tommer i Høide, 60 Fod og 9 Tommer i Omkreds og en dansk Alen i Tykkelse. Den gigantiske Knebel ligger ved Foden af Klokken tilligemed det Brudstykke, der har efterladt en Revne, gjennem hvilken man kan gaae ind i den rungende Metalhvælving. Oppe i selve Iwanstaarnet, hvorfra man nyder en henrivende Udsigt, hænge endnu 34 andre Klokker, hvoraf nogle kunne maale sig med de største, man kjender, og det skal være af en eiendommelig gribende Virkning, naar de Paaskemorgen alle paa eengang sættes i Bevægelse og Moskwas Indbyggere, vækkede ved de bølgende Malmtoner, styrte ud af deres Huse, idet de jublende tilraabe baade Bekjendte og Ubekjendte: «Kristos voskres!» (Christus er opstanden!)

At opregne eller beskrive Kirkerne, der findes saavel inden- som udenfor Kremls Mure og beregne Værdien af de Kostbarheder, som ere opdyngede baade der og f. Ex. i Patriark-Paladsets Skatkammer, vilde langt overskride mine Kræfter og Grændserne for denne Reiseskizze, kun vil jeg bede mine Læsere om i Aanden at følge mig hen paa den ophøiede Terrasse, der vender mod Solnedgangen og i Tankerne forestille sig den Straaleglands, der flammer fra flere hundrede lueforgyldte Kupler, blandt hvilke jeg kun vil nævne den nye — endnu ikke ganske fuldendte — Frelserskirkes fem Kupler med tilhørende Balustrader, hvortil der er brugt tolv Pud ɔ: 480 Pund reent Guld.

Alt, hvad Kreml alene indeholder, er igrunden saa overvældende, at man nødvendigviis maa fordele sine Iagttagelser paa flere Dage.

Til det keiserlige Skatkammer udleveres Billetter med stor Liberalitet, og man vandrer der imellem historiske Mærkværdigheder, som, om de end ikke føre En saa langt tilbage i Oldtiden, dog bringe os ad hidtil lidet befærdede Veie ind i Middelalderens Romantik. I en Rundkreds og under Glasskjærme staae det gamle Garderikes Herskeres juveel-

besatte Kroner; Thronerne ere af forgyldt Sølv med Forziringer af flere hundrede Ædelstene. Her findes ogsaa Stadsvogne fra ældre og nyere Tider, kostbare Vaaben og Saddeltøier, Faner og Trophæer, hvoriblandt Napoleons Reisevogn og Carl den Tolvtes Bærestol fra Pultawa; Masser af Guld- og Sølvkar og deriblandt nogle høist bizarre Viinkander, forærede af Christian IV til Czar Michael Romanoff.

Keiserpaladset i Kreml staaer maaskee i Udstrækning, men ikke i Smag og Rigdom tilbage for Vinterpaladset i St. Petersborg og vidner ligesom dette om hvorledes Fordringerne til Luxus og navnlig til Rummelighed ere stegne siden Peter den Stores og hans Forfædres Tid. Den Fløi af Slottet, der er bleven forskaanet for Ombygning, har kun smaae og lave Gemakker, og i det Romanoffske Palads længere nede i Staden bære alle de Gjenstande, der nu opbevares som i et særskilt chronologisk Museum, Præget af en vis Tarvelighed i Bohave, hvorimod den egentlige Pragt gjemtes til Klædedragt og Vaaben ved festlige Leiligheder.

De fire store Riddersale ere indviede til de forskjellige Ordeners Skytspatroner, men Sanct Georgs er den mærkeligste, ikke blot fordi dens hvide Marmorvægge bære i gylden Indskrift Navnene paa de Regimenter, Generaler, subalterne Officerer og Menige, der have udmærket sig paa Valpladsen, men fordi disse Tappre, uden Forskjel paa Rang og Charge, hvert Aar blive indbudne til et Festmaaltid, hvorved Keiseren, der selv uddeler Ordenstegnene, ikke sætter sig tilbords, forbi Skjæbnen ikke har forundt ham personlig at overvære noget Feltslag.

Endskjøndt jeg langtfra kunde overkomme Alt, hvad Moskwa indeholder af Seeværdigt, maatte jeg dog ikke forsømme det saakaldte Kunstkammer, der ligger i den nordlige Deel af Staden. Det rummer paa eengang et Bibliothek paa 200,000 Bind, en værdifuld Manuscriptsamling, et Mineraliecabinet, et ethnographisk Museum og et Billed-

gallerie af indenlandske Kunstværker. Jeg mødte tilfældigviis paa en Dag, da de reglementerede tusinde Billetter allerede vare optagne af det store Publicum og kunde saaledes ikke erholde Adgang; men Directeuren eller Bibliothekaren, en særdeles artig Mand, indbød mig til næste Morgen, og han vilde da selv vise mig omkring. Jeg maatte i høi Grad paaskjønne hans Forekommenhed og besaae under hans grundige Veiledning alle de fortræffelige Sager, som her ere samlede i den skjønneste Orden; navnlig frapperede mig Manuscript- og Autograph-Samlingen ved sin Righoldighed. Ligesom i St. Petersborg fik jeg ogsaa her Øinene op for de betydelige Fremskridt, Russerne have gjort i Retning af skjøn Kunst, en Kjendsgjerning, som vi herhjemme synes ganske at ignorere. Men hvad der ubetinget maa tiltrække sig kunstreisende Fremmedes Opmærksomhed, er den ypperlige Gruppering af over hundrede i Nationaldragt gjengivne Typer af de forskjellige russiske Folkeslag, ligefra Lapper og Samojeder til Tscherkessere og Mingrelier, alle plastisk modellerede med udprægede mandlige og qvindelige Physionomier og Stillinger, medens deres Boliger, Sædvaner, Huusgeraad og Værktøi ere fremstillede i fuldkommen Naturlighed.

Der staaer nu tilbage for mig at nævne den Bistand, jeg havde af tvende i Moskwa bosiddende Landsmænd, nemlig Missionsboghandleren Forchhammer og den tidligere nævnte Gentleman Louis Nägler, i hvis Familiekreds jeg tilbragte en yderst behagelig Dag; han foranstaltede en Kjøretour til det berømte Spurvebjerg (Varabieva Gora), hvor vi gjennem bundløse Veie naaede det Punkt, hvorfra Napoleon første Gang saae ud over den store Stad, som ogsaa denne Eftermiddag tog sig imponerende ud. Hvad min unge russiske Beskytter og Veileder angaaer, var han ikke saa let at faae fat paa, endskjøndt han meget rigtig boede i det samme Hotel, som han havde anviist mig. Vi vexlede flere Gange Visitkort, inden vi paa den næstsidste Dag af mit Ophold endelig vare saa heldige at mødes, og da han erfarede, at

jeg uden hans Hjælp allerede havde seet mig dygtig om, foreslog han mig, at vi efter Theatret skulde kjøre hen for at høre Zigeunernes Concert som noget ganske Eget i sit Slags. Jeg modtog Indbydelsen, og som sagt Klokken halv Tolv holdt hans Trøika udenfor Operahuset og i Selskab med Regisseuren Smirnoff fore vi over Stok og Steen i et øsende Regnveir afsted til et langtbortliggende Værtshuus, hvor der i store Sale med afdeelte Baase sad lystige Grupper af begge Kjøn ivrigt beskjæftigede med Aftensmaaltidet. Her, tænkte jeg, maae vel Zigeunerne have deres Tilhold eller ialfald tjene Gjæsterne til behagelig Underholdning, men ingenlunde. I et Sideværelse var der anrettet en elegant Souper for os Tre, og medens min ærede Vært trakterede med de fineste Vine, saae jeg mig forgjæves om efter den musicerende Bande. Men det var jo slet ikke her! Nei, nu skulde vi først kjøre hen, hvor Concerten gaves! Klokken var allerede over Et, og jeg, der ikke var vant til Nattesværmen, begyndte at smile over mig selv, der paa min gamle Alder var kommen paa Sviir med det unge Rusland! Vi fore nu atter afsted, Gud veed i hvilken Retning; Hestene travede og galopperede som for Plutos Cariol og overstænkede os fra Top til Taa. Denne Fart optog over en halv Time, vi vare endelig udenfor Stadens Porte og skimtede i Mørket Parken ved Sommerpaladset Petrowsky; vi standsede ved en prægtig oplyst Pavillon, udenfor hvilken der holdt flere lette Equipager, og efterat være blevne lidt afbørstede og pudsede, traadte vi ind i en Art Rotunde i østerlandsk Stiil, med Divaner, Speile og tropiske Planter.

Her sad en Herre — som kunde være imellem fyrretyve og halvtreds — skjødesløst lænet til de høie Sofahynder, holdende tvende temmelig fantastiske Damer om Livet, og foran denne Gruppe stod paa et Bord Champagneflasker og Glas. Rundt omkring i Salen spadserede fortrolige Par, Arm i Arm, og endskjøndt de vare klædte i moderne Baldragt, bare deres purrede Haar, mørklabne Ansigtsfarve og

eiendommelige Øine et saa umiskjendeligt Zigeunerpræg, at at man ikke kunde tage feil af deres Nationalitet. Her havde vi altsaa de omtalte Virtuoser og Herren i Sophaen befandt sig at være en intim Ven af min ærede Vært; — men nu indtraf en slem Skuffelse: Vennen var nemlig, tiltrods for alle Tilbud, Forestillinger og Bønner, ikke at formaae til at dele Aftenens musikalske Nydelse med Nogensomhelst; thi han havde engageret Selskabet udelukkende for sin egen Fornøielse imod et Honorar af 500 Rubler for den hele Nat, og den Haardnakkenhed, hvormed han fastholdt sin Vægring, vidnede i en ikke ringe Grad om en halv beruset, halv brutal Tilstand.

Jeg stræbte, saa godt det stod i min Magt, at trøste min Vært, der var fortvivlet over denne mislykkede Expedition, og da vi fra den tilstødende Concertsal hørte de gyselige Hyl og Hvin, der skulde gjælde for Sang til Castagnetternes og Tambourinernes Raslen, brast jeg i Latter og fik mine Ledsagere til at betragte vort Eventyr fra den comiske Side. Vi toge os nu et særskilt Cabinet, og den uundgaaelige Cliquot kom frem som Erstatning for det lidte Savn. Netop i samme Øieblik ankom en anden intim Ven med to elegante Damer, der viste sig at være Pariserinder og syngende Primadonnaer fra et af Moskwas „Variététheatre". Conversationen blev nu interessant og Stemningen animeret; men endskjøndt Mesdemoiselles Teresa og Corinne øiensynlig hørte til den saakaldte «Demi-monde», maatte jeg oprigtig tilstaae, at deres Tone og hele Væsen var i enhver Henseende «comme il faut» (paa Dansk: sømmelig og velopdragen). Klokken var imidlertid bleven over Tre, det grydede ad Dag og jeg havde nu faaet nok af dette „fashionable" Liv. Smirnoff længtes ogsaa hjemefter, og da de unge Russere ønskede at forlænge Underholdningen endnu i nogle Timer, overlodes Troikaen til vor Disposition og jeg steg af i mit Hotel, hvor „Portieren" med søvndrukne Øine betragtede mig som en determineret Sviregast.

Endnu nogle Vandringer langs med Floden, omkring paa Torvene og henad de smukke Boulevarder; endnu engang et Blik fra Kremls Terrasser udover Moskwas grønmalede Tage og blinkende Kirkekupler, et kjærligt og taknemmeligt Farvel til mine brave Landsmænd og saa afsted med Jernbanetoget til St. Petersborg.

Hjemad.

Det er vistnok en stor Feil hos mange Reisende, at de bringe Hjemmets Maalestok med sig i Bedømmelsen af de forskjellige Fremtoninger, der møde dem i Udlandet, ligesom det er skadeligt, ja ofte aldeles ødelæggende for Øieblikkets Nydelse at anstille Sammenligninger, hvad enten de falde ud til Fordeel for dette eller hiint, men naar man har samlet en Rigdom af Indtryk og gjort sig selv Rede for den erhvervede Erfaring, bliver det baade trøsterigt og behageligt at kunne skjelne, hvad der i Ens Fødeland kan opveie den Storhed og Glands, som man har maattet anerkjende og beundre andetsteds.

Kunst og Videnskab lade sig ikke afmaale efter Landenes geographiske Udstrækning, og i denne Henseende kan vort lille Danmark være stolt af den Plads, det indtager blandt Europas Culturstater, men hvad der ogsaa i materiel Retning har beskjæftiget min Tanke under hele min Tilbagereise fra Moskwa til St. Petersborg og derfra til den vestlige Grændse, er, om ikke vore frugtbare og veldyrkede Marker, vore velhavende Bøndergaarde med de vældige Kornhæs, de fede Qvæghjorder, prægtige Heste, smukke Kjøretøier og rigelige Bohave maatte kunne, i capitaliseret Renteværdi, udgjøre en Sum, ligesaa stor, ja maaskee større end alle de døde Skatte, der ere ophobede i de russiske Hovedstæders Paladser, Kirker og Klostre.

Der maa naturligviis indenfor Keiserrigets uhyre Omraade findes mere blomstrende Provindser end dem, jeg har gjennemfaret paa Jernbane, men her synes Agerdyrkningen at være yderlig forsømt. Landsbyerne ere spredte paa flere Miles Afstand og bestaae fordetmeste af Træhytter uden Have eller Spor af Træplantning. At Rusland har en stor Fremtid og ikke mere ligner det Rusland, der beskreves for halvhundrede Aar siden, er umiskjendeligt, men om end den frie russiske Bonde i Oplysning og Dannelse snart vil kunne maale sig med den danske, vil der gaae mange Aar hen, inden han naaer ham i Velstand.

Hvad det politiske Liv og Folkecharakteren angaaer, har jeg under mit korte Ophold kun havt ringe Leilighed til grundige Iagttagelser, men overalt forekom det mig, at Folk færdedes og talte lige saa frit som hjemme i Kjøbenhavn. Politiet syntes kun at være til for den offentlige Sikkerhed, og Knutregimentet hørtes kun omtalt som et forlængst tilbagelagt Stadium. Jeg har befundet mig i Folketrængsel og paa eensomme Steder, men aldrig seet et eneste Exempel paa Raahed hos Almuen, tvertimod en gjensidig Høflighed og Hjelpsomhed, der kunde tjene til Exempel for andre Nationer, og en naturlig Velvillie, der vidnede om, at denne Almue endnu ikke var bleven bearbeidet til Had og Misundelse imod de Bedrestillede i Samfundet.

Jeg tilbragte endnu nogle Dage hos mine kjære Værter, med hvem jeg knyttede et Venskabsbaand, grundet paa Høiagtelse og Taknemmelighed. Jeg overværede i den Tid Petersborgernes Valfart til Catharinahoff og besøgte i Selskab med Hildebrand det prægtige Czarskoe-Zelo, med dets sybaritiske Udstyrelse, dets yndige Park og rige Vaabensamling. Vi besaae senere det deilige Paulowsk, hvor Capelmester Bilse trakterede med fortræffelig Musik. — Jeg tog nu Afsked med mine Venner og Velyndere, saavel danske som russiske, allersidst med min trofaste Kunstfælle og gamle Elev, Svenskeren Johansson, og nød hos ham en af

mine bedste choreographiske Glæder ved et aldeles medfødt Talent hos hans halvfemteaarige lille Datter, der, uden at have modtaget nogensomhelst Underviisning, udførte de russiske og polske Nationaldandse med en Takt og en Ynde, som ved deres Umiddelbarhed bragte mig til at tænke paa Mozart, der allerede som Barn var inspireret af sin Kunst.

Opfyldt af de bedste Indtryk og de behageligste Erindringer skyndte jeg mig nu tilbage til mit Hjem, mødte tidsnok for at overvære min høit ærede Ven og udmærkede Medarbeider Hartmanns 50de Aars Jubilæum og sluttede Saisonen med et

Farvel til det gamle Theater!

Rundreise og Tilbageblik (1874).

Mit „Farvel“ til det gamle Theater, der desværre ogsaa kom til at gjelde Decorationerne til mine Balletter, hvoraf en ikke ringe Deel for Fremtiden vil blive henlagt og forsvinde fra Repertoiret, blev Signalet til Nedbrydningen og til min Afreise mod Syd. Det ancherske Legat paalægger sine Stipendiater Forpligtelsen at udstrække Fraværelsen til fulde sex Maaneder, og ved Forsinkelsen med den nye Theaterbygning, der ikke kunde tages i Brug førend midt i October, blev det mig muligt, paa ganske lidt nær, at forsone denne strenge Clausul med mine Tjenestepligter.

En yderst heldig Omstændighed, nemlig den, at min Datter Charlotte havde inviteret sin Moder til en Tour til Italien, skaffede mig et ligesaa behageligt som kjært Reise-

selskab og i de første Dage af Juni tog vi over Malmø og Stralsund til det feiersberusede Berlin, hvis stolte Mindesmærker ikke aflokkede os et længere Ophold end netop til Banetogets Afgang til Dresden. Her bleve vi et Par Dage, der benyttedes til flere Besøg i det herlige Billedgallerie, Spadseren paa den Brühlske Terrasse, Udflugt til Tharands „Heilige Hallen" og til at høre en stor musikalsk Messe i den catholske Kirke. Det nedbrændte Hoftheater stod under Gjenopbygning, men lovede just ikke at blive saa hurtigt færdigt, ei heller syntes det lille Sachsen at være saa knebent med Tilskuddet som vor folkelige Rigsdag. For Resten havde Dresden i Aarenes Løb faaet en betydelig Udvidelse og en Mængde Fremmede, navnlig Amerikanere, havde bosat sig i denne hyggelige Stad.

Gjennem maleriske Egne over Bodenbach og Wagrams mindeværdige Slette ankom vi til Wien, hvor min brave Elev, Julius Price (fast ansat Solodandser ved Operaballetten) modtog os og under vort korte Ophold viste os den elskværdigste Forekommenhed. Ved hans Omsorg blev der os anviist en Loge i det nye Theater og vi overværede to Opera- og en Balletforestilling. De første vare: Verdis høist interessante Aïda og Rossinis uvisnelige Wilhelm Tell, begge besatte med fortrinlige Kræfter (Tenoristen Müller, Damerne Materna og Dustmann-Meyer); Beck derimod var nu betydelig paa Retour. Balletten præsterede Taglionis fantastiske Pantomime-Farce „Flick und Flock", hvori ligeledes det Underjøiske med dandsende kogte Hummer var et fremtrædende Element. Price og Frappant gav Tittelrollerne og Solodandsen udførtes med Dygtighed af en Herr Haßreiter og Signorina Sangalli. Balletcorpset var særdeles talrigt og Maskineriet ypperligt. — Vi tog det storartede nye Theater i Øiesyn fra Øverst til Nederst og beundrede især dets sindrige Belysning og Ventilering, hvis Indretning har forøget Summen af de Millioner, som denne Pragtbygning har

kostet at opføre. Det gamle Operahuus med tilhørende Complex ved Kaernthner-Thor er nu tilligemed denne Stadsport jevnet med Jorden og det udenfor liggende Glacis forvandlet til en Boulevard; Stadens Ringmuur (die Bastey) er aldeles forsvunden og paa dens Grunde kneise pragtfulde Paladser, af hvilke nogle skyldes vor berømte Theophilus Hansens smagfulde Anordning. Tiltrods for disse gjennemgribende Forandringer og de vigtige Begivenheder, der have udfyldt Mellemtiden fra mit sidste erfaringsrige Ophold, fandt jeg endnu Wien at være den gamle gemytlige „Kaiserstadt" og paa Veien til Prateren saavelsom i de offentlige Haver mødte vi de samme muntre og godmodige Physionomier, den samme lystige og gyngende Musik som for 18 Aar siden, og Haydns rørende Nationalhymne tonede Franz Joseph imøde, overalt hvor han viste sig for sit hengivne Folk.

Igjennem Kaernthen og Steyermark over Semeringbjergene ad en stigende Jernbane, hvis svimlende Dristighed kun mildnes ved de imponerende Udsigter, forbi Mürzuschlag og Laybach, naaede vi om Aftenen d. 11te Juni Adelsberg, hvor vi stege af i Værtshuset „Die ungarische Krone", for næste Dag at lade os forevise den saa meget omtalte Drypsteensgrotte. Vore dristigste Forventninger bleve overtrufne; thi istedetfor at træde ind i en enkelt stor Klippehvælving, saaledes som vi havde forestillet os den, førtes vi til vor Overraskelse i halvtredie Time gjennem Bjergets Indre, hvor underjordiske Vandløb dannede smaae Søer og hvor Drypsteensformationerne snart fremstillede Søiler, naturlige Broer, aabne Haller, Altere, Capeller og gjennemsigtige Draperier, snart Figurer af Dyr, ja endog i nogen Afstand seet den forsamlede Gruppe af en andægtig knælende og opreiststaaende Menighed!! Dette vidunderlige Skuespil, som Naturen draabeviis i Aartusinder maa have iværksat, er for Tilskueren forsaavidt forbundet med en temmelig betydelig Udgift, som der til Belysning udfordres mindst et Par hundrede Kjerter, der vexelviis flyttes fra det

ene mærkværdige Sted til det andet; men paa Anden Pintsedag er Adelsberg-Grotten frit aaben for Almeenheden og paa Communens Bekostning oplyst med 10,000 Kjerter, der ogsaa skjænke deres Glands til den store Hal, hvor Dandsen gaaer lystigt til det landlige Orchester, for hvilket ogsaa de underjordiske Kræfter have formet en Tribune. Vi modtog paa denne mærkelige Vandring et uudsletteligt Indtryk og gik ud af Hulens Aabning i det Frie med en Følelse, som om vi havde oplevet Eventyret om Den Bjergtagne!

Samme Aften førte Expresstoget os til den italienske Grændse ved Nabresina; under et frygteligt Tordenveir naaede vi henimod Midnat Udine, kom ved Morgengry forbi Conegliano og Treviso (to Byer, der have skjænket Hertugtitler til Marechallerne Moncey og Mortier); ikke langt derfra førte en uhyre lang Jernbanebro over Lagunerne til Venedig, der ligsom dukkede frem af Havfladen, med Marcuspladsens Campanile og Mariakirkens glindsende Kuppel.

Denne mærkværdige Stad med sine Canaler, Gondoler, Marmorpaladser, Kirker og uvurdeerlige Malerier af Tizian, Tintoretto og Paolo Veronese, men fremfor Alt med sin historiske Fortid, er paa mangfoldige Steder saa grundigt beskrevet, at jeg her kun vilde komme til at gjentage, hvad vi i Lighed med hundrede andre Reisende have seet og beundret; jeg vil derfor forskaane mine ærede Læsere for overflødige Detailler og kun bemærke, at det Tryk, der under min Gjennemreise i 1856 hvilede over Befolkningen ved den østerrigske Occupation, nu var fuldstændig hævet. Venetianerne vare nu selv Herrer i deres tilbedede Stad «La Bella»! Italiensk Militairmusik tonede hver Aften fra Marcuspladsen og La bandiera d'Italia vaiede stolt fra de tre kneisende Flagstænger. For Resten mærkede man intet til nogen forøget Velstand eller Handelsvirksomhed; fra Arsenalet gjenlød ikke de travle Hammerslag, som dengang den østerrigske

Flaade havde sine Værfter der, men de historiske Samlinger vare nok værdt at see og foran Indgangsporten stod endnu de to Løver, som af Republikens seirrige Admiraler vare bortførte fra Morea og paa hvis Fodstykker findes indridsede nordiske Runer, som Oldgranskerne mene at hidrøre fra Væringerne i den byzantinske Keisergarde.

Veiret var ustadigt med Storm og svær Søgang i den store Canal, hvilket ikke forhindrede os i at besøge alle mærkværdige Steder, dvæle ved Tizians og Canovas Gravmonumenter i Kirken Maria Gloriosa og bivaane en Folkefest i Giardinoen ved Pynten af Riva dei Schiavoni.

I kjøligt og uroligt Veir, skjøndt midt i Junimaaned, foer vi med Jernbanefart forbi Padua, Verona og Brescia ved den deilige Gardasø og ankom til Milano samme Aften. Her havde den samme Storm, der rasede i Venedig, medført ødelæggende Hagelbyger, som paa hele Strækninger havde afpidsket Løvet paa Træerne og navnlig i selve Milano anrettet stor Skade, knust og splintret Alt hvad der hed Ruder, saaret Mennesker og Dyr, men fornemmelig saa at sige sløifet hele den botaniske Have. Mærkværdigt nok var den herlige Domkirke næsten ganske bleven skaanet, og medens man overalt var ivrig beskjæftiget med at bøde paa det almindelige Havari, førte Charlotte og jeg den kjære Moder omkring til de Steder, som hun saa ofte havde hørt os fortælle om fra vort forrige Ophold. Saavel vor elskelige Værtinde, Signora Schock, som den fortræffelige Sanglærer, Professor Lamperti modtoge os som længe savnede Slægtninge, og de Dage vi tilbragte i deres venlige Kreds vare uendelig behagelige.

Jeg opfriskede mine Theaterminder fra 1841 ved at besøge min gamle Skolekammerat Casati, der efterat have componeret en Mængde mere eller mindre heldige Balletter, nu var Huuseier og Rentier. Da jeg havde ladet mig melde som en gammel Ven og Collega, traadte han mig imøde

med et temmelig koldt og mistroisk Ansigt, der først opklaredes, da han erfarede min Stilling og mine Formuesomstændigheder, og han tilstod, at han altid med Frygt og Bæven modtog Besøg af forhenværende Kunstfæller, da de Fleste kom for at optage rentefrie og uopsigelige Laan, idet Milano var Centralmødet for alle Artister uden Engagement. Vi snakkede endeel sammen om vore svundne Ungdomsdage og han beundrede mig, der saaledes kunde reise «en grand Seigneur» med Kone og Datter. Theatret alla Scala var lukket og af Skuespil bivaanede vi kun en Secularfest med storartet Procession til Kirken San Ambrosio (opført i det 5te Aarhundrede paa Ruinerne af et romersk Bachustempel). Høitideligheden gjaldt foruden den hellige Ambrosius, to andre Helgene, Gervasius og Protatius, hvis calcinerede Liig fremvistes i Glaskister; det talrige Publicum hidlokkedes af en ganske fortræffelig Concert, der rigtignok havde Intet mindre end et kirkeligt Anstrøg. Vi bleve anviste en udmærket Plads paa et af Kirkens Gallerier og havde Leilighed at beundre den særdeles smukke Sang.

Næste Morgen tidlig tog vi med Banetoget til den lille By Arona, hvor vi indskibede os paa Dampskibet, der beseiler «Lago maggiore» og som landsatte os paa den af de boroméiske Øer, der bærer Navnet «Isola Bella». Denne lille Holm var for hundrede Aar siden en nøgen Klippe, paa hvilken en Fyrste Boromeo med store Bekostninger har ladet føre Jord, bygge et Lystslot og anlægge terrasseformige Haver, hvori de skjønneste Frugter og Blomster, blandede med sjeldne Træer og tropiske Planter, omgive antike Statuer og Vaser. Vi besaae det Hele, ledsaget af en velvillig og veltalende Gartner, der viste sig særdeles galant mod mine Damer og fortrinlig udmærkede «la Signora Mamma». Fra dette Feeslot havde vi den herligste Udsigt over Søens Kyster og den nærliggende Isola Madre. Til den ene Side saae vi den Høi, hvor Erkebiskop Carlo Boromeos colossale Broncestatue hæver sig som en Kæmpe-

skikkelse paa den klare Horizont, og i det Fjerne øiner man Alpekjæden med Monte Rosso i Baggrunden. Dampskibet afhentede os til Arona og gjennem det meest fortryllende Landskab foer vi tilbage til Milano, hvor vi forberedte vor Afreise til næste Formiddag. Efter et kjærligt Farvel til vore Venner, begav vi os pr. Jernbane til Florentz. Veien gik omtrent forbi de samme Steder, hvor jeg for 33 Aar siden havde dvælet og gjort mine Bemærkninger; nu lode vi Piazenza, Parma, Reggio, Modena og Bologna fare forbi som i en Laterna magica. Imellem Pistoja og Florentz udbredte Appeninerne de meest maleriske Prospekter, men ikke mindre end syv og fyrretyve Tunneller afbrøde hvert Øieblik vor beskuende Nydelse, og da Mørket faldt paa, maatte vi lade os nøie med at observere de Tusinder af Lysfluer og Sanct-Hansorme, der gnistrede i Græsset paa vor røg- og dampopfyldte Bane.

I Florentz fik vi et ganske fortræffeligt Logis i Casa Rodolfo (via della Scala Nr. 2). Dette Hotel holdtes af en Dansk, Herr Rudolph Meyer, forhenværende Operasanger, en ypperlig Vært og den personificerede Velvillie. Her slog vi os ned for et Par Uger og lovede os selv, ret som vor kjære H. C. Andersen udtrykker sig — at inddrikke det kunstrige og poetiske Italiens rene Luft, dog levede vi ikke af Luftens balsamiske Strømninger alene, thi vor brave Rodolfo tracterede os paa det Bedste og den fortrinlige «Vino d'Asti» styrkede os efter de Anstrængelser, som Besøgene i Billedgallerierne, Kirkerne og Omegnen havde tilfølge. — Overalt i dette Høflighedens og Urbanitetens Hjem fandt vi venlige Mennesker, men i en Ven fra tidligere Dage, Signor Paladino, besad vi en uvurdeerlig Støtte og Ledsager.

Med langt mere Ro og med et gladere Sind end ved min første Reise kunde jeg nu i Selskab med mine Kjære nyde de Herligheder, som Florentz har at opvise, og vi forsømte os heller ikke, men snart tilvogns og snart tilfods

vare vi bestandig paa Farten og vore Aftener tilbragtes sædvanlig med Musik og Sang i det Selskab af notable Reisende, der samledes til Thee i Hotellet. Florentz havde ligesom Dresden udvidet sig betydeligt, rigtignok med Hensyn til at vorde det forenede Italiens Hovedstad, en Forventning, der havde medført endeel Skuffelser, men mange vigtige Forandringer og Forskjønnelser vare fremstaaede i de sidste Aar og deriblandt maa i første Linie nævnes det Galleri, der over Arnobroen og et langt Stykke paa hiin Side Floden forener Gli Uffizi med Palazzo Pitti og saaledes frembyder en uafbrudt Vandring i Kunstens Trylle-rige; thi langs med Væggene er opstillet og ophængt en Samling af Haandtegninger, Kobberstik, Raderinger, Aquareller af berømte Mestre, og hvor disse ophøre, sees kostbare Tapeter og kunstige Arbeider i Træ og Elfenbeen. I disse „hellige Haller" kunde man gjerne gaae i hele Maaneder og endda ikke blive færdig med at beskue, endsige beskrive deres Rigdomme, jeg vil derfor indskrænke mig til at fremhæve den yderst mærkværdige Samling af de berømte Kunstneres Portraiter, malede af dem selv, og det skulde have været mig en stor Tilfredsstillelse som Dansk, om vor fortræffelige Juel ogsaa her havde leveret sit, der tilvisse vilde have indtaget en værdig Plads blandt de 300 Udvalgte.

Florentinernes Yndlingspromenade langs med Arnoen ud til det nærliggende Cascino havde i den senere Tid faaet en særegen Tiltrækning ved et Monument, der paa den engelske Regjerings Bekostning var reist over en hinduisk Fyrste, som paa sin Hjemreise fra London, hvor han havde været i Ambassade, kom syg til Florentz og døde der; hans Liig blev paa hans udtrykkelige Forlangende brændt, iklædt hans kostbareste Dragt, i Udkanten af Parken og Asken strøet i Flodens Bølger. Paa det Sted, hvor Baalet havde staaet, var nu bygget et hinduisk Capel, i hvis aabne Niche eller Ogivbue Rajahens Buste var stillet; men Marmoret, der var illumineret med levende Farver, gjengav saavel hans

mørke Ansigtsfarve som hans perlebesatte Costume med en Realisme, der for os idetmindste frembragte en uhyggelig Virkning.

Det var netop ved Sanct Hansdags Tid og Kirkerne straalede i høitidelig Pragt. Domkirken og det vidunderlig deilige Baptisterium vrimlede af Andægtige og Skuelystne. Vi sluttede os til begge disse Classer, baade formedelst den opløftende Kirkesang, og for de Kunstværker, der ved hvert Skridt mødte vort forbausede Blik. — Vor Nabokirke S. Maria Novella med sine Klostergange og Frescomalerier af Giotto og Cimabue, S. Annunciata med ypperlige Sager af M. Angelo og Andrea del Sarto, San Michele med det prægtige Tabernakel af Orcagna, San Lorenzo, hvor vi saae Monumentet over den lærde Benevenuti af Thorvaldsen og det skjønne Gravmæle med Engelen, der bærer Grevinde Corbelli, født Moltke Huitfeldt til Lysets Hjem (et Mesterstykke af Dupré, vistnok det nyere Italiens største Billedhugger). Sancta Croce, hvis Façade i sort og hvidt Marmor nu endelig efter Aarhundreders Venten er fuldført, i Modsætning til Domkirkens, der endnu staaer i raae Tilstand, uagtet Concurrencens Priis to Gange er vundet af vor dygtige Landsmand Wilhelm Petersen. I Sancta Croce findes storartede Monumenter over Berømtheder som Dante, Michel Angelo, Alfieri, Machiavelli og Flere; paa Pladsen udenfor staaer Dantes colossale Marmorstatue. I Medicæernes Capel hviler under pompøse Mausoleer de navnkundigste af denne kunstelskende Fyrsteslægt, men i Klosteret San Marco, hvor Malerne Fra Angeli da Fjesole og Fra Bartholomeo have smykket alle Cellernes Vægge med ypperlige bibelske Frescobilleder, lever bestandig Mindet om Savonarola, der for sine, fra de antagne catholske Dogmer afvigende Meninger blev levende brændt som Kjætter.

En større Tolerance raader nufortiden i det unge Italien.

Under vort Ophold i Florentz averteredes nemlig ved Plakater paa Gadehjørnerne, at Signora N. N., «Libera Penzatrice», skulde stedes til Jorden i høitideligt Optog af «La societa dei libri Penzatori» ! Vi bleve tilfældigviis Vidne til dette Liigtog, der med Selskabets røde Fane og et Par blæsende Instrumenter drog igjennem Gaderne. Følget var kun lidet talrigt, og de Tilskuere, der vare stimlede sammen, betragtede det Hele med taus Ligegyldighed. Dersom den saakaldte „frie Tankes" Zeloter ved denne Leilighed havde haabet at vække Opsigt ved deres Demonstration, maae de have følt sig smertelig skuffede.

Blandt vort Hotels Stamgjæster befandt sig Præsten for den engelske Menighed i Florentz og Siena, «The Reverent Mr. Burchell of Sommerset», en yngre, særdeles vakker Mand, der baade var musikalsk og sprogkyndig, ja endog kjendte og oversatte ordret flere af vore danske Digtere; da han tillige var Medlem af «La societa philologica», et Slags Atheneum, der foruden sit Bibliothek og sin Læsesal ogsaa havde et særskilt Auditorium for Cursus i levende Sprog og den nyere Litteratur, førte han mig derhen og gav mig derved et Indblik i denne fortrinlige Institution. Men da jeg indenfor alle disse kunstneriske og litteraire Interesser ikke maatte glemme og forsømme min Specialitet, som desværre under Sommersaisonen ikke frembyder noget Mærkeligt, navnlig i Italien, hvor i denne Aarstid de fleste Theatre ere lukkede, overværede jeg en Forestilling i det hiinsides Arnoen liggende Teatro Umberto, hvor der opførtes Brudstykker af en mig ubekjendt Opera, «Contezza d'Amalfi», sunget af Elever, hvoriblandt Flere med særdeles smukke Stemmer; derpaa fulgte en Akt af en større Ballet „Armida", hvoraf Handlingen var skaaret bort for at give Plads til lutter Dandse, der i det Hele bleve godt udførte, saavel af Corps de Ballets, som af Soloparret Sgr. Copetti og Sgra. Galli, Begge i Besiddelse af ualmindelig Færdighed, men til min Sorg

iførte det samme modbydelige Costume, der nufortiden i hele Udlandet er ens for Operadandsere og Acrobater. Hvad disse sidste Artister angaaer, er jeg langtfra at undervurdere deres Mod, Styrke og Behændighed, men idet vor store Skuespiller Frydendahl rinder mig i Hu, naar han i en af sine aristokratiske Paroxysmer med sin precieuse Udtale sagde: „Enhver er god for sig og Alle er bedre end mig, — men den og den Classe Mennesker omgaaes jeg ikke,“ — maa jeg tilstaae, at den acrobatiske Retning, saavel i Dandsen som i den musikalske Virtuositet, ikke stemmer med mine Begreber om Kunst.

Med vor Ven Paladino foretog vi en Udflugt til det ældgamle Fjesole, engang den florentinske Republiks fjendtlige Medbeiler, men efterhaanden reduceret til sin Straa-Industri, der i de forskjelligste Fabrikater med stor Paatrængenhed falbydes de Reisende, som ad den steile Bjergvei nærme sig den høitliggende Stad, hvilken af sin fordums Glands kun har sin Kirke og Malerens berømte Navn tilbage. Dog besidder den en Pragt, som hverken Tid eller Vold har kunnet berøve den, nemlig i sin henrivende skjønne Udsigt over Arnodalen, hvor Florentz med sine mægtige Taarne og Paladser, sine yndige Haver med himmelstræbende Cypresser udbreder sig for Beskuerens Øine i den glødende Aftensol.

En anden Lysttour ad den nylig anlagte Chaussee, der i Slangebugter mellem Villaer og offentlige Haveanlæg fører op til den gamle, fordum befæstede Borg San Mignato, hvoraf der nu kun er Slotscapellet og Kirkegaarden tilbage, gjaldt det Plateau, hvor Michel Angelos „David med Slyngen“, copieret i Bronce, staaer paa en med Jerngitter indhegnet Plads, der allerede dengang var bestemt til at være Hovedmødestedet for de Tusinder af Kunstvenner fra alle Lande, der Aaret derpaa skulde samles for at feire Firehundredeaars-Festen for Michel Angelo Buonarottis Fødsel (den 6te Marts 1475). Her dvælede vi længe hen-

sunkne i Beundring over den store Mester og indprentende i vor Erindring det storslaaede Panorama, der strakte sig udover Bjerge og frugtbare Dale. Snart skulde vi sige Farvel til det skjønne og hyggelige Florentz, til vor brave Vært og til vor trofaste Ledsager, den ridderlige Paladino, der med Vemod fulgte os til Banegaarden. Jeg skulde ikke dennegang læse den latinske Indskrift med Frederik den Fjerdes Navn paa Stadens nordre Port, thi vi droge mod Syd til Rom, „den evige Stad“, men Tributen til Flora maatte jeg ligesom for 33 Aar siden betale, da en ældre corpulent Dame rakte Bouketter ind i Coupeen til mine Fruentimmer. Det maatte dog vel ikke være den forrige saa berømte Blomsterfee! Signalpiben lød og vi fore afsted, idet jeg laante et Mundheld af mine latinskstudeerte Venner: «Tempora mutantur et nos mutamur in illis!»

Mine Kundskaber i det classiske Romersprog have aldrig strakt sig videre end til grundig at forstaae min Montanus og min Stygotius, men ogsaa denne Viden er smeltet sammen med det Italienske, som jeg senere har lagt mig efter og ved denne Reise fik Leilighed til at opfriske; det var en sand Fornøielse at tale med dette livlige Folk og høre dem fremsætte deres naive Bemærkninger i et Sprog, der klang som Musik for vore Øren. Mange have beklaget sig over Italienernes Pengegridskhed og Optrækkeri; men ikke at tale om, at der overalt i Verden findes Mennesker, der leve af at brandskatte de Reisende, er det fornemmelig Englændere og Folk, der ved Ukyndighed i Sproget og et but, hovmodigt Væsen antages for „Inglesi“, som maa betale Alt efter en opskruet Maalestok. Lægger man dertil, at Tilstrømningen af Fremmede i Almindelighed er størst under Vintersaisonen, opstaaer derved en betydelig „Hausse“ paa alle Artikler, og man vil da under sædvanlige Omstændigheder

finde Opholdet i Italien forholdsviis billigere end i ethvert andet Land.

Saavidt jeg har kunnet skjønne, er den italienske Nationalcharakteer sammensat af livlige Sympathier og Antipathier, begge ofte indtil Yderlighed uden Middelvei, ligesom ved Fanatisme og Fiasco. Er man saa heldig ved en venlig og ligefrem Optræden at vinde Sympathierne, kan man gjøre Regning paa oprigtig Velvillie og Hengivenhed. Vi beflittede os i denne Retning og mødte paa den hele Tour ikke Andet end den største Artighed.

For Enhver, der nogenlunde kan taale Solvarmen, er Sommeren absolut den bedste Aarstid til en Reise i Italien, baade fordi den skjønne Natur da viser sig i al sin Yppighed, Folket i sin maleriske „Négligé" og de Fremmedes Vrimmel er dragen mod Nord. Vistnok stiger Thermometret til 24 og 25° R., men Heden i Rom og navnlig i Neapel, er af en langt lettere Beskaffenhed end hos os, hvor den strax bliver trykkende og tordensvanger; vi følte os ingensinde besværede af Climatet, der tiltrods for Sciroccoen og den berygtede Malaria, er mindre farligt i den tørre Varme end under Regntiden og Vinterkulden.

Jernbanerouten fra Florentz til Rom gaaer over Arezzo, Peruggia og Foligno og medtager med Extratog circa 10 Timer. Strax ved Udstigningen fra Banegaarden i Rom møder Øiet de storartede Ruiner af Diocletians Bade; Dragere og Omnibusser besørge Ens Reisegods og med spændte Forventninger opsøger man det «Locanda», hvortil man er anbefalet; vi fandt vort i et fransk «Maison garnie», paa Corsoen og det varede ikke længe, inden vi ilede op ad den spanske Trappe til Monte Pincio for med høitidelig Begeistring at skue ud over «La cita eterna», der laa foran os i det deiligste Maaneskin.

Skulde jeg ved et Udtog af min Dagbog opregne, endsige beskrive de Mærkværdigheder, som denne Verdensstad har at opvise, vilde det langt overskride Grændserne for

disse Erindringsblade og desuden kun blive Gjentagelser af, hvad Enhver kan finde i Baedeckers Haandbog; forsynet med denne ypperlige Veiviser og med vor utrættelige Datter som localiseret Anfører valfartede vi Gamle fra Morgen til Aften, kjørende og gaaende til de Steder, hvor Oldtid og Middelalder, Historie og Kunst traadte os imøde med overvældende Indtryk. Fra de fyrstelige Paladser og Billedgallerierne til Ruinerne paa Forum romanum, fra Palatinerbjergets Kæmpehaller til de mamertinske Fængsler under Capitolium (der hvor Jugurtha og Gallerhøvdingen Vercingetorix have vansmægtet og hvorfra Petrus og Paulus ere gangne til Matyrdøden), fra de majestætiske Triumfbuer, Amphitheatre og hedenske Templer fore vi til Peterskirken, Christendommens pragtfuldeste Helligdom og til det hosliggende Vatikan, ubestridelig den comfortableste Præstebolig i Verden.

En Vandring gjennem Kirkens hvælvede Buer og utallige Capeller samt under og over Kuppelens Gallerier giver den forbausede Beskuer et Begreb om det Colossale i Forening med det Harmoniske i de architektoniske Forhold. Dens Rigdom saavel af Kunstværker som af kostbart Materiale overgaaer al Beskrivelse, kun maa man beklage, at næsten en Fjerdedeel af det indre Rum er blevet affondret ved Skillevægge og indtaget til Forsamlingssal for det store Concilium, der har stadfæstet og proklameret det bekjendte Ufeilbarligheds-Dogma, en høist uheldig Demonstration, der har bevirket Manges Frafald, ikke blot fra Pavedømmet, men fra al christen Tro overhovedet.

Pius den Niende, der var een af de første Apostle for Italiens Enhed og til hvem der dediceredes en italiensk Nationalhymne, har nu paa sine gamle Dage trukket sig tilbage i sit Palads, hvor han agerer Fange og Martyr, forbi den souveraine Kirkestat «La barca di San Pietro» (Simon Peters Fiskerbaad) er bleven exproprieret til Fordeel for Kongeriget Italien, imod Afstaaelsen af hele Vatikanets

Terrain til Paven og en aarlig Civilliste af tre Millioner Francs, hvilket den hellige Fader har afslaaet at modtage, idet han foretrækker at leve af Almisser, der rigtignok beløbe sig til det Firdobbelte. Endskjøndt han meget godt veed, at hans offentlige Fremtræden som Gejstlighedens Overhoved vilde blive hilset med Jubel af Høie og Lave, af Liberale og Clericale, holder han sig med Affectation tilbage, giver Audients til nysgjerrige Fremmede og udslynger afmægtige Banstraaler imod dem, der have gjort ham det verdslige Herredømme stridigt. Enten nu denne Rolle er af selvstændig Opfatning eller blot et Marionetspil, hvortil Jesuiterne holde og bevæge Traadene, har det Hele havt en høist skadelig Indflydelse paa de forskjellige Stemninger. Inden jeg forsøger med flygtig Haand at skizzere de Stemninger og Tilstande, der i Sommeren 1874 forekom os at være de fremherskende i den Hovedstad, der nu er gaaet over fra Pavedømmet til Kongemagten, hvis trefarvede Fane vaier fra Hadrians Mausoleum, det cirkelrunde Engelsborg, vil jeg bede mine Læsere at følge os igjennem Vatikanets Gemakker, Gallerier og Loggiaer til dets uforlignelige Museum, hvor Billedhuggerkunstens Mesterværker fremtræde med den græske og romerske Oldtids hele Majestæt og hvor man lærer at forstaae den Cultus, som hine hedensk-civiliserede Nationer have viet til Formernes Skjønhed. Her træffe vi Statuer af Guder og Gudinder, Muser og Heroer, Keisere og Gladiatorer, Fauner, Nympher og symbolske Figurer, de fleste bortførte fra Grækenland og Lilleasien af seirende Feltherrer, opstillede i deres Villaer og Thermer, styrtede i Gruus af Barbarer, begravede i Aarhundreder under Templers og Paladsers Ruiner, atter fundne, opstandne og forherligede ved kunstelskende Stormænds Omsorg, bragte i Udvalg til Musée Napoléon i Paris og endelig førte tilbage og stillede paa den Plads, hvor de med Rette tildrage sig Europas Beundring. Man gjør paa samme Tid Bekjendtskab med den classiske Tidsalders berømteste Mænd gjennem

en talrig Samling Portraitbuster. Den franske Historiker Beulé har af disse forskjellige Physiognomier, navnlig af Cæsarerne, villet uddrage Slutninger til bestemte Charakteertræk, men naar man undtager Ligheden imellem Augustus og Napoleon den Store, Vitellius og enhver anden forslugen Fraadser, kunne vi ligesaalidt hos Tiberius og Nero, som hos Marcus Aurelius og Lucius Verus finde noget mere fremtrædende Udtryk end hos mange nulevende skikkelige Folk, og man vil ikke undres over, at vi, ved nøiere at betragte Busterne af Euripides, Aristides, Seneca, Cicero og Julianus Apostata, bleve enige om, at hver af dem lignede en eller anden intelligent Personlighed herhjemme.

Dette storartede Museum, der staaer aabent for Publicum hver Søgnedag, besøgte vi flere Gange, men langtfra ofte nok; derimod kom vi kun en enkelt Gang i Billedgalleriet, hvor Rafaels deilige Altertavler hænge, de Samme, der i Peterskirken ere mesterligt efterlignede i det uforgængelige Mosaik. For at komme til Stanzerne, gaaer man igjennem de saakaldte Loggia'er (Buegange, der i Vatikanets Beletage omgive den indre Slotsgaard). Disse ere heelt igjennem prydede med yndige Arabesker og mythologiske Compositioner af Rafaels Mesterhaand; desværre ere endeel af dem stærkt medtagne af Tiden og udviskede af Regn og Blæst, men de undergik i vor Tid en omhyggelig Restaurering ved en udmærket Maler, Cavalière Mantovano, der med udsøgt Galanteri førte os ind i sit Atelier og foreviste os sine Arbejder. Vi betraadte nu de berømte pavelige Gemakker, hvor Væggemalerier og Dørstykker vidne om Culminationen af Rafaels guddommelige Kunst; men her skulde vi overraskes af to slaaende Contraster: Realismen i et Maleri, der fremstillede den catholske Missions Martyrium i Japan eller Cochinchina: en heel Række Præster hængende i Galgen — og Idealismen i en kæmpemæssig Apotheose for „Den hellige Jomfrues

ubesmittede Undfangelse", proclameret af Pius den Niende, der knælende overrækker det vigtige Document til Madonna, der throner som Himmeldronning, omgiven af Engle og Helgene i Bispeornat (Verdens Frelser er aldeles ignoreret).

Et gammelt Mundheld bebrejder den Reisende „at have været i Rom uden at have seet Paven!" Mange, og deriblandt Protestanter, ansee det for Pligt at begjære Audients hos denne Catholicismens Ypperstepræst; vi følte ingen Trang dertil, endskjøndt vi gjerne vilde have hørt ham synge Messen for Høialteret ved Peters- og Paulsfesten, der netop var høitideligholdt faa Dage førend vor Ankomst, men vi maatte lade os nøie med at betragte det sorte Afgudsbillede, der skal forestille Apostelen Petrus og som endnu sad pyntet med Tiara, Bispekaabe og Krumstav! Concerterne i det Sistinske Capel, ligesaavel som megen anden kirkelig Pomp, vare i den senere Tid bortfaldne, Alt formedelst Pavens foregivne Ufrihed; det store Capel stod nu som et uhyggeligt Pulterkammer opfyldt med al Slags Inventarium og afgav kun en prosaisk Ramme til Michel Angelos storslaaede Dommedag, hvis Composition med gigantisk Phantasie fremstiller de frelste og fordømte Sjæle (baade Mænd og Qvinder, med Lemmer og Muskler som den farnesiske Herkules). Dette colossale Maleri har jo vundet Verdensberømthed navnlig ved sin skrækindjagende Virkning, men jeg troer ikke at begaae nogen Blasphemie imod den udødelige Mester ved fremfor Alt at beundre ham som Billedhugger og Architekt.

Den nyeste Tids gjennemgribende Reformer have i Rom mere end noget andetsteds gjort sig gjældende, og det gaaer med Mange som med hiin gamle Franskmand, der ved Synet af Simplonveien udbrød: «Vous m'avez gâté mes Alpes!» thi i flere Henseender er den evige Stad ikke til at gjenkjende fra den Tid, da lovgivende Kamre, Valgagitationer, politiske Journaler og fri Concurrence vare ukjendte Begreber indenfor Pavestatens Omraade. Det

brogede Folkeliv er gradeviis henblegnet, det farverige Nationalcostume er tildeels forsvundet og yderst sjelden opdager man et Exemplar af de maleriske men væmmelige Munke, hvis Klostre efterhaanden nedlægges og som Paven har skjænket et Asyl i sit Slot Castel Gandolfo ved Nemisøen; saavel deres brune Kutter som de smukke Bønderdragter figurere nu kun i Malernes Ateliers som Modeller. De prægtig forspændte gammeldags Carosser med en Cardinal indeni og tre fire Laquaier udenpaa kjøre ikke mere igjennem Roms Gader; flere paveligsindede Nobili have lukket deres Paladser; det historisk berømte Villa d'Este i Nærheden af Tivoli og som er gaaet over til en Prindscardinal af Hohenlohe, er geraadet i det yderste Forfald. I Genzano gives ingen Blomsterfest og paa Grund af den samme passive Modstand fra de Clericales Side ere de pompøse Kirkeprocessioner, som dannede et saa tillokkende Skuespil for Almuen, aldeles ophørte. Rigtignok seer man nu og da en Gruppe knælende Qvinder og Børn foran et Madonnabillede, Pilegrimme, der med hede Taarer kysse den kolde og sorte Fod paa Sct. Peters siddende Broncestatue og smukke Synderinder, der i Skriftestolene aabenbare deres skjulte Tanker for Pateren, der betænksom tager sig en Priis af sin uundværlige Snuusdaase. Ligeledes forrettes Gudstjeneste eller rettere Helgendyrkelse foran de respective Capeller, hvis Formuesomstændigheder tillade en stadig Messe; med Hensyn hertil kan jeg ikke undlade at nævne en af de talrige Mariakirker, hvis Tilnavn jeg ikke kan erindre, men hvori der i en mørk Krog findes et Kapel for vor danske Helgen Sct. Knud; det skal være blevet stiftet af Erik Eiegod og ved rige Dotationer yderligere stadfæstet af Christian den Første, men i mange Aar har det staaet uden at nogen Messe er bleven læst eller sunget foran dets Alterbillede og naar man spurgte hvorfor, svarede Sacristanen med et Skuldertræk: «E un poveretto, questo Santo!» hvilket vilde sige, at han havde ikke Raad til at betale

Forretningen. Nogle Danske, tildeels Kunstnere, besluttede halvt for Spøg, halvt af national Pietet at skyde sammen til en Messe for den hellige Konge, og den blev ogsaa praktisk besørget.

Det kan ikke nægtes, at medens Pavedømmet pukker paa sin verdslige Magt, taber det mere og mere sin geistlige Nimbus og Indflydelse, thi ved Bortfjernelsen af den blændende Cultus, der er saa lokkende for den sandselige Mængde, træder det Crasse i Overtroen desto skarpere frem og den fremadskridende Oplysning protesterer kraftigt imod ligesaa urimelige som uholdbare Dogmer, bag hvilke ikke blot politisk Jesuitisme, men tillige Ærgjerrighed og Havesyge ligge skjulte, ogsaa findes der neppe i noget catholsk Land et saa udpræget Præstehad som netop i Italien, og det er ikke muligt at forudsee, hvorledes Sagerne ville stille sig, naar engang den alderstegne Pius gaaer til Hvile.

Rom er nu fornemmelig en kongelig Residentsstad, Orden og Reenlighed hersker fremfor i gamle Dage, Tiggernes Mængde er betydeligt aftagen, Slagsmaal og Snigmord finde kun yderst sjelden Sted, Banditterne have faaet Reisepas til Sicilien, hvor de fremdeles husere, et fortrinligt Politie beskytter de fredelige Borgere, man er ikke længer molesteret af paatrængende hvisende Commissionairer, Handel og Industrie synes at have taget et Opsving; Banegaardens pragtfulde Ventesale og Posthusets elegante og hensigtsmæssige Indretning vidne om Regjeringens Smag og Omsorg; fine Equipager med Stadens „Beaumonde" kjøre hver Aften ved Solnedgang i lange Rækker ad Corsoen til den nærliggende Passagiata og Villa Borghese, og senere samles et talrigt Publicum til Militairconcerterne paa Piazza Colonna. Trods alle disse Forfinelser raader endnu det samme travle Folkeliv i Trastevere og paa Torvene. Caféer og Restaurationer have ikke gjort synderlige Fremskridt, og i de gamle Osterier drikker man nu som fordum den bedste Viin.

Med vor venlige Consul Bravo og i Selskab med

danske og andre nordiske Kunstnere samledes vi i den skandinaviske Forening, hvor Charlotte illustrerede Aftenunderholdningen med sin Sang, og af dem førtes vi omkring til højst ejendommelige Viinkneiper, hvor de gemytlige Genrebilleder fra Festen i Albano dukkede frem for min Erindring. Vore talentfulde Landsmænd førte ligesom deres hjemreiste Forgængere et flittigt og stille Liv, desværre altfor isoleret fra deres Kunstbrødre af andre Nationer og jeg blev forbauset ved at erfare, at den amerikanske Billedhugger Franklin-Simons — hvis Atelier jeg havde besøgt, og hvor jeg havde beundret udmærkede Sager, blandt Andet et storartet Monument over de Faldne i Secessionskrigen — var dem en aldeles ubekjendt Størrelse! Paa vor Udflugt til Sabinerbjergene besaae vi underveis de vidtudstrakte Ruiner af Hadrians Villa, hvor Udgravningerne ligesom i Ostia og paa Forum romanum fortsættes med videnskabelig Dygtighed under Ledelse af den nidkjære Professor Rosa. At give en Beskrivelse over de utallige Naturskjønheder, der omgive Tivoli, vilde føre mig altfor langt bort, kun at vi fra Sibyllatemplets Colonade hensank i taus Henrykkelse over det Landskab, der laae nedenunder os, og hvor skummende Vandfald bekrandsedes af stille svævende Regnbuer. Et slaaende Bevis paa Civilisationens og Culturens Fremskridt afgav det Mellemrum af tre Mile, der adskiller Rom fra Bjergene, nemlig det gamle Agro Romano, der i Aarhundreder har staaet som en usund og ufrugtbar Ødemark, hvor Hjorderne fandt en mager Græsning imellem Ruinerne af Oldtidens Gravmæler og af de stolte Vandledninger. Denne romerske Campagna er nu paa mange Steder opdyrket og vi kom netop forbi en Mark, hvor den nysafmeiede Hvede blev tærsket med Dampmaskine! Paa Hjemveien mødte vi de samme Høstfolk malerisk grupperede paa en Karre, syngende og svingende den ranglende Tambourin. Det var et sandt Genrebillede à la Leopold Robert. Af egentlig scenisk

Udbytte vankede der ellers kun lidet. Apollotheatret var lukket og der spilledes kun for en aaben Tilskuerplads ved Dagslyset i den Circus, der er udgravet af Keiser Augustus Mausoleum; de Kunstnere der her optraadte og hvoraf Flere udmærkede sig ved sandt dramatisk Talent, har jeg omtalt i denne 3die Deels 1ste Afsnit; kun vil jeg bemærke, at i et af de Stykker, vi saae, nemlig Massimo d'Azeglio, fremkom skarpe Udfald imod Bigotteriet og fornemmelig imod Jesuitterne. Af Ballet eller Dands overhovedet fik jeg Intet at see, ikke saameget som en uskyldig lille Saltarello! Derimod kunde jeg hos Photographerne, ved Siden af de Billeder, der fremstillede Paven og Victor Emmanuel Haand i Haand som Perlevenner, finde hele Rækker af Dandserinde-Contrafeier i saa oprørende Costumer og Stillinger, at jeg, dersom jeg ikke havde været mig bevidst, hele mit Liv igjennem at have bekæmpet hin usømmelige Retning — vilde have skammet mig ved at kaldes Balletmester.

Vor Hu stod nu til Neapel, hvor vi havde bestilt Logis hos de Danskes gamle Ven og Hotelvært Sgn. Ferrari; men først maatte vi besøge Columbarierne hvor Askekrukkerne efter Romere fra Republikens Tid ere opstillede i smaa Nicher, der ligne Rederne i et Dueslag; dernæst besaae vi den gjenopbyggede Basilika, San Paolo fuori muri, hvis polerede Granitsøiler ere Monoliter, forærede af Ægyptens Vicekonge, og endelig i denne pragtfulde Kirkes Nærhed ligger den protestantiske Kirkegaard, hvor vi dvælede ved Gravene af flere Danske og Nordboer, som her have fundet deres Hvilested og blandt disse vor elskelige Digter C. Hauch!

Da Albano er nævnet som den første Station paa Jernbanen til Neapel, havde jeg tænkt mig en Combination, der gik ud paa, at tage tidlig om Morgenen fra Rom, tilbringe Dagen i Albano og Omegn, og drage videre med Nattoget, for den paafølgende Morgen at være i Neapel;

men jeg havde desværre ikke beregnet, at Stationen Albano laae over en halv Mil fra Byen af samme Navn; Veien førte opad Bakke i den brændende Solhede! Vogne var der ingen af, og vi kom trætte og udmattede til det af mig som saa poetisk og romantisk afmalede Sted! Dog her mødte os maaskee den eneste Skuffelse paa hele vor Reise: Byen havde ved Tilbygning ganske mistet sit forrige maleriske Præg, og af de skjønne Albanerinder, som jeg for 33 Aar siden havde seet skareviis vandre til Kirke i deres smukke Klædedragt med broderede Liv, røde Halværmer, flagrende Silkebaand og kniplingsbesatte Hovedtelte, fandtes ikke Spor tilbage! — Alt var borgerligt, vulgairt og mellem Landsbypigerne i Albano og Badskerpigerne ved Esromsø var der næsten ingen Forskjel mere at see! Vi søgte at holde os skadesløse ved en Lysttour til Nemi og Castel-Gandolfo; vi nød overalt den smukke Udsigt og da vi om Aftenen kjørte tilbage til Stationen observerede vi for første Gang Cometen! I den kummerlige Stationsbygning ventede vi paa Toget, der kom forbi Kl. 12 om Natten, og vi traadte ind i en tætbesat Coupeé, hvor vi, tiltrods for vore tre Haandkufferter m. m., bleve modtagne med en forekommende Høflighed, der var yderst velgjørende efter Dagens Anstrængelser.

Ved Morgengry naaede vi Capua og Kl. 7 steg vi af paa Neapels prægtige Banegaard, hvor Ferraris Tjener ventede os med Vogn og kjørte os til Hotel dell' Allegria ved Toledogaden. Vor gamle Vært modtog os, som om vi havde været kjære Venner og Slægtninge, samt bestormede os med Spørgsmaal om Danimarca, Marstrand, Holst og Constantin Hansen. Efter at have hvilet lidt og faaet Breve poste restante fra Hjemmet, skyndte jeg mig ud i det Frie, for at gjensee de Steder, hvor jeg for mange Aar siden havde samlet Stof til min

meest yndede Ballet samt Indtryk for hele Livet. Henad Aften gik jeg hen paa Santa Lucia for atter at opleve hine uforglemmelige Scener, men enten det nu var Alderen, der havde kjølnet min Begeistring eller ogsaa at der virkelig i Tidens Løb var foregaaet Forandringer, der havde forstyrret det Eiendommelige i Billedet, jeg fandt ikke mit gamle St. Lucia igjen med de livlige Optrin og den brogede Vrimmel af alle Samfundsclasser. Fiske-, Østers- og Maccaroniboderne vare paa deres sædvanlige Pladser, nøgne og pjaltede Børn løb skrigende omkring og de ivrige Samtaler løde som det frygteligste Klammeri, aldeles som i gamle Dage, men Trængslen og Travlheden, kort sagt, Stemningen fattedes. Italiens Enhed synes ikke at have virket til Gavn for Neapels Physionomie i det Hele; Lazzaronlivet er saagodtsom forsvundet med Kong Bomba, Moloen og Marinaen ere nufortiden fuldkommen civiliserede Havnepladser, og selve Santa Lucia har ved Nedstyrtningen af Pizzo-Falcone-Klippen, der dannede et Rygstød til en heel Række Huse, faaet en Aabning til en ny prægtig Gade, der fører umiddelbar til den offentlige Have, hvis Navn Villa Réale nu er ombyttet med Nazionale. Imidlertid er lykkeligviis den herlige Natur conservativ, og naar Solen hæver sig paa den klare Himmel og over det azurblaae Hav, vedbliver Neapel bestandig at være Napoli!

Den stærke Julivarme og adskillige smaae velbekjendte Ulemper, reducerte vort Ophold i selve Staden til det mindst muelige; vi besaae det store Museum, det kongelige Slot, Kirkerne Santa Chiara, Trinita maggiore og Madonna del Carmine, hvis Fest just i de samme Dage feiredes med stor Pomp og glimrende Illuminationer; i Nærheden af denne Kirke ligger Piazza del Mercato med Erindringerne om Masaniello! Vi nøde de deilige Udsigter fra Capo di Monte og fra det til et Slags Museum forvandlede Cartheuserkloster San Martino, der

tilligemed Fortet Sant Elmo svæver som en Ørnerede over det susende og brusende Neapel, hvor de skingrende Stemmer lyde som en uhyre Bisværm. Efterat have besøgt et Par af mine gamle Kunstfæller fra forrige Gang, begav jeg mig med mine Damer paa de høist interessante Udflugter i Omegnen, som jeg allerede i mit Theaterlivs 1ste Deel har omtalt, skjøndt enhver Beskrivelse deraf kun giver et mat og dunkelt Begreb om Gjenstandens Mærkværdighed.

Paa Touren til Puzzuoli og Bajæ, Lucriner- og Avernersøen, Solfatara og Sibyllagrotten, Calligula-Broen og Cæsors Villa, havde vi til Fører den i Baedeckers Haandbog saa vel anbefalede Pietro Rocca, der paa den værdigste Maade hævdede sit Renomée.

Paa den modsatte Side af Golfen fører Jernbanen til Castellamare, vi bestege ikke det rygende Besuv, men satte Coursen lige til Pompeji, hvor vi i et Par Timer vandrede igjennem de Gader, der i atten Aarhundreder have ligget under Vulkanens Aske og hvoraf kun Halvdelen endnu er udgravet. Enhver, der ikke igjennem de classiske Forfattere har kunnet sætte sig ind i de Sæder og den Luxus, der i hiin Forfinelsens Periode have hersket paa disse Steder, behøve blot at læse Bulwers Roman: Pompejis sidste Dage“ for at gjøre sig en Forestilling om de Følelser, der gribe En ved Synet af denne forsvundne og gjenfundne Stad med sine Templer, Haller, Lyststeder og Grave! Opfyldte af disse mægtige Indtryk, droge vi videre tilvogns langs med den maleriske Kyst, hvis Byer og Villaer stedse trues af den ødelæggende Lavastrøm, forbi Castellamare til vort Bestemmelsespunkt det yndige Sorrento!

I det elegante Hotel Tramontana, der holdes af engelske Damer med deres Fædrelands høieste Grad af Comfort, tilbragte vi nogle Dage af ubeskrivelig Nydelse. Vore Værelser vendte ud imod en Loggia, der kronede en høi Klippe, som gik lodret ned mod Havet, og frembød

en Udsigt, hvis omtrentlige Mage vi først senere have fundet paa Møens Klint! Gjennem Bjerget, hvorpaa Hotellet med sine yppige Haver laae, gik en udhugget Løngang ned til Stranden, hvor Badehuse indbøde til forfriskende Afkjøling og en koket Seilbaad gyngede paa de klare Bølger. — Selve Byen havde kun Tiltrækning for os ved Mindet om Torquato Tasso, hvis Huus forevises, og ved Indkjøb af kunstigt udskaarne Træarbeider. Madonna del Carmine blev ligeledes feiret her ved Illumination og Fyrværkeri, saa vi fik her Alt hvad Hjertet kunde forlange.

Øerne Capri og Ischia laae indbydende i Horizonten, Tiden og — Skam at tale om — Finantserne tillode os kun at besøge een af dem, — men hvilken? Efter megen Vaklen frem og tilbage valgte vi Capri, og sluttede Accord med Seilbaadens Padrone di Barca om en Tour rundt om denne Klippeø, og derfra direkte tilbage til Neapel. — Med fire Mands Besætning og forsynede med behørig Proviant, stødte vi fra Land, vinkende et kjærligt Farvel til dette jordiske Paradis og glede med gunstig Vind forbi Pynten med Ruinerne af Corsaren Barbarossos Borg; snart havde vi naaet l'Arco naturale, en Klippeport midt ude i Havet, og medens Seiltouren gik langs med de steile Kyster bemærkede vi en Mængde Huler og Grotter, blandt hvilke der fandtes een med hvidt og en anden med grønt Skjær, dog det var fornemmelig den blaae, som min Datter og jeg higede efter at gjensee og som vi vilde unde vor Moder at lære kjende; men den mystiske Romantik, vi havde haabet at indaande i denne Havaandernes Tryllekreds, blev i en betydelig Grad forstyrret ved en utaalelig Paatrængenhed af den gamle Marinaro, i hvis lille Jolle vi førtes ind i Grotten; han vilde med Vold og Magt vise os sine Svømmekunster og holdt ikke op, førend vi nødtvungne maatte gaae ind paa hans Tilbud og Fordringer. Jeg forlod det azurblaae Vandslot i alt andet end poetisk

Stemning! Henad Middag lagde vi til ved Byen og steg iland ved et nyt Hotel, der høist uegentlig havde laant Navnet af Parises „Louvre“. Vi lavede os nu til at bestige Høiderne, hvor Ruinerne af Tiberii Klippeborg synes at helde ud over Afgrunden. To Piger og en ældre Kone mødte med Æsler og en Hest; vor Padrone di Barca fulgte med og nu gik det op ad det bratte Fjeld med munter Spøg og Samtale; Pigerne, der kjendte Charlotte igjen fra hendes forrige Reise, bleve snart inderlig fortrolige med hende, og efter flere Standsninger for at beundre den imponerende Udsigt, naaede vi Hytten og Eremitcapellet, der ligge imellem de omstyrtede Muurbrokker af det Palads, hvorfra den blodtørstige Tyran lod udgaae sine Befalinger. I Hytten skjænkedes Viin og tracteredes med nymalket Melk og medens vi offrede en Skjærv til den fromme — og høflige Eneboer, opmuntrede vi Dandsekunsten ved at honorere en livlig Tarentella, der til Tambourinens Klang udførtes af en ung Fyr og vore Smaapiger, men unægtelig med størst Virtuositet af Konen, der ligesom jeg hørte til den gode gamle Skole. Det var imidlertid blevet Aften, Maanen stod op og bestraalede med en før den italienske Luft eiendommelig Klarhed det sølvstrimede Hav og det maleriske Bjerglandskab. Nedgangen gik nu med Sange, — underlig nok, de første, der tonede i Folkemelodie paa hele vor Tour igjennem det før saa sang- og klangrige Italien — og vi istemte med dyb Bevægelse, «Te voglio ben assai» og «Dolce Napoli, suol beato»! — En uforglemmelig Aften! Næste Morgen tidlig tog min Datter allene i en Baad til Azurgrotten og da hun dennegang ikke vilde gaae glip af Stemningen, betalte hun den gamle Plageaand for at han skulde tie stille og lade hende nyde Beskuelsen og Indtrykket i Fred. Kort efter hendes Tilbagekomst fra denne Valfart, lettede vi og seilede ad Neapel til, med tilvinket Farvel fra vore Ledsagerinder fra den foregaaende Aften. Det var nu paa Tiden at jeg tænkte paa at komme

til Paris, for der at fremme min Reises egentlige Formaal, nemlig Forarbeiderne til en ny Ballet Arcona. Mine Damer skulde møde mig der, og kun blive hos mig et Par Dage, hvorimod jeg agtede at opholde mig en tre Ugers Tid i mit gamle Hjem, der under min flereaarige Fraværelse havde gjennemgaaet saa forfærdelige Rystelser. De reiste Landeveien, medens jeg gik med Postdampskibet over Marseille; det lagde ikke til, som paa min forrige Reise ved Kyststæderne, men foer direkte mod Nord, forbi de historisk mærkværdige Øer Elba, Corsica, og Caprera, og jeg øinede i Afstand den romantisk beskrevne Klippe: Monte Christo. I Marseille, hvis Havn har faaet en betydelig Udvidelse, mødte mig den samme brogede Vrimmel af de forskjelligste Nationer navnlig fra Orienten, og ved Table d'hote kom jeg til at sidde ved Siden af en maurisk Høvding, der var paa Veien til Paris og talte ret godt Fransk; vi underholdt os ret behageligt med hinanden og hans Manerer vare yderst noble. Efter ganske faa Timers Ophold gik det med Jernbanefart igjennem Frankrige, og næste Morgen (d. 28de Juli) havnede jeg i mit gamle «Hotel des hautes Alpes», hvor jeg et Par Dage senere modtog mine kjære Reisefæller.

Jeg vil ikke trætte mine Læsere med Beretninger om Alt, hvad vi paa vore Vandringer i Paris besaae af Stort og Skjønt, men kun dvæle et Øieblik ved den oprørende Vandalisme, hvormed en tøilesløs Hob af Fanatikere og Forbrydere var gaaet frem under en Periode, der saa kort den end var, vil staae som en en evig Skamplet baade paa den Deel af Pariserbefolkningen, der deeltog i hine Rædselsgjerninger og den, der stod som passiv Tilskuer til Communardernes affindige Færd. Brandstiftelserne vare drevne efter en uhyre Maalestok og tiltænkte den største Deel af

Hovedstaden! Hotel de Ville, alle Regjeringscollegierne med deres Archiver, Æreslegionens Palads og Tuilleriernes historisk mærkværdige Slot frembøde Ødelæggelsens Vederstyggelighed! Min ædle Ven, Professor Geffroy fortalte mig, at dersom Regjeringstropperne vare trængte ind i Paris een Dag senere, vilde Louvre med sine uvurdeerlige Kunstskatte, og det store Nationalbibliothek være gaaet op i Luer, thi Petroleumstønderne vare allerede anbragte paa de behørige Steder — «Alors» — udbrød han — «Il n'y avait plus de France!» — Dette haardt prøvede Land var nu atter Republik med Radicale og Conservative, men kun faa oprigtige Frihedsvenner! Saa stærkt jeg i mine yngre Dage havde sværmet for Napoleon den Første, hvis Genie og Bedrifter endnu stedse vække min Beundring, saa lidt Sympathie følte jeg for hans Brodersøn, som desuden spillede en tvetydig Rolle i det Drama, der havde et saa ulykkeligt Udfald for det sønderlemmede Danmark, men naar jeg paa den ene Side betragtede de storartede Foretagender af gavnlige Indretninger og Forskjønnelser, der under hans personlige Regjering ere udførte, og paa den anden de Skjændselsgjerninger, der med Paaberaabelse af Ligheds, Friheds og Humanitets Principerne ere blevne udøvede af en raa og affindig Pøbel og billigede af Radicalismens Tilhængere, fristedes jeg uvilkaarlig til at slutte mig til Bonapartisterne, — Gud skal vide, hvilket Parti der i Aarenes Løb skal gaae af med Seiren, men det er ikke utænkeligt, at de Hundredtusinder af Arbeidere, som Keiseren i sin Tid gav rigelig Fortjeneste og som endnu beboe de bevægelige Quarterer Belleville og Menilmontant, ved at betragte de Vidnesbyrd om landsfaderlig Omsorg, der udtale sig i Buttes Chaumont's Forvandling fra Parises Rakkerkule til en fortryllende Park, og de vidunderlige Vand-Reservoirer under Menilmontant, at disse Arbeidere, trætte af at være Intriganternes Redskaber, ville see tilbage paa Keisertiden, med en billigere

Dom, end den, hine Agitatorer have fældet om ham og hans Regjering.

De fleste Reisende fæste i Paris deres Opmærksomhed paa Theatrene, Museerne, de prægtige Boulevarder og glimrende Boutiker, men faae kun sjelden Leilighed til at besøge hine fjernt- og høitliggende Qvarterer, hvortil Gangen er lang og temmelig besværlig; men jeg tør raade Enhver til at offre en Formiddag paa denne Tour, først for at beundre de deilige Park- og Have-Anlæg med Klippegrotter, Vandfald og speilklare Søer, der ved Kunst ere traadte istedet for den øde Bjergskraaning, hvor før Natterenovationen udbredtes til Gjødningspreparat og hvor Aadsler af Heste og andre flaaede Huusdyr forpestede Luften, medens Etablissementets Tjeneres Børn legede med de Rotter, der i Tusindviis vrimlede i dette uhumske Element; dernæst for at stige ned i de Hvælvinger, der i to Etager, forbundne ved Vindeltrapper af Jern, liig Oldtidens Piscina mirabilis indeholde uhyre Reservoirer, hvortil Vandledninger føre Marnens Bølger i det øverste og Duy's (fra det fjerne Champagne) i det underste Bassin. Herfra gaae underjordiske Rør, gjennem hvilke fem af Parises Arondissementer eller Qvarterer forsynes med fortrinligt Vand. — Dette Kæmpeværk blev udført i mindre end tre Aar og frembyder den Mærkelighed, at over dets Jorddække voxer frodig Sæd og græsser Qvæg.

Den store Operabygning var endnu ikke tagen i Brug, men stod saagodtsom fuldendt; een af mine nyere Venner fra et Besøg paa Fredensborg, den bekjendte og dygtige Uhrmager og Fyringenieur Henry Lepaute, førte mig gjennem de pragtfulde Localer, hvis Luxus jeg tidligere har omtalt; Operaens midlertidige Theater efter Branden af den gamle Skueplads var nu (1874) i Salle-Ventadour, hvor for Indtægtens Skyld hele Gulvet kaldtes Stalles d'Orchestre og Parterret med Claqueur-Compagniet var flyttet op i trebie Etage! — Herfra bivaanede jeg en

Opera, l'Esclave, med smuk og charakteristisk Musik af Membrée; Sujettet var russisk og Udførelsen særdeles god af Sangerne Sylva, Menu, Bataille og Lasalle samt Damerne Mauduit og Geismar. De indlagte Dandse behagede mig meget og gave Mlle. Beaugrand Leilighed til at udmærke sig paa Taaspidserne. Huguenoterne og La Favorite, som jeg senere fik at høre, tilfredsstillede mig i høi Grad, navnlig vare Achard som Raoul og Belval som Marcel ganske fortrinlige og Hovedrollerne i La Favorite gaves med sand dramatisk Fylde af to yngre Talenter, Mlle. Bloch og Mr. Bourquin. Man skjønner heraf, hvor stort et Sangpersonale Operaen raader over; desværre er Balletten, der fordum var saa rigt besat, nu fortiden indskrænket til een middelmaadig Dandser og ovennævnte Dandserinde, samt nogle meget udtryksløse Pantomimister. Med disse svage Kræfter opførtes kun en eneste Gang under mit sidste Ophold St. Léons Ballet: Coppelia, hvori en Scene med en Nürnbergerdukke danner Hovedpointen og som i det Hele var ret morsom, uden at gjøre Fordring paa videre Eftertanke.

Paa Opera comique gaves Ambroise-Thomas' nyeste Syngestykke Mignon; Musiken baade melodiøs og dramatisk; Mlle. Chapuy gjorde udmærket Fyldest i Titelrollen, og Mlle. Chevalier var særdeles god som Philine, Herrerne forekom mig mindre betydelige, Chor og Orchester derimod ganske fortrinlige. Theatre français præsterede daglig tre Stykker hver Aften, og jeg havde Leilighed til at beundre Coquelin d. æ. som Tabarin i Comedien af samme Navn samt som Destournelles i Slottet i Poitou; Got som Ægtemanden i Le supplice d'une femme, som Mercadet og som Cliton i Le Menteur; Madeleine Brohan i La Gageure imprevue og en ganske ung Skuespillerinde Mlle. Reichenberger i flere Ingenues, som hun spillede med stor Naturlighed, en Dyd, som jeg savnede baade hos Mr.

Delaunay og Mlle. Croizette, ikke at tale om den traditionelle Opstyltning i Tragedien, hvori jeg saae Mlle. Sara Bernhardt som Zaire, men kunde ikke gaae ind paa den Declamation, der procederer med Brølen og hysteriske Hyl. — Imidlertid er dette Theater, navnlig i Lystspillet, endnu bestandig en Skole for sand dramatisk Kunst, og endskjøndt det ligesom vort i Aarenes Løb har mistet sine største Celebriteter (Talma, Mlle. Mars, Mlle. Rachel, Michelot, Monrose, Samson, Provost, Bressant o. fl.) hævder det stedse sit Renommée som Sædet for den gode franske Comedie.

En mindre ædel Genre, men hvor Latteren betager Slibrigheden dens Braad, dyrkes paa Theatre du Palais Royal, hvor Mr. Hyacinthe er ubetalelig med Hensyn til comisk Lune; Tryllestykker (Féeries) blomstre paa Boulevardtheatrene og Porte St. Martin leverede den 250 Forestilling af Le pied de Mouton, hvor prægtige Decorationer, glimrende Optog og Masser af Røgenheder udgjorde Hovedbestanddelen af Skuespillet; det Samme med Tilsætning af livlig Musik og ret gode Syngestemmer udmærkede Offenbachs Parodier, der gaves paa Theatre de la Gâité, hvor den nye Iscenesætning af Orpheus i Underverdenen skal have kostet 200,000 Francs! Overalt var der Overflod af Dandserinder, — Gud veed, hvor alle de stakkels Piger kom fra! Dandsen derimod traf man kun, naar den væmmelige Cancan skulde opføres, og den anvendtes næsten bestandig som Finale!

Efterat min Kone og min Datter vare reiste hjem, deelte jeg min Tid imellem mine Venner og mine Arbeider. Af de Første vare de fleste fra de senere Aar; af mine Samtidige vare næsten Ingen tilbage, kun min gamle Værtinde Mdm. Mugnier levede endnu paa Menilmontant og modtog mig, som jeg kunde have været en kjær Søn. Ligeledes havde jeg bestandig en varm Ven i den fortræffelige Musiker, Professor Marmontel, der for 27 Aar

siden havde uddannet min ældste Datters Pianofortespil, og endelig traf jeg en gammel Skolekammerat i Jules Perrot der, efterat have erhvervet sig en klækkelig Formue, nu privatiserede i Paris, endskjøndt hans Talent som genial Balletdigter vilde have været en Støtte for dette Kunstfag ved den store Opera. Med ham havde jeg mange interessante Samtaler, baade om vort Ophold i Rusland og om Dandsekunstens nærværende Forfald paa de fleste Steder. Jeg gjorde mit Bedste for at faae ham til atter at componere Balletter og i den Anledning forfattede jeg en Memoire i Form af en større Feuilletonartikel, hvori jeg urgerede paa en Gjenoprettelse af en Genre, der engang havde udgjort Operatheatrets Prydelse, og havnlig angreb jeg det forvanskede Begreb, der havde faaet sit grelle Udtryk i den Gruppe, hvormed Billedhuggeren Carpeaux har fremstillet Baletten foran Theatrets Peryștil.

Jeg viste mit Manuscript til Marmontel, der fandt Artiklen velskreven og anbefalede den til Udgiveren af „Menestrel", men denne undskyldte sig med Bladets udelukkende musikalske Specialitet. Gazette musicale tilstod oprigtig, at han frygtede for at lægge sig ud med Operadirecteuren Halanzier og desuden ikke kunde Andet end beundre Carpeaux's dristige Composition! Figaro afslog plat at modtage mit Indlæg i Balletsagen, da han ikke ansaae det for Umagen værdt at indlade sig i en eventuel Polemik om en Gjenstand, der ifølge hans Overbeviisning havde saa liden Interesse for Almenheden; endelig henvendte jeg mig til den danskvenlige Oscar Comettant, der redigerer Theater- og Musikfeuilletonen i Siecle. Denne særdeles behagelige Mand spurgte mig, om det virkelig var min Hensigt at gjøre Propaganda i Retning af Balletvæsenet; jeg kunde ikke nægte, at dette tildeels var blevet en Livsopgave for mig, men at en saadan Reaction indenfor den franske Scene ikke vilde blive mit Hverv, men fornemmelig tilkomme en Mand som Perrot; i saa Tilfælde fandt han, at min

Artikel burde udvides til en formelig Brochure, hvis Udbredelse han velvillig tilbød sig at fremme ved rosende Omtale. Jeg stod nu paa Skilleveien, enten at styrte mig ud i den litteraire Malstrøm, hvor mit Opus snart vilde blive absorberet, eller at afvente den naturlige Reaction, der uundgaaelig engang maa følge paa enhver yderliggaaende Overdrivelse. Jeg valgte det sidste Alternativ og lagde min Artikel «ad acta». Jeg havde dog nogen Satisfaction af min Virken i Terpsichores Tjeneste, nemlig ved at bivaane den Underviisning, som min gamle Elev (fra 1827) Edouard Carey meddelte de Dandserinder, som tyede til hans Skole. Her havde endnu den rene Kunst fundet et Tilflugtssted og hans Niecer Leontine og Fanny præsterede unægtelig noget af det Bedste, jeg paa denne Reise havde seet af gratieus Dands. Som dannede og velopdragne Piger, var den herskende Genre og det letfærdige Costume dem modbydelige, hvorfor de, til Ære for den Smagsretning, som jeg stedse har kæmpet for, hver Sommer glæde det danske Publicum ved deres Optræden i Kjøbenhavns Tivoli, et Etablissement, der, i Parenthes bemærket, ved sin fortrinlige Indretning, sine udmærkede Præstationer, men fremfor Alt ved sin smukke folkelige Tone, vækker alle Fremmedes Beundring og af de franske Journalister betegnedes som en «Institution nationale.»

Det Arbeide, jeg fornemmelig havde for og som interesserede mig i høi Grad, var saavidt muligt at trænge ind i den mig hidtil ubekjendte slaviske Litteratur og Poesie, (naturligviis gjennem franske eller tydske Oversættelser) for deraf at paavirkes ved Udarbeidelsen af de Balletter, der skulde blive Frugter af denne Kunstreise. Professor Geffroy var saa venlig at skaffe mig et Adgangskort til det store Bibliotheks Læsesal, og her maatte jeg atter beundre den Omsigt, der gaaer igjennem alle de Foranstaltninger, der skyldes Napoleon den Tredies attenaarige Regjering. Ved den fuldstændige Ombygning af de før saa ind-

skrænkede Localer er der indrettet en pragtfuld Rotunde, omgiven af Gallerier med bogfyldte Reoler; i Fronten er en Tribune for de fungerende Bibliothekarer; paa Gulvet staae i lange Rækker Pulte med Skuffe, Blækhorn, Stol og Numer for 300 Læsende og Excerperende, og et tilstrækkeligt Antal Huissiers eller Budde ere uafladelig beskjæftigede med at hente og bringe de requirerede Bøger. Da jeg ikke med Bestemthed kunde angive hvilke oversatte Digte og Sagaer af slavisk Litteratur jeg ønskede, og da det lod til, at der ikke fandtes Overflod af slige Sager, leverte man mig efter længere Søgen Talvj's serbiske Folkesange, oversatte paa Tydsk. Disse romantiske Skildringer fra en krigerisk Fortid tiltalte mig særdeles, dog uden egentlig at fremme mit Formaal. Jeg anede dengang ikke, at Kampen med de tyrkiske Barbarer saasnart skulde fornyes med lignende ophøiede og vemodige Billeder. Jeg kom temmelig flittig i Læsesalen og fortsatte min Lecture, men Contrasten imellem det larmende Paris udenfor og Dødsstilheden indenfor Lærdommens indviede Hal forvoldte, at jeg ofte overvældedes af Søvnighed og sjelden holdt ud længere end i halvanden Time.

Een af de Dages nyeste Fremtoninger i Kunstens Rige var Erindringer fra Parises Beleiring, fremstilte som Diorama og Panorama, mesterligt udførte af Maleren Philippoteau og udstillede i en dertil særskilt indrettet Bygning i Champs-Elysées. Det Første viste os en Scene under Bombardementet, hvor en Granat springer midt i en Gade, der er opfyldt af Flyttelæs og Folk, der trænges udenfor en Bagerbod! Virkningen var gribende og Illusionen fuldstændig; men noget endnu mere Overraskende ventede mig, da jeg, ved at stige nogle Trapper op, befandt mig paa en Høi af Leer og Gruus midt inde i Fortet Issy, med Udsigt til de fjerntliggende Høider, hvor de fjendtlige Batterier vare anlagte. — Livet, ja tilmed Døden indenfor de oppløiede Brystværn og omstyrtede Skandsekurve

var gjengivet med en saa slaaende Sandhed og alle militaire Detailler saa levende skildrede, at jeg end yderligere bevæget ved den Forklaring, der gaves af en gammel Kriger fra hiin skjæbnesvangre Tid, ikke kunde tilbageholde mine fremvældende Taarer. Jeg kom uvilkaarlig til at tænke paa, hvad vore egne tappre Soldater havde lidt og døiet i Dybbelskandserne, og paa det heltemodige Forsvar af Frederiksstad, hvis sønderskudte Huse og Kirker, splintrede Palisader og med Granatstumper opfyldte Bastioner jeg Dagen efter Stormen havde seet med egne Øine. Fra den ene Tankeforbindelse til den anden førtes jeg tilbage til de uforglemmelige Aar, da Kjøbenhavnerne vare som en eneste stor Familie og ligesaavel for de betrængte Jyder, som for de Saarede og Faldnes Efterladte viste den meest opoffrende Deeltagelse, og en Rundhaandethed, der søger sin Lige blandt Europas rigeste Nationer.

Netop paa samme Tid (1874) blev der i Paris foranstaltet en storartet Udstilling i Palais Bourbon til Fordeel for de Elsassere og Lothringere, der for at unddrage sig det preussiske Herrevælde, droge til Algérien som Colonister. Frankrigs fornemste Rigmænd havde leveret deres kostbareste Samlinger af Kunstsager, Antiquiteter og mærkværdige Gjenstande. Tilgangen af Publicum varede i fire Maaneder. Den samlede Indtægt for Entréebilletter beløb sig til 280,000 Francs, Netto 200,000 fr., og netop en lignende Sum tilveiebragte vi i tre Dage ved Markedet i Rosenborghave for de betrængte Jyder, samt Aaret derpaa (1850) næsten ligesaa Meget for de Saarede og Faldnes Efterladte! — De gode Franskmænd ere vindskibelige, nøisomme og sparsommelige, derfor kommer Landet vidunderlig hurtigt til Kræfter efter de sværeste Criser; men de ere paaholdende i en ikke ringe Grad og Pengene sidde ikke saa løse hos dem, som hos de godhjertede Danske, der møde med Bidrag til enhver gavnlig Foranstaltning og med Hjælp til enhver Nød baade inden- og

udenfor Landets Grændser. Subscriptioner overhovedet have ingen synderlig Fremgang i Frankrige, men naar der er Spørgsmaal om et offentligt Laan, strømmer Folket til i Masse og der tilbydes da ofte det tre-, fire- og femdobbelte af de Millioner, der forlanges! Man forbauses da over den Velstand, der tiltrods for Udpresningen af Miliarderne alligevel raader i dette mærkværdige Land, hvor vi kun mødte Guld, Sølv og equivalente Bankfedler i Modsætning til de usle Papirpenge, der repræsentere Østerigs og Italiens kummerlige Finantser.

Tiden nærmede sig, da den nye Theaterbygning i Kjøbenhavn skulde indvies og jeg maatte tænke paa Afreisen, med et kjærligt Farvel til de Steder og de Venner, som jeg neppe oftere skulde besøge eller gjensee. Min geniale Kunstbroder Perrot tog mig med sig til et Middagsgilde i Café Vacher, (Boulevard Montmartre) hvor han præsenterede mig for et Selskab af Skuespillere og Sangere, de Fleste fra Opera-comique, der paa en bestemt Dag i hver Maaned samledes i et muntert Lag — ligesom i vort „Gode Sindelag“ under Clubnavnet «La timbale», der har den dobbelte Betydning „Paukeren og Bægeret,“ hvilket ogsaa godtgjordes ved dundrende Applaus for de vittige Indfald, der regnede ned og ved Klangen af de fyldte Pokaler. Skjøndt personlig fremmed for de Fleste, blev jeg modtaget, som om jeg havde været en gammel Kammerat, min Skaal blev drukket til Afsked, og Navnene Achard, Mocker, Ponchard, Duvernay, Bosquin, Thierry, Bernard, Nathan, Coppel, Bouhy og Bernet optegnedes til Erindring i min Notebog. Selskabet skiltes ad strax efter Bordet, da flere af de Ovennævnte skulde spille samme Aften, men Perrot og jeg bleve tilsammen, gjennemgik de gamle Minder fra vore Læreaar og spadserede op og ned af den gamle Boulevard!

Denne stærktbefærdede Alleegade, der i en Halvcirkel paa omtrent ¾ Mils Længde, gjennemskjærer det indre

Paris fra Madeleinekirken til Bastillepladsen og hvis Navn er af normannisk Oprindelse (Bulværk) adskiller sig ved sin historiske Mærkværdighed fra den Mængde andre Boulevarder, som de senere Decennier have frembragt. Af de mange Porte, der i Middelalderen dannede Udgangene fra Parises Befæstning, bag hvilken Liguens og Frondens Storme bruste og over hvis Mure den uforglemmelige Henri IV. lod kaste Brød ind til de Beleirede, der vansmægtede af Hunger, er endnu kun tvende, og det endog nyere, Triumphbuer tilbage, der staae paa Grundene af Porte Saint Denis og Porte Saint Martin. Paa de gamle Voldes sløifede og bebyggede Terrain færdes nu en rastløs Menneskevrimmel i Forretninger, Forlystelser og Lediggang, ofte uden at skjænke den historiske Fortid saameget som en flygtig Tanke; og dog, hvor findes vel blandt Verdens Hovedstæder en Gade, der saaledes som denne Boulevard ved hvert Skridt taler til Erindringen! Vi behøve ikke at gaae længer tilbage i Tiden end til Robespierres Fald (d. 9de Thermidor) da den sidste Karre med uskyldige Offere tiltrods for den heftigste Modstand fra Folkets Side førtes til Guillotinen ved Barrière du Trône. Sansculotternes vilde Optog afløstes snart af Directoriets Saturnalier; Seirsfanfarerne fra Bonapartes italienske Felttog af Keisergardens Triumphmarcher og den store Armees glimrende Revuer. Napoleon styrtedes ned fra sin svimlende Høide, Europa i Harnisk væltede sig ind over det svækkede og uenige Frankrige og de allierede Souverainer med deres overmodige Skarer holdt deres Indtog gjennem Ludvig den Fjortendes Seirsbuer! Indad den samme Port, behængt med liliesmykkede hvide Faner, kom Bourbonerne tilbage efter 24 Aars Landflygtighed og skjøndt Frihed og Constitution var det Løsen, hvormed de hilsede den franske Nation, blev netop den samme Port og den nærliggende Boulevard Skuepladsen for en Nedsabling af dem, der vovede at raabe «Vive la Charte!» Kirke-

processionerne med Helgenfaner og Baldakiner kom atter frem og droge igjennem paraderende Tropper og knælende Folkemasser. Ad Porten Saint Denis førtes Ludvig den Attendes Liig i Sørgepomp til Kong Dagoberts ældgamle Kirke, og kort efter kom Charles X i den gyldne Kroningsvogn tilbage fra Rheims gjennem Porte Saint Martin. Ved Fastelavnstiden droge de groteske Maskeoptog fra Courtillen ned ad Boulevarden, med den fede Oxe og de græske Guddomme tilhest og tilvogns og krydsedes ikke sjelden af Liigtog, der taust og høitideligt førte Republikens og Keisertidens Celebriteter til Kirkegaarden Pére Lachaise! Den bourbonske Regjering beskyttede hine Carnevalsløier, men saae skjævt til de Begravelser, der mere eller mindre kunde indeholde politiske Demonstrationer. For Skuespillernes Liigfærd vare ligesom i Moliéres Tid Kirkerne lukkede. (Det fortjener at bemærkes, at tiltrods for alle de Friheds- og Lighedsideer, der gjennemstrømme det overciviliserede Frankrig, og for den fremtrædende Plads, som Skuespillet indtager i Franskmændenes Nydelsesliv, hersker der endnu bestandig i Samfundskredsene en ubillig Fordom imod Theaterfolk i Almindelighed, og endog betydelige Kunstnere, naar de trække sig tilbage, gjøre sig til Pligt at ignorere baade deres tidligere Virksomhed og deres gamle Kammerater). Den Skik at bære berømte Mænd og Fædrelandsvenner til Graven, blev ved strenge Politianordninger forbudt. Overtrædelser, som ved Larochefoucauld-Liancourts og Manuels Begravelser havde Bayonnetternes og Gensdarmesablernes Indskriden tilfølge.

Alt dette vare de gamle skyggefulde Elmetræer Vidne til og de udbredte deres løvrige Grene lige mildt og venligt over de forskjellige Partier, indtil paa en vakker Julidag (1830) de maatte falde og slæbes bort til Barricaderne. Den trefarvede Fane viste sig i Spidsen for talrige Folkeskarer, Marseillaisen gjenlød paany efter mange Aars Taushed. Cavalleriet gjorde Indhug, Tropperne stormede

frem, men Revolutionen gik af med Seiren, Folkesouverainiteten proklameredes, Frihedskæmperne, der havde offret Livet for dette Ideal, begroves paa den sløifede Bastilleplads og Julisøilen indviedes tilligemed det orleanske Dynastie, der fik Navn efter hine tre «Journées glorieuses», som hvert Aar skulde feires med Folkefest, Sørgehøitid for de Faldne og stor militair Parade, paa denne samme Boulevard, hvor senere Emeuter, Mordattentater og Helvedsmaskiner truede den udkaarede Borgerkonge! Louis Philippe maatte tiltrods for al hans Kløgt, Venlighed og gode Villie vige Pladsen for den socialistiske Republik af 1848.

Blouseregimentet kunde ikke længe holde sig og passede kun lidet til den Luxus, der er Livsprincipet i den hele franske Arbeidsvirksomhed. Capitalerne trak sig tilbage, Næringsløsheden tog Overhaand og det samme Folk, der for kort siden var rede til paa første Opraab at ile til Barricaderne, indsaae nu, at høitravende Phraser og utopiske Theorier ikke kunde hjælpe det til Brød. Februar-Revolutionen tabte lidt efter lidt sit røde Physiognomie og af Republiken var igrunden knn Navnet tilbage, da Statscoupet paa Austerlitsdagen den 2den December 1852 feiede den sidste Emeute bort fra Boulevarden og en Nationalafstemning med otte Millioner „Ja" kaarede Napoleon den Tredie til de Franskes Keiser.

Her vil jeg standse med mine historiske Betragtninger for ikke at gjentage, hvad jeg allerede har nævnet om det andet Keiserdømmes Fald, Parises Beleiring og den afsindige Commune; men endskjøndt Boulevarden i de senere Aar har undergaaet endeel Forandringer og de gamle ærværdige Træer ere blevne erstattede med spinkle Vantrevninger, har jeg dog glædet mig ved at gjenfinde de samme Nuancer af Folkelivet, som for 50 Aar siden. Anderledes forholder det sig med de Theatre, der ligge enten ved selve Boulevarden eller i dens umiddelbare Nærhed. Dengang de vare bundne til bestemte Fag og ikke sjelden for-

trædigedes ved en smaalig Censur, blomstrede den sceniske Kunst i alle dens Brancher, og nu, da alle Indskrænkninger ere hævede, staaer den paa de fleste Steder Fare for at udarte indtil Vanhelligelse. For imidlertid at undgaae den kjedelige Gammelmandscritik over de nærværende sceniske Tilstande og i det Haab, at Fremtiden vil bringe noget Bedre, vil jeg bede mine Læsere, baade dem, der i tidligere Aar have besøgt Paris og dem, der sværme for Theatret overhovedet, at følge mig nogle Decennier tilbage og langs med den gamle Boulevard.

Naar vi fra Boulevard des Italiens sende Blikket ned ad Gaden Choiseul, hvor en Portal danner Indgangen til et Bazargallerie, bemærke vi et ganske lille Theater, der i sin Tid stiftedes og dirigeredes af en berømt Taskenspiller Mr. Comte, der blandt andre Færdigheder ogsaa besad den, at dressere og instruere ganske smaae Skuespillere, for hvem der blev skrevet originale Stykker af Vanderburgh o. fl. Forestillinger som Rataplan, De smaae Vildttyve og andre afvexlede med Præstationer i den naturlige Magi. Man morede sig ypperligt ved disse Miniatur-Acteurers ofte vellykkede Bestræbelser for at copiere de meest fremragende af Parises dramatiske Celebriteter, men denne Efterabelse, der laae saa nær ved Parodien, ødelagde hos disse Børn efterhaanden ethvert Spor af Naivetet og Ynde, thi ligesom de Blomster, Troldmanden rystede ud af sin Hattepul, opnaaede de smaae Vidundere kun en stakket kunstnerisk Tilværelse; nogle af dem spredtes omkring til Provindstheatrene og kun ganske Faa bleve tilbage for som Voxne at slutte sig til «Bouffes parisiens», der under Offenbachs Ledelse og tildeels med hans Compositioner flyttede fra Champs Elysées til Theatre de Mr. Comte, hvis Stifter havde ophørt med sine Tryllekunster. Den Slags Operette, som Offenbach indførte, var igrunden kun en høiere Vaudeville, der vandt en saa meget større Popularitet, som de lystige Melodier med Lethed kunde op-

fattes og nynnes ved Udgangen fra Theatret. Det var som sagt væsentlig Offenbach selv, der forsynede Repertoiret; og «La chatte metamorphosée», «La rose de Saint-Flour», «La Chanson de Fortunio», men fremfor Alt «Orphée aux enfers» grundfæstede hans og det lille Theaters Renommee. Da der alligevel udkrævedes et større Apparat, kunde det indskrænkede Locale ikke længer gjøre Fyldest og efterat den populaire Componist havde gjort et mislykket Forsøg paa selve Opera comique, fandt hans Genre en Havn paa Theatre des Variétés, hvor den aldeles fortrængte den elskværdige Folke-Baudeville og vandt ikke blot det meest fanatiske Tilløb, men europæisk og transatlantisk Hævd, ved Sager som Den skjønne Helene, Blaaskjæg, Hertuginden af Geroldstein o. fl.

Dette Theater, hvor Slibrigheden og den frække Skjæmt har forjaget baade Comus og Momus, har en Fortid, hvis Erindringer endnu qvæge mit Sind; det stiftedes i Begyndelsen af dette Aarhundrede af den yndede Comiker Brunet, der som en Efterfølger af Bobeche, Gallimafrè og Volange skabte Figurer som Jocrisse og Cadet Roussel, Typer af Enfoldighed og Offre for de Medspillendes som oftest improviserede Spilopper, medens han selv tilsyneladende ubevidst fremlokkede ustandselig Latter. Skuespiller i Ordets strengere Forstand torde man neppe kalde ham, men som Directeur og navnlig som Instructeur, maa han have været ganske fortrinlig, idet han forstod at samle og anvende et Antal af udmærkede comiske Talenter, saa stort, som intet andet Theater nogensinde har kunnet opvise paa eengang. Ligesom senere hen (1820) Gymnase dramatique gav Stykker, hvis Handling fortrinsviis foregik i Saloner og Boudoirs og meest blandt fornemme og velhavende Classer, hvor Capitaler og Renter vare absolut nødvendige for at fremstille sig som Elsker eller Frier, saaledes repræsenterede Variétés Folkelivet i Landsbyer, paa Parises Gader, paa Værkstedet eller i Arbeiderens

tarvelige Hjem, som oftest i naturtroe Genrebilleder, stundom indflettet med en lille Roman, og for det Meste bevægende sig i borgerlige, tildeels uformuende Kredse — dog altid efter ægte fransk Sædvane med en lille opsparet Nødskilling i Baghaanden. Sprudlende Munterhed krydret med fiin Satire, sjelden, næsten aldrig, streifende ind paa det Letfærdiges Omraade, dannede dette Theaters forfriskende Element.

Det kunde være ret interessant at eie en Liste over de talrige, tildeels yngre Forfattere, som ved deres rige Opfindelse og djerve Lune skaffede Brunet et Repertoire, der i lang Tid har tjent det øvrige Europa til Mønster i Vaudevillegenren. Achille Dartois de Bournonville var dengang en af de frugtbareste og næstefter ham den hele Række af Scribes Medarbeidere, Farcerne med de staaende Typer maatte snart vige Pladsen for en sundere og naturligere Retning, og man opdagede, at den „hellige Enfoldighed", som ubevidst Middelpunkt for Bevægelsen og høstende Lønnen for Intriganternes Strid og Møie, frembringer en behagelig comisk Virkning; denne Charakteer faldt ikke længer i den obligate Hanswurstes Lod, men det blev tvertimod de Elskende, hvem Amor saagodtsom i Blinde førte til deres Ønskers Maal. I den Slags Roller udmærkede sig især Tousez den Ældre og Vernet, denne Sidste ved den elskværdigste Naivetet, navnlig vare hans Fremstillinger af Tony og Vincent i Vaudevillerne af samme Navn complette Mesterstykker, senere, da han gik over til de ældre Fag, maa hans «Pére de la Debutante» ansees for uovertræffelig. Vistnok vare disse Roller, saavelsom de fleste af hans Repertoire beregnede paa hans Personlighed og rørte sig væsentlig indenfor Hverdagslivet, udfordrede derfor ikke det dybere Studium og den levende Phantasie, som en historisk eller ideel Fremstilling, men endog indenfor hiin snevre Kreds kan et poetisk Indtryk ved Sandhed og Natur fremtvinge Anerkjendelsen af et beaandet Talent.

Lepeintre den Ældre var som Charakteerskuespiller

mangfoldigere end Vernet og burde egentlig have fundet sin rette Plads paa Theatre français. Bosquier Gavaudan besad en fortrinlig Gave til at foredrage Couplets; Mlle. Flore som humoristisk Bondepige, Mlle. Aldegonde som Soubrette, Mme. Vautrin som Duenna og endelig Damerne Pauline og Jenny Colon som Elskerinder, dannede Kjærnen af det qvindelige Personale.

Vignon, Cazot og Lefébvre havde deres Styrke i Roller af Militair- og Almuefaget og Arnal, der senere blev Vaudeville-Theatrets Perle, var allerede i Aarene 1824—30 Repræsentant for det flotte Humor, og forstod ved ligegyldigt henkastede Repliker at frembringe exploderende Virkninger; denne ypperlige Skuespiller havde ligesom den kostelige Odry begyndt sin Carriere som Chorist, men det umiskjendelige Talent, der sporedes i tilfældige Smaatræk, banede snart Veien for Begge til virkelige Roller og Forfatterne kappedes om at skrive for dem. Odry, der i Modsætning til Vernets Trofkyldighed og smukke Ansigt mødte med Ironie og skalkagtig Grimhed, var ubetalelig i Vrøvl og Misforstaaelser (omtrent i den Stil, som Phister i Scenen med den gale Mand i Soldaterløier). Her kunde Brunet tage det op med ham og det regnede da ned med „Brandere" til stor Glæde for Calembourg-Liebhaverne, der atter exploiterede dem under Navn af Odriettes! Hverken Odry eller Arnal forandrede Maske eller Dialekt for at udsondre deres comiske Roller og dog besad de en indre Mangfoldighed, der ligesom den friske Natur altid kom os imøde som noget Nyt.

Da Variétés vilde fortjene sit Navn, der tyder paa Afvexling, var det Skuespilleren Perlet forbeholdt at repræsentere den finere Comik, saavel ved Correkthed som ved Originalitet; han følte sig alligevel ikke hjemme her, men foretrak Gymnase og senere de større Provindstheatre. Brunet vidste snart at skaffe sig en glimrende Erstatning i Potier, der allerede havde gjort Furore paa Porte Saint-

Martin; nu først kom hans mangesidige Talent til sin fulde Ret: Sollicitanten, Snyltegjæsten, Rekrutten, Borgmesteren i Zaardam, Manden paa 60 Aar, Bodsvenden i «Je fais mes farces», Kludesamleren (Nr. 1.), Barberen og Advocaten i «La carte à payer», Tjeneren i de to Pædagoger, Mr. Bonaventure i Dilligencens Ulemper, Beneficianten og endelig Lagrippe (Fader til Heibergs Hummer) vare ligesaa mange Kunstværker ikke blot af Comediespil, men af psychologisk Studium. Den comiske Styrke, der i Forening med det Maadehold, der udmærkede alle hans Fremstillinger, kunde tjene enhver Skuespiller til Mønster og naar jeg i mit Theaterlivs første Deel har nævnet ham paa samme Gang som Talma, troer jeg — med Forbehold af Tragediens høiere Betydning — ikke at have gjort mig skyldig i Blasphemie. Potier har havt mange Efterabere, men ingen værdig Efterfølger — og dog var der En, der uden nogensinde at have seet eller kjendt ham, kom ham ganske nær i enkelte af de Roller, som her ere optegnede og det var vor uforglemmelige C. N. Rosenkilde!

Nogle Aar efter hiin frugtbage Epoke var hele denne Række af ypperlige Skuespillere forsvunden og en yngre Generation traadt istedet under Brunet den Yngres Direction: Adrien, Brindeau, Lafont, Levassor, Hyacinthe og Alcide Tousez, samt flere nydelige Actricer, hvis Navne jeg ikke erindrer, gave med meget Talent Stykker, der, skjøndt de allerede begyndte at glide ned ad den slibrige Skraaplan, dog endnu hævdede Variétés gamle Renommee; men en Størrelse, der fordunklede alle de Andre, var Bouffé, der efterat have gjennemvandret de andre Boulevardtheatre landede paa Variétés med Hofnarren imod sin Villie, Michel Perrin, Den Gjerrige, Pariserdrengen, Le pére Turlututu o. fl., som hver enkelt bar Fuldendthedens Præg og vare Billeder, der, skjøndt i en anden Kunstsphære, kunde sammen-

lignes med den hollandske Malerskoles ypperste Mesterstykker. Ved de Marmorborde, der staae udenfor den i Theatrets Nærhed liggende Café de Suéde, sad hine Skuespillere i deres Hviletimer omkring Glassene og ved Dominospillet; jeg følte mig ofte fristet til at anmelde mig, for at gjøre deres personlige Bekjendtskab, men en uvilkaarlig Frygt for at see deres Nimbus forsvinde ved nærmere Betragtning, holdt mig tilbage; det vilde have smertet mig at see mine Illusioner tilintetgjorte og maaskee finde Flauhed og uslebne Sæder der, hvor jeg fra Scenen havde beundret Vittighed og Noblesse. Jeg vovede dog et saadant Forsøg, dengang jeg første Gang havde seet Bouffé spille Michel Perrin. I min Begeistring skrev jeg ham et rigtig varmt Brev til og udbad mig Tilladelsen til mundtlig at bevidne ham min dybe Anerkjendelse. — Jeg fik intet Svar! — Maaskee er Brevet forkommet eller henkastet i Papirskurven blandt andre Complimenter og Tiggerier, eller maaskee hører den berømte Skuespiller til dem, der hellere udføre det sværeste Arbeide end sætte sig til Skrivebordet, nok, jeg maatte lade mig trøste i min Skuffelse ved hvad jeg senere erfarede, nemlig at Bouffé, der paa Scenen var Godmodighedens elskværdige Tolk, desværre i det daglige Liv var opfyldt af Bitterhed og Haan, kort sagt — en fuldstændig Misantrop!

Alle disse geniale Personligheder ere nu enten døde af Udmattelse eller vegetere i Provindserne som Regisseurer, (Nogle endog som Controleurer). Enkelte af de Lykkeligere have kunnet trække sig tilbage som Rentiers, og, som allerede sagt, — fornægte deres kunstneriske Fortid ligeoverfor det borgerlige Samfund!

Paa den smukke Plads ved Opgangen til Boulevard «Bonne-nouvelle» ligger Theatre du Gymnase dramatique, opført 1820, og bestemt for yngre og hidtil uprøvede Kræfter. Det var i Virkeligheden ogsaa kun paa et lille tolvaars Pigebarn, at dette Theaters heldige Begyndelse skulde grundes. Leontine Fay var den Stjerne,

der lokkede Publicum derhen og samtidig med hendes Udvikling naaede denne Scene efterhaanden hen til at rivalisere med Theatre français, tiltrods for det paatvungne lyriske Agregat, der gav de opførte Lystspil Navn af comédies-vaudevilles.

Det varede ikke længe, inden den omtænksomme Directeur, Mr. Poirson, havde erhvervet den frugtbareste af alle yngre Forfattere, Eugéne Scribe, for sit Theater og da dets Repertoire bestandig trængte til Afvexling, maa man forbauses over den Hurtighed, hvormed denne geniale Lystspildigter saa at sige fremtryllede sine som oftest mesterlige Smaastykker med Couplets; det er endnu en uopløst Gaade, hvorledes han har arbeidet sammen med de forskjellige andre Forfattere, hvis Navne næsten overalt i hans lettere Værker staae ved Siden af hans, om han har leveret Planen, eller udarbeidet den efter deres Skizze; man begriber ikke, at han har villet bebyrde sig med sligt litterairt Paahæng, saameget mere som hans større Comedier, der paa alle Europas Theatre have reist ham et uforgængeligt Minde, bære hans Navn alene; disse ypperlige Lystspil, der i Henseende til Composition og dramatisk Bygning ere sande Mesterstykker og, oversatte i de fleste Sprog, have givet gode Skuespillere Leilighed til at glimre, maa man have seet fremstillet og udført af deres oprindelige Besætning for at gjøre sig en Forestilling om den Virkning, de i deres Nyhed frembragte. Paa Gymnase havde de værdige Tolke i Ferville, Numa, Bernard Leon, Klein, Paul og Allan; Perlet lokkedes derhen fra Variétés og Gonthier fra Vaudeville. Denne sidste Skuespiller var gaaet over fra Elskerfaget til Charakteerrollerne og gjorde complet Furore som Soldaten Stanislas i „Michel og Christine“, som Pierre i Fornuftgiftermaalet og overhovedet i Alt, hvor kosteligt Humor blandede sig med ukunstlet Følelse. Den qvindelige Elite bestod i 1824—30 af Jenny Vertpré, et yndigt Miniaturbillede af Naivetet og Skjælmeri, Julie

Déspréaux, den personificerede Gratie, Julienne, den hyggeligste Moder, Tante og Huusholderske, Dejazet i sin Ungdoms Flor ypperlig som Soubrette, Grisette og i Drengeklæder; endelig bør Leontine Fay nævnes, der, nu fuldvoxen, blev for Scribe og hans Musa, hvad Johanne Louise Heiberg var for de danske Lystspildigtere. Leontines Berømmelse synes imidlertid at være udelukkende knyttet til det Theater, der havde været hendes Talents Vugge, thi den Spaadom, som Mlle. Mars udtalte, da hun forærede Underbarnet et kostbart Smykke, nemlig, at hun engang vilde bringe hende i Forglemmelse, gik ikke i Opfyldelse, da Leontine senere under Navnet Mme. Volnys optraadte paa Theatre français. Saavel hun selv som Publicum vandt den Overbeviisning, at Gymnase var hendes eneste rette Forum og at Mlle. Mars Efterfølgerske endnu ikke var funden.

Det er nu snart halvhundrede Aar siden jeg i Selskab med vor forlængst afdøde fortræffelige Skuespillerinde Henriette Jørgensen bivaanede den første Forestilling af Scribes «Avant, pendant & aprés la Revolution», som i tre Akter, med Tids-Mellemrum af ti Aar, skildrede Tilstanden under de forskjellige Epoker i en interessant Scenefølge af spændende Situationer. Ogsaa den dramatiske Kunst har gjennemgaaet lignende Omskiftelser og jeg befinder mig næsten i samme Stilling som den gamle Chevalier, der saa mesterligt spilledes af Ferville og som hjemkommen efter en 28 Aars Fraværelse ikke gjenkjendte sit kjære Paris. Jeg selv fristes til at spørge om, hvad der er blevet af mit yndige Gymnase dramatique.

Det synes næsten som om Scribes umaadelige Frugtbarhed havde udpiint Jordsmonet og ikke ladet andet Emne tilbage for hans Efterfølgere end det Opognedadvendte! Den velgjørende Munterhed og Fornemmelsen af at befinde sig i godt Selskab, synes efterhaanden at være banlyst saavel fra Gymnase som fra det fordum saa livlige Thea-

12*

tre du Vaudeville. La dame aux Camelias, Le demi-monde og Les filles de Marbre have i lang Tid udgjort den fremherskende Genre, og Tilskueren gaaer bort fra disse Skuespil med tungt Hjerte, Had og Foragt mod Samfundet og Medlidenhed med de Actricer, hvis Følelser maae oprøres ved at fremstille saa urene og anstødelige Charakterer.

Vi gaae nu et Par hundrede Skridt videre op ad Boulevarden og standse ved Theatre de la Porte St. Martin. Denne storartede Krambod, hvor Alt, hvad der nogensinde er opfundet for Scenen, er bleven falbudt og det ofte fra allerførste Haand, opførtes i Aaret 1781, og det i en saa vidunderlig Fart, at det sex Uger efterat Grundstenen var lagt, stod fuldfærdigt til at modtage den store Opera, hvis Locale i Palais Royal var ødelagt ved Ildsvaade og her var det, at den udødelige Gluck præsterede sine Mesterværker. Fra 1794 og indtil denne Dag har vexelviis Melodramet, Farcen, Vaudevillen, Eventyrcomedien og Balletten behersket dets Repertoire. Dette Theater har deels ved sin Størrelse og Fortid, deels ved sit Naboskab med Ambigu og Gatté havt Meget at kæmpe med og imod. Der gives ingen Retning indenfor det sceniske Omraade, som jo her er bleven prøvet og efter nogen Tids Anstrængelse forladt som mere eller mindre ufrugtbar. Digtere og Skuespillere af første Rang, Balletmestre og Dandsere, engelske Tragikere, Mimer og Clowner, ja Stærkemænd og Acrobater have her forsøgt sig — Alt uden at kunne afvende Falitens Fataliteter, og da Skade og Spot som oftest følges ad, har dette Theater i Betragtning af sine tyndt besatte Bænke ved flere Leiligheder maattet taale Benævnelsen «Le désert Saint Martin».

Dog har der været Perioder, hvor dette Theater har været «en vogue» og tiltrukket et Publicum, der ikke anlagde en altfor stræng æsthetisk Maalestok for sin Bedømmelse; saaledes havde f. Ex. Le Vampire og Victorine ou la

nuit-porte conseils» fuldtbesatte Forestillinger i Hundredeviis. Senere indtraadte Polichinelle-Raseriet, foranlediget ved en Episode i Milons Ballet «Le Carneval de Venise», paa Operatheatret; det traf sig netop, at en Dandser fra Bordeaux overgik alle Andre i Ledeløshed og da Porte St. Martin satte sin Ære i at holde sig paa Modens og Kunstens Høide, blev Mr. Mazurier forskreven til Paris og et Stykke forfattet, udelukkende med Hensyn til hans Optræden. Hans Triumph var fuldstændig; Tilstrømningen for at see dette Vidunder var uhyre, og ikke nok med, at ethvert lille Barn skulde have en Polichinelle-Dukke til Legetøi, fik endog flere Boutikskildte og Modevarer Billeder og Navne efter denne Maskeradefigur og Smaatheatrene kappedes om at parodiere Dagens Helt. Det nærliggende Theatre de la Gaîté tog derimod Sagen alvorlig, anskaffede sig en ganske ung Polichinelle fra Lyon og opstillede i Modsætning til sin Nabos Vampire en Polichinelle, der ligesom Profeten Jonas blev opslugt af en Hvalfisk. Den samme lille smidige Fyr blev senere berømt som Dandser og Balletmester — nemlig Jules Perrot!

Mazurier var imidlertid et virkeligt comisk Talent og anvendelig i Roller, hvor hans Smidighedskunster vare sammenflettede med Sang og Dialog. Han var i et Par Aar Theatrets funklende Stjerne, og vidste til Slutningen ikke hvilke Overraskelser han skulde hitte paa; han studerede Abens Physiologie og bragte Efterligningen til en saadan Fuldendthed, at der blev skrevet et heelt Drama, hvori Dyret spillede Hovedrollen, som Mazurier ved sin forbausende Gymnastik og pudseerlige Fagter forstod at afvinde en ganske eiendommelig Interesse. Af gribende Virkning var Slutningsscenen, hvor Jocko, der har frelst Planterens Barn fra Slangen, træffes af Faderens Kugle og døende slæber de opsamlede Ædelstene hen til sin Herres Fødder. — Et

vemodigt Suk gik igjennem hele Publicum og Illusionen var saa stærk, at man til alle Sider hørte — «Pauvre bête!»

Det var igrunden en maadelig Triumph for Scenen, men Jocko vandt europæisk Ry, afløste for en Tid Polichinelle som Modedukke, gik for overfyldt Huus et Par hundrede Aftener itræk og voldte ved den idelig gjentagne Anstrængelse sin talentfulde Fremstillers altfor tidlige Død.

Melodramaet tog atter sin Ret tilbage: Theatrene Gaîté og Ambigu kappedes om at ryste Tilskuernes Nerver ved gruopvækkende Fremstillinger. Gaîté havde for længesiden givet Afkald paa sit lystige Navn, thi Arbeiderclassen gik derhen for at græde og gyse, medens Overdrivelserne bragte andre mere critiske Gemytter til at briste ud i Latter, til stor Forargelse for de Andægtige. Tyranen brølte, Heltinden faldt i Afmagt ved femte Akts Slutning, og naar Klokken slog halv Ti, var man vis paa, at Dyden seirede og Forbrydelsen fik sin fortjente Straf.

Ambigu syntes derimod at hente sit Stof fra selve Criminalretten: Victor Ducange og Guilbert de Pixerécourt vare i denne Retning Talenter af første Rang. De to Galeislaver og Hunden fra Montargis vare sande Pragtudgaver, men bleve aldeles fordunklede af Cardillac, l'Auberge des Adrets og Cartouche, i hvilke Stykker den geniale Frederick Lemaître grundede sit Renommee som den rovgjerrige Guldsmed, den humoristiske Gavtyv Robert Macaire og den raffinerede Spidsbub af den gamle Skole.

Porte Saint Martin maatte vove en Kraftanstrængelse for at besværge den farlige Concurrence, og da Theatret besad en begavet Charakteerskuespiller i Gobert, forsøgtes ved et storartet Røverdrama at overtrumfe den driftige Medbeiler. Mandrin var et Sujet, der foruden Heltens romantiske Personlighed, tillige frembød Leilighed for Decorationer og Maskiner til at præstere noget hidtil Useet, (blandt Andet en Forvandling fra et smagfuldt Boudoir til en tyk

Slot, under hvis Trærødder Røvernes Smuthul befandtes, medens Krattet ovenfor gjennemsøgtes af Gensdarmer). Resultatet svarede til Forventningerne og ved Siden af Hovedrollen stod Lefuret, Elev af den store Cartouche, spillet med kosteligt Humor af Serres. Smedden, der tvinger Mandrin, ikke blot ved sin Haands Kraft, men ved Erindringen om deres fælles Barndom, og bringer ham til Anger og Omvendelse — rigtignok ved Foden af Skafottet — fik sin værdige Fremstiller i den gamle Regisseur Moësſard, der efter i tredive Aar at have spillet ædle Fædre, gjæve Bønder og trofaste Væbnere, blev for sin private hæderlige Vandel og opoffrende Velgjørenhed tilkjendt den af Marquis de Monthyon stiftede Priisbelønning, som hvert femte Aar skulde tilfalde „det dydigste Menneske i Frankrige."

Mandrin feirede en Succes, som ikke kunde fortrænges af Mordbrænderen Poulailler, der øvede sine Misgjerninger paa Gaîté, men fra nu af bleve de to Strækninger af Boulevarden, der bære Navnene du Temple og de la porte St. Martin slaaede sammen under Benævnelsen Boulevard du Crime!

Det større Theater besluttede omsider, efter adskillige mindre heldige Forsøg paa af bane Moralen en lempeligere Vei, at betræde den ædlere Romantismes Enemærker og det i en Form, der tilvisse havde fortjent en bedre Skjæbne; Marino Falieri af Casimir Delavigne! Angelo og Marion Delorme af Victor Hugo, frembaarne af Talenter som Ligier, Beauvalcet og Gobert, samt Damerne Georges og Allan Dorval, burde have fæstet Lykken ved dette roesværdige Foretagende, men det var nu eengang fastslaaet, at Boulevard-Stilen skulde bibeholdes og de gode gamle Dage vilde ikke vende tilbage, førend Frederick Lemaitre ved fordeelagtige Tilbud lokkedes til Porte St. Martin. Denne mærkværdige Skuespillers Optræden i „Tredive Aar af en Spillers Liv" har jeg allerede tidli-

gere omtalt, men Kean, Cæsar de Bazan og Ruy Blas gave ham end ydderligere Anledning til at udfolde sit mangesidige Talent, der vilde have stillet ham øverst blandt hans Samtidige, dersom ikke hans Originalitet stundom var faldet over i det Barokke, og dette kunde jo ikke undgaaes, naar man betænker de bratte Overgange fra Capitáin Buridan i La Tour de Nesle, til Robert Macaire og endelig ned til Le Chiffonier, hvor han fra den yderste Grad af Drikfældighed beslutter sig til tyve Aars Totalafholdenhed, lokkes til at beruse sig paany, raser som en Affindig, kommer atter til Besindelse og fremtræder som «Deus ex machina», for at afsløre Lasten og frelse Dyden. Den Stemning, han frembragte, var ubeskrivelig, men det kan ogsaa overskride det Rimeliges Grændser. Jeg glemmer aldrig det Moment, hvor han som ubuden Gjæst ved Bryllupsfesten træder frem og med sin Jernkrog afriver Brudens Slør og Krands, og med Udraabet: «Chiffons! à la hotte»! smider begge Dele i Kludekurven! Paa eengang opstaaer der en Larm bagved mig i Parterret, en aldrende Mand, blussende af Indignation, stiger op paa Bænken, strækker begge Armene ud mod Scenen og raaber med Tordenstemme: «Cest dégoutant»! — og det var i Sandhed ligesaa væmmeligt som oprørende. Frederick Lemaître var ligefuldt et virkeligt Genie, men hans glødende Indbildningskraft havde demoraliseret ham, og de Lidenskaber, som han uafladelig var kaldet til at fremstille paa Scenen, havde efterladt deres Spor i hans private Charakteer og hele ydre Væsen. Det var en sand Lykke for den brave og honnette Moëssard, at han afgik ved Døden, inden hans gamle Theater gik over til Féerie-Comedien! Igjennem de forrige Criminalstykker gik der sædvanligviis en Moral, der, skjøndt temmelig drøi og fersk, dog frembød en sammenhængende Handling; her derimod findes ikke Spor af Sligt, og det Hele skulde synes anlagt for at more Børn og barnlige Sjæle, dersom ikke det sandselige Element, baade i Ord,

Gestus og Costumer fremtraadte indtil Ækelhed, medens den ulykkelige Ballet, enten treqvart-nøgen eller i Form af Dyr, Fiske, Gulerødder og Hvideroer, figurerer i den meest fortvivlede Cancan! La biche aux bois, der i tre Aar uafbrudt er gaaet for fuldt Huus og har indbragt fabelagtige Summer, udøvede desuden en betydelig Tiltrækning ved sit pragtfulde Udstyr af Decorationer og Maskineri, der maa bringe Alt, hvad vi herhjemme kalde Theater-Effekt til at betragtes som Dukketøi; dernæst kan man ikke andet end beundre det friske Lune, hvormed saavel de mindste som de største Roller udføres, tiltrods for den uendelige Gjentagelse og Skuespillernes indre Overbeviisning om den uværdige Gjenstand for deres Anstrængelser.

Theatre historique, som i Aaret 1846 stiftedes af Alex. Dumas d. Æ. og forsynedes med hans Stykker, nød kun en kort Tilværelse, efterat have produceret nogle Dramaer i fjorten Tableauer og et Par dygtige Skuespillere Melingue og Lacressonnière; det overlodes til Entrepreneuren for det nyoprettede Theatre lyrique, som igjen modtog en Godtgjørelse for Expropriationen ved dets Nedbrydning, der gjorde Plads til Anlægget af en ny Boulevard, ved hvilken Leilighed den gamle Pierrot-Desbureau fik afhændet sit Theatre des Funambules, hvor i sin Tid den berømte Linedandserinde Mme. Sacqui i fyrretyve Aar (uden Ballanceerstang) havde henrevet sit taknemlige Publicum. Saaledes bevægede sig endnu paa Theatre des folies dramatiques Skyggen af en forbums Célébritet, den tredsindstyveaarige Mlle. Déjazet, som Gentil Bernard og Richelieu som Yngling, for en Kreds af sine fordums Beundreres Børnebørn og applauderedes med en Pietet, som om hun havde været et dyrebart Arvestykke! Det er alligevel en respectabel Side hos Pariserne, at de

trolig holde paa de Kunstnere, der engang have vundet et Navn, endog da, naar disse have overlevet sig selv. Ogsaa her udøver «La gloire» sin Tryllemagt og et erhvervet Renommée betragtes som National-Eiendom.

Endnu et af den gamle Boulevards Theatre staaer tilbage at omtale og som tilvisse er et af de mærkeligste, saavel ved dets særegne Præstationer, som ved dets Indflydelse paa Folkeaanden i dens bedste Retning; thi ligesom der paastaaes, at Corneilles Tragedier have bidraget til at tænde Helteflammen i Frankriges store Hærførere, saaledes kan det ogsaa siges, at den menige Soldat har hentet Begeistring og Dristighed i Cirque Franconi! Her findes ingen sygelig Leflen med Lidenskaber eller Dissekering af Samfundets Vrangsider; paa den livsfarlige Rendebane gjelder det kun at forbause ved Kraft og Behændighed, paa Scenen derimod at føre Erindringen tilbage til storartede Bedrifter. Alt hvad der af Ridekunst og Hestedressur er seet i det øvrige Europa, er for Størstedelen udgaaet herfra, og det synes som om Mennesker og Dyr have byttet Roller, idet de Sidste besidde en Intelligents og Gratie, som de Første erstatte ved Styrke og Forvovenhed. Efterat disse Øvelser ere forbi, Clownerne have givet deres Løier tilbedste, Araberne optaarnet deres levende Pyramider og Kautschukmændene snoet sig i Slangebugter, indtræder en Mellemakt og Tæppet ruller op for et Skuespil, der har Titel af Mimodrama, forbi det er paalagt dette Theater, saameget som muligt at virke ved Mimik og Grupperinger. Dette hemmende Servitut forhindrer imidlertid ikke, at der i den reciterende Deel af disse Spektakelstykker gives Leilighed til at producere gode Skuespillere, der tildeels formedelst en mere eller mindre udpræget Provinds-Accent ere befundne uskikkede til Antagelse ved de egentlig dramatiske Theatre. Denne lille Skavank er saagodt som umærkelig for Udlændinge, og da disse Acteurer ikke ere bundne til nogen særegen Skole, Tradition eller Maneer, kan man ikke undres over, at da

vor udmærkede Tragiker Nielsen saae Cherty paa denne underordnede Scene spille en fransk Officeer med naturlig Varme og Anstand, udbrød han med sin sædvanlige Excentricitet: „Dette er den eneste fornuftige Elsker, jeg har truffet paa hele min Reise!

Det større krigeriske Mimodrama tog først sit rigtige Opsving i Aarene 1828—29, da Ministeriet Martignac og dets liberalere System tillode de nationale Sympathier at yttre sig uforbeholdent. Man gav «Le Veteran» (Episode fra Felttoget i Frankrige 1814.) En lille Handling forbandt følgende Momenter: Invasionen, Opraab til Forsvar, Kosakkernes Leir, Fouragering og Plyndring, den franske Armees Fremrykken, Kamp og Seir. Napoleon i egen Person turde ikke fremstilles, men en gammel Marchal repræsenterede Overcommandoen, omgiven af en talrig Stab tilhest. Over en Bro, der var lagt over Orchesteret ned til Ridebanen, marscherede Tropperne med et fuldstændigt Musikcorps og en kæmpemæssig Tambourmajor i Spidsen. Cavallerie, Artillerie og 200 Mand udsøgte Folk .... det var den gamle Keisergarde med Bjørneskindshuerne trykkede dybt ned over de barske Ansigter og med Uniformer ganske efter det bekjendte Snit. Jublende Applaus hilsede Ørnene som Aabenbaringer fra Aandeverdenen og da de gamle forrevne Faner sænkedes til Salut, brød Taarer frem fra Alles Øine. — Efter et Øieblikss Taushed, i hvilket man kunde høre Hjertet banke, gjenlød det første Kanonskud, der besvaredes fra Fjendens Forskandsninger i Theatrets Baggrund; Tiraillеurkjæden spredte sig langsmed Lamperækken medens Stormcolonnerne formeredes nede paa Circus. Ilden tiltog i Heftighed, der faldt Saarede og Dræbte og Scenen indhylledes i Røg og Damp; Trommerne hvirvlede til Angreb og med rungende Hurraer stormede den hele Masse opad Proscenict imod Redouten, hvor Palisaderne nedbrødes, Bayonetterne stødte sammen i vildt Haandgemæng og den trefarvede Fane plantedes paa Brystværnet.

Til Afvexling blev Stemningen bragt over i det comiske Hjørne ved et Cavallerie-Choc, hvor Kosakkerne fik nogle gyselige Prygl paa deres udstoppede Skuldre, men snart tog den patriotiske Begeistring atter sin Ret, da otte Trompetere tilhest blæste Grétrys bekjendte Fanfare: «La victoire est à nous», der istemtes af den hele Bande. De seirrige Tropper defilerede forbi Generalen, der udtalte de fra hine Dage saa mindeværdige Ord: «Soldats! Je suis content de vous!» Dækket faldt og man gik hjem med en Følelse, som om man havde oplevet en virkelig Begivenhed.

Et andet militairt Skuespil, Saragossas Beleiring, frembød endnu mere gribende Virkninger. Flere af Proscenets Loger vare optagne og forvandlede til Huse og Klostre, hvorfra Gadekampen førtes; Theatermalerne havde gjort Underværker, og hvad Scene-Arrangementet angik, kunde Alverdens Instructeurer gaae i Skole hos Adolphe Franconi, der var en sand Virtuos i denne Retning og Intet sparede for at bringe sine ofte gigantiske Ideer til Udførelse. Desværre kunde endog den største Tilstrømning ikke forslaae til at dække de enorme Udgifter, og dette kostbare Etablissement vilde ufeilbarlig være gaaet fallit, dersom ikke Regjeringen havde indseet dets Betydning og tilsagt det en Understøttelse af Staten, hvorfor det vexelviis har baaret Navn af Cirque Napoleon og Cirque National.

Paa dette Theater blev jeg i Foraaret 1841 Vidne til et Skuespil, hvis Mage vist ikke nogensinde, hverken før eller senere er bleven seet paa nogen Scene: nemlig Les funérailles de l'Empereur! Louis Philippe havde erholdt Englands Samtykke til at lade hente Napoleons Liig hjem fra Sanct-Helena; det imponerende Sørgetog drog igjennem l'Arc de l'Etoile over Champs Elysées til Invalidekirken, det var midt i Februar og allerede fire Uger derefter var et Stykke skrevet, indstuderet og sat i Scene, der med en til det Vidunderlige grændsende

Sandhed fremstillede den hele storartede Høitidelighed. — Fra et reent æsthetisk Standpunkt var der vistnok endeel at indvende imod, at dalevende Personligheder som Prindsen af Joinville, Marechal Moncey, Generalerne Bertrand og Montholon med Familie bleve fremstillede, om just ikke som handlende Personer, saa dog som Staffage i det historiske Maleri; men det Hele var saa fortræffeligt sammensat, at man glemte baade Theater og Forargelse, for ganske at hengive sig til den gribende Illusion.

I første Akt sees i en deilig Decoration med Havet i Baggrunden den eensomme Dal med „Saint-Helenas Taarepile". En gammel Gentleman pleier daglig at besøge dette Sted og hans unge Datter smykker Keiserheltens Grav med friske Blomster, idet hun sender blide Tanker til det fjerne Europa, hvor hendes Elskede, en ung fransk Læge, fungerer ved den franske Flaade. Han er netop ombord paa Fregatten «La belle poule», der er i Opseiling. Dens Ankomst og den høitidelige Anledning bebudes ved Kanonsalut, de brittiske Tropper paradere ved Graven, og de høie Sendebud med Følge, hvoriblandt den unge Læge og hans Bedstefader, en graahærdet Gardegrenadeer, nærme sig med taus Andagt. Alt Nag imellem Englændere og Franskmænd er forsvundet, de brave Militaire række hinanden broderligt Haanden og hjælpes ad med at løfte den tunge Steen fra Graven. Kisten drages op og aabnes for at constatere Tilstedeværelsen af de jordiske Levninger, der vise sig fuldkommen vel bevarede. Ved dette Syn gribes de trofaste Venner af dyb Bevægelse og synke paa Knæ.

Dækket falder!

Anden Akt fremstiller Batteriet paa Fregatten Belle poule, der er ombannet til et Castrum-doloris med præstelige Sørgeceremonier.

Tredie Akt foregaaer paa Dækket af det kongelige Dampskib, der fører Liget fra Havre til Rouen, og et be-

vægeligt Panorama viser os begge disse Stæder og Landskabet langs Seinens Bredder.

Fjerde Akt leverer Indtoget igjennnem l'Arc de l'Etoile med militaire Masser og en uoverskuelig Folkemængde, deels virkelige, deels malede Figurer, men i den Grad livagtigt skuffende, at Parisere, der sade ved Siden af mig, paastode, at Sørgetoget var fuldkommen gjengivet. Musikcorps, Fanebærere, Søfolk, Veteraner og Soldater af alle Vaabenarter synes at gaae op til flere Tusinde og endelig sluttedes det pompøse Optog med sexten Heste (fire og fire i Front) der droge den colossale Ligvogn med Catafalken, hvoraf kun det Halve kom tilsyne ved Tæppets Fald. Hvad der under alle disse Begivenheder foregik med de unge Elskende fik man først at vide i Femte Akt, hvor de tilligemed Faderen, den gamle Grenadeer, ere komne til Frankrige med Fregatten, og hvor vi møde dem i en af Invalidehotellets Stuer hos den hundredaarige Oldefader. Denne Scene, der øiensynlig er indrettet for Opstillingen bagved, giver Anledning til flere nydelige Smaatræk imellem Oldefaderen, hans Søn, den 75aarige Veteran, og en «Soeur de Charité», der bærer Æreslegionens Kors til Minde om hendes Bistand ved „Den store Armee." De unge Mennesker forenes og velsignes; Sørgetoget nærmer sig og Oldingen lader sig bære ud for selv at affyre det første Kanonskud, der skal byde Napoleon Velkommen til hans sidste Hvilested tæt ved Condé, Turenne og Vauban og omgiven af Lannes, Berthier og Duroc!

Decorationen forvandles og Invalidekirken sees i dens hele majestætiske Storhed, et sandt Mesterstykke af Malerkunst og optisk Beregning! Orgelet og Basunerne forene sig i høitidelig Harmonie, rundt om Catafalken staae Frankriges Stordignitarier og ved dens Fod knæle de alderstegne Generaler fra Pyramiderne, Austerlitz, Jena, Wagram og — Waterloo! Dagen efter at jeg havde bivaanet dette gribende Skuespil stod jeg i Invalidekirken og

tittede ind af Gitteret til Capellet «Saint Jérome» hvor Keiserens Kiste foreløbig var hensat omgivet af erobrede Faner og andre historiske Attributer. Jeg talte her med flere af de lemlæstede Krigere, der havde kæmpet og blødt paa hans lange Seierbane, og jeg mødte paa Hotellets Trappe den gamle General Petit, den Samme der omfavnedes af Napoleon ved den vemodige Afsked i Fontainebleau.

En Menneskealder er henrunden imellem hiin Tid og mit sidste Besøg. Napoleons pragtfulde Gravhvælving gjemmer nu hans Støv i en Porphyr-Sarcophag, hans Billedstøtte paa Vendomesøilen har tvende Gange skiftet Costume, (fra Manden i den graa Frakke til den romerske Imperator) den har tilligemed dens af Hædersminder omsnoede Basis maattet friste Vandalismens mest oprørende Voldshandling og er nu atter opreist, for om muligt at bringe en national Skjændsel i Forglemmelse! Tvende Revolutioner have stormet over Frankrige, indesluttende et andet Keiserdømme, der ligesom det Første, efter seirrige Felttog og glimrende Foranstaltninger, sluttede sin lysende Bane med en ulykkelig Krig, Parises Beleiring, en ydmygende Fred og den Overvundnes Fangenskab og Død i Landflygtighed!

Den tredie franske Republik indledebes med Pariser-Communen, hvis kanibalske Blodtørst og Ødelæggelses-Raseri ikke stod tilbage for Sansculotternes Rædselsperiode, og Ordenen oprettedes først efter en fortvivlet Kamp. De Rivninger, der ere uadskillige fra republikanske Institutioner, synes ikke i nogen særdeles Grad at have forandret Parises Physionomie: Handel, Industrie, Tilstrømning af Fremmede og offentlige Forlystelser gaae deres sædvanlige Gang. Arbeiderne have ombyttet Vaabnene med Værktøi, og overalt

spores Flid og Virksomhed. Man kan sige med „Mads“ i Wessels „Kjærlighed uden Strømper“: „En Zephyr blæser nu da Stormen er forbi“! — Hvorlænge denne Tilstand vil vedvare, kan Ingen forudsee. «La gloire» er endnu, tiltrods for de lidte Nederlag, bestandig de Franskes „Idole“ og La revanche ulmer i de Unges Bryst. Om disse abstracte Begreber ville gjøre sig gjeldende i krigerisk Retning, vil Tiden vise; foreløbig bereder Frankrige sig paa en fredelig Triumph ved den store Verdensudstilling, der formodentlig er aabnet, naar denne Bog udkommer, men som jeg neppe kommer til at overvære, hvorfor jeg herved afslutter mit egentlige Reiseliv og dets Minder, som naar de læses med eet Capitel ad Gangen, maaskee ikke ville være uden Interesse for de Gamle, der kunne gjenfinde og fornye tidligere Indtryk; for de Yngre, hvis Phantasie og Reiselyst vækkes ved Beskrivelsen af Tider og Steder; for Venner af Memoirernes historiske Meddelelser og Theatrenes kunstneriske Udvikling, og endelig for Alle dem, der med Velvillie have fulgt mit mangeaarige Theaterlivs Bestræbelser og Resultater.

Reflexioner

til

Mit Theaterlivs 3die Bind, 3die og sidste Afsnit.

Under denne Rubrik har jeg i Mit Theaterlivs tvende første Dele, saavelsom i flere selvstændige Artikler, fremsat mine Anskuelser om Gjenstande, der alle meer eller mindre henhørte til den Sphære, hvori jeg var kaldet til at virke. Ikke blot i Tidsskrifter, men ogsaa i særskilte Brochurer har jeg behandlet Spørgsmaal, der angik vore Theaterforhold og den sceniske Kunst overhovedet, og derved hævdet mig en beskeden Plads blandt danske Skribenter og (tiltrods for mit ringe philosophiske Grundlag) — Tænkere. Skulde jeg i denne Retning, ligesaavel som paa mit anviste Kunstomraade, have været saa heldig at blive anerkjendt, torde jeg vel engang vove mig lidt udenfor det afstukne Terrain, for med Overbeviisningens Varme at stille mig paa de Litteraters og Sprogmænds Side, der opponere imod den ligesaa ubetimelige, som umotiverede Reform, der ikke alene er anbefalet, men paatvunget vort Skolevæsen med Hensyn til dansk

Orthographie!

Det kan vistnok ikke nægtes, at vi Alle meer eller mindre „ere Syndere og fattes den Roes, vi skulle have for vort Modersmaal", thi medens Frankrig og England allerede i over et Aarhundrede have besiddet et fuldtudviklet Sprog, hvis eiendommelige Bogstavering, tiltrods for den stedse forøgede Ordrigdom, er bleven staaende saagodtsom aldeles uforandret, ere vi Danske, hvis Tungemaal kun tales og forstaaes af nogle faa Millioner Mennesker, paa eengang geraadede i Uvished og Uenighed om hvorledes vi skulle stave vore Ord, og befinde os midt inde i en orthographisk-

neologisk Revolution, der, i Lighed med de politiske Rivninger, langtfra at befordre en gavnlig Samvirken, kun fremkalder Partier og Sekter, blandt hvilke Kokkepigernes og Vadsker-konernes Stiil ogsaa kan fordre Berettigelse og som, hvis den virkelig skulde seire, omsider vilde bringe det til, at vore nationale Forfattere, vore Andagtsbøger, ja selve Grundloven bleve ulæselige for Efterslægten og maatte tydes som Oldtidens Runer.

Saaledes som Sagerne staae for Øieblikket, gives der i vor Retskrivning, ligesom i den lovgivende Forsamling, et Venstre, et Centrum og et Høire. De Radicale bortkaste flere Bogstaver af det europæiske Alphabet, alle Diphtonger og Dobbeltvocaler, benytte kun smaae Bogstaver til Hovedordene, anvende franske og svenske Accenter, dele Adverbierne og skrive udelukkende med latinsk Haandstiil.

De Moderate gaae som sædvanlig en Middelvei, optage med Tillempninger endeel af det Nylavede og lade sig nøie med, uden Hensyn til Etymologien at skrive fremmede Ord efter dansk Ørelyd. Endelig paastaae de Conservative (til hvilken Fraction jeg i sproglig Henseende slutter mig) at den litteraire Udvikling maa foregaae igjennem Tiderne og Forfatterne, thi følge vi det danske Sprog og dets Retskrivning fra Anders Sørensen Vedels Oversættelse af Saxo indtil Holbergs Epistler og derfra indtil det nærværende Aarhundredes meest blomstrende Periode, spore vi en gradeviis Fremgang, saavel i Sprogets Reenhed og Rigdom, som i orthographisk Correcthed, uden at denne Udvikling er fremkaldt hverken ved ministerielle Paabud eller Skoletvang. Vi eie saaledes en national Skat i Digtere, der ligefra Ewald, Baggesen, Oehlenschläger, Ingemann, Heiberg, Hertz, Paludan-Müller, Christian Winther, H. C. Andersen, indtil de Nulevende, Holst, Richardt, Ploug og Flere, der, med ganske umærkelige Afvigelser, Alle have hyldet og hylde en Retskrivning, der har faaet akademisk Hævd og er bleven

illustreret af Videnskabsmænd som Ørsted, Sibbern, Madvig, Münster, Martensen, Scharling og Flere. Endnu benytte vore meest udbredte Tidsskrifter og Dagblade den conservative Retskrivning og lægge vi dertil, at vore meest udmærkede Novelledigtere: Fru Gyllemborg, Carl Bernhard, Bergsøe og Ewald hylde det samme System, maatte dette vel ansees for en Grundvold, paa hvilken kommende Tiders Fremskridt kunne bygges uden pludselige Omvæltninger.

Disse Argumenter ville maaskee ligesom enhver anden Anstrængelse imod de moderne Strømninger blive agtede som „en Røst i Ørken", men endnu staae vi med frugtbart Land bagved os, — skulde virkelig Udsigten aabne sig for os til den golde Hede?

Med Hensyn til Spørgsmaalets grundvidenskabelige Behandling, vil jeg henvise til Professor Rovsings Bog om dets Betydning for Litteraturen og Folket; men for mit eget Vedkommende spørger jeg Dhrr Sprogreformatorer og deres Disciple, om hvad der egentlig tilsigtes med denne orthographiske Revolution eller rettere Reaction, da den snarere tyder paa en Tilbage- end paa en Fremgang i Skriftsproget?

Er det for at opnaae en muelig Overensstemmelse imellem Skrift- og Talesprog og derved frembringe en fuldstændigere Lydlære?

Til det Svar, vi herpaa kunne vente — ifald man overhovedet værdiger os at indlade sig paa en Forklaring — kan forlods indvendes, at ligesom der i det franske og engelske Skriftsprog findes en Bogstavering, der forekommer os Danske baade unaturlig og barok, saaledes have vi Vocaler, der i Ordenes Sammensætning lyde ganske anderledes end naar de udtales eenestaaende:

E har a-Lyd i Egn, Tegn, Hegn, Vei, Nei o. s. v.
I har e-Lyd i Kind, Sind, Vind, til, vil o. s. v.
O har aa-Lyd i Bog, Krog, Sprog, klog, noget o. s. v.
U har o-Lyd i Flugt, Frugt, Tugt, sukke, vugge o. s. v.
Y har ø-Lyd i Lykke, Krykke, Smykke, brygge, trykke o. s. v.

Consonanterne tabe ofte deres Kjærne i vor bløde danske — ikke sjelden pluddervorne kjøbenhavnske Udtale — og navnlig høres D slet ikke i Slutningen af Ord, som Aand, Baand, Haand, og sjelden i Ord, Nord, Bord o. s. v. G forvandles til I og J ved jeg, mig, dig, regne, blegne og V klinger som U i Hav, Skov, Navn, Havn, Gavn o. s. v.

Vi komme saaledes til den Erkjendelse, at vi med Hensyn til correkt Stavemaade Intet have at lade de franske og engelske Skriftsprog høre, og lægge vi dertil den eiendommelige Efterklang i Betoningen, der er et Særkjende ved den ægte danske Udtale, ville vi indsee Umuligheden af at opnaae det tilsigtede Resultat endog tilnærmelsesviis.

Er det desuden for at slutte os til de romanske og fjerne os fra de germaniske Sprogformer, at latinske Typer og Haandstiil udelukkende anbefales og store Bogstaver kun anvendes ved Initialer, Steds- og Egennavne, saa torde man spørge, hvorfor ignoreres Bogstaverne C, Q, X og Z, som findes i hine civiliserede Sprog? Og siden der raabes paa at undgaae Dobbeltbogstaver, hvorfor skrive vore Neologer Eksempel, Ekstra, Okse, vokse o. s. v.? Vistnok have vi grundet Aarsag til at beklage os over den store Uret, den tydske Politik har tilføiet vort Fædreland, og endog uden Hensyn til den fjendtlige Stemning have vi fuldkommen Ret i at rense vort Sprog for indsnegne tydske Ord, men vi kunne ligesaalidt fornægte dets germaniske Rod og Oprindelse, som unddrage os tydsk Videnskabelighed og tydsk Musik. — Skal det derfor være en Demonstration eller et Beviis paa national og politisk Selvstændighed, at

den danske Haandstiil, som i Aarhundreder har havt Hævd hos os, som vi Ældre i vor Skoletid med stor Lethed have tilegnet os, og som endnu stedse frembyder mindst Vanskelighed for den skrivende Almue — nu for Alvor skal afskaffes, gjøre vi os ikke blot latterlige, men ville omsider føle de samme Ulemper, der for Øieblikket raade i Sverige, hvor svenskstilede Manuscripter og Documenter fra den næstforrige Generation kun ere læselige for Fagkyndige.

Skal Forkastelsen af Diphtonger og Dobbeltvocaler hjelpe til at lette Skrivearbeidet, saa opveies neppe de Secunder, der herved vindes ved de Minuter, der tabes ved Læsningen, hvor Blikket tiltrods for de paaklistrede svenske og franske Accenter stadig famler imellem saa og saae, faa og faae, let og leet, Helt og heelt, Forvisning og Forviisning, en vis Mand og en viis Mand o. s. v. Lad saa være, at Dobbeltvocalerne udelukkende have tilhørt vort danske Skriftsprog, bør vi derfor allene af Lyst til at sammensmelte med Udlandet, give Afkald paa ethvert Spor af Originalitet?

Er det endelig for at nærme os vore nordiske Brødre fra Norge og Sverige, saa tør herved bemærkes, at det norske Maalstræv staaer som et betydningsfuldt Tegn paa den bestemte Villie til at bryde med vor fælles litteraire Fortid, og vi kunne være temmelig forvissede om, at dersom vi i sproglig Henseende vove et Skridt fremad mod det unge Norge, viger det to Skridt tilbage for os. Med Hensyn til det svenske Sprog, har det ved sin skarpe Betoning af Vocalerne og ved den Forskjel, der fremkommer ved Brugen af Dobbeltconsonnanter, et væsentligt Fortrin for vort, men Sprogligheden, der for 400 Aar siden kunde, som Oehlenschläger lader sin Tordenskjold sige, kaldes Dur og Mol af samme Toneart, har i Tidernes Løb ved en fortsat Udvikling fra begge Sider fortonet sig i den Grad, at Slægtskabet snarere forholder sig til Dansken som Italiensk til Spansk.

Ikke at tale om at den svenske Grammatik er grundforskjellig fra den danske og at den svenske Ordbog, saavel i den høiere Stiil som i den daglige Talebrug, indeholder Tusinder af Ord og Udtryk, der ere os fuldkommen fremmede, men selv i saadanne Gloser, der ere enslydende med Dansk, findes i Hundredeviis en forskjellig, ja ofte ganske modsat, Betydning, der i Samtalens Løb volder de latterligste, stundom farligste Misforstaaelser. — Kunde man tænke sig den Tanke realiseret, at Norden ɔ: Skandinavien med Tiden skulde kun have et fælles Sprog, vilde det upaatvivlelig gaae udover vort gjennem sine udmærkede Forfattere saa skjønt formede Modersmaal.

Hvad enten nu Meningen med den anbefalede, paabudte og paatvungne Retskrivningsreform er, at føre Skriftsproget tilbage til Urkilderne, nedad til Hverdagssproget, og tillempe det for Menigmand, eller maaskee at benytte den som foreløbigt Middel til at befordre en Gjenoptagelse af Calmarunionen — bliver den hele Agitation ikke fri for — enten bevidst eller ubevidst — at indeholde en temmelig betydelig Del

Affectation!

Dette fremmede Ord, der i vor hypercritiske Tid har vundet Borgerret i dansk Tale og Skrift, bruges ofte ligesaa uegentlig som en Mængde andre fra det Franske laante Udtryk, der hvis de bleve førte tilbage til deres oprindelige Betydning, neppe vilde finde Naade for høviske Øren. Det foreliggende Emne har allerede tidligere givet mig Anledning til en lille Afhandling, men idet jeg fra et scenisk Standpunkt altid har betragtet Affectationen som den sande Graties afgjorte Fjende, vil jeg her betegne den i al Almindelighed som Udtrykket for det Usande, Uægte og Fremkonstlede. Man er altfor tilbøielig til at kalde Alt det Affectation, der saavel i Manerer og Foredrag, som i Stiil og udvortes Fremtræden forekommer En sært og usædvanligt, uanseet om dette „Apparte“ er Individets Eiendommelighed; navnlig

gjelder denne Fordom det Zirlige, Hoflige og Følelsesfulde; men det er indlysende, at der gives ligesaa vel en affecteert Raahed som et paataget Overmaal af Dannelse; Forstillelse og Hykleri kan paatage sig baade Venskabets og Fromhedens Maske og der findes Affectation baade hos dem, der give de Rørtes og Begeistredes Rolle, og hos Saadanne, der med Villie holde deres Følelser tilbage for at agere stærke Aander. — Under samme Rubrik sortere de aristokratiske Borgermænd, de demokratiske Adelige, de republikanske Despoter og de Politikere, der bole med Friheden for at tilvende sig Magten.

Det gjælder kun at tage de rigtige Briller paa, for grant at skjelne imellem de forskjellige Fremtoninger indenfor Omraadet af hiint abstracte Begreb. Det kunde maaskee antages for en Paradox og uhjemlet Paastand, naar jeg vover at opstille den Sætning, at ligesom en Guldsmed og Juveleer ikke gjerne lader sig narre med Hensyn til Metallers og Ædelstenes Ægthed, saaledes erhverves ved en mangeaarig Theaterbane et ganske særegent Skarpsyn paa Alt, hvad der er sandt og oprigtigt i Modsætning til Comediespil. — Vistnok kan et paataget Væsen blive til en indgroet Vane, ligesom en længe næret Indbildning kan rodfæste sig og fra en fix Idee gaae over til en falsk Overbeviisning, men det Usande hører derfor ikke op at være Affectation i sin høieste Potens. Saaledes yttrer den sig i den omtalte orthographiske Agitation ved en ubetimelig Lyst til at gjøre Epoke med Reformer der, hvor det Bestaaende borger for en rolig, fremadskridende Udvikling, ved en Appel til Mageligheden og ved en politisk Leflen med vore Naboer „hinsides Sundet.“

Hvor vidt den politiske Affectation kan drives, have vi havt adskillige slaaende Exempler paa, men øverst staaer Opfordringen til danske Mænd og Qvinder om at bidrage til Opreisningen af en Mindestøtte for Nederlaget ved Lund og Tabet af Skaane! Monstro Svenskerne til Gjengjæld

skulde være villige til at feire Jubelfesten for Niels Juels Seir i Kjøgebugt?

Den 17de Mai er for os som for Nordmændene en Mærkedag i Frihedens Aarbøger og vi kunne med oprigtig Glæde anerkjende de store Fremskridt, Norge i Kraft af sin frie Forfatning og sin selvstændige Stilling kan opvise; men at feire den 4de November, der overlod det erobrede og af Danmark for et usselt Mageskifte afstaaede Norge til Sverige som Erstatning for Finland — kan maaskee være passende for vore skandinaviske Naboer — men neppe for Danmark, der dengang ligesom for faa Aar siden maatte bøie sig for Overmagten og friste den Svageres haarde Skjæbne. — Kan Ordet Affectaton ikke anvendes paa disse Tilfælde, maae de idetmindste betegnes som Udtrykket for en i høi Grad misforstaaet

Skandinavisme!

Jeg befinder mig her paa et Terrain, hvor jeg ikke behøver at befrygte Mistanken for Eensidighed og Fordomme, uagtet jeg ikke deler Anskuelser og Forhaabninger med de Skandinaver, der ønske og vente en fremtidig Union, den være sig dynastisk eller foederativ. Forsaavidt det gjælder oprigtigt Nabovenskab, fælles Anerkjendelse, Slægtskabs-Sympathier og Udvexling af Ideer saavel paa det aandelige som paa det materielle Omraade, føler jeg mig kaldet til at være blandt de Varmeste og navnlig føler jeg mig identisk med vore nordiske Brødre ved Mødet i fjerne, fremmede Lande, hvor ligesom de forskjellige Nuancer i Nationaliteterne smelte sammen i fælles Interesser.

Min Kjærlighed til Norge og min Beundring for dets herlige Natur har givet sig Vidnesbyrd i nogle af mine heldigste Compositioner; jeg har personlig lært at kjende de meest fremtrædende Stjerner af Norges Videnskab, Litteratur og Kunst og den Gjæstfrihed, jeg har været Gjenstand for, skal stedse bevares i taknemlig Erindring. Til Sverige er jeg knyttet ved mange Baand: min Moder fødtes i

Gøtheborg, fra Skaane hentede jeg mit Livs bedste Lykke; min Fader tilbragte ti uforglemmelige Aar i Stockholm ved det Theater, der stiftedes af den kunstelskende Gustav den Tredie; paa den samme Scene har jeg med Hæder produceret min Kunst, seet min Datter begynde sin Theaterbane under de lykkeligste Auspicier medens jeg selv ved et treaarigt Engagement som Intendant har havt Leilighed til at studere Sproget og den svenske Nationalcharakteer, hvis Hovedtræk i Forbindelse med det Almeen-menneskelige frembyder en høi Grad af Hjertelighed, Religiøsitet og Ridderaand.

I Betragtning af denne Bekjendelse, kunde man maaskee fristes til at betragte mig som Cosmopolit, men heri vilde man tage fuldkommen feil, thi uagtet min Fader var Fransk og min Moder Svensk, er jeg tiltrods for mit franske Navn og mine fransk-svenske Sympathier dansk med Liv og Sjel, i Sind og Skind! Født i Kjøbenhavn, opammet med Kjærlighed til Fødelandet og paavirket af dets hele aandelige Retning, føler jeg dobbelt Glæde ved enhver ædel Daad, naar en Landsmand har udøvet den, og er stolt af enhver dansk Berømthed; det danske Flag, i hvilken Havn eller i hvilket Farvand jeg møder det, bringer mit Hjerte til at svulme af Begeistring, Danmarks Hædersminder opfylde min Sjel med stolt Bevidsthed og dets Ulykker knytte mig stedse fastere til min elskede Fosterjord. Jeg er derfor fremfor alt Dansk, og kan ikke slutte mig til dem, der ønske at see Danmark gaae op i et forenet Skandinavien. Den Idee, at en skandinavisk Unions-Stat skulde kunne indtage en imponerende Stilling ligeoverfor de erobringslystne Stormagter, beroer ikke blot i numerisk Henseende paa Illusioner, men Sverig-Norge, hvis Grændseforhold synes at sikkre dets Enemærker en varig Fred, med alle dens timelige Fordele, vilde kun føle sig svækket og foruroliget ved en Forbindelse med det saarbare Danmark, og dertil lige saa lidt see sig istand til at staae os bi i Nøden, som vi til

at ile vore Forbundne tilhjælp mod en overmægtig Fjende. Saaledes vilde Unionen være til aabenbar Skade for vore Venner og til ingen Nytte for os.

Man har hørt og seet fremsætte Theorier, der gik ud paa, at hvert af de respective Lande skulde beholde sin særskilte Regjering, sine Love og Institutioner og kun i Fællesanliggender styres af et Central-Parlament! Det er saare vanskeligt at forudbestemme, hvorledes de i saa mange Henseender afvigende Grundprinciper og Repræsentationsformer skulde kunne harmonere, men Et synes fuldkommen klart, at enten nu hine Fællesanliggender angik fredelige eller krigeriske Foretagender, vilde ufeilbarlig den stærkere Part udøve Hegemoniet og da hjalp det ikke at pukke paa Selvstændighed. See vi nu hen til, hvilken af de tre Paagjældende, der fornemmelig skulde ønske Oprettelsen af en saadan Forbundsstat, kunne vi «a priori» være forvissede, om at Norge allerhelst vil beholde sin nærværende Stilling; de danske Skandinaver betragte Foreningen nærmest som et Værn mod Tydsklands Anmasselser, og de svenske Unionsvenner nære Haabet om et udvidet Herredømme. Her er altsaa kun en maadelig Udsigt til Overeenskomst, endsige til politisk Eenhed.

En saadan er iøvrigt aldeles ufornøden med Hensyn til gavnlig Samvirken i videnskabelig, commerciel, social og statsoeconomisk Retning, og skjøndt tilfældige smaae Rivninger, (som f. Exempel det øresundske Lodsspørgsmaal) kunne avle en øieblikkelig Bitterhed hos en mindre venligsindet Presse, vil man snart indsee, at vore Interesser meget vel lade sig forene. Ligefuldt er der hos de tre nordiske Nationer en saa mærkelig Forskjel tilstede, baade i Sæder, Skikke, Levevis og Charakteer, at der allerede imellem Norske og Svenske kun er liden Samstemning; hvormeget mindre da hos os, hvor Nationalfølelsen er nok saa stærk, om just ikke saa demonstrativ, som hos vore Naboer. Vi ville lade uberørte de Ømfindtligheder, der for Størstedelen hidrøre fra Mis-

forstaaelser og Mangel paa Kjendskab til Forholdene, ei heller ville vi opregne de Egenskaber, hvori den ene Nation mener at staae høit over den anden, men hvad Svensk og Dansk angaaer, have Aarhundreders blodige Conflikter efterladt Spor i Folkenes Bevidsthed, og i Forhold til Charakterernes dybere Alvor, bevares Erindringen om de Sagn og Begivenheder, som Historien overleverer og hvis Indtryk saa at sige indsuges med Modermelken. Dansken, der af Naturen har modtaget et lettere og forsonligere Sind, har f. Ex. i kortere end et halvt Aarhundrede vexelviis næret og forvundet tre forskjellige Nationalhad; han dvæler med Henrykkelse ved Historiens Lyspunkter og Fædrenes Heltebedrifter, men farer let hen over Nederlag og Tab. Naar han paa en klar Foraarsdag seer over til den skaanske Kyst, hvor de hvidskinnende Kirker alle ere byggede af danske Konger, falder det ham sjelden ind, at dette frugtbare Land engang har været Et med Danmark! — Det er nu Sverige og intet Andet, ligesom engang — hvis ikke det Utrolige skulde times — det med saa dyre Offere forsvarede og tabte Slesvig — vil blive nævnet som Preussen!!

Saaledes forholder det sig ikke med Svensken. Han veed, at hans Krigshistorie i de sidste fire Aarhundreder langt overstraaler vor — navnlig til Lands — og han nyder nu allerede i over 60 Aar sine Hædersminder i fuldkommen Ro og Fred; men hvad der stadig foresvæver ham, er det Tryk, som hans Fædreland har liidt under det danske Unionsregimente, hvis Fremfærd var stemplet med Vold og Svig, med Svøben og Bøddelsværdet; Engelbrecht, Sture og Vasa ere Frihedshelte, hvis Navne reise sig imod enhver statslig Forening, af hvilken Art den end monne være; jeg har ingen bestemt Forestilling om hvorledes svensk Hegemonie vilde blive taalt i Danmark, men det staaer fast, at den blotte Tanke om en dansk Hersker i Sverige, vilde med Afsky forkastes af den hele svenske Nation.

Disse Forhold ere imidlertid uden Indvirkning paa det

gjensidige selskabelige Samqvem; Dansk, Norsk og Svensk kappes om at vise hinanden den venligste Imødekommen, og hjertelig Glæde hersker ved hvert Gjæstebesøg, enten det finder Sted enkeltviis eller i hele Folkevandringer, men hertil og ikke længere! Thi kommer først det politiske Element paa Bane, staaer Sambrægtigheden Fare for at brydes. Man tænke sig blot et Central-Parlament med en Discussion ført imellem vort talrige Demokratie og det stolte, paa Forfædres glimrende Bedrifter grundede svenske Aristokratie og Bevægelsen vilde snart bringe det historiske Bundfald til at stige op paa Overfladen til Fornyelse af gammelt Nag og Bitterhed. Lad os blot forestille os en Samvirken i Krigstilfælde af de forenede Hære. Det første Stridspunkt vilde blive, om hvem der skulde føre Overcommandoen, det næste om hvilken Nations Tropper der meest havde bidraget til den eventuelle Seir, og endelig om hvilken af Parterne der skulde bære Skylden for det muelige Nederlag. Desuden tør der neppe være Tvivl om, hvem der ved Fredslutningen blev udseet til Sonoffer.

Disse Betragtninger, der igrunden ikke indeholde noget Nyt, ville maaske vinde Bifald hos dem, der i Stilhed dele mine Anskuelser, men tilvisse vække heftige Indsigelser hos Tilhængerne af det modsatte System og man vil fremfor Alt spørge mig, om hvad disse Reflexioner egentlig vedkomme „Mit Theaterliv". Herpaa vil jeg svare, at jeg, som Repræsentant for en Kunst- og Digtart, der specielt tilhører den danske Skueplads og som, foruden at den er paavirket af vor nationale Smagsretning, tillige er inspireret af vore fædrelandske Minder — føler mig forpligtet til, efter bedste Evne, at bekæmpe Agitationer, der — bevidst eller ubevidst — have til Formaal at reducere vore litteraire Skatte til antiqueret Arvegods og vort skjønne Sprog til en vaklende Dialekt; at hævde det Naturlige og Sande sin Ret ligeoverfor det Paatagne og Falske og endelig at vise det Hule og Uholdbare i de Bestræbelser, der gaae ud paa at

bringe Danmark til at gaae op, eller rettere gaae under i en skandinavisk Treenighed.

Gid det danske Sprog maa blomstre i Skrift og Veltalenhed, medens den danske critiske Sands maa være paafærde for at holde Affectation og Unatur udenfor vore Enemærker. Gid Fred og Enighed stedse maa herske, ikke blot udadtil med vore Naboer og nordiske Brødre, men ogsaa i vore indre Forhold, og idet vi anbefale vort elskede, haardt prøvede Fædreland i den Haand, der styrer Alverdens Riger og Folk, forene vi os Alle i det Udraab:

„Gud beskytte Danmark!“

Biographiske Skizzer

tegnede efter Hukommelsen.

Disse Skildringer af endeel mere eller mindre navnkundige Samtidige vare oprindelig bestemte for et danst biographisk Lexicon, hvis Udgivelse stødte paa uforudsete Hindringer og vistnok er henviist til en usikker Fremtid. Egentlig passer min hele Fremstillingsmaade bedre for Memoirestilen, da Beskrivelserne ere hentede fra personligt Bekjendtskab og fra de Paagjeldendes egne Meddelelser, uden Henviisning til andre Kilder end det virkelig Oplevede og uden anden Garanti end min bevidste Sandruhed. Den objektive Form, som disse Skizzer have bibeholdt, vil maaskee end yderligere bidrage til at give dem en vis kunsthistorisk Interesse, indenfor det Omraade, hvori jeg har levet og virket, samt paa flere Steder supplere og berigtige flere hidtil anførte Data.

Jeg kommer saaledes allerførst til at omtale min berømte Forgænger Vincenzo Galeotti, der levede paa en Tid, hvor Critiken gik frem med en vis Grad af Varsomhed, fornemmelig naar det gjaldt Kunstfag, hvis Specialitet laae enten udenfor eller fjernt fra dens Competence eller Kundskabskreds. Til saadanne Fag henregnedes dengang Balletten, der mere betragtedes som et Festagregat, til hvis Nydelse Publicum var indbudt, end som et dramatisk-litterairt Produkt, der først skulde gaae Skjærsilden igjennem, inden det fik sit Passeertegn.

Enhver Anmeldelse blev derfor snarere en Panegyrik end en Recension; ogsaa for mig vilde her være Anledning til at istemme den ubetingede Roes, der tildeltes Mesterens

Compositioner, og, ligesom ved de Udvalgtes Indtrædelse i det franske Academie, holde en puur og bar Lovtale over den hedenfarne Celebritet, hvis Plads jeg var kaldet til besætte, om muligt til at udfylde.

Da der imidlertid saavel af udmærkede Samtidige, som af den danske Skueplads' Sagaskriver er leveret Beskrivelser om hine pantomimiske Værker, der i hiin Tid henrev til Begeistring og da deres totale Forsvinden fra Scenen er blevet tilskrevet en dadbelværdig Mangel paa Omhue og Pietet, ja endog paa Dygtighed hos Mesterens Efterfølgere, troer jeg i Sandhedens Interesse at burde fremstille Forholdene som de vare og ere, baade med Hensyn til Compositionernes indre Værd og til deres attraaede Opbevarelse som classiske Arbeider.

Ved Galeottis Død (1816) vare hans meest yndede Balletter, Lagertha, Blaaskjæg, Romeo, Nina og Afguden paa Ceylon fuldt indstuderede paa Theatrets Repertoire, men Størstedelen af de Rollehavende vare allerede dengang i en fremrykket Alder; blandt de yngre Kræfter fandtes ikke et eneste mimisk Talent, der med Held kunde anvendes til Erstatning for de Ældre, der heller ikke yttrede synderlig Lyst til at aftræde; herved allene, og ikke af Mangel paa Omhue hverken fra Dirigentens eller Bestyrelsens Side, svækkedes efterhaanden Interessen for det større pantomimiske Skuespil, der omsider syngnede ganske hen og først efter et Interregnum af fjorten Aar, fremstod med fornyet Kraft, skjøndt i en heelt forandret Skikkelse. Erindringen om hine storartede, tragiske Fremstillinger bibeholdt sig længe saavel hos Publicum som hos Balletpersonalet og Ønsket om at see dem gjenoplivede til Schalls herlige Musik yttrede sig levende ved flere Leiligheder. Jeg selv sværmede for at optræde i nogle af de Roller, hvori min Fader havde efterladt sig et Minde. Jeg opfriskede i min Hukommelse alle de Scener og Dandse, som jeg i mine Drengeaar havde seet og beundret, og idet jeg tyede til al

den Bistand, som den endnu levende ældre Besætning kunde yde mig, satte jeg Romeo og Giulietta i Scene fuldt overbeviist om, at denne Ballet maatte vinde en skjønsom, om just ikke begeistret Modtagelse.

Udfaldet af denne ærlige Bestræbelse svarede ingenlunde til Forventningerne, thi Anskuelserne havde totalt forandret sig; navnlig syntes den hele Form, tiltrods for de enkelte Modificationer, den var undergaaet, i høi Grad forældet, og den saa ofte omtalte og lovpriste fremadskridende Handling viste sig nu i et aldeles omvendt Forhold, belemret med Episoder, som Arier, Chor, Processioner og geistlige Ceremonier. — Kjedsomheden tog Overhaand, Bifaldet forstummede og Publicum udeblev allerede ved anden og tredie Forestilling. Critiken, der neppe vilde troe sine egne Øine, men nødig vilde fornægte sine tidligere Udtalelser, udgjød nu hele sin Harme over dem, der havde fremdraget Mesterværket af Glemselens Hvile; jeg fik Utak for min gode Villie, baade af de Ældre, hvis Erindringsbilleder havde tabt deres Friskhed, og af de Yngre, der ansaae min Opfindelsesevne for udtømt og beskyldte mig for at ville føre Balletten tilbage til Roccocoperioden. Jeg kunde alligevel ikke ganske rive mig løs fra de Indtryk, jeg som Barn havde modtaget, da jeg med dyb Bevægelse saae Galeottis Værker gaae lysende over Scenen og selv, bemærket af den alderstegne Mester, udførte Smaaroller i hans Balletter; jeg tog vexelviis fat paa Blaaskjæg og Lagertha, men vandt den Overbeviisning, at Pieteten for det berømte Navn bedst bevaredes ved ikke at tvinge de gamle Sager frem for Nutidens critiske Blikke, thi den yngre Generation vilde af de Momenter, som forekom Datiden meest ophøiede og gribende, finde Anledning til den crasseste Parodie — en Besmittelse, som endog mine bedst lykkede Arbeider ikke have kunnet undgaae, og for hvilken jeg vilde skaane min ærværdige Forgængers Minde.

Det conventionnelle Gebærdesprog, som vi mere og mere

ere komne bort fra, den Slags Dands, som paa hiin Tid skulde udtrykke baade Stemning og Virtuositet, selve Handlingen og dens Motiver, hvor de staaende Typer af brutale Fædre, Tyranner og Forrædere, hensynsløse Elskere og Medbeilere, samt hengivne Fortrolige omgaves af et symetrisk opstillet og mekanisk gesticulerende Chor af Hyrder og Riddere efter Omstændighederne, vilde nutildags fremkalde enten en tvetydig Munterhed, eller, dersom de bleve tillempede, opløse sig i en dræbende Kjedsommelighed. Jeg troer herved tilfulde at have angivet de sande Aarsager til den uundgaaelige Forsvinden af de galeottiske Balletter og Umuligheden af deres Opretholdelse paa Repertoiret.

Vincenzo Tomaselli kaldet Galeotti *).

(Født i Verona d. 5te Marts 1733, † i Kjøbenhavn d. 16de Decbr. 1816.)

Da denne berømte Choreograph ikke har efterladt sig nogetsomhelst Manuscript med Undtagelse af nogle Forretningsbreve, veed man saagodtsom Intet om hans tidligere Fata eller theatralske Løbebane førend hans Ankomst fra London til Kjøbenhavn i Aaret 1774. Han optraadte som Solodandser og Mimiker i Forening med en Signorina Guidi, der senere blev hans Hustru. Som sagt, om hans Ungdom findes ingen Optegnelser og selv Angivelsen af hans Fødeby varierer imellem Verona, Vicenza og Florentz, nok, at han var Italiener, overtog Balletmesterposten efter hans Landsmand Sacco og producerte strax i Begyndelsen

*) Hvorfra og hvorfor han har faaet dette mærkværdige Theaternavn vides ikke. I det italienske Sprog giver det et høist ubehageligt Anstød, da det er baade Genitiv og Pluralis af Galeotto — Galeislave!

flere af Angeolinis Compositioner, der efter Datidens Brug vare ballettiserede Omarbeidelser af franske Tragedier som Dido, Semiramis og l'Orphelin de la Chine. Musiken, der medbragtes i Violin-Udtog blev instrumenteret af Concertmester Darbés, og det hele Arrangement gik under Navn af Originalt — en paa den Tid meget anvendt Praxis. Tiltrods for en efter de daværende Fordringer pragtfuld Udstyrelse lod det ikke til, at Publicum følte synderlig Interesse for den store Stiil, men, ligesom nutildags, helst vilde have noget „at lee af"; de alvorlige Balletter bleve derfor snart fortrængte af en heel Række mindre Sager, hvori det Burleske var fremherskende og som man nufortiden vilde henregne til Divertissements; blandt disse vandt især Zigeunernes Leir, Amors Lyner, Hververne og Vadskepigerne og Kjedelflikkeren Publicums udeelte Bifald. En ny Periode indtraadte med Marmontels „moralske Fortællinger" og gav Impulsen til Annette og Lubin, Laurette, Lina og Valvais, Hermann og Dolmon m. fl. Fremfor den hele Række af større og mindre Balletter udmærkede sig Afguden paa Ceylon ved charakteristiske Dandse og Schalls ypperlige Musik, Bjergbøndernes Børn ved idyllisk Ynde og den morsomme mimiske Bearbeidelse af den franske Operette Le diable à quatre, paa Dansk, Fanden er løs, der i sin Genre var et lille Mesterstykke. Mindre heldige vare derimod Galeottis Efterligninger af Gardels Télémaque, Psyche og La Dansomanie.

Det høist Mærkelige ved Galeottis Kunstnerbane var, at han først efter 26 Aars Virksomhed og i sit 67 Aar culminerede som Balletcomponist, og det netop i den samme tragiske Stiil, der havde betegnet hans tidligste Optræden. Lagertha opførtes første Gang den 30. Januar 1801 i Anledning af Christian den Syvendes Fødselsdag. Schall havde componeret Musiken dertil i forbausende kort Tid og med en Begeistring, der var eiendommelig for hiin

uforglemmelige Periode. Den oprindelige Plan, tildeels en Travestie af Jason og Médéa, var udkastet af Digteren Pram, der tillige havde skrevet Texten til de indlagte Sange og Chor, som gav Balletten Anstrøg af en pantomimisk Opera med Dands. Min Fader, hvis Fremstilling af Sagnhelten Regnar Lodbrog var i høieste Grad imponerende, havde en væsentlig Deel i den choreographiske Udarbeidelse saavelsom i de forskjellige Ridderspil; de øvrige Hovedroller, med Mme. Bjørn som Lagertha, Mlle. Birouste som Thora og Dahlén som Gotherkongen, vare i de bedst e Hænder. Bifaldet var stormende og Nationalaanden fandt i dette storartede Skuespil en kraftig Næring. Galeotti høstede almeen Berømmelse og hans Værk hævdede i mange Aar en Hædersplads paa den danske Scene.

Der gik lang Tid, inden nogen lignende Succes kunde afløse Lagerthas glimrende Triumf; forgjæves stræbte Laurent at seire paa det samme nordiske Omraade med Sigrid. Galeotti betraadte det aldrig senere og saavel hans Nina, som Inez de Castro, maatte staae i Skygge for hiint mægtige Billede fra den heroiske Oldtid. Endelig (1808) vandtes igjen et stort Lod ved Rolf Blaaskjæg (mimisk Omarbeidelse efter Syngestykket Barbebleue). Det Eventyragtige, der gik igjennem denne i fire Akter udspundne Handling, virkede yderst spændende, ja saa rystende, at flere Nervetilfælde fandt Sted blandt Tilskuerne! Et Forsøg paa at gjenoptage disse pathetiske Momenter vilde under de nærværende Forhold og Stemninger frembringe en aldeles modsat Virkning, thi et saadant dandsende Uhyre som denne Rolf, der har sin Kongekrone staaende paa sit Natbord, medens Gjenfærdene af hans fire myrdede Gemalinder, hvis Liig ere ophængte i hans Studeerkammer, omsvæve ham i Drømme, ledsagede af en Erkebiskop i fuld Ornat og en flammende Indskrift paa Væggen, vilde tiltrods

for de brillianteste Soloer og Menuetter blive udleet af vor reflecterende Samtid.

Den 2den April 1811 gik Romeo og Giulietta første Gang over Scenen med stort Bifald; ligesom Lagertha var den udstyret med Chor og Solosang, Musiken hørte uimodsigelig til Schalls skjønneste Inspirationer, Handlingen, der mere havde Steibelts Opera end Shakespears Sørgespil for Øie, led, som tidligere nævnet, af en betydelig Bredde og fattedes Hovedmotivet, nemlig Familiehadet imellem Montecchi og Capuletti. Dandsene, navnlig de ilde anvendte pas de deux imellem de Elskende ved Stævnemødet i første Akt og i fjerde Akt Giuliettas Dands med den forhadte Brudgom, gjorde dengang megen Lykke, men vilde neppe kunne forsvares for Æsthetikens Domstol.

Udførelsen kunde i visse Henseender kaldes vidunderlig, thi alle Hovedroller vare besatte med Kunstnere af betydelig Anciennetet, Romeo var 51 Aar gammel, Giulietta henved 40, Pàris 43 og Lorenzo, der spilledes af Galeotti selv, 78 Aar gammel! Denne sidste Rolle gaves med apostolisk Værdighed, indtil Mesteren til Belønning for sin umiskjendelige Fortjeneste blev decoreret med Dannebrogsordenens Ridderkors; fra dette Øieblik blev hans Optræden paa Scenen anseet for uforenelig med det strenge Decorum.

Romeo og Giulietta, skjøndt kun opført fire Gange i Slutningen af bemeldte Saison, opnaaede dog i det Følgende en virkelig «Succés de vogue» og blev i lang Tid en Yndlingsballet næsten af samme Tiltrækning som Lagertha, og vil man fraregne de Enkeltheder, der maatte forekomme langtrukne og udtværede, fandtes deri Scener af gribende Virkning og Situationer, der vare behandlede med Mesterhaand. — Pantomimen efter italiensk Tilsnit har sine særegne Hjælpemidler, der deels bestaae i en fuldstændig Ordbog af antagne Gestus, hentede fra det romerske og

neapolitanske Folkeliv, deels, for en yderligere Tydeligheds Skyld, i bestrevne Sedler, Tavler, Faner og Transparenter, der, ligesom hiin ninivitiske Flammeskrift, bebuder de skjæbnesvangre Tildragelser. I Anvendelsen af disse Midler besad Galeotti en Erfaring og Dygtighed som Faa, og hans Publicum, der gjennem et Par Menneskealdere saa at sige var opdraget til at forstaae ham, fulgte Handlingernes Udvikling med tillidsfuld, ja næsten andægtig Opmærksomhed; det er derfor ikke at undres over, at baade Digtere og Kunstnere kappedes om at yde Mesteren og hans Værker en ubetinget Anerkjendelse.

Man feiler derimod, naar man nævner Galeotti som Skaber af en bestemt Retning; han var kun en traditionel Efterligner af den samme italienske Balletskole, der tæller Mænd som Angeolini, Canziani, Vigano og Gioja blandt sine Corypheer, hvis pantomimiske Techniks stereotype Former have bevaret sig ikke blot paa de større Theatre i Italien, men stadig gaae igjen i de casortiske Harlekinader. Dens væsentligste Kjendemærker ere foruden en høi Grad af rythmisk Præcision og kaleidoskopisk Symetrie, Dandsenes Stilling udenfor Handlingen og dennes sædvanlige Bearbeidelse enten efter et bekjendt Drama, eller overladt som Libretto til en eller anden Poet — „af Faget".

Saaledes som den smukke og kraftfulde Olding staaer for min Erindring og som han er bleven mig overleveret af sine samtidige Medarbeidere, var han i Besiddelse af usædvanlig praktisk Dygtighed, men med Hensyn til litterair Dannelse og Smag en ganske jevn Mand, dog med den Fiinhed og Anstand, som det sjelden skorter paa hos Italienerne. Musikens Rythmer forstod han tilbunds, hvorimod hans Organisation var fremmed baade for Melodie og Harmonie; hans Sprog var i Aarenes Løb forvandlet til den forunderligste Dialekt: Dansk lærte han aldrig og sit Modersmaal blandede han med Fransk og Engelsk; men hans

Elever forstode ham alligevel og svarede ham i et eiendommeligt Kragemaal:

Galeottis sidste store Ballet var Macbeth, et vistnok ligesaa voveligt som mislykket Forsøg paa ved Mimespil og Inscriptioner at tolke Shakespeare. Ogsaa heri vare flere Scener mesterligt udførte, men det Hele af en umaadelig Bredde og fattedes den fornødne Localfarve. Skotterne f. Ex. vare klædte aldeles som dem, der under Beleiringen 1807 laae camperede i Søndermarken og Macbeth med Gemalinde kronedes med de samme Ceremonier, der havde fundet Sted kort iforveien med Frederik den Sjette og hans Dronning! Man kjedede sig grundigt, men beundrede ligefuldt den sjeldne Virkekraft hos den 82aarige Balletmester, der havde besluttet at holde ud indtil Dagenes Ende.

Hans talrige Elever, hvoriblandt flere af Skuespillets og Operaens Medlemmer, der havde begyndt deres Theaterbane paa Dandseskolen, foranstaltede en Fest paa Hoftheatret i Anledning af hans 83de Aars Fødselsdag og havde til den Ende, ham uafvidende, ladet male hans Portrait af den paa hiin Tid (1816) meget yndede Kunstner Viertel. Billedet lignede ganske udmærket, men Synet deraf virkede nedstemmende paa den gamle Mand, der allerede flere Gange havde nægtet at sidde for Malerne, da han nærede den Fordom, at hans Endeligt derved vilde fremskyndes! Hverken Festens Jubel eller de Krandse, der raktes ham af kjærlige og taknemlige Hænder, ja ikke engang Professortitlen, som ved samme Leilighed allernaadigst blev ham tildeelt, kunde udslette det mørke Indtryk.

Et chronisk Onde, som et anstrængende Selskabsliv havde forværret, og en Forkjølelse, paadraget ved en ufrivillig Svømmetour, lagde ham nogle Maaneder efter hiin Høitidelighed paa Sygeleiet og lidt før Juletiden 1816 indslumrede han med Religionens Trøst efter den catholske Ritus, omgiven af sine tvende Døttre og sin trofaste Elev Mme. Schall.

Døttrene Caroline og Mariane døde faa Aar efter Faderen, og da de efterlode en lille Formue, blev der stærk Efterspørgsel efter de berettigede Arvinger. En af Kjøbenhavns meest søgte Skræddere Guidi, en Neapolitaner af Fødsel, regnede sig i Slægt med Galeottis forlængst afdøde Hustru, men en anden meget smuk Italiener, der, Gud veed efter hvilke Eventyr, var landet i et af vore Regimenter som Tambourmajor, beviste sin retmæssige Afkomst, og Antonio med Familienavnet Tomaselli vendte bemidlet tilbage til Galeottis Fødeland.

Claus Schall.

(Født i Kjøbenhavn d. 28de April 1760, † den 10de August 1835.)

Saavidt man veed er ingen dansk Musiker før hans Tid optraadt som Componist af nogen Betydenhed, og naar man betænker de Omstændigheder, under hvilke hans Talent fremspirede og naaede sin Udvikling, maa man med Rette ansee ham for en af de mærkeligste Fremtoninger indenfor vor Kunstverden. Authodidakt i den Grad, at det ikke med Bestemthed kan paavises, af hvem han har lært Violinspil, Harmonie eller Sprog, har han fra Begyndelsen med utrolig Energie kæmpet sig frem gjennem trange Kaar og ikke ladet sig paavirke af Omgivelser, hvis Trivialitet, han selv med kosteligt Lune fremhævede i senere fortrolige Samtaler. Søn af en fattig Skomager og den Ældste af en talrig Børneflok, yttrede han allerede i en tidlig Alder en afgjort Lyst og et medfødt Kald til Musiken, og da han af en ubekjendt Lærer nød Underviisning paa Violin, maatte han, da Faderen ikke kunde fordrage de skjærende Toner med de uendelige Gjentagelser, krybe under Sengedynen for «con Sordine» at fortsætte sine Øvelser. Da Faderens Haandværk imidlertid

var utilstrækkeligt til Familiens Underhold, maatte Kunsten kaldes tilhjælp og da den gamle Schall havde faaet Sønnerne anbragt paa det kongelige Theaters Balletskole og selv ikke var ukyndig i den Tids brugelige Selskabsdandse, etablerede han et lille Cursus, hvad man i England kalder «Dancing Academy», der rigtignok maa have været i en temmelig simpel Stiil, eftersom det var paalagt Eleverne selv at sørge for Salens Belysning ved hver især at medbringe et Spedelys! Her assisterede Sønnerne deels som musicerende, deels som Medhjælpere i Underviisningen, men Claus figurerede allerede i Saccos og i Galeottis Balletter; hans humoristiske Beskrivelser af det Liv, som dengang førtes imellem Coulisserne kunde gjerne danne et Sidestykke til Billederne af Fredmans Epistler, thi ligesom ved de lystige Gilder paa „Krogen Wismar", marscheredes der i Optog, med Musik i Spidsen, fra Comediehuset hen til Stamfaderen Spendrup i „Brænde-Vingaardstræde"!

Man bemærkede snart i den unge Schall den dygtige Violinspiller og indsaae, at han som Repetiteur kunde gjøre Balletten større Nytte end som Figurant; han spillede nu ufortrøden til Skoler og Prøver, men benyttede Mellemtiden til at erstatte det Forsømte i sin Skolelærdom, uddannede sit musikalske Talent efter de Mønstre, der frembød sig ved fremmede Virtuosers, blandt Andre Lollis' Besøg i Kjøbenhavn og studerede Harmonie, meest ved at lytte til de gode Sager, der navnlig under Naumanns og Schultz's Anførsel produceredes i det kongelige Capel; her varede det ikke længe, inden han distancerede de ældre Repienister, der endnu ikke vare komne videre i technisk Færdighed end at de tilraabte hinanden et „Varsko eller Pas paa"! hvergang et C eller D skulde hentes ned fra Applicaturen.

Han blev snart fortrolig med Glucks og Haydns Mesterværker og følte sig særdeles tiltalt ved den Naivetet og

Melodierigdom, der udmærkede Schultz's Compositioner. — Disse, skjøndt undfangede og frembragte af en Tydsker, bleve saa populaire i Danmark, at de lagde Grunden til en heel Retning i vor nationale Sangkreds. — At Schall ikke blev staaende ved Overfladen af Musikens Theorie, fremgaaer allerede af hans tidligste Forsøg, der, skjøndt tynde med Hensyn til Instrumentation og simple i Modulationerne, staae langt over de italienske Balletcompositioner som Darbes og Lolle havde bearbeidet. Det var saaledes først i Galeottis Balletter, at Schall skulde bryde sig en Bane og senere hævde sit Renommée: Annette og Lubin, Vadskepigerne og Kjedelflikkeren, samt Fanden er løs vare Førstegrøden af hans friske Lune, men det blev fornemmelig Afguden paa Ceylon, der aabenbarede en Fylde af Charakteer og Opfindelse, som maatte vække Opmærksomhed for det ualmindelige Talent, og Theatrets daværende Chef, Kammerherre Warnstedt, indstillede ham til et kongeligt Reisestipendium, som han benyttede i Forening med sin Broder Peer, der allerede dengang var en duelig Violoncellist. — Der fattes Optegnelser om denne vistnok interessante Kunstreise, men af dens Resultater at dømme, tør man antage, at Tiden er bleven vel anvendt. Saameget er imidlertid bekjendt, at den ivrige Strid, der under Schalls Ophold i Paris førtes imellem Gluckister og Piccinister, havde en betydelig Indflydelse paa hans Opfatning af dramatisk Musik og Mestrinos storartede Violinspil paa den Stiil, hvori Schall senere optraadte som Virtuos paa sit Instrument, med hvilket han producerede sig i flere af Tydsklands Hovedstæder og, navnlig i Prag, høstede meget Bifald. Et uforglemmeligt Moment i denne sidste Stad var for ham Mozarts personlige Bekjendtskab, endnu inden Figaro, Don Juan og Tryllefløiten havde gjenlydt og kun faa Aar før den udødelige Tonedigters altfor tidlige Bortgang; den Tilbedelse, som Schall havde viet det i Mozart aabenbarede Genie, vandt bestandig forntyet Styrke ved det

stolte Minde om, at have seet og talt med den uopnaaede Mester.

Ved Siden af de Fortjenester, Schall havde af de ovennævnte Mesterværkers Optagelse og værdige Udførelse paa den danske Scene, saavelsom af den Udbredelse, han skaffede Mozarts Symphonier og Quartetter ved sit eget beaandede Spil, tør man vel nævne et Par Træk af hans Sværmerii i denne Retning og dets Sammenstød med Prosaen i hans huuslige Hverdagsliv.

Han havde nemlig indrettet sig et smukt Landsted i Lyngby og ladet opfylde og grøfte et sumpigt Terrain, paa hvilket han senere byggede en Pavillon, der fik Navn af Musikhuset; trindt omkring denne lille Helligdom vare Bautastene reiste for Tonekunstens Heroer, og naturligviis Mozarts den meest fremtrædende. En Dag, da en sjællandsk Husar var leiet til Havearbeide og Schall vilde gjøre ham opmærksom paa Indskriftens Betydning, paastod den fiffige Karl paa egen Haand at have udfundet den rigtige Forklaring, da det ikke kunde være andet end en simpel Hentydning til det bløde Jordsmon, nemlig „Mose-Art“, hvilket Ordspil i mange Aar derefter fornøiede den Gamle. — Hvad der derimod syntes at more ham langt mindre, var hans ægteskabelige Samliv med en for al høiere musikalsk Nydelse aldeles uimodtagelig Halvdeel, Cathrine Salathé, der i sin Ungdom havde været en Skjønhed, men kun en ringe begavet Skuespillerinde. Dette Ægteskab havde været udholdende indtil Guldbryllup, men paa ingen Maade hverken kjærligt eller frugtbart, og til Straf for hendes smaae Drillerier maatte hun tidlig og silde døie Quartetter og Quintetter saavel af øvede Musici, som af Elever og Dillettanter. Den stakkels Kone og hendes om muligt endnu mere prosaiske Søster klagede gudsjammerligt over den evige Musik. „Om de endda — sagde de — vilde spille noget Morsomt, enten af Dupuy eller af Claus

selv, men det er aldrig Andet Dag ud og Dag ind, end den forbandede Mozart"!

For at komme tilbage til Brødrenes Udenlandsreise, hvorfra de hjembragte uudslettelige Indtryk, ville vi kun bemærke, at af disse Tvende var Claus unægtelig den genialeste og utrætteligste, hvorimod den livsglade og godmodige Peer indskrænkede sin musikalske Virksomhed til Behandlingen af sit eget Instrument, baade som Orchesterspiller og som Lærer; den Insinuation, at den ældre Broders Compositioner tildeels skyldtes Peers Medvirkning, maa derfor tilbagevises som aldeles ugrundet.

Det Omraade, hvorpaa Schall med saa meget Held havde bevæget sig — nemlig Balletmusiken, forekom ham og hans Beundrere temmelig underordnet, og den ærekjære Musiker valgte nu en bredere Genre, idet han skrev flere store Concertstykker og optraadte som Operacomponist med P. A. Heibergs „Chinafarerne, der gjorde stormende Lykke og vandt en usædvanlig Popularitet. Det viste sig alligevel, at ved Siden af Talenter som Schultz og Kunzen, ja endog i Sammenligning med Dupuy og hans af Letsind og Lune sprudlende Ungdom og Galskab stod Schall paa den lyriske Scene i anden Linie. Senere hen, da Weyse og Kuhlau indtoge den første Rang, bleve hans tidligere Arbeider i denne Retning aldeles oversete. Terpsichore var og blev den Musa, til hvis Forherligelse han skulde offre sit Genies bedste Frugter og som til Gjengjeld skjænkede ham de skjønneste Krandse.

En utallig Mængde Dandse og mimiske Idyller vexlede med hans Violinsager og frembød saavel i det Muntre som i det Følelsesfulde meget Smukt og Eiendommeligt baade i rythmisk og melodisk Henseende, men det var først i Aaret 1801, at han leverede Musiken til den store Opera-Ballet Lagertha, der paa eengang stillede ham høit over alle de Componister, der før ham havde forsøgt sig i den nordiske Toneretning, thi dette lyrisk-mimiske Drama fik ved Schalls

fortræffelige Musik en Luftning fra Hedenold, der virkede uimodstaaelig baade paa Tilskuere og Tilhørere. Der laae Kraft og Lidenskab, Ynde og Vildhed, Friskhed og Fylde i denne Tonedigtnings forskjellige Momenter og der kan ikke siges noget mere Betegnende om denne storartede Balletmusik, end at den i væsentlig Grad har bidraget til at inspirere dem, der senere have behandlet nordiske Emner og tolket dem ved Toner. Man paastaaer, at Laurents Ballet Sigrid skal have givet Schall Anledning til om muligt at præstere noget endnu Fortrinligere i hiin Retning, men Sujettet tiltalte kun svagt og kunde ikke holde sig paa Repertoiret; den samme Skjæbne traf Galeottis Inez de Castro, men derimod vandt Rolf Blaaskjæg (1810) og Romeo og Giulietta (1811) den meest levende Anerkjendelse; det sidstnævnte Arbeide var ligesom Lagertha udstyret med Sang og heelt igjennem beaandet af en Romantik, der, skjøndt umiskjendelig paavirket af Mozart, dog havde et originalt Præg og høit kunstnerisk Værd.

At slige fortræffelige Compositioner henligge som døde Skatte paa Musikarchivets støvede Hylder, maa tilskrives de samme Aarsager, der have fjernet de Fleste af vore meest udmærkede Musikeres Værker fra vor lyriske Scene, nemlig de forandrede æsthetiske Anskuelser med Hensyn til Texter og Sujetter, der, fordum yndede og applauderede, nu betragtes som trivielle og forældede.

Af Schalls Syngestykker erindres kun Domherren i Milano gjennem nogle Viser, der gik i Folket, Alma og Elfride, hvis flygtige Tilværelse afbrødes ved den yndede Sanger Carl Bruuns Fratrædelse og endelig De tre Galninger, hvis første Forestilling med C. N. Rosenkilde som debuterende Tenorist, ikke fik Lov til at spilles til Ende formedelst den herskende Animositet imod N. T. Bruun! Schalls sidste betydeligere Arbeider vare Galeottis Macbeth og Dahléns Armida, begge af ringere Gehalt end hans tidligere Balletcompositioner; endelig skrev han i en meget

fremrykket Alder en Festcantate til Formælingen (1828), men den kom til at staae i Skygge for Kuhlaus mesterlige Bearbeidelse af Melodierne til Elverhøi.

Efter Kunzens Død overtog Schall, der i mange Aar havde fungeret under den beskedne Titel „Concertmester", Capelmesterposten, dog kun som Musikdirecteur, da det endnu dengang ansaaes for umueligt, at en indfødt Dansk skulde kunne beklæde hiin ophøiede Værdighed. Imidlertid blev han udnævnt til Professor, og da han allerede var Ridder af Dannebroge, udfyldte hans tredobbelte Titulatur en heel Linie paa Comedieplakaten.

Under hans geniale Anførsel udvikledes vort Orchester til den Grad af Fortrinlighed, der senere skaffede det velfortjent Berømmelse. I Aaret 1818 foretog han en ny Reise til Paris og det atter i Selskab med Broder Peer; han stiftede personligt Bekjendtskab med Cherubini, Paër og flere musikalske Notabiliteter og blev paa samme Tid agreeret som Medlem af Institut de France, (Academie des beaux Arts).

Paa mange Maader hædret og begunstiget, havde Schall erhvervet sig en klækkelig Formue og kunde med Behagelighed have trukket sig tilbage, inden hans Indflydelse saavel ved Hoffet, som i de fashionnable Kredse svækkedes ved den Yndest, som den italienske Sanglærer Siboni forstod at vinde ved sin imponerende Fremtræden i Forening med en umiskjendelig Dygtighed. Den italienske Musik, med en saa frisk Fremtoning som Rossini i Spidsen, indtog ved Sibonis Bestræbelser en overveiende Plads paa vort Operarepertoire og anvendtes navnlig ved kongelige Fødselsdage og andre høitidelige Leiligheder, bestandig indstuderet hos Siboni, hvorved Schall reduceredes til blot og bar Orchesterchef. Dette Forhold fremkaldte hyppige Rivninger; Partier dannedes deels af sand Deeltagelse for den forurettede Landsmand, deels af Misundelse over Udlændingens Fremgang, og man oplevede da det Phænomen, at Datidens

meest udmærkede Componister, Paër, Simon Mayr, Spontini, Meyerbeer og Rossini bleve ubarmhjertigen udpebne, fordi Musiken tilhørte den Skole, som Siboni forsvarede!

Dette barbariske Uvæsen var alligevel Schall høiligen imod, thi uagtet hans afgjorte Forkjærlighed for tydsk og fransk Musik, antog han gjerne Alt, hvad den nyere Tid frembød af Smukt og Charakteristisk, dog blev ham den larmende Instrumentation og det udramatiske Klingklang til Slutning for besværlig, og da hans lange og nidkjære Tjeneste berettigede ham til Vibeholdelsen af alle sine Emolumenter i Pension, søgte og erholdt han sin Afsked, efterat have indsat sin Søstersøn, den meget tarvelige Musiker Peter Funck til Efterfølger ved Anførerpulten.

Det udmærkede Portrait, der, malet af Eckersberg, pryder Balletfoyeren paa det kongelige Theater, viser os Schall i hans kraftige Manddomsalder, med Ansigtstræk, der uden at være regelmæssige vidne om Intelligens og Begeistring. For os Ældre, der have kjendt ham personlig, var hans Charakteer en Blanding af høist forskjellige Elementer og frembød de samme Nuancer, der saa ofte træffes hos geniale Folk, hvis Opdragelse ikke er gaaet Haand i Haand med Talentets Udvikling; han nød sine sidste Levedage i gemytlig Ro, færdedes omkring i sin smukke Equipage, holdt et gjæstfrit Huus og lod sine Elever forespille sig de Quartetter og Sonater, der saa ofte havde henrevet ham og plaget hans gnavne Ægtemage, der blev blind kort efter Guldbryllupsfesten og døde nogle Aar senere. — Deres adopterede Søn Julius, der som Violinist var ansat i Capellet, døde ung, uden at have svaret til Faderens Forventninger.

Som Træet, der i en silde Høst har kastet sine sidste Blade, indgik den gamle Toneskjald til Vinterens Hvile, med Haabet om et Gjenfødelsens Foraar, hvor himmelske Harmonier skulde tone ham imøde.

Det kongelige Theater gav en Mindefest til hans Ære, Oehlenschläger skrev et smukt Digt i den Anledning og jeg besørgede Iscenesætningen. — Endnu tone hans Melodier for mit Øre og føre mig tilbage til min Barndoms første Skridt paa Kunstens Bane.

Pierre Jean Laurent.

(Født i Kjøbenhavn d. 24de Marts 1759, † d. 23de Mai 1831.)

Hans Forældre vare begge franske og Faderen blev indkaldt under Frederik den Femte for at undervise de kongelige Børn i Dands, en Opdragelsesgjenstand, der paa hiin Tid blev betragtet med en saadan Alvor, at den gamle Laurent, efterat have dimitteret Kronprindsen (Christian VII), Sophie Magdalene, senere Gustaf den Tredies Dronning, samt Arveprinds Frederik, benaadedes med Titelen: virkelig Canceliraad, og da han efter Datidens strenge Methode havde givet Lectioner til den anden Generation af Kongebørn, erholdt han sin fulde Hofdandsemestergage i Pension, med Tilladelse til at fortære den i Udlandet. Han døde i Paris i en meget høi Alder og som en formuende Mand.

Sønnen, der uagtet sine franske Døbenavne og ditto Opdragelse talte flydende Dansk og var indpræget de loyaleste Følelser for Fødeland og Konge, syntes af Naturen ikke at være skabt til Dandsen; han var lille af Væxt, intet mindre end smuk og dertil temmelig hjulbenet; men da der dengang existerede tre udprægede og høist forskjellige Genres af Dands, nemlig serieux, demi-caractére og comique, meente Faderen at der kunde aabne sig en Carriere i det sidste Fag, deels formedelst en særegen gymnastisk

Begavelse, deels fordi Sønnen besad en sjelden Livlighed og muntert Lune. Der blev iøvrigt Intet forsømt med Hensyn til hans Opdragelse og han erholdt paa samme Tid en usædvanlig musikalsk Uddannelse.

Om hans Barndom vides kun, at han som lille Dreng ofte maatte dandse ved Hoffet for de kongelige Herskaber og ved en af disse Leiligheder blev han Vidne til en Scene, der paa en oprørende Maade caracteriserer Forholdet imellem Caroline Mathilde og Struensee. Laurent har nemlig fortalt, at han en Aften, da der var Hofbal paa Christiansborg var slumret ind i en Læneſtol i et Gemak, der stødte til Riddersalen, da pludselig Fløidørene gik op, og han vaagnede ved, at de ovennævnte Personer traadte ind i heftig Bevægelse og uden at ane Barnets Nærværelse fortsatte en Disput, der endte med, at Dronningen vendte sig stolt om for at gaae tilbage til Balsalen og Struensee løftede Benet til Spark efter hende og ilede ud ad den modsatte Vei!!

I Aaret 1777 sendtes den unge Laurent til Paris for der end yderligere at uddannes under den berømte Balletmester Noverre, der lod ham debutere i en laplandsk Pas de deux, ganske indrettet efter hans Personlighed, hvorfor han i de tolv Aar, han fungerede som comisk Solodandser ved den store Opera, gik under Navnet «Le petit Lapon» og fornemmelig glimrede som Djævel, Neger, Chineser og Træskobonde. Han var imidlertid ligesaa stolt af sin Danskhed, som af den Skole, han tilhørte, og underskrev sig med en vis Pretention «Seul éléve danois du célèbre Noverre».

Kort førend Revolutionens Udbrud, ægtede han en velhavende Borgerdatter Rose Marie Bonneau og tog Ansættelse som Balletmester i Marseille; her componerede han flere større og mindre Balletter, hvis Programmer jeg har seet og læst, blandt hvilke La tentation de Saint Antoine gjorde Epoke og senere har tjent til Stamfader

til den Mængde Djævlestykker, der en Tidlang oversvømmede den franske Scene og spredte sig til Udlandet. Endeel af hans øvrige Compositioner vare for Størstedelen Fostre af Rædselsperiodens Stemninger, hvortil de stakkels Theaterfolk maatte række Haand, for ikke at anklages for Incivisme eller den endnu værre anskrevne Moderantisme med Guillotinen som stadigt Skræmmebillede! — Det var under lignende Forhold, at Skuespilleren Monvel, efterat have spillet den ærværdige Fénélon, blev opfordret til at bestige Prædikestolen i Kirken Saint Roch, og Vestris med Mlle. Chevigny bleve tvungne til at dandse i Notre Dames Høialters Chor ved Festen for La déesse de la raison!

I Marseille herskede som bekjendt den frygteligste Ophidselse imellem Sansculotterne og Tilhængerne af det styrtede Monarchie; disse Sidste maatte for en Tid bukke under for Overmagten og mangen Morgen, naar Laurent, efter en Nat, der var opfyldt af Vaabenlarm og vilde Hyl, aabnede sit Vindue, bævede han tilbage ved at see den udenforstaaende Lygtepæl forvandlet til en Galge! Under slige voldsomme Udbrud flygtede han sædvanligviis med sin Familie ud paa Rheden til de danske Skibe, hvor han følte sig tryg under sit Fødelands beskyttende Flag.

Efter 23 Aars Fraværelse gjensaae Laurent endelig sit Barndomshjem og overtog Faderens forrige Plads som Hofdandsemester; han producerte sig tillige som Dandser, men uden synderligt Held, hvorimod en idyllisk Ballet Rosentræet af hans Composition ved den første Forestilling gjorde en saa enorm Lykke, at Galeotti, der befandt sig i et Aftenselskab, da Efterretningen derom indløb, faldt i Besvimelse! Det varede dog ikke længe, inden den snilde Italiener tog en glimrende Revanche over den uvelkomne Medbeiler: Lagertha befæstede for stedse Galeottis Supprematie og da Laurent kort derefter forsøgte sig i en lignende nordisk Genre med Sigrid, var det ham ikke muligt trods endeel

virkelig Dygtighed at trænge igjennem; Stemningen var ham endog i den Grad imod, at da han senere vilde producere sine Elever i en Bearbeidelse af Daubervals Mesterstykke «La fille mal gardée», blev denne Ballet (kaldet Høstdagen) modtagen med Haanlatter og Mishagsyttringer! — Hermed var hans Forfatterbane afsluttet, thi vel besad han endeel Kundskaber forud for sin lykkelige Rival, ja endog til en vis Grad baade Esprit og Opfindelse, men den praktiske Dygtighed og mageløse Præcision, der udmærkede Galeottis Virken, laae aldeles udenfor Laurents hele Væsen, og den erfarne Taktiker gik derfor som sædvanlig af med Seiren.

Laurent helligede sig nu ganske til Dandse-Underviisningen og foruden sit Hofembede, besørgede han om Vinteren de unge Skuespilelever og om Sommeren den augustenborgske Fyrstefamilie. Saavel ved rigelige Indtægter, som ved temmelig betydelig Arv, vilde han have kunnet samle sig Formue, dersom han ikke ved enkelte Stormands-Tilbøieligheder havde godtgjort et ensidigt Talent til at destillere Penge; hans Haand var imidlertid aldrig lukket for den Trængende og tiltrods for det Letsind, der fulgte ham langt udover den modnere Alder, besad han et godt Hjerte og en sjelden Gave til at gjøre sig afholdt. Midt i de smaae Omstændigheder, hvorunder han tilbragte sine sidste svagelige Leveaar, bibeholdt han sit muntre Lune og sine vittige Indfald; hans Venner, der kom for at trøste og efter Evne hjælpe ham, gik aldrig fra ham uden at have faaet et godt Maaltid — Latter.

Laurents Kunstnerliv afgiver kun spredte og flygtige Momenter til et Minde, men som dansk Mand har han erhvervet sig et Navn i fremmede Lande og dertil ikke været uden Indflydelse paa sin Tids sceniske Tilstande — tildeels ved sine Vink til de unge Skuespillere. Det er vanskeligt at bestemme, i hvilken Grad han fortjente Navn af — betydelig Kunstner; for de Uindviede staaer han i Erin-

dringen som en Original, men for sine Kunstfæller var han, hvad Pariserne kalde

Un bon enfant, paa Dansk „en god Kamerat.“

Mette Marie Astrup.

(Født i Kjøbenhavn d. 25de April 1760, † d. 16de Februar 1834.)

Det gamle Skuespilhuus fra 1748, der i Tidernes Løb tre Gange er blevet om- og tilbygget, inden det i 1874 blev jevnet med Jorden og reiste sig som en Pragtbygning paa det nærliggende Gjethuses Tomt, stod endnu i 1820 næsten uforandret fra Holbergs Tid og dannede, skjøndt uanseeligt i det Ydre, et nogenlunde fuldstændigt Hele med Indkjørsel mod Syd og støttende sig til et lille, næsten landsbyagtigt Stuehuus, der indesluttede et Gaardsrum og vendte ud mod den nu tilkastede og bebyggede Canal, der omgav Holmens gamle Værfter. Her havde Theaterportneren sin ret comfortable Bolig, indenfor hvis Vægge tre statelige Døttre opvoxede og gjennem hvis lave Vinduer og blanke Ruder man til alle Tider paa Aaret beundrede en pragtfuld Blomsterflor. I denne Bolig levede den yndede Skuespillerinde tilligemed sine to ældre Søstre, og da Forældrene døde, blev ved en særegen høiere Protection Portnertjenesten arvelig paa Spindesiden, saaledes, at den Ældste fungerede som Theatrets betroede Schweitzer og Opsynsmand, medens den Næstældste paatog sig en Pyntekones beskedne Forretninger og den Yngste, hvis Theaterliv vi her i korte Træk ville skizzere, glimrede som en Stjerne af første Rang i Lystspillets og Dramaets Anstands- og Heltinderoller.

Jfr. Astrups første Debut som Leonora i Den Stundesløse fandt Sted den 2den Juni 1773, hvilket lader formode et vist Forbehold med Hensyn til hendes

Fødselsdatum, da det ikke er rimeligt, at en trettenaarig lille Pige vilde have kunnet gjøre Fyldest i en Elskerinderolle; det er imidlertid aabenbart, at hendes smukke Ydre tidlig maa have gjort Opsigt og været anvendeligt paa Scenen; den ypperlige, tildeels franske, Skole, som paa hiin Tid betegnede det danske Lystspil, maa sandsynligviis være kommen den unge Kunstnerinde særlig tilgode. Meddelelserne om hendes tidligste Periode ere alligevel kun sparsomme og det synes derfor, som om hun først efter de tvende feirede Primadonnaer, Mmes Preislers og Walters, Afgang er bleven fremtrædende i det større Repertoire.

Hendes Hovedegenskab var væsentlig majestætisk Anstand, svarende til hendes imponerende Ydre — en Typus, der paa hiin Tid var almindeligere ved Theatret end nutildags, hvor Talentet kun sjelden understøttes af Personlighed. — Denne Holdning kunde hun alligevel tillempe for muntre og coquette Charakterer, men den tillod hende næsten aldrig at henrives af Følelsens Varme. De Roller, hvori jeg som Barn har staaet ved hendes Side, nemlig Johanna Montfaucon og Tamira i Salomons Dom, udførte hun med stor Bravour. Jeg beundrede hende som Cleopatra, som Sultaninden Palmira og som Grevinde Orsini i Lessings Emilie Galotti og bivaanede med en særegen Pietetsfølelse hendes sidste Optræden i denne Rolle ved den Beneficeforestilling, der gaves i Anledning af hendes Jubilæum d. 31te Mai 1823. — Hermed afsluttede hun sin lysende Kunstnerbane, og tog Afsked fra et Publicum, der i hende havde hyldet et ophøiet Skjønhedsprincip. Det vilde nufortiden være vanskeligt at bedømme, endog for os Gamle, hvorvidt hendes Fremstillinger vare beaandede af Genie eller udviklede ved grundigt Studium. Begreberne om dramatisk Diction, der tildeels havde den franske classiske Tragedie til Mønster, have i Aarenes Løb undergaaet betydelige Modificationer. Dengang gjorde det sceniske Instinct ved Efterligning og Routine sig gjeldende fremfor den æsthetiske Dannelse. Tra-

ditionen var derimod langt righoldigere end nufortiden. Livet udenfor Scenen, navnlig i den fornemme Verden, frembød større Originalitet, og Skolen indeholdt en Mængde Regler, der vel stundom strammede Tøilerne for Talentet, men tjente den Uerfarne og mindre Begavede til gavnlig Støtte og Veiledning. Der kan derfor være afvigende Meninger om Jfr. Astrups reent kunstneriske Betydning, men Eet er uomtvisteligt, og det er, at hun frembød en dramatisk Personlighed, som vi forgjæves søge erstattet hos den yngre Slægt.

Hun trak sig tilbage i en fremrykket Alder, med sin fulde Gage i Pension og med en Godtgjørelse for Tabet af sin kjære Portnerbolig, der nu skulde nedbrydes og gjøre Plads for Localer, der atter om nogle Aar afløstes af de plumpe Muurmasser, som endelig i 1874 maatte vige for den seirende Skjønhedssands.

De sidste Levninger af det gamle danske Musatempel forsvandt fra den Tomt, der indviedes af vor udødelige Holberg og hvor saa store Talenter have blomstret! Gid den ædle Kunst maa have flyttet sine Penater over i det nye Skuespilhuus, der med sine elegante Former reiser sig tætved den gamle Grund, hvor Udsigten aabner sig til det pragtfulde Quarteer og Tanken dvæler ved Erindringerne om Gammelholm, Canalen, og det Liv, der engang rørte sig i deres Nærhed.

Antoine Bournonville.

(Født i Lyon d. 19de Mai 1760, † paa Fredensborg d. 11te Januar 1843.)

En elsket Faders Billede, der hele mit Liv igjennem foresvæver mig og indtager en væsentlig Plads i mine Theater-Erindringer, har jo stadig været nævnet i Forbindelse med mine personlige Forhold, men da hans Plads er

selvskreven i Rækken af disse biographiske Skizzer, og han ikke har efterladt sig andre Optegnelser, end dem, jeg gjennem Breve og mundtlig Meddelelse har kunnet samle af hans rige Livserfaringer, er der vel Ingen nærmere end jeg til at sætte dem i Pennen og da den objektive Form vistnok er den meest passende, ville vi lade, som om det slet ikke var Sønnen, men en fremmed Forfatter, der her leverede et kunsthistorisk Bidrag.

Den franske Skribent og Medarbeider i Siecle Oscar Comettant, der som Correspondent under vor ulykkelige Krig i 1864 opholdt sig deels paa Als, deels i Kjøbenhavn, udgav kort efter sin Hjemkomst til Paris en Bog betitlet «Le Danemark tel qu'il est», hvori han, ved Siden af megen Sympathi for den danske Sag, udtalte sig om flere locale Forhold med høist ufuldstændig Kjendskab, og blandt Andet ved Beskrivelsen af vore Theatre og den Glands, hvormed Balletten fremtræder paa den danske Scene, nævner en gammel Emigrant Marquis de Bournonville som denne Kunstbranches Stifter og Compositeur. — Det er klart, at han, ligesom det er skeet med Faderen og Sønnen Vestris, har slaaet den ældre og yngre Bournonville i Hartkorn og har gjort denne sammensmeltede Person identisk med Pierre de Riel, marquis de B., der havde været Officeer i Emigranternes Armee under Prindsen af Condé og senere ved Restaurationen blev udnævnt til Marechal de France (død 1821). Navnet er ældgammelt, stammer fra Picardiet, er ofte nævnet i de burgundiske Hertugers Historie og har ved Alliancer været baaret som Lehnstillæg af flere adelige Familier som ovennævnte Riel, Dartois, Lameth og Esmengard, men det, Franskmanden kalder Le nom patronimique, har allerede fra Begyndelsen af det forrige Aarhundrede ophørt at figurere saavel i Hof-

som i Krigsbulletinerne, hvorimod der ved Domkirken i Amiens har fungeret tre Generationer Organister og Capelmestre, blandt hvilke Valentin og hans Sønnesøn Jacques de B. have udmærket sig som Kirkemusik-Componister (vide Biographie universelle des musiciens). Den Sidste døde i Aaret 1758, 81 Aar gammel, og var Broder til Antoines Bedstefader Louis de B. (Lieutenant de vaisseau, udnævnt 1735, decoreret med St. Ludvigsordenen 1742 og død i Brest Aaret derefter). Denne havde to Sønner Charles Jérôme, Garde du corps (Compagnie de Luxembourg) og decoreret 1772, (vide «Histoire de l'ordre de St. Louis) og Amable Louis (Employé dans les vivres de l'Armée) der overtog Privatbestyrelsen af det store Theater i Lyon, giftede sig med den yndede Skuespillerinde Jeanne Ebrard og, da Entreprisen mislykkedes, forlod Kone og Børn. Disse bleve nu nødsagede til at søge Erhverv ved Theatret; Julie, den Ældste af fem Sødskende, blev en ypperlig Dandserinde, og da hun engageredes ved Hoftheatret i Wien, lod hun sine Brødre Theodore og Antoine komme derhen for at nyde Undervisning af den navnkundige Balletmester og Skribent Noverre.

Antoine var dengang ni Aar gammel, havde udmærkede Anlæg og blev udkaaret til Fordandser i en Børneballet, der af den ungarske Magnat Grev Palfy forskreves til Presburg, for under Noverres Ledning og i Forening med Grevens egne Børn at opføre Festskuespil til Ære for Ungarns Dronning, Keiserinde Maria Theresia.

Den Pragt og orientalske Ødselhed, der her blev udfoldet, grændser til det Eventyrlige. De smaae Elever bleve klædte og opvartede paa fyrstelig Viis og saavel den storartede Anordning, som de kostbare Foræringer, gik op til uhyre Summer. Midt i denne Herlighed, der varede i tre Uger, fremlyste flere mærkelige Træk af Keiserindens høimodige Charakteer og blandt Andet følgende virkelig romantiske Episode.

Noverre havde nemlig en eneste Søn, der var ansat i den østerrigske Armee; hans Oberst, en ligesaa borneert som brutal Herre, havde ved en offentlig Leilighed og paa en haanlig Maade ladet ham høre, at han var borgerlig og Søn af en Dandsemester; et bidende Svar og en Duel blev Følgen deraf; Séricourt (det Fornavn, under hvilket den unge Noverre tjente som Lieutenant) befordrede ved et Kaardestød Fornærmeren til den anden Verden og, ført i Lænker til Fæstningen Spielberg, ventede han der den strengeste Domfældelse. Maria Theresia, der havde erfaret Sagens rette Sammenhæng og søgte en Leilighed til at hædre og belønne den Kunstner, der saa ofte havde illustreret hendes Hoffester, gav ham her et Beviis paa sin Paaskjønnelse ved at skjænke ham en kostbar Diamantring og paa samme Tid egenhændig overrække ham et Document, der indeholdt Sønnens Benaadning — naturligviis med Afsked fra Krigstjenesten.

Antoines ældre Broder Theodore døde kort efter Hjemkomsten som en Følge af det overdaadige Slaraffenliv paa Grevens Slot, men Antoine udviklede sine gode Evner ved at studere de bedste Mønstre i alle sceniske Fag, som paa den Tid blomstrede ved Wienertheatrene, og nød paa samme Tid en efter Omstændighederne god og christelig Opdragelse. Han fyldte sit sextende Aar, da han tilligemed Søsteren blev engageret ved Hoftheatret i Cassel, hvor Moderen kom til dem og forblev boende indtil sin Død (1798). Her dandsede han i tre Aar og reiste i Aaret 1779 til Paris, hvor han atter mødte sin gamle Lærer og optraadte i hans Balletter samtidig med Gardel og Vestris den Yngre. Han blev imidlertid kaldet til London og derfra til Stockholm (1782) hvor Julie, hans Søster kort efter ægtede en fransk Læge Mr. Alix de la Faye og forlod Scenen.

I Sveriges Hovedstad nød Antoine Bournonville, yndet og beskyttet af den kunstelskende Gustaf den Tredie, de

ti lykkeligste Aar af sit Liv. Paa en Tid, da man satte særdeles Priis paa „elegante Dandsere", regnedes han med Rette blandt de Første i sit Fag, thi i Forening med en betydelig Virtuositet og et udtryksfuldt Minespil besad han et ualmindelig smukt Ydre, og optraadte saavel udenfor som paa Scenen med en vis medfødt Noblesse, der fuldkommen erstattede det lille de, som han med sund Takt, deels af Hensyn til sin beskedne Stilling og Formue, deels berørt af hiin Tids allerede fremspirende Ideer, frivillig havde givet Afkald paa baade for sig selv og sine Efterkommere.

Endskjøndt han havde levet sin mindste Tid i sit Fædreland, var han dog, saavel i Sprog som i Sæder en ægte «Chevalier français» af den gamle Skole, følsom, høihjertet og tapper; ofte af opbrusende Heftighed, let henreven af Begeistring, men en Hader af Discussion og en afgjort Fjende af Critiken; trofast og ordholden, solid i Affairer, god og hjælpsom Kamerat og skjøndt ofte i voldsomme Conflikter, bar han aldrig Nag til Nogen. Udrustet med adskillige behagelige Bitalenter, kom han under sit Ophold i Stockholm i Berøring med Sveriges berømteste Skjønaander, som Oxenstjerna, Creutz, Leopold, Kellgren, ikke at forglemme den geniale Bellman, der mere end eengang har improviseret Viser til Bournonvilles Dandsemelodier.

Minderne fra hiin „glade Tid", der kunde levere Stof til en høist interessant Novelle, stode uudslettelige for B. og han udtalte aldrig den høitelskede Gustafs Navn uden med Taknemlighedens Taarer og en begeistret Følelse, der gik i Arv til hans Børn.

Nogle Uger førend den skrækkelige Catastrophe paa Operamaskeraden, erholdt B. Permission til en Kunstreise, der egentlig gjaldt London, men standsede ved Kjøbenhavn, hvor han som Gjæst optraadte med stort Bifald; han assisteredes af Solodandserinden Mme. Bjørn og af den smukke Jfr. Jensen, der med lige Held anvendtes

baade i Skuespillet og Balletten. Her fangedes den lette Sommerfugl, der indtil sit 32 Aar havde betragtet den frie Ungkarlsstand som Livets sande Ideal! Mariane Jensen fæstede den flygtige Kunstner til den danske Jordbund og blev snart Mme. Bournonville.

Det afskyelige Kongemord havde kastet et Sørgeflor over hele Sverige og ved Gustafs Død blev der mørkt og øde i hans glade Musatempel. Der blev nu fra det danske Theaters Side gjort Bournonville fordeelagtige Tilbud og efter en Række glimrende Debuts laae hans Engagement færdigt til Underskrift, da et besynderligt Tilfælde nærved havde kuldkastet det Hele.

Ved Efterretningen om Tilbageerobringen af Toulon havde den franske Republiks Commissarier i Kjøbenhavn Mrs. Delamarre og Castera udstedt Indbydelser til et stort Festbal hos Rauch (nuværende Hotel d'Angleterre). Invitationskortene vare stemplede med Devisen «Liberté, Egalité, Fraternité»! og Bournonville var selvskreven Gjæst. Alt gik prægtigt og muntert til, Quadrillerne fulgte livligt paa hinanden, og da Orchestret stemte op med «Ça ira, ça ira» (en gammel Contradands fra Roccocotiden, men som nu var bleven Sansculotternes Krigssang), blev B. opfordret til efter denne Melodie at opføre en Cotillon. Som noget Splinternyt, improviseredes den nufortiden saa hyppigt anvendte Figur, med Gjennemgang under de opløftede Arme og vandt almindeligt Bifald. Næste Dag havde Skumlerne, der paa hiin Tid ikke stode tilbage for dem i vore Dage, bemægtiget sig dette uskyldige Motiv og fremstillet den omtalte Cotillontour som et Billede af Guillotinen! Denne ligesaa dumme som ondskabsfulde Fortolkning, væsentlig udsprungen af Misundelse over de Fordele, der vare den fremmede Dandser tilbudte, virkede afskrækkende paa Hoffet, der heri saae revolutionaire Tendentser, og Grev Ahlefeldt, Theatrets daværende Chef, fik Ordre til at betyde B., at de svævende Underhandlinger maatte betragtes som

afbrudte. Forgjæves protesteredes og søgtes at overbevise Greven om Sagens Uskyldighed, Svaret blev kun et Skuldertræk og Bournonville maatte finde sig i at vende tilbage til Stockholm, hvor han vel gjenfandt sin forrige Virkekreds, men hvor det oplivende Princip var forsvundet med Gustaf den Tredie!

Den ubehagelige Misforstaaelse herhjemme opløste sig imidlertid ret snart og da B. længtes efter Kone og Barn, der vare blevne tilbage, knyttedes Underhandlingerne paany, men, som en Følge af det Baand, der nu holdt Manden fængslet til sit vordende Hjem, bleve Vilkaarene noget mindre fordeelagtige. Fra nu af blev han dansk Medborger med Liv og Sjæl og, trods sine tidligere republikanske Sympathier, Kongehuset tro og hengiven til sin Død.

Den Glands, der omgav hans Theaterbane, vexlede ofte med store Ulykker i Privatlivet; han mistede sin elskværdige Kone efter fire Aars Samliv og stod som Enkemand med tre smaae Børn; hans ældste Søn døde som Krøbling, to svære Ildebrande og nogle mislykkede Speculationer fortærede den lille Formue, han havde sammensparet sig i Stockholm, men alligevel bevarede han en sjelden Livslyst og Virkekraft, og besad endnu ved Fyrretyveaars-Alderen Ynglingens hele Friskhed og Vigueur; greben af den almene patriotiske Begeistring, gik han i 1801 ind i Kongens Livjægercorps og viste sig ved Siden af sin Ven Dupuy som en flink Soldat. Den Kjærlighed han nærede for sin Kunst og den gode Smag, der ledede hans Methode, vare i Sandhed mønsterværdige, men hans Opfindelsesevne indskrænkede sig kun til Enkeltheder, ved hvilke han væsentlig bidrog til at udstyre de galeottiske Balletter. Bredere Anlæg og mere combinerede og med dramatisk Handling udarbeidede Sager, laae ikke for hans Talent, hvorfor de smaa Balletter Landsbymølleren, Den galante Gartner og Fiskerne, snarere maae henregnes til Divertissements. Hvad der fornemmelig udmærkede hans Fremstillinger, var hans ypper-

lige Mimik, der, paavirket af de Indtryk, han i sin Ungdom havde modtaget af store Skuespillere, som Garrick, Lekain og Monvel, stod uafhængig af den almindelig antagne Ballet-Gesticulation og udøvede en afgjort Indflydelse saavel paa den dramatiske Scene, som paa den Skole, der senere har udviklet sig ved den danske Ballet. Saadanne tragiske Typer, som Gengiskan, Æneas, Telemak, Regnar, Othar, Don Enrico af Trastamare, Rolf Blaaskjæg, Romeo og Macbeth, vare tilstrækkelige til at grunde hans Renommee som en af sin Tids ypperste Mimer.

Efter Galeottis Død (1816) blev Bournonville udnævnt til Dandsedirecteur med Paalæg om at vedligeholde det gamle Repertoire. Dette Hverv frembød sine Vanskeligheder, da de fornemste Rollehavende alle vare blevne ældre Folk og skjøndt B. selv med vidunderlig Kraft endnu fungerede som første Solodandser, var han dog langt over den Alder, i hvilken den Slags Præstationer vække Publicums Interesse. Han reiste i 1820 til Paris, hvorfra han hjembragte adskillige smaae Nyheder, men det viste sig, at han i sit 61de Aar var ligesaa lidt skikket til at følge med sin Tid, som til at puste Ungdoms Friskhed i de gamle Sager. Af hans Skole dannedes et ret smukt Balletcorps, der alligevel ikke indeholdt nogen fremragende Dygtighed (hans Søn August var dengang endnu i Opvæxten og kom senere paa Vestris' Skole) endelig da der i 1823 foretoges en gjennemgribende Reduction af Ballettens ældre Medlemmer, afgik Bournonville med Vibeholdelsen af Størstedelen af sin Gage i Pension.

Han nød nu en behagelig og silde Alderdom, og idet han stedse bevarede sin levende Interesse for Theater og Kunst i Almindelighed, deelte han sin Existents imellem sin kjærlige Familie og sine Yndlingsforfattere, blandt hvilke Voltaire indtog en væsentlig Plads. Dennes theistiske Philosophie var dog ikke istand til at fortrænge den Barne-

tro, B. havde faaet indprentet ved sin første catholske Opdragelse; han hyldede alligevel ikke Pavedømmet, men læste sine Bønner efter reformeerte Andagtsbøger og hans oprigtige Religiøsitet yttrede sig ved Taknemlighed mod Forsynet, Forsonlighed mod sine Fjender og en rundhaandet Godgjørenhed. Hans Mundheld med Hensyn til de Feil, han erkjendte hos sig selv var: «On peut se corriger à tout âge», og med denne redelige Bestræbelse naaede han langt ind i sit 83de Aar. Sine sidste Levedage tilbragte han i landlig Ro paa Fredensborg Slot, hvor hans høitelskede Konge Frederik den Sjette havde anviist ham en hyggelig Fribolig. Her nød han ret sit Livs Aften, omgiven af en trofast Hustru og sine Børn af dette andet Ægteskab, thi den ældste Datter Gustava var allerede død 1831, og hendes Broder Antoine levede som Læge i Philadelphia. († 1862).

Hans sidste Kunstnydelse var Napoli, der i Foraaret 1842 gjorde en saa overordentlig Lykke; denne Ballet henrykte den Gamle i den Grad, at han som Tegn paa sit ubetingede Bifald skjænkede Forfatteren — der rigtignok var hans egen Søn — den samme kostbare Diamantring, som han ved Operaen Gustaf Vasas Opførelse havde modtaget af den uforglemmelige «Tjusarekungen[1]». Nogle Maaneder senere indfandt sig en tiltagende Affræftelse, der omsider endte med et smertefrit Dødsleie.

Medens hans Sjel med salig Fortrøstning løsnedes fra de jordiske Baand, fremlokkede hans Phantasier hele Skarer af yndige Smaabørn, der forekom ham at dandse omkring hans Leie og som han i afbrudte Sætninger venligt tiltalte, idet han rakte Haanden efter unge, smukke, hvidklædte Damer der for hans drømmende Blik svævede ved Sengens Fodgjærde!

---

[1]) Det Tilnavn af Uimodstaaelighed, som Svenskerne have givet Gustaf den Tredie.

Han ligger begraven paa Asminderød Kirkegaard, hvor Kjærlighed reiste ham en Mindesteen.

Margarethe Shall født Schleüter.

(Født i Kjøbenhavn d. 6te October 1775, † d. 24de November 1852).

Denne i sin Tid og i en lang Række af Aar særdeles yndede og af vore Forældre med Begeistring omtalte Solodandserinde frembød et af de Phænomener, der læses om i Oldsagn og Ridderromaner, hvor en Svaneham, en Ring eller anden hemmelig Amulet ikke alene beskyttede mod Farer og Vold, men tildækkede alle Ufuldkommenheder med et Trylleslør og fængslede Hjerterne med uimodstaaelig Magt. — En saadan Troldom syntes her at være tilstede. Et uforholdsmæssigt stort Hoved med afklippet Haar (à la Titus), korte, stærke Been med lange Fødder og dertil temmelig vulgaire Ansigtstræk kunde neppe gjelde for ideelsk Skjønhed, allermindst hos en af Terpsichores udkaarede Døttre, men et Par meget smukke Arme, buttede Former efter den wiedeweltske Model og en høi Grad af Beverhed gav Mme. Shalls Person et Behag, der uvilkaarlig henrev Tilskuerne og fandt sin fortrinlige Anvendelse i muntre Bondepiger, Hyrdinder, Zigeunersker og andre Charakteerroller med Nationaldandse. Skjøndt født af fattige Forældre og forsømt i sin Opdragelse (som de Fleste af hendes Kunstfæller), besad hun i Forbindelse med det Lune og „Mutterwitz“, der saa ofte findes hos den kjøbenhavnske Almue, en sjelden Takt og Iagttagelsesevne, Lethed i at udtrykke sig og en vis Evne til vexelviis at imponere og bedaare.

Af Dandsekunstens Technik havde hun neppe tilegnet sig saameget, som der nuomstunder udkræves til at figurere i en Ballabile af Elever, og roste sig desuden af i fem-

ogtyve Aar ikke at have foretaget en eneste af den Slags Øvelser, der ansees for uundgaaelig nødvendige til Færdighedens Vibeholdelse; alligevel medbragte hun, hvergang hun viste sig paa Scenen, et Liv og en Phantasie, der tildeels erstattede, hvad der fattedes hende i Lethed og Applomb og da hun fornemmelig havde sin Styrke i en Vimsen op og ned ad Theatergulvet, betragtedes disse Hurtigløb som en ganske egen Slags Virtuositet og hendes endnu levende Samtidige kunne fortælle om „hvorledes Mme. Schalls Fødder gik under hende som et Par Trommestikker.“

Efter dette Billede at dømme, skulde man tvivle om, at saavel hendes Personlighed som hendes Talent kunde egne sig til Fremstillingen af tragiske Hovedroller; hun var derfor allerede naaet op til en modnere Alder, da hun remplacerede Mlle. Birouste som Thora i Balletten Lagertha, og Jfr. Lauerwaldt som Isaura i Rolf Blaaskjæg. Endskjøndt hun med Hensyn til ydre Fortrin og choreographisk Dygtighed stod betydelig tilbage for sine Forgængerinder, overgik hun dem langt i tragisk Energie og Inspiration, idet hun paa en Tid, da „det Rørende“ endnu ikke var kommen i Miscredit, besad den Gave, at kunne fremlokke Taarer baade af sine egne og af Tilskuernes Øine! — Hun forsømte alligevel ikke sit comiske Repertoire, og enten hun fremstilte Fiskerpigen eller Skomagerkonen, Ninas Vanvid eller Giuliettas Kjærlighed indtil Døden, vandt hun Bifald, Yndest og Berømmelse, idet hun bestandig førte med sig dette „uforklarlige Noget“, der ligesom i Mythen om Venusbeltet udøvede en magisk Tiltrækning.

Hun forblev derfor igjennem en heel Menneskealder Ballettens udkaarede Primadonna, og det til de yngre Aspiranters Nedtrykkelse, begrundet i Galeottis Forkjærlighed for sin Elev og tildeels i Anciennetets-Retten, der paa hiin Tid havde meget at sige. Hvad Under da, at med den ældre Rollebesætnings Svækkelse, Balletrepertoiret hensygnede og forsvandt fra Scenen!

Mme. Shall, der allerede i nogle Aar kun sparsomt optraadte, erholdt i 1827 Afsked med fuld Pension efter 40 Aars Tjeneste! — en Carriere, der vistnok hverken før eller senere er bleven forundt nogen Dandserinde! Hendes Læreaar og første Optræden indtraf i en Periode, som man vistnok høist uegentlig pleier at kalde „den gode gamle Tid", rigere paa Originaler end paa virkelig Originalitet og hvor ikke blot Theatret, men hele Samfundslivet gav rigeligt Stof til halvromantiske Noveller, der neppe vilde stemme med Nutidens Begreber og allermindst med vore nærværende Theatersæder og Skikke. Margarethe Schleüter blev i en meget ung Alder gift med Capelmusicus Andreas Shall, hvis Drikfældighed voldte en hurtig Skilsmisse og snart derpaa gjorde Ende paa hans Liv. Den unge Enke, der følte sig fri og uafhængig, fulgte med Tidens Strøm og leverede fyldige Bidrag til dens «Chronique galante». I Lighed med Oldtidens Aspasia vedblev hun at være Publicums, ja endog Damernes, Yndling og indtil en fremrykket Alder bibeholdt hun lig den berømte «Ninon de l'Enclos» sit fængslende Behag, paa samme Tid som hun ved en udbredt Velgjørenhed stræbte at afsone sine elskværdige Smaasynder. Hun var den Fattiges Trøst, frelste mangen Falden fra Fortvivlelse og opretholdt ofte ved sine Raad og Advarsler Modet hos den fristede Dyd. Hun bevarede indtil det Sidste den meest levende Interesse for Theatret og en barnlig Pietet for sin gamle Lærers Minde.

Frederik Torkildson Wexschall.

(Født i Kjøbenhavn d. 9de April 1798, † d. 25de October 1845).

Faderen Thorkild Wexhal, en norsk Bondesøn, kom som Værnepligtig ned til Danmark for at tjene i Livgarden,

hvor han i Betragtning af sit selvlærte Spil paa Harbangerfelen blev ansat som Piber; men da han tillige fungerede som Officeersoppasser og vakte Opsigt ved at levere sin Capitain (den senere som Generaladjudant bekjendte Franz v. Bülow) de blankeste Støvler i hele Garden, tiltrak han sig Kronprindsens Opmærksomhed og avancerede til Stadsjæger hos Frederik den Sjette. I denne Egenskab fulgte han Kongen til Wienercongressen, hvor det lykkedes ham at opspore en fortrinlig Amati-Violin, som Majestæten skjænkede ham til Sønnen, der allerede som syvaars Dreng, under Professor Lehms Veiledning havde produceret sig ved Hofconcerterne, dog var det fornemmelig gjennem Concertmester Timroths ypperlige Methode, at den unge Wexhals Talent udviklede sig til Virtuositet, men skjøndt han overalt høstede det meest levende Bifald, opnaaede han kun den beskedne Plads som yngre Second-Violin i det kongelige Capel, og det var ikke saameget med Hensyn til det gjeldende Anciennetets System, som fordi den enemægtige Claus Schall havde en ung Søstersøn, der, skjøndt høist middelmaadig, skulde sidde øverst paa Primo-Siden, udføre alle Obligatnumere og repræsentere den herskende Nepotisme, medens den almeen erkjendte Dygtighed reduceredes til Bitjeneste. Dette forhindrede imidlertid ikke, at alle Concertgivere udbad sig Wexhals Assistance og at han enstemmig erklæredes for den brillianteste Violinspiller, vort Land havde frembragt. Han erholdt i 1819 kongeligt Reise-stipendinm, som han benyttede til at studere sin Kunst hos Datidens største Celebriteter, Spohr i Cassel og Baillot i Paris. I Wien traf han sammen med den geniale Pechatscheck, hvis Spil udøvede en ikke ringe Indflydelse paa hans musikalske Opfatning. I Paris tiltrak han sig Opmærksomhed ved i «Concert spirituel», der gaves i Fastetiden 1820 paa Operatheatret, at udføre Maurers bekjendte A-dur Concert, og vandt meget Bifald. Journal des Débats omtalte i sin musikalske Feuilleton den

danske Virtuos med Berømmelse og forfranskede hans gammelnorske Navn Wexhal til Wexschall, hvilken Bogstavforøgelse blev bibeholdt maaskee ikke uden et lille Ordspil — drille (vexer) Schall? — thi han triumpherede nu over den Mand, der høist uretfærdigt havde villet stille hans Talent i Skygge.

Som feiret Kunstner vendte han tilbage til sit Hjem, gav flere glimrende Concerter og var den Første, der hertillands med stor Bravour foredrog Spohrs berømte Cantilena (Syngescene). Der maatte nu gjøres noget Særdeles for dette fremragende Talent og Vedkommende troede at have givet ham et eclatant Beviis paa Anerkjendelse ved at sætte ham i Spidsen for — Secondviolinerne og beskikke ham til Repetiteur ved Dandseskolen — næstefter den altid fremtrukne Neveu!

I denne beskedne Stilling befandt han sig i 1823, da han ægtede den begavede unge Skuespillerinde Anna Brennøe, der senere blev saa eminent som Mme. Wexschall. Dette udmærkede Kunstnerpar, skjøndt i Aandsretning og Charakteer mindre vel assorteret, førte dog i samfulde otte Aar en smuk og exemplarisk Huusholdning, virkede meget godt, saae en udvalgt Kreds om sig af Datidens Skjønaander og havde en sød lille Datter, kort sagt, syntes i Verdens Øine at nyde Livets høieste Lykke, — da pludselig Ordet „Skilsmisse" løb for os Alle som et Tordenbrag ved klar Himmel! Uagtet den Slags huuslige Begivenheder burde være Kunsten uvedkommende og ingen Indflydelse udøve paa det theaterbesøgende Publicums Stemning, virkede dog denne Historie høist skadeligt og fordunklede i en ikke ringe Grad den Nimbus, der hidtil havde omstraalet den udmærkede Kunstnerinde. — Trods sin stedse fremadskridende Gave til at tolke de forskjelligste Følelser og Charakterer, gjenvandt hun ikke, som Mme. Nielsen, de Sympathier, der havde fulgt hende paa hendes tidligere Bane, og Wexschalls Tab var uerstatteligt, idet han fjernedes fra det

poetiske Væsen, der havde ansporet ham til en høiere kunstnerisk Stræben.

Det var endnu ikke blevet klart for ham, at foruden den Dygtighed, der udfordres til at gjengive andre Componisters geniale Frembringelser, forlanges af Virtuosen, at han skal levere noget Selvstændigt, hvorved hans Eiendommelighed kan gjøre sig gjeldende og det maa derfor beklages, at han, i Lighed med vor fortræffelige Violoncellist Frederik Funck, ikke har stræbet og efterladt det Mindste for sit Instrument. Hans Tilværelse som Musiker vilde saaledes være henveiret i evig Glemsel, dersom ikke hans Samtidige stræbte at tilbagekalde i den yngre Slægts Erindring de interessante Egenskaber, der betegnede hans Personlighed og hans Talent.

Friskhed, Humor og en betydelig Kraft — der stundom udartede til Raahed, charakteriserede ham som Menneske og Violinspiller; det vilde have været ønskeligt, om han i Tonernes Rige havde erhvervet sig mere harmonisk Theorie og i Livets Skole flere solide Kundskaber og om han i Retning af Composition havde kunnet udvikle den samme Phantasie og Opfindelsesevne, der altid krydrede hans kostelige Fortællinger og morsomme Anekdoter! Naturen havde udrustet ham fortrinligt, Dannelsen vilde have frembragt ypperlige Resultater. Som han imidlertid var, kunde han vinde alle Hjerter ved den Varme og Beredvillighed, der ligesaa gjerne førte ham til Virken i veldædige Øiemed, som til Deeltagelse i Jagt- og Lystpartier; han var en fortræffelig Kamerat og hans Fortjenester som Lærer sikkre ham et Minde blandt den yngre Generation.

De Fortrin, der udmærkede hans Spil, var en fyldig Tone, stor Færdighed og en ualmindelig høire Arm (Bue). Begeistret og storslaaet i den første Allegro, kunde han være baade blid og veemodig i Adagioen, men det var fornemmelig i Scherzoen, at han havde sin Force og enten han foredrog denne Deel i Spohrs Quintetter eller i

Pechatscheck's Soloquartetter, var det umueligt at modstaae hans friske, sprudlende Lune, ja om man kunde tænke sig Vittighed i Tonekunsten, saa fandtes den her.

Som Concertmester i Spidsen for Orchestrets Strenge-Quartet — en Plads, som hans Overlegenhed omsider erhvervede ham, virkede han elektriserende paa det Hele og var en uvurdeerlig Støtte for Capelmesteren. Ogsaa han var blandt sin Tids gode og tildeels uerstattede Kræfter. Jeg nød i flere Aar hans beaandede Underviisning, og havde senere megen Glæde af ham ved Indstuderingen af mine Balletter. — Hans altfor tidlige Død efterlod et føleligt Savn og af hans andet Ægteskab blev kun en Datter tilbage med det veemodige Navn „Orpheline", men tillige med Faderens musikalske Talent som Arvegods og opfostret hos sin Fætter — vor udmærkede Operasanger Schramm, der har været hende i Faders Sted og hvis Navn hun ved Adoption har antaget.

Hans Christian Andersen.

(Født i Odense d. 2de April 1805, † i Kjøbenhavn d. 4de August 1875).

Endskjøndt denne vor verdensberømte Digter i sit Livs Eventyr har leveret en udførlig Authobiographie, der med levende Farver skildrer de Begivenheder, som gjennem Kampe og Gjenvordigheder have ført ham til det Maal, han higede efter og som han endog over sin Forventning naaede, frembyder dog det Forhold, hvori vi stode til hinanden og som tildeels fremlyser af vore offentliggjorte Breve, flere Momenter, der ikke ville være uden Interesse for dem, der med Kjærlighed bevare hans Minde.

Hans ivrigste Attraa, da han som 13aarig Yngling ankom til Kjøbenhavn, var at blive antaget ved Theatret, ligemeget i hvilket Fag, og han mødte derfor hjemme hos

mine Forældre og presenteredes for min Fader som Aspirant til Balletten; hans ranglede Figur og kantede Bevægelser syntes imidlertid mindre skikkede til Dandsen og min Fader spurgte ham derfor, om han ikke skulde foretrække det reciterende Skuespil, hvorpaa den unge Fyr udbad sig Tilladelse til at fremsige et af sine Digte. Dets Indhold mindes jeg ikke, men saameget er vist, at jeg strax fik Indtrykket af noget Genialt og langtfra at finde ham latterlig, forekom det mig, som om han snarere vilde have os tilbedste end vi ham.

Kort Tid derefter dukkede han frem som Sangelev hos Siboni, blev af Dahlén anvendt som Trold i Balletten Armida, sang i Choret, og figurerede som Bramin i Operaen Lanassa. — Endelig fik hans virksomme Velyndere ham revet bort fra den fristende Theaterverden; der blev sørget for hans humanistiske Dannelse, og medens han delte sin Tid og sine Tanker imellem Skolegangen og Digtekunsten, blev han Student og torde nu med en vis Authoritet træde frem som Forfatter. Efterat jeg i sex Aar havde været fraværende, fandt jeg ved min Hjemkomst Andersen i fuld Virksomhed med at bestige „det danske Parnas", hans Digte og Fortællinger læstes i Familiekredsene og declameredes ved Aftenunderholdningerne paa det kongelige Theater; Fodreisen til Amager, det første Bind versificerede Fortællinger og fremfor Alt, det yndige Digt, „Det døende Barn", gjorde almindelig Lykke og vakte de bedste Forhaabninger. Det Overraskende ved disse Fremtoninger midt i vor poetiske Litteraturs meest blomstrende Periode foranledigede Critiken til med usædvanlig Skarphed at fremhæve det Mangelfulde saavel i Form som i Stiil hos den unge Forfatter, der som Begynder havde ønsket sig mere skaansom behandlet og følte sig smerteligt berørt. Ikkedestomindre fortsatte han sine Bestræbelser, hvis Frugter, tiltrods for enkelte svage Punkter, alle bare Originalitetens umiskjendelige Præg. — Det var en virkelig Lidenskab hos

ham, saasnart han havde conciperet Et eller Andet, at oplæse det ganske Friskt og Varmt for de Kredse, hvor han vidste, at man holdt af ham og yndede hans Muse; det kan alligevel ikke nægtes, at endskjøndt han foredrog sine Sager paa en høist eiendommelig Maade, vilde Mange have foretrukket at møde dem iklædte deres bestemte Dragt ved Udgivelsen i Trykken. Hensigten med disse foreløbige Oplæsninger var vistnok mere, at skaffe Forfatteren Luft, end at kjende Tilhørernes Mening, thi de Vink og Indvendinger, der muligen kunde blande sig i det begeistrede Bifald — toges der ingen Notice af.

Conferentsraad Collin, der var hans trofaste Beskytter og i hvis Huus han havde sit andet Hjem, skaffede ham et flereaarigt Reisestipendium, og medens hans Misundere og en utrættelig Critik herhjemmefra sendte ham den ene Ubehagelighed efter den anden, skrev han under Sydens gløbende Sol sin Improvisator, der som et farverigt Billede af Livet i Italien stillede sig værdigt ved Siden af Mme. de Staels „Corinna", og ham selv paa en hæderlig Plads blandt vore bedste Novelledigtere. — Han kom nu hjem, bedækket med Roes, mødte almeen Anerkjendelse, producerede med afvexlende Held Dramaer, Lystspil, Vaudeviller, Operatexter og Romaner; og ved jevnlige Reiser til Tydskland, hvor han feteredes af Fyrster og Fornemme, fik han sine Værker oversatte paa Tydsk og fra dette Sprog igjen i de fleste europæiske Tungemaal, og vandt herved en Navnkundighed, saa udbredt, som ingen af vore meest udmærkede Samtidige.

Men det, der fremfor Alt skulde befæste hans Renommee var hans Børne-Eventyr og Historier, der, ligesom fremlokkede af en Aladdinslampe, strømmede ud fra hans phantasierige Pen og ved Siden af en mærkværdig Naivetet i Fremstillingen gjemmer en Kjærne af Moral og Satire, ja ofte en Charakteristik af ham selv. De skille sig væsentlig fra andre Eventyr derved, at de paa samme Tid som de

more Børn, stemme Sindet til alvorlig Eftertanke hos os Ældre. Størstedelen af disse tildeels humoristiske Fabler oplæstes nyfødte i vor Familiekreds under Latter, Taarer og Bifaldsraab, men, hvad der især fortjener at fremhæves, er, at tre af hans smukkeste Eventyr: Den grimme Ælling, Natergalen og Engelen skyldes Jenny Linds Ophold i vort Huus, hvor Andersen paa den Tid var en daglig Gjæst og sværmede indtil Forelskelse for den store Sangerinde, hvis beaandede Udførelse af Norma, Alice, Lucia og Regimentets Datter, henrev Alle til en Begeistring, der havde noget Overjordiskt ved sig. Andersen var en af de stærkest Paavirkede og med faa Dages Mellemrum bragte han os sine deilige Sager, der hver for sig fik sin særegne Betydning. Den grimme Ælling hentydede paa hans eget Væsen og mærkværdige Skjæbne. Natergalen paa Jenny Lind og Engelen? Hvem han egentlig mente med den, skal jeg lade være usagt, men den blev ved Kaulbachs yndige Billede en himmelsk Fremtoning, der paa sine udspændte Vinger bragte Andersens Eventyr over Hav og Land, til Amerikas yderste Grændser og til Sakuntalas Fædreland, det fjerne Hindustan.

Vort Forhold var til alle Tider venskabeligt og oprigtigt. Jeg saae i ham et mærkeligt Phænomen, beundrede hans Genie, og forstod — gjennem mine egne Tilbøieligheder — hans feberagtige Higen efter Berømthed — en Drift, som af saa Mange kaldes Forfængelighed! — Han kunde ogsaa begeistres for Andres Fortjenester, glædede sig over min Virksomhed, navnlig naar mine Arbeider gjorde Lykke, men gik slukøret afveien for mig, naar Helbet svigtede. — Heri gjorde jeg ham tilskamme, og sendte ham et Trøstedigt, Digterens Træ, da hans lille Stykke „Fuglen i Pæretræet“ havde gjort „Fiasco“ paa det kongelige Theater.

En anden Gang traf Nemesis ham, da han besøgte Oehlenschläger og denne kom ham begeistret imøde med

en Bog, som han netop havde faaet læst; Andersen troede, at denne Glæde gjaldt hans nysudkomne Ahasverus, men blev betydelig skuffet, da det var hverken meer eller mindre end Mit Theaterliv, hvis smaae Excentriciteter han netop havde gjort sig lystig over.

Den Hylding, han paa sine ældre Dage var Gjenstanden for, baade af Høie og Lave, de Udmærkelser af enhver Art, der blev ham tildeel og det Topmaal af Berømmelse, han havde opnaaet, forandrede alligevel ikke hans barnlig godmodige Sindelag, men formaaede paa den anden Side ikke at mildne hans Bitterhed imod Critiken og udslette Mindet om tidligere Forurettelser. — Han maatte jo have endeel Misundere og der gaves Flere, der ikke kunde gaae ind paa hans Fortjenester af den danske Digtekunst; Critiken lod ham ligefuldt være i Fred og behandlede med Pietet de svagere Produkter, der betegnede Alderdommens Nærmelse. Som gammel Ungkarl maatte han savne Huus- og Familielivets Glæder og Hygge, som dog hans Venner søgte at erstatte ham ved en exemplarisk Gjæstfrihed; saavel paa de adelige Herresæder, som i ansete Borgerhuse blev han pleiet, beundret, ja endog forkjælet, idet man bar over med hans Særheder, der tiltog med Alderens Svagelighed; men øverst blandt disse kjærlige Venner stod i de sidste Aar af hans Liv Familien Melchior, der omgav ham med søsterlig og broderlig Omhue og i hvis Arme han døde.

For at fornøie ham paa hans 70de Aarsdag, fattedes den Plan, at reise ham en Billedstøtte af Bronce; der opfordredes til offentlig Subscription og som en af hans ældste Venner, ønskede man at see mig blandt Indbyderne. Det gjør mig nu ondt at maatte erkjende, at saa gjerne jeg vilde have været med til enhver anden Hædersgave, var det min Overbeviisning imod at apotheosere en Mand i levende Live, og idet jeg følte mig sikker mod enhver Misforstaaelse, motiverede jeg skriftlig min Vægring. Opfordringen vandt imidlertid den meest levende Tilslutning hos alle Classer af

Nationen, og da jeg villig har ydet mit Bidrag til Formaalet, skal det glæde mig at see Statuen i Rosenborghave omringet af den Ungdom, der med Henrykkelse har læst Andersens Eventyr.

Johan Frederik Frøhlich.

(Født i Kjøbenhavn d. 21 April 1806, † d. 21de Mai 1860.)

Denne udmærkede Kunstner, hvis sjeldne Dygtighed ved flere Leiligheder fremtraadte saa glimrende, er dog hverken i levende Live eller efter sin Død bleven anviist den Rang blandt vore musikalske Celebriteter, som han fortjente at indtage. Aarsagen dertil torde maaskee tilskrives Frøhlichs Beskedenhed eller en vis Særhed, der lod ham undervurdere sine egne Compositioner, af hvilke kun den mindste Deel er gaaet over i Musikhandelen og overantvordet Offentligheden. At opregne disse spredte Værker, vilde her blive for vidtløftigt, men det er Biographens Pligt at henpege paa en hidtil uændset Skat og fremdrage Billedet af en Kunstnerbane, der altfor tidlig blev standset, men som alligevel har efterladt baade dyrebare og lærerige Minder.

Yngste Søn af en fattig tydsk Musikant og døbt i det catholske Capel, fik han allerede, inden han kunde læse indenad, Violinen i Haanden, for med Tiden at kunne hjælpe sin Fader — som Spillemand paa Dandseboderne! — En heldig Skjæbne vilde, at hans ældre Søster skulde ægte den kongelige Capelmusicus Frederik Kittler, (der havde store Fortjenester af Militairmusiken og var Fader baade til Fanemarschen og Tappenstregen). Denne geniale og praktiske Musiker tog sig af sin lille Svoger, gav ham en solid Underviisning i Claveerspil og Violin, samt uddannede ham til Flautist, i hvilken Egenskab han alle-

rede i Aaret 1812 lod sig høre for den kongelige Familie ved en Concert paa Gjethuset.

Tiltrods for det Bifald, han i saa ung en Alder høstede, vilde hans Carriere kun være bleven yderst tarvelig, dersom ikke en ædel Velgjører, Kammerraad Bang til Nørager havde interesseret sig for den begavede Dreng, og paa eengang sendt ham til en god Realskole og anbefalet ham til Concertmester Schalls fortrinlige Veiledning. Han gjorde nu saa store Fremskridt paa begge Steder, at han i sit femtende Aar kunde indtræde med Gage i det kongelige Capel, hvor han i almindelig Dannelse dengang stod over de Fleste af hans ældre Colleger.

Det kunde ikke feile, at jo det flinke unge Menneske maatte vække baade Mesteres og Dillettanters Opmærksomhed og selv føle sig hendraget til saa eminente Størrelser som Kuhlau og Weyse, gjennem hvis ypperlige Compositioner og tildeels venlige Anviisning han efterhaanden indviedes i Harmonilærens Mysterier og Instrumenternes Behandling. Idet han tilegnede sig disse store Tonedigteres Grundighed, udviklede han sig selvstændigt og bevarede en ham eiendommelig Stiil. — Anderledes forholdt det sig med hans Livsanskuelser, der paavirkedes stærkt af Weyses Stoicisme ɔ: tilsyneladende Mangel paa Begeistring og Ligegyldighed for Verdens Roes. Neppe var Frøhlich udover Ynglingsalderen, førend det allerede var lykkedes ham at gjelde — om just ikke for en complet Original, saa dog for at være særdeles aparte i mange Punkter; men ligesom han i sit Quartetspil, med det Forsæt at være kold og farveløs, uvilkaarlig reves hen til udtryksfuld Virtuositet, saaledes, uagtet han i det daglige Liv bestræbte sig for at synes mindre hjertelig, gjorde han sig ligefuldt elsket og søgt af Alle, som kom i personlig Berøring med ham.

Som Syngemester ved det kongelige Theaters Chor, bragte han denne Operabranche op til en indtil da ukjendt Fuldkommenhed. Efter almindelig Opfordring paatog han

sig at skrive Musiken til en Operette-Text, men det var fornemmelig som Instrumental-Componist, at han skulde vinde Udmærkelse; hans Fløite- og Valdhornsager, samt hans Quartetter og Ouverturer vakte de største Forhaabninger, og han erholdt i 1829 Reisestipendium til yderligere Uddannelse i Tydskland, Italien og Frankrige. I Paris, hvor vi traf sammen, erfoer han den kølige Modtagelse, som hans Operette „Natten før Brylupet" havde mødt hos det kjøbenhavnske Publicum, og denne Skuffelse bragte ham ganske paa det Rene med Hensyn til den Vei, han nu havde at slaae ind paa. Han benyttede sit Ophold i den store Verdensstad til flere værdifulde Udarbeidelser, som vandt levende Anerkjendelse hos den gamle Cherubini og den unge Halevy, samt hos den talentfulde Hornist Dauprat, med hvem Frøhlich senere vedligeholdt en musikalsk Correspondance.

Som et charakteristisk Træk fra Frøhlichs Pariserliv bør nævnes, at da hans bestemte Plan gik ud paa et Ophold af sex Maaneder og Halvdelen af de beregnede Pengemidler allerede i den første Maaned var medgaaet, besluttede han at slaae sig igjennem de fem sidste paa smal Kost med den overblevne Sum, logerede sig ind paa en Qvist i Quartier latin og nød sin Middagsmad i rue de Laharpe hos den fra Studenternovellerne som classisk bekjendte Flicotot!

Ved sin Hjemkomst indtraadte han atter i sin forrige beklædne Stilling, gav en offentlig Concert, hvor hans medbragte nye Sager bleve udførte, applauderede og roeste, for snart igjen at offres til Glemsel. Frøhlich, med sit stoiske Forbillede for Øie, syntes nu at have opgivet alle blændende Illusioner og belavede sig paa at gaae aldeles op i Tjenestepligter, Quartetspil og Timeundervisning; da kom jeg til at trænge til hans Bistand og udbad mig hans Medvirkning ved Balletterne Nina og Tyrolerne. Deels af Temperament, deels paavirket af Andres Censidighed, nærede

han kun liden Sympathie for denne Kunstart og paatog sig Arbeidet halvt for Løier og ligesom for at prøve, hvorvidt en Balletmesters Absurditet kunde drives i musikalsk Henseende; men han erfarede snart, at, saaledes som jeg opfattede Ballettens Væsen, frembød sig her en viid Mark for den Slags Situationer, der svarede til hans eiendommelige Retning og det var med glad Overraskelse, at Publicum bemærkede en Melodirigdom og Fylde i Instrumentationen, der viste, at han her var kommen paa sin rette Hylde. Der stiftedes gjennem denne heldige Samvirken et broderligt Forhold imellem os, der lovede at blive ligesaa behageligt for os Begge, som frugtbart for Kunsten.

Balletten Valdemar gik første Gang til Dronning Maries Fødselsdag den 28de October 1835. Bifaldet gjaldt i samme Grad Musikcomponisten som Balletdigteren og den fortrinlige Udførelse, og dette vellykkede Arbeide bibeholdt sin Friskhed og Popularitet gjennem lange Aarrækker, som et ægte Nationalprodukt.

Aaret derefter blev Frøhlich udnævnt til Orchesteranfører med Prædicat af Concertmester, da det endnu ikke var antaget for muligt, at en indfødt Dansk kunde bære Titel af Capelmester! Her indtraf et fatalt Vendepunkt i hans Kunstnerliv, thi kort efter Udnævnelsen, da han vendte hjem fra en Kirkeconcert, faldt han paa Gaden og brækkede sin høire Arm! Neppe fuldkommen restitueret, begav han sig, tiltrods for alle Advarsler, paa en længere Fodtour i Jylland, og paadrog sig derved en Svagelighed, der indvirkede paa hans hele Fremtid.

Blandt hans Særheder var navnlig den, at havde han fattet en Beslutning, skulde den sættes igjennem, hvad der end stillede sig iveien for dens Udførelse. Skulde et Partitur være færdigt paa en bestemt Dag og Time, hvilede han ikke, førend han paa det fastsatte Klokkeslet havde tegnet sine tre Frimurerkors paa Slutningstakten af sin Composition. — Fandtes der en Sats af otte, ja stundom kun

af tre Takter i en Opera eller andet Musikstykke, som han havde fundet Behag i — gik han hen for at høre bemeldte Sted, og naar det var forbi, formaaede ingen menneskelig Magt at opholde ham et Minut længer. Vilde han foretage en længere Spadseretour, ligemeget til Kjøge eller til Fredensborg, og han havde foresat sig at frokostere i en bestemt Kro paa Veien, kunde ikke hans bedste Venner overtale ham til at træde ind hos dem for at forfriske sig. — Enfin, han havde lovet sig selv, at saasnart hans Armbrud var lægt, skulde han besee Jyllands Vestkyst, men istedetfor at vælge det meest imponerende Punkt ved Vesterhavet og derpaa begive sig tilbage til Østkystens deilige Egne, gav han sig til at vandre langsmed Klitterne lige op til Skagen.

Denne udmattende Tour havde tilfølge, at da han paa Hjemreisen besøgte sin gamle Ven og Velgjører paa Nøragergaard, var han i den Grad anstrængt, at han blev ramt af et voldsomt apoplektisk Tilfælde. I denne beklagelige Tilstand førtes han til Kjøbenhavn, og der var kun ringe Haab om at see ham gjenvunden for Kunsten.

Der henrandt et Aar og Lægerne foresloge en Sundhedsreise; da Fregatten Rota netop skulde afhente Thorvaldsen og hans Mesterværker fra Italien, fulgte Frøhlich med til Middelhavet, for ved Søluften og Gjensynet af den classiske Jordbund at forfriskes paa Legeme og Sjel. Det lykkedes over al Forventning, og da man ved den uforglemmelige Landstigning øinede Frøhlich ved Thorvaldsens Side — syntes han at være født paany.

Han overtog nu atter sine Functioner som Dirigent for Operaen og leverede i Efteraaret 1839 Musiken til Balletten Festen i Albano, maaskee hans allersmukkeste Arbeide, der heelt igjennem aandede Friskhed og Ynde. Flere værdifulde Sager fulgte dette Opus, blandt andet Erik Menveds Barndom, en Ballet, hvis Dimensioner vistnok overstege baade Mimikens og Theatrets Kræfter, men som

ligefuldt opnaaede en stærkt besøgt Række Forestillinger. Da den unge Erik efter kort Tid blev en voxen Pige og flere af Hovedrollerne spredtes, forsvandt denne Ballet fra Repertoiret og af hele det geniale Toneværk er kun et eneste Numer, nemlig Frederik den Syvendes Yndlingsstykke, den saakaldte Riberhuusmarsch bleven tilbage og har nu faaet sin Plads i den senere Udgave af Valdemar — som Fakkeldands.

Frøhlichs Kræfter vare imidlertid utilstrækkelige til den Anstrængelse og de uundgaaelige Brydderier, som Tjenesten medførte og dertil var hans Stoicisme ikke ægte nok til at kunne modstaae endog de mindste Stik af Critikens Bemærkninger. Hukommelsen svigtede ham desuden og hans Selvtillid, der endog i hans friske Dage aldrig havde været synderlig stærk, blev nu aldeles brudt. Han søgte derfor og erholdt ved Saisonens Slutning 1844 sin Afsked med Pension, men forinden var han Capellets Chef, Overhofmarschal Levetzau behjelpelig med den nye Organisation, der betingede en udenlandsk Musiker til Capelmester med en betydelig høiere Lønning end den, der kunde tilstaaes en indfødt Dansk. Sachseren Frantz Glaëser, der som praktisk Musiker og energisk Derigent blev en dygtig Støtte for vort allerede fortrinlige Orchester, men som i flere Henseender stod langt tilbage for Frøhlich, blev nu indkaldt og efter ganske kort Tid baade betitlet og decoreret, medens vor talentfulde Landsmand, uændset og ubelønnet, trak sig tilbage, vistnok uden at yttre nogensomhelst Beklagelse, men ligefuldt med en Braad i Hjertet.

Efter sin Retraite componerede han endnu Musiken til min Ballet Rafael, hvori man tiltrods for en skadelig Bredde i Formen gjenfandt hans tidligere smagfulde Instrumentation, men da den forventede Succes udeblev, svoer han en dyr Ed paa, at han aldrig mere vilde componere Balletmusik! — Vil Du da skrive Symphonier, spurgte jeg, — eller Sange, eller andre Instrumentalsager? Hertil svarede

Hans Christian Lumbye.

(Født i Fyen d. 2den Mai 1810, † d. 20de Marts 1874).

Richard Wagner, Fremtidsmusikens Apostel, hvis skarpsindige Betragtninger over Tonekunsten i Almindelighed og det lyriske Drama i Særdeleshed have en vis Vægt, har i sin Bog om Opera og Drama udtalt den Anskuelse, at Musiken overhovedet kun besidder tvende bestemte Maader at udtrykke sig paa, nemlig „Sang og Dands". Disse Hovedelementer gribe ofte ind i hinanden, og det er et umiskjendeligt Fortrin hos Dandsemusiken, at den tillige er sangbar. Vi tør derfor paastaae, at kun faae Dandsemusik-Componister frembyde den Melodirigdom, som fremvælder af Lumbyes frugtbare Opfindelser. Man kan paa ham anvende Mme. Catalanis Dom med Hensyn til Henriette Sontag: «Elle est la premiere dans son genre, mais son genre n'est pas le premier».

Fru Fama bryder sig imidlertid ikke om Kunstens Rangclasser, naar hun betegner sine Udkaarede; den udbredte Navnkundighed vindes ofte kun ved tilfældige Omstændigheder og ikke sjelden ved de Arbeider, der have kostet mindst Flid og Studium; det er saaledes udenfor al Tvivl, at dersom H. C. Andersens Eventyr i Lighed med La Fontaines Fabler vare skrevne paa Vers, ligesaa fuldkomne som Christian Winthers „Træsnit" og Paludan-Müllers „Adam Homo", vilde de som uoversættelige være blevne indskrænkede til en Læsekreds indenfor det skandinaviske Norden. Omtrent ligeledes vilde det være gaaet Lumbye, dersom han ved en contrapunktisk Uddannelse var bleven en grundig Musiker, hvorimod han, medens Andersens Eventyr i alle Verdens Lande glædede baade Børn og Gamle, henrev Ungdommen med sine Dandsemelodier, der i deres uskyldige Form ikke behøvede at oversættes, men tolkede Glæden i alle Sprog. Det være alligevel langtfra mig at ville sammenstille tvende saa ulige Størrelser, der staae i

Forhold til hinanden som Krigsraaden til Conferentsraaden, men, som sagt, Geniet spørger ikke efter Rangforordningen. Jeg mener derfor, at skal Lumbyes Navn bevares i taknemligt Minde, er der ingen mere berettiget, ja forpligtet til at skjænke ham en Plads i disse Erindringsblade end netop jeg, der saa ofte er bleven baade paavirket og understøttet af hans Talent.

For omtrent fyrretyve Aar siden, da Straufs og Lanner fra deres Orchestre i Wienerprateren og Volksgarten bragte den hele civiliserede Verden i en gyngende Bevægelse, hørtes under de danske Bøgekroner en beskeden Gjenklang af disse henrivende Toner, dog med en Eiendommelighed, der smagte af den hjemlige Sangbund. Disse Forsøg bleve efterhaanden dristigere og snart gjenløde de fra Balsalene ned til Lirekasserne; de blæstes paa Vagtparaden og fløitedes af Drengene paa Gaden, men Ingen anede at Opfinderen af disse liflige Stropher var den samme Trompeter, der paa sin Graaskimmel red foran Hestgardens Afløsning, naar den om Middagen drog gjennem Byen til Amalienborg, og kun ganske Faa vidste, at hans smukke Dandse vare inspirerede og udarbeidede i det snevre Caserneværelse, der paa eengang indesluttede hans Musa, hans Kjærlighed og en voxende Børneflok.

Ligesom vor geniale Schall var Lumbye musikalsk Autodidakt, men et lykkeligt harmonisk Instinct og et nøiagtigt Kjendskab til Instrumenternes Natur og Virkning gave hans lette Compositioner en Klangfylde, der om den end ikke ganske tilfredsstillede de strengeste Fordringer, dog vederqvægede Øret og rørte Hjertet.

Mange vilde finde det underligt, at der kan være noget Rørende i en Kunstart, der væsentlig gaaer ud paa at frembringe Lystighed, men Glæden selv har sin dybe Poesie, paa hvis Bund man ofte finder Taarens kostbare Perle og dersom Lumbyes Dandse skulde charakteriseres, maatte det være ved den barnlige Munterhed, den ukunstlede Begeist-

ring, man kunde næsten kalde det den hellige Enfoldighed, der gaaer igjennem de livsfriske Melodier; hans Stropher paa otte Takter, der stedse med nye og pikante Afvexlinger følge paa hinanden, syntes at fremvælde af en uudtømmelig Kilde og dannede ofte de skjønneste Tonebilleder. Saaledes fremkom der en sand Blomsterflor af Dandse, tildeels indviede til qvindelige Skytsaander, sommetider bundne i Krandse med en Hilsen til et Land, et Folk, en Stad — ja endog til den gamle Balletmester! — Disse Compositioner have reist Verden rundt, begrundet hans Renommée og erhvervet ham hædrende Udmærkelser. Stundom ere de blevne ham fraranede og have i fremmede Lande tjent Uberettigede til Roes, men man kan ligesaalidt tage feil af Lumbyes Toner, som af en udpræget Accent og Hjertet banker i os Danske, naar vi fjernt fra Hjemmet faae at høre et Echo fra Fædrelandet og fra det kjøbenhavnske Tivolis Concertsal.

Det hører til Georg Carstensens virkelige Fortjenester at have skjænket Lumbye Opmuntring og Anledning til bestandig at fremkomme med nye overraskende Sager; det var fornemmelig i den egentlige Waltzer, at de berømte Sydtydskere Strauss, Lanner, Gungl og Labitzky havde deres Styrke og paa dette Omraade maatte Lumbye lade dem beholde Forrangen, men naar Signalet gaves til Galoppaden eller naar Polkaen satte Gulvet i pulserende Bevægelse, seirede Lumbye over alle sine Medbeilere og der var han paa sit eget ubestridelige Terrain.

Medens den smukke og rhytmiske Selskabsdands er i stadig Tilbagegang og en barbarisk Strømning gaaer igjennem Valsen, der, Gud veed efter hvilket Mønster, nu paa moderne Viis dandses «à deux temps» ɔ: med tofjerdedeles Trin i treottendedeles Takt, et som det synes uopløseligt arithmetisk Problem, har Lumbye været baade klog og heldig, idet han har fulgt den beqvemme Takt, der dominerer under Navn af Polka og Galoppade. Vi ville lyse Velsignelsen over disse fordringsfrie Legemsøvelser, om

ikke for Andet, saa for at Lumbyes Dandse maae vinde Classicitet og bevares for Eftertiden som Noget af det Bedste, der er frembragt i sin Genre.

Hvad Betydning kan der vel ligge i et Stykke Dandsemusik? Saaledes spørger den, for hvem Tonekunsten ikke blot er en Videnskab men en Tolk for de dybeste og helligste Stemninger, og der maa derpaa svares, at den i Virkeligheden kun er en Blomst, men som ved sin Ynde, sin Farvepragt og fremfor Alt ved sin Duft baner sig Vei gjennem Sandserne til Sjælens Inderste og netop ved sin simple, fordringsfrie Melodie præger sig i vor Erindring, følger med os paa Vandringen og gjenkalder os de gladeste Øieblikke af vort Ungdomsliv.

Uden at glemme de større Musikstykker, der ere udsprungne af Lumbyes Phantasie, eller hans Sange til Vaudevilletext, og endnu mindre hans Militairmarscher, der formodentlig have erhvervet ham den bravelige Titel af Krigsraad, kan jeg ikke nægte mig den Fornøielse at udpege nogle af hans fortrinligste Hyldingsoffere paa Terpsichores Alter, idet jeg fremhæver den stigende Jubel i Bachusgaloppen, den majestætiske Kraft, der gaaer igjennem Mazurkaen i A Mol, og endskjøndt jeg langtfra indbefatter Lumbyes hele Berømmelse i hans Champagne-Galop, maa jeg dvæle et Øieblik ved den utaalmodige Gjæring, der bruser i 1ste Deel, Proppen springer af med et Knald og Glassene fyldes i 2den Deel, Skaalen udbringes, den skummende Nectar tømmes i 3die Deel og den svimlende Glædesruus opfylder den hele 4de Deel indtil det velkomne «Da Capo» bringer en ny Flaske paa Bordet og Alt rives med i den stormende Bacchanale! Jeg forsøgte engang at gjengive denne Stemning i et Balletdivertissement, men den forønskede Virkning udeblev, derimod have vi med Held arbeidet sammen, saavel ved Hof- og Folkefester som paa de forskjellige Scener. — Hans ypperlige Telegrafgalop er opbevaret i Balletten Conservatoriet; Polka militaire

og La Lithuannienne vandt stor Popularitet og jeg behøver blot at nævne Finalen af Napoli for at betegne den Grad af Livlighed, der udfordres til efter den gløden de Tarentelle at frembringe en Virkning, der bogstavelig flytter Tilskuerne til Foden af det rygende Vesuv! — Hvilken Fiinhed og Erotik ligger der ikke i Musiken til La Ventana, og hvor bruser ikke den vilde Lidenskab gjennem Nyseelændernes Krigsdands i Fjernt fra Danmark! Alle disse fortræffelige Sager maae dog vel ikke blive henlagte som forældet Modestads. Det vilde være stor Skade, om disse oplivende Melodier, undfangne i vort Fædrelands Jordbund, skulde gaae tabt for vore Efterkommere og disse tvinges til at dandse efter forvirrede Fremtidscombinationer!

Lumbyes sidste Compositioner vare, saavidt jeg veed, Skandinavisk Quadrille og Finalen til Livjægerne paa Amager. Begge endnu sprudlende af Lune og Friskhed, skjøndt hans Helbred var nedbrudt og den samme Svaghed, der rammede Beethoven, nemlig Døvhed, havde fjernet ham fra den Anførerpult, hvor det danske Publicum saa gjerne havde seet og hyldet ham. — Først seent blev ham tilkjendt Statens Stipendium for Digtere og Kunstnere og, uagtet det ikke blev ham givet at samle Formue, efterlod han dog ved sin Død en ikke ubetydelig Arv til sine Børn nemlig — medfødt Genialitet og Talent.

Efterskrift.

Jeg reassummerer herved „Mit Theaterlivs" Virksomhed og Betragtninger, idet jeg henviser mine ærede Læsere til 1ste og 2den Deel (henholdsviis udgivne i 1847 og 1865), samt til de tvende foregaaende Afsnit af denne tredie og sidste Deel. Af umiddelbare Hensyn til Alder og Hel-

bred, i Forening med, at min Opfindelsesevne ikke længer forekommer mig at svare til Tidens Fordringer, har jeg definitivt sagt Farvel til den Kunst, som jeg med sand Hengivelse har elsket og dyrket. Den Kamp, jeg i henved et halvt Aarhundrede har ført til Forsvar for Ballettens æsthetiske Berettigelse, har jeg nu overladt til mine Elever og yngre Colleger. Jeg nærer ingen Illusioner om mine Arbeiders vedvarende Bestaaen paa det kongelige Theaters Repertoire, men jeg føler mig styrket og opmuntret ved den Fortrøstning, at det Skjønne aldrig vil ophøre at hævde sin Plads paa den danske Scene.

Fredensborg den 22de April 1878.

August Bournonville.

Trykfeil og Rettelser.

Pag.	6	Hon	læs	How.
„	10	som et	læs	som i et.
„	17	Svenskeren	læs	Svenskerne.
„	24	Hylten	læs	Hyltén.
„	37	dybt	læs	dyrt.
„	47	Oldsagn	læs	Oldsager.
„	55	Politie	læs	Politi.
„	77	organiske	læs	organiserende.
„	93	Poenitenser	læs	Poenitenter.
„	134	Frappant	læs	Frappart.
„	142	Penzatrice	læs	Pensatrice.
„	„	Penzatori	læs	Pensatori.
„	151	Passagiata	læs	Passegiata.
„	156	Cæsors	læs	Cæsars.
„	182	femte	læs	hver.
„	183	Beauvalcet	læs	Beauvalet

Mit Theaterliv.

Af

August Bournonville.

Tredie Deels tredie Afsnit.

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
1878.

Mit Theaterliv.

Af

August Bournonville.

Tredie Deels tredie Afsnit.

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
1878.

14 DAY USE
RETURN TO DESK FROM WHICH BORROWED

LOAN DEPT.

This book is due on the last date stamped below, or on the date to which renewed. Renewals only: Tel. No. 642-3405
Renewals may be made 4 days prior to date due. Renewed books are subject to immediate recall.

DAVIS
INTERLIBRARY LOAN
JAN 12 1972
UCLA
INTERLIBRARY LOAN
THREE WEEKS AFTER RECEIPT
NON-RENEWABLE
6788
FEB 16 1972
INTERLIBRARY LOAN
JUL 10 1978
REC. CIR. SEP 14 '78
UNIV. OF CALIF., BERK.

LD21A-40m-8,'71
(P6572s10)476-A-32

General Library
University of California
Berkeley

U.C. BERKELEY LIBRARIES
C031847669